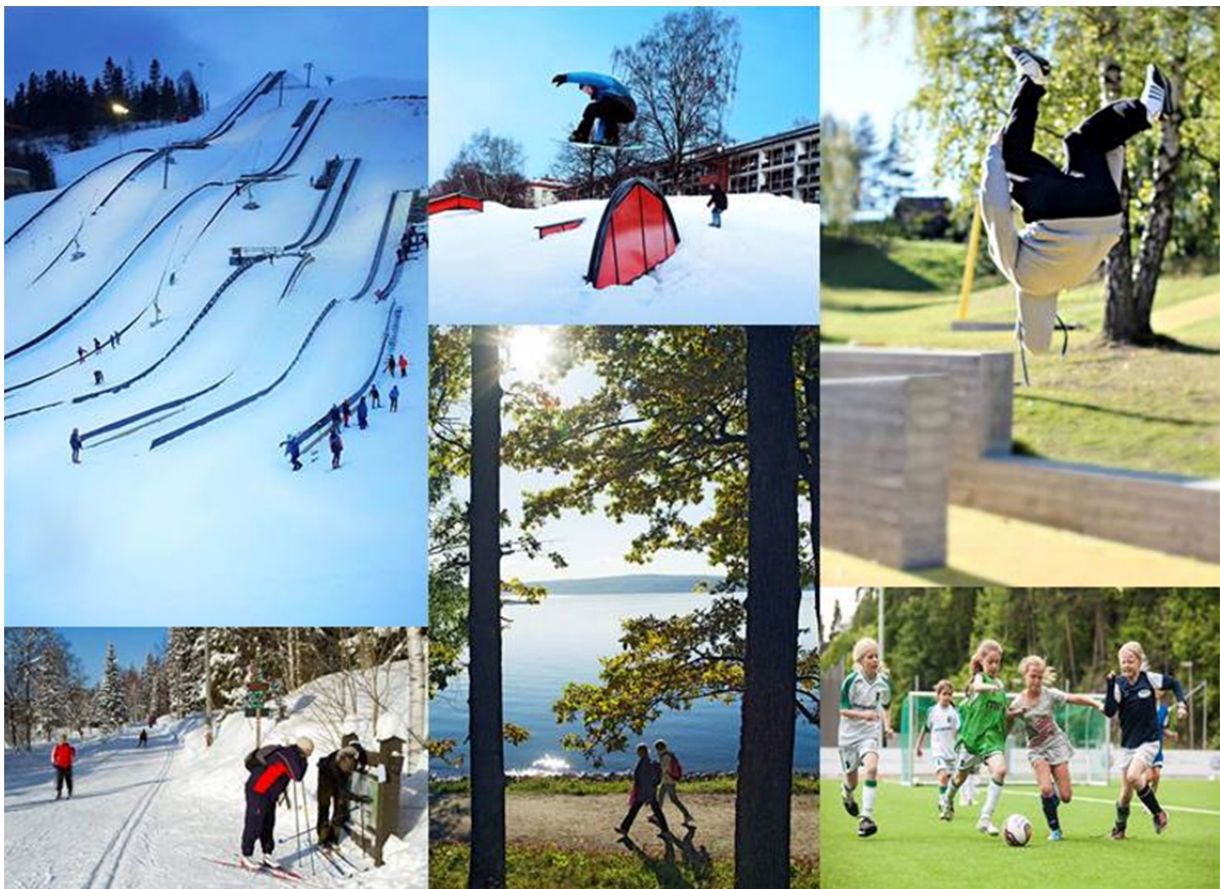

Oslo kommune
Byrådet

Behovsplan for idrett og friluftsliv 2017-2027

Budsjettdokument. Vedlegg til budsjett 2017.

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	3
2	Innledning	5
3	Mål	8
3.1	Hovedmål	8
3.2	Delmål idrett.....	8
3.3	Delmål friluftsliv	9
3.4	Evalueringsprogram: Måloppnåelse	10
4	Idrett.....	11
4.1	Status og behov	15
4.2	Prioriteringer	15
4.3	Inneflater	15
4.4	Utendørsflater.....	27
4.5	Ishaller og isflater	36
4.6	Svømmeanlegg.....	39
4.7	Vannsportanlegg	44
4.8	Skianlegg.....	44
4.9	Store publikumsanlegg	47
4.10	Skateanlegg.....	48
4.11	Øvrige anlegg.....	49
4.12	Handlingsprogram: Prioriterte idrettstiltak 2017-2020	50
5	Friluftsliv	52
5.1	Status og behov	52
5.2	Prioriteringer	52
5.3	Friluftsliv i byen	53
5.4	Friluftsliv på fjorden og øyene	60
5.5	Friluftsliv i Marka	63
5.6	Samarbeid med frivillige organisasjoner	68
5.7	Handlingsprogram: Prioriterte friluftslivstiltak (2017-2020).....	69

Vedlegg*

Nr.	Dokumentnavn	
1	Konseptvalgsutredning (KVU)	
2	Kart over idretts- og friluftslivstilbudet i Oslo	
3	Andre prosjekter	
4	Bymiljøetatens høringsutkast, sendt på høring 04.06.2015	
5	Sammendrag av skriftlige merknader til Bymiljøetatens høringsutkast	

*Vedleggene følger ikke med den trykte planen, men ligger tilgjengelig på Bymiljøetatens hjemmeside.

1 Sammendrag

Behovsplan for idrett og friluftsliv 2017-2027, heretter kalt Behovsplanen, er et politisk styringsdokument som synliggjør behovet for nye anlegg, arealer, turveier og friluftslivsområder knyttet til idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Oslo kommune.

Behovsplanen bygger på en konseptvalgutredning (KVU) som inneholder vurdering av dagens idretts- og friluftslivstilbud, standard og videre investeringsbehov for å sikre et attraktivt tilbud. Vurderingene ligger til grunn for de behov og tiltak som omtales i denne Behovsplanen.

Hensikten er at planen skal sikre bedre sammenheng i langtidsplaner, budsjett og bevilgninger.. Det er utarbeidet mål som skal være grunnlag for prioritering av tiltak på lang og kort sikt. Behovsplanen inneholder anbefalte idretts- og friluftslivstiltak som bør prioriteres i planperioden 2017-2027. Videre er det utarbeidet handlingsprogram som viser til hvilke tiltak som vil prioriteres i 2017-2020. Samtidig er planen en forutsetning for å kunne søke om spillemidler. Sammenstilling av innspill til tiltak følger vedlagt behovsplanen, og vil vurderes i den videre oppfølgingen av planen (vedlegg 3).

Behovsplanen påpeker et stort vedlikeholdsetterslep av eksisterende areal og anlegg på både idretts- og friluftslivsområdet. Bedre vedlikehold og rehabilitering av eksisterende anlegg og arealer er viktig for å opprettholde og bedre dagens tilbud.

På idrettsområdet er Oslo det fylket med dårligst anleggsdekning, og også dårligere dekning enn andre store byer i Norge. Dette skyldes blant annet befolkningsøkning og at det er et stort vedlikeholdsetterslep. Områder med lavest dekning i byen og områder med stor tilvekst av barn og unge prioriteres først. Fokuset vil være på gjennomføring av allerede planlagte idrettsprosjekter i økonomiplanperioden. Anleggstypene flerbrukshaller, kunstgressbaner, svømmeanlegg, innendørs- og utendørs kunstisflater og skianlegg med snøproduksjonsanlegg og rulleskitrasé vil prioriteres. I tillegg skal det gjennomføres behovsvurderinger som vil være grunnlag for prioritering av tiltak på lang sikt. Disse anleggene aktiviserer flest, både i sommer- og vinterhalvåret. Flerbrukshaller og kunstgressbaner er anlegg for de idrettene som har størst oppslutning, både blant jenter og gutter. Kunstisanlegg, skianlegg og svømmeanlegg er anlegg som også i særlig grad tilrettelegger for egenorganisert aktivitet.

Behovene på friluftsområdet har en noe annen karakter. Byens friluftslivsområder strekker seg over et stort geografisk område. Hele 2/3 av Oslo kommunes arealer ligger i Marka. Det er et stort behov for rehabilitering og oppgradering av infrastruktur som turveier, stier, toaletter m.m. Samtidig medfører sterk befolkningsvekst økt slitasje og belastning på byens grøntområder, hvorav øyene, innfallsportene i Marka og de store parkene i sentrum er særlig utsatt. På friluftslivsområdet vil det i planperioden derfor fokuseres på økt vedlikehold og tilrettelegging for å bevare og styrke byens blågrønne struktur (i byen, langs fjorden, på øyene og i Marka). Tilgang på gode friluftsområder og opparbeiding av et sammenhengende turveinett vil prioriteres for å stimulere til aktivitet i nærheten av der folk bor. Informasjonstiltak, herunder helhetlig skilting og

merking av turveinettet, skal gjøre det enklere å oppdage og komme seg til nye friluftslivsområder. Det samme gjelder å tilrettelegge bedre for å reise kollektivt og sykle til gode naturopplevelser. Generelt vil det være viktige å ivareta ulike hensyn i arbeidet med å tilrettelegge for friluftsliv og sikre et variert friluftslivstilbud.

En viktig oppgave i planperioden vil være å gjennomføre fortløpende behovsvurderinger for å sikre et mangfoldig og fremtidsrettet idrett- og friluftslivstilbud i Oslo kommune.

2 Innledning

Fysisk aktivitet i form av idrett og friluftsliv er et avgjørende bidrag til folks livskvalitet. Plasseringen mellom Marka og fjorden gjør Oslo til en unik hovedstad, med rik tilgang til friluftsliv og naturopplevelser for hele byens befolkning. Muligheter for å drive med fysisk aktivitet må styrkes i årene fremover for å sikre et godt idretts- og friluftslivstilbud.

Kommuneplanen «Oslo mot 2030» skisserer de overordnede føringene for en fremtidsrettet utvikling av byen. Oslo forventer stor befolkningsvekst i årene fremover og det er viktig å legge til rette for at byens innbyggere kan leve et aktivt liv. Når byen vokser må oppgavene løses på en smartere og mer effektiv måte for å tilfredsstille befolkningens behov for ulike tjenester og tilbud i fremtiden.

Ulike muligheter for å drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er et vesentlig element i en moderne byutvikling. Kommuneplanen slår fast at det skal være god tilgang til grøntområder og anlegg for idrett, rekreasjon og fysisk aktivitet. Befolkningsveksten medfører et økende behov for vedlikehold av eksisterende grøntområder og idrettsanlegg. I tillegg er det behov for utbygging av nye turveier, kystsier, idrettsanlegg og bad, særlig rettet mot barn og unge. Byens grøntområder og idrettsanleggene skal være godt tilrettelagt for fysisk aktivitet og gi muligheter for helsefremmende utfoldelse. Byens blågrønne struktur i byggesonen skal dekke mange ulike funksjoner og ha et variert innhold. Målet er at alle skal ha tilgang til grøntområder for lek, idrett, naturopplevelse og annen utendørs rekreasjon i akseptabel gangavstand fra bolig. Økt bruk av parker, friområder, øyene, fjorden og Marka stiller større krav til skjøtsel og vedlikehold. Det er viktig med en langsiktig og fremsynt forvaltning av byens friluftslivsområder for å ivareta biologisk mangfold, naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner for fremtidige generasjoner.

Gode muligheter for å drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er også et vesentlig element i et folkehelseperspektiv. Det er derfor viktig at kommunen tilrettelegger for at enkeltindividene har mulighet til å ta de riktige, helsebringende valgene, og for å gjøre de sunne valgene lettere og mer attraktive. Tilrettelegging av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er sentralt i denne sammenhengen.

Behovsplan for idrett og friluftsliv 2017-2027, heretter kalt Behovsplanen, skal synliggjøre behovet for nye anlegg, arealer, turveier, frilufts- og friområder knyttet til idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Oslo kommune.

I motsetning til mange andre deler av Oslo kommunes oppgaver er tilbudet av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, i liten grad styrt av lover og forskrifter som definerer nivået på ytelsen. Det er svært krevende å definere et konkret og riktig behov da det ikke eksisterer objektive referanser for hva som er «riktig» nivå på eller sammensetning av tilbudet av idrettsanlegg. Etterspørselen er på den andre siden stor og vanskelig å måle. Dette viser seg også gjennom at det har vært til dels svak sammenheng mellom langtidsplaner, årlige budsjettforslag og bevilgninger. En viktig oppgave i planperioden vil være å gjennomføre gode behovsvurderinger slik at man sikrer idretts- og aktivitetsmangfoldet, og fastsetter «riktig» behov.

Behovsplanen er et politisk styringsverktøy etter modell av kommunens Skolebehovsplan. Behovsplanen bygger på en konseptvalgutredning (KVU) hvor vurderinger av dagens idretts- og friluftslivstilbud, standard og behov for å sikre et attraktivt tilbud er drøftet. Vurderingene ligger til grunn for de behov og tiltak som omtales i denne Behovsplanen.

Behovsplanen inneholder en anbefalt liste over hvilke prosjekter som bør prioriteres i planperioden. Videre er det utarbeidet handlingsprogram som viser hvilke prosjekter/tiltak som prioriteres i 2017-2020. Det er utarbeidet klare mål som skal være grunnlag for prioritering av tiltak på lang og kort sikt. Hensikten er at planen skal sikre bedre sammenheng i langtidsplanene, budsjettet og bevilgningene.

Som det fremgår av kapittel 4 og 5 er behovene for investeringer knyttet til fysisk aktivitet store og mange. For at behovsplanen skal være realistisk og gjennomførbar, er det derfor nødvendig å prioritere mellom de ulike behovene og prosjektene innenfor planperioden. Samtidig er det viktig å ivareta et bredt tilbud, slik at flest mulig av byens innbyggere kan finne sin måte å være fysisk aktive på.

Det er et stort vedlikeholdsetterslep av eksisterende areal og anlegg på både idretts- og friluftslivsområdet. Vedlikehold og rehabilitering av eksisterende anlegg og arealer er viktig for å opprettholde og bedre dagens tilbud, og noe byrådet vil prioritere.

På idrettsområdet vil byrådet i økonomiplanperioden prioritere å gjennomføre allerede planlagte idrettsprosjekter. Anleggstypene flerbrukshaller, kunstgressbaner, svømmeanlegg, innendørs- og utendørs kunstisflater og skianlegg med snøproduksjonsanlegg og rulleskitrasé vil prioriteres. Disse anleggene aktiviserer flest, både i sommer- og vinterhalvåret. Flerbrukshaller og kunstgressbaner er anlegg for de idrettene som har størst oppslutning, både blant jenter og gutter. Kunstisanlegg, skianlegg og svømmeanlegg er anlegg som også i særlig grad tilrettelegger for egenorganisert aktivitet. I tillegg skal det gjennomføres behovsvurderinger som vil være grunnlag for prioritering av tiltak på lang sikt.

Behovene på friluftsområdet har en noe annen karakter. Her er behovet for nye og store anlegg mindre. Byens friluftslivsområder strekker seg over et stort geografisk område. Hele 2/3 av Oslo kommunes arealer ligger i Marka. Det er et stort behov for rehabilitering og oppgradering av infrastruktur som turveier, stier, toaletter m.m. Samtidig medfører sterk befolkningsvekst økt slitasje og belastning på byens grøntområder. Øyene, innfallsportene i Marka og de store parkene i sentrum er særlig utsatt. På friluftslivsområdet vil byrådet i planperioden prioritere økt vedlikehold og tilrettelegging for å bevare og styrke byens blågrønne struktur (i byen, langs fjorden, på øyene og i Marka). Tilgang på gode friluftsområder og opparbeiding av et sammenhengende turveinett, vil bli prioritert for å stimulere til aktivitet i nærheten av der folk bor. Informasjonstiltak, herunder helhetlig skilting og merking av turveinettet, skal gjøre det enklere å oppdage og komme seg til nye friluftslivsområder. Det samme gjelder å tilrettelegge bedre for å reise kollektivt og sykle til gode naturopplevelser. Generelt vil det være viktige å ivareta ulike hensyn i arbeidet med å tilrettelegge for friluftsliv og sikre et variert friluftslivstilbud.

I planperioden vil følgende tiltak vektlegges for å skape et godt tilbud på en ressurseffektiv måte:

- Styrke det tverrfaglige sektorsamarbeidet for å sikre idretts- og friluftsområder på skoletomter, i byutviklings- og transformasjonsområder.

- Styrke samarbeidet med de frivillige organisasjonene
- Styrke det regionale samarbeidet
- Trinnvis realisering av nye anlegg der hvor det er mulig, for å øke gjennomføringskraften
- Satsing på realisering av idrettsanlegg i samarbeid med private aktører
- Økt vedlikehold og rehabilitering av idrettsanlegg og eksisterende friluftslivsområder

3 Mål

3.1 Hovedmål

Oslo kommune har følgende overordnede mål for kommunens innsats på idretts- og friluftslivsområdet:

Oslo skal være godt tilrettelagt for idrett- og friluftsliv, spesielt for barn og unge.

Kommunen skal bidra til at anlegg og arealer for ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter stilles til rådighet for kommunens innbyggere. God tilgjengelighet til attraktive friluftslivsområder og ulike typer idrettsanlegg skal gi kommunens innbyggere muligheter for egenorganisert aktivitet og aktivitet organisert gjennom idrettens og friluftslivets organisasjoner, skolene og andre sentrale aktører. Kommunens investeringer på idretts- og friluftslivsområdet skal bidra til at befolkningens aktivitetsnivå og graden av tilfredshet med kommunens idretts- og friluftslivstilbud øker. Et økt aktivitetsnivå vil gi positive helseeffekter for Oslos befolkning. Kommunens satsing på fysisk aktivitet er derfor avgjørende i et folkehelseperspektiv.

3.2 Delmål idrett

- **Anleggsdekningen for flerbrukshaller skal følge økningen av antall barn og unge**

Oslo opplever sterk befolkningsvekst og anleggsdekningen for flerbrukshaller skal følge befolkningsveksten. I 2016 er det 83 382 barn og unge (6-19 år) i Oslo og antall barn og unge per spilleflate er 1 573. Prognosen for 2020 er 88 819 barn og unge. Prognosen for 2027 er 95 877 barn og unge. Dette innebærer at antall barn og unge per spilleflate ikke skal bli høyere selv om befolkningen vokser.

- **Standarden på anleggsmassen skal heves**

Det er et stort vedlikeholdsetterslep av eksisterende anlegg og arealer. En rekke idrettsanlegg har også dårligere standard enn ønsket, noe som igjen forringer attraktiviteten og bruken, og gir dårlig utnyttelse av investert kapital. Økt befolkningsvekst gir også økt slitasje. Vedlikehold og rehabilitering er viktig for å opprettholde og bedre dagens tilbud.

- **Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes**

Oslo har lavere anleggsdekning enn landsgjennomsnittet og også lavere dekning enn andre store kommuner og byer i Norge. Likevel har Oslo mange attraktive idrettsanlegg som spenner over et bredt spekter av idretter. Det er viktig at bredden i anleggstilbudet opprettholdes.

3.3 Delmål friluftsliv

- **Oslos unike kvaliteter for naturopplevelser og friluftsliv skal bevares og styrkes**

Naturopplevelse er en viktig del av friluftslivet. Å ta vare på naturkvalitetene i kommunens grøntområder (i byen, på fjorden og øyene og i Marka) og muligheten til å oppleve urørt natur er sentralt. Samtidig er det enkelte steder behov for økt tilrettelegging, for eksempel ved at det opparbeides ferdselstraseer for å kanalisere ferdsel. Grøntområdene i byen, på fjorden og øyene og i Marka skal tilrettelegges for ulike friluftslivsaktiviteter, samtidig som viktige naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner ivaretas. Friluftslivets naturgrunnlag og allemannsretten skal sikres ved at fysiske barrierer til kommunens grøntområder fjernes. Dette er særlig aktuelt for strandområdene. Vedlikehold og oppgradering av eksisterende infrastruktur og traseer skal prioriteres fremfor nye anlegg.

- **Alle skal ha tilgang til gode friluftslivsområder i sitt nærmiljø**

Den blågrønne strukturen i byggesonen, herunder parker, friområder og turveier, skal tilrettelegges for å stimulere til aktivitet i nærheten av der folk bor. Kort avstand er en forutsetning for hyppig bruk og en mer aktiv hverdag. Oslos innbyggere skal ha tilgang til grøntområder i nærheten av egen bolig. Ingen bør ha mer enn 250 meter til et mindre grøntområde (1000m²-5000m²) i indre by eller mer enn 500 meter til et større grøntområde (>5000m²) i indre og ytre by.

- **Byen skal få et sammenhengende turveinett med levende grøntkorridorer**

Turveiene i byen, langs kysten, på øyene og i Marka gir muligheter for egenorganiserte turer og lavterskelaktivitet. For å sikre hverdagsaktivitet der folk bor, bør ingen ha mer enn 500 meter til nærmeste turvei. Målet er et sammenhengende turveinett med god standard innen 2030. God sammenheng i turveinettet vil øke befolkningens tilgang og bidra til at man vil kunne gå lengre distanser. Turveiene følger flere steder byens vassdrag, fra Marka til fjorden, og binder på denne måten sammen større turområder. Utvikling av sammenhengende grøntkorridorer vil styrke det biologiske mangfoldet i byen.

- **Det skal bli enklere å oppdage og komme seg til nye friluftslivsområder**

Det i dag for dårlig informasjon og merking av turmuligheter i Oslo, både for innbyggere og turister. Bedre skilting, merking og informasjonstavler på utvalgte steder skal gi informasjon om hvilke turmuligheter som finnes i byen. Samtidig åpner ny teknologi for spennende måter å gjøre dette på, i samarbeid med frivillige organisasjoner og næringsliv. Det skal tilrettelegges for å komme seg til friluftslivsområdene til fots, på sykkel og med kollektivtransport.

3.4 Evaluering av måloppnåelse

For å evaluere kommunens måloppnåelse i planperioden 2017-2027, vil det for hvert delmål på både idretts- og friluftsområdet utvikles et sett med indikatorer. I tillegg til å kartlegge ulike kvantitative mål, vil det være aktuelt å revidere kommunens spørreundersøkelse om brukertilfredshet for bedre å fange opp innbyggernes vurdering av kommunens tilbud på idretts- og friluftslivsområdet.

Ved første rullering av behovsplanen vil det bli gjennomført en evaluering av Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016.

4 Idrett

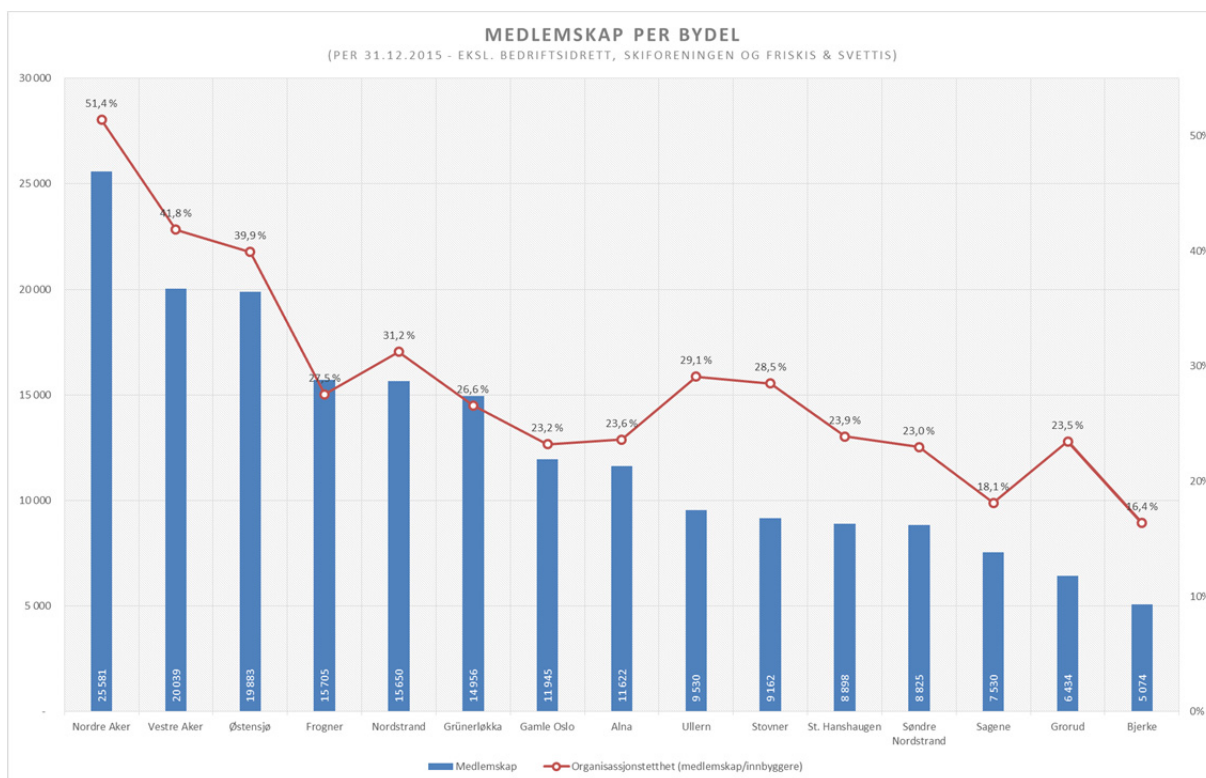
Oslo kommune har et overordnet ansvar for å tilby anlegg og arealer til idrettsformål. Anleggene disponeres og benyttes av idretten som organiserer aktivitetstilbudet.

Medlemsstatistikk for Oslo

Medlemsstatistikken for Oslo Idrettskrets viser at Oslo idretten hadde 262 570 medlemskap uten bedriftsidretten i 2015. I tillegg har bedriftsidretten om lag 70 000 medlemskap. Oppslutningen om idrett er spesielt stor i årsklassene 6-19 år med 100 279 medlemskap. Samtidig hadde Oslo drøyt 90 000 innbyggere i samme årsklasser. Selv om enkelte har flere medlemskap, betyr det at oppslutningen om idretten er meget stor blant byens skoleelever. Jenter og kvinner har en lavere medlemsandel enn gutter og menn.

Idretten på bydelsnivå

Det er stor forskjell mellom bydelene i Oslo når det gjelder deltagelse i den organiserte idretten. Tabellen under viser antall medlemskap og organisasjonstetthet i de ulike bydelene. Det er av ulike grunner fornuftig å benytte tallene med forsiktighet og ikke tolke dem som en absolutt sannhet. En faktor er at antall medlemskap ikke er synonymt med antall personer som direkte deltar i idretten. En annen faktor er at de korte geografiske avstandene i Oslo gjør at mennesker kan bo i en bydel, men de deltar i aktivitet i en annen bydel. Tallene som viser organisasjonstettheten er dermed ikke helt presis. Likevel gir tallene en indikasjon på hvor i byen aktiviteten er størst og hvor stor andel av befolkningen idretten engasjerer.

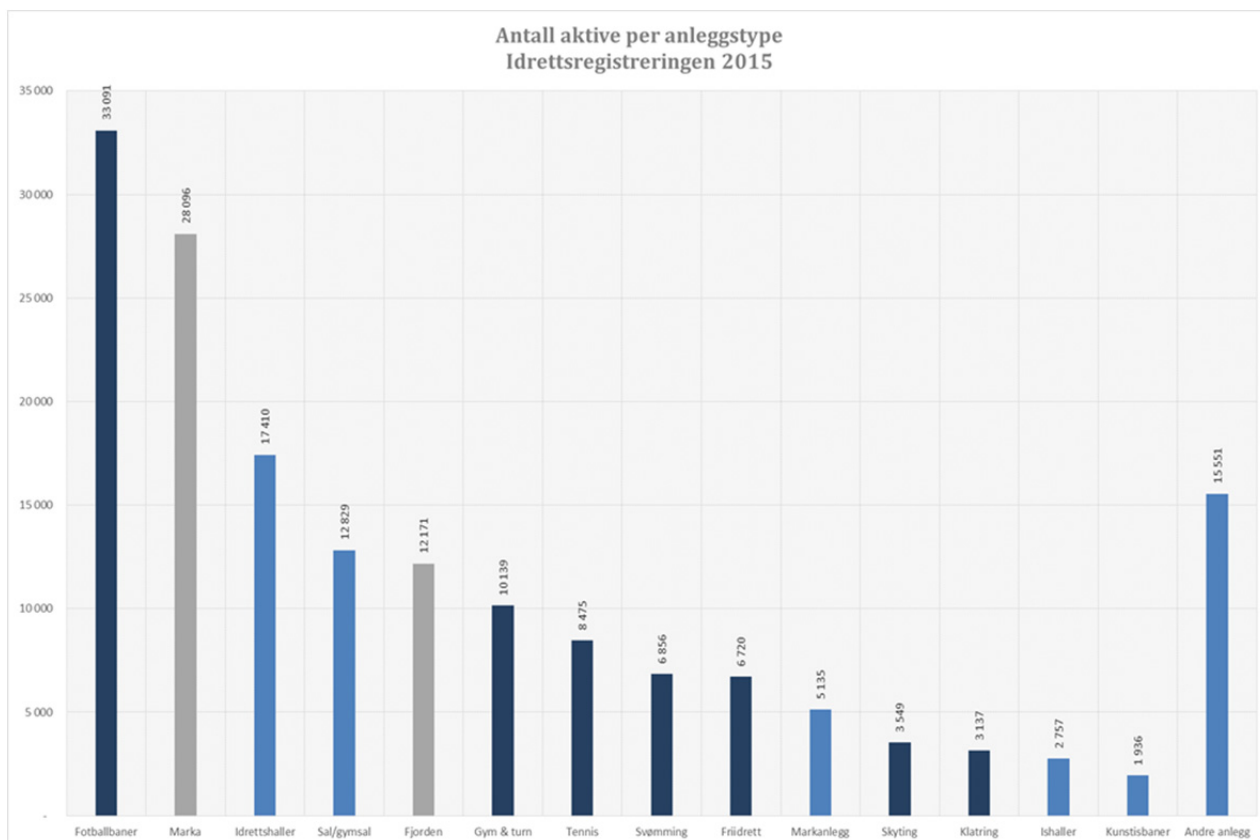

Kilder: Idrettsregistreringen 2015 og SSB.

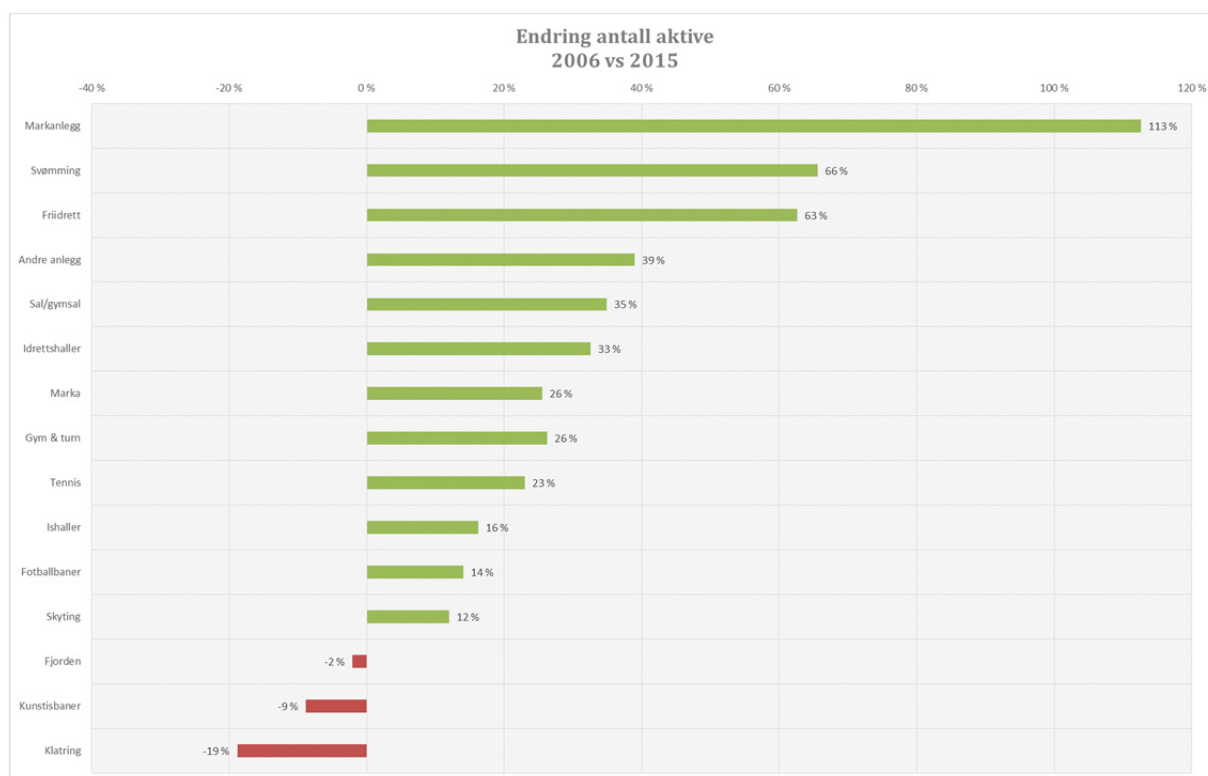
Den organiserte idretten engasjerer flest mennesker vest i byen, samt i bydelene Nordstrand og Østensjø.

Antall aktive per anleggskategori

Grafen under illustrerer hvor mange aktive som kan knyttes til den enkelte anleggskategori. Det er gjort et skille mellom spesialanlegg, som i all hovedsak er designet og i bruk av én enkelt idrett, og flerbruksanlegg, der flere ulike idrettsaktiviteter lever sammen og deler på brukstiden. I tillegg er Marka og fjorden skilt ut spesielt.

For å kunne si noe om trender og utvikling i de ulike aktivitetenes popularitet har vi sett på endring i antall aktive for hver enkelt anleggskategori, både numerisk og relativt målt i prosent.

Kilde: Idrettsregistreringen

Størst relativt vekst finner vi blant brukerne av markanleggene, en kategori som inkluderer idrettene amerikansk fotball, cricket, lacrosse, landhockey og rugby. Cricket og landhockey står for den største veksten, men den store prosentvise økningen skyldes i stor grad at idrettene er små i utgangspunktet.

Videre har svømming og frilidrett økt mye de siste årene. Svømming¹ har hatt en stor økning fra 2009. Frilidrett har hatt en jevnere økning fra 2006. Innenfor svømming har man også stor gruppe egenorganisert aktivitet som ikke kommer frem her.

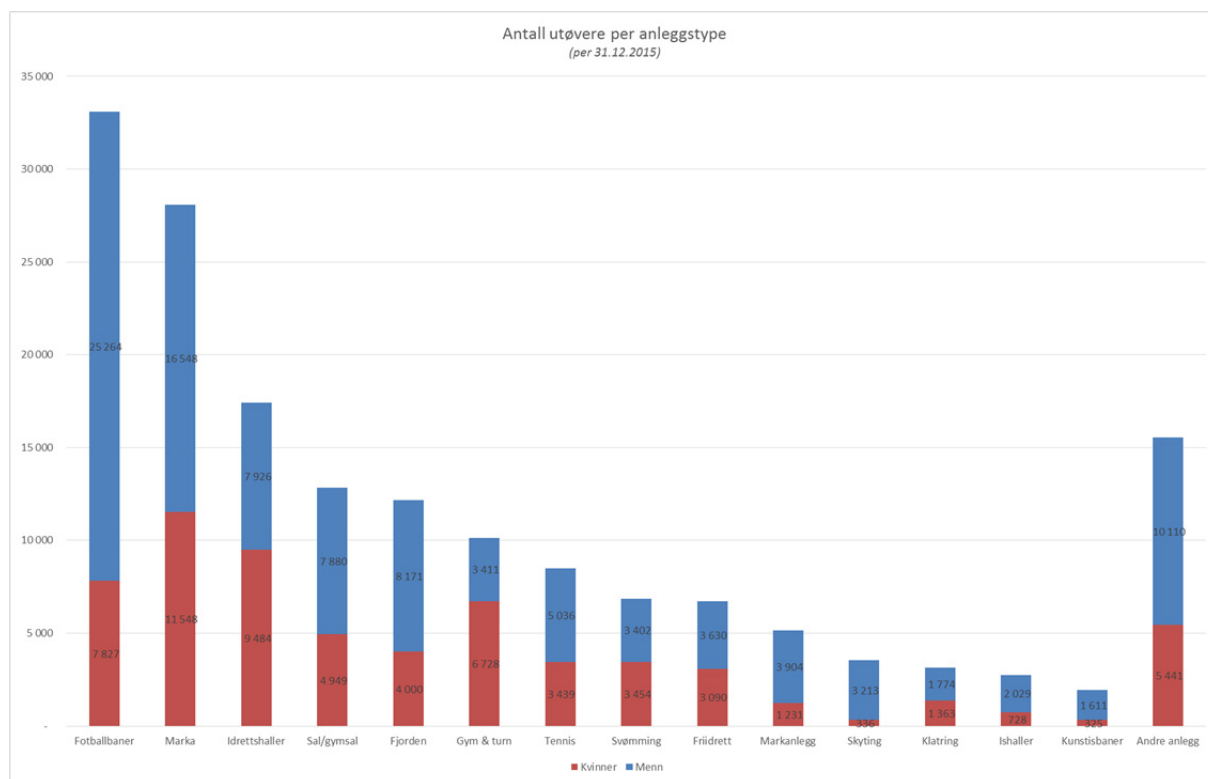
Andre kategorier som idrettshaller og fotballbaner har hatt en betydelig numerisk vekst, men på grunn av sin størrelse gir ikke dette like store utslag på den relative veksten.

Det er verdt å merke at den store økningen til «andre anlegg» har bakgrunn i at Friskis & Svette meldte overgang fra bedriftsidrettsforbundet til fleridrettsforbundet i løpet av perioden, noe som førte til en netto økning på ca. 3.000 aktive. Siden aktiviteten til bedriftsidretten ikke er inkludert i tallgrunnlaget er økningen til dels misvisende. Innen kategorien «marka» er det sykkel som står for den største økningen.

Klatring og Fjorden som skiller seg ut negativt har sammenheng med tellingen, og skal ikke tillegges alt for mye vekt. Den negative veksten for kunstis har stor sammenheng med anleggssituasjonen da det er dårlig med tilgang. I Oslo har naturisbaner vært et viktig tilbud for skøyteidretten. Dette er veldig væravhengig og kunstisbanene er viktig for den egenorganiserte aktiviteten fremover.

¹ Aktive inkluderer deltakertall for svømmekurs, da medlemskap kreves for å delta på kursene.

Kjønnsfordeling og antall utøvere per anleggstype

Kilde: Idrettsregistreringen²

Jenter har generelt lavere deltagelse i organisert idrett enn gutter. For antall aktive utøvere per anlegg skiller fotball, marka og idrettshaller seg ut. For de samme anleggstypene er også jenteandelen høyest. Gym og turn skiller seg ut ved å ha flere antall aktive jenter enn gutter.

Behov for god utnyttelse av eksisterende idrettsanlegg

Det er viktig å ta vare på eksisterende idrettsanlegg. God utnyttelse og prioritering av vedlikehold er en forutsetning for å sikre en tilbudsforbedring for idretten. Bare det å opprettholde nivået på tilbudet gir behov for økte midler. En tilbudsforbedring med flere anlegg vil øke dette behovet ytterligere.

Egenorganisert aktivitet

Egenorganisert aktivitet innebærer at individene selv står for planleggingen og gjennomføringen av aktivitetene. Egenorganisert aktivitet kan foregå på mange arenaer, f.eks. i et idrettslag, på et treningssenter, i nærmiljøet eller ute i naturen.

For å sikre mest mulig variasjon i idrettstilbudet skal det gjennomføres en behovsanalyse for egenorganisert aktivitet.

² Disse idrettene inngår i kategorien «Andre idretter»: biljard, bok/aking, bowling, bueskyting, casting, curling, fleridretter, frisbee, golf, idrett for funksjonshemmede, luftsport, motorsport, sandvolleyball, soft- og baseball, squash og studentidrett.

4.1 Status og behov

Porteføljen av idrettsanlegg består av en rekke typer anlegg og arealer, både for innendørs- og utendørsidretter.

Porteføljen har blitt til over lang tid, og teller i dag et stort antall som spenner over et bredt spekter av idretter. Selv om anleggsdekningen målt etter innbyggertall har blitt bedre de siste årene og Oslo har mange attraktive idrettsanlegg, er det likevel slik at byen fortsatt har lavere dekning enn landsgjennomsnittet og også lavere dekning enn andre store kommuner og byer i Norge. En rekke idrettsanlegg har også dårligere standard enn ønsket, noe som igjen forringer attraktiviteten og bruken, og gir dårlig utnyttelse av investert kapital.

Vurderinger av anleggsdekningen per i dag, standarden på anleggene, behov for å bedre anleggsdekningen og å følge opp den forventede tilveksten av barn og unge er drøftet i KVUen. Vurderingene ligger til grunn for behov og tiltak framover på idrettsområdet.

Det er en stor bredde i idrettstilbudet i Oslo. Det er imidlertid en betydelig andel små idretter som kommunen ikke tilrettelegger for i dag. Disse idrettene har skaffet seg private arealer for å kunne utøve sin aktivitet. For å sikre at dagens bredde i tilbudet opprettholdes bør kommunen også tilrettelegge for slike idretter.

4.2 Prioriteringer

Følgende prioriteringer fremheves i planperioden:

- Rehabilitering av anlegg, med vekt på kunstgressbaner og friidrettsbaner
- Bygging av flerbrukshaller
- Svømmeanlegg
- Bygging av innendørs og utendørs kunstisflater
- Utbygging av fullverdige skianlegg med snøproduksjonsanlegg, og helst med rulleskitrasé
- Få en oversikt på eksisterende gymsaler og andre arealer som kan brukes til idrettsformål
- I hvert enkelt prosjekt bør muligheten for å innpasse tilleggsrom i nye idrettshaller vurderes

I tillegg skal det gjennomføres behovsvurderinger, blant annet for egenorganisert aktivitet.

4.3 Inneflater

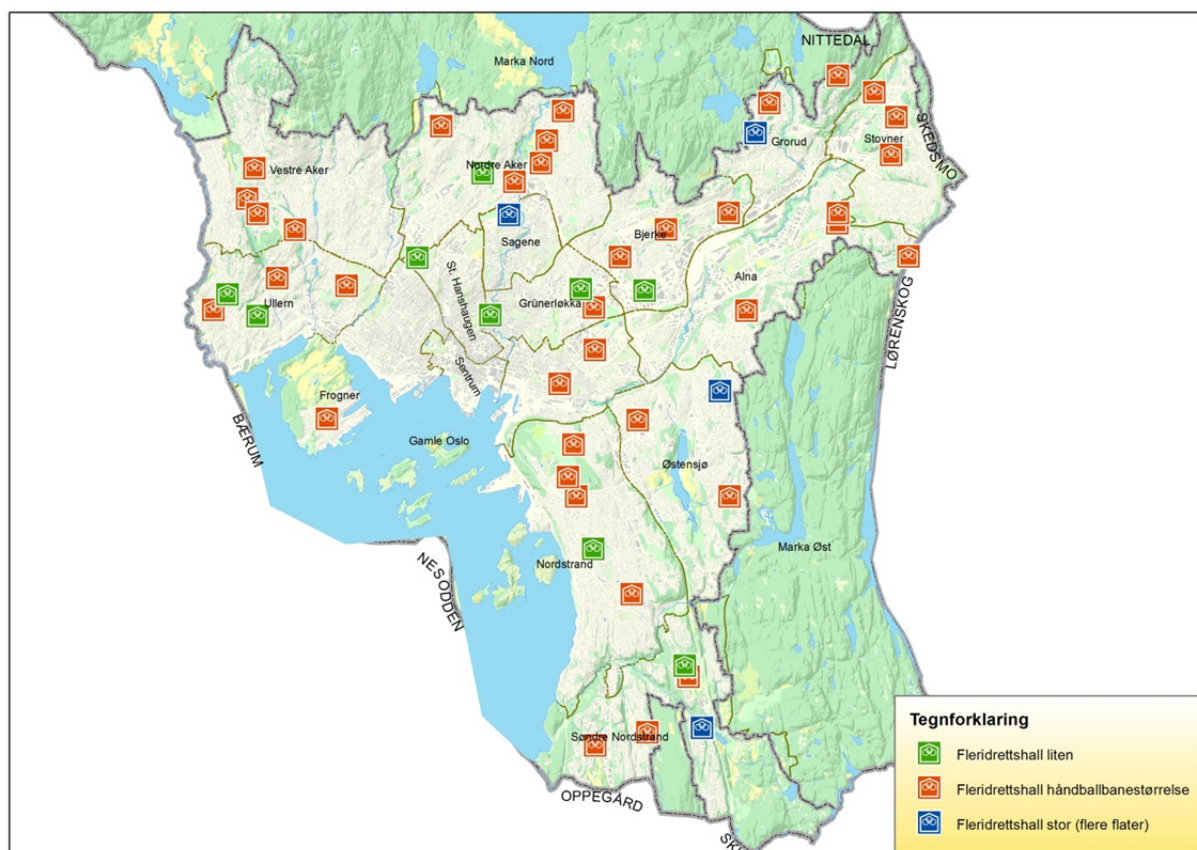
Inneflater omfatter flerbrukshaller og andre innendørshaller og aktivitetsflater; herunder gymsaler, fleksible rom i tilknytning til flerbrukshaller og basishaller. Inneflatene benyttes av en rekke idretter, for eksempel håndball, volleyball, innebandy, basketball, skating, turn og kampsport. Ulike inneflater dekker ulike formål. Det er sentralt å øke kapasiteten ved å etablere flere flater, men også å finne gode mekanismer som gjør at eksisterende flater utnyttes optimalt og dekker et bredt spekter av behov.

Flerbrukshaller skal være grunnstammen i halltilbudet. I dette ligger blant annet at hallene skal være nær der behovet er, at det skal være stor grad av likhet i tilbudet på tvers av bydeler, og at tilbudet skal ivareta en rekke ulike idretter. Å forbedre anleggsdekningen og å opprettholde en dekning i takt med tilveksten av barn og unge er sentralt for denne anleggstypen. Flerbrukshaller er et av de særskilte satsingsområdene de kommende årene, både ved skole og frittstående haller.

Selv om flerbrukshaller er av stor betydning for den samlede innendørs idrettskapasiteten, er det også viktig å ha inneflater for idretter som ikke naturlig driver sin aktivitet i disse hallene. Tilbudet av andre idrettshaller og innendørs aktivitetsflater kan ha en lavere tetthet enn flerbrukshaller, og investeringer i slike anlegg vil også være sterkere preget av lokale behov i nærmiljøet.

4.3.1 Flerbrukshaller

Dagens kapasitet

Det er om lag 60 flerbrukshaller av ulik størrelse i Oslo. I tabellen under og på kartet over er ikke byomfattende tilbud til studenter og bedriftsidretten tatt med i beregningene, da dette ikke er tilbud som er rettet mot barn og unge (6-19 år). Omregnet til standardflater (1 håndballbane) utgjør Oslos tilbud til barn og unge 53 flater totalt. Målt i antall barn og unge per hallflate skiller indre by seg ut med klart dårligst hallkapasitet.

Tabell 4.1. Flerbrukshaller i Oslo

Område	Antall spilleflater	Barn og unge (6-19 år) per spilleflate	Rangering
Indre by	7,5	2 313	4
Nord/vest	13,5	1 502	2
Sør	18	1 235	1
Øst	14	1 631	3

Status for prosjekter

Tabell 4.2. Status for pågående prosjekter, indre by

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Flerbrukshall i Vahls gate/ Sundtkvartalet	I gjennomføringsfase	2016
Flerbrukshall på Brynseng skole	I gjennomføringsfase	2017
Flerbrukshall på Valle VGS	I gjennomføringsfase i regi av Vålerenga Kultur- og idrettspark AS i samarbeid med UDE	2017
Flerbrukshall på Uranienborg skole	I forprosjektfase	2019
Flerbrukshall på Ensjo skole	I planleggingsfase	Usikkert
Flerbrukshall i Dælenenga idrettspark	KVU gjennomført. Reguleringsprosess gjennomføres	Usikkert
Flerbrukshall på Bjørvika skole	I planleggingsfase	2022
Flerbrukshall på Voldsløkka skole	I planleggingsfase. Planlegges ny skole på Voldsløkka med flerbrukshall i tilknytning til skolen	2022
Flerbrukshall på Filipstad skole	Planlegges flerbrukshall på skolen	Ferdigstillelse etter planperioden

Tabell 4.3. Status for pågående prosjekter, byområde vest/nord

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Ullern flerbrukshall	Forprosjekt starter høsten 2016. Regulering er vedtatt	2019
Korsvoll flerbrukshall	Forprosjektfase starter 2. halvår 2016. Gjennomført KVV og vedtatt regulering	2020
Gressbanen flerbrukshall	Gjennomført KVV	Usikkert ³
Flerbrukshall i forbindelse med ny byomfattende 8-13 skole i samarbeid med den tyske og franske skole	Gjennomføres KVV i regi av EBY for Sognsveien 80. Skolebehovsplanen peker på denne tomte for skole. Det planlegges flerbrukshall med skolen	Usikkert

Tabell 4.4. Status for pågående prosjekter, byområde øst

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Flerbrukshall ved Årvoll skole	I forprosjektfase	2018
Flerbrukshall ved Vestli skole	I forprosjektfase	2020
Grorud flerbrukshall	I forprosjektfase	2019
Refstad flerbrukshall	I forprosjektfase	Usikkert
Flerbrukshall ved Tokerud skole	I forprosjektfase	2019
Flerbrukshall i Løren aktivitetspark	Skal utredes videre	Usikkert
Flerbrukshall på Linderud	I planlegging	Usikkert ⁴

³ KVV konkluderer med at annen plassering i bydel Vestre Aker kan være mer egnet.

⁴ Planlegges av Linderud IL. Usikkerhet knyttet til finansiering.

Tabell 4.5. Status for pågående prosjekter, byområde sør

Anlegg	Status	Planlagt ferdig- stillelse
Lambertseter flerbrukshall m/brytedel	I gjennomføringsfase	2017
Erstatning og utvidelse av Nordstrands-hallen med en hallflate	I gjennomføringsfase	2018
Mortensrud flerbrukshall med kampsportdel/ friidrettshall	KVU gjennomført	2020
Flerbrukshall i tilknytning til Mortensrud skole	I planleggingsfase	2021

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Flerbrukshall dekker mange idrettsgrener og benyttes ofte av skolesektoren på dagtid. Det er derfor sentralt for anleggstypen å ha en relativt lik dekning på tvers av bydeler, og at dekningsstilgangen bør følge tilveksten av barn og unge. Med utgangspunkt i antall barn og unge per hallflate er det indre by som kommer dårligst ut og har det største behovet for å styrke halltilbudet i dag. Øvrige bydeler ligger nærmere hverandre, men det er stort press på alle flerbrukshaller i byen, og det er behov for å heve kapasiteten.

Ved nye skoleanlegg legges det opp til etablering av flerbrukshall, der det er tilstrekkelig med areal og ikke går utover skolens kjernefunksjoner. Dette er viktig for å sikre at hallkapasiteten opprettholdes i takt med økningen i antall barn og unge. På grunn av begrenset hallkapasitet i Oslo er de kommunale hallene forbeholdt de idrettene som har idrettshallen som sitt naturlige konkurranse- og treningssted.

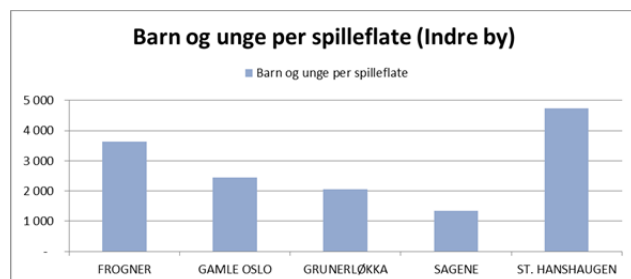
Flerbrukshaller kan, i tillegg til hallflatene og tilhørende infrastruktur som garderober, lagerrom mv., bestå av flere mindre rom som kan benyttes til ulike idretter og aktiviteter. Det bør i forbindelse med utredning av flerbrukshaller generelt vurderes om og hvordan slike tilleggsrom eventuelt kan ivareta lokale behov, for eksempel til idretter som kampsport, styrkeløft, dans, bordtennis, fekting eller lignende. Dette er idretter som ikke kategoriseres som hallidretter av Oslo Idrettskrets og som derfor ikke blir tildelt tid i flerbrukshaller. Det er behov for rom og aktivitetsflater som er egnet til mindre plasskrevende idretter og til idretter som krever spesiell tilrettelegging.

Det vil gjennom planperioden være fokus på hallene som allerede driftes. Flere av hallene er gamle og slitte. Det vil gjøres tilstandsvurderinger på idrettshallene. Framtidige rehabiliteringer skal avveies mot eventuell utfasing av anlegg.

Indre by

Indre by har størst underdekning i dag og har behov for å øke kapasiteten mest.

Tabellen til høyre viser fordelingen av barn og unge per hallflate i hver bydel. Mange skoleprosjekter vil både opprettholde og heve kapasitet i takt med tilveksten av barn og unge, men det er likevel viktig å styrke området ytterligere med flere flater på grunn av den allerede dårlige dekningen. Særlig kommer bydel St. Hanshaugen og bydel Frogner dårlig ut i indre by med svakest hallkapasitet.

Bydel Frogner har en hall på Bygdøyhus (privat) på Bygdøylandet, men ellers ingen hall til bruk for lokale idrettslag. En flerbrukshall i tilknytning til ishall ved Frogner stadion er regulert og utredet. Det har vist seg vanskelig og svært kostbart å få realisert både ishall og flerbrukshall på den regulerede tomten, og en eventuell omregulering vil være komplisert og tidkrevende på grunn av vernebestemmelser knyttet til Frognerparken. Byrådet anbefaler derfor at det kun bygges ishall ved Frogner stadion, og at det igangsettes utredning av flerbrukshall på annen tomt i bydelen eller i nabobydel med nærhet til Frogner stadion. Utviklingsområdet Filipstad er planlagt med en flerbrukshall i tilknytning til nytt skoleanlegg. Det antas at denne først lar seg realisere etter planperioden.

I bydel St. Hanshaugen finnes ingen fullskala idrettshall, kun en liten hall på Marienlyst skole. Bydel Sagene og bydel St. Hanshaugen sett i sammenheng er presset på kapasitet. Bjølsenhallen med to flater i bydel Sagene betjener begge bydelene. I disse to bydelene er det knyttet usikkerhet til framtidig tilvekst av barn og unge, og det er derfor utredet muligheter i skolesektoren for ny kapasitet. Det er få egnede tomter til nye skoleanlegg og idrettsbygg i områdene, og Voldsløkka idrettspark i bydel Sagene ses som eneste alternativ for videre utvikling. Videre har Oslo bedriftsidrettskrets (OBIK) en hall på Voldsløkka. Denne har et stort vedlikeholdsbehov og er vurdert revet. Før denne hallen kan rives må det finnes et alternativ for en ny OBIK hall.

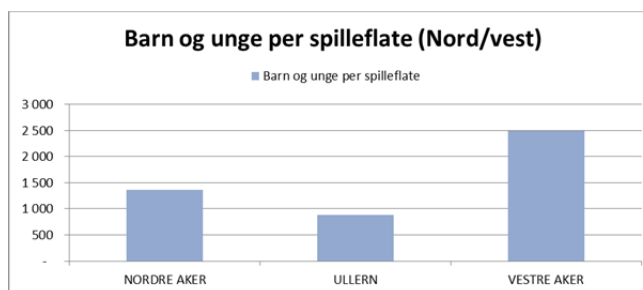
Det er behov for å styrke hallkapasiteten vest i bydel Grünerløkka, og det har lenge vært planlagt en idrettshall i Dælenenga idrettspark. Det er foretatt en KVVU som foreslår riving av eksisterende klubbhus. Det kreves detaljregulering av planområdet fra friområde til idrettsstadion for å få realisert idrettshallen. På grunn av antikvariske forhold er det også forslått at klubbhuset skal bestå og at hallen skal bygges oppå eksisterende ishall. Ishallen er imidlertid ikke dimensjonert for å tåle dette.

I Gamle Oslo er det allerede knapt med hallkapasitet. Det er et spesielt behov for å finne områder rundt Tøyen skole som i dag ikke har noe halltilbud. Skole med tilhørende flerbrukshall som bygges av Vålerenga idrettsforening vil styrke kapasiteten.

For øvrig vil kapasiteten i utviklingsområdene Ensjø og Bjørvika opprettholdes med flerbrukshall i tilknytning til skolene som bygges.

Byområde nord-vest

Byområde nord/vest kommer nestbest ut per 2016, men dette er bydeler med stor tilvekst av barn og unge. Med vekst og de tiltak som nå foreligger de nærmeste årene vil bydel vest/nord få dårligst dekning gjennom planperioden. Det er derfor viktig at det søkes forsterkning av byområdet gjennom planperioden.

Det har vært en jevn befolkningsvekst i Vestre Aker, og området er presset på hallkapasitet. Det er derfor behov for å etablere flerbrukshall i området.

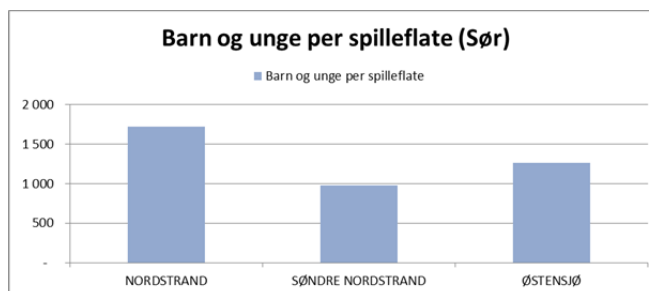
I de siste befolkningsframskrivningene vises det stor tilvekst av barn og unge i Nordre Aker. Korsvoll er et område uten hall, og det er behov for en hallflate i området. Utover dette regnes flerbrukshall i tilknytning til nye skoler som tilstrekkelig for å opprettholde dagens kapasitet. Håndball og basket er store idretter i bydel Ullern, og er presset på hallkapasitet. Det er behov for en fullskala idrettsflate for å bedre dekningen. Det planlegges derfor en flerbrukshall i tilknytning til Ullern idrettspark.

Det samme gjelder for utviklingsområdet Ullern-Skøyen, som i dag har behov for en fullskala idrettshall også før befolkningsvekst er tatt med. En styrking av hallkapasiteten i området må ses i sammenheng med utviklingsområdet på Filipstad.

Byområde sør

For området totalt sett er det i dag god kapasitet, og det er forventet at dette skal holde seg gjennom hele planperioden.

Søndre Nordstrand har best kapasitet, men har utfordringer knyttet til at området har store geografiske avstander og infrastrukturelle barrierer, noe som

innebærer at det kan være krevende å utnytte all eventuell ledig kapasitet. Holmlia er en hall som i dag er svært presset, og det er langt for barn og unge på Holmlia å reise til Bjørnholthallen som er nærmeste hall.

Det er planlagt stor boligutbygging i Mortensrudområdet. En flerbrukshall/friidrettshall er under utredning på Mortensrud. Ny skole med flerbrukshall er også planlagt i området.

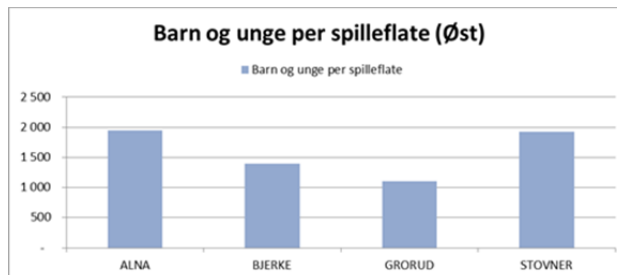
Bydel Nordstrand har dårligst hallkapasitet i byområde sør, og det er et stort press på hallene. Det forventes høy tilvekst av barn og unge spesielt på Nordstrandsplatået. Nordstrandshallen skal rives, men erstattes med to hallflater. I tillegg planlegges det en liten hall i regi av KFUM på Ekeberg. Dette vil bedre hallkapasiteten i området.

I bydel Østensjø er det behov for flerbrukshall vest for Østensjøvannet. Her er det i dag ingen hall, og Høyenhallen og Bøler som dekker disse områdene er presset på kapasitet.

Byområde øst

Byområde øst har lavest dekning etter indre by. Bydel Alna og bydel Stovner har lavest dekning for barn og unge i bydelen.

I byområde øst er det bydel Alna som har dårligst dekning i dag. Det er ikke forventet vesentlig økning av barn og unge i planperioden. I kommuneplanen er det imidlertid lagt opp til omfattende boligbygging etter planperioden.

Det forventes noe vekst i andelen barn og unge i bydel Grorud. Planlagte Grorud flerbrukshall vil bidra til å opprettholde kapasiteten. Apalløkka idrettshall har ellers stort vedlikeholdsbehov.

Bydel Stovner er presset på kapasitet, og det er forventet en moderat tilvekst av barn og unge gjennom planperioden. Planlagte Grorud flerbrukshall i nabobydelen Grorud vil også kunne betjene bydel Stovner, og vil samlet sett gi bedre dekning for området. Flerbrukshall som planlegges ved Tokerud skole vil bidra til å styrke kapasiteten ytterligere for bydelen. Stovner idrettshall har videre et større vedlikeholdsbehov med blant annet behov for utskifting av ventilasjon. Det skal gjøres en tilstandsvurdering av hallen i 2016 for å planlegge hensiktsmessige tiltak for hallen videre.

Det er en underdekning av flerbrukshaller i bydel Bjerke. I Lørenområdet er det forventet sterk tilvekst av barn og unge. Det ble gjennom arbeidet med VPOR for Løren og Økern foreslått to alternative plasseringer for en flerbrukshall for å bedre kapasiteten i området. En av disse var i tilknytning til Løren aktivitetspark. En forutsetning er at hallen legges under bakken. Linderud IL planlegger idrettshall på Linderud og fikk tilskudd fra kommunen til dette prosjektet i 2015. Dette er et viktig prosjekt for å bedre anleggsdekningen i bydelen.

Foreslåtte tiltak

Indre by

- Det settes i gang utredningstiltak for å finne plassering av haller rundt Tøyenområdet med sambruksmuligheter for Tøyen skole, for å bedre anleggskapasiteten i Gamle Oslo.
- Planlegging av idrettshall på Dælenenga videreføres. Det er knyttet usikkerhet til realiseringen på grunn av pågående reguleringsak.
- Det settes i gang utredningstiltak for å avklare omfang av idrettens behov (antall hallflater) på Voldsløkka. I den forbindelse vil hall for OBIK også vurderes.
- Det settes i gang utredningstiltak for å finne areal til flerbrukshall i Frogner bydel eller med nærhet til Frogner stadion.

Byområde nord/vest:

- Planer for flerbrukshall på Ullern videreføres med antatt ferdigstillelse i 2019.
- Det settes i gang utredningstiltak for lokalisering av hall i bydel Vestre Aker.
- Det settes i gang utredningstiltak for plassering av hallflate som skal dekke utviklingsområdene Ullern-Skøyen og Filipstad.
- Planer om hall på Korsvoll videreføres, og hallen planlegges ferdigstilt i 2019.

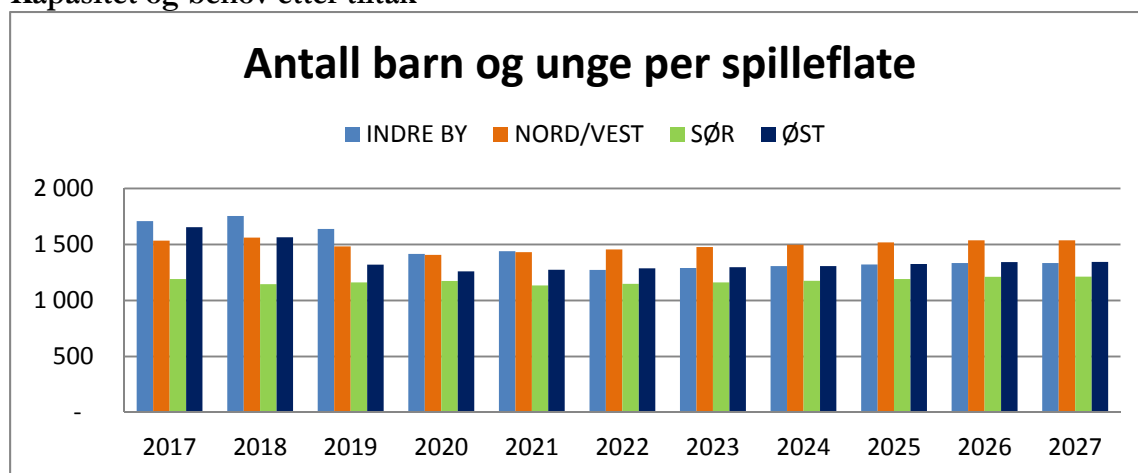
Byområde sør:

- Utredningstiltak for flerbrukshall i tilknytning til Rustad idrettspark
- Utredningstiltak for ny hall i Holmliaområdet

Byområde øst:

- Det settes i gang utredningstiltak for å gi et grunnlag for føringer i videre planlegging av flerbrukshall i Løren aktivitetspark.
- Det settes i gang tiltak for å utrede muligheter for Løren idrettspark dersom plasthallen skal rives.

Kapasitet og behov etter tiltak

Med fokus på tiltak rettet mot indre by og øst, i tillegg til å bygge haller i forbindelse med nye skoler som det legges opp til i planperioden, vil dekningen av haller utjevnes i byen og alle byområder vil få en bedret dekning fra 2017. Byområde vest/nord vil ut fra prognosene ha den dårligste dekningen i slutten av planperioden. Gjennom planperioden må nye tiltak i vest/nord vurderes ettersom aktiviteten i dag er høyest her.

4.3.2 Gymsaler

Selv om det prioriteres å bygge flerbrukshaller i tilknytning til skoler er det fortsatt et stort antall gymsaler som representerer viktige inneflater for idrett. Tilgjengelighet til disse arealene er vesentlig for det samlede idrettstilbudet i Oslo. Skolene benytter gymsalene i sin virksomhet, på dagtid og til dels også på kveldstid, men de er ikke fullt utnyttet. Gymsalene representerer en betydelig infrastruktur for ulike, mindre plasskrevende aktiviteter, og det bør legges til rette for at disse kan benyttes mest mulig effektivt. Det vil prioriteres å lage en oversikt på eksisterende gymsaler som kan brukes til idrettsformål.

4.3.3 Basishaller

Basishaller er treningshaller med fast oppmontert utstyr, samt et stort utvalg av skumapparater som bidrar til trygghet og redusert risiko for skader. Hallene er særlig tilrettelagt for turn og såkalt basistrening i andre idretter og aktiviteter. Basishallkonseptet er godkjent av Kulturdepartementet, og anleggene er spillemiddelberettiget. Basishallene kan være tilbygg til eksisterende eller nye flerbrukshaller, eller de kan bygges som selvstendige enheter med garderober.

Dagens kapasitet

Tabell 4.6. Basishaller, dagens kapasitet.

Anlegg	Byområde	Bydel
Haslehallen	Indre by	Bydel Grünerløkka
Njårdhallen	Byområde vest	Bydel Vestre Aker
Norges idrettshøgskole	Byområde nord	Bydel Nordre Aker
Midlertidig industrilokale på Rommen	Byområde øst	Bydel Stovner
Leirskallen turn	Byområde sør	Bydel Nordstrand

Status prosjekter

Det er ingen nye vedtatte og igangsatte utbyggingsprosjekter for basishaller i Oslo kommune.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Det er et behov for å etablere flere dedikerte anlegg for turn i Oslo. Ved sambruk med andre idretter i idrettshallene går det mye tid til rigging, noe som fører til dårlig utnyttelse av den tilgjengelige tiden. Dedikerte anlegg vil kunne hindre brukerkonflikter med ballspillidrettene, sikre særskilt tid til turnidretten og muliggjøre en bedre utstyrspark. I tillegg vil dette frigjøre kapasitet i flerbrukshaller for idrettslag og idretter som står i «kø» for å få tilgang i hallene.

Kapasiteten i Oslo ble betydelig redusert da hallen på Norges idrettshøgskole ble stengt i forbindelse med oppussing våren 2015. Høybråten/Stovner har som et midlertidig tiltak innredet et industrilokale på Rommen, noe som til en viss grad erstatter fasilitetene på Norges idrettshøgskole.

Kapasiteten økte betydelig da den første kommunale basishallen i Oslo på Leirskallen åpnet ved årsskiftet. Det er imidlertid underdekning av anleggstypen flere steder i byen.

Foreslåtte tiltak

Det settes i gang utredningstiltak for behov og plassering av basishaller.

4.3.4 Anlegg for kampsport og dans

Anlegg for kampsport og dans omtales sammen, da det er mulig å legge til rette for sambruk mellom de to idrettene som i stor grad har samme anleggskrav. En forutsetning er imidlertid gode matteløsninger og spill i lokalene.

Dagens kapasitet

Lokaler for kampsport

I Oslo har kommunen kampsportlokaler i klubbhuset i Dælenenga idrettspark, Bjølsenhallen, Jordal idrettshall, Radiohuset på Lambertseter, Kalbakken treningssal, Haugerud judolokaler, Bislett og Oppsal Arena. Både radiohuset på Lambertseter og klubbhuset i Dælenenga idrettspark er slitte lokaler og ikke egnet til aktiviteten. På Lambertseter blir brytelokalene erstattet i tilknytning til ny idrettshall på Lambertseter.

Lokaler for dans

På grunn av dansens egenart og tradisjoner er det vanskelig å skille mellom private/kommersielle dansestudioer og frivillighet i form av danseklubber. De fleste av danseinstituttene er ikke lenger inkludert i medlemstallene til Oslo idrettskrets, og det er heller ikke naturlig at denne kommersielle typen aktivitet får tilgang til kommunale anlegg.

Lokaler som sambrukes

For å utnytte eksisterende kapasitet i flerbrukshaller bedre ble det i 2014 kartlagt rom i eksisterende idrettshaller. Disse inngår i dag som en del av Oslo idrettskrets' ansvar, og fordeles nå til idrettslag som driver kampsport og dans i Oslo.

Status for prosjekter

Det blir eget brytelokale i ny idrettshall på Lambertseter. Denne ferdigstilles i slutten av 2017.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Kampsport omfatter en rekke ulike idretter, og er i betydelig vekst. Aktiviteten drives i dag i ulike typer lokaler, mer eller mindre tilrettelagt. Det er viktig å forbedre tilgangen til anlegg for denne aktivitetsgruppen. Anleggstilgangen skal bedres gjennom å etablere egne lokaler særskilt for disse idrettene i tilknytning til flerbrukshaller som bygges, der det finnes et kampsportmiljø. Her ligger det muligheter for å legge til rette for sambruk med dans, som i stor grad har samme anleggskrav. En forutsetning er imidlertid gode mottakelser og spill i lokalene.

Kampsport har hatt dårlige rammevilkår i Oslo. Kampsportene trener i stor grad i lokaler som ikke er idrettsanlegg og som ikke er tilpasset aktiviteten. Kampsportene gis ikke den prioritet som størrelsen, utbredelsen og sammensetningen på medlemsmassen skulle tilsi.

Radiohuset på Lambertseter er å regne som utgående kapasitet og vil ikke lenger være i bruk til kampsportformål når Lambertseter idrettshall med kampsportlokale står ferdig i slutten av 2017. Radiohuset skal overføres til Omsorgsbygg når hallen står ferdig. Omsorgsbygg skal oppgradere lokalene og benytte det til barnehage.

Dersom klubbhuset i Dælenenga idrettspark rives i forbindelse med etablering av idrettshall, er det behov for å erstatte kapasiteten til kampsporten i indre by, helst i tilknytning til idrettshallen dersom det er plass til dette. Dersom det blir besluttet at klubbhuset ikke kan rives av arkitektoniske hensyn, er det behov for en omfattende rehabilitering for å bedre fasilitetene for idretten og opprettholde kapasitet.

Gjennom KVV for Mortensrud er det videre avdekket at et viktig løft for området vil være å gi et idrettslig tilbud med fokus på å aktivisere ungdom med innvandrerbakgrunn – og spesielt jenter ettersom dette gjelder en stor andel av innbyggerne i Søndre Nordstrand. Kampsport løftes fram som en idrett som når denne målgruppen, og bør dermed få plass i Mortensrud idrettspark. I tilknytning til Mortensrud flerbrukshall er derfor kampsportdel vurdert som et av konseptene.

Foreslåtte tiltak

- Egen kampsportdel foreslås i ny idrettshall på Mortensrud, med planlagt ferdigstillelse i 2020.
- Det foreslås å etablere kampsportdel i tilknytning til Dælenenga flerbrukshall dersom dagens lokaler rives, under forutsetning av at det er plass til dette. Alternativt må det utredes mulige lokaler i indre by for å erstatte dagens kapasitet. Dersom klubbhuset ikke rives, er det behov for rehabilitering av lokalene.
- Innpassing av kampsportlokaler er lagt inn som en opsjon i forprosjektet for Grorud flerbrukshall, og vil bli tatt stilling til når kostnadsrammen for prosjektet skal fastsettes.
- Settes i gang utredningstiltak for å kartlegge behov for kombinerte kampsports- og danselokaler i byen, helst i tilknytning til kommende flerbrukshallprosjekter.

Kapasitet og behov etter tiltak

Kampsportlokale i tilknytning til Mortensrud flerbrukshall vil gi Mortensrudområdet et tiltrengt løft og et bedre idrettstilbud enn dagens. Videre vil kampsportdel som erstatning for lokalene i Dælenenga klubbhus gi et mer attraktivt idrettstilbud til lokale klubber som driver kampsport. Dette vil sikre viktige lokale løft for kampsportene.

4.3.5 Tennishaller

Dagens kapasitet

I tillegg til om lag 30 utendørsanlegg, er det i Oslo fem permanente innendørsanlegg for tennis. Samtlige eies og forvaltes privat. Dette gjelder henholdsvis Oslo tennisarena, Nordstrand tennishall, Njård tennishall, Heminghallen og Furuset tennissenter.

Status prosjekter

Det finnes ingen vedtatte og igangsatte utbyggingsprosjekter.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Oslo kommune ønsker å opprettholde kommunens tennistilbud gjennom planperioden, men ønsker å øke brukstiden på banene ved å bygge tennishaller på eksisterende anlegg. For tennis er det av betydning at den kommunale støtteordningen til private anlegg videreføres, og at kommunen aktivt bidrar til at idrettslag kan realisere anlegg, ettersom anleggene driftes på en god måte privat.

Tennisidretten har et uttalt behov for flere baner, men har ikke spesifisert hvor dette skal være i særlig grad. De fleste og største klubbene finnes i Oslo vest, og presset på banene er derfor størst der.

Foreslåtte tiltak

Ordningen med samarbeid med private om realisering av idrettsanlegg videreføres.

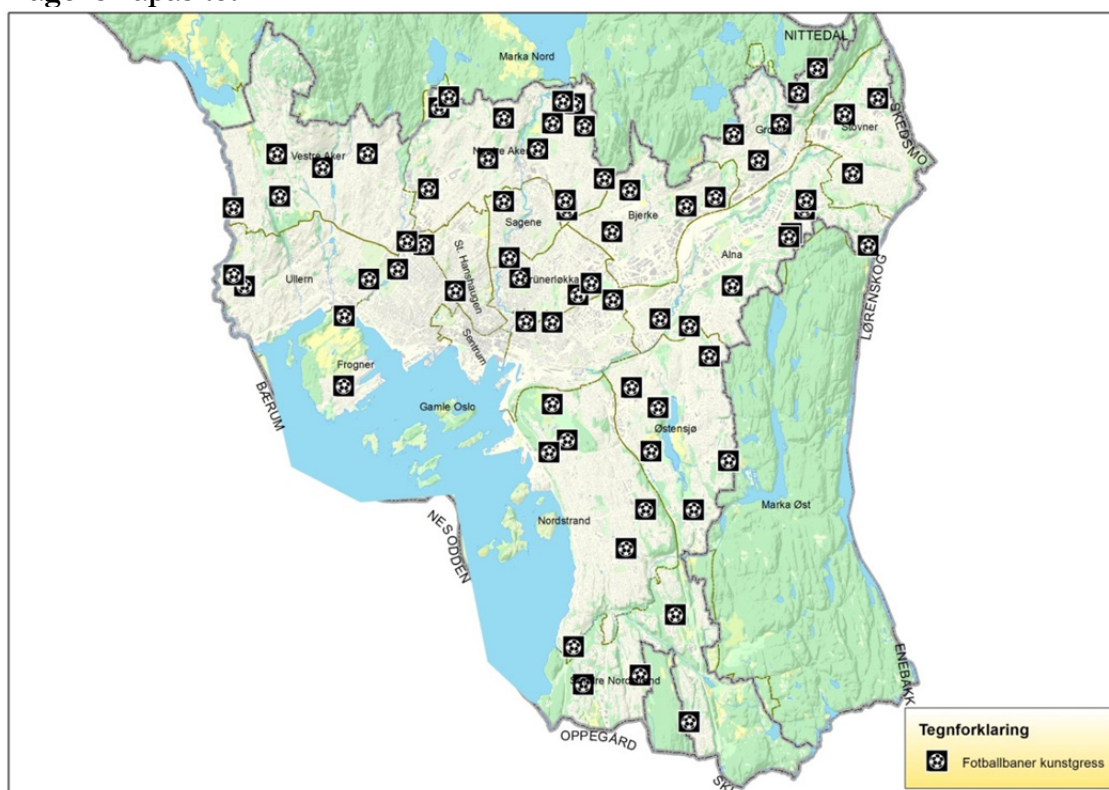
4.4 Utendørsflater

Oslo har store uteflater som benyttes av en rekke idretter, herunder fotball, tennis, cricket, rugby, landhockey og amerikansk fotball. Anleggene brukes både til organisert og egenorganisert aktivitet. Utendørsflater for idrett er relativt arealkrevende, og Oslo er en kommune med betydelige arealutfordringer. Kommunens arealsituasjon vil til en viss grad legge føringer for mengden og typen anlegg. Behov for utendørsflater til idrett og aktivitet må videre balanseres mot behovet for å benytte arealer til andre formål.

Det er et mål at dekningen av utendørsflatene skal bedres. Noen flater vil ha en høyere tetthet enn andre, og flatene vil ha ulik geografisk profil, avhengig av det samlede behovet og ulike etterspørsler i ulike deler av byen.

4.4.1 Fotballbaner/kunstgressbaner

Dagens kapasitet

Det er om lag 180 fotballbaner av ulik størrelse og med forskjellig type underlag i Oslo (kartet over viser kun kunstgress). For å måle anleggsdekning på tvers av bydeler er innbyggertall sett opp mot baneekvivalenter. En baneekvivalent tilsvarer en elleverbane. Dette innebærer at det er antatt at det går to sjuer- og ni baner og fire femerbaner på en elleverbane. Omregnet til baneekvivalenter utgjør Oslos tilbud til barn og unge (6-19 år) 123,5 flater totalt. Målt i antall barn og unge per fotballflate skiller indre by seg ut med klart dårligst kapasitet. I kartleggingen av

fotballbaner i Oslo er de ulike anleggstypene blitt vektet likt uavhengig av hvilket underlag banen har.

Tabell 4.7. Fotballbaner/kunstgressbaner i Oslo.

Område	Antall spilleflater	Barn og unge per spilleflate	Rangering
Indre by	19,75	878	4
Nord/Vest	29,25	693	3
Sør	39,5	578	1
Øst	34,75	640	2

I 2016 gjennomføres en stor satsing på rehabilitering av kunstgressbaner. Hele 15 baner rehabiliteres i løpet av året. De fleste av disse har åpnet når denne behovsplanen legges frem, og alle vil være ferdigstilt i løpet av 2016. Disse rehabiliteringene fordeles seg på byområdene på følgende måte:

- Vest/nord: Kringsjå
- Sør: Haraløkka I, Mortensrud, Hallager og Prinsdal
- Øst: Grei, Jesperud, Ellingsrud, Grorud, Haugerudbanen, Humleby, Kalbakken, Linderud, Løren og Tveita

Status prosjekter

Indre by

- Som et resultat av dårlig anleggsdekning i Hovinbyen skal Vålerenga IF bygge to femmerbaner og en sjuerbane mellom kunstgressbanene på Valle Hovin, da det ventes stor etterspørsel fra barn og unge i årene framover. Banene er planlagt ferdigstilt i løpet av 2017.
- Det skal etableres kunstgressbane på Tørteberg, som er planlagt ferdigstilt i 2017.

Byområde vest/nord

- Kringsjå kunstgressbane III ferdigstilles 4. kvartal 2016.
- Gressbanen II ferdigstilles 4. kvartal 2016.
- Nordjordet minikunstgressbane er planlagt ferdigstilt i 2017, og erstatter grusbane som ble borte da Skøyen skole ble utvidet.

Oslo kommune har i dialog med Oslo Fotballkrets i arbeidet med å sette opp en prioriteringsliste over anlegg som bør rehabiliteres, samt hvilke nye anlegg som bør bygges det påfølgende året.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Fotball er den største, organiserte idrettsgrenen i antall medlemmer, og favner både gutter og jenter, selv om jenteandelen er lavere. Siden starten av 2000-tallet har det vært en bevisst satsing på å etablere kunstgressbaner, som gir høyt antall timer tilgjengelig kapasitet sammenlignet med naturgress.

Selv om det har vært et løft på kunstgressbaner de siste årene finnes det fortsatt en del naturgress- og grusbaner i Oslo. I kartleggingen av fotballbaner er alle typer baner tatt med, uavhengig av underlag. Det er heller ikke gjort noen forskjell på vektingen basert på type underlag i oversikten. Det bør derimot presiseres at en kunstgressbane har bedre kvalitet og utnyttelsesgrad enn naturgress- og grusbaner. Det betyr at den reelle bruksverdien på kunstgressbanene er høyere enn for andre type baner.

Med et stort antall baner og stort vedlikeholdsetterslep vil rehabilitering av eksisterende kunstgressbaner prioriteres slik at standarden heves.

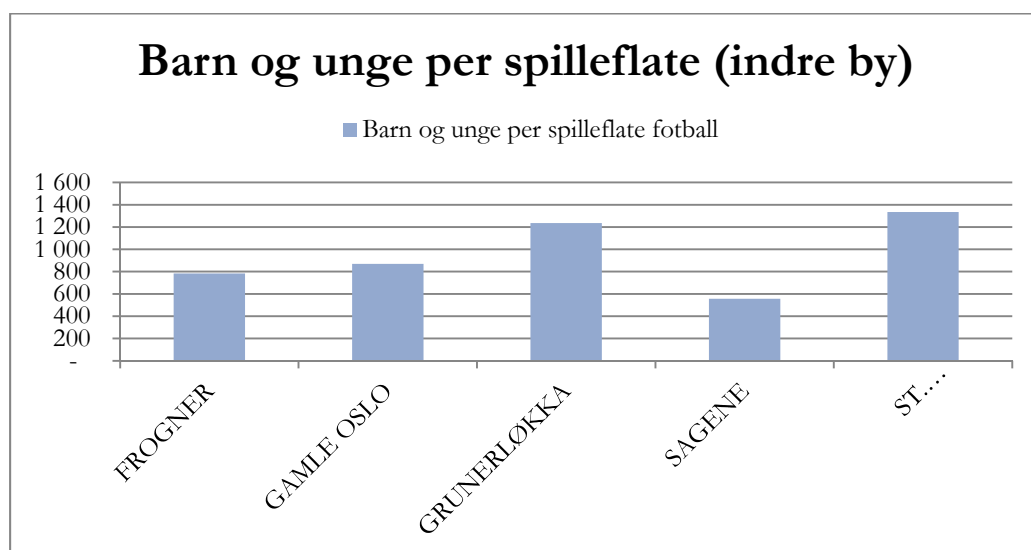
Nyinvesteringstiltak som ligger i områder med dårligere dekning og stor etterspørsel etter kapasitet vil prioriteres. Ved etablering av nye kunstgressbaner bør det vurderes å samordne dette med etablering av kunstisbaner.

I utviklingsområder er det sentralt at man setter av et minimumsareal som kan romme sjuerbane for de minste aldersgruppene, slik at de har et balltilbud i lokalmiljøet. For å sikre baner i nærområder, der folk bor kan det være hensiktsmessig å plassere anleggene på skoler, som dermed vil gi sambruksmuligheter mellom skole og idrettslag der det er plass. Elleverbaner, som de eldste aldersgruppene benytter, er svært arealkrevende og ikke realistisk å etablere i disse områdene. Her må man akseptere at man må ha lengre reisevei til aktiviteten.

Fra å være en sommeridrett har fotball gått over til å være en helårsidrett. Dette har skapt behov for et bedre vintertilbud til klubbene i Oslo. I dag har klubber mulighet til å ha vinterdrift på banen mot at de står for drift av anlegget på egen hånd. Det er i varierende grad, hvor bra vinterdrift i regi av idrettslag fungerer eller ikke. På flere baner blir det liggende granulat utenfor kunstgressdekket, og av miljøhensyn bør driften av banene vurderes fremover. Ved å etablere undervarme på anleggene vil varigheten på sesongen øke, og barn og unge kan være aktive lenger.

Indre by

Indre by har dårligst banedekning i dag, og har behov for størst kapasitetsøkning. Spesielt utfordrende for indre by er mangel på tilgjengelige arealer, og det forventes at det vil forbli en underdekning gjennom hele planperioden. Tabellen under viser fordelingen av barn og unge per spilleflate i hver bydel. Ser man bort fra bydel Sagene er det en svært utfordrende situasjon for alle sentrumsbydelene. Bydel St. Hanshaugen og bydel Grünerløkka er de bydelene som skiller seg ut med dårligst banekapasitet i indre by.

I bydel St. Hanshaugen er det tre fotballbaner som til sammen tilsvarer i underkant av to elleverbaner. Det betyr at det er den bydelen med færrest antall baner. I denne utregningen er Lille Bislett tatt med, en bane som i utgangspunktet er et nærmiljøanlegg. Få baner i området skaper utfordringer for yngre lag, da underdekning fører til at barna må kjøres over lengre avstander for å få tilgang til baner.

Bydel Grünerløkka er den bydelen som har nest dårligst kapasitet. På grunn av byggearbeider ved Hasle skole i 2017 vil også kunstgressbanen som er plassert i skolegården være ute av drift for en periode. Dette vil føre til enda dårligere banekapasitet i området. Det blir dermed behov for nye arealer for de lagene som mister muligheten til å trene på anlegget for å opprettholde kapasitet.

Bydel Gamle Oslo skiller seg ut med særlig dårlig banekapasitet i forhold til antall aktive. Lokale klubber har fått stor tilvekst de siste årene på tross av dårlig anleggstilbud. At kunstgressbanen på Jordal er tatt med i kartleggingen av baner kan være med på å gi et feil bilde på anleggssituasjonen i området. Banen brukes i dag hovedsakelig til amerikansk fotball, noe som er med å gjøre anleggskapasiteten enda dårligere for barn og unge som ønsker å spille fotball i området. Det er også planlagt at denne banen skal fungere som riggplass i forbindelse med bygging av nye Jordal Amfi. Dette innebærer at en allerede presset anleggssituasjon i Bydel Gamle Oslo blir enda dårligere.

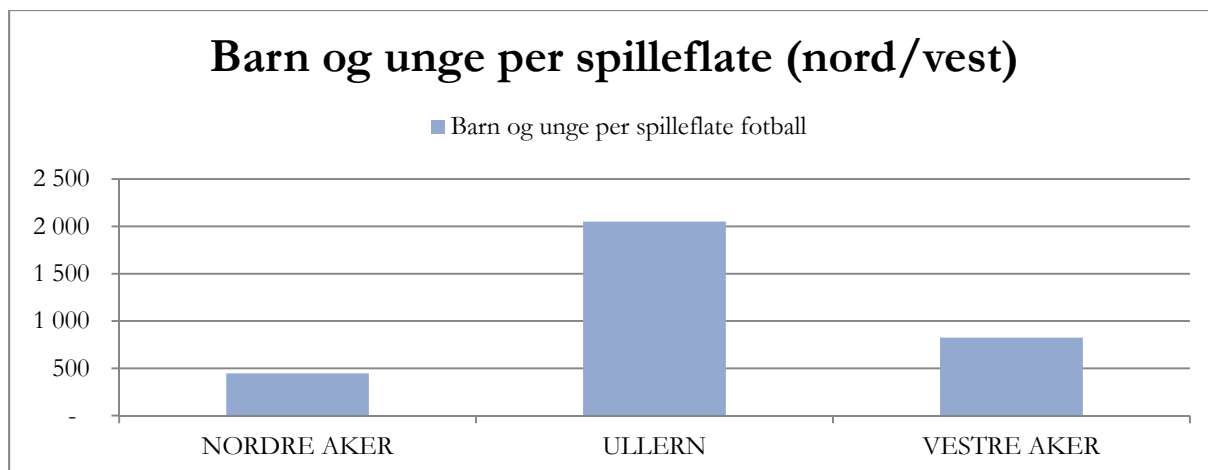
En stor utfordring for anleggstypen er at det i byutviklingsområder som Hovinbyen ikke settes av plass til mindre ballflater, som favner en stor gruppe. I slike områder med stor befolkningsvekst vil det bli stort press på omkringliggende flater som allerede har underkapasitet. På nye skoler der bør det settes av et minimum med areal med plass til sjuerballbaner til de minste aldersgruppene der tomtestørrelsen tilsier det. Som et resultat av dårlig anleggsdekning i Hovinbyen bygger Vålerenga IF to femerbaner og en sjuerbane mellom kunstgressbanene på Valle Hovin, da det ventes stort press fra barn og unge i årene framover.

Bydel Sagene er den av bydelene i indre by som kommer best ut når det gjelder barn og unge per spilleflate. Bydelen har også lavere andel barn og unge per spilleflate enn de fleste andre bydelene i Oslo. Fotballbanene er sentrert på og rundt Voldsløkka. Det er derimot planlagt at det skal bygges en landhockeybane på matchbanen på Voldsløkka, noe som betyr at kapasiteten vil bli noe dårligere i denne bydelen dersom det ikke bygges alternativer til denne banen. Samtidig bør det nevnes at kvaliteten på matchbanen har vært dårlig i flere år, noe som har ført til at den har blitt lite brukt i forhold til andre baner.

I bydel Frogner er det planlagt en ny ellever-kunstgressbane på Tørteberg, noe som vil være med på å bedre kapasiteten i bydelen.

Byområde nord/vest

Byområde nord/vest kommer nest dårligst ut på fordeling av barn og unge per spilleflate. I tabellen under ser man spesielt at bydelene Ullern og Vestre Aker har mange barn og unge per spilleflate. Dette er byområder med stor tilvekst av barn og unge, samt at barn vest i byen generelt er mer aktive enn barn i øst.

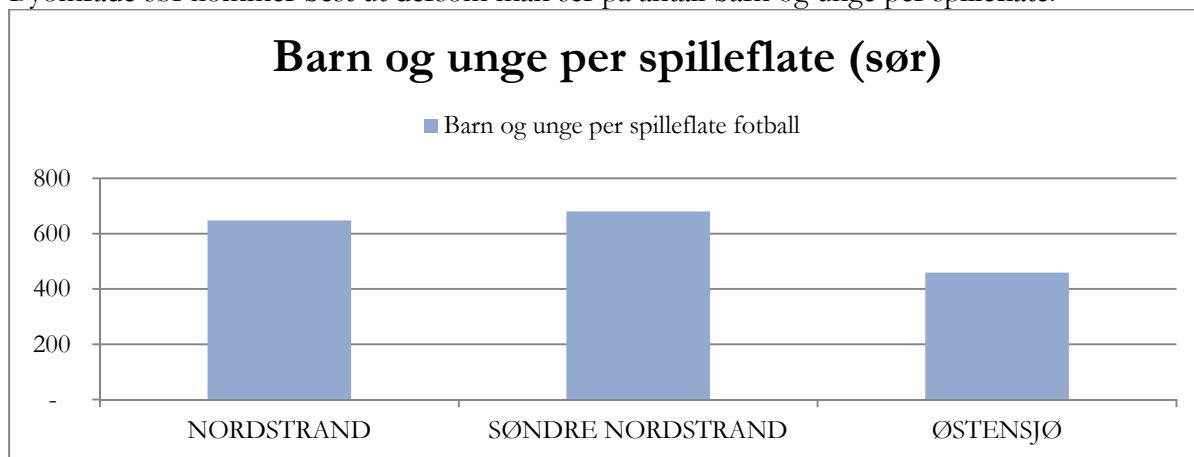
Bydel Ullern er den bydelen i Oslo med flest barn og unge per fotballbane. Her er det et stort behov for bedret kapasitet. Det er vedtatt i budsjett 2015 at det skal bygges en liten kunstgressbane på Nordjordet. Denne er planlagt ferdig i 2017.

Også bydel Vestre Aker kommer dårlig ut. Selv om anleggskapasiteten i Vestre Aker ikke kan sammenlignes med underdekningen i Ullern, ligger bydelen godt under gjennomsnittet for antall barn og unge per spilleflate. I 2017 er det planlagt å bygge en ny kunstgressbane på Midtstuen. Dette vil bidra positivt for et område, hvor det ikke finnes så mange fotballbaner i dag.

Til tross for at bydelene i byområde nord/vest kommer nest dårligst ut totalt sett er Nordre Aker den bydelen som har færrest barn og unge per spilleflate i Oslo. På grunn av at barn og unge i dette byområdet har en stor andel aktive, blir anleggskapasiteten sett på som utfordrende.

Byområde sør

Byområde sør kommer best ut dersom man ser på antall barn og unge per spilleflate.

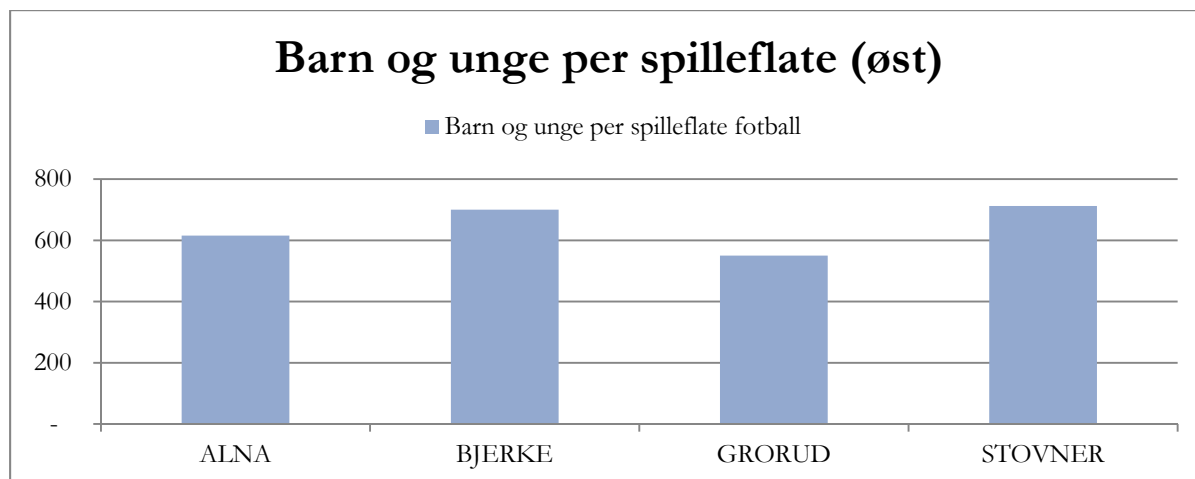

Bydel Østensjø er den bydelen som kommer best ut i byområde sør, og er den som samlet sett kommer nest best ut. Det er nylig etablert én ny kunstgressbane på Haraløkka, samt at en bane er rehabilitert. Barn og unge er svært aktive i Østensjøområdet og det er ønskelig med utvikling av fler kunstgressbaner.

I bydel Søndre Nordstrand blir anleggsdekningen sett på som tilfredsstillende ut fra dagens aktivitetsnivå. Oslo kommune rehabiliterer to kunstgressbaner i 2016. I tillegg har idrettslaget etablert en sjuer-kunstgressbane på Prinsdal.

Byområde øst

Byområde øst kommer nest best ut, og anleggstilgangen er vurdert som tilfredsstillende. De har mange baner, men har hatt stort behov for rehabiliteringer. I 2016 er imidlertid 10 baner i dette byområdet rehabilitert. Det er også etablert en ny kunstgressbane på Veitvet (Bjerke) i 2016 i forbindelse med bygging av ny skole.

Selv om dekningen av kunstgressbaner er tilfredsstillende i byområde øst, er det verdt å nevne at Bydel Bjerke er den bydelen som kommer dårligst ut. Det er imidlertid planer om å etablere en ny kunstgressbane på Disen i 2017, noe som vil bedre kapasiteten.

Foreslåtte tiltak

- Det foreslås rehabilitering av rundt fem kunstgressbaner i året for å heve standarden. Det konkrete antallet baner vil variere med behovet for rehabilitering.
- Det foreslås etablering av to kunstgressbaner i året i gjennomsnitt, for å sikre et bedre tilbud der kapasiteten er for lav. Midtstuen og Disen samt ytterligere to baner prioriteres som tiltak i 2017.
- Utredningstiltak for kunstgressbaner i indre by og tilstøtende områder.
- For å få en lengre sesong som gir mer aktivitet til barn og unge, settes det i gang utredning for å se på muligheten for å etablere undervarme på en viss andel baner i Oslo.

Kapasitet og behov etter tiltak

Områder med dårlig kapasitet vil få bedre dekning enn i dag. Utviklingen følges nøye gjennom planperioden opp mot tilveksten av barn og unge.

4.4.2 Landhockey, rugby og amerikansk fotball

Også andre utendørsidretter, som landhockey, rugby og amerikansk fotball, har økende oppslutning. Tettheten av denne typen anlegg vil naturlig nok være langt lavere enn eksempelvis kunstgressbaner for fotball, men anleggene er viktige og bidrar til bredde i aktivitetstilbudet i Oslo.

4.4.3 Friidrettsanlegg

Dagens kapasitet

Tabell 4.8. Friidrettsanlegg i Oslo.

Friidrettsanlegg	Byområde
Bislett stadion	Indre by
Lambertseter stadion	Sør
Trasop stadion	Sør
Stovner stadion	Øst
Friidrettsstadion på Norges idrettshøgskole	Nord/vest
Sportsplassen	Sør

Status for prosjekter

Bystyret bevilget midler i revidert budsjett for 2015, sak 189/15 til Haraløkka 2020. Det gjøres et forprosjekt med behovsanalyse i 2016 for et «friplassanlegg» på Haraløkka idrettsanlegg. Med «friplassanlegg» menes en 40x60-meters rundbane for friidrett med både 60- og 200-meters løpebane. Andre elementer i en friplass er høydematte m/stativ, lengde/trestegsgrop, spydkasttilløp, kulestøting og sitteamfi (trykkimpregner) innenfor løpebanen.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Friidrettsanlegg inkluderer både innendørs- og utendørsanlegg. Brukerne er i hovedsak den organiserte friidretten. I tillegg brukes også anleggene mye til egenorganisert trening samt av skoler på dagtid.

Det finnes ulike utendørs friidrettsanlegg omkring i byen. I tillegg har Oslo et innendørsanlegg, et i tilknytning til Bislett stadion på 546 meter løpebane. I tillegg brukes Ekeberghallen til innendørstrening på vinteren.

Det er behov for å styrke anleggstilbudet for friidrett, og det er et mål å ha en høyere tetthet av attraktive friidrettsanlegg. Det er viktig å sørge for at eksisterende anlegg er attraktive for bruk gjennom god ivaretagelse, samt å bedre kapasiteten ved å etablere mindre uteanlegg for friidrett (såkalte friplasser) lokalt i nærmiljøene. Friplassen er et konsept for barn som ligner en fullskala friidrettsanlegg, men er mindre i omfang. Foreløpig har Oslo ingen slike anlegg. I planperioden vil det i tillegg til dette prioriteres å bedre kapasiteten gjennom styrking av innendørstilbudet gjennom et sentralt anlegg i byen.

Innendørsanlegg

Dagens vintertreningstilbud er lokalisert på Bislett stadion. I tillegg benytter friidretten seg av Ekeberghallen til innetrening, selv om dette ikke er å regne som et friidrettsanlegg. Den tekniske tilstanden til fasilitetene i Ekeberghallen gjør at den ikke kan benyttes som ønsket per dags dato. På løpebanen under Bislett stadion er det trangt og kapasiteten er presset. Dette fører til at det er en viss grad av konflikt mellom organisert og egenorganisert trening. Det finnes imidlertid en relativt ny friidrettshall i Bærum kommune som Osloklubbene kan benytte, men det tilbys svært begrensede treningsmuligheter der. Det er derfor stort behov for å etablere en friidrettshall for å

styrke innendørstilbudet i byen. En friidrettshall på Mortensrud som et regionalt tilbud er utredet som et positivt bidrag i stedsutviklingen for Mortensrud.

Utendørsanlegg

Av utendørstilbud finnes det i tillegg til Bislett stadion friidrettsanlegg på Trasop, Lambertseter og Stovner. Av disse anleggene er det Lambertseter stadion som er best tilpasset friidretten, da alle øvelser kan gjennomføres her. På Trasop er det begrensede muligheter for kastøvelsene, da det er anlagt kunstgressbane i midten. På Stovner er det grus i midten av banene, noe som gjør at denne banen heller ikke er spesielt godt egnet for kastøvelsene. Bislett stadion skal holde internasjonal standard for å kunne være en elitearena og har behov for rehabilitering av tartandekket for å kunne opprettholde standarden. Øvrige utendørsanlegg er svært slitte og har behov for rehabilitering av tartandekket. Det planlegges rehabilitering av alle friidrettsanlegg.

Utover dette er det behov for å bedre utendørstilbudet for øvrig ved å etablere friplasser. Skoler som har tilstrekkelig areal og eksisterende idrettsparker i lokalmiljøene er gode plasseringer for slike anlegg, for å sikre sambruk mellom skole på dagtid og idretten primært, men også egenorganiserte, på kveldstid.

Oslo vest har i dag ingen friidrettsanlegg. Her bør tilbudet styrkes med et ordinært friidrettsanlegg.

Forslåtte tiltak

- Bislett stadion og Trasop friidrettsanlegg rehabiliteres i 2017 for å sikre at alle kommunale friidrettsanlegg er attraktive til bruk.
- Utredning av en regional friidrettshall i Mortensrud idrettspark.
- Det settes i gang utredningstiltak for plassering av et ordinært utendørs friidrettsanlegg i Oslo vest.

Kapasitet og behov etter tiltak

Det er et behov for å styrke friidrettstilbudet ytterligere i byen ved å etablere mindre friidrettsanlegg (friplasser). Friplasser kan etableres i idrettsparker og i tilknytning til skoler hvor det er tilstrekkelig areal, særlig i områder det er aktive friidrettsgrupper.

4.4.4 Cricket

Dagens kapasitet

Tabell 4.9. Cricketbaner og cricketpitcher i Oslo.

Cricketbaner	Bydel	Byområde
Ekeberg I	Bydel Nordstrand	Sør
Ekeberg II	Bydel Nordstrand	Sør
Rommensletta	Bydel Stovner	Øst
Stubberud	Bydel Alna	Øst
Cricketpitcher	Bydel	Byområde
2 stk på Ekeberg	Bydel Nordstrand	Sør
2 stk på Rommensletta	Bydel Stovner	Øst
2 stk på Bjørndal	Bydel Søndre Nordstrand	Sør

Status prosjekter

På Ekeberg skal pitchen på Ekeberg II byttes ut. Det vurderes om banen i prosjektet kan flyttes på Ekeberg. Dagens bane er plassert slik at den overlapper flere fotballbaner, noe som er lite hensiktsmessig med tanke på sambruk. Prosjektet har planlagt ferdigstillelse i 2016.

I revidert budsjett for 2015 ble det vedtatt bygging av fire treningspicher.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Cricket er en idrett som er relativt ny i Oslo, men idretten er i sterk vekst. Kommunen ønsker å bedre anleggssituasjonen for cricket gjennom å styrke tilbudet der etterspørselen etter denne typen anlegg er størst.

Det finnes i dag ingen fullverdig arena med internasjonale mål i Oslo for å avvikle kamper og trening på landslagsnivå. Det foreligger planer om nytt cricketanlegg med mulighet for internasjonale kamper i Mortensrud idrettspark. I KVVU for Mortensrud er det konkludert med at plassering av et cricketanlegg der vil være et positivt bidrag for stedsutviklingen.

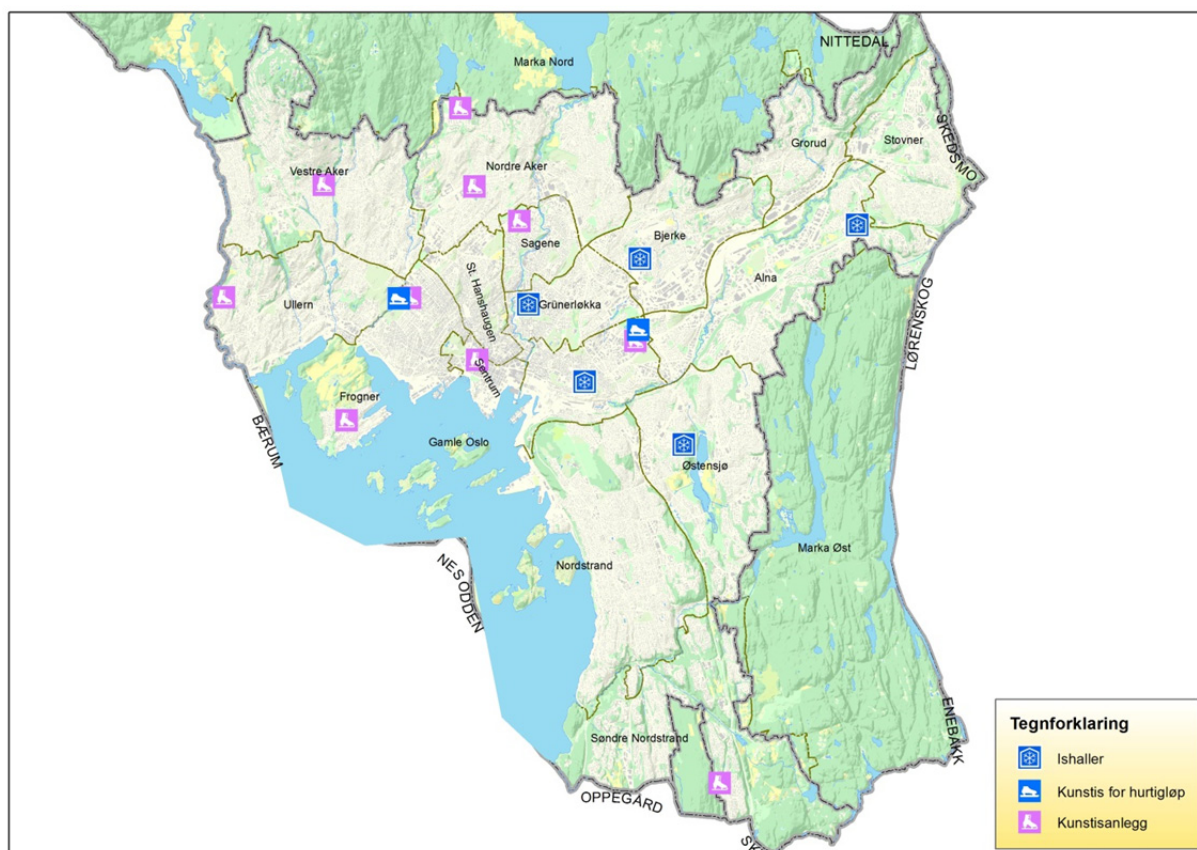
Foreslåtte tiltak

Det foreslås i planperioden å etablere cricketbane med internasjonale mål på Mortensrud.

Kapasitet og behov etter tiltak

Etterspørselen på anlegg er størst i sør og øst. Pågående prosjekter, samt en eventuell bane med internasjonale mål vil gi en tilfredsstillende kapasitetsøkning gjennom planperioden. Utviklingen av anleggssituasjonen mot etterspørsel følges gjennom planperioden.

4.5 Ishaller og isflater

4.5.1 Ishaller

Dagens kapasitet

Tabell 4.10. Ishaller i Oslo.

Ishall	Byggeår	Bydel	Byområde
Jordal Amfi	1951/1991	Gamle Oslo	Indre by
Ungdomshallen	1989	Gamle Oslo	Indre by
Grünerhallen	1995	Grünerløkka	Indre by
Løren ishall	1986	Bjerke	Øst
Manglerud ishall	1979/2004	Østensjø	Sør
Furuset Forum	1979	Alna	Øst

Det er et begrenset antall ishaller i Oslo i dag. Ishallene benyttes primært til ishockey og kunstløp, men også noen sene timer til bedriftsidrett. Anleggenes plassering er dels styrt av hvor ishockey tradisjonelt har hatt sterkest fotfeste.

Status for prosjekter

Det er vedtatt å bygge ny Jordal Amfi som skal stå ferdig september 2018. I byggeperioden skal det settes opp midlertidig ishall i Jordal idrettspark. Ny ishall på Frogner stadion er under

utredning med planlagte ferdigstillelse i 2019. Det er igangsatt et forprosjekt for ishall på Valle Hovin, som erstatning for dagens utendørsanlegg (se også 4.5.2 Utendørs isflater (kunstis)).

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Det er et mål å forbedre anleggsdekningen og å opprettholde en bedre dekning gitt befolkningsveksten, selv om tettheten av ishaller skal være lavere enn for flerbrukshaller. I tillegg skal øvrige ishaller vedlikeholdes og rehabiliteres fortløpende for å sikre at kapasiteten opprettholdes.

Det er mange år siden det ble bygd en ishall i Oslo som gjør at ishallene er presset på kapasitet. En ishall på Frogner stadion vil bedre kapasiteten for byen totalt sett og gi et tilbud vest i byen, der det ikke finnes noe tilbud i dag. Det er videre ingen ishall sør for bydel Manglerud ishall i Østensjø bydel.

Fem av anleggene er etablert for over 25 år siden. Generelt er standarden på flere av ishallene dårlig. Et av de viktigste tiltakene er å sikre vedlikehold og rehabilitering av ishallene. Manglerud ishall fremstår som i god stand i dag etter vedlikeholdstiltak gjort i hallen. Hallen får også oppusset garderobeanlegget i 2016. Furuset Forum får videre nødvendige oppgraderinger i 2016.

Ellers er det behov for rehabilitering av banedekke til betong, rehabilitering av ventilasjonsanlegg og oppussing av garderober i Jordal Ungdomshall.

Grünerhallen er en funksjonell hall som og er i bra stand, men garderoben har behov for oppussing og banedekke bør rehabiliteres til betongbanedekke i nær framtid.

Løren ishall bærer preg av stor slitasje både i garderober, i hallen, i tekniske rom og tilhørende installasjoner. Hallen har potensiale, men det må utredes videre om hallen skal rehabiliteres eller erstattes med nybygg i framtiden. Mindre tiltak blir gjort i 2016.

Foreslåtte tiltak

- Ny Jordal amfi med ferdigstillelse i 2018.
- Ny ishall på Frogner stadion med planlagt ferdigstillelse i 2019.
- Gjennomføre forprosjekt for ny ishall på Valle Hovin, som startet opp i august 2016.
- Nødvendige oppgraderinger av eksisterende anleggsmasse i henholdsvis Jordal Ungdomshall og i Grünerhallen i planperioden.

Kapasitet og behov etter tiltak

Ishall på Frogner vil bidra til en betydelig bedret kapasitet totalt sett og man får en hall vest i byen der man ikke har hatt en hall tidligere.

4.5.2 Utendørs isflater (kunstis)

Dagens kapasitet

Utendørs isflater benyttes til ulike idretter og aktiviteter vinterstid, både organisert og egenorganisert; for eksempel ishockey, bandy, hurtigløp, kunstløp, lek og moro. Det er et begrenset antall kunstisflater i Oslo per i dag, og en overvekt av isflatene er lokalisert i indre by.

Det opparbeides også naturisflater, men antallet og kvaliteten på disse flatene varierer med blant annet vær og lokal oppfølging.

Tabell 4.11. Utendørs kunstisflater i Oslo.

Antall	Type anlegg	Byområde	Anlegg
2	Hurtigløp skøyter	Indre by	Frogner stadion, Valle Hovin
5	Ishockey, bandy, friløp, egenorganisert aktivitet	Indre by	Bygdøhus, Frogner stadion, Valle Hovin stadion, Voldsløkka idrettspark, skøytebanen i Spikersuppa
4	Ishockey, bandy, kunstløp, egenorganisert aktivitet	Nord/vest	Bergbanen, Gressbanen Ready, Norges idrettshøgskole, Ullern idrettspark
1	Ishockey, bandy, kunstløp, egenorganisert aktivitet	Sør	Bjørndalen idrettspark
1	Ishockey, bandy, kunstløp, egenorganisert aktivitet	Øst	Furuset aktivitetspark

Status for prosjekter

Voldsløkka kunstis- og landhockeybane står ferdig sommeren 2017.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Tilbudet av kunstisflater i planperioden skal styrkes. Isflater i områder der dekningen i dag er dårlig skal prioriteres, først og fremst i byområde øst og sør. Arealknapphet innebærer at det bør vurderes å benytte arealer som allerede brukes til idrett, og som lar seg kombinere med kunstis (for eksempel kunstgress om sommeren, kunstis om vinteren). Hurtigløpsanlegg vil ha lav tetthet, og det legges ikke opp til kapasitetsøkning utover eksisterende tilbud i planperioden. Det er imidlertid viktig for det samlede tilbudet at Oslo opprettholder et tilbud for skøyteidretten også i framtiden med god standard på banene.

De to utendørs hurtigløpsanleggene Oslo har i dag har dårlig standard. En realisering av Valle Hovin ishall vil gjøre en utendørsarena om til en innendørsarena, og heve standarden og øke brukstiden betydelig. Standarden på Frogner Stadion sikres gjennom løpende vedlikehold og oppgraderinger etter behov.

Foreslåtte tiltak

- Det gjennomføres forprosjekt for ishall på Valle Hovin (se 4.5.1 Ishaller).
- Det settes i gang utredningstiltak for lokalisering av utendørs kunstisbaner i Oslo der dekningen i dag er dårlig.

4.6 Svømmeanlegg

Svømmeanlegg er viktige for fysisk aktivitet, og utgjør et tilbud til alle aldersgrupper. Tilgang til gode svømmeanlegg er av stor betydning både for de organiserte svømmeidrettene, for svømmeopplæringen i skolen, for pasientgrupper ifm behandling/opptrening og ikke minst for barn og voksne for rekreasjon/lek, trening og velvære. God tilgang til bade- og svømmeanlegg er særlig viktig med tanke på å sikre tilstrekkelige svømmeferdigheter blant innbyggerne i Oslo.

Bystyremelding nr. 2/2013 Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo – For økt folkehelse og trivsel, ble behandlet av bystyret 18.06.2013. Meldingen anbefalte blant annet at det bygges et hovedbad på Tøyen, og bystyret vedtok i behandlingen av meldingen at det bygges et områdebad i henholdsvis vest, sør og på Stovner. Alle disse fire badene er større anlegg enn de badene Oslo har i dag, og kostnadene knyttet til disse gjør at det ikke vil være realistisk å få gjennomført disse prosjektene i planperioden. Byrådet legger til grunn at meldingens kategorisering av badeanlegg – hovedbad, områdebad og bydelsbad, i utgangspunktet skulle forstås som eksempler på «moderne folkebad» og ulike størrelser og innhold slike bad kan ha. Byrådet mener at behovet for nye badeanlegg heller bør vurderes ut fra hvilken størrelse og hvilket innhold det er behov for i det enkelte bad, og hvordan både nye og eksisterende bad samlet sett dekker de aktuelle behovene. Det er også avgjørende å finne løsninger for å dekke behovet som er kostnadseffektive, for å sikre at prosjektene som velges er realistiske å få gjennomført.

Dagens kapasitet

Det er totalt 34 ulike bad i Oslo kommune som forvaltes av kommunen, staten og private. De kommunale badene omfatter i hovedsak flerbruksbad og mindre opplæringsbassenger. Brukergruppene av badene i Oslo er skoler, svømmeidrett, pasientgrupper og andre med behov for bassengtrening, samt ordinært publikum. Dagens behov blant de ulike brukergruppene er større enn dagens kapasitet og fasilitetene på badene tillater.

Aktiviteten på badene avhenger av badets utforming. Bymiljøetaten forvalter 11 av Oslo kommunes bad og flertallet av disse badene kan defineres som flerbruksbad. I 2015 hadde badene som forvaltes av Bymiljøetaten 862 513 besøkende. De andre badene i kommunen er primært brukt av en brukergruppe som for eksempel skolelever, pasientgrupper eller medlemmer tilknyttet et privat bad.

Det er ikke bygget et kommunalt flerbruksbad i Oslo siden 1983 (Holmlia bad), og standarden på Oslo kommunes basseng bærer preg av dette. Det er stadig behov for oppgraderinger i større eller mindre grad for å opprettholde en tilfredsstillende standard og det er nødvendig for å forlenge badenes levetid. Trykket på flerbruksbadene skaper store kapasitetsutfordringer. Befolkningsveksten og tilstand på dagens anlegg tilsier at tilbudet vil bli dårligere med tiden dersom det ikke bygges nye moderne anlegg.

Status for prosjekter

Tabell 4.12. Bad: Status for prosjekter i prosess.

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Tøyenbadet	Det er gjennomført KVV som er kvalitetssikret (KS1) for bygging av nytt bad i Tøyenparken.	2020/2021
Stovner bad	Det er utført en KVV/KS1 (2015) for nytt bad i Fossumdumpa. Prosjektet venter på beslutning om igangsetting av forprosjekt.	2020
Bad i Oslo vest	KVV for bad i vest er ikke påbegynt, men det pågår en KVV for Sognsveien 80 i regi av EBY. Her er det muligheter for lokalisering av bad.	Usikkert
Manglerud bad	I forprosjektfase.	2020/2021
Bad i Oslo sør	Det er ikke igangsatt KVV.	Usikkert
Økern bad	I planleggingsfasen. Reguleringsplanen for Økern Senter ble vedtatt av bystyret i 2011, og det fremgår av rekkefølgebestemmelsene at det skal bygges et bad i tilknytning til kjøpesenteret som må være påbegynt samtidig med at kjøpesenteret tas i bruk.	Usikkert

Status for tiltak

Det er gjennomført en omfattende tilstandsvurdering av de kommunale flerbruksbadene. Manglende kapasitet og et økt behov for tilgang til basseng legger trykk på de allerede eksisterende svømmeanleggene. En tilstandsvurdering av flerbruksbadene som forvaltes av Bymiljøetaten viser at det er behov for større eller mindre vedlikehold/rehabilitering av badene, noe som bidrar til kapasitetsutfordringer.

Tabell 4.13. Vedlikeholds- og rehabiliteringsbehov på bad.

Anlegg	Status	Badets antatte levetid
Bøler bad	Badet er gammelt og til dels slitt. Garderobefasiliteten ble rehabilitert i 2011. Himlingen og veggfast kunst rehabiliteres i løpet av 2016. Det er i tillegg igangsatt enkelte mindre utbedringer av tekniske anlegg i 2016. Badet vil bli gjenstand for en total tilstandsvurdering vinteren 2016/2017, som vil konkludere i tiltaksbehov, herunder å skifte ut renseanlegget.	Etter tiltakene er utført vil badets levetid forlenges, men det er usikkert hvor lenge.

Holmlia bad	Holmlia bad og idrettsanlegg ligger inne i fjellet og består av et bad og to idrettshaller. Anlegget er svært nedslitt og bærer preg av manglende vedlikehold over tid. Anlegget har behov for rehabilitering av teknisk anlegg, overflater, elektrisk anlegg og sanitærutstyr. Rent bygningsmessig sett er det lite gunstig med et svømmeanlegg i en fjellhall, og det bør på sikt vurderes å flytte svømmehallen ut av anlegget.	Badet vil ha begrenset levetid uten omfattende rehabilitering. En løsning kan være å etablere et midlertidig bad i en overgangsperiode.
Romsås bad	Planlagt rehabiliteringsarbeider.	Etter rehabilitering av basseng, renseanlegg og ventilasjonsanlegg er antatt levetid mellom 20 og 30 år
Tøyenbadet	Bygningsmassen har et generelt behov for utvendig vedlikehold i form av tak og fasade, samt uteområder. Innvendig er det behov for vedlikehold i form av overflater i garderobes, fellesarealer samt tekniske arealer i kjeller. Tøyenbadet har også behov for rehabilitering av elektriske- og ventilasjonsanlegg samt sikkerhetsanlegg.	Tøyenbadet kan være i drift i ca 15-20 år uten større arbeider, forutsatt et løpende tilsyn og vedlikehold av de tekniske anleggene samt enkelte mindre tiltak.
Nordtvedt bad	Er gjennomført rehabilitering i 2016.	Forutsatt rehabilitering av bassengrom og tekniske anlegg antas levetid til mellom 30 til 40 år
Furuset bad	Dette er et gammelt anlegg. Garderobene ble pusset opp i 2012-2013. Den tekniske tilstanden og renseanlegget er i grei stand.	Antatt levetid for det tekniske anlegget og renseanlegget er 5 år.
Vestkantbadet	Gammel bad med behov for rehabilitering.	Antatt levetid for anlegget uten tiltak er 2 til 3 år.
Frognerbadet	Bygningsmasse og tekniske anlegg er preget av slitasje og elde, og har et generelt behov for vedlikehold. Det er behov for totalrehabilitering av elektriske og tekniske anlegg, og bassengkroppene bør rehabiliteres.	

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Det er vanskelig å beregne det eksakte behovet for bade- og svømmeanlegg i ulike områder i Oslo. Nye bad vil ha et bredere og bedre kvalitativt tilbud og ha lengre åpningstider, og således være langt mer attraktive enn dagens bad. Det er derfor grunn til å forvente en betydelig økning i publikumsbesøket, også uten at forventet befolkningsøkning legges til grunn.

Det er uansett et stort press på de bassengene i Oslo har i dag, og det er behov for å heve kapasiteten. Eksisterende anlegg må rustes opp/erstattes av nye. Framtidige svømmeanlegg bør utformes slik at anleggene kommer alle brukergruppene til gode. Man bør som et minimum bygge 25-meters basseng, men det bør også vurderes 50-metersbasseng som har en langt større kapasitet og kan brukes til konkurransesvømming. Det bør også legges til rett for stupidretten med et eget stupbasseng i Oslo.

Av Oslo kommunes flerbruksbad er Tøyenbadet (Oslos største badeanlegg bestående av blant annet et 50 meters basseng og et mindre, oppvarmet barne-/opplæringsbasseng), Bøler bad (helårsåpent varmtvannsbasseng) og Frognerbadet de anleggene som er mest brukt, og som har størst variasjon av brukere pga. badenes fasiliteter. Besøkstallene på flerbruksbadene for 2015 viser at Tøyenbadet og Bøler bad tilsammen stod for 41,9 % av flerbruksbadene, at Romsås bad, Sogn bad, Linderud bad, Vestkantbadet og Furuset bad til sammen hadde 48,3 % og at Frognerbadet som har sesongåpent over 3 måneder stod for 9,8 % av totale besøkstallene for 2015.

Det er kapasitet og mulighet til å tilrettelegge for aktivitet på badene hver dag i tidsrommet mellom kl. 06.00-22.00. Åpningstidene for publikum har økt de siste årene og det er planlagt ytterligere utvidede åpningstider på flere bad fra 2017. Bruken av badene viser at badenes utforming og fasiliteter er viktigere enn en geografisk jevn fordeling. Det er likevel viktig at svømmeanlegg er lokalisert i nærheten av kollektivknutepunkt og at det er en viss geografisk spredning, spesielt med tanke på svømmeopplæring for barn i regi av skolene og svømmeklubbene.

Tøyenbadet

Tøyenbadet slik det er i dag har en antatt levetid på 15-20 år, gitt et løpende vedlikehold og mindre tiltak. Det foreligger en kvalitetssikret KVV for meget stort bad i Tøyenparken. Et slikt bad vil ha et betydelig større fotavtrykk enn dagens bad, og vil redusere grøntarealet i parken. Innspill som kom under den offentlige høringen av planforslaget for Tøyenparken viser at lokalbefolkningen i området ikke ønsker at grøntarealet i parken reduseres vesentlig. Dette taler for at videreutviklingen av Tøyenbadet får et mindre format enn det som er utredet, og at det fremtidige behovet for økt kapasitet sees i sammenheng med andre planer i området. Det vises i denne sammenhengen til planene om badeanlegg i forbindelse med utviklingen av Økern Senter.

Holmlia bad

På sikt bør et nytt bad i sør erstatte Holmlia bad. Det er imidlertid viktig å opprettholde badetilbudet på Holmlia frem til det skjer, for å sikre et kontinuerlig tilbud i Oslo sør. Tilstanden på badet tilsier at det vil være fornuftig å utrede og prosjektere et midlertid bad på Holmlia, for å kunne sikre et tilbud i planperioden. Når arbeidet med et midlertidig bad igangsettes vil vurderes løpende ut fra tilstanden til Holmlia bad.

Frognerbadet

Enkelte grupper, herunder Frognerbadets Venner, har ytret ønske om et helårsåpent Frognerbad. Det vil være svært kostbart å ha Frognerbadet helårsåpent. Det kan være muligheter for en god utnyttelse av overskuddsenergi mellom ishallen som skal bygges ved Frogner stadion, og badeanlegget.

Manglerud bad

Manglerud Bad har et omfattende vedlikeholdsetterslep, og i april 2014 stengte Undervisningsbygg badet på ubestemt tid av sikkerhetsmessige hensyn. Fremfor en kostbar rehabilitering med begrenset levetid utredes det et nytt bad på Manglerud. Undervisningsbygg har ansvaret for gjennomføring av prosjektet og er i gang med forprosjekt. Det skal også innarbeides lokaler til musikkskole og fritidsklubb. Fremdriften er avhengig av om prosjektet kan gjennomføres innenfor gjeldende regulering, eller om prosjektet krever en ny planprosess.

Fremtidig badeanlegg på Økern:

Reguleringsplanen for Økern senter ble vedtatt av bystyret i 2011 og stadfestet av Miljøverndepartementet 12.09.2012. Det fremgår av rekkefølgebestemmelsene at det skal bygges et «folkebad» i tilknytning til kjøpesenteret som må være påbegynt (grunnmur bygget) samtidig med at kjøpesenteret tas i bruk. Badet skal være ferdig opparbeidet før det gis midlertidig brukstillatelse for deler av boligbebyggelsen i planen. Verken rekkefølgebestemmelsene eller andre reguleringsbestemmelser stiller krav til badets størrelse og innhold. I kombinasjon med Tøyenbadet vil Økern Senter vil være en god plassering for et nytt badeanlegg for å dekke bassengbehovet til brukergrupper i indre by øst samt Oslo øst. Med den svært gode kollektivdekningen og god biltilgjengelighet vil et bad på Økern også være tilgjengelig for publikum fra store deler av Oslo.

Foreslåtte tiltak

Det gjennomføres et forprosjekt for nytt Manglerud bad, med planlagt ferdigstilling av badet i 2020/2021.

Det igangsettes utredning av utvidelse og behov for rehabilitering av Tøyenbadet, inkludert nytt utebad. Badet skal fremdeles inneholde et 50x25 m hovedbasseng. I tillegg til dagens tilbud skal badet inneholde et eget stupebasseng, varmtvannsbasseng og enkle badelandselementer som sklier etc. Det er planlagt byggestart i 2019.

Kommunen går i dialog med utbygger på Økern Senter om en leieavtale for bruk av badet, hvor konkrete vilkår om størrelse og utforming er en del avtalen.

Det igangsettes forprosjekt for nytt bad på Stovner, med planlagt ferdigstilling av badet i 2020.

Det settes i gang en KVVU for nytt bade- og svømmeanlegg i Oslo vest og Oslo sør i løpet av planperioden. Utredningen for vest skal også omfatte rehabilitering og utvikling av Frognerbadet.

Et midlertidig bad på Holmlia vil vurderes. Tidspunkt for igangsetting av dette arbeidet vil avhenge av en løpende vurdering av tilstanden på Holmlia bad.

Det settes inn tiltak for rehabilitering av flerbruksbadene i Oslo.

Kapasitet og behov etter tiltak

Gjennomføring av tiltakene vil i løpet av fem år gi en betydelig kapasitetsøkning i Indre by øst, Oslo Øst og delvis i sør (Manglerud), og vil samtidig gi et sentrumsnært tilbud som vil være tilgjengelig for store deler Oslo på grunn av nærhet til kollektivknutepunkt. Utredninger av bad i Oslo vest og sør vil fremlegge løsninger for hvordan behovet for bad vest og sør kan møtes på noe lengre sikt.

4.7 Vannsportanlegg

En rekke idretter og aktiviteter drives på eller i vann, for eksempel dykking, padling, roing, seiling og vannski. Denne typen idretter krever en viss tilrettelegging samtidig som de må samvirke med annen aktivitet som også benytter vannet; friluftsliv og båttrafikk. Det utredes ro- og padlebane i Bestumkilen i 2016.

I behandlingen av revidert budsjett vedtok bystyret i juni 2015 et tilskudd på 16 mill. kroner til Christiania Roklub til gjennomføring av mudring av robane i Bogstadvannet. Planlagt gjennomføring av i 2016. På grunn av at entreprenør har gått konkurs blir det et års utsettelse, og gjennomføres i 2017.

Foreslåtte tiltak

Ro- og padlebane i Bestumkilen realiseres i 2017.

4.8 Skianlegg

Skianlegg omfatter arenaer for langrenn og skiskyting, løypetraseer, alpinanlegg og hoppbakker.

4.8.1 Arenaer for langrenn og skiskyting

Dagens kapasitet

Holmenkollen er et nasjonalanlegg og brukes til internasjonale mesterskap i langrenn og ski nordiske grener. Anlegget er for hele byen og fungerer også som anlegg for lokale klubber.

Oslo har, i samarbeid med idrettsorganisasjonene, prioritert utviklingen av fem lokale anlegg med snøproduksjonsanlegg; Sørkedalen, Sognsvann Snøpark, Linderudkollen, Lillomarka arena og Skullerud. Disse er plassert med god spredning rundt i byen.

I tillegg er det en rekke mindre, lokale sletter, løyper og bakker som brukes av skiklubber til treningsaktiviteter.

Status prosjekter

- Linderudkollen: anlegget er tilnærmet ferdig utbygd som et moderne og framtidsrettet anlegg.
- Lillomarka arena (langrenn, skiskyting): utbygging av anlegget starter høsten 2016.
- Skullerud: snøproduksjonsanlegg og byggetrinn 1 er gjennomført, planer for nytt arena bygg og videre utbygging av løyper.
- Sognsvann snøpark: det er startet et planleggingsarbeid med tanke på å etablere en rulleskitrase i samarbeid Idrettshøyskolen og Toppidrettsenteret.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Arenaer for langrenn vil ha lavere tetthet enn for eksempel flerbrukshaller, men det er viktig at det er tilgang til denne typen anlegg fra hele byen. Aktivitetsvekst, befolkningsøkning og utfordrende vinterklima gir behov for økt tilrettelegging. Bruken av skianleggene er sterkt økende. Dette innebærer at det bør utredes om det skal etableres nye arenaer i planperioden for å gi en bedre dekning. I tillegg er det behov for å etablere trafiksikre anlegg for rulleski.

Oslo kommune har i dag to tilrettelagte arenaer for skiskyting; Holmenkollen nasjonalarena og en mindre treningsarena i Lillomarka. Forbedring av anleggssituasjonen for skiskyting inngår i planene for nye Lillomarka arena.

Oslo kommune har gjennomført og vil gjennomføre store investeringer i de lokale, prioriterte, skianleggene. Anlegg med snøproduksjon er dyrt å bygge og drifte, de er krevende driftsteknisk og de trenger store arealer. Bygging/utvikling av eventuelle nye anlegg bør skje etter nøye vurdering av byens totale behov og plassering av anlegg.

Eksisterende anlegg blir svært mye brukt. Det er en rekke klubber som har trening i anleggene og det er «kamp» om treningstider. Anleggene blir også mye brukt av familier og enkeltpersoner både til trening, tur og lek. I tillegg brukes anleggene av skoler og barnehager på dagtid. Dette gjør at det er et stort behov for å utvikle anleggene til å tåle den utvidede bruken. I møte med utfordrende vinterklima er det behov for å sikre aktiviteten i anleggene ved å legge til rette med snøproduksjon.

Sognsvann snøpark er et av de fem prioriterte skianleggene, der det er et stort behov for oppgraderinger og videreutvikling med snøproduksjonsanlegg.

Det er videre et stort behov for å sikre traseer for rulleski. Rulleski er blitt den mest brukte treningsform også for de yngre løperne. Samtidig ser vi at rulleski etablerer seg som en egen sommeridrett med konkurranser. Rulleskianlegget i Holmenkollen er trafiksikkert, men anlegget har imidlertid en løypeprofil som gjør at store deler av traséen er teknisk krevende for barn og unge. I Bjørndal idrettspark har man også fått et trafiksikkert rulleskianlegg. Viktigste tiltak for å få barn og unge vekk fra trafikken er å etablere rulleskianlegg i det etablerte skianlegget, Sognsvann snøpark som også ligger utenfor markagrensen.

Det er videre behov for etablering av rulleskitraseer i eksisterende løyper i nye Skullerud skianlegg og i Linderudkollen. Det er lagt til rette for videre utvikling av rulleskitrassé i anleggene. I tillegg planlegges det rulleskianlegg i Sognsvann snøpark.

Foreslåtte tiltak

Følgende tiltak foreslås prioritert i planperioden:

- Lillomarka Arena: Byggetrinn 2 og 3 med ferdigstillelse i hhv 2017 og 2019
- Skullerud: byggetrinn II og III med planlagt ferdigstillelse i 2019
- Sognsvann Snøpark: etablere rulleskitrasé med planlagt ferdigstillelse i 2018
- Skullerud: etablere rulleskitrasé
- Linderudkollen: etablere rulleskitrasé ned planlagt ferdigstillelse i 2017
- Grønmo: videreføre arbeidet med å få skianlegg med i ny reguleringsplan.

Kapasitet og behov etter tiltak

Gjennomføring av tiltak vil bidra til et betydelig løft for langrenn og skiskyting. Aktivitetsveksten følges gjennom planperioden for å vurdere ytterligere tiltak.

4.8.2 Alpinanlegg

Dagens kapasitet

Oslo kommune har seks alpinanlegg. Anleggene benyttes både til idrett og til egenorganisert aktivitet; alpinsport og snowboard. I Oslo Vinterpark Tryvann er Wyllerløypa tilrettelagt for snowboard gjennom ny halfpipe til VM i 2012. Oslo skisenter Grefsenkollen og Oslo Vinterpark Tryvann (inkl. Wyller) eies og driftes av kommersielle aktører. Kommunen eier de øvrige anleggene, som driftes av ulike idrettslag.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Kommunens strategi for å styrke tilbudet til alpinsport og snowboard er å utvikle og oppgradere eksisterende anlegg etter behov. Tiltak vil bli prioritert i henhold til dette.

Oslo skisenter i Grefsenkollen er et mindre og lokalt alpinanlegg. Anlegget er svært populært blant barn og unge i hele Groruddalen og Nordre Aker. For å kunne gjennomføre en nødvendig utvikling av anlegget kreves reguleringsplan.

Foreslåtte tiltak

Det igangsettes reguleringsarbeid for Oslo skisenter i Grefsenkollen.

Kapasitet og behov etter tiltak

Regulering av Grefsenkollen vil legge til rette for videreutvikling av anlegget, og er trolig nødvendig for at dette tilbudet kan opprettholdes på sikt.

Oppgraderinger av mindre alpinanlegg vil vurderes gjennom planperioden.

4.8.3 Hoppanlegg

Det finnes i dag seks hoppanlegg som er i bruk. Holmenkollen nasjonalanlegg er det største. Anlegget eies og forvaltes av Oslo kommune. Holmenkollen benyttes i hovedsak til større konkurranser, og er mest et tilbud til toppidretten, i tillegg til at det er en av Norges største turistattraksjoner. Anleggene i Midtstuen er trenings- og konkurransearena også tilpasset breddeidretten. Disse anleggene har plastdekke og kan benyttes sommer som vinter. Også disse anleggene eies og forvaltes av Oslo kommune. Hoppbakkene er også tilpasset breddeidretten, og eies og forvaltes dels av Oslo kommune, dels av ulike idrettslag. Bakkene ligger i hovedsak innenfor markagrensen og med en hovedvekt i nordre og vestre områder av byen. Hoppbakkene benyttes til organisert idrett og i svært liten grad til egenorganisert aktivitet.

Hoppanleggene har tilfredsstillende kapasitet i dag og det foreslås ingen nye tiltak i planperioden.

4.9 Store publikumsanlegg

Oslo har to store idrettsanlegg som tjener som arenaer for både internasjonale og nasjonale idrettsarrangement, breddeidrett og egenorganisert aktivitet; Holmenkollen nasjonalarena (med hoppbakke og arena for langrenn og skiskyting) og Bislett stadion (friidrettsarena). Holmenkollen er i tillegg en stor turistattraksjon for Oslo. Ullevål stadion (fotballarena) benyttes også til internasjonale og nasjonale idrettsarrangement, men ikke til breddeidrett eller egenorganisert aktivitet. Oslo Spektrum er også en arena som ved ulike anledninger benyttes til større idrettsarrangement.

Både Bislett stadion og Holmenkollen har nylig vært gjenstand for større oppgraderinger. Særlig Holmenkollen er tilført betydelige ressurser de siste årene, både i forbindelse med VM på ski i 2011 og det forestående VM i skiskyting i 2016. Det er imidlertid behov for noen oppgraderinger og rehabilitering på anlegget.

Kommunens strategi er å forvalte disse anleggene med sikte på mesterskapsgjennomføring og etablerte internasjonale arrangementer, og at det legges til rette for at anleggene utover dette benyttes mest mulig til breddeidrett. Det er et mål at anleggene fortsatt skal være attraktive for gjennomføring av arrangementer minst på linje med i dag. Anleggsoppgraderinger vil prioriteres dersom det stilles nye krav til anleggene i forbindelse med gjennomføring av arrangementer.

4.10 Skateanlegg

Dagens kapasitet

Tabell 4.14. Skateanlegg i Oslo.

Skateanlegg Utendørstilbud	Bydel	Byområde
Skateelementer på langkaiaen ved operaen	Sentrum	Indre by
Minirampe av tre i Frognerkilen	Bydel Frogner	Indre by
Skateelementer i Fossdalen ved Akerselven		
Minirampe i tre i Torshovdalen	Bydel Sagene	Indre by
Skateelementer ved Engebråten skole	Bydel Nordre Aker	Vest/Nord
Skateramper og skateelementer i Jordal idrettspark	Bydel Gamle Oslo	Indre by
Skateelementer i Veitvet idrettspark	Bydel Bjerke	Øst
Skateelementer i Lambertseter idrettspark	Bydel Nordstrand	Sør
Skateelementer i Teisenparken	Bydel Alna	Øst
Skateelementer i Møllerparken	Bydel Sagene	Indre by
Skateelementer i Dyvekes bro ved Klosterenga	Bydel Gamle Oslo	Indre by
Innendørstilbud		
Skur 13 på Filipstad	Bydel Frogner	Indre by
Haugenhallen	Bydel Stovner	Øst

Status for prosjekter

Oslo skatehall på Voldsløkka blir ferdigstilt i desember 2016. Skatehallen på Voldsløkka vil gi skaterne et godt helårstilbud som Oslo ikke har i dag. Hallen vil inneholde både en street og en bowl, som vil gi et variert tilbud for skaterne. Skaterne vil være den primære brukergruppen, men anlegget vil også kunne brukes av inlines, BMX-sykler og sparkesykler. Eventuell sambruk med disse brukergruppene må reguleres for å ivareta sikkerheten og unngå konflikter.

Det planlegges en ny og større skatehall på et nytt område på Haugenstua.

Skatepark på Skøyen skole planlegges etablert i 2016. Det er foreløpig usikkerhet knyttet til plassering av anlegget på skolen noe som kan forsinke framdriften.

Bakgrunn og kapasitetsutfordringer

Oslo skal ha et helhetlig tilbud til de som ønsker å skate i Oslo. Anlegg for skating kan grovt deles inne i tre hovedkategorier: streetskating, bueskating og longboard. I tillegg til å få etablert et

godt helårstilbud med en stor innendørs skatehall på Voldsløkka er det behov for minimum et stort utendørsanlegg. Anleggene skal være lett tilgjengelige og fordelt rundt omkring i byen. Byen skal utvikles på en slik måte at det er mulig å finne gode skatespots i bybildet, uten at det nødvendigvis er et anlegg bygd for skating.

Skur 13 på Filipstad er et midlertidig skatetilbud i en lagerbygning, i påvente av videre utvikling av området. Bygget er ikke isolert. Det har siden åpningen hatt mange besøkende, og tilbudet må sies å ha vært vellykket.

Foreslåtte tiltak

- Det sette i gang utredningstiltak for flere skateanlegg i Oslo.
- Skatehall på Haugenstua videreføres.

Kapasitet og behov etter tiltak

Med to innendørshaller vil skatetilbudet i Oslo bli bedre. Det er behov for større utendørstilbud i Oslo.

4.11 Øvrige anlegg

Bredden av idrettsanlegg i Oslo er stor, og det er også et mål at bredden skal opprettholdes. Hvilke anlegg som skal realiseres avhenger både av etterspørsel, aktivitetsutvikling og lokale behov i byen. Anlegg for øvrige idretter som vil prioriteres dersom behovet tilsier det inkluderer rideanlegg, sykkelanlegg, golf- og minigolfanlegg, skytebane, klatreanlegg, frisbeegolf og motorsport. Byrådet vil fremme en sak for bystyret om ridetilbudet i Oslo.

Ved prioritering av øvrige anlegg skal det blant annet legges vekt på:

- Om anlegget vil tilrettelegge for aktiviteter med stort brukspotensial, særlig blant barn og ungdom, men også for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper
- Om anleggene gir flerbruksmuligheter og effektiv utnyttelse, for eksempel ved at de kan benyttes av ulike grupper på dag- og kveldstid
- Om idretten/aktiviteten er i vekst
- Om anleggene er fleksible og kan tilpasses nye behov om nødvendig

Mye av infrastrukturen i Marka benyttes til idrett i tillegg til friluftsliv. Dette gjelder særlig det preparerte løypenettet for langrenn, skogsvei-, turvei- og stinettet for sykling, løping, orientering, triatlon og lignende. Tilrettelegging for aktivitet i Marka behandles i kap. 5.

4.12 Handlingsprogram: Prioriterte idrettstiltak 2017-2020

Handlingsprogrammet omfatter anlegg som er planlagt ferdigstilt i løpet av perioden 2017-2020.

De årlige pottene til rehabilitering og bygging av nye kunstgressbaner bestemmes av behov og prioriteringer det enkelte år. Kommunen vil i samarbeid med Oslo Fotballkrets vurdere hvilke kunstgressbaner som vil rehabiliteres og bygges årlig. I 2017 settes det av midler til rehabilitering av fem og bygging av fire nye kunstgressbaner.

Det er behov for rehabilitering av en rekke idrettsanlegg i planperioden. Det er planlagt å rehabilitere to friidrettsanlegg i 2017. Det vil på bakgrunn av tilstandsvurderinger gjøres en vurdering av hvilke andre anlegg som skal prioriteres i perioden 2017-2020.

Tabell 4.15. Idrettsanlegg; utgående kapasitet

Idrettsanlegg	Anleggstype	Planlagt faset ut
Nordstrandhallen	Idrettshall	2016
Radiohuset på Lambertseter	Kampidrett	2017
Jordal Amfi	Ishall	2017
Lørenhallen (plasthall)	Idrettshall	Usikkert
Mortensrud plasthall	Idrettshall	2021

Tabell 4.17 Prioriterte idrettstiltak; samletiltak (2017-2020)

Anleggstype	År
Rehabilitering idrettsanlegg	2017-2020
Kunstgressbaner, rehabilitering	2017-2020
Kunstgressbaner, ny	2017-2020

Tabell 4.18 Prioriterte idrettstiltak; enkelttiltak (2017-2020)

Bydel	Prosjektnavn	Tiltakstype	Fase	Oppstart av fase	Planlagt ferdigstillelse av anlegg
BNS	Ekeberg servicebygg	Andre idrettsanlegg	Forprosjekt	2016	2017
BNS	Lambertseter flerbrukshall med brytehall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2016	2017
BGO	Jordal Amfi	Ishall	Gjennomføring	2016	2018
BSA	Voldsløkka landhockey- og kunstisbane	Kunstisflate	Forprosjekt	2016	2017
BFR	Frogner ishall	Ishall	Forprosjekt	2016	2019
BGR	Lillomarka Arena, fase 2 og 3	Skianlegg	Ferdig utredet	2017	2018
BGO	Valle VGS flerbrukshall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Gjennomføring	2016	2017
BGO	Brynseng skole idrettshall	Flerbrukshall, liten	Gjennomføring	2016	2017

BUN	Bestumkilen ro- og padlebane	Ro-/kajakkbane	Forprosjekt	2016	2017
BOS	Skullerud idrettsanlegg	Skianlegg	Gjennomføring	2017	2019
BNA	Sognsvann snøpark - rulleski	Skianlegg	Forprosjekt	2016	2018
BST	Skatehall på Haugenstua	Skateanlegg	Forprosjekt	2017	Usikkert
BBJ	Årvoll flerbrukshall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2016	2018 ⁵
BSN	Mortensrud cricketanlegg	Cricket	Konseptvalg	2017	2018
BNA	Ny Nordstrandhall	Flerbrukshall, normal (2 spilleflater)	Gjennomføring	2017	2018
BBJ	Refstad flerbrukshall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2016	Usikkert
BGR	Grorud flerbrukshall med barnehage	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2016	2019
BGA	Dælenenga flerbrukshall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2017	Usikkert
BFR	Uranienborg flerbrukshall	Flerbrukshall, liten	Forprosjekt	2017	2019
BSN	Vestli flerbrukshall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2017	2019
BUL	Ullern flerbrukshall	Flerbrukshall, normal (1 std spilleflate)	Forprosjekt	2016	2019
BNA	Korsvoll flerbrukshall m/ styrkerom	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2017	2019
BOS	Manglerud bad	Bad	Forprosjekt	2016	2020
BST	Stovner bad	Bad	Konseptvalg	2014	2020
BSR	Tokerud flerbrukshall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)	Forprosjekt	2016	2019
BØS	Valle Hovin ishall	Ishall (hurtigløp/ Ishockey/Bandy/ kunstløp)	Forprosjekt	2016	Usikkert
BSN	Mortensrud flerbrukshall med kampsportdel/friidrettshall	Flerbrukshall, normal (1 spilleflate)/ friidrettshall	Konseptvalg	2018	2020
BGA	Tøyenbadet	Bad	Konseptvalg	2014	2020/2021

⁵ Prosjektet omfatter også rehabilitering av det gamle gymbygget, som er planlagt gjennomført i 2019.

5 Friluftsliv

Oslo kommune har et overordnet ansvar for å sikre arealer og tilrettelegge for friluftsliv. Oslos unike plassering mellom fjorden og Marka gir hele byens befolkning rik tilgang til friluftsliv og store og nære naturopplevelser. Friluftsliv utgjør et viktig lavterskeltilbud.

5.1 Status og behov

Friluftslivsområdene i Oslo kan inndeles i ulike geografiske områder; friluftslivsområder i byen, på fjorden og øyene og i Marka. Byens friluftslivsområder strekker seg over et stort geografisk område. Hele 2/3 av Oslo kommunes arealer ligger i Marka. Bevaring av kommunens grøntområder har i lang tid vært et viktig premiss for Oslos byutvikling⁶. Tilrettelegging og vedlikehold av eksisterende friluftslivsområder er viktig for å sikre at tilbudet er attraktivt og for å ivareta naturen for fremtidige generasjoner. Bare det å opprettholde god stand på eksisterende parker, grøntområder, turveier, stier, badeplasser m.m. krever store ressurser. Samtidig er det behov for å tilrettelegge for økt bruk av kommunens friluftslivsområder som følge av en stadig økende befolkningsvekst. Dette gjelder særlig i parker og friområder i byen, på øyene og i strandsonen (på badestrendene) og ved de mest brukte innfallsportene til Marka. Delmålene for friluftsliv, som beskrives i avsnitt 3.3, er førende for kommunens tiltaksstrategier for friluftsliv som presenteres i dette kapitlet.

5.2 Prioriteringer

Følgende prioritering fremheves i planperioden:

- Vedlikehold og rehabilitering av eksisterende friluftslivsområder
- Sikre tilgjengelighet til friluftslivsområder i lokalmiljøene
- Fullføre et sammenhengende turveinett med levende grøntkorridorer
- Utbedre skilting, merking og informasjonstavler

Kapittelet er inndelt i tre delkapitler knyttet til ulike geografiske områder; friluftslivet i byen (kap. 5.3), friluftslivet på fjorden og øyene (kap. 5.4) og friluftslivet i Marka (kap. 5.5). Hvert delkapittel beskriver status, utfordringer/behov og foreslåtte tiltak for de ulike friluftslivsområdene. I delkapittel 5.6. omtales viktigheten av samarbeid med frivillige organisasjoner. Siste delkapittel presenterer prioriterte friluftslivstiltak for perioden 2017-2020 (kap.5.7).

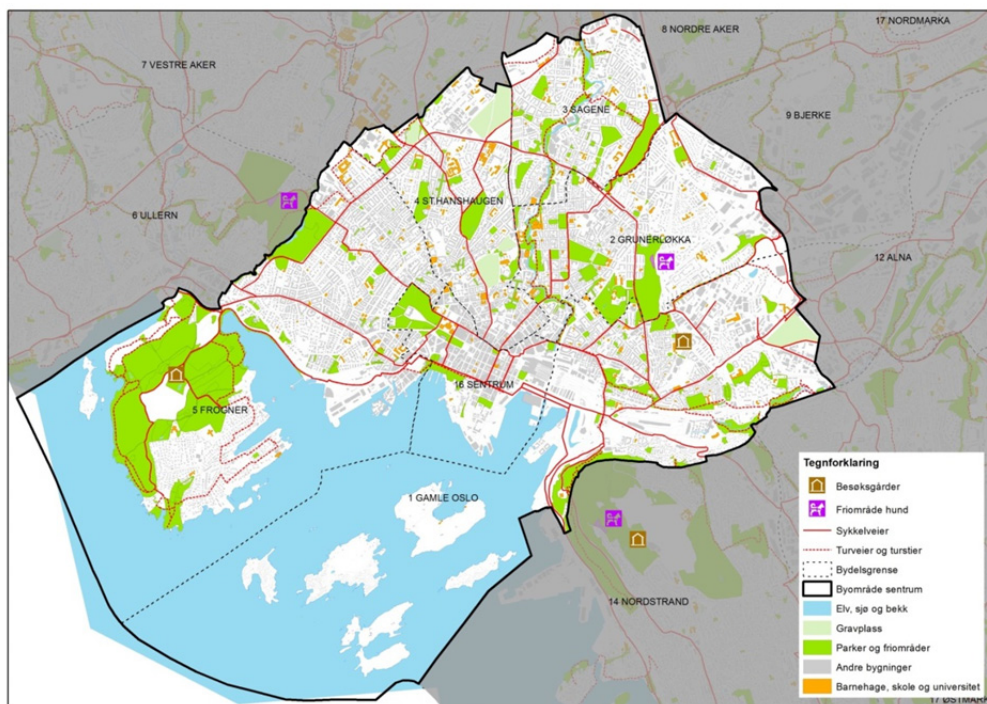
⁶ Kommuneplanen «Oslo mot 2030» inneholder juridisk bindende plankart og temakart. Plankart 1-2 (arealformål), temakart blågrønn struktur (T7) og temakart naturmiljø (T4) i kommuneplanen skal bidra til å sikre og videreutvikle areal for blågrønn struktur i Oslo.

5.3 Friluftsliv i byen

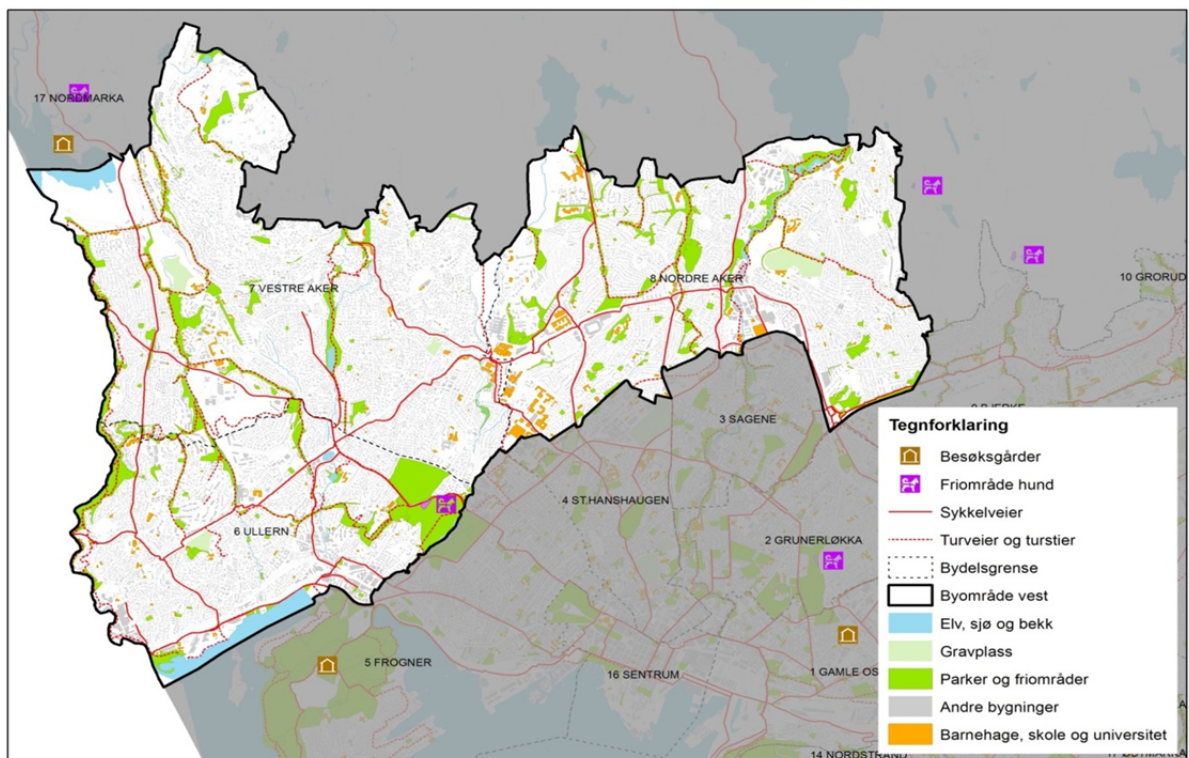
Muligheter for utøvelse av friluftsliv i nærheten av der folk bor, er viktig for å stimulere til fysisk aktivitet i hverdagen. Friluftslivsområdene i byen, som parker, friområder, turveier og vassdrag, har derfor stor betydning i et folkehelseperspektiv.

Status

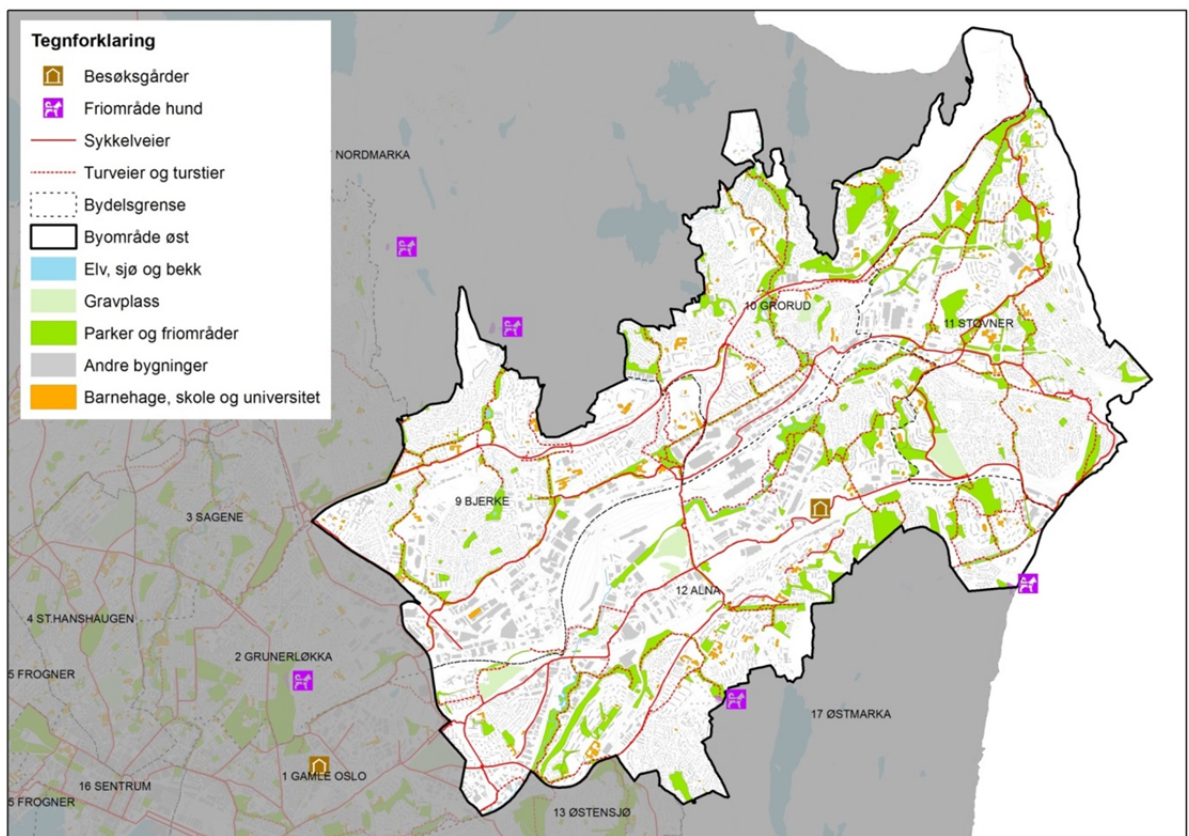
Ifølge Miljøverndepartementets strategi for et aktivt friluftsliv (Miljøverndepartementet, 2013) tilbringer stadig flere fritiden i byenes grønne områder. Det er derfor viktig at disse områdene tilrettelegges for opplevelse, rekreasjon, lek og fysisk aktivitet for allmennheten, jf. kommuneplanens § 12.1. En by tilrettelagt for nærfriluftsliv er en hyggelig by å bo i. Figur 5.1 til 5.4 viser den geografiske lokaliseringen av ulike anlegg og arealer for friluftsliv i indre by, byområde nord/vest, byområde øst og byområde sør.

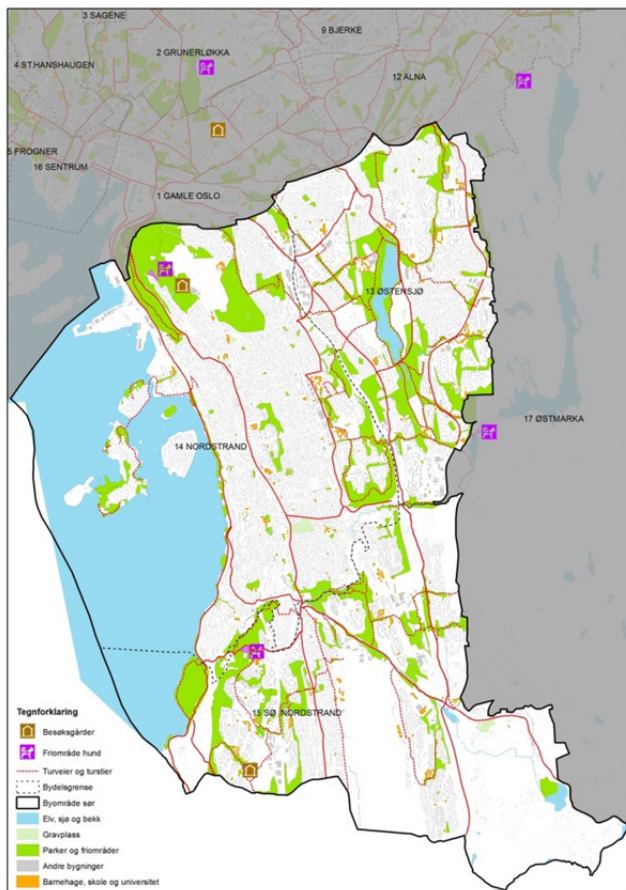
Figur 5.1. Infrastruktur for friluftsliv i byen, indre by (2015).

Figur 5.2. Infrastruktur for friluftsliv i byen, byområde nord/vest (2015).

Figur 5.3. Infrastruktur for friluftsliv i byen, byområde øst (2015).

Figur 5.4. Infrastruktur for friluftsliv i byen, byområde sør (2015)⁷.

5.3.1 Parker og friområder

I Oslo kommune er det om lag 800 parker og friområder av ulik størrelse. Oslos parker omfatter både parker som forvaltes av kommunen sentralt og parker som forvaltes av bydelene⁸. I tillegg er det enkelte større parker, som for eksempel Slottsparken og Middelalderparken som forvaltes av statlige aktører. Det er også enkelte større private parker, som til dels er allment tilgjengelig, for eksempel Hydroparken på Vækerø. Parkene og friområdene varierer i størrelse fra de helt største, for eksempel Frognerparken (140 000m²), til de helt minste friområdene ned i 10-15m². I retningslinjene tilhørende kommuneplanens § 12.3 om ivaretagelse av grøntstruktur i byutviklingen, heter det at byggesonen bør ha en dekningsgrad av planmessig sikrede parker innenfor angitte gangavstander langs offentlig vei i henhold til følgende norm: Park på minimum 1000m² innenfor 250 meter gangavstand (indre by). Park på minimum 5000m² innenfor 500 meter gangavstand (indre og ytre by). En stor del av Oslos innbyggere bor i dag 250 meter eller nærmere et mindre grøntområde (1000m²-5000m²) og 500 meter eller nærmere et større grøntområde (>5000m²).

Byens parker og friområder er et viktig lavterskeltilbud for egenorganiserte tur- og uteaktiviteter. De er tilrettelagt i varierende grad, fra parker med stor grad av tilrettelegging, til friområder med mer naturlig vegetasjon. Parkene og friområdene i byen er også tilrettelagt for ulike typer

⁷ Sørenga småbåthavn er oppført på kartet, men ikke realisert per i dag.

⁸ 555 parker/friområder forvaltes av kommunen sentralt, og 261 parker/friområder forvaltes av bydelene.

aktivitet, og de tiltrekker seg forskjellige målgrupper. For eksempel har Oslo 10 friområder tilrettelagt for hund⁹. Til sammen skal byens parker og friområder gi gode opplevelseskvaliteter som inviterer til aktivitet og opphold i grønne omgivelser.

Behov og utfordringer

Byens parker og friområder er godt besøkt både sommer- og vinterstid. Befolkningsvekst og økt slitasje på arealene bidrar til større tilretteleggingsbehov, spesielt i de store parkene i sentrum med et høyt antall besøkene. For at parkene og friområdene skal oppleves som attraktive og egnet for urbant friluftsliv, må kvaliteten på områdene ivaretas løpende. Attraktivitet er imidlertid ikke et entydig begrep; og hva som oppleves som et attraktivt grøntområde i byen, vil variere fra målgruppe til målgruppe og fra person til person.

Ved rehabilitering og oppgradering av eksisterende parker og friområder, må ulike hensyn tas i betraktning. Visuelle landskapskvaliteter som variert vegetasjon, vann og andre naturelementer, er viktig for å sikre biologisk mangfold. Videre krever mer aktivitet i parker og friområder økte investeringer til blant annet aktivitetspunkter og uttak til strøm og vann. For de mest brukte parkene og friområdene er det behov for å vurdere bedre sanitærforhold. Funksjonelle landskapskvaliteter, som aktivitetsfremmende elementer, må vurderes ut fra hvilke brukergrupper som potensielt vil bruke grøntområdet. For eksempel får kommunen mange spørsmål om og forslag til nye friområder for hund. Dette indikerer at publikum opplever at eksisterende arealer ikke dekker behovet. Det er viktig å involvere aktuelle bydeler i arbeidet for å styrke arealenes funksjon for urbant friluftsliv og sosiale møteplasser.

Per i dag er det enkelte områder i bydelene Ullern, Vestre Aker, Frogner, Nordre Aker og Nordstrand som ikke oppfyller avstandsstandardene til grøntområder, jf. kommuneplanens § 12.3. Oslo er imidlertid en kommune med betydelige arealutfordringer. Sterk befolkningsvekst og fortetting medfører økt utbyggingspress og belastning på byens grøntstruktur samt behov for å etablere nye grøntområder. Innsatsen for å sikre god tilgjengelighet til friluftslivsområder i folks nærmiljø er av størst betydning i byens transformasjonsområder. I transformasjonsområder skal tilgang til grøntområder ivaretas gjennom planarbeidet for å opprettholde avstandsstandardene til mindre og større grøntområder. Behovet for parker og friområder skal avklares tidlig i plan- og investeringsprosesser, jf. kommuneplanens § 12.3¹⁰. Videre er kommuneplanens bestemmelser om rekkefølgekrav for sikring av blågrønn struktur et viktig verktøy for at kommunen skal kunne inngå utbyggingsavtaler om nødvendig kostnadsfordeling og gjennomføring, jf. kommuneplanens § 5.1. I dag er Hovinbyen, Groruddalen, Vestkorridoren og indre by (inkludert Fjordbyen) under transformasjon.

⁹ Friområder for hund er inngjerdede områder hvor hunder kan springe fritt, uten bånd, også i perioder med båndtvang. Dagens friområder for hund har god geografisk spredning, de er lokalisert i indre by, i ytre byområder og i Marka.

¹⁰ Kommuneplanen «Oslo mot 2030» inneholder juridisk bindende plankart og temakart. Etter kommuneplanens §§ 12.3 og 13.3 skal temakart blågrønn struktur T7, datert 04.03.2015, legges til grunn for plan- og byggesaksbehandling for å sikre og videreutvikle areal for blågrønn struktur.

I tillegg er det viktig å ivareta stille områder. Stille områder, som er skjermet eller i god avstand fra dominerende støykilder, har verdifulle kvaliteter for rekreasjon, friluftsliv og kulturaktiviteter. I et urbant miljø hvor folk eksponeres for mye støy, er det viktig å ta vare på områder som kan bidra til avkobling og stressreduksjon. Dette er også prioritert i kommunens handlingsplan mot støy, der målet er å sikre stille områder mot økt støybelastning og å sette inn tiltak for å forbedre støysituasjonen.

Foreslåtte tiltak

- Rehabilitering og oppgradering av mye brukte parker og friområder.
- Strategisk erverv av arealer i etablerte boligområder som per i dag ikke oppfyller avstandsstandardene til grøntområder: Mindre grøntområde (1000m²-5000m²) innenfor 250 m gangavstand (indre by). Større grøntområde (>5000m²) innenfor 500 m gangavstand (indre og ytre by). Erverv i boligområder med tett bebyggelse skal prioriteres fremfor erverv i boligområder med lav tetthet.
- Avstandsstandardene til grøntområder skal ivaretas i kommune- og reguleringsplanprosesser.
- Stille områder skal ivaretas i videre byutvikling.
- Grøntområder skal opparbeides i tilknytning til nye bekkeåpningsprosjekter.

5.3.2 Turveier og vassdrag

Turveiene i byggesonen gir, på samme måte som byens grøntområder, muligheter for egenorganiserte turer og er et viktig lavterskeltilbud. Samlet lengde på nåværende og framtidige hovedturveier og andre viktige gangforbindelser innenfor byggesonen utgjør om lag 350 km, hvorav 230 km er planmessig sikrede turveistrekninger¹¹. For å sikre hverdagsaktivitet der folk bor, bør ingen ha mer enn 500 meter til nærmeste turvei.

Turveiene følger flere steder byens vassdrag slik de ligger i dag. Åpne elve- og bekkestrekninger og kantsonervegetasjon langs elver har betydning for trivsel og landskapsopplevelse. I tillegg har det betydning for biologisk mangfold og overvannshåndtering. Oslo har 10 hovedvassdrag¹², som har stor variasjon i størrelse, form, biologisk mangfold og i hvilken grad de er åpne og tilgjengelige. Vassdragene i Oslo er med på å binde sammen Marka og fjorden, og det er et stort potensial for å videreutvikle denne funksjonen.

Behov og utfordringer

God sammenheng i turveinettet vil øke befolkningens tilgang og bidra til at man kan gå lengre distanser. For å få realisert et sammenhengende turveinett gjenstår flere strekninger, i tillegg til at

¹¹ Kommuneplanens temakart blågrønn struktur (T7), angir hovedturveinettet innenfor byggesonen. Dette bygger på det overordnede turveinettet fra Grøntplanen i 1993, med noen mindre justeringer. Det skilles mellom eksisterende/planmessig sikret turvei, fremtidig turvei, fremtidig turdrag med prinsipptasé og andre viktige gangforbindelser.

¹²Hovedlinjene for de ti vassdragene i Oslo er som følger: Lysakerelva, Mærradalsbekken, Hoffselva/Holmenbekken, Frognerelva/Sognsvannbekken, Akerselva, Hovinbekken, Alna, Ellingsrudelva, Ljanselva og Gjersøelva. Andre deler av hovedvassdragene og bekker for øvrig betegnes som sideløp.

flere eksisterende turveistrekninger har behov for oppgradering og rehabilitering. Turveiene må ha en god standard som gir varierte opplevelser med grønne omgivelser. Eksisterende grønne kvaliteter skal bevares og videreutvikles ved nye turveiltak.

Kommunen har etablert et prosjekt for den videre turveisatsingen, hvor målet er et ferdig utbygd turveinett med levende grøntkorridorer innen 2030. Prosjektet ledes av Bymiljøetaten, og gjøres i samarbeid med andre offentlige og private aktører og interessenter. Bymiljøetaten har utarbeidet en egen turveistrategi som grunnlag for prosjektet (kyststien og turveiene/turstiene på øyene inngår også i turveistrategien). Turveiprosjektet vil drøfte konkret hvilken standard de ulike turveistrekningene bør ha, men det legges til grunn at turveiene skal ha en nøktern standard. Valg av standard, når det gjelder type underlag, bredde og belysning, vil variere for ulike turveistrekninger, basert på lokalgeografiske forhold og landskapskvaliteter. For eksempel vil terrenghelning påvirke om det er mulig å etablere en turveistrekning med universell utforming. Turveikvaliteter, som universell utforming og framkommelighet, må videre balanseres mot naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner.

Arbeidet med å utvikle byens turveinett er nært knyttet til arbeidet med å åpne elver og vassdrag. Flere åpne elve- og bekkestrekninger er viktig for å videreutvikle byens blågrønne struktur og overvannshåndtering. Klimaendringene medfører økt behov for bedret håndtering av overvann og flomdemping. Der turveistrekninger ligger langs lukkede elvestrekninger, skal bekkeåpning og eventuelle andre elvetiltak gjennomføres. Tilsvarende skal opparbeiding av turveier og grøntområder i tilknytning til nye bekkeåpningsprosjekter prioriteres.

Videre er det behov for informasjonstiltak, herunder utarbeiding av kart og planlegging og gjennomføring av en helhetlig skilting og merking av turveinettet i byggesonen. Samtidig åpner ny teknologi for spennende muligheter for å gjøre informasjon mer tilgjengelig. Det skal synliggjøres hvordan man kommer seg fra turveinettet i byggesonen og ut i Marka og til fjorden.

Foreslåtte tiltak

- Rehabilitering og oppgradering av eksisterende turveistrekninger.
- Opparbeiding av nye turveistrekninger som vil gi større sammenheng i turveinettet og som fjerner/reducerer eksisterende barrierer.
- Turveiltak i sentrumsnære deler av kommunen.
- Informasjonstiltak for å synliggjøre eksisterende turveier og adkomstmuligheter til Marka og fjorden.
- Gjennomføre elve- og bekkeåpningsprosjekter der turveier går langs lukkede elvestrekninger.

5.3.3 Urbant landbruk

Urbant landbruk er en fellesbetegnelse for besøksgårder, parsellhager/kolonihager og skolehager. Disse områdene fungerer i likhet med byens parker og friområder som sosiale møteplasser.

Oslo kommune har per i dag sju besøksgårder, hvorav de fleste er lokalisert i byen (Bygdøy Kongsgård, Ekeberg rideskole, Kampen økologiske barnebondegård, Nordre Lindeberg gård og Søndre Aas gård og miljøsentert) og to er lokalisert i bynære deler av Marka (Bogstad gård og Sørbråten gård) (se kart på side 52-54). Med unntak av Bygdøy Kongsgård, eies besøksgårdene av kommunen og forvaltes av Bymiljøetaten, bydeler og private. Besøksgårdene gir mulighet for naturopplevelse og er gode turmål i et urbant friluftsliv. I tillegg bidrar de til å formidle kunnskap om tradisjonell gårdsdrift, husdyr, landbruksproduksjon og økologi.

Oslo har 18 etablerte parsellområder med til sammen ca. 1000 parseller. Parsellområdene gir byens befolkning mulighet til å drive med dyrkingsaktiviteter, i tillegg til å være arenaer for sosialt entreprenørskap og rekreasjon. Oslo har 30 skolehager som drives og brukes av skolene i Oslo. Skolehagene benyttes som læringsarena for å gi elever innsikt i naturen og økologi ved at elevene får muligheter til dyrke og høste selv. Geitmyra skolehage i bydel Sagene er den største skolehagen og fungerer som hovedbase for skolehagevirksomheten.

Behov og utfordringer

For å dekke behovet for besøksgårder i Oslo, bør det etableres ytterligere en besøksgård. Av interessentdialogen som er gjennomført i forbindelse med KVU og utarbeidelse av behovsplanen, framgår det at etablering av en besøksgård på Sørli ved Nøklevann bør prioriteres. Sørli er et lite, og godt bevart, småbruk ved Nøklevann i Østmarka. Småbruket ligger lett tilgjengelig rett innenfor boligbebyggelsen i Østensjø bydel. Sørli skal bli et turmål for skoler og barnehager og en sosial møteplass for beboere i nærliggende bydeler.

Arealknapphet medfører at det er viktig å tilrettelegge for at flest mulig kan dra nytte av eksisterende grøntområder. Geitmyra skolehage er i dag delvis inngjerdet og lite tilgjengelig. For tiden gjennomføres derfor en nærmere utredning av Geitmyra for å se på muligheter for å gjøre området mer åpent og tilgjengelig. I tillegg er det i dag ventelister for å få tildelt parsellhage, og dette indikerer at eksisterende arealer ikke dekker behovet. For øvrig vil tiltaksstrategier knyttet til urbant landbruk inngå i en egen sak til bystyret.

Foreslåtte tiltak

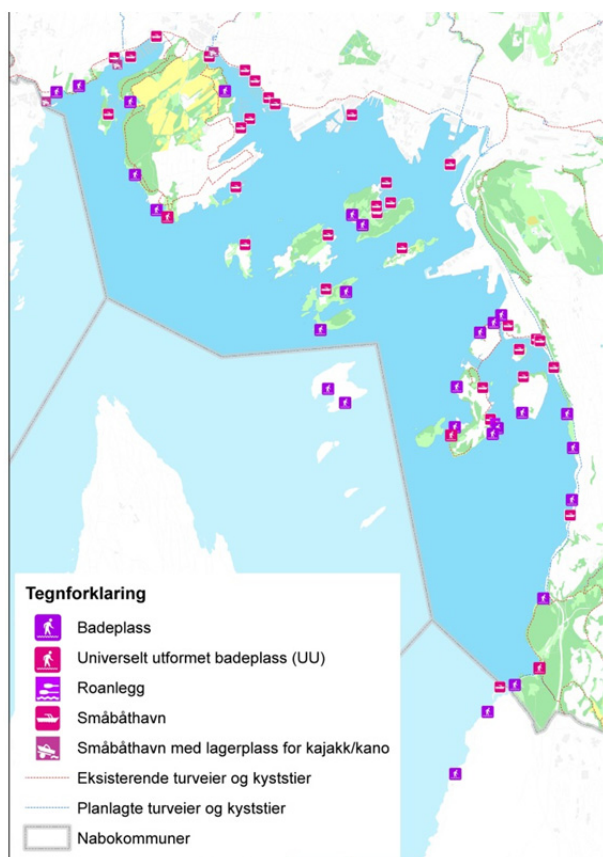
- Etablering av Sørli besøksgård.

5.4 Friluftsliv på fjorden og øyene

Friluftslivsområdene knyttet til fjorden og øyene gir muligheter for naturopplevelse og friluftslivsaktiviteter som turgåing, rasting, bading, fritidsfiske, padling og annen aktivitet på fjorden. Fjordflaten, strandlinjen på fastlandet, friområder, ferdselstraseer (herunder kyststistrekninger på fastlandet og turveier og stier på øyene) kystledhytter, småbåthavner og fortøyningsplasser utgjør viktige anlegg for friluftslivet på fjorden og øyene.

Status

Fjorden og øyene er svært populære områder for friluftslivsaktivitet hele året. Flere av områdene langs Oslos strandsone er fortsatt utilgjengelig for befolkningen på grunn av tidligere utbygginger, arealbeslag og andre fysiske stengsler. Dette gjør de tilgjengelige strandarealene stadig mer verdifulle etter som byen vokser. Økt befolkningstetthet og flytting av ferjetrafikken har også medført flere besøkende til øyene. Stadig flere brukere av friluftsområdene langs fjorden og på øyene, medfører behov for økt vedlikehold og tilrettelegging. Figur 5.5 viser den geografiske lokaliseringen av anlegg og arealer for friluftsliv på fjorden og øyene.

Figur 5.5. Infrastruktur for friluftsliv knyttet til fjorden og øyene, byområde nord/vest (2015).

5.4.1 Øyene og badestrendene

Øyene og badestrendene i indre Oslofjord er populære utfartssteder, særlig i sommersesongen. Øyene har viktige naturverdier som må ivaretas, og bruken av øyene må tilpasses slik at ikke viktige naturverdier forringes. Innenfor Oslo kommunes grenser ligger øyene Hovedøya, Gressholmen/Rambergøya/Heggholmen, Bleikøya, Lindøya og Nakholmen. Oslo kommune eier og forvalter Hovedøya, Gressholmen/Rambergøya/Heggholmen og badestrendene innenfor kommunens grenser, i tillegg til Håøya og Askholmene i Frogn kommune, deler av Kjøholmen i Bærum kommune, Husbergøya, Skjælholmene og Langøyene i Nesodden kommune og deler av strandsonen i Opegaard kommune, herunder områdene Ingierstrand og Bestemorstranda. Bleikøya, Lindøya og Nakholmen eies og forvaltes av staten.

Behov og utfordringer

Befolkningsvekst og flytting av ferjetrafikk fra Vippetangen til Rådhusbrygga har gitt økt bruk av øyene i indre Oslofjord. Tall fra Ruter AS viser at antall besøkende på øyene i 2005 var totalt 248 543, mens per juli 2016 har hele 536 289 besøkt øyene totalt. Med andre ord er antall besøkende på øyene mer enn doblet de siste ti årene. Utfartsstedene på øyene har i dag en dårligere standard enn ønskelig, og det er sentralt å forbedre områdenes evne til å ta imot flere besøkende. For å sikre naturverdiene og kulturminnene på øyene, er det behov for å kanalisere ferdselen og spre aktivitet til tilrettelagte utfartssteder. Informasjonstiltak i form av bedre skilting er viktig for å kanalisere ferdselen og å unngå unødig slitasje på sårbar natur på øyene. God standard på øyene er særlig relatert til sanitærforhold, herunder vann, avløp og renovasjon, men også annen tilrettelegging kan være aktuelt.

For at badestrendene, både på øyene og i strandsonen, skal tåle økt bruk og ha evne til å ta imot flere besøkende, må det gjøres utbedringer slik at områdene blir mer robuste. Mye brukte badestrender har behov for en generell standardheving, herunder tilrettelegging av toalettfasiliteter, rasteplasser, grilling, aktivitetsområder (for eksempel for ballsport) og tilpassing for badende med funksjonsnedsettelse.

Foreslåtte tiltak

- Tiltak for å bedre sanitærforholdene på øyene og byens badestrender (toaletter, vann og avfallshåndtering).
- Tiltak som vil bidra til kanalisering av ferdselen på øyene og standardheving av utfartssteder og badestrender, herunder utredning av rekreasjonstiltak på Langøyene, Gressholmen og Hovedøya.
- Tiltak for å oppnå standard tilsvarende «blått flagg»-sertifisering på flere badestrender.
- Tiltak for å oppnå universell utforming (baderamper, badetrapper og eventuelt parkeringsmuligheter) på de mest brukte badestrendene.

5.4.2 Fjorden og strandsonen

For friluftsliv og aktivitet på fjorden, herunder padling, roing, vindsurfing, seiling, fritidsfiske og småbåttaktivitet, er tilgjengelighet til fjordflaten og tilrettelegging for bruk av fjordflaten av stor betydning. På landsiden har Oslo kommune en kystlinje på om lag 50 km. Store deler av områdene nær kystlinja, Oslos strandsonen, har imidlertid vært utilgjengelig for befolkningen på grunn av havnevirksomhet, veianlegg, boliger, hytter, brygger og andre fysiske stengsler. Stadig større deler av strandsonen har blitt gjort tilgjengelig for allmennheten gjennom opparbeiding av havnepromenade og kyststistrekninger. Opparbeiding og tilrettelegging av strandsonen for ulike aktiviteter er viktig for allmennhetens bruk av strandsonen til friluftslivsformål.

Behov og utfordringer

Sammenhengen i og standarden på kyststien er viktig for tilfredsheten med kommunens kyststiltilbud. Det har i mange år vært jobbet med å realisere en sammenhengende kyststi langs fjorden fra øst til vest. Fremdeles gjenstår flere strekninger for å fullføre dette arbeidet, og det er behov for strategiske erverv for å kunne realisere vedtatte planer om nye kyststistrekninger.

Det er også behov for å bedre tilgjengeligheten til fjordflaten gjennom å åpne småbåthavner for publikum og tilrettelegge for lagring og utsetting av kajakk, robåter og lignende. I tillegg er fritidsfiske i fjorden en aktivitet i vekst. I utgangspunktet er denne aktiviteten lite plasskrevende og kan i stor grad utøves uten noen form for tilrettelegging. For å kanalisere aktiviteten ønsker kommunen å tilrettelegge for fritidsfiske på enkelte utvalgte steder.

Foreslåtte tiltak

- Etablering av småbåthavn på Sørengautstikkeren.
- Utredning av tiltak for å åpne småbåthavner og tilrettelegge med kajakkstativ og utsettingsbrygger.
- Opparbeiding av nye kyststistrekninger for å realisere en sammenhengende kyststi.
- Utredning av områder for fritidsfiske langs kaifronten.

5.4.3 Kystledhytter

Kystledhytter ved fjorden, på øyer i Oslofjorden eller på landsiden, gir et overnattingstilbud for fjordbasert friluftsliv der det skal være mulig å ro eller padle fra hytte til hytte. Kystledhyttene drives av Oslofjordens Friluftsråd (OF), og leies ut til publikum. Medlemmer i OF får leie kystledhyttene til reduserte priser. Det er til sammen 18 kystledhytter i Indre Oslofjord, hvorav én, Tiern på Hovedøya, er lokalisert innenfor Oslo kommunes grenser. I tillegg er det en kystledhytte på Kjeholmen og tre kystledhytter på Håøya. Kjeholmen og Håøya eies av Oslo kommune. DNT Oslo og Omegn har også et overnattingstilbud på Oslo kommunes eiendom på Langøyene.

Behov og utfordringer

Kommunen ønsker å legge til rette for at det kan etableres flere kystledhytter eller andre utleiehytter, slik at overnattingstilbudet ved fjorden innenfor Oslos kommunegrenser bedres.

Foreslåtte tiltak

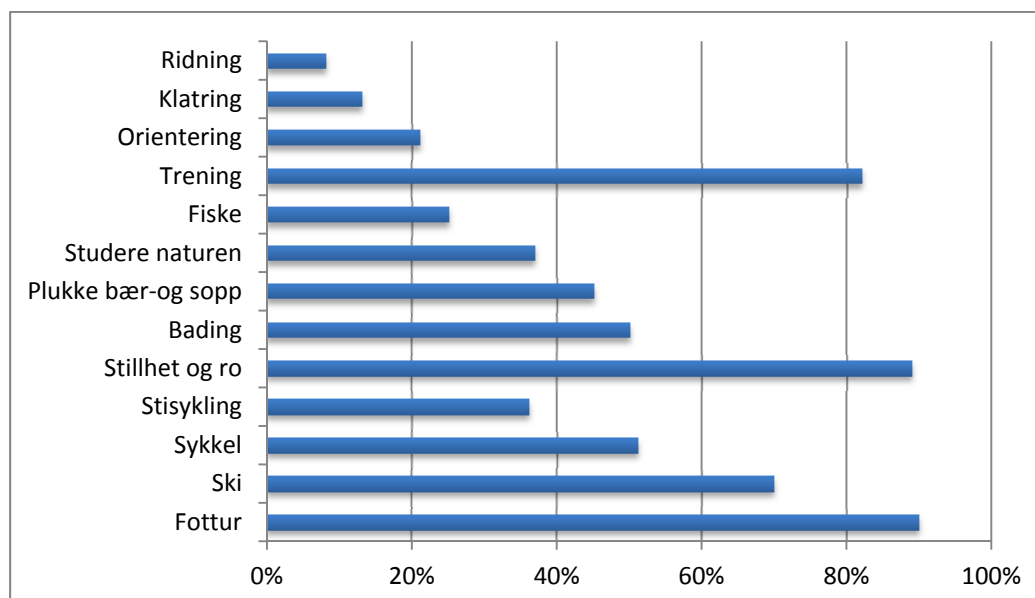
- Tilrettelegge for å etablere flere bynære kystledhytter.

5.5 Friluftsliv i Marka

Om lag 2/3 av Oslo kommunes areal ligger i Marka og utgjør en verdifull ressurs for friluftslivet i Oslo. Oslomarka gir mulighet for aktivitet hele året, både for brukergrupper som ønsker de uberørte natur- og friluftsopplevelsene og for de som ønsker mer tilrettelagte områder. Atkomst til Marka henger sammen med tur- og sykkelveinettet i byggesonen, kollektivtilbud samt utfartsparkeringer og sykkelparkeringer nær innfallsporter til Marka.

Status

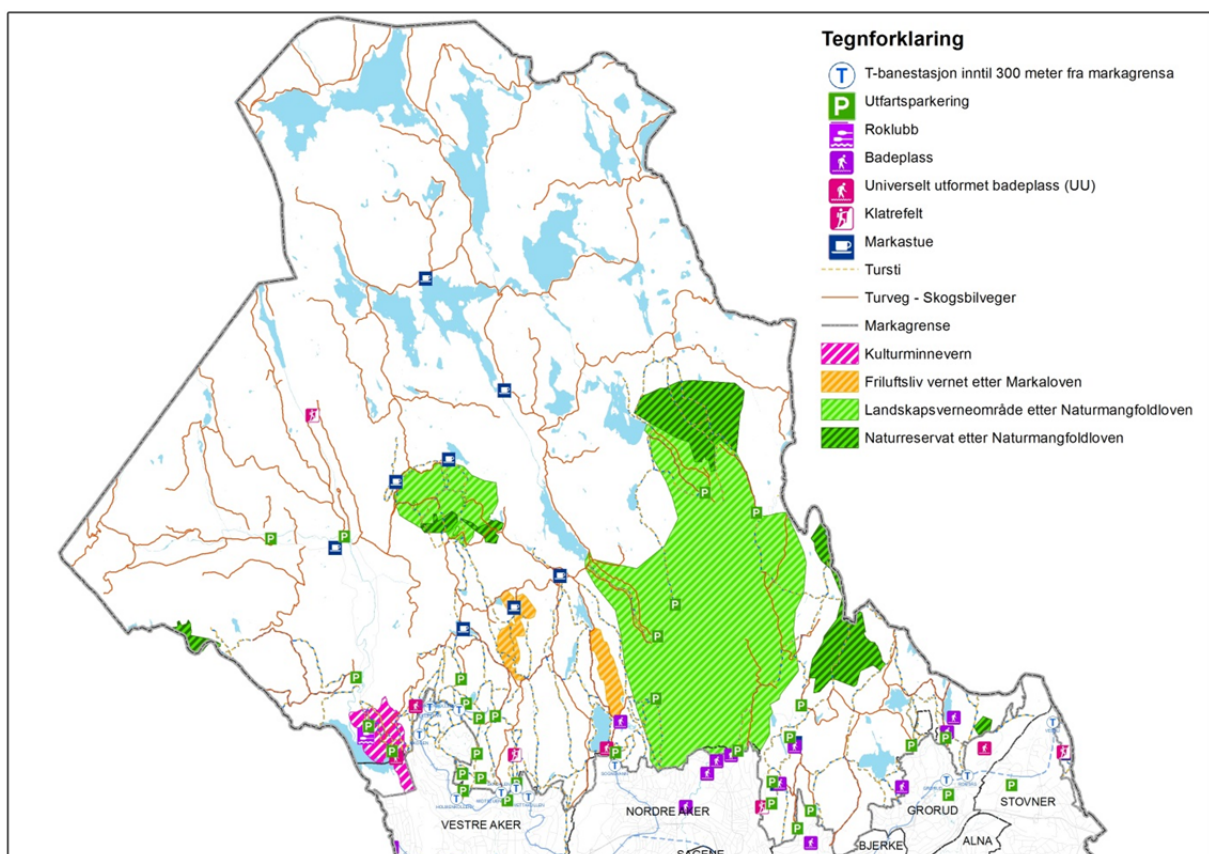
Markaundersøkelsen¹³ fra 2011 viste at hele 86 prosent av byens innbyggere hadde benyttet Marka de siste 12 månedene. De aller fleste bruker Marka ukentlig eller månedlig, men også noen daglig. Figur 5.6 viser hvilke aktiviteter som er mest populære i Marka. De fleste Markabrukerne er på tur, enten til fots (90 %), på ski (70 %) eller på sykkel (51 %). Svært mange benytter Marka til å oppleve naturens stillhet og ro (89 %) og/eller trene (82 %).

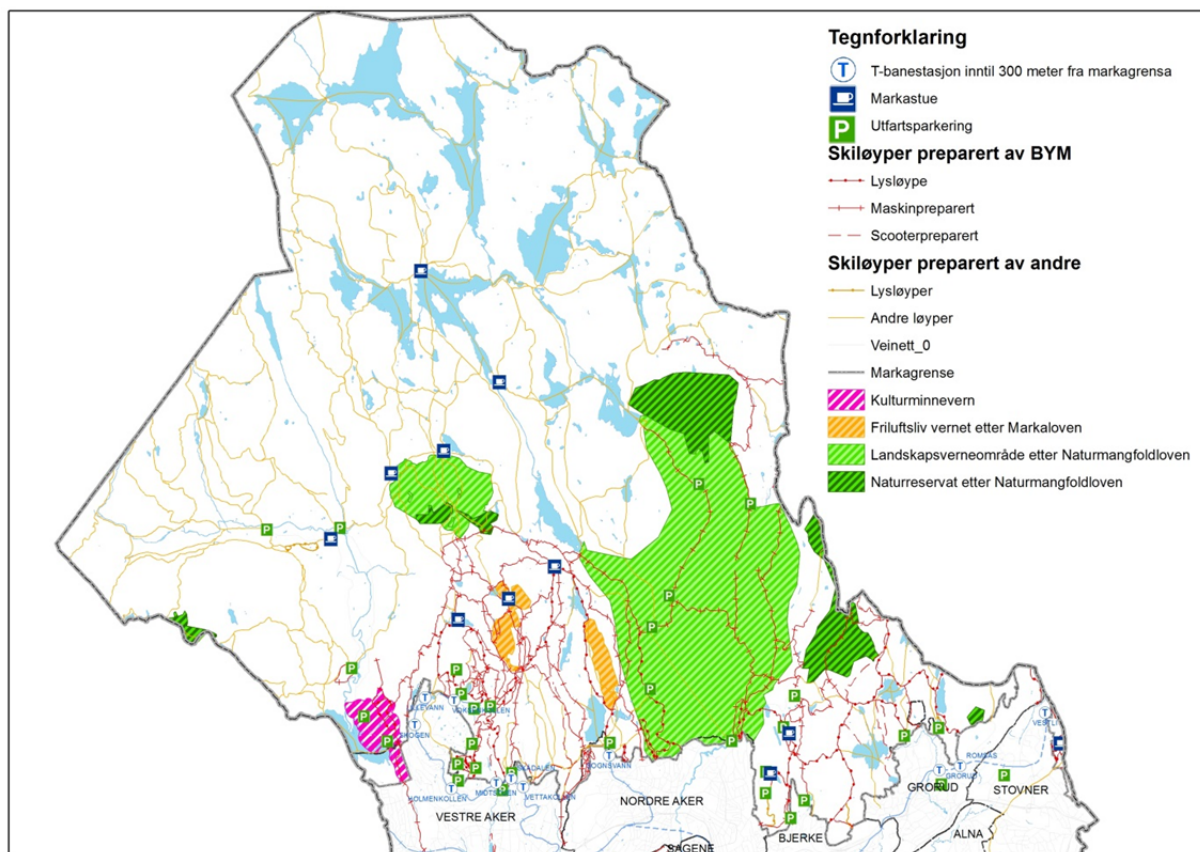
Figur 5.6 Friluftaktiviteter i Marka (2011)

¹³ Synovate Norge utførte en markundersøkelse («Markaundersøkelsen») i 2011 på vegne av kommunen. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge innbyggernes bruk av Oslomarka samt avdekke befolkningens holdninger til bruk og utnytting av skogsområdene rundt byen.

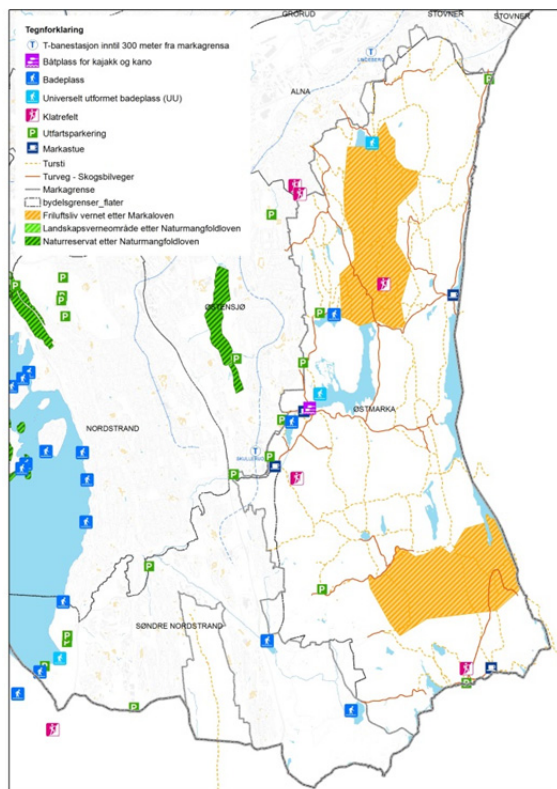
Flere typer tilrettelegging er av betydning for frilufts- og aktivitetstilbudet i Marka, som sommer- og vintertraseer for turgåing, løping, sykling, riding og skigåing, Markastuer og andre serveringssteder, klatrefelt og badeplasser. Samtidig er tilgang til stille områder med urørt natur svært viktig for friluftslivsopplevelsen for mange. I arbeidet med å tilrettelegge for friluftsliv er det derfor viktig å ivareta ulike hensyn. Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) gir føringer for hvordan Marka skal forvaltes, og har regler for hvordan Marka kan tilrettelegges. Marka representerer store naturverdier og har et rikt biologisk mangfold, som kommunen skal ta vare på og forvalte. Oslo er den kommunen i Norge med flest registrerte arter og flest truede arter. Deler av Marka er vernet etter lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), og skal ikke tilrettelegges. I tillegg er det i enkelte områder strenge restriksjoner på allmennhetens ferdsel for å hindre smittefare og opprettholde kvaliteten på drikkevannet i Oslo, for eksempel i nedbørfeltet til Maridalsvannet. Markaloven, naturmangfoldloven, kommuneplanen og øvrige restriksjoner legger føringer for hvordan de ulike områdene i Marka kan tilrettelegges for friluftsliv. Figur 5.7-5.10 viser ulike anlegg og områder tilrettelagt for friluftsliv i Marka sommer- og vinterstid.

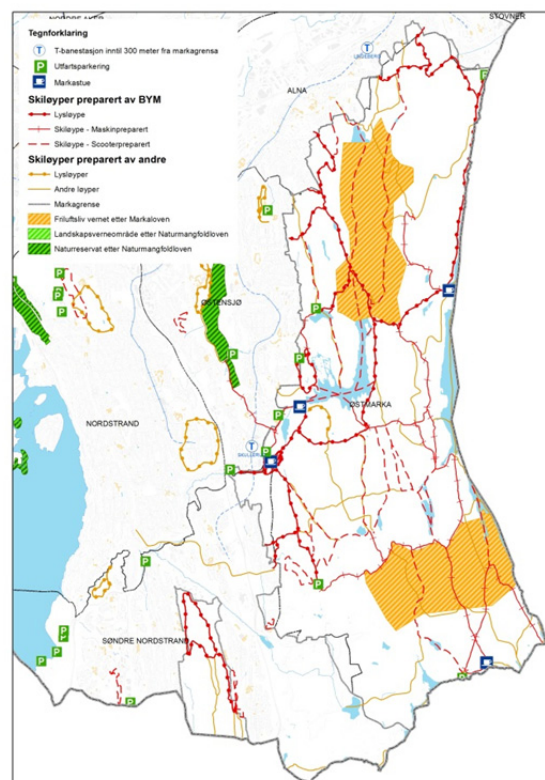
Figur 5.7. Infrastruktur for friluftslivet i Nordmarka, sommerstid (2016).

Figur 5.8. Infrastruktur for friluftslivet i Nordmarka, vinterstid (2016).

Figur 5.09. Infrastruktur for friluftslivet i Østmarka, sommerstid (2016).

Figur 5.10. Infrastruktur for friluftslivet i Østmarka, vinterstid (2016).

5.5.1 Ferdselstraseer

Marka har et stort nettverk av sommer- og vintertraseer for turgåing, løping, sykling, riding og skigåing. Turveinettet i Marka er i all hovedsak godt. Per i dag er det om lag 550 km med blåmerkede turstier og 291 km med skogsveier i Osloområdet. Kommunen har forvaltningsansvar for skogsveier og turstier på kommunens skogseiendommer¹⁴, herunder 98 km skogsveier og 84 km med turveier.

Behov og utfordringer

Befolkningsveksten medfører økende bruk av Marka, og de bynære områdene er særlig utsatt for økt slitasje og belastning. Det vil framover være et behov for å finne gode løsninger for sambruk for å ivareta ulike brukergrupper med ulike behov og preferanser og for å bevare naturverdier. Eksisterende traseer må ha god standard for å tåle økt bruk og mer nedbør, og rehabilitering av eksisterende traseer vil være en viktig oppgave framover. Belysning vil være et aktuelt tiltak på mye brukte strekninger. Det er videre et behov for å etablere enkelte nye ferdselstraseer i Marka for å skape større sammenheng i nettverket. Dette vil kunne bidra til å spre ferdsel og aktivitet i Marka. Ved planlegging og rehabilitering av ferdselstraseer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde og dekke, skal hensynet til det uorganiserte friluftslivet, vern av naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner veie tyngst.

Foreslåtte tiltak

- Rehabilitering av eksisterende ferdselstraseer.
- Opparbeiding av nye ferdselstraseer som vil gi større sammenheng i Marka.

5.5.2 Innfallsporter til Marka

Gode atkomstmuligheter til Marka er viktig for å stimulere til økt bruk. Kollektivtilbud med T-banestasjoner og bussholdeplasser i nærheten av Marka, sykkelparkeringer, utfartsparkeringer og turveier som leder til Marka, gir god atkomst og skaper økt tilgjengelighet til Marka.

Behov og utfordringer

Det er behov for å tilrettelegge for sykkelparkering ved de mest brukte innfallsportene til Marka. Her må tilgang via offentlig kommunikasjon styrkes. For å senke terskelen for bruk av bynære Markaområder, ønsker også byrådet å tilrettelegge for såkalte «friluftsporter» i tilknytning til de mest brukte innfallsportene til Marka. «Friluftsporter» er et konsept utviklet av Friluftsrådets Landsforbund. «Friluftsportene» skal være lavterskel aktivitetsanlegg for friluftsliv som skal bidra til at folk tar naturen i bruk til friluftsliv, lek, trening og sosialt samvær. Friluftsportene skal videre fungere som en innfallsport inn mot større friluftslivsområder og synliggjøre de friluftsmulighetene som finnes i nærheten.

¹⁴ Kommunen eier 117 000 dekar skog innenfor Oslo kommunes grenser.

Foreslåtte tiltak

- Det skal tilrettelegges for parkering av sykler ved de viktigste innfallsportene til Marka.
- Kommunen skal gjøre en aktiv innsats for å forbedre det offentlige kollektivtilbudet til alle større innfallsporter til Marka.
- Mulighetene for å utvikle «friluftsporter» ved mye brukte innfallsporter til Marka skal utredes.

5.5.3 Markastuer, Markahytter og kiosker

Markastuer, Markahytter og kiosker er en sentral del av infrastrukturen for bruk av Marka til friluftslivsformål. Markastuer er definert som serveringssteder med eller uten overnatting, mens Markahytter er selvbetjente hytter. Ved noen av innfallsportene til Marka er det også kiosker som gir et serveringstilbud. Markastuene er svært populære turmål.

Behov og utfordringer

Det er tilgang til Markastuer, Markahytter og kiosker fra de fleste innfallsportene til Marka per i dag, men noen mangler eller har liten kapasitet. Det er blant annet behov for et nytt serveringssted på Sognsvann og på Grønlihytta. Flere av Markastuene og Markahyttene er gamle og bærer preg av vedlikeholdsetterslep. Det er derfor behov for rehabilitering og oppgradering av bygningene, samt generell utbedring av hytter som leies ut til frivillige lag og foreninger.

Foreslåtte tiltak

- Rehabilitering av eksisterende bygninger i Marka (Markastuer, Markahytter og kiosker).
- Etablere serveringssteder tilknyttet mye brukte utfartsområder i nærmarka hvor dette mangler.

5.5.4 Badeplasser

Badeplassene i Marka er viktige utfartsområder om sommeren. Det varierer i hvor stor grad badeplassene er tilrettelagt med for eksempel bord, grillplasser, toalettfasiliteter, aktivitetsområder (for eksempel for ballsport) og tilpasset badende med funksjonsnedsettelse.

Behov og utfordringer

Det er behov for å heve standarden på flere mye besøkte badeplasser. Toalettforholdene på badeplassene i Marka er generelt dårlige, og tilfredsstillende ikke normal forventning til hygiene. I tillegg til generell tilrettelegging, skal det legges til rette for bedre sanitærforhold der dagens standard kan påvirke vannforsyningen negativt.

Foreslåtte tiltak

- Tiltak for å bedre sanitærforholdene (toaletter, vann og avfallshåndtering).
- Tiltak for å oppnå universell utforming (parkeringsmuligheter, baderamper og badetrapper) på de mest brukte badeplassene.
- Tiltak i nærmarka skal prioriteres.

5.5.5 Orientering og orienteringskart

Orientering kan i prinsippet foregå i alt terreng som defineres som utmark etter friluftsloven, så lenge man tar hensyn til ferdselsregler i verneområder. For større orienteringsløp (og andre arrangementer) må det søkes om tillatelse. Orienteringskart er en infrastruktur som gjør det mulig å drive orientering, både for idrettsformål og for friluftslivsformål. Orienteringskartene bør være mest mulig oppdatert slik at «kartet stemmer med terrenget». I Oslo eier, vedlikeholder og utvikler orienteringsklubbene orienteringskartene.

Behov og utfordringer

Det er behov for en kontinuerlig oppdatering/revidering av orienteringskartene for Marka.

Foreslåtte tiltak

- Kommunen skal vurdere tilskudd til orienteringsklubber som har behov for å oppdatere sine orienteringskart.

5.6 Samarbeid med frivillige organisasjoner

Friluftslivsorganisasjonene utgjør et viktig supplement til kommunens eget arbeid med friluftsliv ved å tilrettelegge for ulike brukergrupper, motivere befolkningen til å bruke natur- og grøntområder og arrangere turer, kurs og møter. Gjennom tilskuddsordningen «Tilskudd til friluftsliv- og naturvernorganisasjoner» støtter Oslo kommune organisasjoner som bidrar til å fremme kvalitet og mangfold i Oslos tilbud innen friluftsliv og som støtter opp under arbeid for å ivareta naturen. Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), der mange av regionens naturvern-, friluftslivs- og idrettsorganisasjoner er medlemmer, bistår kommunen med å samordne og koordinere innspill til ulike typer planer, arbeide for å realisere turveinettet, sikre og bevare grøntområder og vassdrag med videre. Oslofjordens Friluftsråd (OF) har en tilsvarende rolle for friluftslivsinteressene knyttet til fjorden, øyene og strandsonen. For at informasjon om hvilke friluftslivstiltak som bør prioriteres i bydelene skal spilles inn i det videre arbeidet med behovsplan for fysisk aktivitet, ønsker kommunen å opprette bydelvise samarbeidsutvalg for friluftsliv (FSU) i alle bydeler etter mal fra de bydelvise samarbeidsutvalgene for idrett.

5.7 Handlingsprogram: Prioriterte friluftslivstiltak (2017-2020)

Handlingsprogrammet for friluftsliv omfatter friluftslivstiltak som vil gjennomføres i løpet av perioden 2017-2020. Det er satt av 30 mill. NOK i årlige investeringer til friluftslivstiltak for perioden 2017-2020.

Tabell 5.11. Prioriterte friluftslivstiltak; enkelttiltak (2017-2020).

Bydel	Beskrivelse av tiltak	Tiltakstype	Plan-perioden (mill. NOK)
OSL	Øyene; tilrettelegge for videre utvikling	Andre anlegg	18
OSL	Ny driftsbåt	Andre anlegg	13
OSL	Oppgradering av toaletter badestrender ved fjorden og badeplasser i Marka	Badeplass	18
OSL	Øyene og badestrendene, tilrettelegging for friluftsliv	Andre anlegg	13
OSL	Parker og friområder; rehabilitering og oppgradering	Friområde/park	12
OSL	Rehabilitering av Markastuer	Andre anlegg	10
OSL	Turveier	Turvei	30
OSL	- <i>Turveier i marka, rehabilitering og nyanlegg</i>		
OSL	- <i>Turveier i byggesonen, rehabilitering og nyanlegg</i>		
OSL	- <i>Tilrettelegge for turveier langs nye bekkeløp</i>		
OSL	- <i>Informasjonstiltak, tavler og skilting</i>	Infotiltak	
BOS	Sørli besøksgård	Andre anlegg	6
	Totalt		120

Beskrivelse av innholdet i postene

Midlene i posten «Øyene; tilrettelegge for videre utvikling» vil benyttes til å anlegge ny infrastruktur for vann og avløp og elektrisitet til Hovedøya, ombygging av gamle eksisterende bygg til servicebygg på Hovedøya samt ny infrastruktur for vann og avløp og elektrisitet på Gressholmen I tillegg vil det investeres i ny driftsbåt for fjordområdene (herunder avfallshåndtering).

Posten «Oppgradering av toaletter badestrender ved fjorden og badeplasser i Marka» vil benyttes til å ferdigstille moderne toaletter på øyene, badestrendene lang fjorden og i Marka. I økonomiplanperioden vil følgende toaletter prioriteres: Huk, Hovedøya, Håøya, Gressholmen, Østmarka (2 stk) og Nordmarka (2 stk)

Midlene i posten «Øyene og badestrendene; tilrettelegging for friluftsliv» vil benyttes til restaurering av ferdselsårer på Hovedøya og tilrettelegging med benker og griller, brygge for drift og gjesteplasser på Gressholmen og tilrettelegging med benker og griller samt tilrettelegging av Sæterstranda (kyststien langs Mosseveien), herunder tiltak for bading og aktivitet.

Midlene i posten «Parker og friområder; rehabilitering og oppgradering» vil benyttes til videre arbeid med rehabiliteringsplanen for St. Hanshaugen (belysning og vegetasjonsarbeid), oppgradering og rehabilitering av Frognerparken (rehabiliteringsplan) samt etablering av hundelufteområder

Midlene i posten «Rehabilitering av Markastuer» vil gå til rehabilitering og oppgradering av sportsstuene. Følgende tiltak vil prioriteres: Skullerudstua (utfasing av oljefyr, ventilasjon og energieffektivisering), Tryvannstua (utfasing av oljefyr, ventilasjon og energieffektivisering), Mariholtet (utfasing av oljefyr, ventilasjon og energieffektivisering) og Linderudkollen (utfasing av oljefyr, ventilasjon og energieffektivisering).

Midlene i posten «Turveier» vil gå til fortløpende rehabilitering av etablerte traseer i byggesonen og Marka samt tilrettelegging for turveier langs nye bekkeløp (Vann i by i samarbeid med VAV). Videre vil opparbeidelse av turveistrekning mellom Sognsvann og Grinda og turveistrekningen, E9 Stensbråtenveien - Skulleruddumpa/Sagdammen (Østmarka) prioriteres. I tillegg vil det gjennomføres informasjonstiltak i form av tavler og skilting for å skape en helhetlig skilting og informasjonsformidling av turveinettet i byggesonen og i Marka.

Midlene som er avsatt til Sørli besøksgård vil gå til rehabilitering av dagens bygningsmasse (våningshus og låve), tilkobling til vann- og avløp (nødvendig for en fremtidig besøksgård og rehabilitering av våningshus), dyrkningsprosjekt på utmarksarealene og eventuelt gapahuk eller lignende.

Oslo kommune
Bymiljøetaten

Konseptvalgutredning

Konseptvalgutredning for behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Dato: 13.01.2015

Versjon: 1.0

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	13
1.1	Planer for idrett og friluftsliv frem til 2016.....	13
1.2	Behovsplan for idrett og friluftsliv 2016-2026.....	14
2	Bakgrunn og metode	15
2.1	KVU-oppgdraget og organisering av arbeidet.....	15
2.2	Metodetilpasning og gjennomføring.....	15
2.2.1	Analyse av behov	16
2.2.2	Analyse av mål.....	17
2.2.3	Analyse av krav.....	18
2.2.4	Analyse av alternativer	18
3	Aktører, samhandling og ressurser	19
3.1	Tilrettelegging og aktører	19
3.2	Ulike aktørers roller og ressursinnsats.....	20
3.2.1	Kommunale aktører.....	20
3.2.2	Organisasjoner, klubber og lag innenfor idrett og friluftsliv	21
3.2.3	Private treningsaktører	22
3.2.4	Andre aktører	22
3.3	Driftsmodeller	22
3.3.1	Kommunal resultatenhet / etatsmodellen.....	22
3.3.2	Kommunalt foretak (KF)	23
3.3.3	OPS (offentlig privat samarbeid)	24
3.3.4	AS (eller kommunalt aksjeselskap KAS).....	24
3.3.5	Stiftelse	25
3.3.6	Kombinasjonsløsning	25
3.4	Investeringsprosesser	26
3.5	Utviklingen av anlegg og areal for idrett i Oslo siste 10 år	29
3.5.1	Investeringer i perioden.....	29
3.5.2	Utviklingen i anleggstetthet.....	31
3.6	Utviklingen av anleggs-/arealsituasjonen for friluftsliv i Oslo siste 10 år.....	31
3.6.1	Investeringsomfang	31
3.6.2	Tiltaksgrupper	32
3.7	Tiltak i forrige planperiode	32
3.8	Spillemidler	33
4	Eksisterende anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.....	35
4.1	Utgangspunkt: God oversikt viktig for god styring	35
4.2	Innretning på kartlegging av anlegg og arealer.....	36
4.2.1	Kategorisering	36

4.2.2	Innretning av kartlegging: Anlegg og arealer	37
4.2.3	Geografisk tilnærming	38
4.2.4	Faktorer som er kartlagt	39
4.3	Anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og aktivitet	39
4.3.1	Overordnet anleggsdekning	39
4.3.2	Overordnet tilgang på arealer for friluftsliv	41
4.4	Innendørsflater for idrett og aktivitet	43
4.4.1	Fleridrettshaller, idrettshaller og gymsaler	43
4.4.2	Tennishaller, fotballhaller og skatehall	45
4.4.3	Ishaller	46
4.4.4	Svømmeanlegg	47
4.4.5	Andre sentrale innendørsanlegg	48
4.5	Utendørsflater for idrett og aktivitet.....	49
4.5.1	Friidrettsanlegg	49
4.5.2	Isbaner (utendørs).....	50
4.5.3	Ballsportanlegg	51
4.5.4	Skianlegg og andre snøanlegg.....	54
4.5.5	Nærmiljøanlegg.....	56
4.5.6	Andre sentrale utendørsanlegg/arealer	56
4.6	Anlegg og arealer for friluftsliv	57
4.6.1	Bynære parker og friområder	57
4.6.2	Vann- og fjordrelaterte anlegg og arealer for friluftsliv	61
4.6.3	Marka.....	64
5	Behovsanalyse	72
5.1	Dagens situasjon og forventet utvikling	72
5.1.1	Dagens situasjon.....	72
5.1.2	Endringer og forventet utvikling (prognose for tilbudet).....	81
5.1.3	Gap mellom dagen situasjon og fremtidig situasjon uten tiltak.....	89
5.2	Interessenter og aktører	90
5.2.1	Interessent- og aktøranalyse	90
5.2.2	Overordnede interessekonflikter.....	95
5.3	Porteføljeutløsende behov.....	95
5.3.1	Behov som følge av befolkningsvekst	96
5.3.2	Behov som følge av økt inaktivitet	97
6	Målanalyse.....	98
6.1	Metode	98
6.2	Målsettinger i tidligere planer og dokumenter	98
6.3	Relevans for investeringene	99
6.3.1	Hva er det overordnede målet? Drøfting av resultatkjeden.....	99

6.3.2	Kommuneplanens føringer	103
6.3.3	Andre arenaer for aktivitet	104
6.3.4	Oppsummering resultatkjeder	105
6.4	Kommunemål	106
6.4.1	Kommunemål	106
6.4.2	Andre kommunemål	106
6.4.3	Kommunemål - oppsummering	108
6.5	Effektmål	109
6.5.1	Effektmål i tidligere planer	109
6.5.2	Forslag til effektmål	111
6.6	Resultatmål	116
6.7	Målbildet	117
6.8	Mer effektiv styring av porteføljen	118
7	Krav	119
7.1	Krav til porteføljen	119
7.2	Krav til enkeltprosjekter	120
7.3	Krav til prosess	121
7.4	Kravspesifikasjon for prioritering av tiltak	121
8	Strategiske alternativer	123
8.1	Metodisk tilnærming	123
8.2	Nivå på ytelse	124
8.3	Rollefordeling og samarbeidsstrategier	127
8.3.1	Offentlig/privat	127
8.3.2	Byplanlegging og erverv	127
8.3.3	Skole og fysisk aktivitet	132
8.3.4	Tilrettelegging for frivillighet	134
8.4	Innretning av porteføljen	135
8.4.1	Porteføljestyling - Hvilke areal og anlegg (aktivitetstyper) skal prioriteres? ...	136
8.4.2	Programsatsing eller litt av hvert	137
8.4.3	Likhet eller ulikheter mellom bydeler	138
8.4.4	Samlet eller spredt	139
8.4.5	Medvirkning	141
8.5	Gjennomføringsstrategier	141
8.5.1	Virkemidler, finansieringsordninger, spillemidler, garantier osv.	143
8.5.2	Langtidsplanlegging, prioritering og beslutninger	144
8.5.3	Overordnede gjennomførings- og kontraktsstrategier, herunder OPS	146
9	Sammenstilling og tilråding	147
9.1	Sammenstilling av analysen	147

9.2	Forankring av mål og strategier	147
9.3	Videre oppfølging – langsiktige tiltak	148
9.3.1	Overordnede rammer	148
9.3.2	Langsiktige tiltak knyttet til byplanlegging og skole	149
9.4	Prosess for behovsplan og handlingsprogram.....	149

Tabelloversikt

Tabell 4-1 Strukturering av hovedtyper av anlegg og arealer	37
Tabell 4-2 Innretning på kartlegging av ulike anlegg og arealer	38
Tabell 4-3 Inndeling av bydeler i byområder	39
Tabell 4-4 Faktorer som er kartlagt/analysert	39
Tabell 4-5 Oversikt over sentrale innendørsflater for idrett og aktivitet.....	43
Tabell 4-6 Oversikt over fleridrettshaller og idrettshaller i Oslo kommune.....	44
Tabell 4-7 Fleridrettshaller fordelt på byområder	44
Tabell 4-8 Hallflater per innbygger per byområde	44
Tabell 4-9 Innendørs tennishaller i Oslo per byområde.....	45
Tabell 4-10 Oversikt over ishaller i Oslo	46
Tabell 4-11 Innendørs bassengareal i Oslo etter byområde	47
Tabell 4-12 Oversikt over sentrale utendørsflater for idrett og aktivitet	49
Tabell 4-13 Friidrettsanlegg i Oslo	50
Tabell 4-14 Utendørs kunstisbaner i Oslo.....	50
Tabell 4-15 Fotballbaner i Oslo kommune	52
Tabell 4-16 Sammenligning av fotballflater i ulike byområder i Oslo	52
Tabell 4-17 Anlegg for ulike typer ballsport i Oslo	53
Tabell 4-18 Anlegg for ulike typer ballsport i Oslo.....	54
Tabell 4-19 Skianlegg i Oslo kommune	55
Tabell 4-20 Oversikt over sentrale anlegg og arealer for friluftsliv.....	57
Tabell 4-21 Tilgjengelighet til grøntarealer i Oslo.....	59
Tabell 4-22 Besøksgårder i Oslo	60
Tabell 4-23 Sentrale stuer, hytter og kiosker i Marka (innenfor Oslo kommunes grenser)	69
Tabell 4-24 Vernede områder i Oslo.....	70
Tabell 4-25 Oversikt over utfartsparkering i forbindelse med Marka	71
Tabell 5-1 De ti største idrettene i Oslo og Norge målt etter aktivitetsregistreringen i Norges idrettsforbund.	75
Tabell 5-2 Illustrasjon på betydningen av befolkningsvekst for behov for utvalgte anleggs- og arealtyper til idrett og aktivitet	84
Tabell 5-3 Vekst i aktive i ulike idretter	86
Tabell 5-4 Andelen (%) som har deltatt i frilftsaktiviteter siste 12 mnd.	87
Tabell 5-5 Ungdommens frilftsaktiviteter.....	88
Tabell 5-6 Oversikt over aktører og interesser	92
Tabell 5-7 Oversikt over interessenter og deres interesser	94
Tabell 8-1 Beregnede konsekvenser av strategiske alternativer	125

Figuroversikt

Figur 1-1 Grensesnitt KVVU og Behovsplan	14
Figur 3-1 Elementer og aktører innen tilbudet på idrett, friluftsliv og aktivitet	19
Figur 3-2 Investeringsprosess og involverte aktører (se neste side)	26
Figur 3-3 Investeringer i idrettsanlegg i Oslo 2004-2014.....	29
Figur 3-4 Fordeling av investeringer i idrettsanlegg i Oslo 2004-2014 på ulike tiltaksgrupper	30
Figur 3-5 Spillemidler i Oslo kommune	33
Figur 3-6 Spillemidler i Oslo kommune	34
Figur 4-1 Anleggstetthet	40
Figur 4-2 Anleggstetthet per innbygger.....	41
Figur 4-3 Oversiktskart Oslo	42
Figur 5-1 Utvikling i antall aktive medlemmer i Oslo idrettskrets 2004-2013	74
Figur 5-2 Gjennomførte aktiviteter siste 12 måneder	76
Figur 5-3 Deltakelse på ulike friluftslivsaktiviteter i løpet av de siste 12 månedene. Andel personer som har drevet med de ulike aktivitetene. Resultater fra levekårsundersøkelsen. Tettsteder med 100 000 eller flere innbyggere.	77
Figur 5-4 Andel blant 9- og 15-åringene i Oslo og Norge for øvrig som tilfredsstilte anbefalingene for fysisk aktivitet (N=1824)	78
Figur 5-5 Andel blant de voksne og eldre (20-65 år) i Oslo og Norge for øvrig som tilfredsstilte anbefalingene for fysisk aktivitet (N=2707)	79
Figur 5-6 Tilfredshet med tilbud. (Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med følgende i Oslo)80	
Figur 5-7 Utvikling i befolkningsmengde i Oslo, 2004-2025	82
Figur 5-8 Utvikling i andelen barn og unge i de ulike byområdene i Oslo, prognose 2014-2025	83
Figur 5-9 Gap mellom eksisterende anlegg og arealer og fremtidig behov	89
Figur 6-1 Resultatkjede	99
Figur 6-2 Resultatkjede svømmeanlegg/svømming	101
Figur 6-3 Fylkesbarometer for Oslo i forhold til resten av landet	103
Figur 6-4 Resultatkjede – Noen viktige forhold som påvirker fysisk aktivitet	104
Figur 6-5 Resultatkjede – Marka.....	107
Figur 6-6 Resultatkjede – Blågrønn infrastruktur.....	107
Figur 6-7 Resultatkjede – Internasjonal idrettsby	108
Figur 6-8 Resultatkjede – Toppidrett.....	108
Figur 6-9 Målbildet knyttet opp mot resultatkjeden.....	117
Figur 7-1 Mulig krav til porteføljen på idretts- og friluftsområdet.....	120
Figur 8-1 Strategidimensjoner i alternativanalysen	123
Figur 9-1 Framdriftsplan for behovsplanprosessen	148
Figur 9-2 Sammenheng mellom KVVU og foreliggende tiltak (prosjektideer)	150

Dokumentinformasjon

Distribusjonsliste:

Enhet / navn	Signatur

Vedlegg

Nr	Dokumentnavn	Versjon	av dato
1	Bestilling fra MOS	1.0	13.01.2015
2	Sammenstilling av dokumentstudie for målanalyse	1.0	13.01.2015
3	Dokumentasjon av IA-dialogen	1.0	13.01.2015
4	Sammenstilling av innspill fra interessenter friluftsliv (excel regneark)	1.0	13.01.2015
5	Sammenstilling av innspill fra idrettskretser og særforbund (excel regneark)	1.0	13.01.2015
6	Sammenstilling av innspill fra bydelene (excel regneark)	1.0	13.01.2015
7	Andre interessentinnspill	1.0	13.01.2015
8	Kartlegging: Dataoversikt (excel regneark)	1.0	13.01.2015
9	Aktivitetstall. Idrett og friluftsliv (excel regneark)	1.0	13.01.2015
10	Investeringer i idrett og friluftsliv (excel regneark)	1.0	13.01.2015
11	Oversikt spillemiddelfordeling (excel regneark)	1.0	13.01.2015

Endringshistorikk

Dato	Endringsbeskrivelse	Sign	Versjon

Utarbeidet av:

Enhet / navn	e-Post	Telefon

Sammendrag

KVU Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Denne KVU-en danner et fakta- og diskusjonsgrunnlag for arbeidet med Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026 i Oslo kommune. Oppbyggingen av KVU-en følger i hovedsak Oslo kommunes KVU-veileder. På grunn av sektorenes og investeringenes karakter (porteføljeinvesteringer) og behovet for å etablere langsiktige og overordnede føringer for arbeidet med sektoren, er analysene i KVU-en i hovedsak på et strategisk nivå.

Eksisterende tilbud

Oslo har et stort og mangfoldig tilbud av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Tilbudet har en stor verdi for befolkningen. I hovedsak er anleggene og arealene eid og forvaltet av ulike etater i Oslo kommune, men idrettslag, ulike private aktører og staten er også sentrale eiere.

Det finnes per i dag ingen helhetlige, oppdaterte registre over det samlede tilbudet av anlegg og arealer for dette formålet i kommunen, verken for kommunens anlegg eller det komplette tilbudet uavhengig av eierskap. Kartlegging av eksisterende tilbud har derfor utgjort en vesentlig del av behovsanalysen i KVU-arbeidet.

I og med at det er mange aktører som forvalter og investerer i anlegg og arealer for idrett og friluftsliv, er det nødvendig å skille mellom ulike forvalteres egne registre over egne eiendommer, og en samlet oversikt over byens tilbud. Modell/system for oversikt over tilbudet sett fra brukernes side bør utvikles og vedlikeholdes samlet, fortrinnsvis i BYM/MOS. dette arbeidet bør det legges vekt på å avdekke hvilke nye tilbud som er mest aktuelle, med tanke på framtidige prioriteringer og investeringer.

Behov

I motsetning til mange andre deler av Oslo kommunes virksomhet er tilbudet av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, i liten grad styrt av lover og forskrifter som definerer nivået på ytelsen. Etterspørselen er på den andre siden tilnærmet uendelig ettersom tilbudet (i teorien) er gratis. Det er derfor svært krevende å definere et konkret og riktig behov. I praksis defineres nivået på ytelsen av de ressursene Oslo kommune prioriterer å benytte til dette formålet. Det har trolig medvirket til at investeringene i sektoren ofte avklares som noe av det siste i bystyrets årlige budsjettforhandlinger. Dette viser seg også gjennom til dels svak sammenheng mellom langtidsplaner, årlige budsjettforslag fra administrasjonen og endelige bevilgninger.

KVU-arbeidet har identifisert to sterke behovsdrivere for tilrettelegging for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet; folkehelseperspektivet og befolkningsveksten i kommunen. Regelmessig fysisk aktivitet og naturopplevelser er vesentlige faktorer for god fysisk og psykisk folkehelse. Sammenliknet med andre land i Europa, og sammenliknet med tidligere tider i Norge, er det lite fysisk aktivitet i dagliglivet i Norge og Oslo. Anlegg og arealer som stimulerer til økt aktivitet er derfor vesentlige faktorer for folkehelsen. I et folkehelseperspektiv er det også viktig å vurdere andre faktorer som stimulerer til eller begrenser fysisk aktivitet.

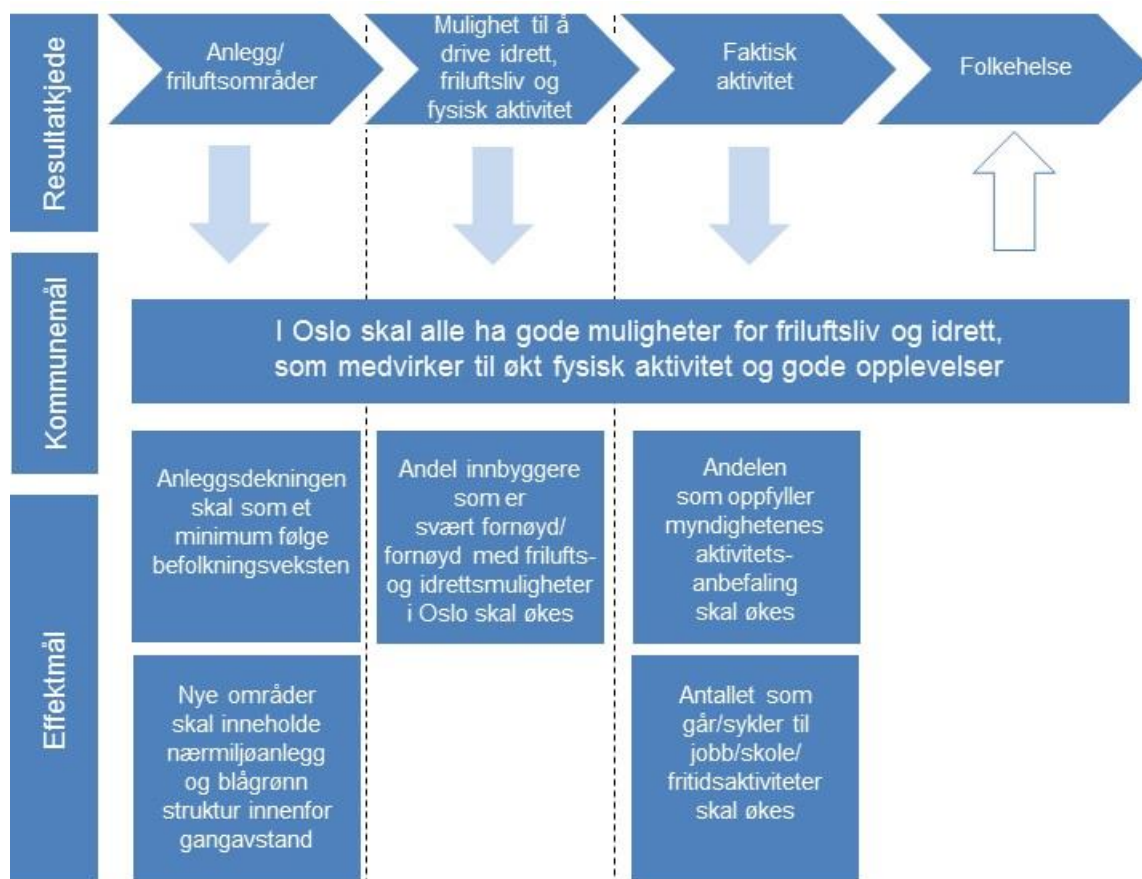
Oslo og omegn er en av Europas sterkest voksende boområder, og veksten gir et betydelig investeringsbehov for mange ulike offentlige formål. Det bør være et overordnet mål å videreutvikle anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i takt med befolkningsveksten, på samme måte som for skole, eldreomsorg og tilsvarende.

For å avdekke konkrete framtidige behov på tiltaksnivå er det gjennomført en omfattende interessentanalyse. Analysen er basert på kontakt med frivillige organisasjoner innenfor idrett og friluftsliv, sentrale etater og bydeler innenfor Oslo kommune samt ulike andre relevante organisasjoner. For i sterkere grad å avdekke de uorganisertes behov, gjennomføres det i første kvartal 2015 også en undersøkelse blant elever i Osloskolen. Innspillene vil bli benyttet i det videre arbeidet med Behovsplanen for sektoren.

Mål

I tillegg til et overordnet mål om å videreutvikle anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i takt med befolkningsveksten, bør det fastlegges mer spesifikke effektmål som følges opp. Målene bør være så konkrete at det er mulig å evaluere oppnåelse over tid. Det har i liten grad vært tilfelle i tidligere sektorplaner. Basert på en gjennomgang av et stort antall kommunale og nasjonale grunnlagsdokumenter samt vurdering og drøfting av hva som er realistiske mål, er det skissert noen prioriterte effektmål.

Sammenhengen mellom den etablerte resultatkjeden, kommunemålet og de prioriterte effektmålene som er utarbeidet i KVVU-en, er gjengitt i figuren under. Resultatkjeden illustrerer sammenhengen mellom anlegg/arealer, valgmuligheter og faktisk bruk (gevinstrealisering).

Ulike kommunale etater og aktører er involvert i måloppnåelsen i de ulike stegene i resultatkjeden. Det bør være en nær sammenheng mellom effektmålene og målene som settes og følges opp gjennom årlige tildelingsbrev og løpende etatsstyring for berørte etater i kommunen.

Krav

Som følge av investeringens karakter må krav stilles på ulike nivåer:

- Ved fokus på en hel portefølje av eksisterende tilbud, bør det stilles krav til hele porteføljen eller deler av denne. I praksis vil det legges mest vekt på tiltak som endrer porteføljen i relativt sett små skritt.
- For enkeltprosjekter bør det defineres løsningsnøytrale krav, det vil si krav som muliggjør at et behov kan løses på alternative måter.

I tillegg bør det stilles prosesskrav som omhandler hvordan man arbeider med porteføljen og enkeltprosjekter.

Alternative strategier og planer

Alternativanalysen i KVV-en omhandler ulike strategiske tilnærminger som kan bidra til å dekke behov og nå målene som settes for sektoren. Drøftingene av de strategiske dimensjonene kan oppsummeres som følger:

1) Nivå på ytelse og behovsdekning

De planlagte årlige investeringene i idrettsdelen av sektoren er i økonomiplanen for 2015-2018 lavere enn årlig innsats i forrige 10-årsperiode. En utvikling av tilbudet i takt med befolkningsveksten vil kreve høyere investeringer. Etterhvert som porteføljen av anlegg og arealer utvides, vil behovet for midler til verdibevarende vedlikehold og rehabilitering også øke.

I byggesonen vil framtidig behovsdekning i stor grad avhenge av hvor store investeringer og arealavsetninger som gjøres i sektoren, i sterk konkurranse med andre kommunale sektorer og formål. Særlig i transformasjonsområdene, er det viktig at realistiske arealbehov avklares tidlig, slik at nødvendige arealer sikres gjennom planer og erverv. Utbyggingsavtaler kan benyttes for å sikre infrastruktur, blågrønne strukturer og mindre anlegg, der eiendoms-markedet er attraktivt, men større idrettsanlegg og parker må trolig vurderes som ordinære kommunale investeringer.

Utenfor byggesonen, det vil si i Marka og på fjorden, er tilgjengelig areal definert. Disse arealene kan i mindre grad påvirkes av kommunale investeringer, og de eksisterende arealene må absorbere økt folkemengde. Framtidig behovsdekning vil dermed i stor grad avhenge av hvordan kommunen evner å legge til rette for sambruk og flerbruk. Dette bør kunne skje gjennom forutsigbar differensiering av ulike områder, som for eksempel økt tilrettelegging i områder med høy bruksfrekvens og vern i områder med spesielle natur- eller kulturverdier. Det er et stort potensial knyttet til økt ferdsel i utstrakte områder som er lite i bruk. Hensiktsmessig adkomst og tilgjengelighet vil være vesentlig for framtidig bruksmønster.

2) Arbeidsdeling og samarbeid

Kommunens rolle er i hovedsak å tilrettelegge for aktivitet via tilgjengelige anlegg og arealer. Aktivitetene er i hovedsak egenorganiserte eller organisert av frivillige organisasjoner. Kommunen har imidlertid også et generelt ansvar for folkehelsen, og gitt at liten fysisk aktivitet er et folkehelseproblem, bør det vurderes aktivitetsrettede tiltak som treffer alle i ung alder. For å sikre et tilbud som når alle barn og unge, kan det legges til rette for økt fysisk aktivitet i og ved skolen/AKS. Dette vil gi økt aktivitet på kort sikt og læring for et aktivt liv på lengre sikt.

Arealer for skole og idrett har blitt sterkere koblet de senere årene, gjennom utbygging av idrettshaller ved skolene. Alle kommunale skoleinvesteringer bør tilrettelegges for sambruk, dag og kveld. Gode arealer for fysisk aktivitet (inne og ute) bør innarbeides som ordinære

delar av skolenes kravspesifikasjoner og sikres gjennom arealplaner, erverv og utbygging i takt med utviklingen av nye boligområder. Et styrket samarbeid mellom berørte etater som blant annet PBE, EBY, UDE og BYM kan bidra til økt langsiktighet, handlingsrom og måloppnåelse i denne sammenhengen. Dette øker sannsynligheten for at transformasjons- og utviklingsområder sikres et minimumstilbud, med relevant lokalisering, til rett tid.

3) Effektive prosesser for planlegging og realisering av tiltak

Mange kommunale og eksterne aktører investerer i arealer for idrett og friluftsliv. BYM og MOS har et overordnet ansvar for å vurdere behovene, men de faktiske investeringene vil skje hos mange ulike aktører.

Spillemiddelordningen er en betydelig finansieringskilde, og ordningen forutsetter at alle søknader/tiltak skal finnes i et kommunalt plandokument, uavhengig av eier og finansieringsmodell. Kulturdepartementets veileder «Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet» legger også til rette for en helhetlig planlegging for idrett og friluftsliv, og normalt har alle planlagte/mulige tiltak blitt listet i et fireårig handlingsprogram. For å kunne planlegge sektoren under ett, og legge til rette for gode prioriteringer på lang og kort (årlig) sikt, må beslutningsinformasjon som til dels blir utviklet hos ulike aktører, samles. Dette vil kreve en omfattende koordinering mellom MOS/BYM og andre berørte byrådsavdelinger og etater som for eksempel UDE/UBF og planlagt nytt foretak for idretts- og kulturbygg. Handlingsprogrammets tiltakslistor må utvikles med relevant styringsinformasjon, som for eksempel eier, kostnadsrammer (estimat), finansiering og prioritering. Beslutningsinformasjon i etater, byrådsavdelinger og ved politisk behandling må i størst mulig grad følge samme struktur.

Koordineringen kan forenkles og effektiviseres gjennom økt bruk av rammetilskudd i forbindelse med oppfølging av tidligere vedtak, særlig knyttet til rehabilitering og planlagt vedlikehold, slik at politisk behandling i større grad kan fokusere på strategier, programmer og større nyinvesteringer.

En økt satsing på realisering av anlegg gjennom private/frivillige organisasjoner, skissert i budsjett 2015, bør tilrettelegges med et tydelig mottaksapparat i kommunen, med relevant kapasitet og kompetanse for å ta stilling til og følge opp interne og eksterne initiativ.

4) Operasjonalisering av strategier og prioritering av tiltak

I prioriteringen mellom ulike nye tiltak er det en rekke elementer som bør legges til grunn. Dette kan være generelle langsiktige rammer, eller strategiske prioriteringer som gjelder for en begrenset periode (for eksempel programmer). Ulike deler av byen kan også ha ulike særtrekk og behov som gjør at prioriteringskriterier og faktiske prioriteringer kan variere. Omforente strategiske prioriteringskriterier bør etableres som grunnlag for å gjøre enkelt-prioriteringer.

Prioriteringen av de enkelte tiltakene bør gjøres med utgangspunkt i vurderinger av hva som best supplerer porteføljen samtidig som det gjøres en løpende vurdering av tilbud som bør avvikles eller omdisponeres til annen bruk, hensyntatt trender i aktivitetsmønsteret. Det bør vektlegges å prioritere tiltak som er fleksible, både med hensyn til flerbruk og over tid.

I og med at sektoren(e) er store og komplekse, og en stor del av gevinstrealiseringen (her faktisk aktivitet) skjer i privat/frivillig regi, vil det (fortsatt) være vesentlig at strategier, etterspørsel, kapasitetsbehov og prioriteringer utvikles i samråd med sentrale interessenter. Disse prioriteringene bør skje i en mest mulig transparent og forutsigbar prosess (som skissert i kapittel 9) og slik at det blir større sammenheng mellom planer på ulike nivåer i Oslo kommune og i de endelige beslutningene.

1 Innledning

Forslag til ny kommuneplan «Oslo mot 2030» (Oslo kommune 2014c) skisserer de overordnede føringene for en fremtidsrettet utvikling av byen. Oslo forventer stor befolkningsvekst i årene fremover. Dette skaper både muligheter og utfordringer. Når byen vokser må oppgavene løses på en smartere og mer effektiv måte for å tilfredsstille befolkningens behov for ulike tjenester og tilbud i fremtiden.

Ulike muligheter for å drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er et vesentlig element i en moderne byutvikling. Kommuneplanen slår fast at det skal være god tilgang til grøntområder og anlegg for idrett, rekreasjon og fysisk aktivitet. Befolkningsveksten medfører et økende behov for vedlikehold av eksisterende og utbygging av nye idrettsanlegg og bad, særlig rettet mot barn og unge. Byrommene, friluftsområdene og idrettsanleggene skal være godt tilrettelagt for fysisk aktivitet og gi muligheter for helsefremmende utfoldelse. Grønnstrukturen i byggesonen skal dekke mange ulike funksjoner og ha et variert innhold. Målet er at alle skal ha tilgang til grøntområder for lek, idrett, naturopplevelse og annen utendørs rekreasjon i akseptabel gangavstand fra bolig. Økt bruk av parker, friområder og Marka stiller større krav til skjøtsel og vedlikehold.

Gode muligheter for å drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er også et vesentlig element i et folkehelseperspektiv. Å styrke folkehelsen er et viktig mål for kommunen. Areal- og transportplanleggingen skal blant annet bidra til økt fysisk aktivitet og til å skape og opprettholde gode nærmiljøer med mulighet for aktivitet og rekreasjon. Fokus på folkehelse understøttes av nasjonale strategier. Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge (Helsedepartementet, 2003) slår fast at regelmessig fysisk aktivitet gir viktige helsefordeler. Fysisk aktivitet reduserer risikoen for en rekke av livsstilssykdommene, noe som er viktig for muskel-, skjelett- og leddhelse og for psykisk helse.

Det er enkeltindividenes eget ansvar hvilket levesett de velger. Samfunnet og kommunen har imidlertid et ansvar for å tilrettelegge for at enkeltindividene har mulighet til å ta de riktige, helsebringende valgene, og for å gjøre de sunne valgene lettere og mer attraktive. Til rettellegging av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er sentralt i denne sammenhengen.

1.1 Planer for idrett og friluftsliv frem til 2016

Oslo kommune har i mange år utarbeidet sektorplaner for idrett og friluftsliv, først i form av kommunedelplaner og deretter som kommunale planer for idrett og friluftsliv. Hensikten har vært å ha en politisk vedtatt og oppdatert langsiktig plan for utvikling av anlegg og områder for idrett og friluftsliv i kommunen. Planene er rullert hvert fjerde år.

De siste sektorplanene, som har vært mest interessante for arbeidet med denne KVVU-en, er

- Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012)
- Kommunal plan idrett og friluftsliv 2009-2012 (Oslo kommune, 2008a)

Den gjeldende planen ble vedtatt i bystyret i 2013.

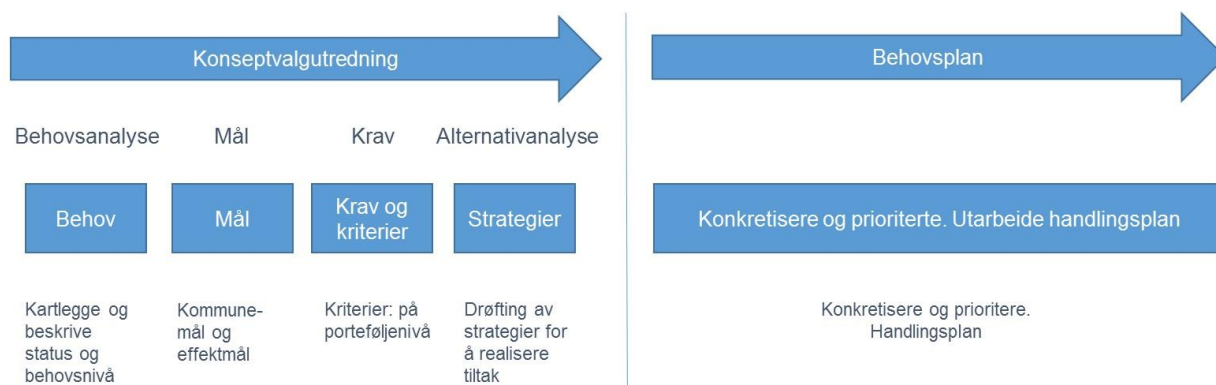
1.2 Behovsplan for idrett og friluftsliv 2016-2026

Behovsplan for idrett og friluftsliv 2016-2026, heretter kalt Behovsplanen, skal synliggjøre det reelle behovet for nye anlegg, arealer, frilufts- og friområder knyttet til idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv og folkehelse i Oslo kommune. Behovsplanen skal være et politisk styringsverktøy for utviklingen av idrettsanlegg og frilufts- og friområder i kommunen, der det i størst mulig grad er avklart hva som finnes av tilgjengelige arealer.

Et viktig formål med planen er at den skal inneholde en anbefalt prioritert liste over hvilke idretts- og friluftsprosjekter som bør igangsettes/gjennomføres i planperioden.

Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 ble vedtatt under forutsetning om at senere planer skulle utvikles til en Behovsplan for idrett og friluftsliv, etter modell av kommunens Skolebehovsplan 2014-2024 (Oslo kommune, 2013e). Bakgrunnen var et behov for en tydelig og omforent strategisk plattform med klare mål, som grunnlag for prioriteringer av tiltak på kort og lang sikt. Tydeliggjøringen av strategi, mål og prioriteringer skulle også bidra til et bedre grunnlag for vurdering av måloppnåelse (evaluering). Forutsetningen legger føringer for metodebruk i behovsplanarbeidet; Skolebehovsplanen er utarbeidet basert på flere konseptvalgutredninger (KVU), og det ble besluttet at Behovsplanen for idrett og friluftsliv også skulle baseres på en KVU.

Terramar AS ble i 2014 engasjert av Bymiljøetaten for å gjennomføre KVU-arbeidet. KVU-en skal i størst mulig grad fungere som et direkte underlag for Behovsplanen. Sammenhengen mellom KVU-en og Behovsplanen illustreres i Figur 1-1.

Figur 1-1 Grensesnitt KVU og Behovsplan

Denne KVU-en skiller seg fra en tradisjonell KVU ved at den ikke omhandler et konkret prosjekt, men en hel sektor bestående av en portefølje av til dels svært ulike prosjekter. KVU-arbeidet har vært gjennomført på et overordnet, strategisk nivå for å etablere et langsiktig grunnlag for prioriteringene i sektoren framover. De strategiske føringene som legges i KVU-en utgjør et fakta- og diskusjonsgrunnlag som forankres og forbedres i sammenheng med behovsplanarbeidet i første kvartal 2015. Konkrete behov for ulike deler av idretts- og friluftslivet vil bli fulgt opp i Behovsplanen, sammen med en prioriteringsliste over de viktigste tiltakene i sektoren.

2 Bakgrunn og metode

2.1 KVVU-oppgavet og organisering av arbeidet

Oppgavet om KVVU er gitt i bestilling fra Byrådsavdeling for miljø og samferdsel (MOS) til Bymiljøetaten (BYM) datert 13.08.2014. Bestillingen er gjengitt i vedlegg 1.

Bestillingen er en formalisering av tidligere utkast til bestilling som medførte at utredningsarbeidet ble igangsatt i BYM i mai 2014. Utredningsarbeidet/KVVU-en er utført i regi av BYM med ekstern bistand fra Terramar AS.

For oppfølging av bestillingen er det underveis gjennomført fire styringsdialogmøter mellom MOS og BYM. I disse møtene er videre operasjonalisering av bestillingen avklart og forankret. Det er også gjennomført ett forankringsmøte med politisk ledelse i MOS, i november 2014. Omforent forståelse av bestillingen og KVVU-arbeidet er også forankret i fire referansegruppemøter med de viktigste berørte kommunale etatene samt interessentene utenfor Oslo kommune.

Utredningen har et vesentlig videre omfang enn hva som normalt utredes i en KVVU. Underveis i arbeidet er det derfor avklart avgrensninger i innretningen av KVVU-en. I hovedsak er følgende lagt til grunn:

- Det er lagt betydelig vekt på å kartlegge det samlede tilbudet av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, i hovedsak fordi dette er tillagt vesentlig vekt i bestillingen.
- Analyse av behov, mål og krav innenfor sektoren er gjennomført på et porteføljenivå
- Analysen av alternativer er konsentrert om ulike strategier som kan bidra til å realisere behov for anlegg og arealer på en mer effektiv og målrettet måte.

Metodisk tilnærming er derfor tilpasset oppgaven, se nærmere beskrivelse i kapittel 2.2. KVVU-en legger grunnlaget for å konkretisere og operasjonalisere Behovsplanen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

2.2 Metodetilpasning og gjennomføring

I bestillingen fra MOS er det presisert at arbeidet med KVVU-en skal ta utgangspunkt i vanlig KVVU-metodikk, men at metoden må tilpasses oppgaven. I Oslos kommunes veileder for KVVU (Oslo kommune, 2011) er det redegjort for at KVVU-metodikken kan benyttes både på enkeltinvesteringer og større porteføljer, men etablert praksis, både i Oslo kommune og staten, er at KVVU stort sett benyttes til store enkeltprosjekter eller relativt klart avgrensede program (sammenhengende gruppe av prosjekter).

Det er i bestillingen fra MOS også gitt henvisning til skolebehovsplanen som metodisk referanse. Grunnlaget som inngår i skolebehovsplanen består av en lang rekke KVVU-er for avgrensede geografiske områder. Hver enkelt av disse KVVU-ene dekker dermed et klart definert lovpålagt behov, innenfor et nedslagsfelt som tilsvarer om lag en bydel/en mindre gruppe grunnskoler. Som lovpålagt tjeneste handler alternativanalysen i disse KVVU-ene om ulike konsepter knyttet til hvordan et udiskutabelt prosjektutløsende behov skal dekkes, det vil si at grad av behovsdekning (ambisjonsnivå) ikke er et tema. Det vil si at det ikke er et spørsmål om det skal investeres eller ikke, men hvordan det skal investeres.

I KVVU-arbeidet dokumentert i denne rapporten benyttes metodikken så langt som mulig for å gi et grunnlag for hvordan investeringer innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet kan prioriteres, gitt en vurdering av samlet behov, mål og alternative strategier for omfang, rollefordeling, prioritering og gjennomføring.

I tillegg til Oslo kommunes KVVU-veileder, heretter kalt KVVU-veilederen, er det i arbeidet også lagt vekt på prosesselementer i henhold til Kulturdepartementets veileder «Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet» (Kulturdepartementet, 2014a). Denne veilederen har en del føringer som overlapper med KVVU-metodikken, men den har også enkelte tilleggsmomenter, blant annet knyttet til det at planprosessene vil være sykliske, med behov for periodiske revisjoner og rullinger av planene.

Som supplement til de nevnte veilederne er det også benyttet metoder knyttet til portefølje- og programstyring for å drøfte overordnede tilnærminger til hvordan Oslo kommune kan forbedre porteføljen av anlegg og arealer for idrett og friluftsliv over tid.

Nedenfor gjennomgås metodevalg for de ulike delene av KVVU-en. Metoden er særskilt beskrevet der den avviker fra KVVU-veilederen. Metodegrunnlaget gjentas og utdypes i hvert av kapitlene i KVVU-en for at enkeltkapitlene hver for seg skal forstås i riktig kontekst.

2.2.1 Analyse av behov

Behovsanalysen skal i henhold til KVVU-veilederen omfatte beskrivelse av dagens situasjon samt interessenters og aktørers forventninger og behov. Veilederen definerer følgende tre elementer som til sammen utgjør leveransen fra behovsanalysen:

- Steg 1: En beskrivelse av dagens situasjon/kapasitet og konsekvenser av denne, fremtidig forventet utvikling uten særskilte tiltak/investeringer ().
- Steg 2: En oversikt over de viktigste aktører og interessenter, samt hvilke forventninger og behov disse har. Eventuelle behovskonflikter avdekkes.
- Steg 3: Et klart uttrykt behov for kommunen, slik dette er prioritert fra operativ bestiller.

Veilederens steg er fulgt i denne KVVU-en. Ettersom siktemålet er å analysere en portefølje av anlegg og arealer, er gapet og behovet for kommunen også analysert på dette nivået. Det innebærer at analysen i mindre grad enn normalt for enkeltinvesteringer konkluderer med et konkret gap eller et klart uttrykt behov på anleggs/arealnivå.

Steg 1: Kartleggingen av dagens situasjon

Kartlegging av dagens situasjon har som nevnt hatt en vesentlig plass i KVVU-arbeidet. Kartleggingen har omfattet anlegg og arealer som er egnet til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Formålet har vært å få et inntrykk av det samlede tilbudet av anlegg og arealer Oslos innbyggere har i dag, uavhengig av om det er kommunale eller private eiere.

Det samlede tilbudet utgjøres av et betydelig antall grupper av anlegg og arealer, fra store idrettshaller til små lekeparker, og et enda større antall enkeltanlegg. KVVU-malens krav om å fremstille dagens situasjon er ekstremt krevende for en portefølje bestående av mange tusen anlegg og arealer, som i tillegg er eid av en rekke ulike aktører. Det er likevel, så langt som mulig innenfor rammene av arbeidet, gjennomført en kartlegging av dagens anlegg og arealer for idrett og friluftsliv, med tilhørende beskrivelse av anleggs/arealtype, beliggenhet og eier som hovedinformasjon. Andre opplysninger om anlegg/arealer er i begrenset grad kartlagt og systematisert.

Kartleggingen er gjennomført ved å sammenstille en rekke forskjellige registre og kilder. Ingen av kildene er komplette, og det er ulik grad av oppdatert informasjon i de ulike kildene. De mest sentrale kildene har vært BYMs egne interne anleggsoversikter, anleggsdatabasen som er utviklet i forbindelse med spillemiddelsystemet samt ikke minst idrettens og friluftsforslagene egenutviklede oversikter. Så langt som mulig er sammenstillingen av anlegg og arealer kvalitetsjekkert av ressurspersoner internt i kommunen og eksternt hos aktørene.

Det har imidlertid innenfor rammene av arbeidet, ikke vært mulig eller hensiktsmessig å etterprøve alle opplysningene i detalj. Det forekommer antageligvis unøyaktigheter vedrørende hvilke anlegg og arealer som er inkludert i analysen. Likevel er det grunn til å tro at den situasjonen som er beskrevet gir et relativt oppdatert bilde av det samlede tilbudet på et aggregert nivå. Det videre arbeidet med Behovsplanen vil kunne innebære en ytterligere forbedring av datagrunnlaget.

For å si noe om fremtidig situasjon uten tiltak på området er det i hovedsak lagt til grunn etterspørselsbaserte metoder, for eksempel konsekvenser av befolkningsvekst og analyser av etterspørselsutvikling innenfor idrett og friluftsliv. Det er i KVV-arbeidet ikke identifisert lovpålagte bestemmelser som sier noe om hvilket nivå tilbudet innenfor sektoren skal ha, verken i dag eller i fremtiden.

Steg 2: Interessent- og aktøranalyse

Det er gjennomført en tradisjonell interessent- og aktøranalyse (IA-analyse) i denne KVV-en. I IA-analysen er det innhentet en betydelig mengde innspill, både på overordnet strategisk nivå og ved beskrivelse av dagens situasjon og på behov, både dagens og fremtidens. En vesentlig del av innspillene på konkrete behov for de enkelte idrettene eller delene av friluftsområdet, er ikke benyttet direkte i KVV-en, men vil inngå i arbeidet med Behovsplanen. Innspillene er dokumentert i vedlegg 4, 5, 6 og 7. De strategiske innspillene er drøftet i KVV-en.

Dette avviker noe fra tradisjonell KVV-metodikk, men er hensiktsmessig på grunn av at de to dokumentene samlet sett utgjør helheten.

På basis av IA-analysen er overordnede interessekonflikter belyst i henhold til veilederen.

Steg 3: Et klart uttrykt behov

Normalt skal en behovsanalyse munne ut i det som kalles et klart uttrykt behov. Dette er definert som kommunebehov, som utløser planlegging av det aktuelle tiltaket. På overordnet nivå er dette normalt knyttet til et identifisert problem, en mulighet og/eller krav som må oppfylles. I arbeidet med denne KVV-en er dette kalt for porteføljeløsende behov.

I mangel av tydelig behovsdefinerende lover og forskrifter, må sektoren i større grad styres gjennom kommunens og sektorens egenutviklede strategier og prioriteringer som grunnlag for et klart uttrykt behov.

2.2.2 Analyse av mål

Målanalysen skal etablere kommunens mål for investeringen, inndelt i kommunemål og effektmål. I tillegg skal man fastsette prioriteringen av resultatmålene kostnad, tid og kvalitet.

Målanalysen er i hovedsak gjennomført etter stegene i KVV-veilederen. Det er foretatt en gjennomgang av en betydelig mengde grunnlagsdokumenter (både nasjonale og kommunale) som i ulik grad har målformuleringer som omhandler tilbudet innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, se vedlegg 2 for oversikt.

Det er formulert forslag til kommunemål og effektmål basert på sammenstilling av mål på nasjonalt og kommunalt nivå, tilsvarende mål i andre kommuner og innspill i interessentanalysen. Dette danner videre grunnlag for ytterligere å konkretisere mål i Behovsplanen, som kan danne basis for prioritering og investeringsvolum.

Det er i mindre grad relevant å utforme resultatmål ettersom analysenivået i KVVU-en er en portefølje av anlegg og arealer til idrett og friluftsmål.

2.2.3 Analyse av krav

I henhold til Oslo kommunes KVVU-veileder skal kravdokumentet etablere de overordnede kravene til selve løsningen (den konkrete investeringen) og gjennomføringen av denne. På samme måte som for målanalysen er det også i kravanalysen nødvendig å vurdere krav på ulike nivåer. Veilederens kravkapittel er formulert med tanke på enkeltprosjekter. Kravanalysen i denne KVVU-en gjelder tilbudet for en hel sektor, og krav drøftes på følgende nivåer:

- Ved fokus på en hel portefølje av eksisterende tilbud, kan det stilles krav til hele porteføljen eller deler av denne. I praksis vil det legges mest vekt på tiltak som endrer porteføljen ved relativt sett små skritt.
- For enkeltprosjekter kan KVVU-metodikken benyttes direkte, ved at det defineres løsningsnøytrale krav, det vil si krav som muliggjør at et gitt behov kan løses på alternative måter, hvis prosjektet besluttet videreført.
- Det er også en del andre krav som er relevante uavhengig av om det handler om enkeltprosjekter eller større eller mindre deler av porteføljen. Dette gjelder spesielt prosesskrav, som omhandler hvordan man både arbeider med porteføljen og enkeltprosjektene.

2.2.4 Analyse av alternativer

I henhold til KVVU-veilederen skal det utredes et null-alternativ og et antall relevante, ulike konsepter. Arbeidet i denne KVVU-en har bestått av å utrede langsiktige behov og strategier på sektornivå. Det synes derfor mer hensiktsmessig at alternativanalysen diskuterer ulike strategiske tilnærminger som kan bidra til å dekke behov og nå målene som settes for sektoren.

Som det også framgår av oppdragsbestillingen fra MOS, er det flere ulike dimensjoner som kan gjøres til gjenstand for ulike strategiske tilnærminger. De strategiske dimensjonene er i stor grad uavhengig av hverandre, og det vil derfor være lite hensiktsmessig å definere et mindre antall teoretiske konsepter (kombinasjoner av strategier).

Alternativanalysen omfatter derfor å vurdere endringer innenfor relevante strategi-dimensjoner. Alternativene er enten å fortsette med samme strategi som i dag (et slags null-alternativ), gjøre justeringer i eksisterende strategier eller gjøre betydelige strategiske endringer.

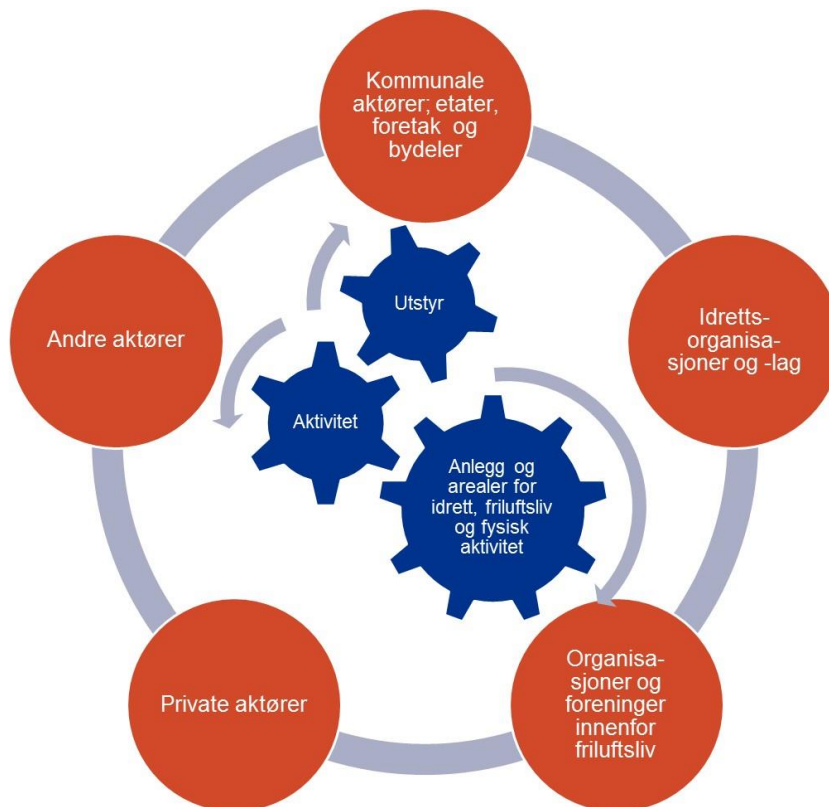
Aktuelle strategier som drøftes i Alternativanalysen kan medføre ulike tilnærminger til ulike deler av idretts- og friluftsområdet. Basert på dette er det utarbeidet forslag til prioriteringsmodeller og prioriteringskriterier som grunnlag for det videre arbeidet med Behovsplanen.

3 Aktører, samhandling og ressurser

I dette kapitlet beskrives aktørene som bidrar til ulike former for tilrettelegging for idrett, friluftsliv og aktivitet, hvilke roller aktørene har, samt hvilke planprosesser som styrer utviklingen av tilbudet innenfor sektoren. Det vises også til ressursinnsatsen på feltet, både fordelt på ulike aktører og samlet innsats over tid.

3.1 Tilrettelegging og aktører

Det er mange faktorer som påvirker et enkeltindivids mulighet til å være aktiv, både personlige og eksterne faktorer. Fra et tilretteleggingsperspektiv kan en på et overordnet nivå si at det er tre sentrale elementer som til sammen må være ivaretatt for å kunne drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet; tilgang på anlegg og arealer, tilgang på utstyr og dels også tilrettelegging for aktivitet (der egenorganisering ikke er naturlig). Bak hver av disse elementene ligger planlegging, organisering, kapital (finansiering) og arbeidsinnsats, hvor en rekke aktører ivaretar ulike hensyn og bidrar på ulike måter. Til sammen er det store ressurser som benyttes på feltet.

Figur 3-1 Elementer og aktører innen tilbudet på idrett, friluftsliv og aktivitet

3.2 Ulike aktørers roller og ressursinnsats

Tradisjonelt har det vært en overordnet arbeidsdeling ved at kommunen i hovedsak har hatt ansvaret for å tilby anlegg og arealer mens aktivitetstilbudet har vært drevet av organisasjoner innenfor idretten og friluftslivet, jf. Bystyremelding «By i bevegelse» (Oslo kommune, 2001). Imidlertid finansierer kommunen også noe aktivitet og utstyrstilgang, og organisasjonene finansierer også anlegg og arealer, og bidrar med tilgang til utstyr. Private aktører (velforeninger, borettslag, idrettslag etc.) bidrar også med bygging av mindre anlegg og tilgang til arealer. I tillegg er det en rekke andre aktører som bidrar inn i det totale bildet gjennom å ivareta ulike interesser eller grupper.

3.2.1 Kommunale aktører

I kommunen er det flere nivåer, etater og foretak som bidrar til tilrettelegging for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. I tillegg har bydelene en viktig rolle.

- Politisk nivå legger overordnede føringer og fattet viktige enkeltvedtak i alle sektorer.
- Byrådsavdelingene følger opp egne etater/sørger for iverksetting av politisk fattede vedtak, utarbeider overordnede beslutningsgrunnlag og bidrar til koordinering på tvers av sektorer.
- Plan- og bygningsetaten (PBE) utarbeider kommuneplaner, områdeplaner og veiledende plan for offentlige rom (VPOR), og utarbeider/påvirker reguleringsplaner. Dette har betydning for arealer som avsettes til idretts-, friluftsliv- og andre aktivitetsformål.
- Eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY) eier alle kommunale areal og eiendommer samt erverver nødvendige eiendommer for ulike formål. EBY inngår også utbyggingsavtaler med private aktører i forbindelse med utvikling av områder. Utbyggingsavtaler kan inneholde krav til anlegg og arealer for ulike aktivitetsformål.
- Bymiljøetaten (BYM) og Utdanningsetaten (UDE) kartlegger og utreder behov og planlegger erverv, bygge- og anleggsprosjekter.
- Bymiljøetaten (BYM) og Undervisningsbygg Oslo KF (UBF) prosjekterer, gjennomfører og forvalter anlegg og arealer som stilles til disposisjon for befolkningen.
 - Kommunen har bevilget om lag 400-500 MNOK årlig til investering i nye idrettsanlegg og rehabilitering over de siste 10 årene. Dette er investeringer eksklusive kostnader til tomter og blågrønn struktur.
 - Kommunen har de siste 10 årene bevilget i overkant av 40 MNOK årlig til investeringer på friluftssiden.
 - Kommunen har i tillegg bevilget om lag 60-70 MNOK pr år i samme periode i driftstilskudd til ulike organisasjoner som driver aktivitet.
 - Kommunen investerer også i gang- og sykkelveier samt i kollektivløsninger som bidrar til tilgjengelighet til idretts-, friluftsliv- og aktivitetsområder.
 - I tillegg bevilges også statlige midler til anlegg og arealer for idrett og friluftsliv, blant annet gjennom spillemiddelordningen, statlig støtte til erverv av arealer til friluftslivformål og midler til tiltak i statlig sikrede friluftsområder.
- Bydelene forvalter lokale parker og nærmiljøanlegg, gir tilskudd og gjennomfører mindre tiltak. Noen bydeler har aktivitetsmidler og noen driver også utstyrssentraler. Bydelene er sentrale i vurderinger og prioriteringer av behovet for ulike tiltak.
- UDE/Osloskolen driver aktivitet og opplæring.
- Andre kommunale etater medvirker også innenfor særskilte felt. Et eksempel er Vann- og avløpsetaten som har ansvar for bekkeåpninger langs turtraseer, i grøntdrag og lignende. Et annet eksempel er Helseetaten (HEL) som utarbeider overordnede planer som er førende for annet kommunalt planarbeid, herunder idrett og friluftsliv, eksempelvis folkehelseplan for Oslo.

Med andre ord er det mange kommunale aktører som bidrar til å realisere det samlede tilbudet innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, primært rettet inn mot å sørge for anlegg og arealer. Den kommunale investeringsinnsatsen i idrett og friluftsliv beskrives nærmere i kapittel 3.5 og 3.6 under.

3.2.2 Organisasjoner, klubber og lag innenfor idrett og friluftsliv

De store organisasjonene innenfor idrett i Oslo er Oslo Idrettskrets, herunder alle særkretsene/regionleddene av særkretsene (ca. 50+), samt alle idrettslagene og medlemmene; over 333 000 medlemskap (2013) fordelt på 1 235 idrettslag inkludert bedriftsidretten (som har 650 bedriftsidrettslag med ca. 73 000 medlemmer) (Oslo Idrettskrets, 2013).

De store organisasjonene innenfor friluftsliv er Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) og Oslo-fjordens Friluftsråd, som er paraplyorgan for friluftslivsorganisasjoner, naturvernorganisasjoner og dels også kommuner/fylkeskommuner. I tillegg er det en rekke organisasjoner med individuelle medlemmer. De største er Den Norske Turistforening Oslo og Omegn (DNT Oslo og Omegn) og Skiforeningen.

Organisasjonene innenfor idrett og friluftsliv sørger i stor grad for bruk av anleggene og arealene som tilrettelegges, og de driver også til en viss grad utstyrsformidling. I tillegg er det en rekke idrettslag spesielt, og de store friluftorganisasjonene som DNT Oslo og Omegn og Skiforeningen, som investerer i egne anlegg og arealer.

Disse organisasjonenes viktigste bidrag til sektoren er imidlertid frivilligheten.

- Norges Idrettsforbund har gjort anslag på omfanget av frivillighet i idretten på landsbasis (Asphjell, 2014). Dersom dette skaleres til Oslo-nivå etter Oslos andel av samlet befolkning, kan frivilligheten i Oslo idretten anslås å være om lag 3500 årsverk. Omregnet i kroner (basert på en årsverkskostnad på om lag 430 000 kr) tilsvarer dette en «investering» på 1 500 MNOK per år.
- I tillegg er det en rekke fulltidsansatte innenfor idretten og betydelig omsetning knyttet til aktiviteter i klubbene. Det finnes ikke en komplett oversikt over «omsetning» i klubber og lag innenfor idrett eller friluftsliv. Klubbene søker om momskompensasjon basert på brutto driftskostnader. En oversikt fra Oslo idrettskrets viser at 300 klubber er tildelt momskompensasjon i 2014. Disse klubbenes brutto driftskostnader var til sammen i overkant av 720 MNOK. OIK antar at det er de minste klubbene som ikke søker om denne typen kompensasjon. Et anslag for gjennomsnittlige kostnader i små klubber er 30-50 000 kroner. Et anslag for «omsetning» i klubbene samlet (650 klubber) er derfor over 720 MNOK. I tillegg kommer trolig en del relatert omsetning, knyttet til for eksempel fellesreiser og utstyr osv., som ikke nødvendigvis inngår klubbens regnskap, men som håndteres av foreldre og ledere. Utover dette kommer også medlemskap i friluftorganisasjoner. Eksempelvis har DNT Oslo og Omegn og Skiforeningen ca. 70-75 000 medlemmer¹ hver (se kapittel 5). DNT Oslo og Omegn har i underkant av 100 MNOK i omsetning (2013), Skiforeningen om lag 120 MNOK.

¹ Rekkevidde også utenfor Oslo kommunes grense (omegn)

3.2.3 Private treningsaktører

I tillegg til at organisasjonene driver aktivitet, er det en rekke aktører som bidrar til aktivitet på kommersiell basis. Den største av disse aktørene er sannsynligvis treningssentrene og andre private treningstilbud. Disse aktørene tilrettelegger anlegg for publikum og driver et omfattende aktivitetstilbud.

På landsbasis omsatte treningskjedene for om lag 4 300 MNOK i 2012 (Virke, 2013). Dersom dette skaleres til senterfordelingen (121 sentre i Oslo), tilsvarer det 615 MNOK.

3.2.4 Andre aktører

Det er også flere aktører som bidrar til realisering, utforming og finansiering av ulike tilretteleggingstiltak.

- Bolig- og eiendomsutviklere realiserer blågrønn infrastruktur (og en del andre anlegg) gjennom utbyggingsavtaler med Oslo kommune. Det finnes ikke en oversikt over denne typen innsats eller verdien av denne.
- Staten eier og drifter parker og anlegg som benyttes av Oslos befolkning, slik som for eksempel Slottsparken, Akershus festning og Norges idrettshøgskole
- Staten ved Kulturdepartementet stiller midler til rådighet for tiltak innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Et viktig element her er Spillemiddelordningen, som innebærer at staten finansierer deler av investeringer på området etter bestemte retningslinjer. Den samme ordningen tildeler også tilskudd til aktivitet. Ressurser gjennom spillemiddelordningen er omtalt i kapittel 3.8. Staten stiller også midler til rådighet for kommunene for å sikre friområder. Dette er nærmere omtalt i kapittel 3.6.
- Vernemyndigheter forvalter lover og forskrifter som berører aktivitet på ulike områder. I vår sammenheng er markaloven, frilufsloven og naturmangfoldloven de mest sentrale. For verneområdene utarbeides det forvaltningsplaner som bestemmer rammene for skjøtsel og tilrettelegging.

3.3 Driftsmodeller

Tilbudet av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet kan forvaltes og drives på ulike måter. I dette kapittelet drøftes ulike driftsmodeller for kommunale anlegg og arealer. Som redegjort for over er det også andre aktører som eier og driver relevante anlegg og arealer (for eksempel private og statlige aktører). Dette kommenteres ikke nærmere.

Innenfor Oslo kommune benyttes en rekke ulike driftsmodeller på ulike deler av sektoren.

3.3.1 Kommunal resultatenhet / etatsmodellen

Etatsmodellen innebærer at anlegg forvaltes og drives av en kommunal etat, med kommunestyre/bystyre som øverste myndighet. BYM drives som en kommunal etat. Virksomheten har ikke, som KF eller KAS, et eget styre og et eget regelverk som stiller krav til utforming av mål og strategier, til resultater og til kontroll og oppfølging. Driftsunderskudd dekkes av kommunekassen, og et eventuelt overskudd går tilbake dit. Midler til nødvendige investeringer og vedlikehold bevilges (eller bevilges ikke) av bystyret gjennom kommunebudsjettet.

Driftsformen sikrer fradrag for mva. og tilgang på berettigede spillemidler, men vil ofte mangle fleksibilitet. Det vil være mange løpende, betydelige utfordringer knyttet til anlegget som det må forventes at en kommunal etat må ha mulighet til å løse (budsjetter /kompetanse/ressurser).

Kommunen eier og forvalter anlegget, samt har driftsavtale med et idrettslag

Dette er en modell som i stor grad er benyttet i dagens idrettshaller, ishaller og i idrettsparker. Bymiljøetaten har drifts- og vedlikeholdsansvaret, men noe av driftsansvaret er delegert til idrettslag gjennom driftsavtaler, hvor idrettslaget får en dugnadsgodtgjørelse hvert år. Idrettslagene har i hovedsak ansvar for tilsyn på anlegget og enklere vedlikehold. I idrettsparkene og i ishallene har idrettslag også fått oppgaver knyttet til vedlikeholdsoppgaver på idrettsanlegget avhengig av utstyr idrettslaget har tilgjengelig, samt kompetanse og ressurser de eventuelt besitter. Driftsoppgaver som idrettslaget kan ha er eksempelvis; slådding av kunstgressbaner, ettermerking av gressbaner, drift av is på isanleggene. Det idrettslagene ikke utfører gjøres av eget driftspersonell. I tillegg kjøper man inn eksterne tjenester i markedet, der man ikke har kompetanse selv. Dette gjelder f.eks. alle arbeider knyttet til elektro og bygg, samt grunnarbeider som krever en spesiell type fagkompetanse.

Kommunen eier og forvalter, samt har ansvar for all drift på anlegget

Noen anlegg eier, forvalter og drifter Bymiljøetaten selv uten at noe drift er satt ut til idrettslag. Dette gjelder blant annet de kommunale badene i Oslo kommune. Her har man eget driftspersonell som holder tilsyn med anlegget og utfører noen tjenester som f.eks. renhold. I tillegg kjøper man inn eksterne vedlikeholdstjenester som man ikke har fagkompetanse til å utføre selv.

3.3.2 Kommunalt foretak (KF)

Kommunalt foretak (KF) er som en etat en del av kommunen som juridisk person. Dette innebærer som i etatsmodellen at:

- Kommunen hefter økonomisk direkte og ubegrenset for virksomheten.
- Virksomheten er underlagt kommuneloven, forvaltningsloven og offentlighetsloven i tillegg til eventuell særlovgivning.
- Kommunen har arbeidsgiveransvar for de ansatte
- Virksomheten er underlagt kommunestyrets/bystyret myndighet og tilsynsansvar.

Det er opp til kommunestyret/bystyret å bestemme på hvilken måte styret skal sammensettes og ledes, av politikere eller «profesjonelle» fra næringslivet. KF-modellen vil kunne gi en god økonomisk styring av idrettsanleggene, ved at de folkevalgte indirekte kan styre anleggene gjennom å sette mål og resultatkrav. Innenfor bygg og anlegg, er det vanlig at foretakets eiendomsverdier synliggjøres ved verdifastsettelse i balansen, og gjennom et (internt) husleiesystem der leiekostnader belastes bruker. Modellen muliggjør fremtidig konkurransutsetting av tjenester; sørge for mer fleksibel lønnsfastsettelse, og på sikt oppnå mer kostnadseffektiv tjenesteproduksjon. Begrensninger kan være fare for at det oppstår spenninger rundt spørsmål om styrets rolle, og om det er mest hensiktsmessig med politisk sammensatte eller rent «profesjonelle» styre. Modellen utfordrer også folkevalgtes evne til å styre i «stort» og å overlate driftsmessige beslutninger til foretakets ledelse.

Driftsformen sikrer fradrag for mva. og tildeling av spillemidler. Et KF må kunne forventes å ha et engasjert styre med god kompetanse selv om det ikke vil ha samme handlingsrom som for eksempel et styre i et AS. Dette gir gode muligheter for profesjonell økonomisk styring og overordnet politisk kontroll.

KF-modell for idrettshallene

Undervisningsbygg Oslo KF eier og forvalter idrettshaller tilknyttet skolen. Skolen leier fleridrettshallene 50 prosent av tiden, som tilsier dagtid på hverdager, i tillegg til selve skolebygningen 100 prosent av tiden, og fyller deres leietid til disposisjon i hovedsak til undervisningsformål. Bymiljøetaten leier resterende 50 prosent av tiden i fleridrettshallene som vil

si kveldstid på hverdager, samt helgene. Bymiljøetaten har igjen en driftsavtale med idrettslag som sørger for å holde tilsyn med anlegget når det er i bruk og har ansvar for å holde det ryddig mot en dugnadsgodtgjørelse. Alle eksterne vedlikeholdstjenester kjøpes inn av Undervisningsbygg Oslo KF som dekker dette og andre faste kostnader gjennom en kostnadsdekkende leie fra Bymiljøetaten og Utdanningsetaten.

3.3.3 OPS (offentlig privat samarbeid)

Private bygger anlegg, har eieransvar, forvalter og drifter anleggene, i en lengre periode, eksempelvis 20 eller 30 år. Hensikten med å vurdere OPS som et alternativ til kommunal gjennomføring av investering og drift, er ideen om at en privat aktør kan håndtere en helhetlig investering og drift mer effektivt, og kan av dette oppnå lavere levetidskostnader for Oslo kommune og positivt resultat i egen virksomhet. OPS-kontrakter finansieres med litt høyere lånerente enn den rente en kommunal aktør kan oppnå. Rentekostnaden vil inngå i årlig driftskostnad, som en del av nedbetaling av investeringen i nytt bygg.

Dette er utfordrende fordi det handler om hvor mye mer effektiv en privat virksomhet kan være i forhold til offentlig sektor hvis den private aktør kan få relativt fritt rom til å gjennomføre prosjektet og påfølgende drift. I tillegg har den private virksomhet et behov for for tjeneste for å være interessert i et prosjekt, og dermed er det et spørsmål om hvor mye av en eventuell gevinst som tilfaller det offentlige.

Ved en OPS-avtale og med en forutsetning om at anlegget stilles til fri disposisjon for brukerne, vil OPS-selskapet oppnå momskompensasjon i likhet med kommunal finansiering. Et OPS-prosjekt vil ikke kunne tildeles spillemidler, da et grunnleggende prinsipp tilsier at tilskudd i form av spillemidler ikke skal danne grunnlag for fortjenestebaserte eierformer.

OPS-modell for fleridrettshaller, idrettsparker

I en OPS-modell for konkrete anlegg inngår den private aktøren leieavtale på brukstid på tilsvarende måte som i KF-modellen. Noen skolebygg med tilhørende fleridrettshaller og idrettsanlegg utendørs er finansiert gjennom en OPS-modell. På disse anleggene har også idrettslag driftsavtale med kommunen som holder tilsyn med anlegget og utfører enklere vedlikeholdsoppgaver.

3.3.4 AS (eller kommunalt aksjeselskap KAS)

Et AS kan også opprettes av en kommune som vil starte en virksomhet alene, sammen med private eller andre offentlige organer.

Det som først og fremst skiller et AS fra et KF er at det er et eget rettssubjekt, og at kommunen som eier har begrenset økonomisk risiko for selskapets forpliktelser. Et AS er underlagt aksjeloven. De ansatte har samme status som i en privat eid virksomhet, og tilsetningsforholdet reguleres av arbeidsmiljøloven.

Et AS vil stå relativt fritt i forhold til å kunne tilby konkurransedyktige betingelser til ledelse og annet nøkkelpersonell. Det vil også ligge godt til rette for å kunne utforme en fleksibel og robust organisasjon basert på handlingsfrihet i forhold til ansettelsesprosess og ansettelsesvilkår. Gode forutsetninger for å kunne tilknytte anlegget best mulig ledelse og – ansatte, samt å kunne utnytte personalet rasjonelt. Disposisjon av midler til markedsføring vil avgjøres av anleggets styre og ledelse. Dette gir handlingsrom og frihet til å kunne markedsføre anlegget rasjonelt og hensiktsmessig.

Utleievirksomhet avgrenses først og fremst av mva.- og kompensasjonslovgivningen. Modellen er ikke aktuelt med kompensasjon for merverdiavgift (privat selskap – aksjeloven/

selskapsloven). AS vil imidlertid kunne få fradrag for inngående mva. basert på konkrete forutsetninger knyttet til de faktiske aktivitetene i anleggene. Som et AS med godkjente vedtekter kan man utløse spillemidler ved en anleggsinvestering.

Dersom selskapet mottar kommunalt tilskudd, kan kommunen, som i et KF, stille vilkår om for eksempel makspriser på billetter til publikum og idrettslags bruk av anlegget. En for stor inngripen i driften av selskapet vil imidlertid ikke være i samsvar med den rollefordelingen som aksjeloven legger opp til mellom eierne og selskapsledelsen. Et AS fremmer større formell frihet fra kommunens styring enn ved KF. Det vil gi gode forutsetninger for kommersiell drift men samtidig begrense kommunens økonomisk risiko for selskapets forpliktelser. De folkevalgte vil ha en mer begrenset styringsmulighet i et KF enn ved et AS.

Idrettslag organisert som AS eier, forvalter og drifter anlegget

Flere idrettsanlegg i Oslo driftes av et eller flere idrettslag gjennom et AS. Idrettslaget har enten bygget anlegget på egen grunn eller fester tomt fra kommunen. AS-et forvalter, vedlikeholder og drifter anlegget. Dette er ofte gjeldende for tennisanlegg og skyteanlegg.

3.3.5 Stiftelse

Stiftelser har vist seg å være lite hensiktsmessig å anvende i forvaltningsutøvelse der det settes konsistente krav til ytelser og balansert likevekt mellom beslutningsadgang og økonomisk ansvar for resultater. Driftsformen er egnet i prosjekter hvor kommunen ikke ser det som vesentlig å ha innflytelse og kontroll. Styringsmodellen Stiftelse gir stor frihetsgrad til styret. Den økonomiske risikoen ligger fortsatt med stor tyngde hos kommunen.

Modellen vil kunne ha begrensinger knyttet til styring og kontroll i bygge- og gjennomføringsfase. Allmenne og kommunale interesser vil kunne bli så store at den reelle risiko forblir i kommunen, til tross for en formell organisering i stiftelsen.

Driftsformen sikrer fradrag for mva. og tildeling av spillemidler.

Eksempel på stiftelse i Oslo kommune er Bygdøhus. For tennisanlegget står Bygdøy vel som eier av tomt, Stiftelsen Bygdøhus eier anlegget og Bygdøy tennisklubb driver tennisanlegget.

3.3.6 Kombinasjonsløsning

Driftsmodellene som er beskrevet tidligere kan settes sammen i såkalte kombinasjonsløsninger. Dette har man ikke eksempler på i Oslo per dags dato. Et eksempel er modellen benyttet for Sørlandsbadet hvor man har:

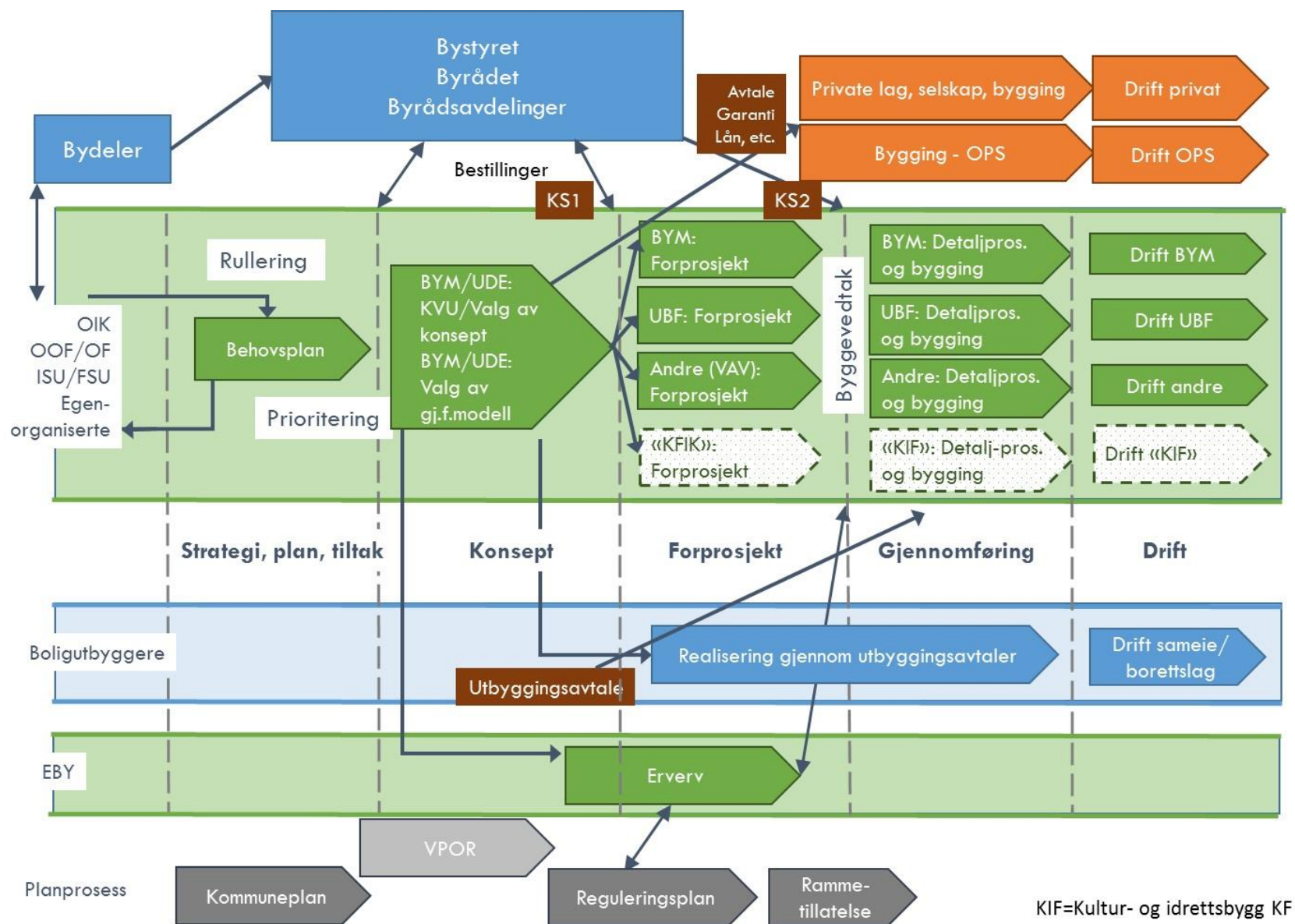
- Privat styring på de variable kostnadene
- Momskompensasjon på driftskostnadene
- Privat insitament for effektiv drift
- Mottak av spillemidler

Modellen er spesielt anvendelig der synergieffekten mellom private næringsinteresser og offentlig tjeneste- og serviceytelse er stor. Kombinasjonsløsninger forutsetter en løpende kontakt med alle forvaltningsledd som behandler mva., refusjon av mva. og spillemidler.

3.4 Investeringsprosesser

Som vist i kapittel 3.3 er aktørbildet mangfoldig, og det er en utfordring å koordinere innsatsen slik at bruken av ressursene blir optimal og tilbudet best mulig. Dette krever avklarte roller og gode systemer for å styre og følge opp. Figur 3-2 illustrerer verdikjeden for investeringsprosessene knyttet til anlegg og arealer innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo kommune, samt involverte aktører.

Figur 3-2 Investeringsprosess og involverte aktører (se neste side)

Figuren illustrerer hvordan et behov for anlegg eller arealer, som et investeringsprosjekt, kan realiseres fra det blir identifisert, og deretter utredet, til det blir prosjektert og gjennomført. Hovedmilepælene for beslutninger i Oslo kommunes investeringsregime er illustrert ved faseovergangene (milepælene) KS1 og KS2.

I konseptvalgfasen (fram til og med KS1 så langt det gjelder større kommunale prosjekter) må det avklares hva som er rett prosjekt, og hvilken gjennomføringsmodell som er aktuell. Når tiltakene skal prosjekteres og gjennomføres, er det en rekke aktører som gjør dette i regi av Oslo kommune, både aktører innenfor og utenfor kommunen. Innenfor den samlede prosjektinnsatsen som kommer publikum til gode, er det også en del prosjekter som blir realisert i regi av andre enn Oslo kommune, med delvis eller ingen kommunal finansiering.

I siste planperiode har UBF gjennomført en betydelig del av investeringene på idrettssiden, gjennom flerbrukshallene som er bygd ved skolene. BYM har stått for øvrige idrettsinvesteringer, hvor Holmenkollen (skiskyting) og kunstgressbaner har vært dominerende.

I neste periode er det jf. tilleggsinnstillingen til budsjett 2015, planlagt å styrke muligheten for at private initiativ kan bidra til realisering av anlegg, ved at Oslo kommune bidrar med virkemidler som garantier og liknende (Oslo kommune, 2014a). Det er videre planlagt at Foretak for kultur og idrettsbygg etableres fra 1. juli 2015. I påvente av at foretaket kan etableres, skal en midlertidig etat (med utgangspunkt i etaten Oslo2022) videreføre arbeidet med å få realisert viktige idrettsanlegg.

På friluftssiden investeres det blant annet gjennom utbyggingsavtaler, der boligutbyggere realiserer deler av blågrønn (og grå) infrastruktur og nærmiljøanlegg, eller motsatt; hvor boligutbyggerne bidrar til å finansiere utbygging som ledes av BYM (eksempel Ensjøprosjektet). I tillegg gjennomføres det en rekke prosjekter i BYM (parker, turveier, skiløyper), og det er et samarbeid mellom VAV og BYM knyttet til bekkeåpninger, dammer og liknende langs turveier og i friluftsområder.

Både innenfor idrett og friluftsliv har EBY ansvaret for erverv, og i prosjekter som ikke kan realiseres på kommunal grunn, kan erverv utgjøre en betydelig del av investeringen.

De ulike operative etatene rapporterer til respektive byrådsavdelinger (illustrert samlet i Figur 3-2), og avhengig av prosjektenes størrelse fattes beslutninger om videreføring enten i etatene, i byrådsavdelingene, i byrådet eller i bystyret.

Modellen illustrerer et relativt omfattende behov for koordinering mellom ulike etater og byrådsavdelinger.

Den prinsipielle arbeidsdelingen på operativt nivå mellom operativ bestiller og operativ utfører er relativt klar i skolesektoren, der UDE «eier» behovskartleggingen og konsekvensene av denne, mens UBF har en definert rolle som gjennomførings- og forvaltningsorganisasjon for skolebygg. UDE har videre et klart ansvar for å realisere gevinstene (effektmålene) gjennom å være arbeidsgiver for lærerne og ansvarlig for det som elevene lærer på skolene.

For idrett og friluftsliv har BYM en rolle som utreder av behov og som operativ bestiller, mens rollen som gjennomfører og forvalter er fordelt på mange, både innenfor og utenfor kommunal sektor. Videre er det slik at den faktiske gevinstrealiseringen i stor grad skjer gjennom frivillig/privat sektor, i og med at det er idrettslagene, friluftsforslagene og enkeltpersoner som står for aktiviteten.

Sammenhengen mellom organisasjon, effektmål og strategier blir nærmere drøftet i kapittel 6 og kapittel 8.

3.5 Utviklingen av anlegg og areal for idrett i Oslo siste 10 år

Behovsplanen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet skal ha et 10-årsperspektiv (2016-2026). På bakgrunn av dette er også utviklingen i Oslo bakover i tid, de siste 10 år, undersøkt.

Det finnes ingen statusoversikt som beskriver anleggs- og arealsituasjonen for idretten i Oslo for ti år siden eller utviklingen fram til i dag. To kilder er derfor benyttet for å belyse utviklingen på området:

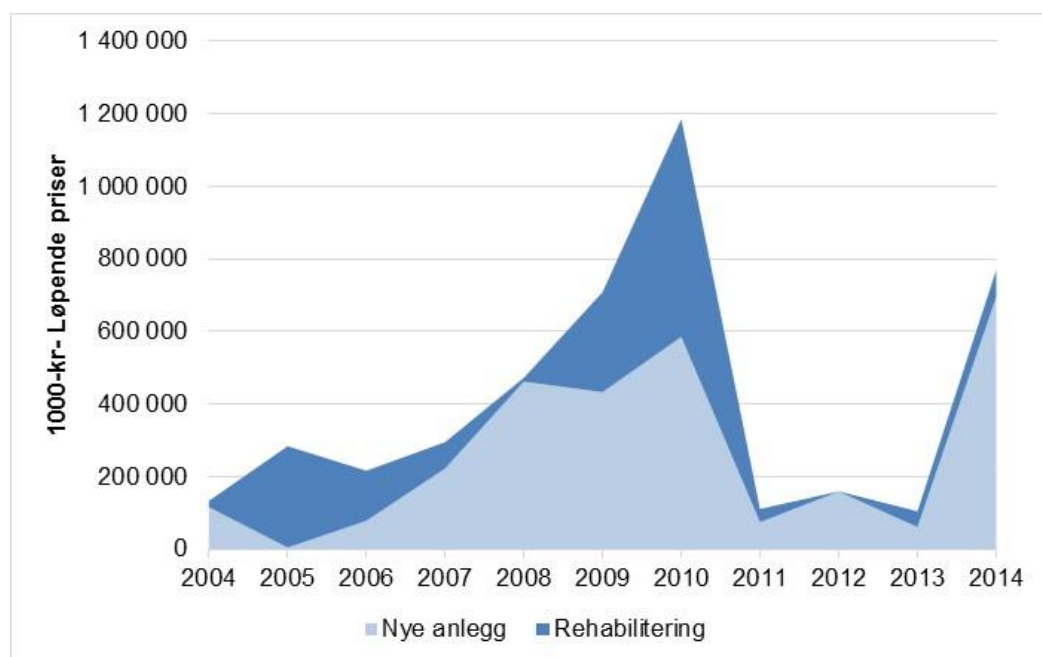
- Anleggsinvesteringer i perioden 2004-2014 (Oslo Idrettskrets, 2014)
- Oversikt over utviklingen i tilgang på utvalgte anleggstyper i Oslo, basert på anleggsregisteret til Kulturdepartementet i forbindelse med spillemiddelsystemet. Disse oversiktene strekker seg fem år tilbake i tid (til 2009) (Kulturdepartementet, 2009).

3.5.1 Investeringer i perioden

OIK har utarbeidet en oppdatert oversikt over anleggsinvesteringer til idrett de siste 20 årene. Denne er benyttet for å vise hvor store ressurser som har gått til investeringer på idrettsfeltet i perioden.

Oslo kommune har investert om lag 4 400 MNOK i idrettsanlegg i perioden 2004-2014 (løpende priser). Dette er investeringer i nybygg og rehabilitering. Beløpet omfatter med andre ord ikke kostnader til erverv og opparbeidelse av tomter, eller ressurser som er bevilget til forvaltning, drift og vedlikehold. Det er i liten grad benyttet midler til strategiske eiendomserverv på idrettsområdet i den perioden som er analysert. En stor del av EBYs ressurser til strategiske eiendomserverv de siste tre til fire årene er rettet mot skolesektoren (om lag 950 millioner kroner av ca.1 milliard kroner). Ettersom dette også inkluderer fleridrettshaller bygget på skoler, kan det indirekte sies at ressursene også har gått til å sikre anlegg og arealer for idrett. Det er også benyttet midler til erverv innen friluftsområdet.

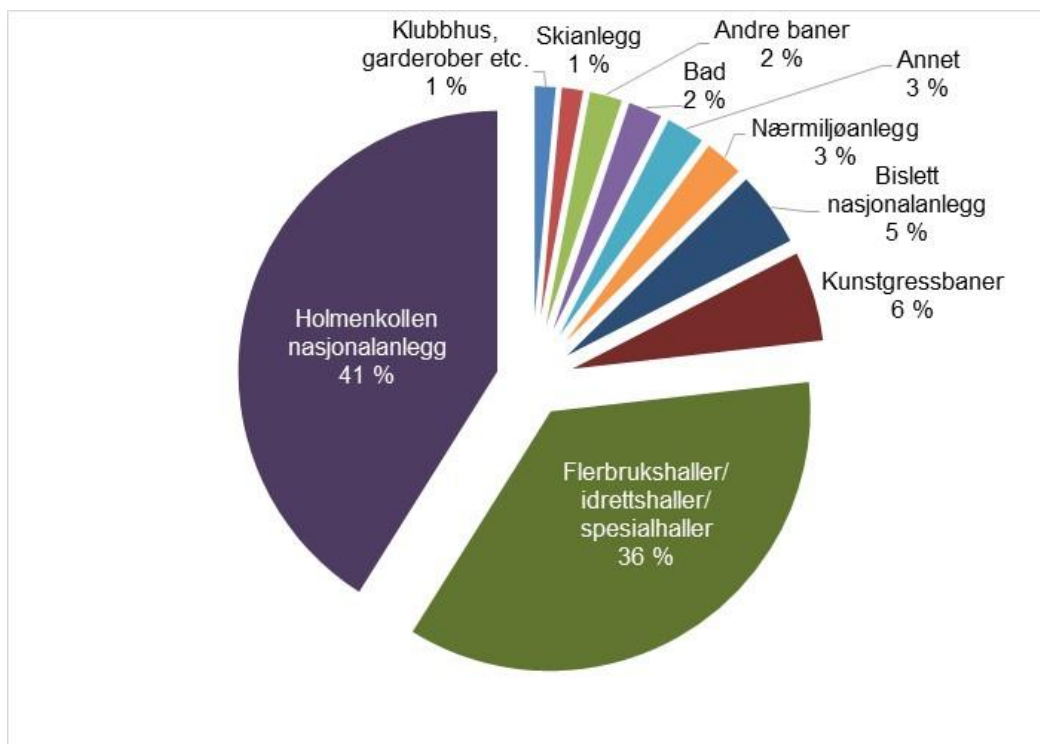
I Figur 3-3 er det vist hvordan midlene fordeler seg på nybygg og rehabilitering. Fordelingen må ikke leses absolutt, til det er datamaterialet for upresist (det vil si at det fremkommer ikke nødvendigvis hva midlene er til). Eksempelvis er alle investeringene fordelt i Holmenkollen med halvparten på nye anlegg og halvparten på rehabilitering.

Figur 3-3 Investeringer i idrettsanlegg i Oslo 2004-2014

Investeringsnivået svinger kraftig gjennom perioden, i hovedsak som følge av enkelte større anlegg, primært Holmenkollen (se under). Det er for eksempel investeringene i Holmenkollen som forklarer toppen rundt 2009/2010. Tallene viser nettobeløpene per år, det vil si at midler som er trukket tilbake er inkludert.

Basert på oversikten (fra OIK) er de ulike investeringene så langt som mulig samlet i tiltaksgrupper, se Figur 3-4.

Figur 3-4 Fordeling av investeringer i idrettsanlegg i Oslo 2004-2014 på ulike tiltaksgrupper

Som figuren viser har det i den siste perioden (budsjettår 2004-2014) relativt sett vært satset mest på nasjonalanleggene, særlig med utbygging av Holmenkollen før VM i nordiske grener (2011) og før VM i skiskyting (2016). Det er også investert betydelige midler i total-rehabilitering av Bislett (ferdig 2005), men halvparten av midlene til dette er bevilget før vår utvalgte tidsperiode. Til sammen utgjør midler til Holmenkollen og Bislett 46 prosent av midlene i 10-årsperioden.

Andre store satsinger har blant annet vært fleridrettshaller (Idrettshallprosjektet), i stor grad samlokalisert med skoler, kunstgressbaner (Kunstgressbaneprosjektet), Frogner stadion (kunstis m.m., 2008) og rehabilitering av Tøyenbadet (2006).

Erfaringsmessig vil forberedelser til store internasjonale mesterskap påvirke prioriteringen av investeringsmidler i betydelig grad. Per høsten 2014 er det videre oppfølging av planer utarbeidet av Oslo 2022 (OL-etaten) (til tross for nei til OL) og mulig ishockey-VM i 2020 som kan påvirke investeringene mest.

For detaljer om anleggsinvesteringene i perioden vises det til vedlegg 10.

3.5.2 Utviklingen i anleggstetthet

Rapporten «Anlegg og spillemidler 2013» (Norges Idrettsforbund, 2013) analyserer anleggstilgangen i ulike fylker, herunder utviklingen de siste fire årene. Analyse av anleggssituasjonen er foretatt på bakgrunn av en etablert modell for telling og vekting av ulike anleggstyper.

Det er stor forskjell på anleggssituasjonen i fylkene. Oslo har færrest anlegg per innbygger, mens anleggstettheten er størst i Finnmark. Anleggsdekningen er forbedret de siste fire årene i samtlige fylker med unntak av Oslo, Vest-Agder og Akershus. Dette betyr at antall anlegg per innbygger (anleggsdekningen) på idrettssiden var på omtrent samme nivå i 2013 som i 2009. Det vil si at ressursene som er benyttet ikke har bidratt til en kapasitetsøkning per innbygger.

3.6 Utviklingen av anleggs-/arealsituasjonen for friluftsliv i Oslo siste 10 år

Vi har ikke hatt tilgang til liknende systematiserte investeringsoversikt for den siste tiårsperioden på friluftsområdet. Nedenfor vises tilgjengelig informasjon fra ulike budsjett og plandokumenter. Tallene viser kommunale investeringer i sektoren, eksklusiv eventuelle tomtekjøp og driftskostnader i perioden.

3.6.1 Investeringsomfang

I gjeldende Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012) refereres det til investeringene i den forrige planperioden. Det er brukt i underkant av 155 millioner kroner til investeringsprosjekter i planperiodens tre første år, det vil si årene 2009-2011. Dette tilsvarer i overkant av 50 millioner kroner årlig. Det fremgår ikke hvor stor andel av dette som er investeringer i henholdsvis nye arealer/anlegg og rehabiliteringsprosjekter.

I Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2009-2012, sektorplan friluftsliv (Oslo kommune, 2008b), er det tilsvarende referert til investeringene som ble realisert i den foregående perioden. Det ble brukt mellom 100 og 110 millioner kroner til investeringsprosjekter i planperiodens 3 første år, det vil si fra 2005 til og med 2007, altså om lag 35 millioner kroner årlig. Om lag to tredeler av investeringene var nyanlegg, den resterende tredelen var rehabilitering.

Dersom det legges til grunn at det i perioden fra 2012-2014 er benyttet 155 millioner kroner til investeringer på friluftsfeltet (samme innsats som i 2009 til 2011) har kommunene benyttet om lag 420 millioner kroner til investeringer på friluftsfeltet de siste 10 årene (målt i løpende kroner). Dersom man antar at fordelingen mellom ny tilrettelegging og rehabilitering har vært den samme i hele perioden som i 2005 til 2007 (henholdsvis 2/3 og 1/3) utgjør investeringene i ny tilrettelegging om lag 280 millioner kroner og investeringene i rehabilitering om lag 140 millioner kroner.

Som nevnt tidligere er dette investeringer eksklusive eventuelle arealkjøp (for eksempel i forbindelse med realisering av kyststier) og eksklusive driftskostnader. Det er også eksklusive investeringer i andre sektorer som indirekte eller direkte bedrer forholdene for friluftsliv, for eksempel investeringer i gang- og sykkelnettet over samferdselssektorens budsjetter. En oversikt fra BYM viser at det fra 2008 til 2014 er investert over 630 MNOK i utbygging av hovedsykkelveinett, andre sykkelprosjekt og enkelte fortausprosjekt.

Eiendomsserverv er en vesentlig innsatsfaktor på friluftsområdet, da det handler om å sikre arealer og tilgang for allmennheten. Det benyttes både statlige og kommunale midler for å sikre arealer av verdi for friluftslivet. I følge BYM er det benyttet om lag 13 millioner kroner fra

kommunene i investeringer i forbindelse med det såkalte friområdeprosjektet i perioden fra 2005 til 2011. Den statlige andelen inn i dette prosjektet var om lag det samme. I tillegg har EBY benyttet midler til strategiske erverv utover dette.

3.6.2 Tiltaksgrupper

Hovedvekten av investeringene i perioden 2009-2012 gjaldt tiltak i grøntområdene i og nær boligområder og i strandsonen. Gjennomføringsprosenten for rehabiliteringsprosjekter var noe mindre enn for nye anlegg.

- I byggesonen var det mest fokus på å opparbeide manglende turveistrekninger i tillegg til å gjenåpne bekker. På noen turveistrekninger ble belysningen oppgradert. Opparbeiding av nye turveistrekninger for å gi et mer sammenhengende turveinett ble prioritert framfor å rehabilitere eksisterende turveistrekninger.
- I og langs fjorden ble noen badeplasser oppgradert, og arbeidet med å planlegge flere kyststrekninger ble videreført
- I Marka ble en rekke ferdselsårer rehabilitert og videreutviklet, noen badeplasser oppgradert og nye toaletter satt opp flere steder, som regel i forbindelse med badeplassene. Flere parkeringsplasser ble asfaltert.

Investeringene i perioden 2005-2008 hadde også vekt på tiltak i grøntområder i og nær boområdene eller i strandsonen.

- I byggesonen ble det brukt i overkant av 60 millioner kroner på nyanlegg, i overkant av 20 millioner kroner på rehabilitering, og rundt 11 millioner på prosjekter som både er rehabilitering og nyanlegg. Det ble prioritert å opparbeide nye turveistrekninger framfor å rehabilitere eksisterende.
- I og langs fjorden ble det primært investert i rehabiliteringsprosjekter. Det ble brukt 10 millioner kroner på rehabilitering og i underkant av 2 millioner kroner på nyanlegg.
- I Marka ble det investert ca. 4,5 millioner kroner i nyanlegg og i overkant av 3 millioner kroner i rehabiliteringstiltak.

Samlet sett er det den siste tiårsperioden benyttet mest ressurser på tiltak i byggesonen.

3.7 Tiltak i forrige planperiode

Det er i veilederen for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (Kulturdepartementet, 2014a) anbefalt at man ved hver revisjon av planer på idretts- og friluftsområdet foretar en evaluering av måloppnåelse og resultater i forrige planperiode. Som en del av dette skal det redegjøres for hva som er gjennomført/ikke gjennomført ut fra de politiske vedtakene som er gjort. Over er det redegjort for investeringer innenfor idrett og friluftsliv på et overordnet nivå.

Det eksisterer ikke en samlet oversikt som til enhver tid sier noe om hvilke prosjekter innenfor idrett og friluftsliv som er prioritert, status på prosjektene (planlagt, påbegynt, gjennomført), økonomiske rammer, prosjekteier o.l. Dette arbeidet gjøres som en del av revisjonene hvert fjerde år.

I forbindelse med arbeidet med denne KVVU-en er det utarbeidet et felles system for å systematisere informasjonen om alle pågående og planlagte prosjekter; prosjektets navn, status, økonomisk ramme og finansieringskilder samt ansvarlig aktør, med utgangspunkt i de prioriterte prosjektene i inneværende planperiode (2013-2016). Oversikten vil ferdigstilles vinteren 2015 i forbindelse med Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026,

som bygger på arbeidet i denne KVV-en. Oversikten vil benyttes i arbeidet med å evaluere resultater og måloppnåelse i den gjeldende planen.

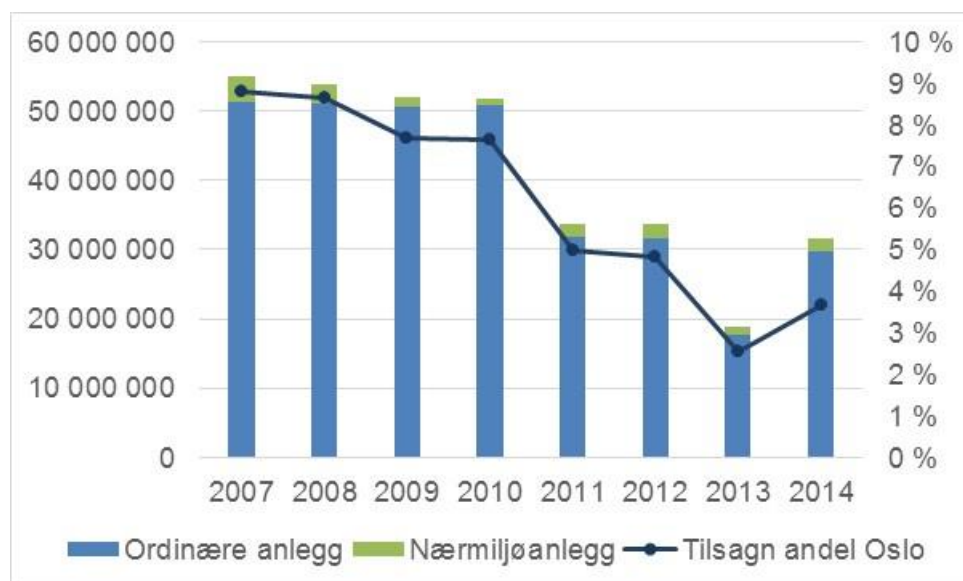
En til enhver tid oppdatert oversikt over status på alle prosjekter som er gjenstand for en form for vurdering eller behandling (fra idé til gjennomført investering), er et sentralt styringsverktøy for å sikre målrettet og effektiv gjennomføring av prosjekter og tiltak. Det bør prioriteres løpende å opprettholde og vedlikeholde en slik samlet oversikt. Dette temaet behandles nærmere i kapittel 6 og i kapittel 8.

3.8 Spillemidler

Spillemidler til bygging og rehabilitering av idretts- og friluftsanlegg/arealer skal bidra til en infrastruktur som gir befolkningen mulighet til å drive både egenorganisert aktivitet og aktivitet i regi av den frivillige medlemsbaserte idretten. Det kan søkes om tilskudd til bygging og/eller rehabilitering av anlegg/arealer som er åpne for allmenn idrettslig virksomhet (idrett og fysisk aktivitet for alle), og som ikke er underlagt fortjenestebaserte eierformer og/eller driftsformer. Både kommuner, idrettslag og andre aktører kan søke om spillemidler i forbindelse med ulike tiltak.

I Figur 3-5 og Figur 3-6 er det vist nøkkeltall for tildeling av spillemidler til Oslo kommune i perioden 2007-2014. Detaljer er vist i vedlegg 11.

Figur 3-5 viser rammetilskuddet (tilsagn) fra Kulturdepartementet til Oslo kommune for de enkelte årene. Tilskuddet er fordelt på ordinære anlegg (kommuneanlegg) og nærmiljøanlegg.

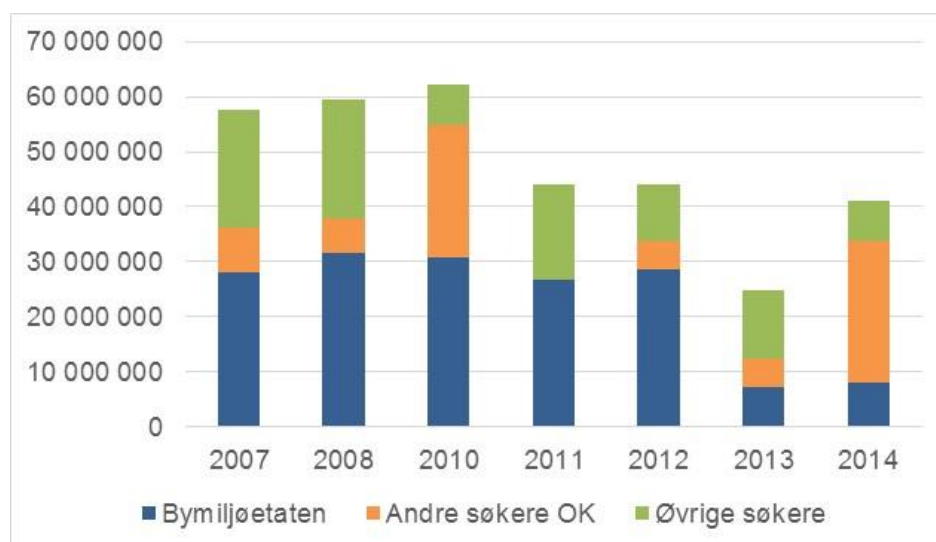
Figur 3-5 Spillemidler i Oslo kommune

Til sammen fikk Oslo kommune tilsagn om i overkant av 30 millioner kroner i spillemidler i 2014. Tilsvarende tall i 2007 var om lag 55 millioner kroner.

Linjen i figuren viser Oslo kommunes andel i prosent av totale tilsagn i hele landet (høyre akse). Figuren viser at Oslo kommunes tilsagn utgjør en stadig lavere andel av spillemidlene på landsbasis. I 2013 og 2014 var Oslo kommunes andel bare mellom 3 og 4 prosent av de totale tilsagnene på landsbasis. Oslos andel av samlet befolkningssmengde i Norge i 2014 er om lag 12 prosent.

Lav andel tilsagn i forhold til resten av landet kan ha flere årsaker. Få søknader og lave investeringer generelt er kanskje den viktigste grunnen. Videre gjennomføres en del investeringer uten spillemidler, til tross for at tiltakenes karakter kvalifiserer til spillemiddelfinansiering. For eksempel er det slik at noe investeringer i blågrønn infrastruktur og nærmiljøanlegg blir gjennomført av boligutbyggere, og kommersielle boligutbyggere er ikke kvalifisert til å søke (pga. regelverket for tildeling av spillemidler som forutsetter at søker ikke er en kommersiell aktør). Nærmiljøanlegg og mindre anlegg har relativt sett størst potensial for spillemiddelandel (inntil 50 prosent). I Oslo investeres det relativt sett mer i større anlegg, som har lavere finansieringspotensial via spillemiddelordningen. I og med at det i Oslo er få nærmiljøanlegg som får tilsagn om spillemidler, bidrar dette til at andelen spillemidler i Oslos portefølje blir relativt lav. Ytterligere en forklaringsfaktor er at byggearbeider igangsettes før idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning er gitt, noe som medfører at grunnlaget for å søke spillemidler bortfaller.

Figur 3-6 viser faktisk tildeling i de samme årene basert på hvem som har søkt. Beløpene er fordelt på søkere, både innenfor Oslo kommune og øvrige. Faktisk tildeling kan avvike fra tilsagn, blant annet fordi anleggene ikke realiseres som planlagt, eller at tilsagn om midler av ulike årsaker ikke benyttes.

Figur 3-6 Spillemidler i Oslo kommune

I Oslo kommune er det Bymiljøetaten og Undervisningsbygg Oslo KF som er de største søkerne/mottakerne av spillemidler. Bydelene søker/mottar også midler. Øvrige søkere er for eksempel idrettslag, borettslag o.l.

4 Eksisterende anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Det eksisterende tilbudet av anlegg, arealer og annen tilrettelegging for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo er et resultat av en utvikling over mange år, og innsats fra en rekke ulike aktører.

I tillegg til Oslos unike naturgitte plassering mellom fjorden og skogen, er det en rekke historiske beslutninger og prioriteringer som har lagt grunnlaget for dagens tilbud, herunder blant annet;

- Kommunalt oppkjøp av skog i Marka med tanke på bl.a. drikkevann og friluftsliv
- Etablering av Frognerparken og andre byparker
- Anleggsutbygging til store mesterskap som blant annet OL 1952 og generelt etablering av idrettsbevegelsen med idrettslag, kretser og forbund
- Etablering av foreninger som blant annet Den Norske Turistforening og Skiforeningen

I 2014 er det et stort og til dels uoversiktlig tilbud som foreligger, og det samlede tilbudet utvikles, forvaltes og driftes av kommune, stat, frivillige og kommersielle organisasjoner og aktører. Hvordan tilbudet er organisert er et resultat av politiske prioriteringer og strategier og publikums etterspørsel. Hvordan tilbudet oppleves av publikum er i liten grad avhengig av hvem som eier og drifter tilbudet.

4.1 Utgangspunkt: God oversikt viktig for god styring

Dette kapitlet beskriver de sentrale anleggene og arealene innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo. Fremstillingen er i hovedsak basert på sentrale anleggs- og arealregistre internt i Oslo kommune, det nasjonale anleggsregistret i forbindelse med spillemiddel-systemet, anleggsoversikter og informasjon fra Oslo Idrettskrets og særforbund innenfor idretten samt informasjon fra frilufsorganisasjonene.

Det har innenfor rammene av arbeidet ikke vært mulig å gjennomføre en fullstendig kartlegging av og redegjørelse for alle relevante anlegg og arealer samt tilretteleggingstiltak for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som er tilgjengelig for Oslo kommunes innbyggere. Til det er kvaliteten på de foreliggende anleggs- og arealregistreringene for varierende. Dette gjelder både *hva* som er registrert og *hvordan* det er registrert, samt *hvor oppdatert* informasjonen er. Eksempelvis finnes det tilgjengelige nærmiljøanlegg og friområder som ikke forvaltes av Oslo kommune eller har fått spillemidler, og som dermed ikke systematisk er registrert i noen oversikter. Hva som er registrert som anlegg er også varierende, eksempelvis kan ulike oppgraderinger av enkeltinstallasjoner i parker og på lekeplasser fremstå som ulike anlegg.

Det er en tilnærmet umulig oppgave å kvalitetssikre og supplere registrene med slike data manuelt innenfor KVVU-ens rammer, og det er tvilsomt om det uansett vil være en beslutningsrelevant kartlegging. Dette gjelder særlig de anleggene og arealene som i praksis er allment tilgjengelige, men som kommunen ikke har forvaltningsansvar for, eksempelvis et stort antall ballplasser, lekeplasser og liknende som forvaltes av borettslag eller andre private.

I kartleggingen av det eksisterende tilbudet er det derfor lagt vekt på følgende:

- Gi en mest mulig oppdatert oversikt over åpent tilgjengelige (uten betaling), anlegg og arealer til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo kommune, og da særlig

anleggstyper som det vil være naturlig for Oslo kommune å investere i og eventuelt også ha et forvaltningsansvar for.

- Sikre relevant kunnskap for å utarbeide robuste og operasjonaliserbare strategier for fremtidig utvikling av anlegg og arealer

Etter sammenstilling av alle registre og tilgjengelig informasjon samt en betydelig innsats med kvalitetssikring av registreringene, er det registrert over 2600 objekter som til sammen utgjør en vesentlig del av tilbudet av anlegg og arealer til innbyggerne i kommunen. I denne oversikten inngår ikke det som ofte omtales som «nærmiljøanlegg», det vil si mindre anlegg og arealer i særlig tilknytning til boligområder. De eksisterende datakildene er i liten grad komplette nok til at det er hensiktsmessig å fremstille enkelttiltak av denne typen. Imidlertid er dette en vesentlig og viktig del av det samlede lavterskeltilbudet, og det bør i det videre arbeidet vurderes hvordan man i fremtiden skal få en bedre kunnskap om tilgangen på denne typen anlegg rundt omkring i byen. I denne KVVU-en behandles denne typen anlegg mer overordnet.

Fremstillingen i dette kapitlet og dokumentasjonen i vedlegg må ikke leses som en eksakt fasit i betydningen at absolutt alle relevante anlegg og arealer er fanget opp, men informasjonen gir et inntrykk av status for de ulike anleggstypene.

En komplett oversikt over tilbudet vil være et viktig styringsverktøy for at beslutningstakere i Oslo kommune skal kunne gjøre reelle vurderinger av behov og prioritere riktige tiltak, basert på at man til enhver tid vet hvilke anlegg som eksisterer og brukes. Oversikten som er utarbeidet i forbindelse med KVVU-en bør derfor videreutvikles og suppleres med nødvendig informasjon, og innlemmes i kommunens egne databasesystemer for anlegg og arealer, som det beste verktøyet for kommunen samlet.

En oppdatert og komplett oversikt er også et viktig publikumstilbud, og gir utgangspunkt for at kommunen kan formidle presis informasjon om tilbudet innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, både via hjemmesider og ulike applikasjoner for smarttelefoner m.m.

4.2 Innretning på kartlegging av anlegg og arealer

I dette kapitlet redegjøres det for innretningen i kartleggingen av de ulike anleggs- og arealtypene.

4.2.1 Kategorisering

Som utgangspunkt for beskrivelse av status for eksisterende anlegg og arealer er ulike typer infrastruktur systematisert på følgende måte (for en fullstendig oversikt, se vedlegg 8):

Hovedtype av anlegg og arealer	Omfatter
Innendørsflater (anlegg og arealer)	Omfatter alle typer idrettshaller (f.eks. fleridrettshaller, idrettshaller, ishaller, gymsaler, andre spesialhaller), badeanlegg og andre større innendørsanlegg
Utendørsflater (anlegg og arealer)	Omfatter utendørs idrettsanlegg/aktivitetsflater (f.eks. friidrettsanlegg, isbaner, utendørs ballsportanlegg (f.eks. fotballbaner), andre større utendørsanlegg samt ski-anlegg (f.eks. alpinanlegg, hoppbakker, skiarenaer og skiløyper)
Friluftsliv- og aktivitetsanlegg og arealer	Omfatter alle typer parker, grønt- og friområder, tilretteleggingstiltak på øyer, ved sjøen og i Marka, turveinett og urbant landbruk (kulturlandskap).

Tabell 4-1 Strukturering av hovedtyper av anlegg og arealer

De to første kategoriene vil primært være anlegg som er konsentrert til byggesonen. Et unntak er skiløyper og dels også noen skiarenaer som geografisk sett ligger i Marka. Den tredje kategorien omfatter både anlegg og arealer i byggesonen, i Marka og på og ved fjorden.

Strukturen er ikke uttrykk for en absolutt grensegang mellom ulike typer anlegg og arealer, men et verktøy for å håndtere mangfoldet og bredden i typen anlegg og arealer som kan benyttes til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, på en meningsfylt måte i KVVU-arbeidet. For eksempel er det flere av anleggene og arealene som både benyttes til idrett og friluftsliv.

4.2.2 Innretning av kartlegging: Anlegg og arealer

Formålet med kartleggingen av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er å gi en god oversikt over tilbudet til innbyggerne i Oslo kommune. I utgangspunktet er det fra et innbyggerperspektiv interessant å se på det samlede tilbudet av muligheter for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, uavhengig av hvem som er eier av anlegget eller arealet eller hvem som organiserer tilbudet. Dette er lagt til grunn.

Kartleggingen har tatt utgangspunkt i klassifiseringen av anlegg og arealer som benyttes i forbindelse med søknad om spillemidler (Kulturdepartementet, 2014b). Klassifiseringen sier noe om «rekkevidden» av anlegget eller arealet:

- **Nasjonalanlegg:** Store konkurranseanlegg der det skal kunne arrangeres større internasjonale mesterskap. Det er Kulturdepartementet som innvilger nasjonalanleggsstatus.
- **Regionalanlegg:** Denne type idretts- og friluftslivsanlegg er i utgangspunktet et ordinært idrettsanlegg både i størrelse og standard. Etter anmodning og søknad fra kommuner, idrettskrets eller særkrets kan så fylkeskommunen gi et ordinært anlegg status som regionalt anlegg. Begrunnelsen for å gi et anlegg regional status er at anlegget skal fungere i en større sammenheng og kunne brukes av flere kommuner.
- **Ordinære idrettsanlegg:** De aller fleste andre idrettsanlegg kan benevnes som kommuneanlegg. Det er med andre ord klubbhus, fotballbaner, stadionanlegg, lysløyper, idrettshaller og svømmehaller.
- **Nærmiljøanlegg:** Dette er enkle anlegg eller områder for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller oppholdsarealer. I dette ligger det at nærmiljøanlegg kan være områder eller anlegg som skal være frie, allment tilgjengelige og beregnet på egenorganisert fysisk aktivitet, primært for barn

og unge, men også for lokalbefolkningen for øvrig. Ordinære lekeplasser regnes ikke som nærmiljøanlegg.

Spillemiddelordningen omfatter også tilskudd til friluftslivsprosjekter, for eksempel turveier og skiløyper. I praksis kan man også benytte klassifiseringen på øvrige anlegg og arealer som i hovedsak er rettet mot friluftsliv.

I kartleggingen av status er alle anleggstyper inkludert. Måten anlegg og arealer er kartlagt og registrert på innenfor denne klassifiseringen varierer imidlertid, både basert på hva som er hensiktsmessig fokus i KVVU-arbeidet og grad av tilgjengelig, systematisk registrering av de unike enhetene.

Følgende innretning av kartleggingen av de ulike anleggene og arealene er valgt (se vedlegg 8 for komplett oversikt):

Typen anlegg og arealer	Innretning på kartlegging
Nasjonalanlegg, regionalanlegg og ordinære anlegg	Registrering av unike enheter/enkeltojenktivå (f.eks. haller) basert på ulike tilgjengelige datakilder og anleggsregistre. Dette er i hovedsak større anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Registreringene er kvalitetssikret av ressurspersoner både internt i Oslo kommune og ved hjelp av informasjon fra idretts- og frilufttsorganisasjonene.
	Enkelte grupper av slike anlegg er ikke kartlagt på enkeltojenktivå, men er beskrevet mer samlet basert på tilgjengelig dokumentasjon og kunnskap. Dette gjelder f.eks.:
	• Idrettshus som klubbhus, lagerbygg, garasjer o.l. Disse er som oftest lokalisert til øvrige idretts-/frilufttsanlegg. • Trimrom, styrkerom etc. Disse er ofte en del av større anlegg/haller, eventuelt lokalisert i privat bygningsmasse (f.eks. i tilknytning til arbeidsplass).
Nærmiljøanlegg	Nærmiljøanlegg er ikke kartlagt på enkeltojenktivå. Årsaken til dette er til dels mangelfulle og lite oppdaterte datakilder, og at en rekke slike anlegg og arealer ikke finnes i eksisterende registre. Det bør i det videre arbeidet prioriteres å etablere en bedre oversikt over denne typen anlegg.
Andre særskilte typer anlegg og arealer	Rent kommersielle/sterkt markedsstyrte tilbud som for eksempel treningskjedene/treningssentrene, bowlinghaller, squashsentre m.m. er omtalt samlet.

Tabell 4-2 Innretning på kartlegging av ulike anlegg og arealer

4.2.3 Geografisk tilnærming

Det geografiske fokuset i kartleggingen er i hovedsak anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som ligger innenfor Oslos kommunegrense. Imidlertid er det gjort enkelte unntak fra dette:

- Oslo kommune har også eiendommer utenfor Oslo kommunens grenser. De mest relevante av disse områdene er inkludert.
- For en rekke av Oslo kommunes innbyggere er det naturlig å benytte anlegg og arealer som ligger i nabokommunene til Oslo. Dette gjelder for eksempel noen av øyene i Oslofjorden, samt noen badesteder på landsiden. De mest benyttede av disse tilbudene er inkludert i kartleggingen.

Bakgrunnsdataene er alle registrert på bydelsnivå. Analyser av tilgang på anlegg og arealer er foretatt på totalnivå for kommunen og på byområdenivå. Et byområde omfatter tre-fem bydeler. Inndelingen i byområder følger inndelingen som benyttes i gjeldende plan for idrett og friluftsliv, og fremgår av Figur 4-3.

Byområde	Bydeler
Indre by (bydel 1-5)	Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner
Nord/vest (bydel 6-8)	Ullern, Nordre Aker og Vestre Aker
Øst (bydel 9-12)	Bjerke, Grorud, Stovner og Alna
Sør (bydel 13-15)	Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand

Tabell 4-3 Inndeling av bydeler i byområder

4.2.4 Faktorer som er kartlagt

I utgangspunktet ønsker man å vite mest mulig om alle typer anlegg og arealer, både hva anlegget/arealet er, hvor det ligger, tilgjengelighet, kapasitet, bruk, teknisk tilstand med mer. I oversikten over bakgrunnsdata er informasjon strukturert langs en rekke av disse dimensjonene så langt det har vært mulig innenfor rammene av KVV-en. Det vises til omtale i kapittel 4.1 for videre arbeid med oversikten i lys av Oslo kommunes styringsbehov på idretts- og friluftsområdet.

Følgende faktorer om de ulike anleggene og arealene er belyst så langt som mulig i kartleggingen

Faktor	Forklaring
Antall	Antall av det bestemte anlegget/arealet
Beliggenhet/lokalisering	Adresse, bydel
Tilgjengelighet	Primært hvem som disponerer anlegget når
Eierskap	Hvem eier anlegget/arealet (kommune, stat, idrettslag, private etc.)
Forvaltningsansvar	Hvem har forvaltningsansvaret for anlegget/arealet (se over)
Teknisk stand	På et overordnet nivå

Tabell 4-4 Faktorer som er kartlagt/analysert

Det er forskjeller i hvilken informasjon som har vært tilgjengelig for ulike anlegg og arealer. Beskrivelsen av de ulike anleggene og arealene videre i dette kapitlet vil derfor variere noe.

4.3 Anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og aktivitet

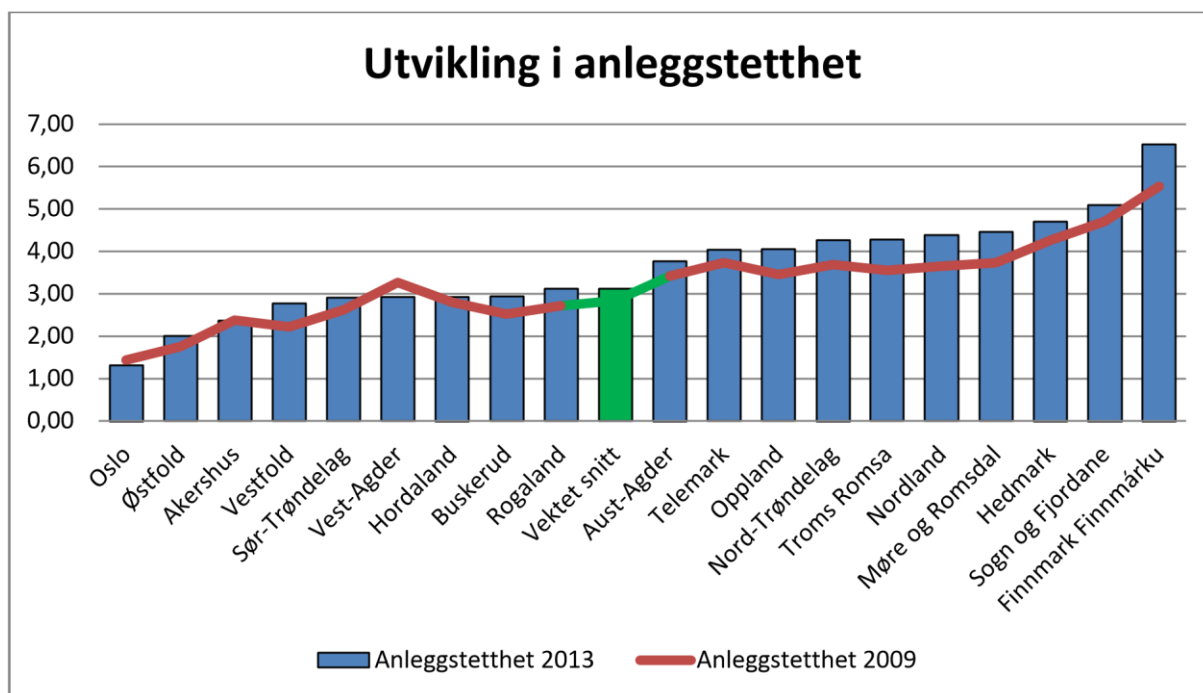
I dette delkapitlet er det sett nærmere på tilgang til anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet på et overordnet nivå. Kapittel 4.4 til 4.6 går grundigere inn på ulike kategorier av anlegg og arealer.

4.3.1 Overordnet anleggsdekning

Rapporten «Anlegg og spillemidler 2013» (Norges idrettsforbund, 2013), redegjør for anleggssituasjonen og spillemiddelordningens betydning i Norge, og sammenlikner situasjonen i ulike fylker i landet.

I årene fram til 2013 har det på landsbasis vært en økning i tildelingen av spillemidler og bygging av anlegg finansiert av spillemidler, og det kan synes som anleggstettheten² i perioden har holdt tritt med befolkningsveksten i de fleste regioner.

Den generelle anleggstettheten er beregnet ut fra hvor mange anlegg av definerte kategorier det er per innbygger. Tallene kan ikke benyttes som en direkte indikator på hvor godt tilbudet er, blant annet på grunn av ulik utstrekning, folketetthet, tilgjengelighet og bruksintensitet. Imidlertid gir oversikten en indikasjon på tilstanden. Figur 4-1 viser oversikt over anleggstetthet målt på fylkesnivå.

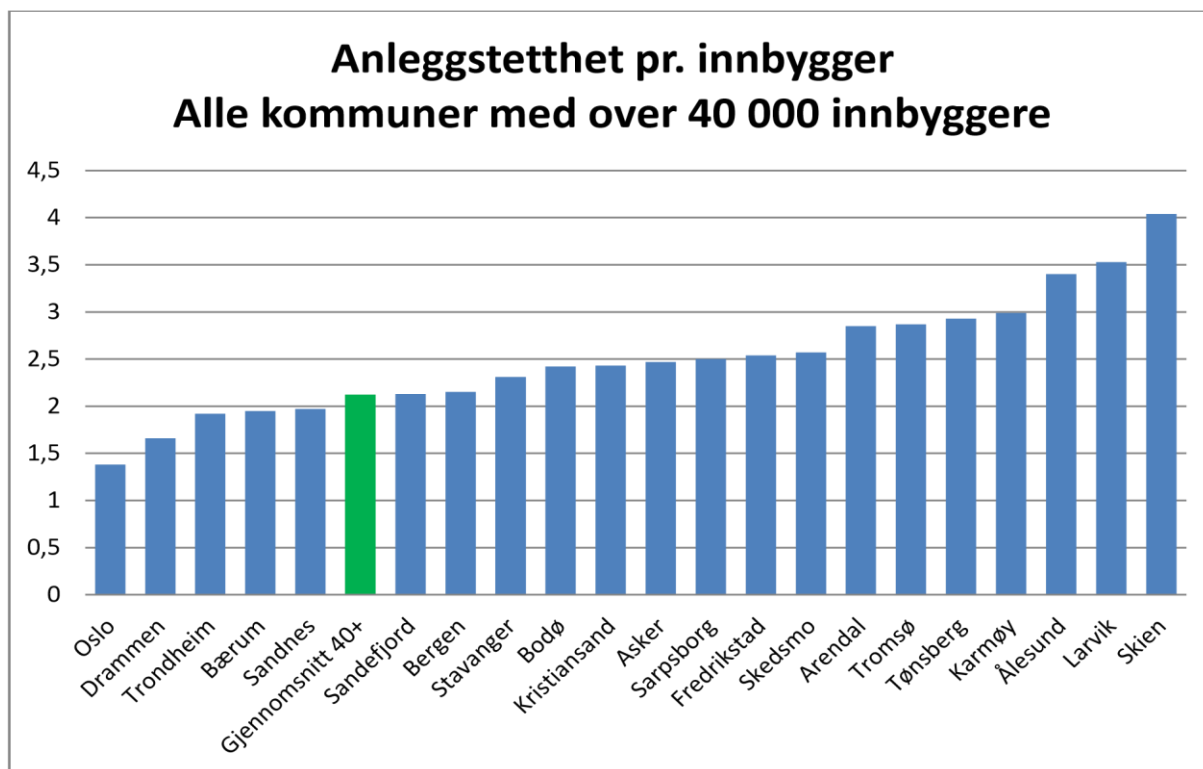
Figur 4-1 Anleggstetthet

Kilde: Anlegg og spillemidler 2013 (Norges idrettsforbund, 2013)

Oslo har klart lavest anleggstetthet. Dette må imidlertid ses i sammenheng med at Oslo, på grunn av korte avstander og tett befolkning, bør kunne oppnå nærmest fullt belegg på de fleste typer anlegg. Mange andre steder vil det være anlegg med mindre hyppig bruk på grunn av store avstander.

Hvis Oslo sammenliknes med andre større kommuner (40 000 innbyggere eller flere), vil anleggstettheten være en noe bedre indikator, ettersom dette i hovedsak er kommuner med bymessig bebyggelse og potensial for god anleggsutnyttelse. Dette er vist i Figur 4-2. Oversikten viser at Oslo har den svakeste anleggsdekningen per innbygger, sammenliknet med andre norske bykommuner.

² Anleggstettheten er forholdet mellom en anleggsfaktor og innbyggertallet i fylket. Anleggsfaktoren fremkommer ved at en teller antall anlegg for 16 forskjellige anleggstyper og multipliserer disse med en skjønnsmessig fastsatt faktor hvor brukspotensialet og kostnad for de forskjellige anleggstypene er tillagt vekt. De seksten anleggstypene er: fleridrettshaller (3 typer), fotballanlegg (3 typer) friidrettsbaner, ishaller, klubbhus, kunstisbaner, rideanlegg (2 typer), skianlegg (2 typer) og svømmebasseng (2 typer).

Figur 4-2 Anleggstetthet per innbygger

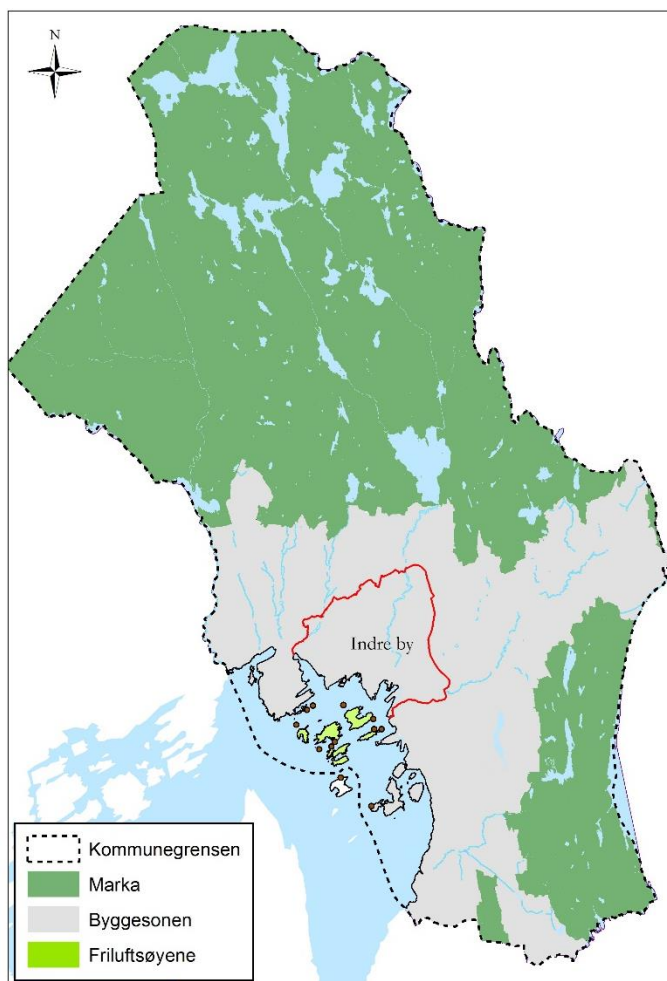
Kilde: Anlegg og spillemidler 2013 (Norges idrettsforbund, 2013)

Oversiktene viser en side av anleggs- og arealtilbudet i Oslo. Det som ikke fremkommer er imidlertid bredde og mangfold i tilbudet. Oslo har anlegg og arealer som omfatter et vidt spekter av idretter og aktiviteter, og et breddetilbud som andre byer neppe kan tilby. Bredden i idrettstilbudet drøftes nærmere i kapittel 4.4 og 4.5 samt i forbindelse med hvilke mål Oslo kommune kan ha for anleggsdekningen i kapittel 6.

4.3.2 Overordnet tilgang på arealer for friluftsliv

Det er ikke like enkelt å stille opp en tilsvarende overordnet oversikt over anlegg og arealer for friluftsliv. Imidlertid er Oslo kjennetegnet av en unik beliggenhet, med plassering mellom store sammenhengende skogsområder og Oslofjorden med kystlinje, øyer og en relativt stor fjordflate.

Figur 4-3 viser et oversiktskart over Oslo kommune med kommunegrensen, Marka, byggesonen, herunder indre by, og friluftøyene avmerket.

Figur 4-3 Oversiktskart Oslo

Kilde: Søknad om å bli Europas grønne hovedstad 2016 (Oslo kommune, 2013a)

Nærheten til naturen og blågrønne strukturer gir også nærhet til rekreasjons- og friluftsmuligheter, et fortrinn som svært få andre storbyer kan skilte med i like stor grad.

Følgende fakta belyser den overordnede tilgangen på anlegg og arealer for friluftsliv i Oslo:

- To tredeler av Oslos areal er avsatt til Marka, et skogområde som er beskyttet mot tekniske inngrep (markaloven). Vern og tilrettelegging for bruk av dette naturområdet er et resultat av politiske beslutninger og et stort engasjement fra befolkningen. Oslo kommune har bevisst kjøpt opp bynære naturområder gjennom 100 år.
- Det er 470 km blåmerkede stier og 300 km skogsveier i Oslomarka
- 10 vassdrag med grønne vegetasjonsbelter renner fra skogen til fjorden og utgjør hovednervene i byens blågrønne struktur.
- 23 prosent av byggesonen er blågrønn. 75 prosent av grøntarealene i byggesonen er planmessig sikret. Kommunen har 955 parker og friområder. 98 prosent av befolkningen har mindre enn 300 meter til et grøntområde.
- Oslo er den kommunen i Norge som har flest registrerte arter og flest truede arter. 10 prosent av kommunens arealer er vernet for å ivareta biologisk mangfold.
- Kommunen har 40 øyer og holmer, ca. 80 km kystlinje (inkl. øyene) fra Lysaker bro mot Bærum kommune til Ljansbruket mot Oppegård samt 343 innsjøer og tjern
- Flateinnholdet på fjorden som ligger innenfor Oslo kommunes grenser er 26,55 kvadratkilometer, fjorden totalt (til Færder fyr) er ca. 650 kvadratkilometer. (Grense satt 180 grader øst og vest for senterpunktet til Færder fyr. Inkluderte Oslofjorden, men utelatt Iddefjorden fra Svinesundbroen).

Med fornuftig disponering og tilrettelegging av disse arealene, både for å bevare naturmangfold, gi uberørte naturopplevelser og tilrettelegge for aktiviteter, utgjør Oslos naturgitte fortrinn den største ressursen for friluftstilbudet til kommunens innbyggere.

I kapittel 4.6 drøftes de enkelte delene av tilbudet innenfor friluftsområdet nærmere.

4.4 Innendørsflater for idrett og aktivitet

Innendørsflater for idrett og aktivitet omfatter i hovedsak følgende tilbud (se Tabell 4-5). Dette er anlegg som i hovedsak benyttes til organisert aktivitet, særlig innenfor idretten, men også i skolesammenheng.

Sentrale anlegg og arealer
Fleridrettshaller og andre idrettshaller
Gymsaler
Ishaller
Svømmeanlegg (både innen- og utendørs)
Andre sentrale innendørsanlegg/arealer

Tabell 4-5 Oversikt over sentrale innendørsflater for idrett og aktivitet

Nedenfor beskrives de ulike flatene nærmere.

4.4.1 Fleridrettshaller, idrettshaller og gymsaler

Fleridrettshaller, ulike andre idrettshaller og gymsaler utgjør et samlet tilbud på innendørsflater for ulike typer idrett og aktivitet (Kultur- og kirkedepartementet, 2005).

- Fleridrettshall: Hall som kan brukes vekselvis til ulike idrettsaktiviteter uten klargjøring/omgjøring med tap av brukstid (løpende vekselbruk). Parallell sambruk av ulike aktiviteter inngår også i dette begrepet. Fleridrettshallene kan ha ulike størrelser.
- Idrettshaller: Mindre haller eller spesialhall primært for å tilfredsstille en særiddrett, for eksempel tennishall og skatehall.

I tillegg er det en rekke gymsaler.

- Gymsal: Tradisjonelt mindre saler, etablert i tilknytning til skoler for skolens formål. De siste årene har man lagt vekt på å bygge fleridrettshaller i tilknytning til (nye) skoler i stedet for tradisjonelle gymsaler.

Til sammen er det i dette arbeidet registrert 60 fleridrettshaller i Oslo kommune, om lag 10 andre idrettshaller og i overkant av 150 gymsaler. Tabell 4-6 gir en samlet oversikt.

I tabellen er fleridrettshaller som er besluttet bygd (under planlegging) eller påbegynt (under bygging) inkludert. Til sammen er dette 11 haller. For en fullstendig oversikt over fleridrettshaller, idrettshaller og gymsaler vises det til vedlegg 8.

Type hall	Antall	Eierskap/forvaltningsansvar
Fleridrettshall, liten	8	I hovedsak kommunalt eid og forvaltet (Undervisningsbygg Oslo KF og Bymiljøetaten), noen eid av idrettslag og andre aktører som Studentsamskipnaden i Oslo
Fleridrettshall, normal	46	
Fleridrettshall, stor	6	
Gymsal	150+	Kommunalt eid og forvaltet (Undervisningsbygg Oslo KF)
<i>Andre innendørs haller:</i>		
Tennishall	6	Eid og forvaltet av idrettslag/klubber
Fotballhall	2	Eid og forvaltet av idrettslag/klubber
Skatehall	1	Vedtatt bygd på Voldsløkka

Tabell 4-6 Oversikt over fleridrettshaller og idrettshaller i Oslo kommune

De eksisterende hallene som er registrert i oversikten over har ulike karakterer med hensyn til tilgjengelighet. For eksempel er Oslo Spektrum en idrettshall som i utgangspunktet utgjør en del av tilbudet. Hallen benyttes imidlertid ikke til breddeidrett, kun til enkeltstående topp-idrettsarrangementer. For å gjøre en sammenligning av tilgangen på fleridrettshaller mellom ulike deler av byen, er det tatt utgangspunkt i de hallene som normalt benyttes til idrett, enten organisert (og tildelt idretten) eller til idrettsaktivitet i regi av andre. Hvilke haller som er regnet inn fremgår av vedlegg 8. Tabell 4-7 vist både antallet haller og antallet hallflater. Hallflate er regnet etter standardmål for en håndballbane. Noen haller har én slik flate, andre har flere (2-4 flater) og noen har mindre (0,5 flater). Tennishaller, fotballhaller og skatehall samt gymsaler er ikke inkludert i oversikten.

	Antall haller	Antall hallflater
Indre by (bydel 1-5)	10	9,5
Vest/nord bydel 6-8)	19	19,5
Øst (bydel 9-12)	17	17,5
Sør (bydel 13-15)	14	20,5
Samlet	60	67

Tabell 4-7 Fleridrettshaller fordelt på byområder

Uten å ta hensyn til befolkningsgrunnlaget i de ulike byområdene er det områdene vest/nord og sør i byen som har flest hallflater. I Tabell 4-8 vises hallflater i forhold til byområdenes befolkningsgrunnlag generelt og barn og unge i alderen 6-19 år spesielt, samt andelen barn og unge i byområdet.

	Innbyggere pr. hallflate	Rangering		Barn og unge pr. hallflate	Rangering	Andel barn og unge pst
Indre by (bydel 1-5)	24156	4		1658	4	6,9
Vest/nord (bydel 6-8)	6504	1		999	1	15,4
Øst (bydel 9-12)	7833	3		1239	3	15,8
Sør (bydel 13-15)	6571	2		1076	2	16,4

Tabell 4-8 Hallflater per innbygger per byområde

I tabellen er byområdene «rangert» etter hvor mange innbyggere området har per hallflate. Tabellen viser at indre by kommer dårligst ut både for befolkningen som helhet og for unge (mellom 6-19 år).

Hallene benyttes til et bredt spekter av aktiviteter og idretter. Typiske hallidretter er basketball, håndball, innebandy og volleyball. Aktiviteter som turn og gymnastikk, kampsport o.l. benytter også til dels hallene, selv om enkelte av disse idrettene i liten grad slipper til i disse hallene.

Normalt disponeres hallene (de som er tilknyttet skolene) av skolesektoren i skoletiden og av idretten på ettermiddagen og kvelden. Det er OIK som fordeler treningstiden til de ulike hallidrettene på kveldstid, mens særkretsene fordeler den enkelte idrettens tid på klubbnivå. I helgene fordeles tid til terminfestede arrangementer. Hvilke idretter som har tilgang på brukstid i de ulike hallene vurderes av OIK hvert år. I 2014 er følgende idretter kvalifisert til treningstid i de kommunale hallene: Badminton, basketball, cheerleading, futsal, gymnastikk og turn, landhockey, håndball, innebandy, rollar derby og volleyball. Kampsportene tildeles ikke tid. Deres aktivitet må drives i egne lokaler tilpasset idrettene. Kvalifikasjon til deltagelse i grovfordelingen er knyttet til idrettens egenart. Deltagelse forutsetter at idretten har sin naturlige trenings- og konkurransearena i fleridrettshall. På kveldstid er hallene i dette systemet godt utnyttet. Det finnes liten eller ingen tid igjen i de kommunale hallene.

4.4.2 Tennishaller, fotballhaller og skatehall

Tennis

Det er registrert en fem innendørsanlegg for tennis i Oslo

Byområde	Anlegg	Eierskap
Indre by (bydel 1-5)	Oslo Tennisarena	Riksanlegget Oslo kommune (ved EBY) er bortfester til Oslo Tennisarena AS. Eies av Heming, Holmenkollen, Nordstrand tennisklubb og Tennisforbundet.
Vest/nord (bydel 6-8)	Nordberg Tennissenter, Njårdhallen	Eies av idrettslag
Øst (bydel 9-12)	Furuset Tennissenter	Eies av idrettslag
Sør (bydel 13-15)	Nordstrand tennishall (NTK-hallen)	Eies av idrettslag, Oslo kommune (ved EBY) er bortfester

Tabell 4-9 Innendørs tennishaller i Oslo per byområde

Anleggene har fra fire baner og oppover. Det er registrert over 8300 aktive tennisspillere i Oslo i 2013. Anleggene er primært eid av idrettslag/tennisklubber. Oslo Tennisarena eies av Oslo Tennisarena AS (Heming TK, Nordstrand TK, Holmenkollen TK og Tennisforbundet). I tillegg til de etablerte innendørshallene er det flere utendørsanlegg som overbygges med plashaller/plastboller i vintersesongen.

Fotballhaller

Det finnes to innendørs fotballhaller med kunstgress i Oslo; Manglerudhallen og Valhall Arena i henholdsvis Østensjø og Gamle Oslo bydel.

- Manglerudhallen eies av en stiftelse som leier ut til idrettslag, skoler, bedrifter eller andre
- Vallhall Arena er Oslos største innendørs arena. Hallen eies av Valhall fotball AS og leies ut til ulike aktører.

Innendørs skatehaller

Oslo mangler en fullskala skatepark og byen har et langt dårligere skatetilbud enn andre land og byer som det er naturlig å sammenligne seg med. Det finnes få skateanlegg som kan defineres som tilfredsstillende og som bidrar til å dekke behovet til byens skatere. Til sammenlikning finnes det flere store anlegg både utendørs og innendørs i Stockholm, København og mindre byer i Skandinavia. Også i Norge er det bygd eller planlegges bygging av større skateanlegg i perioden 2010–2015. Gode eksempler på dette er Moss, Stavanger, Larvik, Drammen og Tønsberg. Utendørsanlegg omtales nærmere i kapittel 4.5.

Bydel Stovner har i dag en mindre innendørs skatehall, Haugenhallen. Hallen har rundt 40.000 besøkende hvert år. Bydelen jobber nå for å få bygd en ny og større skatehall på et nytt område, og leverte høsten 2013 en konseptvalgutredning (KVU) hvor ny hall utredes. Det er bevilget midler til hallen. Foruten Haugenhallen er det nærmeste innendørstilbudet for ungdom i Oslo Arena Bekkestua i Bærum kommune.

Det er planlagt en ny skatehall på Voldsløkka i Oslo. Voldsløkka skatehall er under kvalitets-sikring (KS2) i 2014. Det tas sikte på at kostnadsramme fastsettes våren 2015. Byggestarter planlagt høsten 2015.

Skatehallen på Voldsløkka vil gi skaterne et godt helårstilbud som Oslo ikke har i dag. I tillegg til å gi mulighet for skating i vinterhalvåret, vil hallen også gi mulighet for skating når det regner i sommerhalvåret. Hallen vil inneholde både en street og en bowl, som vil gi et variert tilbud for skaterne. Det planlegges i tillegg en utedel i tilknytning til hallen. Skaterne vil være den primære brukergruppen, men anlegget vil også kunne brukes av inlines og BMX-sykler. Eventuell sambruk med disse brukergruppene må reguleres for å ivareta sikkerheten og unngå konflikter.

4.4.3 Ishaller

Tabell 4-10 gir en oversikt over ishallene i Oslo. Det framgår hva slags type hall det er, hvilket år hallen er bygd eller har gjennomgått betydelig oppgradering, hvilken bydel hallen er lokalisert i samt eierskap og/eller forvaltningsansvar.

Navn	Type hall	Byggeår	Bydel	Byområde	Eierskap/ forvaltningsansvar
Jordal Amfi	Ishall	1951/1991	Gamle Oslo	Indre by	Oslo kommune/BYM
Ungdomshallen	Ishall	1989	Gamle Oslo	Indre by	Oslo kommune/BYM
Grünerhallen	Ishall	1995	Grünerløkka	Indre by	Oslo kommune/BYM
Løren ishall	Ishall	1986	Bjerke	Øst	Oslo kommune/BYM
Manglerud ishall	Ishall	1979/2004	Østensjø	Sør	Oslo kommune/BYM
Furuset Forum	Ishall	1979	Alna	Øst	Furuset IL

Tabell 4-10 Oversikt over ishaller i Oslo

Til sammen er det seks ishaller i Oslo. Fem av anleggene eies og driftes av Oslo kommune, mens det sjettede (Furuset Forum) eies og driftes av et idrettslag (privat aktør). Anleggene benyttes primært til ishockey, men kunstløp tildeles også noe tid. Anleggenes plassering er dels styrt av hvor ishockey tradisjonelt har hatt sterkt fotfeste. Fem av anleggene er etablert for over 25 år siden.

Tilgangen på ishaller i Oslo ble vurdert i forbindelse med Oslo kommunens arbeid med søknad om Olympiske og Paralympiske leker i Oslo i 2022 (OL/PL). Det var 2089 ishockey-utøvere i Oslo i 2013. Fordelt på byens seks ishaller utgjør dette 348 utøvere per ishall. Tilsvarende tall for Norge samlet er 308, og for Sverige 177 (Oslo kommune, 2013b). Om lag 16 prosent av Ishockeyforbundets medlemsmasse er i Oslo, sammenlignet med 16 prosent av hallene.

I planene for OL/PL lå det inne opprusting av Jordal Amfi samt bygging av en ny ishall på Jordal. I tillegg var det planlagt én ishall ved Norges idrettshøgskole på Sognsvann samt én ishall i søndre del av Oslo. Alle disse hallene var planlagt brukt som ishaller også etter lekene. Plasseringen av disse ishallene ville ha styrket tilbudet av ishockeyflater i deler av byen som per i dag har liten dekning. I tillegg var det planlagt en stor ishall på Stubberud, men denne skulle bygges om til fleridrettshall etter OL. Da arbeidet med søknaden ble stanset ble det signalisert at kommunene likevel skal prioritere å gjennomføre flere av disse investeringene. Ved utgangen av 2014 er det foreløpig bevilget midler til prosjektering av nye Jordal Amfi.

På kveldstid fordeles brukstiden i ishallene av Oslo idrettskrets. På kveldstid er hallene godt utnyttet og det finnes ikke ledig tid igjen. På dagtid fordeler idrettslag med driftsavtale brukstiden, og benyttes i hovedsak av skoler og barnehager dette tidsrommet.

Generelt er standarden på flere av ishallene dårlig. Oslo kommune ved Bymiljøetaten har våren 2014 vurdert teknisk standard på ishallene som forvaltes av etaten. Samtlige av de fem ishallene er vurdert til å ha vedlikeholdsbehov.

I Oslo finnes det én privat hall for curling (på Bygdøy). Hallen har to baner.

4.4.4 Svømmeanlegg

I bystyremelding 2/2013 Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo (Oslo kommune, 2013c), heretter kalt Bademeldingen, behandlet i bystyret 18. juni 2014, redegjøres det for tilgangen på svømmeanlegg/bad i Oslo.

Ifølge Bademeldingen er det 37 basseng tilgjengelig i Oslo kommune, som til sammen gir ca. 6000 kvm vannflate.

- 23 basseng er såkalte kommunale flerbruksbasseng eller kommunale opplæringsbasseng (i hovedsak skolebad). De kommunale bassengene representerer til sammen 70 prosent av vannflatearealet. Bassengene forvaltes i hovedsak av Undervisningsbygg Oslo KF, Bymiljøetaten og Omsorgsbygg. Et par av bassengene eies og forvaltes av private.
- 14 basseng er primært opplæringsbasseng som eies av ulike aktører som Statsbygg, Norges Idrettshøgskole og diverse private aktører.

De enkelte bassengene er listet i vedlegg 8.

Tabell 4-11 er tilgangen på innendørsbasseng oppsummert for de ulike områdene av byen.

Byområde	Folketall 2014		Komm. opplæringsbasseng		Komm. flerbruksbasseng		Andre basseng		Sum	
	antall	%	Kvm	%	kvm	%	kvm	%	kvm	%
Indre by øst	139252	22	141	12	925	30	72	4	1138	19
Indre by vest	90234	14	188	16	113	4	234	13	534	9
Vest	126820	20	0	0	313	10	1471	79	1784	29
Øst	137075	22	320	27	800	26	80	4	1200	20
Sør	134699	21	517	44	938	30	0	0	1455	24
Hele Oslo	634 463*		1166	100	3088	100	1857	100	6111	100

Tabell 4-11 Innendørs bassengareal i Oslo etter byområde

Note: Indre by øst=bydel 1-3 pluss sentrum, Indre by vest=bydel 4-5. *Noen har bosted Marka, noen har ikke registrert bostedsadresse. Røa Bad er ikke inkludert i oversikten.

Kilde: Bademeldingen (Oslo kommune, 2013c)

Badene benyttes både av publikum, skole/AKS, klubber og andre.

- Skolebadene benyttes primært i skoletiden 09-15. Atkomstforhold og garderobeløsninger gjør mange av dem mindre egnet for mye bruk etter skoletid. Noen leies likevel ut til grupper, for eksempel svømmekurs etter skoletid.
- De kommunale flerbruksbadene («Oslobadene») benyttes av publikum, men også av skole/AKS og klubber. Badene hadde i 2012 et samlet besøk (ute og inne) på 651.000, der publikum sto for 71 prosent, og resten fordelte seg ganske likt på svømmeklubber, skole/AKS og «andre».
- Andre basseng benyttes primært av andre grupper, men er også til dels tilgjengelig for publikum.

Samlet ble 34 prosent av badenes tilgjengelige kapasitet utnyttet (målt etter åpningstider).

Svømmeanleggsporteføljen framstår som lite oppdatert i forhold til dagens behov, noe som også er bakgrunnen for at arbeidet med en strategi for dette området er igangsatt. Badene er i hovedsak gamle. Mellom 60 og 70 prosent er bygd før 1980. De siste ti årene har Undervisningsbygg Oslo KF benyttet nær 100 millioner kroner på rehabilitering av skolebadene, men det er fortsatt et vedlikeholdsetterselep. BYM har i 2014 gjennomført en vedlikeholdsregistrering av flerbruksbassengene.

Bystyret har behandlet Bademeldingen, og vedtatt en plan for å styrke badetilbudet i Oslo. Planene legger opp til både å etablere nye bad samt å rehabilitere eksisterende bad. BYM legger planen til grunn i dette KVVU-arbeidet, og viser til vedtaket for nærmere informasjon.

4.4.5 Andre sentrale innendørsanlegg

I tillegg til de store gruppene av innendørsflater som er omtalt over finnes det en rekke andre tilbud til Oslo innbyggere, som benyttes til innendørs aktivitet og idrett. Nedenfor kommenteres de mest sentrale av disse.

Innendørs skyteanlegg

Skyting er en aktivitet/idrett som må foregå under særlig tilrettelagte forhold. Det er registrert et fåtall innendørs (og utendørs) skyteanlegg i Oslo. Anleggene er dels eid av Oslo kommune, dels av andre aktører.

Det har i mange år vært diskusjoner og planer om å etablere ett nytt anlegg for skyting i Oslo (Åsland skytehall/fjellhall). I forbindelse med budsjettvedtaket i Oslo kommune i desember 2014 ble det satt av 32 millioner kroner i året i tre år fremover (96 mill. totalt) for å bygge dette anlegget.

Trimrom/styrkerom

En rekke bygg, for eksempel arbeidsplasser, klubbhus o.l. har egne trimrom/styrkerom eller også mindre haller/saler i kjellerlokaler e.l. Disse arealene er til disposisjon for mennesker som tilhører enten en bestemt arbeidsplass, organisasjon eller klubb, men er i mindre grad åpent tilgjengelig for en bredere gruppe. Arealene utgjør en viktig del av mulighetene/tilbudet til de som har tilgang. Denne typen arealer eller anlegg er ikke kartlagt nærmere.

Private treningssenterkjeder og kommersielle tilbud

En av de viktigste trendene som har karakterisert utviklingen knyttet til fysisk aktivitet de siste årene er trening på kommersielle treningssentre. Fra å være et meget begrenset tilbud på 80-tallet, finnes det nå om lag 850 treningssentre i landet (Virke, 2014).

Det er flest treningssentre i de folkerike områdene. I Oslo var det ved utgangen av 2013 i overkant av 120 treningssentre, en økning på 10 fra 2012. Dette tilsvarte ca. 4300 innbyggere over 15 år per treningssenter. Ulike kilder peker på at ca. 25-30 prosent av befolkningen (over 15 år) trener på treningssentre. Treningssentrene dekker både høyprissegmentet og lavprissegmentet.

Selv om treningssentrene utgjør en betydelig del av treningstilbudet, er det ikke prioritert å gjøre en detaljert kartlegging av disse. Det kan antas at markedet for treningssentre i Oslo fungerer relativt godt, og at tilbud og etterspørsel vil tilpasses naturlig.

Det samme legges til grunn for andre kommersielle tilbud. Dette gjelder for eksempel i stor grad squashtilbud, dans, innendørs klatretilbud m.m. For noen av disse idrettene er det imidlertid kjent at det er mangel på kapasitet, blant annet klatring.

Idretts- og klubbhus

I tilknytning til idrettsanlegg og friluftsområder finnes det ulike idretts- og klubbhus som inneholder kontorer, garderober, trimrom/styrkerom, møte- og forsamlingslokaler. Disse arealene er også en viktig del av den samlede infrastrukturen innenfor idrett og friluftsliv. Arealene eies som oftest av idrettslag eller andre lag og foreninger. Det er ikke gjort en nærmere kartlegging av denne typen anlegg.

4.5 Utendørsflater for idrett og aktivitet

Utendørsflater for idrett og aktivitet omfatter i hovedsak følgende tilbud (se Tabell 4-12). Dette er anlegg som i hovedsak benyttes til organisert aktivitet, særlig innen idretten, men også i skolesammenheng.

Sentrale anlegg og arealer
Friidrettsanlegg
Isbaner
Større ballsportanlegg (fotballanlegg, golfanlegg, tennisanlegg, cricket, rugby, softball)
Skianlegg
Nærmiljøanlegg (utendørs)
Andre sentrale utendørsanlegg/arealer (skateanlegg)

Tabell 4-12 Oversikt over sentrale utendørsflater for idrett og aktivitet

4.5.1 Friidrettsanlegg

Det er en begrenset mengde friidrettsanlegg i Oslo. Det er registrert fire stadionanlegg og fire øvrige delanlegg for friidrett, i betydningen at anleggene omfatter tilbud innenfor utvalgte friidrettsområder, for eksempel løpebaner. Kun ett av anleggene (Bislett stadion) har et (utendørs) komplett friidrettstilbud.

Bislett stadion er nasjonalanlegg for friidrett i Norge. Bislett stadion er et fullverdig internasjonalt friidrettsanlegg. Det er åtte løpebaner utendørs, og alt av friidrettsutstyr er tilgjengelig. Banedekket har klasse 1-sertifisering. Innendørs er det en oppvarmet rundbane med to løpebaner på 546 meter. Det er også en innendørs sprinthal med fire løpebaner på 60m samt en lengdegrop. Bislett benyttes både til toppidrett, breddeidrett og egenorganisert aktivitet (på avgrensede tidspunkt). Anlegget eies og forvaltes av Oslo kommune. Bislett er i betydelig grad rustet opp de senere årene, og har i dag god standard.

De øvrige anleggene er lokalanlegg i ulike deler av byen. Tabell 4-13 gir en oversikt over anleggene. Bislett stadion er skilt ut som eget anlegg. Detaljer er gitt i vedlegg 8.

Antall	Type anlegg	Byområde	Anlegg
1	Nasjonalanlegg/stadionanlegg	Indre by	Bislett stadion
5	Stadionanlegg	Sør (3), nord/vest (1), øst (1)	Lambertseter idrettspark, Stovner stadion. Trasop idrettspark, Norges idrettshøgskole, Sportsplassen
2	Delanlegg	Sør (1), nord/vest (1)	Bjørndal idrettspark, Heming idrettspark

Tabell 4-13 Friidrettsanlegg i Oslo

Alle anleggene er i utgangspunktet åpne, men er forbeholdt organisert aktivitet til gitte tidspunkt på kveldstid og i helger. Da er det også muligheter for sambruk med øvrig publikum. Bislett stadion er også i utgangspunktet åpent for alle, men skiller seg fra de andre friidrettsanleggene ved at man på Bislett har avgrensede åpningstider og adgangskontroll.

4.5.2 Isbaner (utendørs)

Isbaner utendørs benyttes både til hurtigløp, ishockey, bandy, kunstdløp samt lek og moro, organisert eller på eget initiativ. Isbaner kan dermed være alt fra store spesialanlegg til mindre, islagte flater.

Det er to former for underlag på isbanene; kunstis og naturis. Kunstis krever egne anlegg, og kan drives til tross for svingende utetemperaturer. Det er registrert 13 slike anlegg i kartleggingen. Naturis oppstår etter vanning, men er avhengig av minusgrader i lufta. Naturis kan i prinsippet legges på flere ulike plasser, eksempelvis over grusbaner o.l. Slike baner er ofte betegnet som nærmiljøanlegg.

Tabell 4-14 gir oversikt over utendørs kunstisbaner i Oslo.

Antall	Type anlegg	Byområde	Anlegg
2	Hurtigløp skøyter	Indre by	Frogner stadion, Valle Hovin
5	Ishockey, bandy, friløp, egenorganisert aktivitet	Indre by	Bygdøhus, Frogner stadion, Valle Hovin stadion, Voldsløkka idrettspark, skøytebanen i Spikersuppa
4	Ishockey, bandy, kunstdløp, egenorganisert aktivitet	Nord/vest	Bergbanen, Gressbanen Ready, Norges idrettshøgskole, Ullern idrettspark
1	Ishockey, bandy, kunstdløp, egenorganisert aktivitet	Sør	Bjørndalen idrettspark
1	Ishockey, bandy, kunstdløp, egenorganisert aktivitet	Øst	Furuset aktivitetspark

Tabell 4-14 Utendørs kunstisbaner i Oslo

I forbindelse med søknaden om OL/PL i Oslo i 2022 ble anleggssituasjonen for **hurtigløp** utredet særskilt. På Frogner stadion ble det i 2011 ferdigstilt kunstfrossen hurtigløpsbane med internasjonale mål, slik at Oslo med Valle Hovin i dag har to slike baner. Begge banene er utendørs, og del av større isanlegg. For å avholde internasjonale mesterskap i hurtigløp kreves det innendørs arena. Hurtigløpsbanene benyttes til trening, men har også åpent for publikum i bestemte tidsrom. Oslo kommune eier og forvalter begge disse anleggene.

De andre isflatene benyttes til ulike idretter/aktiviteter som bandy, ishockey og kunstløp, både organisert og i egen regi. Frogner stadion har internasjonale mål på isflaten innenfor hurtigløpsbanen. Det er i hovedsak Oslo kommune som også eier og forvalter disse anleggene, med unntak av banene på Bygdøhus og på Idrettshøgskolen. Flere idrettslag har driftsavtaler med kommunen på banene.

Andre typer isbaner er bob- og akebaner til bob, aking og skeleton. Det er ingen slike anlegg i Oslo, med unntak av en startbane for trening på Sognsvann.

4.5.3 Ballsportanlegg

Store utendørsarealer for ballsport omfatter for eksempel fotballbaner, tennisanlegg og golfbaner samt arealer til nyere ballsporter som cricket, rugby, softball med mer. Arealene er dels avsatt til dedikerte ballidretter, dels kan de brukes til ulike idretter, avhengig av dekke, størrelse og lignende.

Fotball

Fotballbaner finnes i ulike størrelser, og med ulikt dekke. I tilbudet av fotballbaner i Oslo omfatter både 11er-baner, 9er-baner, 7er-baner og 5er-baner. En stor bane (11er-bane) kan også benyttes som flere mindre baner. Banene har enten kunstgressdekke, naturgressdekke eller grus.

Det er flere måter å oppsummere tilbudet av fotballbaner på:

- Antall baner totalt, fordelt på størrelse og dekke
- Tilgjengelige ballflater totalt og i forhold til innbyggertall i ulike deler av byen
- Antall timer bruk en bane potensielt gir. En kunstgressbane eller en grusbane tåler eksempelvis bruk hele døgnet gjennom en sesong, mens en naturgressbane ikke gjør det.

Nedenfor belyses tilbudet av fotballbaner i Oslo ut fra antallet baner og tilgjengelige flater per byområder.

Det er krevende å få oversikt over hvor mange og hvilke baner som til enhver tid er tilgjengelige og «spillbare» i Oslo, både baner som er kommunale og baner som er eid av andre aktører. Ulike oversikter gir ulike tellinger, og det er også forskjell på om det for eksempel telles én 11er-bane eller fire 5er-baner. Det eksisterer også baner som av ulike grunner (for eksempel kvalitet eller at de er nærmiljøanlegg) ikke fordeles innenfor idretten. Alle disse forholdene gjør at den faktiske tilgangen ikke enkelt kan uttrykkes, og at det kan være feil i registreringene.

Samlet sett er det i KVV-arbeidet registrert i underkant av 250 fotballbaner i Oslo (se vedlegg 8 for oversikt over hvilke baner som er omfattet). Disse fordeler seg på følgende på type baner. I oversikten inngår alle banene, som et uttrykk for det samlede tilbudet uavhengig av hvem som benytter det.

Type bane		Kunstgressbane	Naturgressbane	Grusbane	Antall
11er-baner	Stor	61*	33	14	108
9er-baner	Medium	2	0	0	2
7er-baner	Medium	31	32	25	88
5er-baner	Liten	11	29	10	50
Totalt		105	94	49	248

Note: To av disse er innendørsbaner, en er nasjonalanlegg (Ullevaal stadion)

Tabell 4-15 Fotballbaner i Oslo kommune

De fleste banene eies og forvaltes av kommunen selv, om lag 85 av disse er kunstgressbaner. Dette er resultat av en bevisst satsing på slike baner de siste årene, se også kapittel 3. En rekke baner, også kunstgressbaner, eies av idrettslag eller andre aktører. Grus- og kunstgressbanene gir betraktelig mere kapasitet enn gressbanene. Transformasjon av naturgressbaner til kunstgressbaner innebærer derfor en betydelig kapasitetsøkning.

På samme måte som idrettshallene har fotballbanene ulik tilgjengelighet. På noen av banene fordeler ikke fotballkretsen treningstid til breddeidretten, av ulike grunner (for eksempel at banen er et nærmiljøanlegg eller at standarden på banene oppfattes å være for dårlig).

For å lage en sammenlignende tilbudet av fotballbaner i de ulike områdene av byen er det tatt utgangspunkt i de banene hvor fotballkretsen i Oslo tildeler treningstid til klubbene. Denne oversikten er basert på rapporten «Anleggssituasjonen for fotballklubber i Oslo kommune, behov og kapasitet per sesongslutt 2013» (Oslo Fotballkrets, 2013). De ulike bane-størrelsene er videre omregnet til en «baneekvivalent» tilsvarende en 11er-bane. Dette innebærer at det er antatt at det går henholdsvis to 7er- eller 9er-baner og fire 5er-baner på en 11er-bane (det vil si vektet med hhv. 0,5 og 0,25). I tillegg er disse baneekvivalentene sett sammen med innbyggertall, både totalt og ut fra andel barn og unge i de ulike byområdene (aldersgruppen 6-19 år). Dette gir følgende oversikt.

Bydel	Fotballflater (sum baneekvivalenter)	Innbyggere per fotballflate	Barn og unge per fotballflate	Andel barn og unge
Indre by	26	8826	606	6,9
Vest/nord	32	3932	604	15,4
Øst	34	4061	642	15,8
Sør	57	2363	387	16,4
Oslo i alt	149	4188	533	12,7

Tabell 4-16 Sammenligning av fotballflater i ulike byområder i Oslo

Byområde sør som omfattes av Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand skiller seg ut med best dekning. Dette skyldes primært at de har flest fotballflater, blant annet drar Ekeberg-området betydelig opp for Nordstrand.

Tennis

I kapittel 4.4 er det sett på tilgangen på innendørs tennishaller i Oslo. Tennis spilles i betydelige grad også utendørs. Det er registrert i overkant av 30 utendørsanlegg for tennis.

Antall	Byområde	Anlegg
5	Indre by	Bygdøhus, Fagerheimgata tennis, Frogner tennis. Voldsløkka idrettspark, Sinsen tennisklubb
11	Nord/vest	Nordberg tennissenter, Berg tennissenter, Disen tennis, Godalsveien tennis, Grefsen tennissenter, Holmenkollen tennisklubb, Tåsen tennis, Ullern tennis, Athletica Domus, Njård tennisanlegg, Ullevål tennis
5	Øst	Furuset tennissenter, Alunsjø tennissenter, Ellingsrud idrettspark, Tokerud tennis, Haugerud idrettspark
10	Sør	Bjørndal idrettspark, Prinsdal idrettspark, Abildsø tennis, Bekkelagshøgda tennissenter, Godlia tennissenter, Haraløkka idrettspark, Ljan tennissenter, Nordstrand tennisklubb, Ormøya tennis og Ulvøya tennis

Tabell 4-17 Anlegg for ulike typer ballsport i Oslo

Om lag halvparten av anleggene eies av Oslo kommune. Ulike tennisklubber disponerer anleggene. De øvrige anleggene eies i hovedsak av tennisklubber, for noen av anleggene er kommunen bortfester.

Golf

Golf er en arealkrevende sport. Det er naturlig at denne typen anlegg er begrenset i antall, og konsentrert til områder som er særskilt egnet.

I dag er det 3 golfbaner i Oslo, Bogstad golfbane i nord/vest, Groruddalen golfbane i nord/øst og Grønmo golfbane i sør. Alle drives på kommunal grunn av golfklubber, som har ansvaret for den daglige driften og vedlikeholdet.

Amerikansk fotball, cricket, rugby, softball/baseball m.m.

Amerikansk fotball, cricket, rugby samt softball/baseball krever også betydelige uteflater for å drive aktiviteten.

Amerikansk fotball spilles mellom to lag med 11 spillere, på en rektangulær bane som er 109 meter lang og 49 bred, inkludert en målsone i hver ende, og med en luftfylt ball som har form som en sammentrykt kule. En fotballbane er til sammenligning mellom 90 og 120 meter lang. Det er to klubber og to anlegg for amerikansk fotball i Oslo, basert på flater for fotballbaner, henholdsvis Frogner stadion (kunstgress) og Jordal kunstgress.

Cricket er en lagidrett for to lag, hver med elleve spillere. Idretten er av engelsk opphav, og utøves med cricketball og balltre på en elliptisk gressbane. I sentrum av banen er det en avlang stripe med hardere mark, hvor storparten av spillet foregår. Banen er betydelig større enn en fotballbane, men banen i sin helhet brukes i mye mindre grad enn i fotball eller andre idretter; mesteparten av handlingen skjer på midtstykket. Det er ingen fast størrelse på banen, men den er som regel rundt 150 m i diameter, ofte noe mindre. Dagens anlegg for cricket i Oslo består av to treningsbaner på Ekeberg, en bane på Rommen og en bane på Stubberudmyra/Furuset idrettspark, to nye treningspitcher på Bjørndal samt en midlertidig pitch på Stubberud. Det er planer om en ny pitch på Rommensletta. Det er også planlagt en arena med internasjonale mål for å utvikle trening og kamper på landslagsnivå på Mortensrud i Oslo, samt at det er foreslått en fullverdig bane i forbindelse med utvikling av Gjersrud-Stensrud-området. Selv om cricket først og fremst er en ute/sommeridrett spilles det også cricket innendørs i vinterhalvåret.

Rugby spilles mellom to lag, antall spillere er avhengig av nivået på spillet (amatør/-profesjonell). Banen er rektangulær (maksimalt 144 × 70 m) med et dekke av gress eller annet mykt materiale (leire, sand o.l.). I hver ende er et målområde begrenset av en mållinje inn mot banen. Avstanden mellom mållinjene er maksimalt 100 m. Midt på hver mållinje er et

5,6 m bredt mål med høye målstolper og en tverrligger festet 3 m over bakken. Det er et rugbyanlegg i Oslo som ligger på Voldsløkka.

Soft- og baseball spilles på anlegg som normalt er formet som en halvsirkel med en diameter på 65-75 m. Det finnes et soft- og baseballanlegg i Oslo som ligger på Rommen. Banen for baseball har grad 4 på en skala fra 1 til 6 der 6 er best. Grad 4 betyr at banen kun er for baseball. Alle vanlige kjennetegn er til stede inkludert mound, backstop, dugouts, bullpen mounds, grus rundt plate og baser eller muligens grus og gress infield. Det er permanent eller semi-permanent gjerde rundt hele banen. Underlaget er enten grus/gress infield eller bare grus rundt baser og homeplate. Banen har flyttbare beskyttelsesskjermer og kan være tilskuerplasser. Banen får baseballspesifikt vedlikehold. Softballbanen har grad 2, som betyr at banen har grunnleggende softballkjennetegn.

Tabell 4-18 oppsummerer tilgangen for denne typen anlegg i Oslo.

Type anlegg	Antall	Anlegg
Amerikansk fotball	2	Frogner Stadion (kunstgress), Jordal kunstgress
Cricket, bane	4 (5)	Ekeberg (2), Rommen, Stubberud, Mortensrud (under planlegging)
Cricket, treningspitch	2	Bjørndal
Rugby	1	Ekebergsletta
Soft-/baseball	2	Rommen

Tabell 4-18 Anlegg for ulike typer ballsport i Oslo

Det finnes også flere idretter som for eksempel lacrosse. Dette kommenteres ikke disse nærmere her.

4.5.4 Skianlegg og andre snøanlegg

Skianlegg omfatter både alpinanlegg, hoppbakker, langrenns- og skiskytingsarenaer samt skiløyper. På samme måte som for ishaller ble tilbudet av denne typen anlegg (minus skiløyper) vurdert i forbindelse med Oslo kommunes arbeid med søknad om OL/PL i 2022, og det ble i det arbeidet lagt planer for utvidelse av tilbudet blant annet basert på behov.

I tillegg til de finnes det enkelte andre snøanlegg. En slik anleggstype er akebakker. Det finnes et par opparbeidede akebakker i Oslo kommune (Korketrekker'n og Grefsenkollen), selv om de aller fleste akebakkene blir til i naturlige helninger om vinteren. En annen type er tilrettelegging av løyper på arealer som normalt er parker e.l. i sommerhalvåret, for eksempel lages det skiløyper i Frognerparken om vinteren. Anleggene har preg av å være lokale tilbud i den forstand at de etableres der folk fra området vanligvis ferdes. Denne typen anlegg behandles ikke særskilt her.

Tabell 4-19 viser tilbudet av skianlegg i Oslo fordelt på ulike deler av byen. Skiløyper illustreres i kart 3c og 3d i kapittel 4.6.

Type anlegg	Antall	Byområde	Anlegg
Alpinbakker	2	Marka	Oslo Skisenter Grefsenkollen (Trollvannskleiva og Grefsenkleiva), Oslo vinterpark Tryvann (inkl. Wyller)
	2	Øst	Jerikobakken, Liabakken
	2	Sør	Leirskallen slalåmbakke, Sloreåsen slalåmbakke
Hoppbakker	3	Marka	Holmenkollen nasjonalanlegg (1), Linderudkollen (5), Schrøderbakken (3)
	3	Nord/vest	Midtstubakken (1), Midtstulia (4), Kollbakkene (3)
Skianlegg langrenn	3	Marka	Holmenkollen nasjonalanlegg, Linderudkollen, Skullerud
	5	Nord/vest	Sognsvann snøpark, Sørkedalen skianlegg, Langsetløkka, Hemingseter (Sætrabakken), Grinda
	1	Øst	Liastua
	1	Sør	Bjørndalen idrettspark
Anlegg skiskyting	2	Marka	Holmenkollen nasjonalanlegg, Lillomarka arena

Tabell 4-19 Skianlegg i Oslo kommune

Skianleggene er av naturlige årsaker lokalisert til Marka og markanære områder. Det betyr at disse anleggene i stor grad ligger i ytterkant av byen. Anleggene benyttes både i idrettssammenheng og i egenorganisert aktivitet.

To av **alpinanleggene** ligger i Marka. Anleggene ligger på kommunal eiendom (festede tomter), men er privat eid og kommersielt drevet. De fire andre anleggene eies og forvaltes av kommunen, men driftes av fire ulike idrettsklubber. Anleggene er åpne for allmennheten.

Anleggene benyttes både til alpint og snowboard. Særlig i Wyller-løypa er det tilrettelagt for snowboard, blant annet gjennom ny halfpipe til VM i 2012. I forbindelse med arbeidet med søknad om OL/PL i Oslo i 2022 ble det lagt til grunn at Oslo Vinterpark Tryvann (Wyller) og Oslo Skisenter Grefsenkollen skulle oppgraderes, for å ivareta idrettene snowboard og freestyle i arrangementet.

Det finnes i dag seks **hoppanlegg** som er i bruk. Holmenkollen nasjonalanlegg er det største. Anlegget eies og forvaltes av Oslo kommune. Holmenkollen benyttes i hovedsak til større konkurranser, og er mest et tilbud til toppidretten, i tillegg til at det er Norges største turistattraksjon. Anleggene i Midtstuen er trenings- og konkurransearena også tilpasset breddeidretten. Disse anleggene har plastdekke og kan benyttes sommer som vinter. Også disse anleggene eies og forvaltes av Oslo kommune. De øvrige hoppbakkene er også tilpasset breddeidretten, og eies og forvaltes dels av Oslo kommune, dels av ulike idrettslag. Bakkene ligger i hovedsak innenfor markagrensen og med en hovedvekt i nordre og vestre områder av byen. Hoppbakkene benyttes til organisert idrett og i svært liten grad til egenorganisert aktivitet.

Det finnes om lag ti tilrettelagte **anlegg for langrenn** i Oslo, ett nasjonalanlegg og ni lokalanlegg. Anleggene ligger i hovedsak i Marka eller på grensen til Marka, med en hovedtyngde i nordre og vestre områder av byen. Som for hopp er Holmenkollen nasjonalarena for langrennssporten, og arenaen benyttes både til toppidrett, breddeidrett og til egenorganisert aktivitet. Anlegget er i utgangspunktet tilgjengelig, men stenges når det avholdes større og mindre arrangementer. De øvrige ni langrennsarenaene eies og forvaltes

av Oslo kommune og idrettsklubber, og benyttes dels som treningsarena for klubbene og dels til egenorganisert aktivitet.

Det pågår en utbedring av skiarenaen på Linderudkollen.

Det er to tilrettelagte **anlegg for skiskyting** i Oslo, Holmenkollen nasjonalanlegg og et mindre treningsanlegg for skiskyting i Lillomarka arena ved Grorud (anlegget har 15 skiver, 30 skiver er mesterskapsstandard). Anlegget i Holmenkollen deles med langrennssporten. Det er ingen anlegg i øst. Flere Osloutøvere søker til tilgrensende kommuner med anlegg (Nittedal og Fet), som har bedre anleggskapasitet.

I forbindelse med arbeidet med søknad om OL/PL i Oslo i 2022 ble det lagt til grunn bygging av en ny arena for skiskyting enten ved Huken pukkverk/Lillomarka arena i Groruddalen eller på Grønmo i bydel Søndre Nordstrand.

4.5.5 Nærmiljøanlegg

Nærmiljøanlegg er mindre anlegg som ligger nær boligområder. Eksempler på slike anlegg er balløkker, ballbinger og andre mindre ballflater til basketball, volleyball o.l. Det er også mindre aktivitetsområder som lekeplasser og små grønne arealer med noe tilrettelegging, for eksempel sandkasser, klatrestativ, hinderløyper o.l. eller skolegårder.

Som nevnt tidligere finnes det ingen komplett oversikt over denne typen anlegg og arealer i Oslo, og de registreringene som foreligger er ikke nødvendigvis oppdaterte. Dette er anlegg og arealer som også til dels endres raskt ved at installasjoner eller bruken endres.

Det har ikke vært mulig å kartlegge denne typen anlegg nærmere innenfor rammene av denne KVVU-en. Det bør være et mål å få en oversikt over slike anlegg ved senere rulleringer.

4.5.6 Andre sentrale utendørsanlegg/arealer

Det finnes også andre sentrale utendørsanlegg for idrett og aktivitet. Nedenfor kommenteres et utvalg av disse.

Det er for eksempel etablert to parkouranlegg i Oslo, et i Verdensparken på Furuset og et i Holmlia idrettspark. Begge anleggene eies og forvaltes av kommunen.

Utendørs skateanlegg er en annen sentral utendørs anleggstype. Skating er i all hovedsak en egenorganisert aktivitet. I Oslo er det i dag ca. 10 000 personer som driver med en eller annen form for skating. Det er en stadig økende oppmerksomhet rundt skatings utvikling og popularitet, og byen har et økende behov for å kunne tilby gode områder og anlegg for skating.

I utgangspunktet kan man skille mellom fire ulike anleggstyper; streetanlegg, bowlanlegg, flowanlegg og longboardanlegg. Det meste av aktiviteten foregår på streetanlegg.

Det største utendørsanlegget for skating finnes på Jordal. Anlegget ble oppgradert sommeren 2013 med ombygging og nytt dekke. Anlegget sto ferdig til norgesmesterskapet NORB–NM på Jordal i august dette året. NORB–NM er arrangert åtte ganger i Oslo, de fleste gangene i delvis provisoriske anlegg eller i anlegg som i dag er nedlagt.

Det finnes også en del gode, mindre skatespots - anlegg og ramper - rundt i Oslo, blant annet på Torshov, Marienlyst, Vika og i Gamlebyen. De fleste anleggene er «spots 5», dvs. mindre arealer med innslag av trapeanlegg, hageanlegg, gatemøbler o.l. Fyrstikkalleen skole og Rådhuset er eksempler på denne typen spots. Rådhuset og rådhustrappa blir av mange sett på som et av landets mest legendariske streetspots, og er en yndet møteplass for små og store skatere. Området ligger på solsiden, består av trapper med alt fra to til åtte

trappetrinn, rekkverk, benker, marmorunderlag og "gressgaps. Skating her har vært omdiskutert.

Andre sentrale arenaer utendørs er baner for kajakkpadling og roing. Dette behandles nærmere under kapittel 4.6.

4.6 Anlegg og arealer for friluftsliv

I praksis er det mulig å drive friluftsliv på mange ulike arenaer og på mange ulike områder, også i byrom som torg, gater og møteplasser. Flere av anleggene og arealene som er beskrevet i forbindelse med idrett vil også være friluftsarenaer, for eksempel skianlegg og skiløyper. Disse inngår derfor ikke i oversikten over sentrale anlegg og arealer for friluftsliv. Framstillingen har ingen innholdsmessige implikasjoner. I arbeidet med KVVU-en er det lagt til grunn at sentrale anlegg og arealer for friluftsliv omfatter følgende:

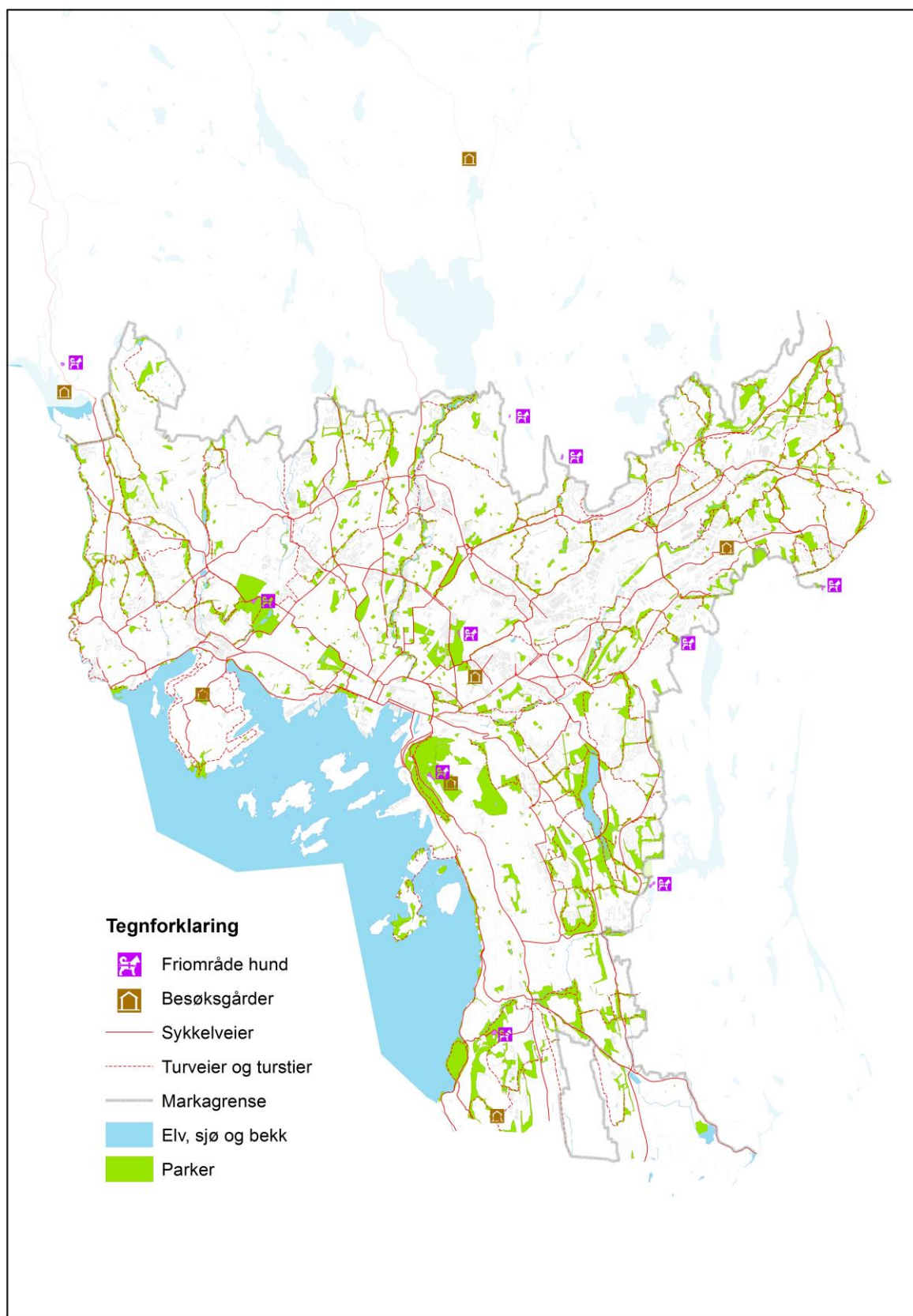
Hovedgrupper av anlegg og arealer	Sentrale anlegg og arealer
Bynære parker og friområder	Parker, friområder og større lekeplasser
	Turveier/sykkelveier i byggesonen
	Urbant landbruk (besøksgårder, parselhager og skolehager)
	Friområder for hund
Vann- og fjordrelaterte anlegg og arealer	Badeplasser og øyer
	Småbåthavner og fortøyningsplasser
	Kyststier og kystledhytter
	Anlegg for padling/roing
Marka	Turveier/sykkelveier/skiløyper i Marka
	Stuer og hytter i Marka
	Utendørs klatrefelt i Marka
	Utfartsparkering

Tabell 4-20 Oversikt over sentrale anlegg og arealer for friluftsliv

Nedenfor presenteres dagens eksisterende anlegg og arealer for friluftsliv innenfor de største gruppene. Det vises til vedlegg 8 for detaljer.

4.6.1 Bynære parker og friområder

Kart 1 viser tilgangen på parker, tur- og sykkelveier samt andre friluftstilbud i de bynære områdene.

Kart 1 Friluftstilbud i de bynære områdene

Parker, friområder og større lekeplasser

Parker omfatter både sentrale parker (forvaltes av Oslo kommune sentralt) og lokale parker (forvaltes av bydelene). I Oslo er det i tillegg enkelte større parker som forvaltes av statlige aktører, for eksempel Slottsparken som forvaltes av Statsbygg. Parken er tilgjengelig for Oslo kommunes innbyggere. Det er også enkelte større private parker, som til dels er allment tilgjengelig, for eksempel Hydroparken på Vækerø. Parkene og friområdene varierer i størrelse fra de helt største, for eksempel Frognerparken (140 000 m²) til de helt minste, for eksempel små friområder helt ned i 10-15 m².

I tillegg til de offentlig forvaltede og de større private parkene og områdene eksisterer det en rekke mindre friområder og fellesarealer som er knyttet til boområder, organisert gjennom velforeninger, borettslag eller lignende. Disse fungerer i praksis som lokale parker og friområder for innbyggere som tilhører områdene. Slike arealer er ikke kartlagt nærmere, men er likevel et viktig supplement til de større grønt- og friområdene som i hovedsak forvaltes av kommunen.

Parkene og friområdene er arena for både friluftsliv og egenorganiserte aktiviteter av ulike slag, for eksempel joggeturer, turgåing, ballsport, frisbee-kasting o.l., uten at det kreves spesiell tilrettelegging for dette. I en rekke parker og friområder er det etablert infrastruktur som direkte legger opp til aktivitet, for eksempel sandvolleyballbaner, klatrestativer, minigolfbaner eller lignende. Det finnes ingen fullstendige registreringer av denne typen anlegg i Oslo kommunes ulike parker. Det har ikke vært rom for å kartlegge dette nærmere innenfor rammene av KVVU-en.

Det eksisterer også en rekke lekeplasser i tilknytning til boområder, skoler og barnehager, men også utenom dette. Lekeplassene forvaltes dels av kommunen sentralt, og dels av bydelene (av skoler/barnehager også). Bymiljøetaten forvalter 40 slike lekeplasser. På samme måte som for parker, fins slike mindre anlegg i tilknytning til borettslag eller lignende, som et lokalt tilbud.

Kart 1 viser at større og mindre grøntområder er fordelt over hele byen. Som tidligere nevnt har 98 prosent av befolkningen mindre enn 300 meter til et grøntområde. Tabell 4-21 viser hvor stor andel av Oslos befolkning som bor innen 300 m i luftlinje fra allment tilgjengelige grøntområder større enn 1000 m² og større enn 5000 m² i henholdsvis 2006 og 2013. For alle kategoriene er det en forbedring fra 2006 til 2013.

Tilgjengelighet til grøntarealer	2013	2006
>1000 m ² innenfor 300 m, hele byen	97,7%	94.6%
>1000 m ² innenfor 300 m, indre by	97,4%	95.4%
>5000 m ² innenfor 300 m, hele byen	94,0%	92.0%
>5000 m ² innenfor 300 m, indre by	94,8%	91.0%

Tabell 4-21 Tilgjengelighet til grøntarealer i Oslo

Kilde: Søknad om å bli Europas grønne hovedstad 2016 (Oslo kommune, 2013a)

Samlet sett har det vært en liten nedgang i andelen grønne områder i byggesonen som helhet siden 1999. En grunn til dette er utvikling av nye boligområder i Oslo sør, i henhold til planer langt tilbake i tid. På den annen side har det vært en svak økning i indre by, som kan forklares blant annet med etablering av nye grøntområder i nyutviklede og transformerte områder.

De siste 20 årene er byens sentrale parker opprustet og redesignet. Den største byparken i Oslo, Frognerparken, ble i 2012 tildelt Nordic Green Space Award. For tiden pågår opprusting og utvikling av grøntstrukturen i ytre by, spesielt i Groruddalen. Det er åpnet flere nye parker de siste årene, blant annet Verdensparken på Fruset. Målet er å skape sammenhengende grøntområder og tilrettelegge for allsidig bruk og opplevelse med for

eksempel skateramper, jibbeanlegg, volleyballbaner, parkouranlegg og andre arenaer for idrett, kunst- og kulturaktiviteter.

Urbant landbruk

Urbant landbruk er en fellesbetegnelse for besøksgårder, parselhager/kolonihager og skolehager. Også disse områdene kan benyttes til friluftaktiviteter og rekreasjon.

- Besøksgårder er anlegg med opprinnelse i tradisjonelt gårdsbruk med hovedintensjon å vise fram et mangfold av dyr, primært husdyr og å formidle kunnskap om landbruksproduksjon, økologi, etc. Besøksgårder er et kontinuerlig tilbud til publikum.
- Parselhager er hageområder i byer eller bynære strøk som benyttes til dyrking og beplantning. Det er ikke bebyggelse på parselhageområder. En kolonihage er en samling parseller på kommunal eller privat grunn. I Norge skiller kolonihagene seg fra parselhagene ved at de førstnevnte har bebyggelse på parsellen. En kolonihage drives i fellesskap av leietakerne, ikke ulikt et sameie. Det er felles ansvar for fellesområder og felles bygninger, men hver parselleier driver sin egen parsell, stiller egen hytte og dyrker og beplanter eget område innenfor de reglene som er etablert i kolonihagen.
- Skolehager er en læringsarena som kan gi elever impulser til å bli glad i naturen, respektere alt levende og få innsikt i økologiske sammenhenger. I skolehagen har elevene mulighet til å lære ved å gjøre, blant annet gjennom å dyrke og høste

Det er 7 *besøksgårder* i Oslo kommune per i dag. Besøksgårdene eies av kommunen, med unntak av Bygdøy Kongsgård. Det er ulike modeller for hvem som forvalter gårdene. Besøksgårdene er vist i kart 1.

Område	Beliggenhet	Eier/forvalter
Bogstad gård	Sørkedalen	Oslo kommune/BYM
Bygdøy Kongsgård	Frogner	Staten/ Norsk folkemuseum
Ekeberg rideskole	Nordstrand	Oslo kommune/privat
Kampen økologiske barnebondegård	Gamle Oslo	Oslo kommune/bydel
Nordre Lindeberg gård	Alna	Oslo kommune/bydel Alna
Søndre Ås	Søndre Nordstrand	Oslo kommune/bydel
Sørbråten gård	Nordre Aker	Oslo kommune/ privat

Tabell 4-22 Besøksgårder i Oslo

I 2014 har Oslo 18 etablerte *parselhageområder* med til sammen ca. 1000 parseller. Størrelsen på parsellene varierer fra 12-250 m². 70 prosent av parsellene er på 50 m² eller mindre. I tillegg kommer Herligheten urbane hage med 100 temporære palleparseller på 5m². I mai 2014 er det ingen ledige parseller i byens parselhager.

I dag er det nærmere 30 *skolehager* som drives og brukes av rundt 40 skoler i Oslo. Geitmyra er den største skolehagen og er dessuten hovedbase for skolehagevirksomheten.

Oslo kommune ved BYM har i 2014 utarbeidet et egen landbruksmelding (Oslo kommune, 2014) som blant annet behandler besøksgårder og parselhager. Meldingen er i ferd med å bli oversendt til MOS for videre.

Turveinettet og sykkelveinettet i byggesonen

Kart 1 viser også turveier og sykkelveier i byggesonen. I Oslo finnes det om lag 550 kilometer med turveier i byggesonen. I tillegg finnes det over 120 kilometer med sykkelstier og sykkelfelt med fortau. Det betyr at Oslo totalt har i overkant av 1,1 meter turveier, sykkelstier og sykkelfelt med fortau per innbygger (Oslo kommune, 2013d).

Dagens turveiplan (Oslo kommune 1953)³, som har sin bakgrunn i planer som daterer seg helt tilbake til 1934, omfatter 280 km med turveier og kyststier, hvorav 220 km er opparbeidet. Sammen med Markas skogsveier og stier, som i stor grad blir gjort om til skiløyper vinterstid, utgjør disse et unikt rekreasjonstilbud for byens innbyggere. Det har i de siste tiårene vært en storsatsing på supplering av turveinettet.

Sykling er populært til tross for at byen er kupert. I sommermånedene foregår ca. 10 % av alle reiser på sykkel. Sesongvariasjonene er imidlertid store. I desember utgjør normalt sykkelandelen bare 1 prosent, mens gjennomsnittet er på 4 prosent (2012). Siden 1999 har Oslo kommune bygd 122 km med sykkelveier og sykkelfelt. 66 km gjenstår for å fullføre hovedsykkelveinettet. Oslo har en egen bysykkelordning, med 1350 sykler fordelt på 100 stasjoner.

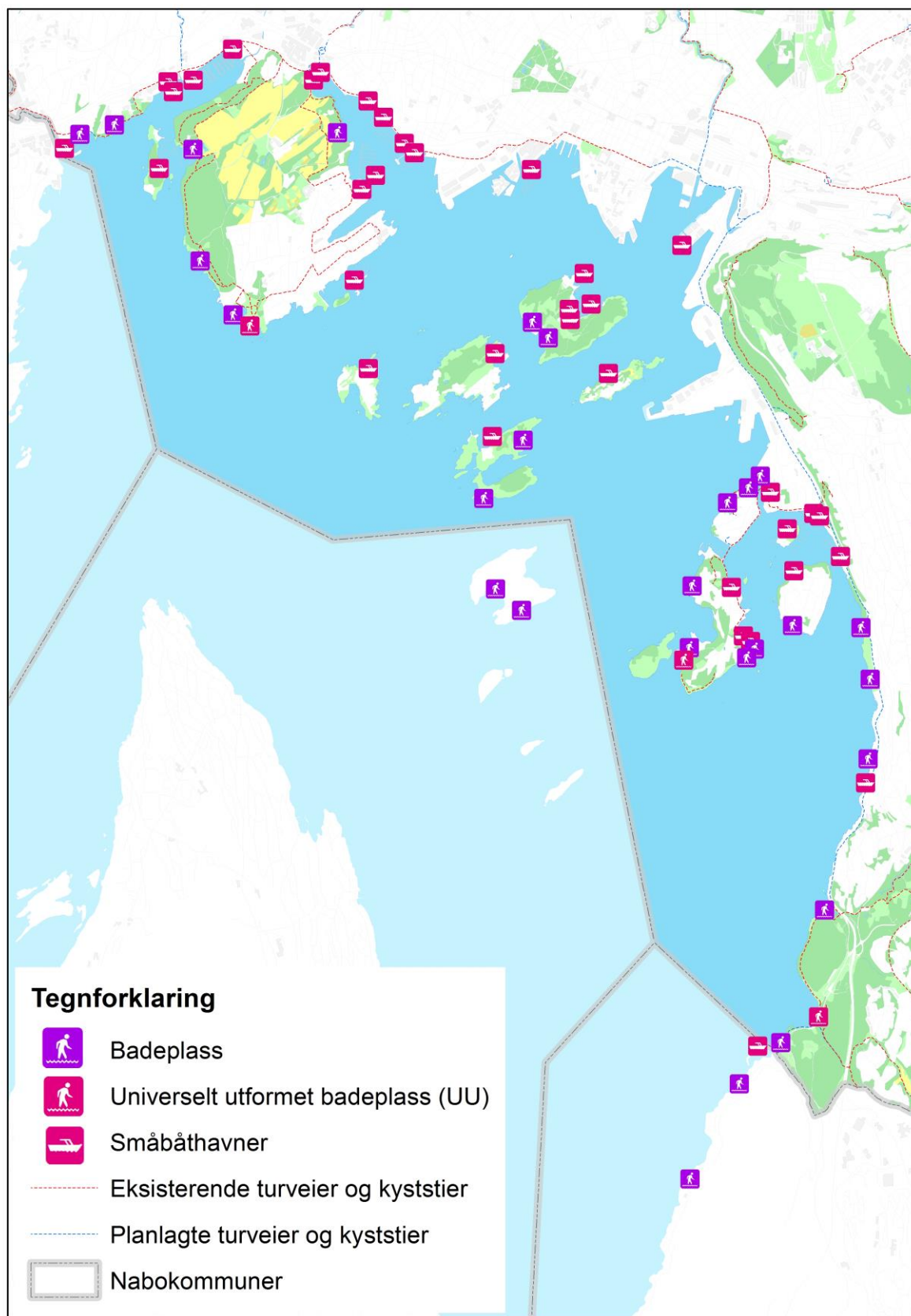
Det jobbes med en egen sykkelstrategi for Oslo (ikke vedtatt per i dag), i tillegg til ny plan for sykkelveinettet i Oslo (med utgangspunkt i strategien som skal vedtas. Arbeidet er en samarbeid mellom BYM og Statens vegvesen.

4.6.2 Vann- og fjordrelaterte anlegg og arealer for friluftsliv

Kart 2 viser tilgangen på badeplasser og øyer samt småbåthavner innenfor Oslo kommunes grenser. Kartet inkluderer også noen badesteder og øyer som ligger i Oslos nabokommuner, fordi disse i praksis i stor grad benyttes av Oslo kommunes innbyggere.

Samlet sett utgjør fjordflaten og de landbaserte arealene som grenser til fjorden samt vannene i Marka en viktig ressurs innen friluftstilbudet.

³ Planen er blitt oppdatert flere ganger.

Kart 2 Badeplasser, øyer, småbåthavner og kyststier

Badeplasser og øyer

Det er en rekke badeplasser både på fastlandssiden og på øyene i Oslofjorden som utgjør et flott utgangspunkt for friluftsliv sommerstid, se Kart 2. I tillegg er det badeplasser ved ulike vann i bebyggelsen og i Marka.

Det er i hovedsak kommunen som har forvaltningsansvaret for badeplassene og de allment tilgjengelige øyene i kommune.

Badeplassene er viktige utfartsområder om sommeren. Det varierer i hvor stor grad badeplassene er tilrettelagt, for eksempel med bord, grillplasser, toalettfasiliteter, aktivitetsområder (for eksempel for ballsport) og for badende med funksjonsnedsettelse.

Småbåthavner

Småbåthavner og fortøyningsplasser for båter er sentral infrastruktur for det fjordbaserte friluftslivet, og et sentralt element i utviklingen av Oslo som en fjordby. Kart 2 viser tilgangen til denne typen tilbud innenfor Oslo kommunes grenser. Kartet viser småbåthavner med gjesteplasser og øvrige småbåthavner samt etablerte fortøyningsplasser.

Småbåthavnene, med tilhørende opplagsplasser, er i hovedsak drevet av båtforeninger på kommunal grunn. I Oslo er det enkelte båtforeninger som tilbyr ledige plasser til gjestende båter. Bortsett fra sentrum/fjordbyområdet er småbåthavnene lokalisert langs det meste av Oslos kystlinje samt på øyene i fjordbassenget.

Til tross for at Oslo har ca. 50 båtforeninger (inkludert ro- og padleklubber) er det lange ventelister for å få båtplass, og det er et politisk mål å øke antallet båtplasser. Det jobbes med å etablere større fjordsentre med nye båthavner ved Lysaker og ved Ljansbruket, altså ved Oslos yttergrenser. I tillegg planlegges det båtplasser ved Sørenga, primært gjestehavn.

Kyststier og kystledhytter

Som nevnt har Oslo om lag 80 km med kystlinje inkludert øyene innenfor Oslo kommunes grenser. Av de 80 km med kystlinje er om lag 50 km fastlandsbasert, hvorav halvparten er allment tilgjengelig (Oslo kommune, 2005). Resterende kystlinje er knyttet til 12 øyer med ca. 30 km strandlinje innenfor kommunens grenser. Kommunen eier i underkant av halvparten av strandlinjen på disse øyene.

Store deler av strandsonen i Oslo har vært utilgjengelig for befolkningen på grunn av havnevirksomhet, veianlegg eller andre fysiske stengsler. Gjennom transformasjon av havneområder og etablering av en sammenhengende kyststier, blir stadig større deler av strandsonen gjort tilgjengelig for allmennheten. De siste 10 årene har kyststier blitt supplert med 3,5 km.

Kystledhytter er hytter som er tilgjengelige i kystsonen. Det finnes en rekke slike hytter i Oslofjorden, herunder et lite antall innenfor Oslo kommunes grenser. I hovedsak eies og drives disse hyttene av ulike friluftsansjoner som Oslofjordens Friluftsråd og DNT Oslo og Omegn. Hyttene er tilgjengelige for alle, og plass kan bestilles på forhånd.

Andre anlegg knyttet til vannflatene

I tillegg til de nevnte anleggs- og arealtypene finnes det også andre tilbud som er sentrale for de samlede friluftsmulighetene. Dette gjelder bl.a. mulighetene til å drive med ulike typer vannsport og aktiviteter som seiling, kajakkpadling, roing, vindsurfing o.l. De overordnede prinsippene som gjelder for aktivitet i og på fjorden er nedfelt i Fjordbruksplanen (Oslo kommune, 1991). Det er høsten 2014 igangsatt et arbeid med å utarbeide ny Fjordbruksplan for Oslo (på bestilling fra MOS).

I dag er tilbudet (anleggene og arealene) innenfor denne typen aktivitet i hovedsak organisert i privat regi gjennom klubber og idrettslag. Det eksisterer en rekke klubber i Oslo som eier og driver båthus og brygger for denne aktiviteten.

Det er etablert 3 regattabaner for seiling, blant annet en i Lysakerfjorden. Det finnes et begrenset antall tilrettelagte ro/kajakkbaner i Oslo. Robaner på Bogstadvannet og ro-/kajakkbaner i Bestumkilen, Frognerkilen og Langvikbukta er eksempler på slike tilrettelagte baner. Det er også en bane i bydel Nordstrand. Banen i Bestumkilen har vært i søkelyset i forbindelse med ulike typer planarbeid i området, og illustrerer at det også er interessekonflikter knyttet til bruk av arealflatene på fjorden.

Det har de siste årene vært økt tilrettelegging for denne typen aktivitet gjennom utsetting av låsbare kajakkstativer ved utfartsstedene langs fjorden (for eksempel på Sollerudstranda).

Som en oppfølging av Fjordbruksplanen jobbes det med å etablere to fjordsentre (Bestum/Lysaker og Ljan) med blant annet småbåthavn, småbåtopplag, servicesenter for småbåter, maritime idrettssentre for ulike vannsporter, rutebåtanløp o.l. Idrettssentrene baseres på sambruk mellom de ulike sjøorienterte aktivitetene for å effektivisere bruken av arealene.

4.6.3 Marka

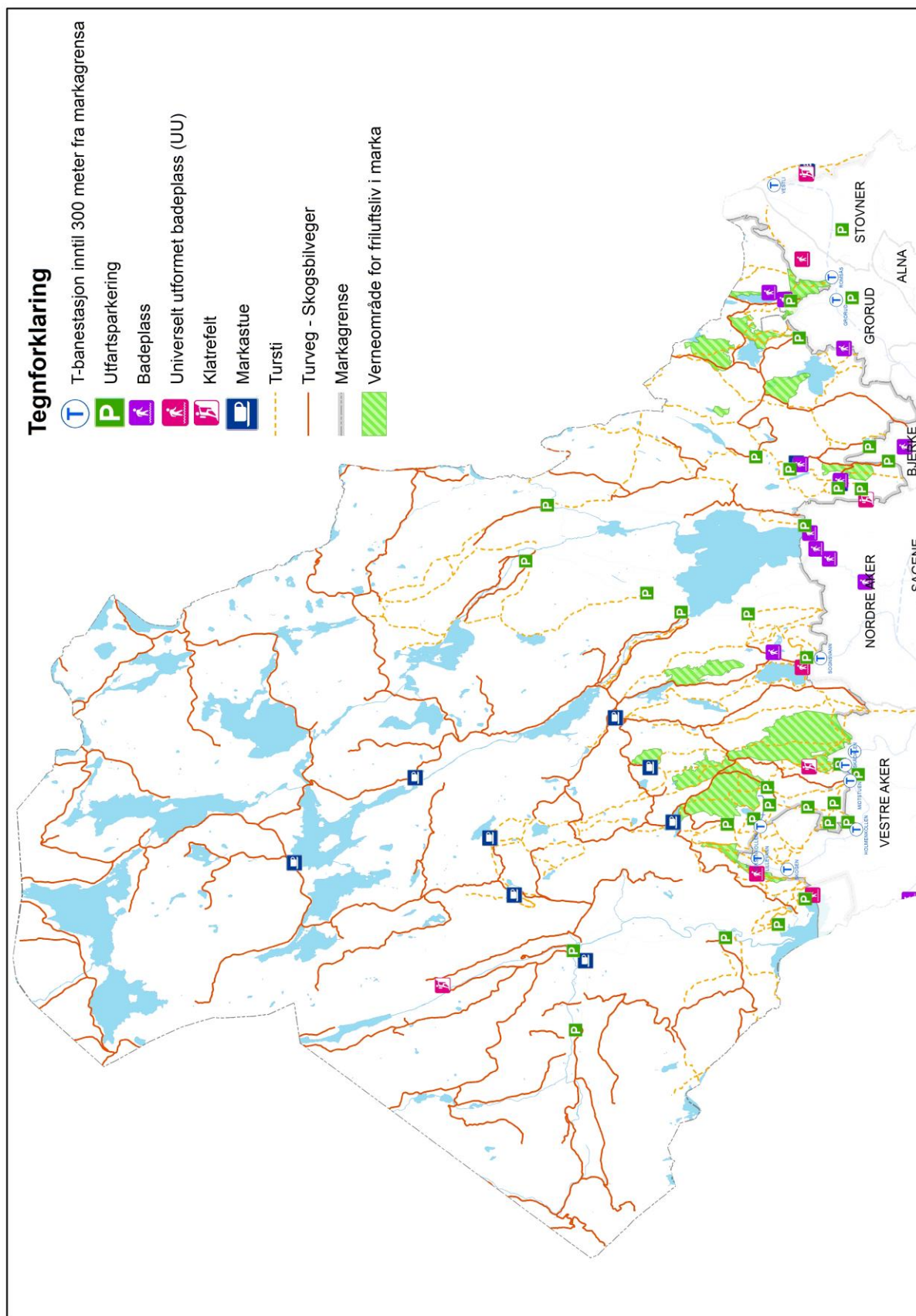
Marka utgjør en verdifull ressurs for friluftslivet for Oslo kommunes innbyggere. Marka gir mulighet for de uberørte natur- og friluftsopplevelsene samt ulike aktiviteter, sommer som vinter. At Marka er blitt bevart som natur- og friluftsområde er et resultat av en bevisst kommunal politikk, med stor oppslutning i Oslos befolkning. En egen lov fra 2009 styrker beskyttelsen av Marka mot nedbygging (Klima- og miljødepartementet, 2009). Om lag 50 prosent av Marka er i privat eie, men friluftsløven sikrer allmennheten rett til fri ferdsel i naturområder (og strandsoner) uavhengig av eierskap.

Sentrale tilretteleggingstiltak er turveier- og stier for både gående og rullende aktiviteter samt serveringssteder og overnattingsmuligheter. I tillegg er tilrettelegging for å komme seg ut i Marka viktig for tilgjengeligheten.

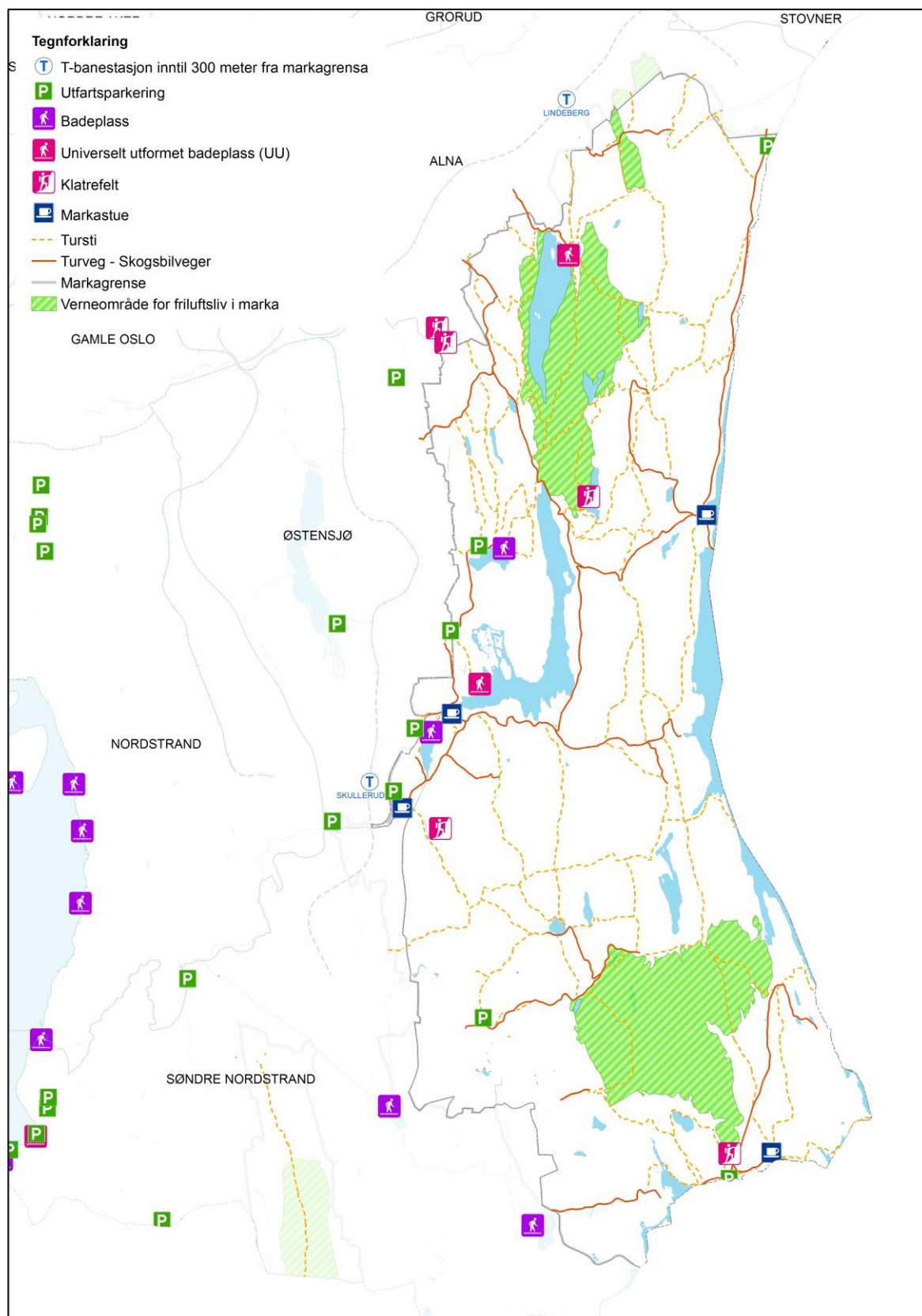
Kart 3a til 3d viser sentrale friluftstilbud i Oslomarka. Kartene er delt på Nordmarka og Østmarka, samt på sommer og vinter.

- 3a: Nordmarka sommer
- 3b: Østmarka sommer
- 3c: Nordmarka vinter
- 3d: Østmarka vinter

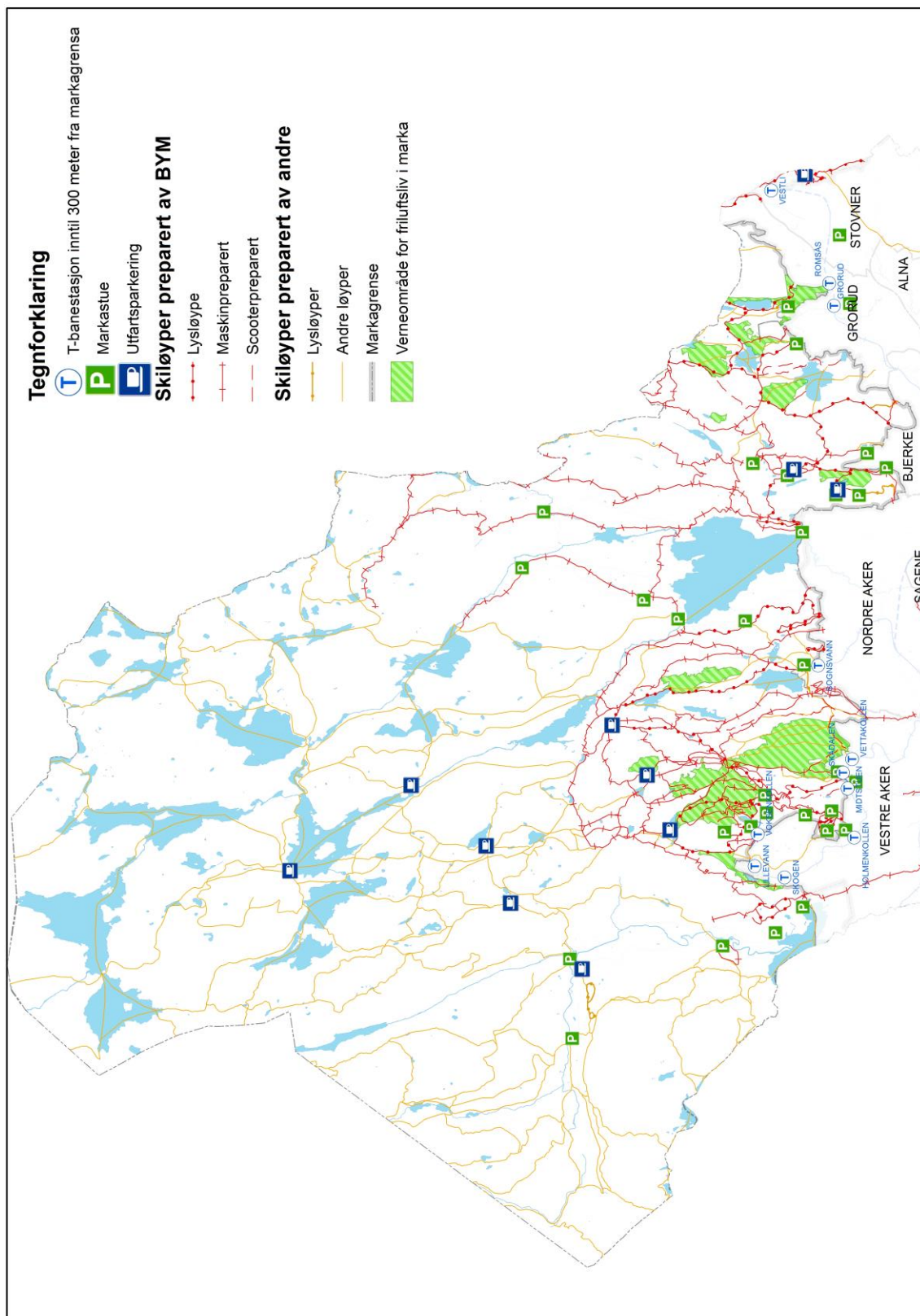
Kartene viser i hovedsak turveier/skiløyper, de største stuene og hyttene som er allment tilgjengelige. Kartet viser også områder som er avmerket som utendørs klatrefelt, utfartsparkeringer og kollektivknutepunkt for å vise enkel atkomst til Marka. Kartet viser i tillegg områder som er vernet for ulike formål.

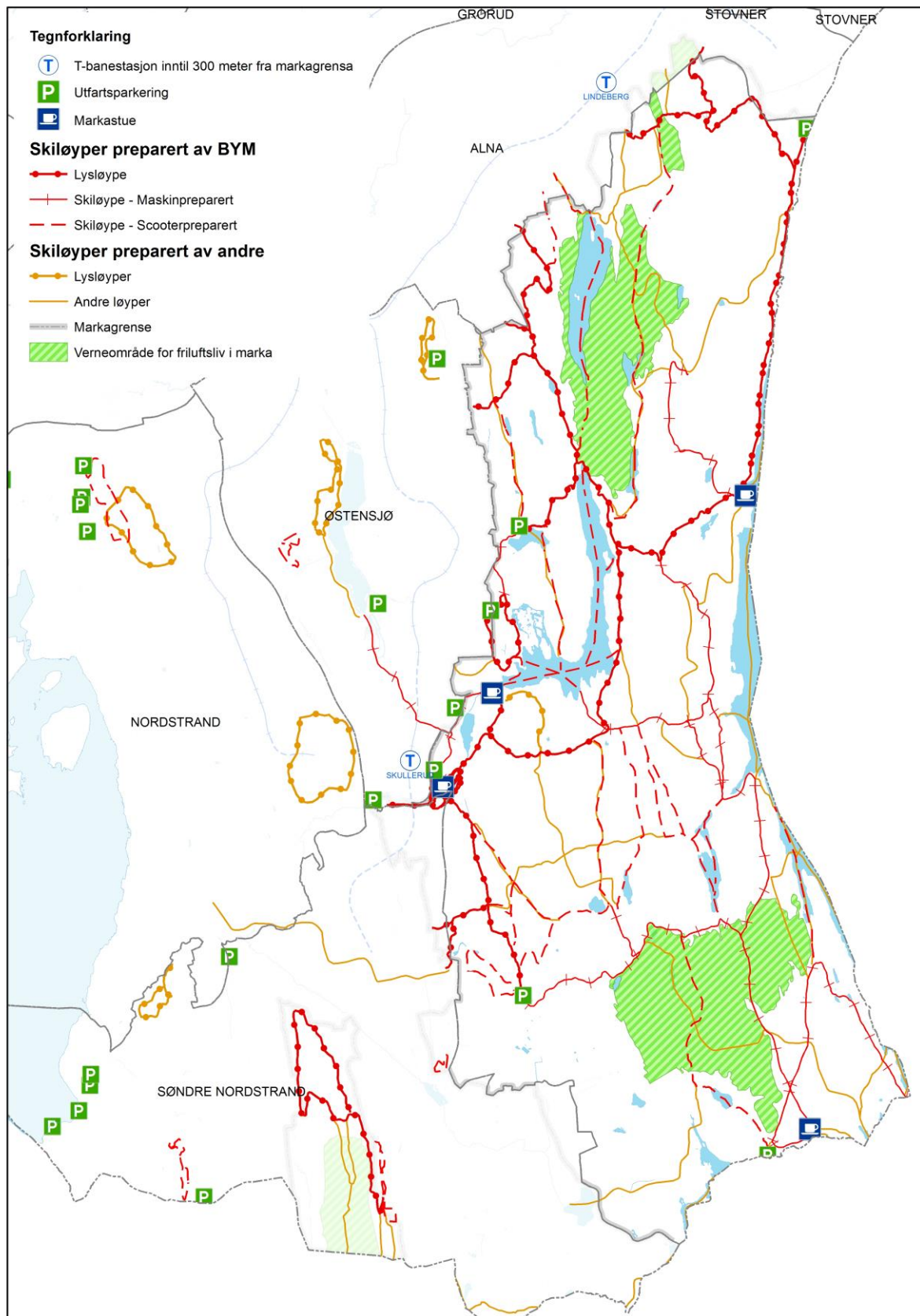
Kart 3a: Nordmarka sommer

Kart 3B: Østmarka sommer

Kart 3c: Nordmarka vinter

Kart 3d: Østmarka vinter

Turveinettet og skiløypene i marka

Turveinettet i Marka benyttes både til gåing og sykling om sommeren og prepareres for skigåing på vinteren. Turveinettet består av opparbeidede traseer for dette formålet. I tillegg blir skogsbilveier som i utgangspunktet er etablert for skogsdrift, også benyttet som turveier og skiløyper. Hver vinter kjøres det opp 325 km med skiløyper, som er gratis for alle å bruke.

Det er Oslo kommune som forvalter turveinettet og turtraseene i den delen av Marka som ligger i kommunens skoger. Dette innebærer at de har ansvaret for å vedlikeholde og sikre fremkommeligheten i traseene. Skiforeningen kjører opp løyper i den resterende delen av Marka, og legger til rette for sykling sommerstid ved etablering av trillestier. Ulike andre aktører, særlig friluftsforslagene, har også oppgaver knyttet til turveinettet, som merking, rydding og skilting av stinettet. Oslomarkas Fiskeadministrasjon (OFA) driver kultivering og setter ut fisk i over 500 vann og bekker i Oslomarka.

Markastuer, markahytter og kiosker

Markastuer, markahytter og kiosker i Marka er en sentral del av infrastrukturen for bruk av Marka til friluftsforsk. Markastuer er definert som serveringssteder med eller uten overnatting, mens markahytter er selvbetjente/ubetjente hytter, se kart 3 for oversikt. Oslo kommune eier 14 stuer, hytter og kiosker i Nordmarka, Østmarka og Lillomarka (innenfor Oslo kommunes grenser). Dessuten er det en rekke hytter som eies og drives av ulike organisasjoner eller av private aktører, for eksempel DNT Oslo og Omegn, Skiforeningen, ulike idrettslag og foreninger. I tillegg gis det tilbud i Marka utenfor Oslo kommunes grenser. For eksempel har DNT Oslo og Omegn til sammen 23 hytter i hele Oslomarka. To av disse er store, betjente hytter. Resten er ubetjente hytter, med størrelse på 2-30 senger.

Tabell 4-23 viser en samlet oversikt over stuer og hytter i Marka innenfor Oslo kommunes grenser.

Type hytte	Beliggenhet	Antall	Eier
Markastue: Serveringssted	Nordmarka	5	Oslo kommune, andre
	Østmarka	5	Oslo kommune, andre
	Lillomarka	4	Oslo kommune
Markastue: Serveringssted med overnattingsmulighet	Nordmarka	2	DNT, Skiforeningen
Markahytte (selvbetjente)	Nordmarka	8	DNT, Skiforeningen, andre
	Østmarka	1	Oslo kommune
Kiosker	Samlet	2	

Tabell 4-23 Sentrale stuer, hytter og kiosker i Marka (innenfor Oslo kommunes grenser)

Utendørs klatreområder

Klatring er en aktivitet som i utgangspunktet både kan drives i tilrettelagte områder og i områder som ikke er tilrettelagt. I Oslo (Marka) foreligger det avtale mellom Oslo kommune og brukere om tilrettelagt bruk for denne typen aktivitet på to steder; i Skådalen og Hauktjern. I tillegg er det kjent at det også er tilrettelagt i andre områder uten en formell avtale. Disse områdene er ikke kartlagt nærmere. Klatring er en aktivitet som er i vekst. I 2013 er det registrert i underkant av 5000 aktive klatrere i Oslo. I tillegg utøves denne aktiviteten i stor grad i egen regi.

Orienteringskart

Orienteringskart er en infrastruktur som gjør det mulig å drive orientering, både for idrettsformål og som friluftaktivitet. Orienteringskart er basert på de geografiske kartene og er avhengig av at disse til enhver tid er oppdatert, det vil si at endringer i veistrukturer, bygningsmasse o.l. registreres. I dag er kartene digitaliserte, noe som forenkler jobben med å oppdatere. Det er orienteringsklubbene som «eier» orienteringskartene, og som utvikler og vedlikeholder dem. Det kan søkes om spillemidler til å utvikle orienteringskart.

Orienteringskart dekker i utgangspunktet både sentrale bystrøk og Marka. Man kan drive ulike typer orientering på bakgrunn av kartene; ordinær orientering i skogsterreng, parkorientering (kortere løp i parker og bystrøk), skiorientering (vinter) samt turorientering (en ren mosjonsaktivitet). I 2013 var det registrert i overkant av 1700 aktive orienteringsløpere i Oslo.

I prinsippet kan man orientere «nesten over alt» så lenge man tar hensyn til lover og regler som gjelder for ulike områder, for eksempel verneområder og privat eiendomsrett, samt at man tar allmenne hensyn til eiendom, andre mennesker og omgivelser. For større arrangement må det søkes om tillatelse.

Den siste tiden har det vært oppmerksomhet rundt utøvelse av orientering og hensynet til verneområder i marka. Dette presenteres nærmere i kapittel 5 Behovsanalysen under drøfting av interessekonflikter.

Villmarksopplevelser og verneområder

En viktig del av friluftslivet er «villmarksopplevelsene». Dette innebærer tilgang til områder som ikke er tilrettelagt for noen form for aktivitet, både i Marka og i naturen for øvrig. Arbeidet med utvikling av friluftslivet må også ivareta behovet for denne typen arealer. Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) har fokus på friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Markaloven har klare føringer for forvaltningen av Marka og hvilke regler for tilrettelegging som gjelder.

Både Marka og andre friluftsområder i Oslo (for eksempel øyene) representerer store naturverdier og rikt biologisk mangfold som kommunen skal ta vare på og forvalte. For å ivareta dette må enkelte områder gis en form for vern. Nesten 10 prosent av arealet i Oslo er bevart ved statlig eller kommunalt vern på grunn av store naturverdier. Tabell 4-24 viser vernede områder i Oslo etter type vern. Vernede områder er også vist i kart 3a og 3b. Markaloven har et svakere vern enn de andre kategoriene, derfor er denne vist separat.

	Antall	Areal (km ²)	% av Oslos total areal
Statlig vern	49	38,45	8,47
Kommunalt vern	162	5,81	1,27
Totalt vernet (korrigert for overlapp)		43,21	9,52
Markaloven		306,91	67,59

Tabell 4-24 Vernede områder i Oslo

Utfartsparkering og t-baneadkomst

For at Marka skal være en attraktiv ressurs for friluftsliv (lavterskel) må tilgangen være enkel. Gode kollektivløsninger og tilgang på parkeringsplasser danner, sammen med turveier som leder inn til Marka, atkomstmuligheter til kommunens store grøntressurs.

Kart 3a og 3b viser utfartsparkeringer og t-banestasjoner nær Marka. Tabell 4-25 gir en oversikt over kapasiteten på parkeringsplassene ved utfartene.

Utfartsparkering i tilknytning til	Kapasitet (plasser)
Nordmarka	6148
Østmarka	1630
Samlet kapasitet	7778

Tabell 4-25 Oversikt over utfartsparkering i forbindelse med Marka

Totalt er det om lag 7800 parkeringsplasser ved utfartsstedene til Marka, hvorav de fleste ligger i tilknytning til Nordmarka. Samtlige disse er helårsparkeringer. En oversikt over de enkelte utfartsparkeringene og deres kapasitet er gitt i vedlegg 8.

Det finnes også utfartsparkeringer knyttet til andre områder av Marka, eksempelvis badeplasser. Disse er ikke kartlagt nærmere.

5 Behovsanalyse

Behovsanalysen skal i henhold til Oslo kommunes veileder for KVV (Oslo kommune, 2011) beskrive dagens situasjon samt interessenters og aktørers forventinger og behov. Behovsanalysen er det første trinnet i konseptvalgutredningen og danner grunnlaget for videre utredning og anbefaling av konsept.

Veilederen definerer følgende tre elementer som til sammen utgjør leveransen fra behovsanalysen:

- Steg 1: En beskrivelse av dagens situasjon/kapasitet og konsekvenser av denne, fremtidig forventet utvikling uten særskilte tiltak/investeringer tatt i betraktning.
- Steg 2: En oversikt over de viktigste aktører og interessenter, samt hvilke forventinger og behov disse har. Eventuelle behovskonflikter avdekkes.
- Steg 3: Et klart uttrykt behov for kommunen, slik dette er prioritert fra operativ bestiller.

Dette kapittelet er disponert i henhold til disse tre stegene.

5.1 Dagens situasjon og forventet utvikling

I henhold til KVV-veilederen skal man i behovsanalysen beskrive dagens situasjon/kapasitet, konsekvensene av dagens situasjon, fremtidig forventet utvikling uten særskilte tiltak/investeringer samt definere et gap mellom situasjonen uten tiltak og dagens situasjon (behovet). Veilederen sier også at det skal gjennomføres en følsomhetsanalyse, men det er ikke relevant i denne sammenheng.

5.1.1 Dagens situasjon

I kapittel 3 og 4 er det gjort rede for aktører samt dagens situasjon/tilbud av anlegg og arealer til idretts- og friluftsførmål i Oslo. Kartleggingen av anlegg og arealer har utgjort en stor del av arbeidet med behovsanalysen, basert på at mandatet for KVV-en har hatt en vesentlig vekt på dette. Nedenfor gis en kort oppsummering av dette. Det vises til kapittel 3 og 4 for mer detaljert oversikt. Beskrivelsen av anlegg og arealer gir, sammen med andre faktorer, et bilde av dagens situasjon.

Dagens aktører, anlegg og arealer

Både kommunale og private aktører bidrar til ulike former for tilrettelegging for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet gjennom en betydelig ressursinnsats. Kommunen har i hovedsak hatt et ansvar for å tilrettelegge anlegg og arealer, mens organisasjoner innen idrett og friluftsliv i hovedsak har stått for aktivitetstilbudet. Noen anlegg og arealer til disse formålene realiseres også gjennom private initiativ. Aktørene samhandler i til dels komplekse prosesser for å utvikle og realisere de riktige tiltakene. Gode prosesser basert på omforente mål, strategier og prioriteringer er viktig for effektiv og rask gjennomføringstakt.

Oslos innbyggere har tilgang på et bredt spekter (portefølje) av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, bygd opp gjennom mange år. Tilbudet innenfor idrett består i hovedsak av innendørsflater som flerbrukshaller, andre idrettshaller og svømmeanlegg samt utendørsflater til ulike ballidretter, friidrett, ski og andre vinteridretter. Friluftstilbudet utgjøres

av urbane friluftsmuligheter med turveier, parker og elvedrag, kortreist friluftsliv («nærmarka») med stier, lysløyper og turveier og enkel infrastruktur som bord, benker og toaletter samt resten av Marka, fjorden og øyene med skogsbilveier, merkede turstier/skiløyper, serveringssteder, overnattingshytter, badevann, turposter, kulturlandskap, opparbeidede strender med fasiliteter og båthavner.

De ulike anleggene og arealene ligger spredt over hele byen, langs fjorden, i Marka og på øyene. Innbyggerne har ulik tilgang til de forskjellige anleggene og arealene i sitt nærområde (bydel eller byområde). Målt i anleggsdekning, som er en vanlig måte å uttrykke status for idrettsanleggssituasjonen på, har Oslo lav dekning sammenlignet med landsnivået. Selv om slike parametere ikke tar hensyn til avstander, befolkningstetthet eller kapasitetsutnyttelse, oppfatter flere at Oslo kommune ikke tilbyr et tilfredsstillende nivå på anleggstilbudet, verken for alle idretter/anleggstyper eller for alle deler av byen.

På friluftsområdet har Oslo i utgangspunktet tilgang på unike naturressurser med sammenhengende skog på den ene siden og fjorden på den andre. Riktig forvaltning av og retningslinjer for bruk av disse ressursene både med tanke på friluftsliv og andre hensyn er imidlertid viktig for at de skal representere og oppfattes som et godt tilbud til innbyggerne. For hverdagsfriluftslivet er grønnstrukturen i byggesonen, turveinettet, parker og friområder av særlig betydning. Selv om dekningsgrad ikke kan måles på samme måte på friluftsområdet som på idrettsområdet, er det likevel en oppfatning at også friluftstilbudet har behov for oppgradering.

Brukergrupper

Beskrivelsen av dagens anlegg og arealer sier noe om tilbudet, både nivå og kapasitet, samt sammensetning. Det er i neste omgang interessant å si noe om hvordan tilbudet benyttes, det vil si hvilke brukergrupper som benytter tilbudene. Brukerne kan grupperes i følgende hovedkategorier:

- Brukere som driver idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet gjennom organiserte ledd, enten idrettslag eller friluftsansjoner, eller gjennom andre aktører som for eksempel skolen
- Brukere som driver idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet på egenhånd (egenorganiserte)
- (Potensielle) brukere som ikke driver noen form for aktivitet

Det er overlapp mellom og innad i de to første gruppene, det ene utelukker ikke det andre. En og samme person kan drive den samme aktiviteten både gjennom organiserte ledd og som egenorganisert aktivitet, og kan drive ulike aktiviteter. Nedenfor vises ulike fakta som bidrar til å belyse hva slags type aktivitet som drives, det vil si hvordan brukergruppene benytter tilbudet. Inaktivitet drøftes også nærmere.

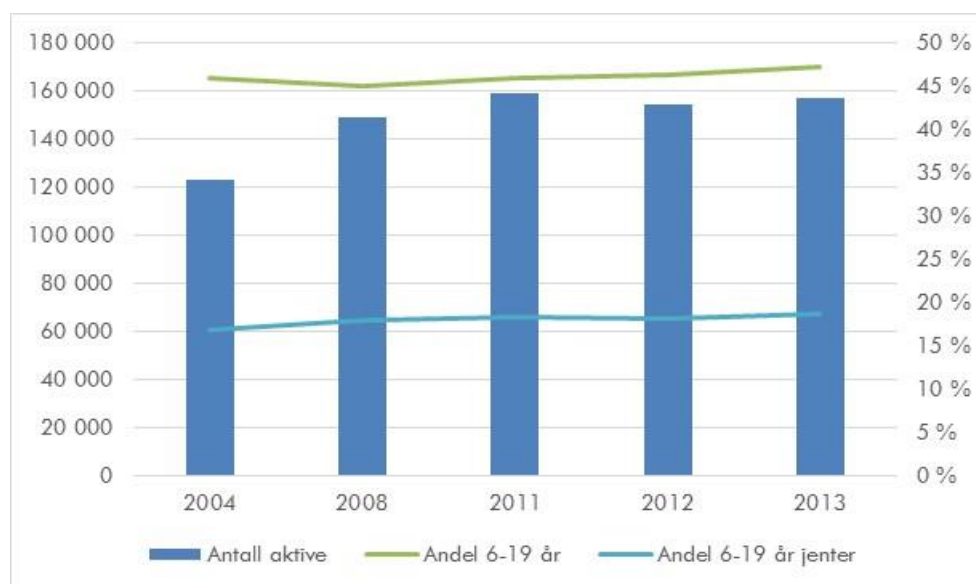
Aktivitet: Idrett

Den organiserte delen av idretten er primært brukere av de typiske idrettsanleggene som hallene, svømmeanleggene, fotballbanene og øvrige idrettsarenaer. Idretten deler også i stor grad arenaer med friluftslivet, særlig gjelder dette skianlegg.

Antallet aktive idrettsutøvere er en indikasjon på bruken av tilbudet. Aktivitetstall registreres i den såkalte idrettsregistreringen (Oslo Idrettskrets og Norges Idrettsforbund, 2013). Tallene sier noe om antallet aktive i de enkelte idrettene (utenom bedriftsidrett). Tallene er et uttrykk for hvor mange som utøver de ulike aktivitetene gjennom lag eller klubber som er en del av Norges idrettsforbund. Det betyr at det kan være andre som driver de samme aktivitetene, men som gjør det på egenhånd. Disse fanges ikke opp i fremstillingen her. Andelen som ikke er organisert varierer mye mellom ulike idretter.

Tallene samlet for alle idretter kan ikke likestilles med antallet aktive personer, ettersom flere personer kan være aktive i flere idretter. Tallene benyttes likevel som et uttrykk for aktivitetsnivået (etterspørselen) samlet sett.

Det er sett på utvikling over tid, og data for Oslo er sammenlignet med tilsvarende tall på nasjonalt nivå. I Figur 5-1 er utviklingen vist i antallet aktive⁴ i idrett i Oslo idrettskrets totalt sett, samt andelen barn og unge de siste 10 årene (fram til og med 2013).

Figur 5-1 Utvikling i antall aktive medlemmer i Oslo idrettskrets 2004-2013

Kilde: Aktivitetstall idrettsregistreringen (OIK/NIF)

Antallet aktive i ulike idretter i Oslo idrettskrets var i underkant av 160 000 ved utgangen av 2013, en økning på 23 prosent siden 2004. Som nevnt er ikke dette nødvendigvis unike aktive, ettersom det kan være personer som er aktive i flere idretter. Som et uttrykk for utviklingen/etterspørselen kan man likevel si at antallet med registrert aktivitet gjennom idrettslag tilsvarer 25 prosent av befolkningen, opp fra 24 prosent for 2004. Til sammenligning tilsvarte antallet på landsbasis 31 prosent i 2013. Med andre ord øker etterspørselen, sett i forhold til at befolkningsveksten har vært om lag 20 prosent i siste tiårsperiode. Aktivitet i bedriftsidrett, som benytter de samme anleggene, kommer i tillegg. Antallet medlemmer i bedriftsidretten var over 80 000 i 2013.

Det samme resonnementet kan benyttes på barn og unge. Antallet registrerte aktive mellom 6 og 19 år har ligget relativt stabilt i hele perioden, og utgjør 46-47 prosent av antallet aktive. Andelen aktive jenter i denne aldersgruppen er i underkant av 20 prosent av samlet antall aktive. Det vil si at det er flest gutter (60 prosent) blant aktive barn og unge.

De idrettsaktive fordeler seg på et stort antall idretter. Det er registrert aktivitet i over 50 ulike idretter. Tabell 5-1 viser de ti største idrettene i Oslo målt etter antall aktive i organisert idrett. Det samme måltallet er også vist for Norge som helhet.

⁴ Antall aktive er lavere enn antall medlemmer, og er ikke nødvendigvis det samme som antallet aktive personer.

Ti idretter med flest aktive: Andel av alle aktive 2013			
Idrett	Oslo	Idrett	Hele Norge
Fotball	19,1 %	Fotball	23,8 %
Ski	10,9 %	Ski	11,6 %
Gymnastikk og turn	5,4 %	Håndball	7,4 %
Tennis	5,3 %	Golf	6,7 %
Håndball	4,3 %	Gymnastikk og turn	5,7 %
Friidrett	4,2 %	Friidrett	5,3 %
Svømming	3,6 %	Svømming	4,1 %
Bandy	3,6 %	Sykkel	3,1 %
Kampsport	3,5 %	Kampsport	2,6 %
Padling	3,3 %	Studentidrett	2,0 %
Sum	63,2 %	Sum	72,4 %

Tabell 5-1 De ti største idrettene i Oslo og Norge målt etter aktivitetsregistreringen i Norges idrettsforbund.

Kilde: Aktivitetstall idrettsregistreringen (OIK/NIF)

Fotball og ski er de idrettene med flest registrert aktive blant organiserte idretter både i Oslo og i Norge som helhet. Andelen av aktive som driver med disse idrettene er noe lavere i Oslo enn i landet for øvrig. Det er om lag de samme idrettene som følger på de neste plassene, men rekkefølgen er noe forskjellig.

Til sammen står de ti største idrettene i Oslo for om lag 63 prosent av alle registrerte aktive, mens det tilsvarende tallet for Norge som helhet er 72 prosent. Dette betyr at konsentrasjonen om de største idrettene er større i Norge som helhet enn i Oslo. Det vil si at Oslos befolkning er mer spredt på ulike idretter, eller etterspør et bredere spekter av anlegg og arealer.

Aktivitet: Friluftsliv

Friluftslivet benytter i utgangspunktet alle blågrønne strukturer i byen, Marka og fjorden som utgangspunkt for aktivitet.

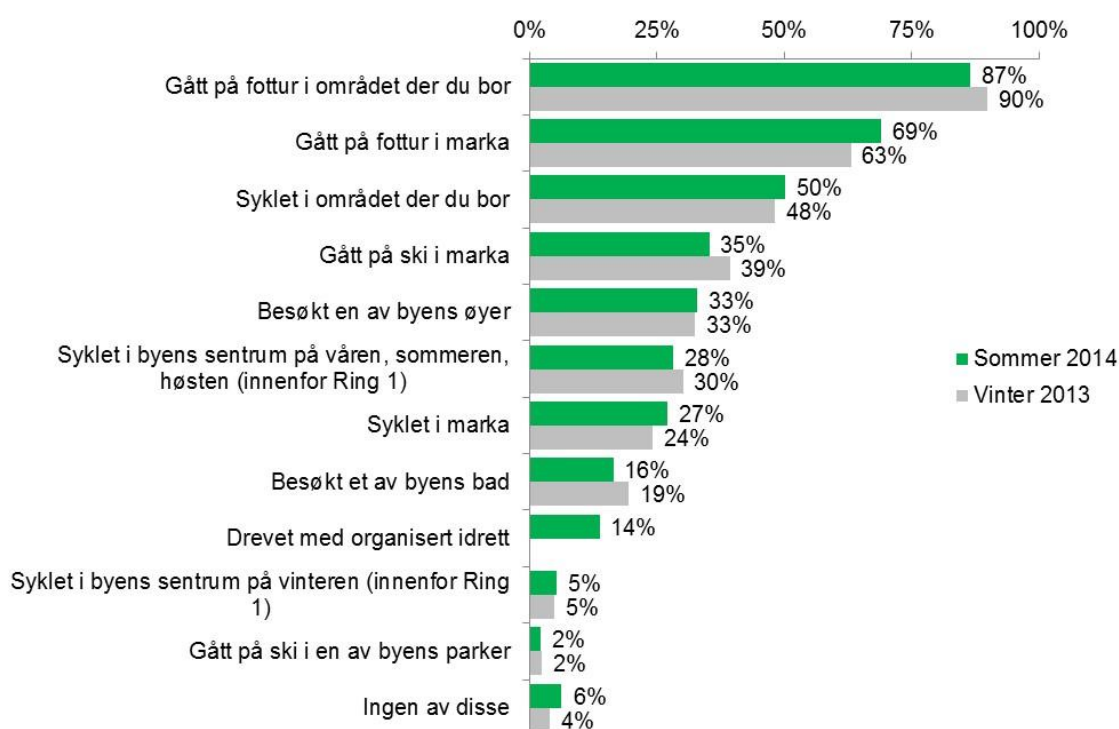
På samme måte som for idrettene kan utviklingen i medlemskap i friluftsansjoner benyttes som indikator på aktivitetsutvikling og etterspørsel etter friluftstilbudet, selv om et medlemskap i seg selv ikke nødvendigvis innebærer at alle er aktive eller sier noe om hvor aktive de er. Store medlemsbaserte friluftsansjoner er for eksempel DNT Oslo og Omegn og Skiforeningen. Under benyttes utvikling i medlemsmassene til disse foreningene som en indikator som belyser etterspørsel på friluftsområdet.

- DNT Oslo og Omegn arrangerer turer, merker turstier og eier hytter i Marka som stilles til disposisjon for medlemmer. Foreningen har om lag 77 000 medlemmer i dag. Medlemsmassen omfatter alt fra mindre barn til godt voksne mennesker (0-100 år). De siste årene har det vært en jevn tilstrømning av nye medlemmer. Økningen i medlemsmassen siden 2004 har vært 17 prosent regnet i medlemskap. Noen medlemskap omfatter flere personer (for eksempel medlemskap på husstandnivå). Antallet barn og unge (0 til 18 år) er over 10 000, en vekst på nesten 30 prosent siden 2004.
- Skiforeningen arbeider med å anlegge og vedlikeholde løyper, sykkelstier, bakker og andre friluftsanlegg, og driver fire store og flere mindre stuer/serveringssteder i Marka. Foreningen eier og driver i tillegg Skimuseet i Holmenkollen, og drifter Holmenkollen kultur- og turistanlegg, som er en av Norges best besøkte turistdestinasjoner. Skiforeningen har over 70 000 medlemmer i dag. Dette er en vekst på

om lag 40 prosent de siste ti årene. Foreningen anslår selv at det er nærmere 250 000 brukere av deres tilbud (skiløypene/løypene). Hvert år deltar om lag 10 000 på foreningens skikurs. På samme måte som for DNT Oslo og Omegn har Skiforeningen medlemmer i alle aldersgrupper. (Skiforeningen, flere år).

Målt i antall medlemmer i disse to organisasjonene kan det derfor sies at etterspørselen etter friluftaktiviteter også viser en stigende kurve målt i forhold til befolkningsveksten.

En brukerundersøkelse om aktivitet og vurdering av tilbudet innen idrett og friluftsliv blant Oslos innbyggere i 2014 sier også noe om hva etterspørselen fra byens innbyggere på friluftsområdet er. I undersøkelsen er det spurt om hvilke aktiviteter den enkelte har utført i løpet av de siste 12 månedene. Alternativene er gitt på forhånd og er ikke nødvendigvis uttømmende. For eksempel fanger det ikke opp hvordan innbyggerne bruker byens parker. Undersøkelsen ble gjennomført sommeren 2014, og den samme undersøkelsen ble også gjennomført vinteren 2013. I Figur 5-2 er resultatene for begge årene oppsummert.

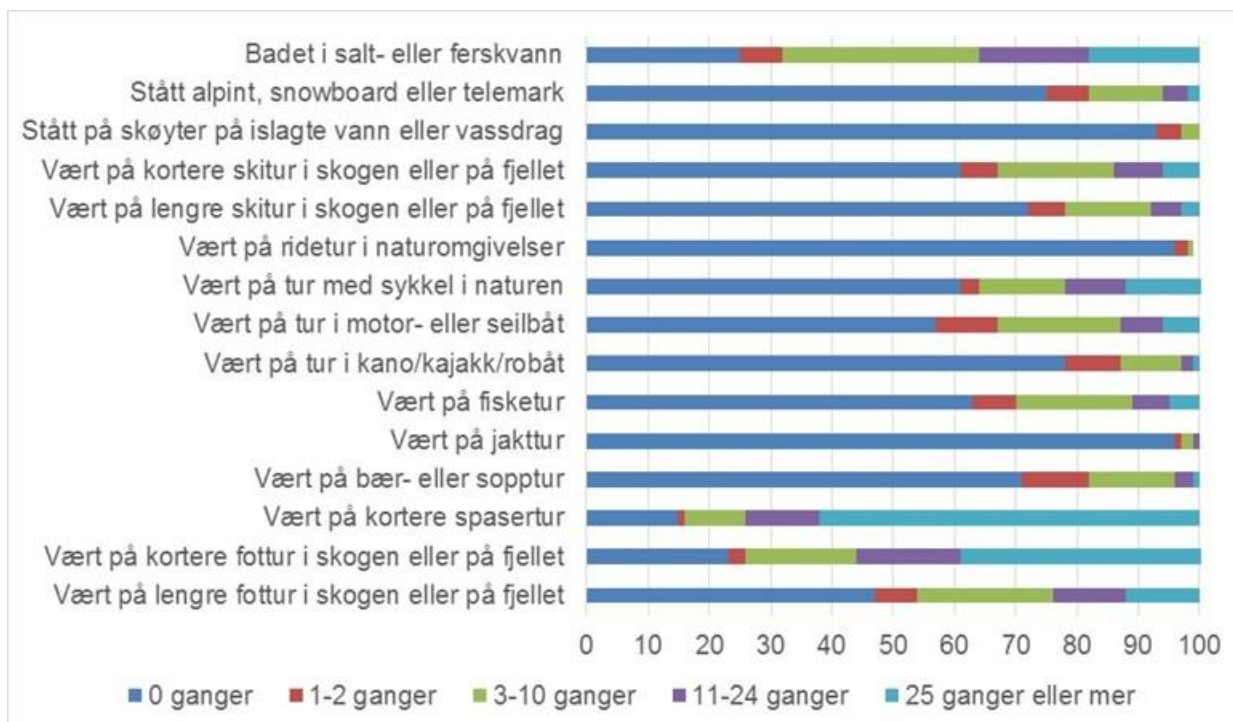

Figur 5-2 Gjennomførte aktiviteter siste 12 måneder

Kilde: Brukerundersøkelse blant Oslos innbyggere (Oslo kommune, 2014b).

Som figuren viser er det flest som har gått tur (eller syklet) enten i nærområdet sitt eller i Marka. Mellom 70 og 90 prosent har utført denne aktiviteten. Det er også en tredel som har gått på ski i Marka eller besøkt en av byens øyer. Til sammenligning var det 14 prosent av innbyggerne som hadde drevet med organisert idrett.

Som et supplement refereres Statistisk sentralbyrås Levekårsundersøkelse (Statistisk sentralbyrå, 2014). Undersøkelsen omfatter lignende spørsmål som over rettet mot befolkningen i store norske byer fra 2014. Denne undersøkelsen har et noe bredere spekter av alternative aktiviteter.

Figur 5-3 Deltakelse på ulike friluftslivsaktiviteter i løpet av de siste 12 månedene. Andel personer som har drevet med de ulike aktivitetene. Resultater fra levekårsundersøkelsen. Tettsteder med 100 000 eller flere innbyggere.

Kilde: SSB Levekårsundersøkelse (Statistisk sentralbyrå, 2014)

Denne undersøkelsen understøtter Oslos undersøkelse om at gåturer er den aktiviteten folk oftest gjennomfører. Også bading kommer høyt opp på den nasjonale undersøkelsen. En viktig observasjon fra begge undersøkelsene er også at etterspørselen etter friluftaktiviteter er bred, i den forstand at det er mange ulike aktiviteter som tiltrekker seg folk.

Inaktivitet: Potensielle brukere

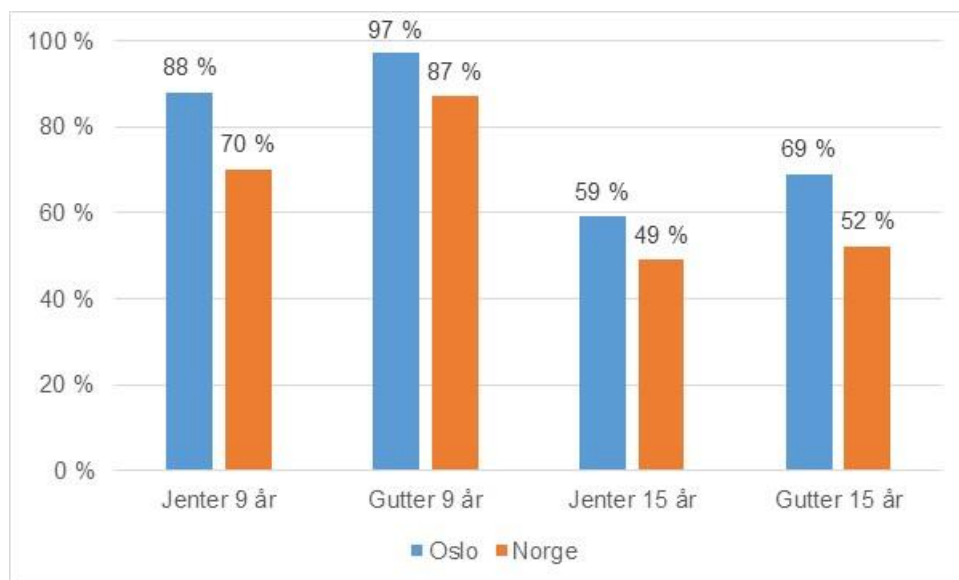
Det er en trend i samfunnet at befolkningen blir mindre og mindre aktive. Dette henger sammen med at både arbeidslivet og fritiden gradvis er innrettet mot mer stillesitting. Selv om mange er aktive i idrett og friluftsliv, og det er stor vekst i deltagelse i arrangementer som skirenn, maraton osv., er det en større andel av vår hverdag som ikke innebærer fysisk aktivitet. For lav fysisk aktivitet påvirker helsen.

I et folkehelseperspektiv er det utarbeidet anbefalinger for hvor mye aktivitet hver enkelt bør ha daglig. Helsedirektoratet har følgende aktivitetsanbefalinger for ulike aldersgrupper i den norske befolkningen per 2014 (www.helsedirektoratet.no):

- Voksne og eldre bør være i moderat fysisk aktivitet minst 150 minutter i uka eller minimum 75 minutter med høy intensitet per uke. Anbefalingen kan også oppfylles med kombinasjon av moderat og høy intensitet.
- Barn og unge anbefales minimum 60 minutter fysisk aktivitet hver dag, alternativt fordelt utover uken. Aktiviteten bør være variert og intensiteten både moderat og hard. Minst tre ganger i uka bør aktiviteten være med høy intensitet, og inkludere aktiviteter som gir økt muskelstyrke og styrker skjelettet.
- Alle bør redusere stillesittingen i løpet av dagen.

Det er gjennomført mange ulike undersøkelser i Norge og Oslo som sier noe om befolkningens aktivitetsnivå. Nedenfor vises resultatet fra et par utvalgte undersøkelser.

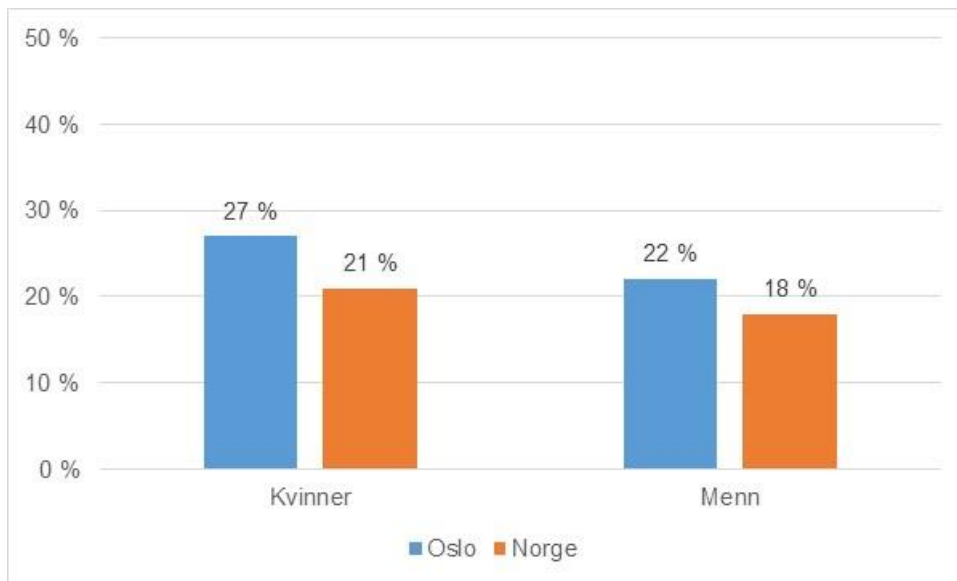
I rapporten «Fysisk aktivitet blant befolkningen i Oslo kommune» (Oslo kommune, 2010) presenteres data om aktivitetsnivået til befolkningen i kommunen. Dataene i rapporten er hentet fra to store nasjonale kartleggingsstudier som Norges idrettshøgskole har gjort på oppdrag for Helsedirektoratet – en studie blant barn og unge og en blant voksne på 2000-tallet. Figur 5-4 viser andelen barn og unge som tilfredsstillte aktivitetsanbefalingene.

Figur 5-4 Andel blant 9- og 15-åringene i Oslo og Norge for øvrig som tilfredsstilte anbefalingene for fysisk aktivitet (N=1824)

Kilde: Helseetaten (Oslo kommune, 2010)

Majoriteten av 9-årige gutter og jenter i Oslo tilfredsstilte anbefalingene for fysisk aktivitet. Imidlertid var det kun 59 prosent av 15-årige jenter og 69 prosent av 15-årige gutter i Oslo som tilfredsstilte anbefalingene. Det var signifikant flere 9-årige jenter og gutter i Oslo som tilfredsstilte anbefalingene for fysisk aktivitet sammenlignet med henholdsvis jenter og gutter i resten av landet. Denne forskjellen ble også sett blant 15 år gamle gutter, men ikke blant 15 år gamle jenter. Figur 5-5 viser andelen voksne som tilfredsstillte aktivitetsanbefalingene.

Figur 5-5 Andel blant de voksne og eldre (20-65 år) i Oslo og Norge for øvrig som tilfredsstilte anbefalingene for fysisk aktivitet (N=2707)

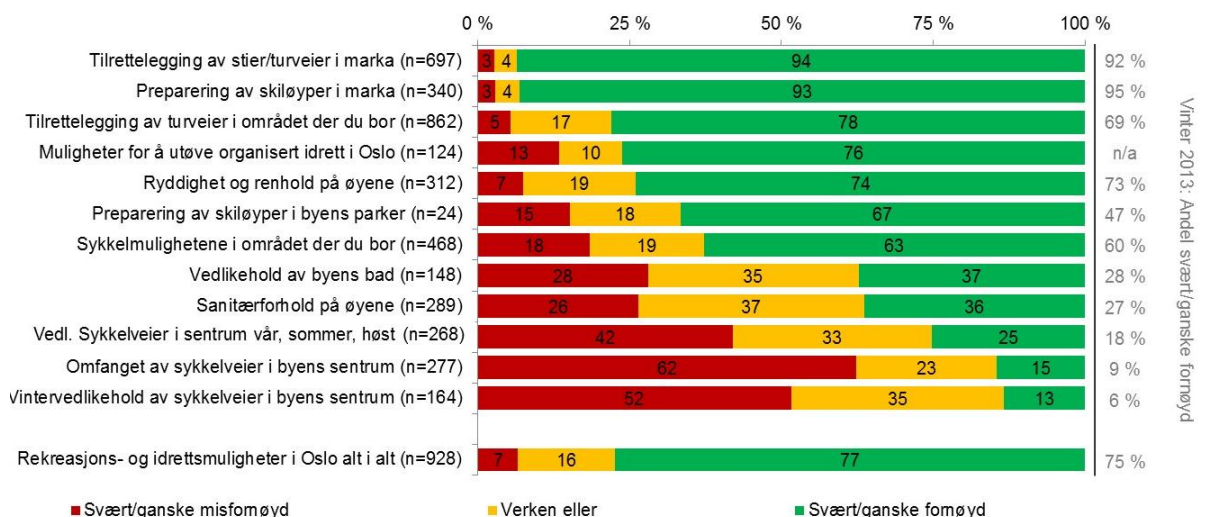
Kilde: Helseetaten (Oslo kommune, 2010)

Totalt oppfylte 24,6 prosent av deltakerne i Oslo anbefalingene for fysisk aktivitet. Det er noen flere kvinner enn menn i Oslo som tilfredsstilte anbefalingene for fysisk aktivitet, men denne forskjellen er ikke signifikant. Det var heller ingen signifikante forskjeller i andel som tilfredsstilte anbefalingene når en sammenlignet deltakerne i Oslo med deltakerne i resten av landet.

I utgangspunktet kan man si at de inaktive har tilgang på det samme tilbudet av anlegg og arealer som de som er aktive. De etterspør imidlertid ikke dette tilbudet, slik det foreligger, ettersom de ikke bruker det. En forklaringsfaktor for inaktivitet kan være at de ikke har tilgang på *riktig* tilbud i betydningen et tilbud som stimulerer til aktivitet. Det er imidlertid flere faktorer som spiller inn på folks aktivitetsnivå; tilgjengelige tilbud, særlig lavterskeltilbud i form av nærmiljøanlegg, konkrete tilpassende aktivitetstilbud, helse, økonomiske forhold, kultur etc. Dette krever en helhetlig tilnærming til problematikken. Dette drøftes nærmere i kapittel 6.

Hva mener Oslos innbyggere om tilbudet innenfor idrett og friluftsliv?

Oslo har de siste årene gjennomført en undersøkelse av innbyggernes tilfredshet med tilbudet innenfor idrett og friluftsliv (Oslo kommune, 2014). Resultatene er gjengitt i Figur 5-6.

Figur 5-6 Tilfredshet med tilbud. (Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med følgende i Oslo)

Kilde: Brukerundersøkelse blant Oslos innbyggere (Oslo kommune, 2014)

Hovedinntrykket er at Oslos innbyggere er svært fornøyd med rekreasjons- og idrettsmuligheter i Marka.

- Tilfredsheten er svært høy med preparering av skiløyper og tilrettelegging av stier/turveier i Marka.
- Et klart flertall er også fornøyd med tilrettelegging av turveier i området der de bor, muligheter for å utøve organisert idrett i Oslo, ryddighet og renhold på øyene, sykkelmulighetene i området der de bor og preparering av skiløyper i byens parker.
- Oslofolk er mer delt i synet på vedlikehold av byens bad og sanitærforhold på øyene, mens tilfredsheten er lavest med omfang, vedlikehold og tilrettelegging av sykkelveier i byens sentrum. På disse områdene har tilfredsheten økt noe sammenlignet med 2013, men endringen kan skyldes tidspunktet for gjennomføring av undersøkelsen.

I analysen av undersøkelsen er det vurdert såkalt korrelasjon mellom enkeltspørsmål og tilfredshet med rekreasjons- og idrettsmuligheter alt i alt. Dette er en form for vurdering av hva som betyr mest. Analysen gir følgende funn:

- Tilrettelegging for fotturer og muligheten til å utøve organisert idrett har størst betydning for tilfredshet med idretts- og rekreasjonsmuligheter i Oslo.
- Forbedring av vedlikehold ved byens bad samt forbedring av sanitærforhold på øyene har størst potensial for å bedre den overordnede tilfredsheten.
- Vedlikehold og omfang av sykkelveier i byen scorer dårligst på tilfredshet, men har begrenset betydning for overordnet tilfredshet med rekreasjons- og idrettsmuligheter.
- Andre faktorer har mindre betydning for tilfredshet med rekreasjons- og idrettsmuligheter i Oslo, men kan potensielt ha stor betydning for tilfredshet med andre deler av kommunens arbeid.

Disse observasjonene er nyttige i det videre arbeidet med Behovsplanen.

Konsekvenser av dagens situasjon

Neste steg i behovsanalysen er å beskrive konsekvensene av dagens situasjon for kommunen, brukere og andre. I prinsippet kan man gjennomgå hver enkelt anleggs- eller arealkategori, men av hensyn til omfanget er dette lite hensiktsmessig. I arbeidet i denne KVVU-en er det konsekvensene av dagens situasjon for hele porteføljen av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og aktivitet, og bruken/ikke bruken av disse, som er aktuelt å vurdere. I det videre arbeidet med Behovsplanen vil det være aktuelt å drøfte situasjonen på avgrensede anleggs- og arealkategorier mer separat og konkret. På porteføljenivå er det særlig tre forhold som peker seg ut som relevante i dagens situasjon:

- For det første er det større etterspørsel enn tilbud på noen områder. Dette gir seg utslag i «kø», ved at noen enten ikke får drevet idrett eller aktivitet, eller at de blir drevet i et mindre omfang enn det som oppfattes som behovet. For eksempel gjelder det på arealer som har begrenset kapasitet som tilrettelagte inneflater og uteflater. Innenfor flere idretter er det dokumentert underkapasitet i dag, gitt en oppfatning av hva en norm for tilbudet skal være. Disse opplysningene vil bli benyttet i det videre arbeidet med Behovsplanen. At tilbudet ikke tilfredsstiller etterspørselen, vil av de berørte oppfattes som en svakhet ved tilbudet, og en begrensning for å drive idrett eller aktivitet. Kommunen stilles overfor et krav eller ønske om å øke tilbudet. Det har først og fremst konsekvenser for arealbruk samt budsjettmessige konsekvenser.
- For det andre gir bruk seg utslag i slitasje og belastning på anlegg og arealer. Det er vekst i aktivitet både innen idretten og friluftslivet. Slitasje og belastning øker med økt bruk. Dette gjelder både idrettsanlegg og friluftsområder. Brukerne vil oppleve at kvaliteten eller standarden på tilbudet forringes. Kommunen vil også her stilles overfor et behov for å øke ressursene som kanaliseres til formålet.
- For det tredje gir liten aktivitet for en del av innbyggerne negative konsekvenser for folkehelse og livskvalitet for enkeltindividene, og økte utgifter på kommunens helsebudsjetter med mer. Liten aktivitet gir i seg selv behov for å tilrettelegge for å stimulere til mer aktivitet på måter som ikke fanges opp av det tradisjonelle tilbudet.

5.1.2 Endringer og forventet utvikling (prognose for tilbudet)

Neste steg er å etablere en overordnet prognose for den forventede utviklingen i tilbudet. Dette er belyst på to måter:

- Betydningen av endringer i demografiske faktorer: Hva betyr befolkningsvekst og endringer i befolkningssammensetning (alder og kultur) for omfanget og sammensetningen av porteføljen av anlegg og arealer?
- Betydning av trender i etterspørselen: Hva betyr trender i etterspørselen etter idretts- og friluftstilbud for omfanget og innretningen av porteføljen?

Endring i demografiske faktorer: Befolkningsvekst og endringer i sammensetning

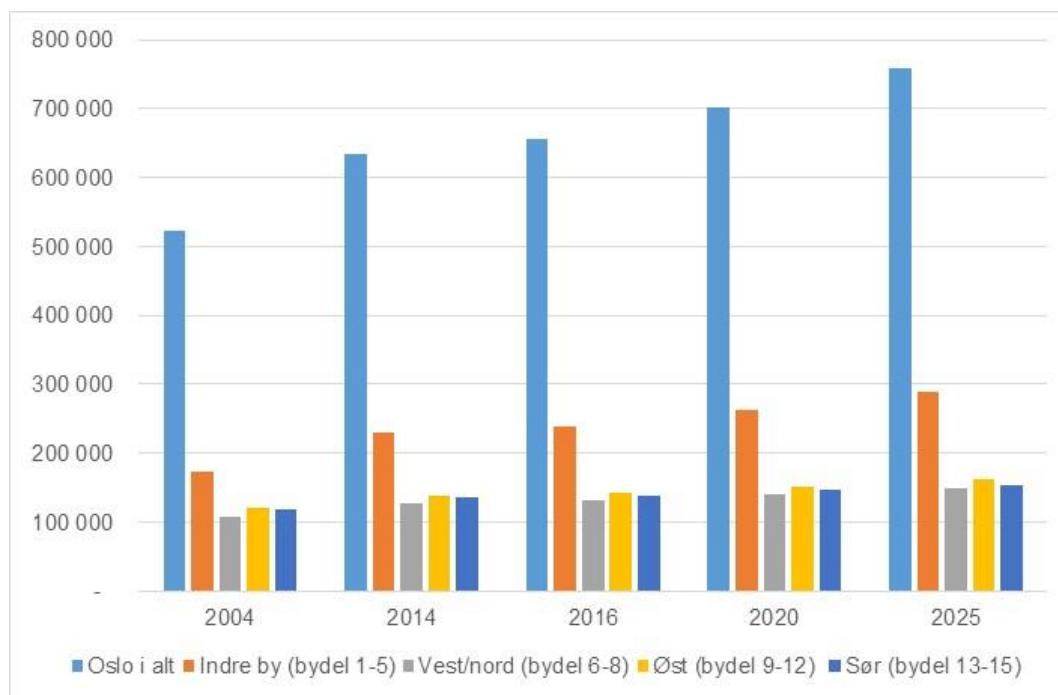
Oslo er i sterk vekst målt i befolkningsutvikling. Veksten er forventet å være høy fremover, både mot 2026 som er tidshorisonten for Behovsplan for idrett og friluftsliv, og videre mot 2030, som er tidshorisonten på forslag til Kommuneplan «Oslo mot 2030» (Oslo kommune, 2014c).

Høy befolkningsvekst genererer en rekke behov, blant annet behov for boliger, serviceareal, næringsareal og ulike tilbud. For idretts- og friluftsområdet er følgende behov spesielt relevante:

- Anlegg, arealer og lavterskeltilbud for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
- Byrom, grøntstrukturer og myke samferdselsårer

Det er særlig behov for anlegg, arealer og lavterskeltilbud for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som er relevante for problemstillingene i denne KVVU-en, herunder grønne forbindelseslinjer som stimulerer til aktivitet og egendrevne transportformer som gåing og sykling. Det er viktig å sikre arealer til både idrett, fysisk aktivitet og naturområder/grønne områder for rekreasjon og naturopplevelser. Det er behov for å videreutvikle byens uterom, og etablere felles møteplasser og arenaer for fysisk aktivitet. Tilrettelegging av myke samferdselsårer er nødvendig for å stimulere til gåing og sykling.

Figur 5-7 viser utviklingen i befolkningen i Oslo de siste ti årene samt prognoser for utviklingen i perioden fram til 2025 (som er utløpet av perioden for ny Behovsplan for idrett og friluftsliv).

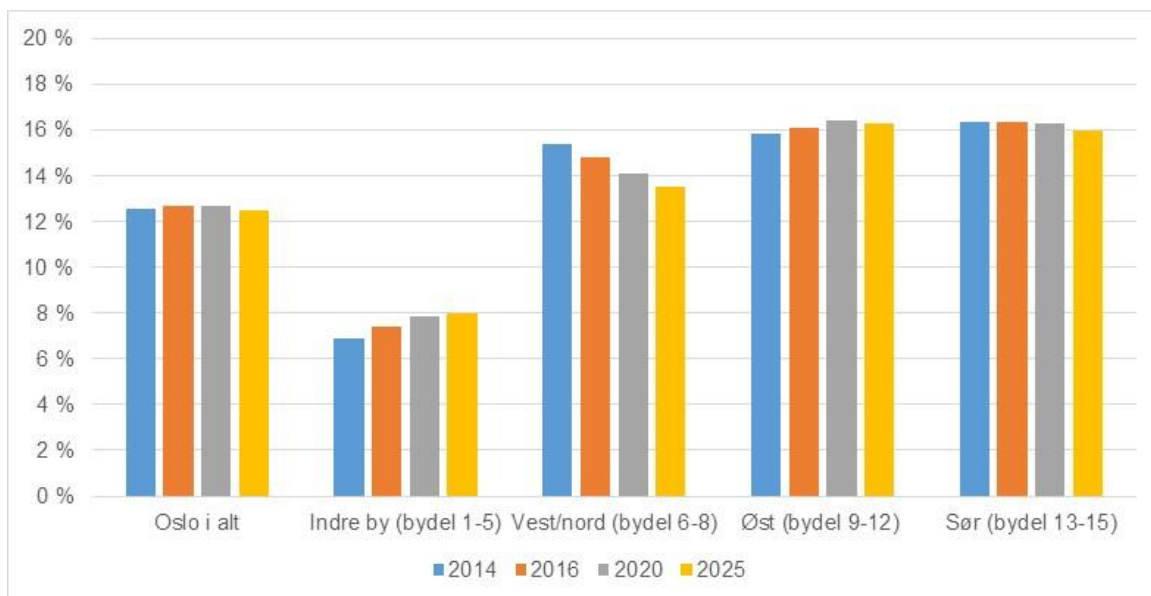

Figur 5-7 Utvikling i befolkningsmengde i Oslo, 2004-2025

Kilde: Statistikkbank Utviklings- og kompetanseetaten (Oslo kommune)

Oslo by har vokst med over 20 prosent i innbyggertall siden 2004, og forventes å vokse ytterligere nesten 20 prosent fram mot 2026. Veksten forventes i alle deler av byen, men vekstprognosen er høyest for indre by og vest/nord. Befolkningssammensetningen i ulike bydeler/byområder er også i endring. Demografiske variabler som alder og etnisitet er her sentrale.

Samlet sett øker antallet barn og unge (mellom 6 og 19 år) mindre enn den samlede befolkningen (12 prosent). Det vil si at Oslos befolkning i snitt blir eldre. Figur 5-8 viser utviklingen i andelen barn og unge (mellom 6 og 19 år) i de ulike bydelene. Prognosen er at andelen barn og unge øker noe i indre by, som har lavest andel i utgangspunktet, samt i øst, mens den synker noe i de nordvestlige delene av byen, særlig i vest.

Figur 5-8 Utvikling i andelen barn og unge i de ulike byområdene i Oslo, prognose 2014-2025

Kilde: Statistikkbank Utviklings- og kompetanseetaten (Oslo kommune)

Det er også slik at befolkningsveksten i stor grad skjer gjennom tilvekst av innbyggere fra andre kulturer, med andre tradisjoner og preferanser for idrett og friluftsliv. Det betyr at sammensetningen av innbyggerne endrer seg, noe som igjen kan påvirke preferansene for hvilke anlegg og arealer som er etterspurt. Et eksempel på dette er framveksten av cricket-sporten i Oslo, som følger av at byen får innbyggere med annen kultur og andre tradisjoner innen idrett og friluftsliv.

Den generelle befolkningsveksten og endringer i befolkningens sammensetning hva gjelder alder og etnisitet, medfører behov for å vurdere tilbudet til innbyggerne for å drive idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Hva betyr dette i praksis?

En måte å vurdere betydningen av forventet befolkningsvekst for tilbudet, er å ta utgangspunkt i dagens tilbud av anlegg og arealer, og så legge til grunn at byens fremtidige innbyggere skal ha samme tilbud som dagens. Dette innebærer at tilbudet skaleres i takt med befolkningsveksten, og at det ikke kalkuleres inn en kapasitetsøkning per innbygger. Med andre ord er dette kun det behovet som oppstår som følge av at byen vokser, og at innbyggerne ikke skal få et redusert tilbud. Fremgangsmåten tar ikke hensyn til eventuell ledig kapasitet i dagens anlegg og arealer, eller om det er mulig å utnytte dagens kapasitet smartere.

Denne fremgangsmåten er benyttet nedenfor for noen anleggs- og arealtypene for å vise hva befolkningsveksten alene genererer av behov, gitt at dagens tilbuds nivå ikke skal endres. De anleggs- og arealtypene som legges til grunn er store uteflater for organiserte idretter/aktiviteter, inneflater (haller, ishaller) samt bad. Fremgangsmåten må leses som en illustrasjon på hva befolkningsveksten betyr omsatt i «omfang» av anlegg/arealer, og ikke som et svar på at befolkningsveksten krever eksakt denne typen anlegg og arealer. Befolkningens sammensetning vil påvirke porteføljens sammensetning. Uansett illustrerer beregningene et behov for økte investeringer dersom nivået på tilbudet skal opprettholdes eller bedres.

Tabell 5-2 viser framskrivninger for de nevnte anleggstypene basert på befolkningsveksten.

	2014	2026
Befolkning	634 463	770 000
Inneflater		
Antall inneflater i Oslo	70	85
Innbyggere per inneflater	9 064	9 064
Antall nye inneflater		15
Ishaller		
Antall ishaller i Oslo	6	7
Innbyggere per ishall	105 744	105 744
Antall nye ishaller		1
Uteflater		
Antall uteflater i Oslo (store)	108	131
Antall uteflater i Oslo (medium)	90	109
Antall uteflater i Oslo (små)	50	61
Innbyggere per uteflater (store)	5 875	5 875
Innbyggere per uteflater (medium)	7 050	7 050
Innbyggere per uteflater (små)	12 689	12 689
Antall nye uteflater (store)		23
Antall nye uteflater (medium)		19
Antall nye uteflater (små)		11
Bad		
Antall bad i Oslo	37	45
Innbyggere per bad	17 148	17 148
Antall nye bad		8
Inneflater er her flerbrukshaller og andre idrettshaller		
Uteflater er her fotballbaner		

Tabell 5-2 Illustrasjon på betydningen av befolkningsvekst for behov for utvalgte anleggs- og areal typer til idrett og aktivitet

Framskrivningene er basert på den samlede befolkningsveksten. Som vist tidligere er veksten i gruppen barn og unge lavere enn den samlede veksten. Dersom veksttaket for barn og unge benyttes i framskrivningene, vil fremtidig nivå være lavere enn tabellen indikerer.

For en rekke anlegg eller arealer vil denne fremgangsmåten ikke være meningsfylt. Dette gjelder for eksempel arealer som strandlinje, parker, turveier, Marka og lignende. Dette er arealer som i mye sterkere grad har et «gitt» volum, uavhengig av veksten i befolkningen. Tilbudet kan til dels utvides av turveier og grønne lunger, samt tilrettelegging for økt bruk, men det blir ikke mer kystlinje innenfor kommunegrensen eller større områder i Marka om det blir flere innbyggere. Det blir flere som må dele. For denne typen arealer vil det være et spørsmål om å øke «kapasiteten» i betydningen smart utnyttelse av arealene, for eksempel hvor mye og hva slags tilrettelegging som skal skje, gitt at det også tas hensyn til naturmangfold og vernebehov.

Hvilke idretter og friluft aktiviteter vokser? Trender

Idrett

Tidligere i kapitlet er det dokumentert hvilke idretter som er «store» i Oslo, målt etter idrettsregistreringen. En annen innfallsvinkel er å se på hvilke idretter som vokser mest, som et uttrykk for etterspørsel. Tabell 5-3 viser veksten i aktive innenfor alle idretter (som omfattes av idrettsregistreringen) for perioden 2004-2013. Som et sammenligningsgrunnlag kan man benytte befolkningsveksten i samme periode (20 prosent). Tall merket med rødt viser høyere vekst i aktive enn i befolkning. I oversiktene er aktivitetene delt på typiske innendørsidretter og typiske utendørsidretter. Noen aktiviteter er ikke mer det ene enn det andre, og er nevnt begge steder, for eksempel tennis og klatring. Andre er plassert på den arenaen de i dag drives, men hvor en annen arena også er mulig. Dette gjelder for eksempel skøyter (lengdeløp) som i dag drives på utendørsbaner, mens nye investeringer eventuelt kan innebære en innendørshall for denne aktiviteten.

Uteflater/anlegg	Vekst i aktive Oslo 2004-2013	Inneflater	Vekst i aktive Oslo 2004-2013
Cricket	742,1 %	Klatring	313,8 %
Klatring	313,8 %	Judo	83,7 %
Sykkel	122,4 %	Kampsport	79,8 %
Ski	86,9 %	Biljard	75,0 %
Amerikanske idretter	81,9 %	Svømming	68,8 %
Roing	69,3 %	Boksing	23,3 %
Luftsport	64,5 %	Gymnastikk og turn	14,8 %
Bueskyting	63,6 %	Tennis	14,0 %
Skiskyting	49,5 %	Basketball	6,9 %
Friidrett	34,6 %	Håndball	3,0 %
Rugby	29,3 %	Ishockey	1,5 %
Triathlon	19,6 %	Bandy	-1,5 %
Tennis	14,0 %	Volleyball	-3,4 %
Skøyter	10,3 %	Bryting	-8,5 %
Golf	6,8 %	Kickboksing	-8,5 %
Fotball	2,4 %	Skyting	-20,6 %
Snowboard	-1,3 %	Bordtennis	-21,3 %
Seiling	-7,6 %	Styrkeløft	-34,4 %
Soft- og baseball	-7,7 %	Fekting	-35,0 %
Hundekjøring	-12,5 %	Badminton	-35,1 %
Orientering	-16,2 %	Bowling	-35,7 %
Motorsport	-21,6 %	Dans	-40,7 %
Vannski	-23,5 %	Curling	-42,4 %
Dykking	-25,7 %	Squash	-55,9 %
Ridning	-37,0 %	Vektløfting	-77,4 %
Casting	-60,0 %		
Ake og bob	-70,2 %		

Tabell 5-3 Vekst i aktive i ulike idretter

Kilde: Aktivitetstall idrettsregistreringen (Oslo Idrettskrets og Norges Idrettsforbund, 2013)

Oversikten kan brukes som et uttrykk for utviklingstrender i idretten. Selv om oversikten ikke kan leses som en oppskrift på hva man skal prioritere, er det interessant å merke seg at det er satt fokus på flere av idrettene som viser høy vekst (for eksempel cricket og svømming) gjennom egne planer. Oversikten må blant annet ses i sammenheng med hvilken kapasitet som stilles til disposisjon for de ulike aktivitetene allerede.

Friluftsliv

På samme måte som for idretten er det for friluftslivet interessant å se på hvordan sammensetningen av aktiviteter har utviklet seg de siste årene. Mest sannsynlig vil dette gi oss en indikasjon på utviklingen videre, og eventuelle endringer bør være med på å styre hvilke prosjekter som bør prioriteres i fremtiden.

Det foreligger ikke samme oppdaterte informasjonsgrunnlag innenfor friluftsliv som for idretten når det gjelder antall brukere innenfor hver aktivitet for den siste tiårsperioden. Oversikten er så langt som mulig basert på de nyeste, tilgjengelige undersøkelsene.

Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser kan benyttes til å si noe om trender i friluftslivet. Det finnes ikke sammenhengende tidsserie på friluftsfeltet. For å få et historisk tilbakeblikk er likevel undersøkelsene fra 2004 og 2007 sammenstilt med undersøkelsene fra 2011 og 2014. For begge undersøkelsene er det vist data for byer med flere enn 100 000 innbyggere, det vil si at dataene viser trender for alle de store byene i Norge (ikke bare Oslo).

	2004	2007		2011	2014	
Ikke sammenlignbart	-	-		55	53	Vært på lengre fottur i skogen eller på fjellet
Vært på dagstur til fots i skogen eller på fjellet	80	79		81	77	Vært på kortere fottur i skogen eller på fjellet
Vært på kortere spasertur	83	85		Na	85	Vært på kortere spasertur
Vært på bær- eller sopptur	33	33		33	29	Vært på bær- eller sopptur
Vært på jakttur	6	4		5	4	Vært på jakttur
Vært på fisketur	45	38		39	37	Vært på fisketur
Vært på dagstur i kano/kajakk/robåt	19	20		21	22	Vært på tur i kano/kajakk/robåt
Vært på dagstur i motor- eller seilbåt	50	42		45	43	Vært på tur i motor- eller seilbåt
Vært på dagstur med sykkel i naturen	43	48		43	39	Vært på tur med sykkel i naturen
Vært på ridetur i naturomgivelser	3	5		4	4	Vært på ridetur i naturomgivelser
Ikke sammenlignbart	-	-		33	28	Vært på lengre skitur i skogen eller på fjellet
Vært på dagstur på ski i skogen eller på fjellet	52	47		43	39	Vært på kortere skitur i skogen eller på fjellet
Stått på skøyter på islagte vann eller vassdrag	7	5		9	7	Stått på skøyter på islagte vann eller vassdrag
Stått alpint	30	25		29	25	Stått alpint, snowboard eller telemark
Badet i salt- eller ferskvann	81	67		75	75	Badet i salt- eller ferskvann
Antall personer som svarte	611	469		1631	2577	Antall personer som svarte

Tabell 5-4 Andelen (%) som har deltatt i frilftsaktiviteter siste 12 mnd.

Kilde: SSB Lvekårsundersøkelse 2004, 2007, 2011 og 2014 (Statistisk sentralbyrå, flere år)

Ettersom spørsmålene er endret er ikke svarende direkte sammenlignbare. I tabellen er hovedspørsmålene som uttrykker om lag det samme likevel satt sammen. De årlige svarene vil også avhenge av været, for eksempel vil vinteren påvirke andelen som har gått på ski. Tallene viser at de tradisjonelle frilftsaktivitetene dels holder stand, men det er ingen klar vekst i noen andeler.

Oslo har med jevne mellomrom gjennomført undersøkelser av innbyggernes bruk av Marka, senest i 2011 (Synovate, 2011). Den viser at hele 86 prosent av innbyggerne har benyttet Marka siste 12 måneder, en økning på fem prosentpoeng siden 2004. De aller fleste bruker Marka ukentlig eller månedlig, men også noen daglig. Det er små endringer i dette mønsteret

fra 2004 til 2011. Det er fire dominerende formålene med å oppsøke Marka (tallene som er oppgitt er for 2011, tall for 2004 er oppgitt i parentes):

- Gå tur til fot 90 prosent (ikke spørsmål i 2004)
- Gå tur på ski 70 prosent (ikke spørsmål i 2004)
- Oppleve natur, stillhet og ro 89 (91) prosent
- Drive fysisk aktiviteter, trimme 82 (77) prosent

Andre analyser (for eksempel «Nye trender i norsk friluftsliv» (Bischoff og Odden, 2002) dokumenterer også noen endringer. Hovedinntrykket er at de etablerte aktivitetene holder seg stabile, men at det norske friluftslivet har fått et tilskudd i form av nye aktiviteter som skiller seg noe fra de etablerte aktivitetene.

Tabell 5-5 viser endringen innenfor utvalgte aktiviteter fra 1970 til 2001, både blant ungdom og hele befolkningen under ett. Tabellen synliggjør at de tradisjonelle aktivitetene relativt sett har en større grad av endring blant de unge enn blant hele befolkningen. Videre viser den at «moderne aktiviteter» vokser mest blant de unge. Moderne aktiviteter inkluderer frikjøring, terrengsykling, kiting, rafting, elvepadling og fjellklatring. Felles for de nye og moderne aktivitetene er at de er krevende, både med tanke på ferdigheter (tekniske og fysiske) og utstyr. I tillegg er de forbundet med en viss risiko, som krever opplæring og oppøving av brukerne.

Nye frilftsaktiviteter er et uttrykk for endret etterspørsel på området, For å tilby attraktive friluftslivsmuligheter for ungdommen bør også disse trendene ivaretas.

Aktivitet	Ungdom 1970	Ungdom 2001	Differanse		Alle 1970	Alle 2001	Differanse
Skitur	82	46	-36		58	48	-10
Fottur	81	75	-6		64	81	+15
Fiske	71	52	-19		58	48	-10
Bærplukking	41	19	-22		51	42	-9
Jakt	9	12	+3		7	9	+2
Skøytetur	25	17	-8		7	11	+4
Sykkeltur	20	46	+26		15	43	+28
Alpint	13	48	+35		4	21	+17
Riding	8	8	0		2	3	+1
Moderne aktiviteter	-	22	+22		-	15	+15
Friluftsliv samlet	98	90	-8		86	90	+4

Tabell 5-5 Ungdommens frilftsaktiviteter

Kilde: Friluftsråd og ungdom – tradisjon og trender (Odden, 2004)

5.1.3 Gap mellom dagen situasjon og fremtidig situasjon uten tiltak

Oslo har en portefølje av anlegg og arealer i dag. Porteføljen består av et stort antall enkelttilbud som utgjør det samlede tilbudet til brukerne. Tilbudet karakteriseres både av omfang (størrelsen på tilbudet) og av sammensetning (hva som tilbys). På den andre siden har Oslo en mangfoldig og omfattende etterspørsel etter muligheter for å drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. På noen områder samsvarer ikke tilbudet av anlegg og arealer med etterspørselen, og det oppstår et misforhold. På noen områder vil det være overskuddsetterspørsel, på andre områder overskuddstilbud.

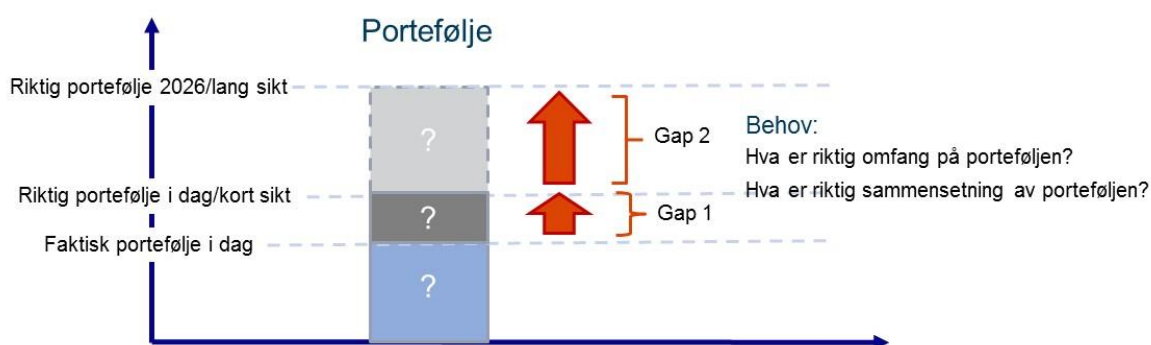
Det er vanskelig å fastslå hva det eksakte gapet mellom tilbud og etterspørsel er i dag eller vil være i fremtiden. En viktig faktor bak dette er at det ikke finnes en eksakt «fasit» på hva som er riktig omfang og sammensetning av tilbudet.

Et enkelt utgangspunkt hadde vært om det hadde vært lovbestemte «krav» til omfang og sammensetning av kommunens tilbud av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Et tydelig eksempel på et slikt utgangspunkt er skolesektoren; det er lovbestemt at alle 6-åringer har krav på skoleplass (i sitt nærmiljø), og det er lovbestemt hva den plassen skal inneholde.

På idretts- og friluftsområdet eksisterer det ingen slike absolutte normative krav som definerer hva nivået eller innholdet (sammensetningen) skal være. Relevante spørsmål blir derfor:

- Er behovet relatert til et samlet tilbuds nivå? Det vil si; skal Oslos innbyggere ha et tilfredsstillende totaltilbud, med mulighet for å drive en eller annen form for idrett, friluftsliv og/eller aktivitet? Og hva er i så fall det riktige omfanget og den riktige sammensetningen både på kort sikt og på lang sikt?
- Er behovet relatert til enkelttilbudsnivå? Det vil si; skal Oslos innbyggere ha tilgang på akkurat det de etterspør? Og hva er i så fall det riktige omfanget og den riktige sammensetningen på kort sikt og på lang sikt?

Å definere det riktige behovet er derfor i seg selv utfordrende. Dette er forsøkt illustrert i Figur 5-9.

Figur 5-9 Gap mellom eksisterende anlegg og arealer og fremtidig behov

I praksis er det kommunen som selv etablerer normer eller standarder for hvordan tilbudet skal fremstå for å møte innbyggernes ønsker og behov best mulig, basert på politiske beslutninger om mål og budsjettmidler.

I tillegg er det slik at utviklingen av porteføljen (som andre tiltak) må skje innenfor noen rammer som gir føringer for hva man kan gjøre. Disse rammene utgjøres i stor grad av knapphet på innsatsfaktorer; blant annet areal og økonomiske ressurser. Det betyr også at et realistisk nivå på porteføljen ikke nødvendigvis tilfredsstiller hele det «ønskede» behovet, og

man må prioritere mellom ulike behov. Disse prioriteringene må gjøres etter bestemte mål, strategier og kriterier for å sikre en relevant portefølje. Dette behandles mer inngående i kapittel 6 til 8.

5.2 Interessenter og aktører

5.2.1 Interessent- og aktøranalyse

Som en del av behovsanalysen er det utarbeidet en interessent- og aktøranalyse (IA-analyse). En slik analyse skal gi en oversikt over de mest sentrale interessentene/aktørene innenfor den relevante sektoren, og deres interesser og forventninger. I tillegg har interessentdialogen bidratt sterkt inn i kartleggingsarbeidet vedrørende dagens situasjon.

Første ledd i analysen er å identifisere hvilke grupper som faktisk er sentrale aktører og interessenter innenfor arbeidet med idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Det er nærliggende først å tenke på sentrale aktører innen idretts- og friluftslivsektoren. Videre er barn og unge definert som en prioritert målgruppe for behovsplanen.

Det står sentralt i arbeidet med behovsplanen at den skal berøre så godt som alle innbyggerne i Oslo kommune. Det betyr at den også skal fange opp de som per i dag ikke benytter seg av tilbud for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, og heller ikke savner det. Som en konsekvens er det svært mange berørte parter på individnivå, inkludert enkeltindivider som ikke selv opplever seg som interessent for sektoren.

For å gjøre interessentdialogen overkommelig må samtlige interessenter/aktører representeres av enkelte grupper eller talspersoner. Disse kan operere både innenfor det kommunale/statlige, det private og det frivillige, og de kan representere brukere, leverandører og tilretteleggere.

I KVVU-arbeidet er det identifisert følgende hovedgrupper av interessenter og aktører:

- Idretten
- Friluftslivet
- Oslo kommune
- Andre myndigheter
- Barn og unge
- Enkeltindivider

Aktører er i veilederen (Oslo kommune, 2011) definert som «personer eller enheter som medvirker til eller har direkte innflytelse over et investeringstiltak». Ut fra denne definisjonen er det i denne KVVU-en lagt til grunn at Oslo kommune er aktør, via følgende enheter; Byrådsavdeling for miljø og samferdsel (MOS), Bymiljøetaten (BYM), Eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY), Plan- og bygningsetaten (PBE), Utdanningsetaten (UDE) og Undervisningsbygg Oslo KF (UBF) samt bydelene. Det er disse enhetene som inngår i gjennomføringen av investeringer knyttet til idrett og friluftsliv – fra planfase via beslutning og til bygg, drift og vedlikehold.

De øvrige gruppene ansees da som interessenter, i form av at de kan bli påvirket av prioriteringene som gjøres, men kun har innflytelse *gjennom* en aktør.

Neste ledd i analysen er kommunikasjonen med de identifiserte gruppene. For å nå fram til de ulike hovedgruppene, har henvendelsene gått til interesseorganisasjoner for de ulike gruppene. Tanken er at de ulike interesseorganisasjoner totalt sett representerer bredden i Oslos befolkning.

Kommunikasjonsform er valgt ut fra hva som synes mest hensiktsmessig for hver enkelt gruppe. Interessenter og aktører har bidratt med innspill via skriftlige tilbakemeldinger, svar på spørreskjemaer, i medlemsmøter og i mindre prosjektmøter. En rekke av interessentene/aktørene har også deltatt i KVVU-arbeidet gjennom sitt referansegruppearbeid, dette gjelder Oslofjordens Friluftsråd (OF), Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), Oslo Idrettskrets (OIK), UDE, EBY, PBE, Helseetaten (HEL), BYM og MOS. For mer detaljert informasjon om interessent/aktørdialog, se vedlegg 3.

Det har i arbeidet vært enklere å opprette kontakt med de interessentene som allerede er organisert – enten det er i en forening, idrettslag eller i form av arbeidsplass. Dette anses som en utfordring når det gjelder å sikre en rettferdig prioritering. For eksempel vil det kreve mer ressurser å inkludere og få innspill fra representanter for nye trender, sammenlignet med representanter for de veletablerte og rutinerte organisasjonene.

For å nå de uorganiserte interessentene, altså enkeltindividene, nevnes spesielt en spørreundersøkelse som er utarbeidet og skal sendes ut tidlig i 2015. Den vil gå ut til alle elever på 8. trinn i grunnskolen og i 2. klasse på videregående skole (forutsatt at den enkelte skole godkjenner), og vil således treffe to hele alderstrinn innenfor den prioriterte målgruppen på tvers av interesser, bakgrunn og sosioøkonomisk status. Resultatene fra undersøkelsen vil inngå i det videre arbeidet med behovsplanen.

I forbindelse med KVVU-arbeidet er det mottatt en omfattende mengde innspill via interessent/aktørdialogen, og Tabell 5-6 og Tabell 5-7 gir en oversikt over de identifiserte aktørene og interessentene, samt deres interesser uttrykt på et overordnet nivå.

Aktør	Aktørens rolle	Aktørens interesse
Byrådet/bystyret	Beslutningstakere	Generelle - Ivareta Oslobefolkningens interesser - Godt beslutningsgrunnlag - Rettferdig prioritering I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Faktisk behov innenfor sektoren - Prioritert gjennomføringsliste - Langsiktig og strategisk planlegging - Økt gjennomføringstakt
MOS	Bestiller	Generelle - Breddetilbud innen idrett og friluftsliv - Rettferdig prioritering - Økt gjennomføringstakt - Godt beslutningsgrunnlag I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Kartlegging av eksisterende anlegg og arealer - Faktisk behov innenfor sektoren - Prioritert gjennomføringsliste
BYM	Planlegger, utreder (behovskontakt) Tilrettelegger (bygger, forvalter og drifter) arealer og anlegg	Generelle - Klare retningslinjer mot et felles mål - Riktig avsatte midler, både investering og drift/vedlikehold - Rettferdig prioritering

Aktør	Aktørens rolle	Aktørens interesse
		- Økt gjennomføringstakt I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Kartlegging/status over eksisterende anlegg og arealer - Faktisk behov innenfor sektoren - Mer effektiv saksgang pga. bedre beslutningsgrunnlag - Bedre grunnlag for målrettet samarbeid med øvrige etater i kommunen - Klar rolledeling
PBE	Ansvarlig for reguleringsplaner	Generelle - Sikre gode planprosesser som ivaretar og balanserer byens ulike behov I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Klare føringer for omfang av areal til idretts- og friluftsmål i transformasjons- og utbyggingsområder
EBY	Ansvarlig for tomteerverv og utbyggingsavtaler, eier av kommunale tomter	Generelle - Strategiske tomteerverv I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Klare føringer for erverv av tomter og eiendommer til idretts- og friluftsmål
UDE/UBF	Ansvarlig for skolene i Oslo kommune, inkludert bygging og forvaltning av skolebyggene	Generelle - Gode løsninger for aktivitet i skolene, ute og inne I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Samarbeid om løsninger for å oppnå best mulig bruk av arealer og andre ressurser i forbindelse med anlegg og arealer - Klare prinsipper for utformingen av skolenes uteareal
Bydelene	Prioriterer behov	Generelle - Ivareta bydelens interesser I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Synliggjøring og konkretisering av faktiske behov - Riktig prioritering av tiltak - Økt gjennomføringstakt

Tabell 5-6 Oversikt over aktører og interesser

Interessent	Interessentens rolle	Interessentens interesse
Idretten		
OIK, særkretser og lag	Paraplyorganisasjon og høringsorgan for idretten	Generelle • Flere anlegg og arealer for idrett • Rettferdig prioritering • Økt gjennomføringstakt I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 • Synliggjøring av faktisk behov innenfor idretten • Prioritert gjennomføringsliste • Investeringer som følger planen • Forutsigbarhet
Øvrige idretter (ikke knyttet til OIK eller NIF-systemet)	Idrettsorganisasjon	Generelle • Anlegg og arealer for sine idretter I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 • Bli hensyntatt på lik linje med andre idretter • Synliggjøring av faktisk behov innenfor idretten • Prioritert gjennomføringsliste • Investeringer som følger planen • Forutsigbarhet
Friluftslivet		
OOF	Paraplyorganisasjon og høringsorgan for friluftsliv	Generelle • Friluftsliv og naturvern • Sikring og bruk av friluftsområder • Bevaring av Marka I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 • Synliggjøring av faktisk behov innenfor friluftsliv og naturvern • Prioritert gjennomføringsliste • Investeringer som følger planen • Forutsigbarhet
OF	Paraplyorganisasjon for fjorden	Generelle • Ivareta tilgangen til fjorden og strendene I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 • Synliggjøring av faktisk behov innenfor friluftsliv i og rundt fjorden • Prioritert gjennomføringsliste • Investeringer som følger planen • Forutsigbarhet

Interessent	Interessentens rolle	Interessentens interesse
Oslo kommune		
HEL	Planarbeid helse i Oslo kommune	Generelle - Fremme folkehelse i Oslo kommune I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Ivareta behovet for lavterskeltilbud for å stimulere til økt aktivitet for alle
Andre myndigheter		
Akershus fylkeskommune	Tilstøtende kommuner – utarbeider parallelt en tilsvarende plan	Generelle - Tilsvarende interesser som Oslo kommune som aktør I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Utveksle erfaringer vedrørende planarbeidet - Samkjøring av planer
Barn og unge		
Sentralt ungdomsråd	Høringsorgan for byrådet	Generelle - Innflytelse og medvirkning for ungdom I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Gode, tilrettelagte tilbud for alle
Skoleelever	Representanter for prioritert målgruppe	Generelle - Innflytelse og medvirkning for ungdom I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Gode, tilrettelagte tilbud for alle
Andre interessenter		
Rådet for innvandringsorganisasjoner i Oslo	Høringsorgan, paraplyorganisasjon innvandring	Generelle - Fremme innvandrersorganisasjoners sak i Oslo I forbindelse med Behovsplan 2016-2026 - Gode, tilrettelagte tilbud for alle, uavhengig av kultur og tradisjon
NIF, enhet for funksjonshemmede		Generelle - Sikre like muligheter og tilgjengelighet til arealer og anlegg uavhengig av grad av funksjonsfriskhet I forbindelse med behovsplan 2016-2026 - Særskilte behov for funksjonshemmede blir vektlagt

Tabell 5-7 Oversikt over interessenter og deres interesser

5.2.2 Overordnede interessekonflikter

Interessentene representerer ulike ståsteder, behov og hensyn. I noen tilfeller vil det være motsetninger, i KVV-sammenheng kalt interessekonflikter, mellom de ulike interessentene. Dette kan påvirke hvordan man møter behov for anlegg og arealer til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Nedenfor drøftes de mest sentrale forholdene som påvirker idretts- og friluftsområdet.

- **Arealknapphet:** Oslo er en by med begrenset tilgjengelig areal. Tilgjengelig areal kan disponeres til ulike formål. Det vil være interessekonflikter ved bruk av areal mellom idretts- og friluftssektoren og andre sektorer, jf. for eksempel Aftenposten 2. desember 2014 (Aftenposten, 2014), om midlertidig barnehage i parken på Ola Narr. Det kan også være motsetninger innad i idretts- og friluftssektoren, jf. for eksempel NRK Østlands-sendingen 12. desember 2014 (NRK, 2014), om eventuell helårstrasé for ski og sykkel ved Dølerud i Østmarka, der behovet for natur- og kulturvern må vurderes i forhold til behovet for framkommelighet og preparering. Det vil til enhver tid være et spørsmål om hvilke formål og aktiviteter som skal prioriteres. Dette krever tydelige føringer for prioriteringen.
- **Ulike brukerinteresser:** Flere brukergrupper deler på de samme anleggene og arealene som er tilrettelagt for aktivitet. I mange tilfeller er sambruk eller flerbruk uproblematisk, men det oppstår interessekonflikter innimellom. Et eksempel på dette er forholdet mellom gående og syklende i Marka. I undersøkelsen om bruk av Oslomarka fra 2011 (Synovate, 2011) sier for eksempel hele 46 prosent av dem som bruker Marka at gleden ved å bruke Marka er redusert av syklistene med høy fart. Denne typen motsetninger øker med økende befolkning, og flere som vil benytte de samme arealene. Interessekonfliktene kan dels løses ved å skape separate arenaer og traseer, men med økende befolkning er det også en vesentlig forutsetning at ulike grupper faktisk tar hensyn til hverandre og deler kapasiteten. Areal- og ressursknapphet tilsier at det må tilrettelegges for flerbruk og sambruk for å utnytte kapasiteten best mulig.
- **Vern, tilrettelegging og bruk av områder:** Vern av områder er særlig relevant i Marka, langs elver/bekker i byggesonen, ved kysten og på øyene. Vern tar utgangspunkt i ulike hensyn; biologisk mangfold, ønsket om å bevare uberørt natur og mulighet for stillhet. Dette stiller krav både til hvilke områder som skal benyttes til ulike formål og til tilretteleggingsmetoder, og øker også behovet for tilrettelegging for å unngå belastning på sårbare områder. Den siste tiden har det særlig vært fokusert på forholdet mellom vernehensyn og orienteringsidrettens bruk av Marka.

5.3 Porteføljeløsende behov

Normalt skal en behovsanalyse munne ut i det som kalles prosjektløsende behov, eller det som KVV-veilederen kaller et klart uttrykt behov. Dette er definert som samfunnsbehov (eller kommunebehov) som utløser planlegging av det aktuelle tiltaket. På overordnet nivå er dette normalt knyttet til et identifisert problem, en mulighet og/eller krav som må oppfylles. I arbeidet med denne KVV-en er dette kalt for porteføljeløsende behov.

Idretts- og friluftssektoren preges av et stort mangfold av aktiviteter som drives i et komplekst samspill mellom offentlig, privat og frivillig sektor. Behovene er i liten grad definert gjennom lover og forskrifter. Selv om folkehelseproblemene knyttet til inaktivitet stadig får tydeligere fokus, er det lite sannsynlig at sektorens behov blir like normert og forutsigbart som for eksempel behovet for bygg og anlegg for grunnskolen. Det at sektorens behov ikke er tydelig normert viser seg blant annet gjennom Oslos årlige budsjettbehandling, der idretten ofte har fått kraftige tillegg i budsjettet i de endelige budsjettforhandlingene.

I mangel på tydelig behovsdefinerende lover og forskrifter, kan sektoren i større grad styres gjennom kommunens og sektorens egenutviklede strategier og prioriteringer. Det finnes et stort antall kommunale og nasjonale strategi- og plandokumenter, som er nærmere analysert i kapittel 6.

For investeringer i porteføljen av anlegg og arealer innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er det porteføljeutløsende behovet særlig knyttet til to faktorer; 1) behov for å møte nåværende og fremtidig etterspørsel (befolkningsvekst) og 2) behov for å redusere inaktivitet i befolkningen (folkehelsegevinster).

5.3.1 Behov som følge av befolkningsvekst

Behovene tar primært utgangspunkt i den befolkningsveksten Oslo har hatt hittil og den forventede framtidige befolkningsveksten. Befolkningsvekst har gitt og vil gi økt etterspørsel og bruk. Dette gir igjen:

- Press, mangel og slitasje på anlegg, arealer og områder. Dette forsterkes av at endringer i klima (våtere vær) gir behov for mer tilrettelegging/vedlikehold på ulike utendørsanlegg og -arealer, sommer som vinter
- Press og mangel på økonomiske og menneskelige ressurser
- Bruker-/bruksmotsetninger for anlegg og arealer som er grunnlaget for flere aktiviteter, og hvor flere hensyn skal ivaretas.

Generelt leder dette til et overordnet behov for å sikre tilgang på tilstrekkelige anlegg og arealer og bruksmulighetene for ulike idretts-, friluftsliv- og aktivitetsformål. Dette består av flere elementer:

- Behov for tydelige prinsipper og prioriteringer for hvilken plass anlegg og arealer for idrett og friluftsliv skal ha i byen: Gitt arealknapphet og ulike hensyn må det ligge klare føringer til grunn for hvordan man skal sikre og avgrense arealer/aktivitet for ulike formål, samt hvordan man skal utnytte de tilgjengelige arealene mest mulig optimalt.
 - Behov for å sikre arealer for ulike anlegg samt friområder, både på kort og lang sikt. Dette handler blant annet om planprosesser og strategiske tomteerverv med utgangspunkt i en overordnet plan for tilgjengelighet.
 - Behov for å gi tydelige føringer på hva som er soner eller områder for tilrettelagt aktivitet, hva som er utmarksarealer og uberørte arealer/natur.
 - Behov for klare prinsipper for hva slags tilrettelegging som skal skje på ulike områder.
- Økt investeringsbehov/vedlikeholdsbehov: Bare det å opprettholde nivået på tilbudet gir behov for økte midler. En tilbudsforbedring vil øke dette behovet ytterligere. Flere anlegg og arealer samt økt bruk av disse gir som nevnt økt slitasje og behov for økte vedlikeholdsmidler.
- Behov for å finne smarte tiltak og samarbeidsløsninger som gir maksimal utnyttelse av kapasitet samt effektiv bruk av økonomiske og menneskelige ressurser.
 - Behov for tiltak og løsninger som sikrer flerbruk på de samme anleggene og arealene, og optimal utnyttelse av kapasitet.
 - Behov for tiltak som sikrer helhet eller sammenhengende strukturer, det vil si utbedre flaskehalser som påvirker utnyttelse av andre tilbud, herunder samferdselsløsninger (fysisk tilgjengelighet).

- Behov for at samarbeidsprosesser mellom alle aktørene utøves så effektivt som mulig med tanke på å utløse mest mulig økonomiske ressurser og stimulere til økt frivillighet.

5.3.2 Behov som følge av økt inaktivitet

Behovet for mer fysisk aktivitet i befolkningen utløser behov for tiltak rettet mot dette. Anlegg og arealer for idrett og friluftsliv er en av flere faktorer som kan stimulere til økt aktivitet. Gang- og sykkelveier som bidrar til økt aktivitet i forbindelse med transport, lavterskeltilbud og muligheter for «kortreiste» aktiviteter og friluftsliv er andre forhold som kan bidra til å øke det daglige aktivitetsnivået.

De overordnede sammenhengene mellom anlegg, arealer og aktivitet er nærmere drøftet i kapittel 6. Mulige strategier for å øke måloppnåelsen innenfor sektoren er drøftet i kapittel 8.

6 Målanalyse

6.1 Metode

KVU-metodikk i henhold til Oslo kommunes veileder (Oslo kommune, 2011) blir i hovedsak benyttet i forbindelse med enkeltinvesteringer og enkeltprosjekter, og begrepene som benyttes må justeres noe når man skal analysere en portefølje eller en sektor som i dette tilfellet.

Ved å skifte ut ordet investeringen, med investeringene, tilbudet eller tilsvarende, kan begrepsapparatet relativt greit benyttes for kommunemål, og til en viss grad effektmål som er aktuelle for en portefølje av investeringer, eller en hel sektor. Hvilke resultatmål (kost, tid, kvalitet) som skal gjelde for en portefølje, og innbyrdes prioritering av disse resultatmålene, vil i større grad være relevant å avklare på prosjektnivå.

KVU-metodikken har ikke rammeverk for målsetting og evaluering av sykliske prosesser, for eksempel mål for virksomheten innenfor idrett og friluftsliv. Kulturdepartementets veileder «Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet» (Kulturdepartementet, 2014a) understøtter i større grad målstyring og sektorplanlegging som for dette feltet, ved at det for eksempel forutsettes vurdert resultatvurdering av forrige plan. Ved å benytte disse to veilederne i sammenheng, kan det gjøres en hensiktsmessig målanalyse for sektoren.

I og med at det er lagt opp til en rullering av behovsplanen hvert andre år (jf. forslag til budsjett 2015 (Oslo kommune, 2014d)), og Kulturdepartementets veileder krever en evaluering av resultatoppnåelse, drøfter dette kapitlet også forslag til hvordan denne målstyringen kan implementeres i Oslo kommunes oppfølging av sektoren.

6.2 Målsettinger i tidligere planer og dokumenter

De overordnede målene som er relevante for Oslo kommune innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet finnes i et stort antall dokumenter. De viktigste av disse bakgrunnsdokumentene er listet opp i oppdragsbestillingen fra august 2014 (vedlegg 1).

De aktuelle dokumentene er i hovedsak kommunale eller statlige/nasjonale planer, strategier og meldinger, men det er også vist til enkelte forskningsrapporter med særlig relevans. Bredden i bakgrunnsdokumentasjonen er meget stor, og de aktuelle målsettingene i dokumentene går på tvers av ulike sektors ansvarsområder.

Dokumentene som er listet i oppdragsbestillingen fra MOS til BYM på utførelsen av denne KVU-en, har ulik grad av gyldighet/verdi/relevans utfra blant annet utgiver, utgivelsesår, format på sluttbehandling (vedtaksform) og tema. På enkelte områder pågår det også parallelle prosesser som ennå ikke er endelig vedtatt, og det er i bestillingen inkludert enkelte særskilt viktige, eksempelvis byrådets høringsutkast til kommuneplan for 2030 (Oslo kommune, 2014c).

I KVU-arbeidet er det forsøksvis lagt mest vekt på nyere dokumenter framfor eldre, og mest vekt på kommunale og statlige dokumenter med klare føringer, framfor øvrige dokumenter. I vedlegg 2 er de gjennomgåtte dokumentene oppsummert, og relevante mål og føringer hentet fra de ulike dokumentene er stikkordsmessig gjengitt. I dette kapitlet er de mest relevante målformuleringer drøftet nærmere.

I løpet av KVU-arbeidet er det funnet relevante forhold i andre dokumenter (dokumenter ikke nevnt i oppdragsbestillingen fra MOS), disse er også inkludert i vedlegg 2. De viktigste av disse dokumentene er budsjettforslag 2015 (Oslo kommune, 2014d), inkludert tilleggsinnstillingen som ble utgitt etter oppdragets start (Oslo kommune, 2014a) og BYMs tildelingsbrev (Oslo kommune, 2014f).

6.3 Relevans for investeringene

I henhold til KVV-veilederen skal mål for investeringen(e) være *relevante*, det vil si konsistente med det den aktuelle etaten/bydelen skal drive med. Gitt den store bredden i bakgrunnsdokumentene, tidligere planer for idrett og friluftsliv og fokus i oppdragsbestillingen, er det nødvendig å begynne med å se nærmere på mulige resultatkjeder og samtidig drøfte relevans både for Bymiljøetaten, andre kommunale etater og frivillige/private aktører.

En rekke statlige og kommunale måldokumenter innenfor idrett og friluftsliv tar utgangspunkt i at befolkningen skal ha god mulighet til å utøve idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. I forslag til kommuneplan Oslo mot 2030 (Oslo kommune, 2014c) er tilgangen i seg selv nevnt som mål:

«Det skal være god tilgang til grøntområder og anlegg for idrett, rekreasjon og fysisk aktivitet».

I gjeldende plan for idrett og friluftsliv (2013-2016) er den eksakte formuleringen noe mer utfyllende:

«Alle i hele byen skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst»

Disse målformuleringene, med ulike nyanser, går også igjen i blant annet følgende dokumenter.

- Budsjettdokument Oslo kommune 2014 (Oslo, kommune, 2014e)
- Forslag til budsjett Oslo kommune 2015 (Oslo kommune, 2014d)
- St.meld. nr. 26 – Den norske idrettsmodellen (Kulturdepartementet, 2012)
- Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv 2014-2020 (Miljøverndepartementet, 2013)

I de ulike plandokumenter og målformuleringer er det i noe varierende grad lagt vekt på sammenhengen mellom anlegg/friluftsområder og faktisk aktivitet. Uansett synes det som denne sammenhengen, eller resultatkjeden, vurderes som den viktigste og den mest dekkende for sektoren:

Figur 6-1 Resultatkjede

6.3.1 Hva er det overordnede målet? Drøfting av resultatkjeden

Siktemålet for kommunal innsats på idretts- og friluftsområdet i Oslo kommune og landet for øvrig, har i hovedsak vært anlegg og arealer. Det vil si at kommunen bygger og forvalter anlegg, og sikrer og tilrettelegger arealer, mens frivillige organisasjoner og private initiativ for øvrig er ansvarlig for at det faktisk utøves fysisk aktivitet og friluftsliv. Denne arbeidsfordelingen er blant annet belyst i strategien i bystyremelding «By i bevegelse» (Oslo kommune, 2001). Gjennom etablert praksis har ulike etater og frivillige/private tatt ulike roller som til sammen fyller ut resultatkjeden over.

Oppdragsbeskrivelsen i bestillingen av KVVU-en (vedlegg 1), har et tydelig fokus på anlegg, men også noen punkter som gjelder aktivitet, for eksempel:

*«...utviklingstrekk som for eksempel økende inaktivitet blant barn og unge...»
«samarbeid om ...utvikling av gode aktivitetstilbud...»*

Med bakgrunn i dette, samt vurderingen av behovene i kapittel 5, er det relevant å drøfte hvorfor det er viktig at befolkningen skal ha god mulighet til å utøve idrett og friluftsliv, og hvordan ulike aktører bidrar til måloppnåelse i resultatkjeden.

Diverse rapporter peker på sammenhengen mellom fysisk aktivitet, friluftsliv og mental og fysisk folkehelse.

- Veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (Kulturdepartementet, 2014a) peker på en rekke positive effekter av regelmessig fysisk aktivitet.
- I rapporten «Vunne kvalitetsjusterte leveår ved fysisk aktivitet» (Helsedirektoratet, 2010) påpekes det at en halvtime om dagen (en time for unge) med fysisk aktivitet, forlenger livet med åtte år, og utsetter kroniske sykdommer med 5-6 år.
- I ulike statlige dokumenter, for eksempel St.meld. 26 «Den norske idrettsmodellen» (Kulturdepartementet, 2012), pekes det på avviket mellom helsemyndighetenes anbefalinger om henholdsvis 60 og 30 minutters fysisk aktivitet, og faktisk aktivitetsnivå. Satsing på idrett og friluftsliv begrunnes i stor grad med muligheten for økt aktivitet og bedret folkehelse. Sammenheng mellom anleggstilgang/friluftsmuligheter og faktisk helsebringende aktivitet bør derfor være et viktig kriterium for videre prioritering av areal- og anleggsinvesteringer i sektoren.

I og med at det i KVVU-arbeidet er en føring om også å legge vekt på de inaktive, er det verdt å spørre seg om det overordnede målet kun skal handle om anleggs- og arealtilrettelegging, eller om det også bør omhandle aktivitet.

Det kan som et utgangspunktet tenkes at målet om faktisk aktivitet er det viktigste i resultatkjeden sett fra et overordnet helseperspektiv, og det er ikke sikkert at det er den tradisjonelle anleggsutbyggingen, prioritert av aktive foreninger, som er det mest treffsikre virkemidlet for å få de inaktive mer aktive. Eksempelvis har Jan Ove Tangen (Høgskolen i Telemark) pekt på hvorfor idrettsanlegg kan virke tiltrekkende på noen, men ikke nødvendigvis alle (Tangen, 2004).

Istedenfor en målformulering som gjelder anleggsdekning eller «mulighet til.....», kan det være at det overordnede målet for Oslo kommunes innsats på idretts- og friluftslivsfeltet skal knyttes sterkere opp mot selve aktiviteten, for eksempel:

Alle barn og unge (6-19 år) skal følge anbefalingene om minimum 60 minutter fysisk aktivitet pr dag

Eller litt mindre bombastisk:

Andelen barn og unge (6-19 år) som tilfredsstillt anbefalingene om minimum 60 minutter fysisk aktivitet pr dag skal økes (til en bestemt andel)

Hvis dette er det egentlige målet, kan det være at det bør vurderes å justere strategien ved at det, i tillegg til innsatsen på anlegg/areal, legges noe mer vekt på aktiviteter, holdninger, kampanjer eller andre ting, hvis dette kan antas å gi mer aktivitet for målgruppen inaktive. I denne sammenheng kan det være verdt å minne om at offentlig styrt atferdsendring er mer krevende enn offentlig styrt anleggsutbygging.

Det britiske innenriksdepartementet har utviklet modeller og rammeverk for effektiv prosjektledelse og programledelse kategoriseres ulike programmers kompleksitet ut fra hvor forutsigbart utbyttet antas å være, og på hvilken måte endringen spesifiseres (HM Government, 2011) Dimensjonene utgjør en matrise.

I den ene enden av matrisen, med stor grad av forutsigbarhet og spesifikasjonsstyrte bestillinger, nevnes større idrettsparker, mens i motsatt ende, med liten grad av forutsigbarhet, nevnes «incentive driven change to lifestyles and behaviour» and «long term effects eg. health». Eksemplifisert med OL i 2012 og utbygging av OL-parken i London betyr dette at mens utbyggingsprosjekt isolert har forutsigbare resultater (anlegg osv.), er forutsigbarheten knyttet til de langsiktige folkehelsevirkningene (som også er en planlagt gevinst av OL-programmet) vesentlig mindre.

Dette kan gi et hint om at hvis det overordnede målet egentlig ikke er anleggene i seg selv, men endret adferd og økt folkehelse, er man inne i et målområde med liten forutsigbarhet og liten mulighet til å bestille resultater basert på klare spesifikasjoner.

Selv om man kommer til en avklaring om at økt aktivitet/forbedret folkehelse er det primære målet, betyr det ikke nødvendigvis at det er formålstjenlig å kommunisere dette veldig bastant. Undersøkelsen «Fysisk inaktive voksne i Norge» (Kreftforeningen et al, 2009) antyder en, i verste fall, motsatt effekt. Hvis målene eller kravene knyttet til fysisk aktivitet blir for strenge/absolutte, kan det oppstå en skremseffekt istedenfor en motiverende effekt.

Et eksempel som kan illustrere viktigheten av å tenke på hele resultatkjeden, er diskusjonen som har gått i media høsten 2014, om barnas svømmeferdigheter. Se blant annet Aftenposten 04.11.2014, der kunnskapsministeren lanserer at læreplanens målsettinger knyttet til svømming skal endres fra «trygg og svømmedyktig» til «200 meter svømming».

Resultatkjeden knyttet til svømmeanlegg og svømmeferdigheter kan skisseres slik;

Figur 6-2 Resultatkjede svømmeanlegg/svømming

Kjedens gyldighet er ikke bare avhengig av antall bad eller badenes kapasitet. Det er også vesentlig at tilgangen til svømmeanlegg treffer de som ikke kan svømme, ved at de faktisk oppsøker hallen og deltar på en aktivitet som gir læring. Og det er nødvendig at det finnes instruktører og midler til å drive instruksjon.

Psykisk helse

Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet handler ikke kun om fysisk helse. I rapporten «Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse», utgitt av Nordisk ministerråd 2009 (Miljøverndepartementet, 2009), pekes det også på den betydningen friluftsliv og naturopplevelser har for psykisk helse. Idrett og foreningsliv har også en viktig sosialiserende effekt, og en betydelig funksjon med hensyn til integrering (Ingebrigtsen og Aspvik, 2010).

Idretten kan også ha en effekt på psykisk helse, jf. undersøkelsen Nord Child survey 2011 (Foss, 2014). Der ble det avdekket at barn som drev idrett, og særlig lagidrett, var mindre eksponert for psykiske problemer som følge av mobbing, enn de som ble mobbet men ikke drev med idrett.

Fri lek eller organisert trening?

Det er en klar tendens, særlig blant barn og unge, til at den spontane aktiviteten stadig reduseres, ref. for eksempel Aftenposten 29.09.2014, «Vi dro på byen og fant fotballøkkene, men fant vi barna?». Der blir det påpekt at mange ballbaner brukes lite, utenom den organiserte treningen i regi av idrettslagene. Omfanget av organiserte tilbud øker stadig, jf. for eksempel Asker og Bærum budstikke 04.10.2014 «Banetimen for de minste», om organisert fotballtrening for 3-4 åringer, til bekymring for forskerne som savner den uorganiserte fysiske leken.

Dette er ikke en ny problemstilling, jf. St. meld. nr. 16 (2002-2003) «Resept for et sunnere Norge» (Helsedepartementet, 2003) om å gjøre fotballøkkene populære igjen;

«Gjør løkkefotball kult igjen – voksenlivet kommer for tidlig»

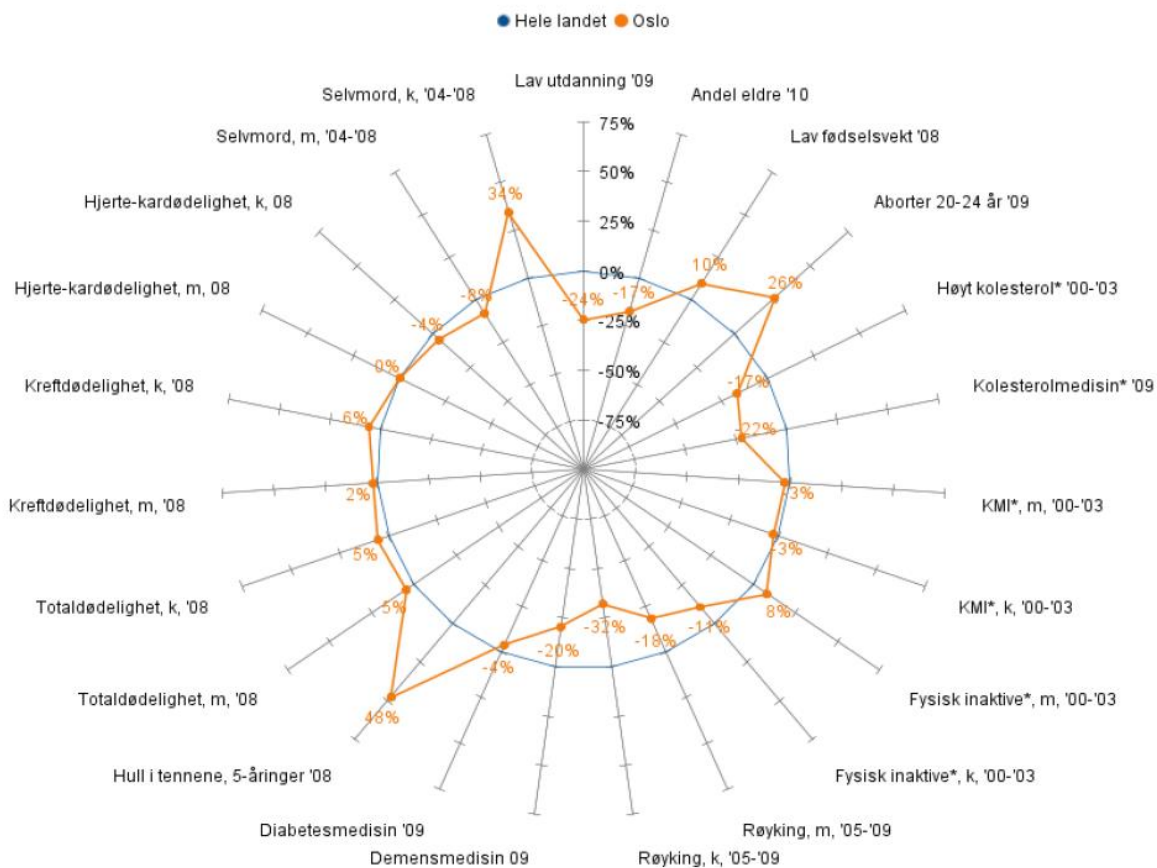
Mye tyder på at trenden med stadig mer organisert trening for barn og unge, og stadig mindre fri lek og utfoldelse, har fortsatt. Her er det et dilemma for de voksne; skal barna overlates mer til eget initiativ, eller skal de utsettes for enda mer organisert aktivitet for å sikre at aktivitetsnivået er tilstrekkelig, i hvert fall på kort sikt.

Folkehelsebegrepet i Oslo

Folkehelseplanen (Oslo kommune, 2013f) er Oslo kommunes overordnede dokument knyttet til folkehelse, og fysisk aktivitet er bare en av mange faktorer og indikatorer som er relevante i et folkehelse-perspektiv. I folkehelseloven § 4 (Helse- og omsorgsdepartementet, 2012) pekes det på kommunens ansvar i denne sammenheng, ved at den skal:

«fremme befolkningens helse, trivsel, gode, sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen»

I Helseetatens generelle helseindikator (Oslo kommune, 2013f) er fysisk aktivitet/inaktivitet en av mange faktorer som spiller inn på den totale folkehelsen. Figuren under viser de ulike indikatorene som inngår i det grunnlaget som Helseetaten benytter for å følge/måle utviklingen av folkehelse i Oslo.

Figur 6-3 Fylkesbarometer for Oslo i forhold til resten av landet

Kilde: Folkehelseplanen (Oslo kommune, 2013f)

Bakgrunnsdokumentene synes i stor grad å fastslå sammenhengen i resultatkjeden, det vil si at en viktig grunn til å bygge anlegg og sikre arealer og muligheter for friluftsliv, er at dette forutsettes å gi økt aktivitet og bedret folkehelse.

I og med at folkehelsebegrepet er så vidt definert, synes det hensiktsmessig å fokusere på aktivitet/inaktivitet mer isolert i den videre drøfting. Det vil si at det legges til grunn at fysisk aktivitet i hovedsak er et gode, blant annet fordi det medvirker til folkehelse. Ved å skrive i hovedsak, forutsettes det at den positive helseeffekten totalt sett overskygger risiko for skader og så videre. Det drøftes ikke nærmere hvorvidt enkelte typer ekstrem fysisk aktivitet faktisk kan være negativt for folkehelsen.

Gitt at hensikten med å bygge idrettsanlegg og sikre friluftsområder i første rekke er økt folkehelse, er det nødvendig å vurdere hvor sammenhengen er mest relevant eller mest effektiv.

6.3.2 Kommuneplanens føringer

Et sentralt og vidtfaende plandokument er forslag til kommuneplanen Oslo mot 2030 (Oslo kommune, 2014c). Dette dokumentet fokuserer særlig på sammenhengen mellom framtidige utbyggingsstrategier og grønn, trygg og smart-satsingen, som er bærende elementer i byutviklingsstrategien. I flere målformuleringer blir sammenhengen mellom anlegg/arealer og aktivitet/helse synliggjort:

«Areal- og transportplanleggingen skal bidra til å fremme befolkningens helse, spesielt ved å redusere lokal luftforurensning og støy, bidra til økt fysisk aktivitet og til å skape og opprettholde gode nærmiljøer og med mulighet for aktivitet og rekreasjon»

«Det skal fortsatt tilbys rusfrie fritidstilbud, idrettsaktiviteter og møtesteder for de unge i nærmiljøet.....god svømmeundervisning som sikrer at alle skolebarn lærer å svømme.....»

«Formålet med markaloven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett...»

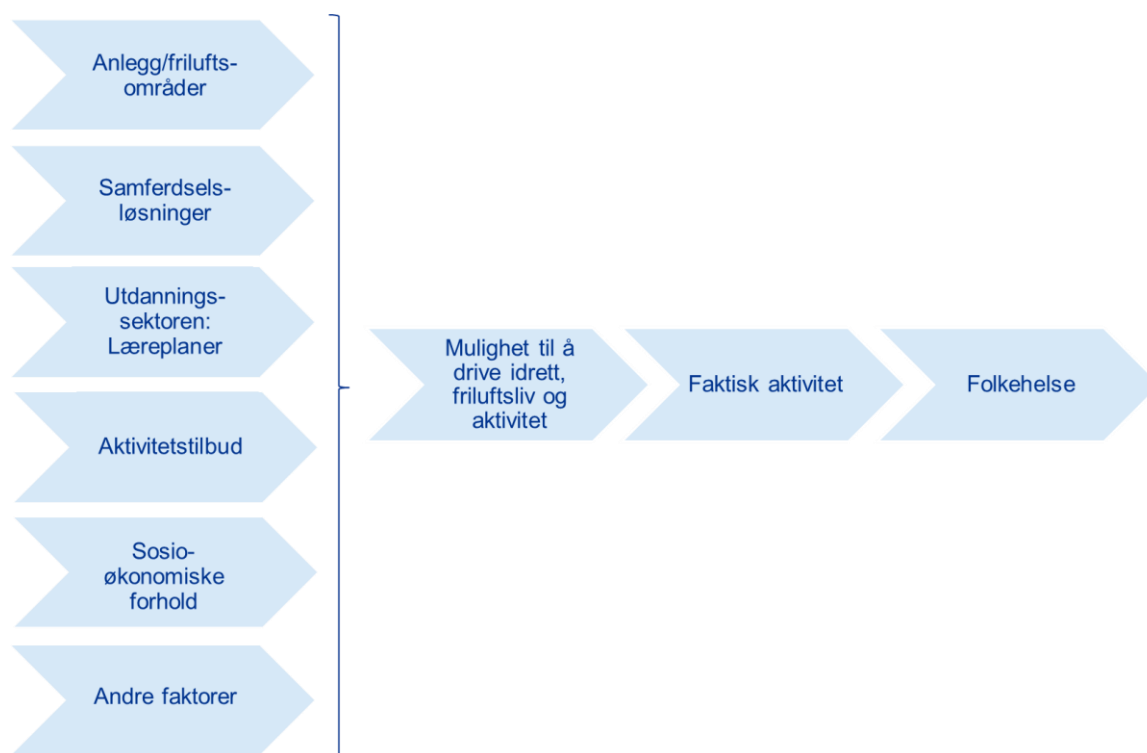
«Det skal være god tilgang til grøntområder og anlegg for idrett, rekreasjon og fysisk aktivitet»

«.....alle skal ha tilgang på grøntområder for lek, idrett, naturopplevelse og annen utendørs rekreasjon»

De ulike målformuleringene har ulik grad av styrke i koblingen mellom anlegg og aktivitet, og viser at det på noen felt (for eksempel svømmeundervisning) er et sterkere aktivitetsfokus enn for Marka. Dette illustrerer kanskje at det på noen felt er anleggene, eller valgmuligheten anleggene gir, som er et mål i seg selv. På andre felt er det tydeligere at anleggene kun har en verdi hvis de benyttes, eller om de kun har en verdi hvis de benyttes og den faktiske bruken har en positiv effekt på folkehelsen.

6.3.3 Andre arenaer for aktivitet

Tilgang til idrettsanlegg og friluftsområder er en sentral faktor for faktisk fysisk aktivitet, men ikke den eneste. Figur 6-4 viser noen andre viktige faktorer hvor Oslo kommune har viktige roller.

Figur 6-4 Resultatkjede – Noen viktige forhold som påvirker fysisk aktivitet

Blant annet er *gode samferdselsløsninger* vesentlige på minst to måter:

- For at man enkelt skal kunne reise til steder for fysisk aktivitet
- Som arena i seg selv, for eksempel ved at folk går eller sykler til skole og jobb.

Undersøkelser antyder at det er den daglige lavterskelaktiviteten som utgjør et stort potensial i Oslo/Norge, i motsetning til 12 sammenliknbare land i Europa (Oslo kommune, 2012). I Norge er det relativt vanlig å trene, men det er også vanlig å være stillesittende på jobb, og på reise til/fra jobb. Sammenliknet med andre land i Europa er det i Norge relativt lite fysisk aktivitet i hverdagen, i arbeidslivet eller ved daglig transport. Sammenliknet med for eksempel Amsterdam og København, er det veldig få i Oslo som sykler fra sted til sted, og da særlig «i vanlige klær».

I en spørreundersøkelse gjennomført i Bærum (ca. 1000 voksne er intervjuet) svarer 39 prosent at den viktigste grunnen til at de ikke er fysisk aktive er knapphet på tid (Bærum kommune, 2013). Kun 1 prosent svarer at de ikke er fornøyd med anlegg/områder der de bor. Dette kan tyde på at kombinert tid til transport og aktivitet bør være et potensial, ikke minst ettersom andelen som sykler eller går til jobb er lav i Oslo.

Oslo kommune har i flere år satset på et sykkelveiprosjekt, og i 2014 er det utarbeidet en egen sykkelstrategi. I den videre drøfting av behov for anlegg/arealer og tilrettelegging for idrett og friluftsliv defineres *gang- og sykkelveier* som transportanlegg «på siden» av de anleggene/arealene som defineres for idrett og friluftsliv. Dette er ikke fordi gang- og sykkelveier anses som uvesentlig, men fordi det foreligger fersk strategi og plan for området. Det er viktig å jobbe videre med dette arbeidet for å øke andelen av gang/sykel og dermed fysisk aktivitet i daglig «nyttetraffikk». Undersøkelsen «Fysisk inaktive voksne i Norge» (Kreftforeningen et al, 2009) peker også på dette potensialet.

For barn og unge spiller *skolen* også en betydelig rolle for «muligheten til å drive fysisk aktivitet». Skolens rolle har flere dimensjoner;

- Den fysiske aktiviteten i seg selv (som del av undervisningen)
- Fysisk aktivitet, ved gang eller sykkel til skole, gitt trygge skoleveier
- Skolens anlegg og arealer, som også kan være et tilbud for mange utenom skoletiden
- Aktiviteten som læring til senere i livet

Undersøkelsen peker på at det er en større andel fysisk aktive voksne blant de som trives i gymtimene på ungdomsskolen. Samme rapport peker også på at de som er aktive i idrett i yngre år, har betydelig større sannsynlighet for aktivitet i voksen alder. Trivsel og læring for alle i ungdomstiden betyr derfor mye for aktivitet senere i livet.

Sosiale og økonomiske forhold spiller også inn under overskriften «mulighet til..», for eksempel er en god del aktiviteter relativt kostbare å være med på. Oslo kommune har et prinsipp om at anleggene skal stilles til gratis disposisjon. Og selv om de fleste anlegg (unntatt blant annet golf, bad, alpint, tennis) stilles gratis til disposisjon fra kommunen, må brukerne som regel betale medlems- og treningsavgifter til klubber/foreninger for å delta i aktivitetene som sådan.

6.3.4 Oppsummering resultatkjeder

Oppsummert er det viktig å ha med seg at anlegg og arealer kun er en av mange viktige faktorer som kan medvirke til økt fysisk aktivitet, og resultatkjeden eller resultatkjedene kan nyanseres både for ulike typer aktivitet og ulike målgrupper.

Undersøkelsen fra Bærum (nevnt over) kan tyde på at knapphet på tid er et vesentlig større problem enn knapphet på områder. Rapporten «Fysisk inaktive voksne i Norge» peker på en

sammenheng mellom nærhet til anlegg og aktivitet, og hevder at det potensielt hadde vært mindre aktivitet hvis anleggs- og arealsituasjonen hadde vært dårligere. For gruppen av inaktive som i undersøkelsen sier at de er potensielt aktive (det vil si at de kan tenke seg å være mer aktive), er imidlertid økt tiltakslyst og motivasjon pekt på som det som kan få aktiviteten i gang. Psykologiske og sosiale incitamenter, herunder opplevelse av sosial støtte, er blant faktorene som vurderes som viktige for å få økt aktivitet. De fysiske omgivelsene alene er neppe nok i seg selv for å snu de inaktive til aktive.

Basert på tilgjengelig dokumentasjon og drøfting, vil det i følgende delkapitler bli gjort et forsøk på å konkretisere de viktigste kommunemål og effektmål knyttet til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

6.4 Kommunemål

6.4.1 Kommunemål

Resultatkjeden vist i Figur 6.1 vurderes som den mest sentrale, selv om kjedens «styrke» kan variere betydelig avhengig av hvem som er målgruppen, hvilke anleggs- og arealtyper det gjelder. Det betyr at kjeden legitimerer et forslag til kommunemål som likner på tidligere formuleringer, men som med fordel kan styrkes når det gjelder fokuset på faktisk aktivitet og folkehelse, for eksempel:

Alle i hele byen skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet som medvirker til positive opplevelser og helsegevinst

Eventuelt:

Oslo skal gi gode muligheter for friluftsliv og idrett, som medvirker til økt fysisk aktivitet og gode opplevelser

Hvis dette formuleres som kommunemål (1), er det nødvendig å drøfte nærmere hvilke aktører som «eier» de ulike leddene i kjeden. Dette er nærmere drøftet i kapittel 8.

6.4.2 Andre kommunemål

Kjeden og målet drøftet over er ikke det eneste aktuelle på kommunemålnivå. Flere målformuleringer på kommunemålnivå er relevant å trekke med seg videre. Innenfor friluftsfeltet er det flere ulike tilnærminger som kan være aktuelle for å få med seg betydningen av fjorden, Marka og den blågrønne infrastrukturen for øvrig.

Marka

For Osломarkas del har etableringen av Markagrensen, og fra 2009 markaloven (Klima- og miljødepartementet, 2009), hatt stor betydning. Til tross for markaloven har det i 2014 vært en del diskusjoner knyttet til fortolkning av kryssende hensyn innenfor Marka, i første rekke mellom natur- og kulturvern på den ene siden og tilrettelagt aktivitet/friluftsliv på den annen side.

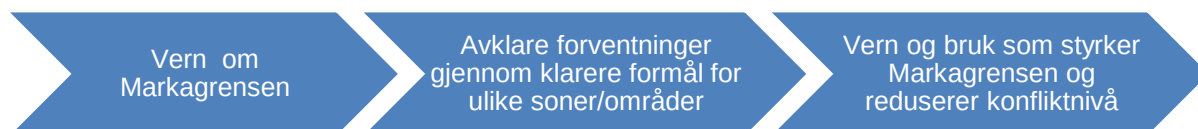
Basert på innspill fra sentrale aktører og interessenter, synes det som om det ligger godt til rette for at ulike hensyn kan ivaretas. I de mest brukte områdene av Marka kan det være

potensial for å kanalisere aktiviteten noe bedre, da noen få områder er tungt belastet mens store områder er veldig lite i bruk. Uansett må det med en kraftig befolkningsvekst legges til grunn at ulike aktiviteter kan skje parallelt ved at det tas gjensidig hensyn.

I relasjon til dette kan det formuleres et kommunemål (2) som for eksempel:

Oslo skal verne om Marka, slik at naturgrunnlag, biologisk mangfold og kulturminner blir ivaretatt, samtidig som det legges til rette for ulike typer aktivitet

En resultatkjede knyttet til et slikt mål kan skisseres som følger:

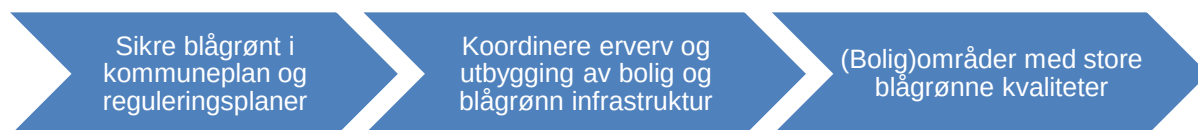

Figur 6-5 Resultatkjede – Marka

Blågrønn infrastruktur

Hvis man inkluderer fjorden i den blågrønne infrastrukturen kan det videre formuleres et kommunemål (3):

Oslos blågrønne struktur skal videreutvikles slik at alle har tilgang til denne i sitt nærmiljø

Figur 6-6 Resultatkjede – Blågrønn infrastruktur

Internasjonal idrettsby

Blant annet i kommuneplan fra 2008 (Oslo kommune, 2008), gjeldende plan for idrett og friluftsliv (Oslo kommune 2012) og forslag til budsjett 2015 (Oslo kommune, 2014) er det målformuleringer knyttet til Oslo som internasjonal idrettsby:

«Oslo skal være verdens vinterhovedstad og vertskapsby for store nasjonale og internasjonale idrettsarrangement»

Resultatkjeden knyttet til en slik målformulering er ikke direkte sammenfallende med kommunemål (1). Selv om det kan argumenteres for at internasjonale arrangementer skaper interesse i befolkningen som igjen skaper økt eller kanskje bare endret fysisk aktivitet, er det også argumenter knyttet til internasjonale arrangementer som mer gjelder utvikling av turisme og annen næringsutvikling og profilering av Oslo som by i vid forstand. Folkefest i seg selv er også et av argumentene som knyttes til dette. Tradisjonelt har også internasjonale arrangement blitt benyttet som brekkstang eller behovsutløsende faktor for å få utviklet anlegg.

Figur 6-7 Resultatkjede – Internasjonal idrettsby

Ved å se tilbake på investeringene i Oslo de siste 10 årene, blant annet knyttet til Bislett, Holmenkollen og OL-søknaden, kan det se ut til at målformuleringen og resultatkjeden nevnt over har hatt like stor prioritet som resultatkjeden knyttet til aktivitet for folk flest. For den kommende 10-årsperioden vurderes det slik, basert på bakgrunnsdokumenter og styringsdialog, at målet om å gjennomføre store arrangementer prioriteres etter kommunemål (1).

Toppidrett

I BYMs forslag til Behovsplan for 2013-2016 var det også et hovedmål knyttet til idrett som var mer spesifikt når det gjelder toppidrett:

«Oslos innbyggere skal ha gode muligheter til å utøve idrett og fysisk aktivitet og til å oppleve og utøve toppidrett»

Toppidrettsaspektet er ikke så tydelig i andre dokumenter, men det vurderes likevel som et relevant kommunemål, da det i praksis synes som relativt vesentlig for Oslo kommune at Oslo er representert i toppen både nasjonalt og internasjonalt i flere idretter. I og med at muligheten til å utøve og oppleve toppidrett har en litt annen resultatkjede enn den som er knyttet til generell fysisk aktivitet, er det mulig at toppidretten kan ha et eget kommunemål basert på resultatkjeden under:

Figur 6-8 Resultatkjede – Toppidrett

6.4.3 Kommunemål - oppsummering

Drøftingen over viser at en differensiering av kommunemål i sektorer fort kan medføre fem eller flere sektoriserte kommunemål, noe som trolig blir for fragmentert.

Et forslag er derfor isteden at det overordnede kommunemålet formuleres omtrent som følger:

I Oslo skal alle ha gode muligheter for friluftsliv og idrett, som medvirker til økt fysisk aktivitet og gode opplevelser

Denne formuleringen er tenkt å innbefatte alle de nevnte resultatkjedene, inkludert blant annet friluftsopplevelser (uavhengig av fysisk aktivitet) og publikumsopplevelser, knyttet til for eksempel toppidrett og turisme. Målformuleringen er en kombinasjon av de to foreslåtte formuleringene i kapittel 6.4.1 Den enkleste formuleringen er lagt til grunn, med et tilskudd som poengterer at dette gjelder *alle* i kommunen og ikke bare de som allerede er aktive.

Neste nivå av mål kan heller karakteriseres som arbeidsmål som benyttes som forklaring og veiledning for etablering av effektmål og resultatmål. Det er vurdert som vesentlig å ha med et arbeidsmål som er knyttet til prioriterte grupper, det vil si barn, unge og inaktive. Nedenfor følger mulige arbeidsmål:

1. Breddetilbud, særlig rettet mot barn, unge og inaktive skal prioriteres
2. Blågrønn struktur skal styrkes slik at alle har tilgang til denne i sitt nærmiljø
3. Marka skal bevares med tanke på ulike aktiviteter, samtidig som naturgrunnlag, biologisk mangfold og kulturminner blir ivaretatt
4. Tilgang til strandsonen, fjorden og øyene skal styrkes med tanke på ulike aktiviteter, samtidig som naturgrunnlag, biologisk mangfold og kulturminner blir ivaretatt
5. Oslo skal opprettholde sin posisjon som verdens vinterhovedstad
6. Oslo skal gi gode muligheter til å utøve og oppleve toppidrett

Kommunemålet og de overordnede arbeidsmålene kan videre brytes ned til effektmål som i større grad er kvantifiserbare, og enklere å koble til aktørene i kommunen som har størst innvirkning på og ansvar for måloppnåelse.

6.5 Effektmål

I og med at tidligere planer for idrett og friluftsliv også er blant bakgrunnsdokumentene i målanalysen, er det et relevant utgangspunkt å se hvordan effektmål er håndtert tidligere.

6.5.1 Effektmål i tidligere planer

Effektmål i tidligere planer er formulert på litt ulike måter.

På idrettsfeltet var det i Bymiljøetatens forslag til plan for 2013–2016 tre arbeidsmål:

- Anleggsdekningen skal bedres
- Aktivitetsnivået skal økes
- Rehabilitering og vedlikehold av anlegg skal prioriteres

For friluftsliv var det i større grad formulert strategier og prioriteringer:

Strategier:

-blågrønn struktur...turveinett og kyststier
- Opprettholde....friområder
- Tilrettelegge etter befolkningens behov
- Prioritere områder og aktiviteter for barn og unge
- Gjenåpne vassdrag
- Invitere frivillige og brukere til medvirkning
- Motivere til mer friluftsliv
- Ta vare på naturen som kilde til opplevelse og bruk

Prioriteringer:

Hvem:

1. Inaktive, barn/unge, eldre og folk med funksjonsnedsettelse
2. Andre grupper

Hva:

1. Rehabilitering (av friluftsanlegg)
2. Erverv og opparbeiding av nye anlegg

Hvilke områder:

1. Nær boområdene
2. Lenger unna boområdene

I endelig plan (Oslo kommune, 2012) utarbeidet av byrådet var målsettingene for idrett og friluftsliv slått sammen, benevnt som arbeidsmål:

- Sikre en god geografisk fordeling av anleggene
- Legge til rette for en bredde i anleggstilbudet med vekt på nye idretter og idretter i utvikling
- Rehabilitering og vedlikehold av anleggene skal prioriteres
- Legge til rette for flere anlegg for uorganisert aktivitet
- Utarbeide en melding til bystyret om bad/svømmehaller som vil se på behovet og mulighetene for utvikling av badetilbudet og anleggssituasjonen for bad/svømmeanlegg
- Prioritere tiltak som bidrar til å skape sammenhengende grønt/friluftskorridorer fra sentrum til Marka
- Prioritere tiltak som kan redusere konflikten mellom ulike brukergrupper av Marka og grøntområder
- Legge til rette for at Oslo kan være vertsby for store nasjonale og internasjonale idrettsarrangementer, ved at Oslos hovedarenaer tilfredsstiller krav til gjennomføring av toppidrettskonkurranser og myndighetenes krav til sikkerhet
- God ivaretagelse og drift av Holmenkollen og Bislett stadion
- Ferdigstille manglende lenker i turvegnettet, særlig langs vassdrag og andre grøntkorridorer
- Sørge for et oppdatert og velfungerende sti- og løypenett, med avlastningstraseer i områder med stor og variert bruk, f.eks. Sognsvann-Ullevålseter. Dette kan også bidra til å skille ulike brukergrupper, som syklende og gående
- Videreføre arbeidet med en sammenhengende kyststi fra Lysaker til Ljansbruket, herunder oppfølging av det vedtatte strandsoneprojektet
- Opprettholde det gode samarbeidet med Oslo idrettskrets og friluftsansisasjonene

Den viktigste forskjellen mellom opprinnelig og endelig plan er kanskje at målene knyttet til aktivitet ikke er prioritert i den endelige planen.

Ettersom målene er formulert som arbeidsmål, og ettersom flere av målene ikke har noen klare indikatorer for måloppnåelse, er det krevende å gjennomføre en konkret evaluering av måloppnåelsen. Evaluering er et minimumskrav i Kulturdepartementets veileder for planer for idrett og friluftsliv, og en evaluering av måloppnåelse og resultater vil inngå i behovsplanen som skal utarbeides vinteren 2015.

6.5.2 Forslag til effektmål

Basert på kommunemålet, de seks arbeidsmålene og øvrig grunnlagsdokumentasjon er det i KVVU-arbeidet vurdert mulige effektmål for perioden 2016-2026.

Veileder for KVVU forutsetter at effektmål skal være målbare. Hvis effektmålene skal gjelde for en sektor, over tid, kan det være behov for å formulere et effektmål som angir en retning samt en kvantifisering som er mer kortsiktig, og som eventuelt kan rulleres hyppigere.

Som drøftet tidligere kan det være aktuelt å etablere effektmål knyttet til folkehelseperspektivet, men avgrenset til den delen av folkehelsebegrepet som har en direkte sammenheng med fysisk aktivitet/inaktivitet i befolkningen, og som også inngår i Oslo kommune, Helseetatens indikatorer.

Effektmål knyttet til aktivitet

Kvantitative effektmål på aktivitetsnivå kan være direkte:

- Antallet som oppfyller helsemyndighetenes aktivitetsanbefaling
- «Telling», for eksempel antallet som sykler eller går til jobb/skole

Eller mer indirekte:

- Antallet medlemskap i friluftsansjoner og idrettslag, antallet medlemskap i treningskjeder

De direkte målene er naturlig nok mest treffsikre, men har den ulempen at de krever relativt omfattende og ikke minst konsistente (gjentatte) undersøkelser for å verifisere resultater med stor sikkerhet. I gjennomgang av grunnlagsdokumentasjonen er det avdekket at det ikke er mangel på undersøkelser på feltet, men det er sjelden at undersøkelser gjennomføres på en konsistent måte over flere år slik at tendenser blir helt klare.

Det anbefales likevel at det etableres direkte målbare aktivitetsmål, men at disse i så fall forutsettes forankret hos alle relevante etater og hos alle sentrale interessenter, før det igangsettes omfattende målinger. Gitt at målene forankres og målemetoder er avklart, anbefales følgende formulering:

Andelen av Oslos befolkning som oppfyller myndighetenes aktivitetsanbefaling skal økes

De eksakte måltallene bør rulleres hvert 2. eller 4. år, med realistiske kvantitative mål for befolkningen og eventuelle undergrupper (aldersgrupper, kjønn, bydeler eller liknende).

Som nevnt tidligere er det et betydelig aktivitetspotensial knyttet til hverdags-transport, og dette er behandlet blant annet i Oslos sykkelstrategi 2015-2025, der det er konkrete mål om en betydelig økning av antallet sykkelreiser i Oslo. I sammenheng med dette kan målområdet utvides noe ved også å inkludere gående:

Antallet som går/sykler til jobb/skole/fritidsaktiviteter skal økes

I tillegg til at idrett og friluftsliv er vesentlig for generell fysisk aktivitet, gir friluftsliv og idrett etter alt å dømme positive bidrag til psykisk helse. I ulike kilder, blant annet TNS Gallup Miljøbarometeret (TNS Gallup, 2010), fremheves sammenhengen mellom tilgangen til friluftsområder, grønne lunger og så videre, og muligheten for å oppleve stillhet, ren natur, utsikt og andre naturopplevelser som betydningsfull. Idrett og friluftsliv fremheves også som en arena for inkludering, sosialisering og derigjennom et grunnlag for god psykisk helse, ikke minst for barn og ungdom.

Effektmål for disse sammenhengene kan være noe mer krevende å formulere og følge opp enn det som gjelder for fysisk aktivitet, og folkehelseindikatoren til Helseetaten gir heller ikke noen direkte parameter på dette. Men hvis sammenhengen mellom friluftsliv og naturopplevelser forutsettes (uavhengig av graden av fysisk aktivitet), kan det settes effektmål knyttet til befolkningens bruk av friområder/friluftsområder:

Andelen av Oslos befolkning som benytter friluftsområder/friområder på regelmessig basis skal økes, og samlet bruksfrekvens skal øke

Effektmål knyttet til idrettsanlegg

Det er også relevant å formulere effektmål knyttet til anlegg og arealer. Dette kan gjøres for eksempel være:

- Antall/areal/timer per hode/avstand/tilgjengelighet
- Bredden i tilbudet det er tilrettelagt for
- Kapasitetsutnyttelse

På anleggsnivå kan det tenkes en rekke ulike mål og indikatorer. Hvis målet fortsatt skal være at «anleggsdekningen skal bedres», bør det formuleres et operasjonelt mål i tilknytning til dette, og det mest nærliggende synes å være å koble dekningen til befolkningsveksten:

Anleggsdekningen skal som et minimum følge befolkningsveksten

Dette kan synes som et nøkternt mål, og ikke et mål å strekke seg etter. Den budsjettmessige konsekvensen av dette er nærmere drøftet i kapittel 8, og viser at måloppnåelse vil kreve betydelig prioritering av sektoren fra kommunens side.

For å operasjonalisere dette målet kan anleggsdekningen eventuelt brytes ned i ulike anleggsflater, og eventuelt ulike geografiske soner, men denne type effektmål er trolig mest relevant på aggregert nivå, og så kan andre føringer være viktigere på kort sikt på begrensede områder.

Effektmål knyttet til arealer for friluftsliv i byggesonen

Innenfor mindre geografiske områder er det trolig blågrønn infrastruktur/turveier/ nærmiljøanlegg/lavterskeltilbud som er mest vesentlig (Miljøverndepartementet, 2013). Et relevant effektmål vil derfor være:

Utbyggings- og transformasjonsområder skal inneholde aktivitets- og grøntstruktur i henhold til en definert standard

Dette kan operasjonaliseres som i forslag til kommuneplan der normen nedfelt i § 12.3 sier noe om avstander mellom boliger og parker/grøntstruktur. Noe generalisert kan dette formuleres som:

Avstand mellom bolig og mindre park/grøntstruktur i indre by skal ikke overstige 250m gangavstand

Avstand mellom bolig og større park/grøntstruktur skal ikke overstige 500m gangavstand

Tilsvarende formulering kan overføres til nærmiljøanlegg:

Avstand mellom bolig og nærmiljøanlegg (idrett) skal ikke overstige 250 m gangavstand

Disse målene kan etterstrebes i generell planlegging og utvikling av nye boligområder og transformasjonsområder. I etablerte deler av byen er det en del områder som ikke tilfredsstiller disse målene, og lokale forhold medvirker til om det er vesentlig eller realistisk å gjøre noe med dette. For prosjektinitiativene som er aktuelle i etablerte områder kan måltallene være et grunnlag for prioritering. På overordnet nivå kan utviklingen følges gjennom mål som:

Andelen som har tilgang til tilfredsstillende blågrønn struktur innen definerte avstander skal øke/opprettholdes

Dette er et måltall som er operasjonalisert i ulike sammenhenger, blant annet i søknad om grønn hovedstad og i temakart (blågrønn struktur) i kommuneplanen. Disse eksemplene viser at det er vesentlig at det måles konsistent, da det for eksempel blir store utslag om man måler gangavstand eller luftlinje og om man baserer seg på faktiske grøntområder eller kun planmessig sikrede grøntområder. En oppfølging på dette målet krever trolig et relativt tett og ressurskrevende samarbeid med Plan- og bygningsetaten.

En annen måleparameter som er fremkommet som vesentlig innenfor byggesonen kan formuleres slik:

Investeringer i turveinettet skal bidra til mer sammenhengende turveier (med konkretisering av lenker innenfor 1-4-årsperioden)

Det vil trolig være mest effektivt å måle faktiske turveikilometer og faktiske forbedringer ved sammenknytning av turveier.

Effektmål knyttet til Marka og fjorden

For de store friluftsområdene, som i Oslo er kjennetegnet av Oslomarka og fjorden, er det noe mer krevende å sette opp kvantifiserbare effektmål.

For Markas del kan målbare størrelser knyttes til om Markagrensen røres eller ikke. At Markagrensen skal bevares har lenge vært og synes fortsatt å være et omforent mål. Det har blant annet i 2014 vært en del diskusjon om hva bevaring faktisk betyr. Dette er eksemplifisert blant annet gjennom kommuneplanens forslag til aktivitetssoner som i større grad skal gi rom for fysisk tilrettelegging, nye forslag til verneområder som begrenser aktivitetsmuligheter og brukskonflikter mellom ulike grupper, som for eksempel gående og syklende.

Samlet kan dette oppsummeres i en målformulering som for eksempel:

Marka skal bevares, og blant annet gjennom sonering av ulike områder skal forventningene knyttet til ulike hensyn ivaretas

En slik målsetting er vanskelig å evaluere over tid, mulige indikatorer kan være:

- Areal i Marka som faktisk blir utbygd (skal i prinsippet være null)
- Konfliktnivå knyttet til bruk og vern (indikator er vanskelig å definere)
- Faktisk ivaretagelse av naturmangfold

Fjorden har mange av de samme utfordringene, supplert med at tilgangen er en begrensende faktor. Som i Marka er det også en del konflikter mellom ulike brukergrupper, blant annet «myke og harde trafikanter», som for eksempel badende, padlende, båt- og skipsførere. Det er også i siste periode kommet forespørsler fra nye brukergrupper som for eksempel vannscooterinteresser.

Dette kan søkes oppsummert i en liknende formulering som for Marka;

Fjordflatene skal være tilgjengelige for rekreasjon og aktiviteter innenfor lover og regler som gjelder. Gjennom sonering av ulike områder skal det legges til rette for ulike brukergrupper og hensyn.

Mulige indikatorer kan være:

- Antall badeplasser eller areal for offentlige badeplasser
- Allment tilgjengelige turveier/stier langs fjorden og på øyene (målt i meter/km)
- Antall allment tilgjengelige plasser for utsetting av båt, kano, kajakk

Felles for Marka og fjorden er at de viktigste utfordringene ikke er knyttet til ressurstilgang med tanke på investering, drift og vedlikehold, men i vel så stor grad balansering mellom ulike hensyn.

Andre (mulige) effektmål

Oslo ønsker å profilere seg som verdens vinterhovedstad, og dette kan i stor grad knyttes til store internasjonale idrettsarrangementer. Holmenkollen er et av Oslos viktigste turistmål og bidrar til at Oslo er et mål for tilreisende, både som ren turistattraksjon og som tilskuerarena (for eksempel i tilknytning til arrangementer som VM i nordiske grener (2011) og VM i skiskyting (2016)). Holmenkollen har vært den viktigste arenaen for kommunale investeringer de siste 10 årene, og nytten av disse investeringene er i vesentlig grad knyttet til turisme og internasjonale arrangementer. Mulige indikatorer kan være:

- Antallet store internasjonale arrangementer
- Antall tilskuere på store internasjonale arrangementer
- Antall besøkende turister

Knyttet til toppidrett kan det også etableres effektmål, gitt at dette har tilstrekkelig prioritet. Toppidrett er mindre fokusert i nyere kommunale dokumenter, men både statlige dokumenter og tidligere kommunale plandokumenter har målformuleringer knyttet til utvikling av toppidrett.

I praksis ser man at toppidretten tiltrekker seg kommunal innsats, for eksempel i forbindelse med tilrettelegging for nye fotballarenaer. I en fremtidig drøfting av kravene til for eksempel ny ishockeyhall på Jordal, vil toppidrettens behov være vesentlig for endelig løsning. Det bør derfor vurderes å etablere effektmål knyttet til i hvilken grad det er prioritert at Oslos befolkning skal kunne utøve toppidrett og i hvilken grad Oslos befolkning skal kunne oppleve toppidrett. Dette kan eventuelt videreføres i en diskusjon om mangfold eller prioriterte idretter. Som et utgangspunkt foreslås derfor formuleringen:

Oslos innbyggere skal kunne utøve og oppleve toppidrett

Dette målet kan kobles opp mot mulige indikatorer som for eksempel:

- Deltakelse på topp nasjonalt nivå (for eksempel lag i toppdivisjon i sentrale lagidretter)
- Treningsmuligheter for unge som vil satse

Ytterligere målformuleringer som er hentet fra tidligere dokumenter og/eller interessentdialog og som bør prioriteres kan være:

- *Porteføljen (tilbudet) skal reflektere mangfoldet i befolkningens behov og interesser*
- *Det skal være tilgjengelige og attraktive nærmiljøanlegg/arealer i tilknytning til skole/boligområder*
- *Anlegg som det brukes penger på (investering, rehabilitering, drift og vedlikehold) skal være i bruk/være etterspurt. Områder med kapasitetsmangel (kø) skal prioriteres.*
- *Kapasitetsutnyttelse på anlegg: Anleggene skal ha minst (et gitt antall) prosent/timers utnyttelse (i aktuelle sesonger)*

Det første punktet er i interessentdialogen framkommet som et viktig prinsipp som har vært og fortsatt skal være viktig for Oslo. Dette kan for eksempel følges opp gjennom brukerundersøkelser, slik at nye behov også kan avdekkes og eventuelt prioriteres.

Det andre punktet er delvis dekket (så langt det gjelder bolig) i forrige avsnitt, og sammenhengen mellom skole og idrett/aktivitet blir nærmere drøftet i kapittel 8. I kapittel 8 drøftes også kriterier for porteføljestyring og effektiv ressursutnyttelse videre. Det tredje og fjerde punktet betraktes som krav/prioriteringskriterier som følger av overordnede mål og prinsipper om effektiv bruk av offentlige ressurser.

Mål knyttet til brukertilfredshet

Brukertilfredshet (med anlegg, arealer, tilbud) har ikke vært et eksplisitt uttalt mål i tidligere planer. Dette er imidlertid benyttet som et oppfølgingsmål i BYMs tildelingsbrev (Oslo kommune, 2014f) og tertialrapportering og kan, med presise spørsmål og konsistente spørsmål og målinger, være egnet som effektmål.

Overordnet kan det settes mål knyttet til brukertilfredshet (som forutsetter spørreundersøkelser eller liknende), med effektmål som:

Andel av befolkningen i Oslo som er fornøyd eller meget fornøyd med friluftsmulighetene i byen skal øke

Bymiljøetaten har allerede etablert et system for brukerundersøkelser som dekker vesentlige deler av de forholdene som er relevante. Undersøkelsen i 2014 dekker både hvordan anlegg og arealer oppfattes (tilfredshet med tilrettelegging) og gir svar på bruksmønster og aktivitet (Oslo kommune, 2014b), se kapittel 5.

Tilfredshetsmål på de ulike områder bør vurderes nærmere for hver rulleringsperiode, og målingene kan også benyttes til å prioritere innsats mot de områder som publikum er mindre fornøyd med, forutsatt at de også oppfattes som viktige/mye brukt.

I siste periode er mål for brukertilfredshet benyttet i styringsdialogen mellom MOS og BYM, mens de øvrige mål i tidligere planer har vært mindre vektlagt. Det er vesentlig at (effekt)mål blir benyttet mest mulig konsistent i ulike deler/fora knyttet til eierstyring. Mål i behovsplanen bør sammenfalle med mål i tildelingsbrev og rapportering, slik at det blir en reell oppfølging og evaluering av målene i behovsplanen.

Med brukertilfredshetsmålinger som er treffsikre og konsistente over tid kan vesentlige deler av måloppnåelsen fanges opp gjennom slike målinger.

Oppsummering effektmål

Oppsummert anbefales følgende prioriterte effektmål knyttet til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i et 10-årsperspektiv:

Andel innbyggere som er svært fornøyd/fornøyd med frilufts- og idrettsmuligheter i Oslo skal økes

Anleggsdekningen skal som et minimum følge befolkningsveksten

Utbyggings- og transformasjonsområder skal inneholde nærmiljøanlegg og blågrønnstruktur innenfor gangavstand (250m/500m)

Gitt en tilstrekkelig tilslutning på tvers av etater og organisasjoner, og en vilje til å drive konsistent målevaluering, anbefales også målsettinger på aktivitet:

Andelen som oppfyller myndighetenes aktivitetsanbefaling skal økes

Antallet som går/sykler til jobb/skole/fritidsaktiviteter skal økes

Sistnevnte mål avhenger i stor grad av arbeidet med å utvikle trygge gang- og sykkelveier. Målet tas med da det antas at et betydelig potensial knyttet til å nå aktivitetsmålet (førstnevnte), ligger i å benytte transporttiden i dagliglivet til fysisk aktivitet.

Mer spesifikke, kvantifiserte mål bør settes på 2-4 års sikt, etter hvert som planer skal rulleres og evalueres, og i takt med konsistente målinger der dette er relevant.

I tillegg til målene nevnt i oppsummeringen over bør det fastlegges effektmål knyttet til ivaretagelse av Marka, fjorden, arrangement, turisme og toppidrett, som skissert i tidligere avsnitt i dette kapitlet. På noen av disse målområdene er det noe mer krevende å definere klare målekriterier, og for andre er det noe mer uklart hvor høy prioritering de har. Målene på disse områdene foreslås derfor presisert nærmere i behovsplanen etter en nærmere forankring av målene som er skissert her.

6.6 Resultatmål

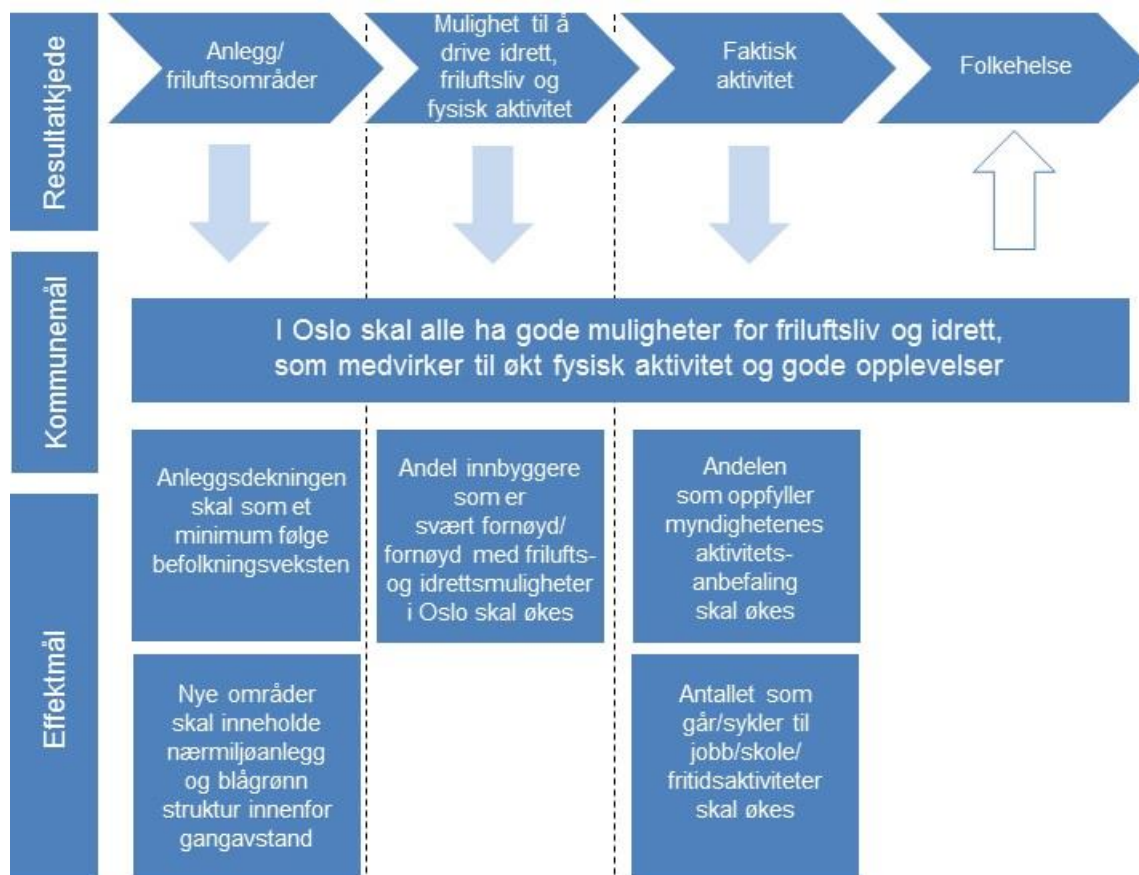
Resultatmål er i henhold til KVV-veileder (og generell prosjektledelsesmetodikk) vesentlig for prioritering av måleparametere som kostnad, framdrift og kvalitet. I en stor portefølje av prosjekter er det unaturlig å predefinere dette og fastslå at kostnad, kvalitet eller framdrift skal prioriteres på samme måte i alle prosjekter.

Selv om enkeltprosjektenes resultatmål må fastsettes i det enkelte prosjekt, er det mulig å fastlegge noen føringer for hvordan resultatmål bør innrettes i prosjektene. For noen prosjekter kan «olympiske datoer» være første prioritet, for eksempel hvis det er gitt at anlegget skal stå ferdig til en gitt dato og et stort arrangement.

Generelt bør det være et kostnadsfokus for å få mest mulig ut av hver krone. For ordinære kommunale anlegg og arealer vil det være en del kvalitetskrav som ligger fast, og for alle anlegg en del forskriftskrav. Disse kravene kan i en del tilfeller overgå primærinteressentenes forventninger, og noen vil hevde at kvalitet blir prioritert framfor kostnad.

6.7 Målbildet

Ovenstående drøfting kan oppsummeres i følgende anbefalte målbilde:

Figur 6-9 Målbildet knyttet opp mot resultatkjeden

Figuren viser sammenhengen mellom resultatkjeden, kommunemål og effektmål. Resultatkjeden er opphavet til kommunemålet. Som tidligere diskutert er folkehelsebegrepet vidt, og inkluderer langt flere faktorer enn fysisk aktivitet. Sånn sett er det ikke en direkte forbindelse mellom folkehelsenivået i verdikjeden og det foreslåtte kommunemålet. Som den hvite pilen indikerer, er det likevel en sammenheng mellom kommunemålet og Oslos folkehelse.

Effektmålene som er plassert under «Faktisk aktivitet»-nivået i resultatkjeden er de som er angitt sist i kapittel 6.5, og som også er knyttet til forutsetninger utenfor BYMs ansvars-områder. Denne delen av figuren viser altså at arbeidet innenfor idretts- og friluftslivsområdet kun kan oppnå måloppnåelse utover «Mulighet til å drive idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet» hvis det etableres tilstrekkelig tilslutning på tvers av etater og organisasjoner.

6.8 Mer effektiv styring av porteføljen

Ved å vri litt på definisjonen er det også mulig å drøfte resultatmål/effektivitetsmål på porteføljenivå. På porteføljenivå er det på enkelte områder registrert et forbedringspotensial som kan drøftes. Gjennomgang av tidligere planer tyder på at det er relativt uklar (eventuelt dårlig/liten) sammenheng mellom det totale handlingsprogrammet og ferdigstilte prosjekter, samtidig som det er ferdigstilt en del prosjekter som aldri var prioritert eller nevnt i handlingsprogrammet. Dette kan indikere at det både blant eksterne interessenter og internt i kommunen jobbes med prosjekter som ikke blir realisert, det vil si lite målrettet ressursbruk.

Gitt at det er mulig å komme fram til en mer konsistent og omforent prioritering av tiltak i behovsplanens handlingsprogram, kan det settes et effektivitetsmål som er knyttet til graden av oppfølging av prosjekter i handlingsprogrammet:

Prosjekter i handlingsprogrammet skal prioriteres

I tillegg bør det være et fokus på effektiv/bevisst bruk av andre finansieringskilder:

Det skal legges til rette for at spillemidler, stiftelsesmidler, private investeringer/-sponsorer og dugnadsarbeid kan bidra til at den samlede rammen for investeringer kan økes.

Eventuelt: Andel av finansieringen fra andre aktører enn kommunen (spillemidler, dugnad etc.) skal økes

Sistnevnte er aktualisert med byrådets forslag i tilleggsinnstillingen der det foreslås økt bistand fra kommunen for anlegg som realiseres privat. I denne sammenheng kan det oppstå et prioriteringsdilemma mellom for eksempel et middels høyt prioritert behov, som nesten er fullfinansiert privat, og et enda høyere prioritert behov, som krever større kommunal investering, relativt sett. Det vil da bli nødvendig å definere en prioritering mellom «mest mulig per kommunal krone» eller behovsprioritering per tiltak, uavhengig av belastning på kommunale budsjetter.

7 Krav

I henhold til Oslo kommunes KVV-veileder (Oslo kommune, 2011) skal kravdokumentet etablere de overordnede kravene til selve løsningen og gjennomføringen av denne. På samme måte som for målanalysen er det også i kravanalysen nødvendig å vurdere krav på ulike nivåer. Veilederens kravkapittel er formulert med tanke på enkeltprosjekter. Vår analyse gjelder tilbudet for en hel sektor, og krav må drøftes på flere nivåer:

- For enkeltprosjekter kan metodikken benyttes direkte, ved at det defineres løsningsnøytrale krav, det vil si krav som muliggjør at et gitt behov kan løses på alternative måter, hvis prosjektet besluttes videreført.
- Ved fokus på en hel portefølje av eksisterende tilbud, kan det stilles krav til hele porteføljen eller deler av denne. I praksis vil det legges mest vekt på tiltak som endrer porteføljen i relativt sett små skritt.

Ethvert prosjekt bør i prinsippet vurderes både isolert som nevnt over (krav til løsning), og i et porteføljeperspektiv for å vurdere hvordan prosjektet samsvarer med krav til porteføljen på overordnet nivå.

Med fokus på eksisterende portefølje kan det stilles krav til de tilbudene som man velger å videreføre. Dette gir dermed også grunnlag for å ta rasjonelle beslutninger om avvikling av tilbud som det ikke er grunnlag for å videreføre.

7.1 Krav til porteføljen

Krav til tilbudet/porteføljen kan avledes av basisbehovet i sektoren. Kravene kan for eksempel karakteriseres gjennom krav til total kapasitet eller antall anlegg, som igjen brytes ned i geografiske soner og/eller i ulike deltilbud. I tillegg til krav som avledes av basisbehovet, kan det defineres krav som avledes/påvirkes av andre sektorer, for eksempel krav til lokalisering/transportmuligheter.

I motsetning til en del porteføljer i andre sektorer der porteføljeteori benyttes aktivt (eksempelvis aksjeporteføljer eller kommersielle eiendomsporteføljer), er det som nevnt over en relativt begrenset mulighet til å endre porteføljen over tid. Det er for eksempel lite aktuelt å selge eller flytte alle idrettshaller eller parker, selv om de teoretisk sett kunne hatt mer nytte om de lå plassert annerledes. Eksisterende strukturer er derfor viktige premisser, og selv innenfor et perspektiv fram til 2026, er det urealistisk å se for seg drastiske endringer i porteføljens sammensetning. Det mest interessante spørsmålet er hvordan porteføljen kan optimaliseres, det vil si gi mer nytte, innenfor realistiske rammer for kostnader og tid.

Et annet moment er at omfanget av midler som blir investert i idretts- og friluftslivsektoren ikke styres direkte av det absolutte behovet innenfor sektoren (som i skolen), men er sterkt påvirket av tilgjengelige midler. Dette stiller store krav til systemet for prioritering av prosjekter, slik at beslutninger kan tas på et riktig grunnlag når budsjett vedtas.

Ved endringer av tilbudet (forslag til nye prosjekter), kan det stilles grunnleggende krav til prosjektet/tiltaket (for at det skal være aktuelt), og det kan også utvikles kriterier som kan benyttes for en prioritering mellom ulike prosjekter/tiltak. Dette kan omfatte krav til alle relevante deler av resultatkjeden, slik at sammenhengen mellom investering, drift, vedlikehold og faktisk aktivitet kan sikres. En nærmere drøfting av dette perspektivet er tatt inn i kapittel 7.4.

Basert på de foreslåtte målene i kapittel 6, kan de viktigste kravene til porteføljen på idretts- og friluftsområdet struktureres som følger:

Mål	Krav
Anleggsdekningen skal som et minimum følge befolkningsveksten	Prosjekter som utredes og prosjekteres må samlet generere en kapasitet som tilsvarer befolkningsveksten, og langsiktig økonomiplan må innrettes i tråd med dette for alle deler av resultatkjeden
Andel innbyggere som er svært fornøyd/fornøyd med friluft- og idrettsmuligheter i Oslo skal økes	Områder med lav brukertilfredshet og stor betydning skal prioriteres ved vurdering av nye prosjekter/tiltak
Utbyggings- og transformasjons områder skal inneholde nærmiljø-anlegg og blågrønnstruktur innenfor gangavstand (250m/500m)	Relevante aktører må samhandle slik at alle deler av verdikjeden er på plass til rett tid (kommuneplan, reguleringsplan, erverv, utbyggingsavtaler/- anleggs-investeringer osv. se nærmere redegjørelse i kapittel 8)
Andelen som oppfyller myndighetenes aktivitetsanbefaling skal økes	Virkemidler må settes inn der de har mest effekt
Andelen som går/sykler til jobb/skole/fritidsaktiviteter skal økes	Virkemidler må settes inn der de har mest effekt

Figur 7-1 Mulig krav til porteføljen på idretts- og friluftsområdet

Som det framgår av tabellen (kravkolonnen) må en del forhold avklares før det er relevant eller mulig å stille konkrete krav. Dette drøftes nærmere i kapittel 8.

7.2 Krav til enkeltprosjekter

Ved gjennomføring av enkeltprosjekter må det selvfølgelig også stilles krav til selve anlegget eller arealet som skal bygges/etableres. For mange anlegg/arealer er kravene til en viss grad predefinert.

Eksempelvis er de fleste arenaer for ballidrett og friidrett relativt predefinert. For andre typer idrettsarenaer er det mer åpent. Dette gjelder kanskje i størst grad for nye idretter, hvor det ikke er etablerte krav eller standarder, som krav til en skatehall eller et parkouranlegg, og for anlegg som er mer unike/sjeldne.

Enkeltprosjekter vil også være gjenstand for krav fra andre sektorer i kommunen eller lover/forskriftskrav. Dette kan for eksempel være Oslo kommunes krav til energieffektive løsninger (passivhus), eller generelle krav/forskrifter knyttet til for eksempel universell utforming.

Som nevnt under kapittel 6 kan det også stilles krav til rasjonell økonomisk ressursbruk, for eksempel krav til smart drift/rasjonell FDV.

Denne utredningen drøfter ikke videre krav i et enkeltprosjektperspektiv. Slike krav forutsettes avklart i arbeidet med hvert enkelt prosjekt, gjennom konseptvalgutredninger (for større prosjekter) og i programmering/ bygging. I kapittel 8 drøftes imidlertid potensialet for å benytte standard kravspesifikasjoner (som for skoler) noe nærmere.

7.3 Krav til prosess

Det er også en del andre krav som er relevante uavhengig av om det er snakk om enkeltprosjekter eller større eller mindre deler av porteføljen. Dette gjelder spesielt prosesskrav, som omhandler hvordan man både arbeider med portefølje og enkeltprosjektene. Fra ulike hold er det definert eller antydnet ulike mål eller krav knyttet til forskjellige prosesser.

- I arbeidet med KVV og Behovsplan 2016-2026 er det lagt opp til en prosess der interessenter medvirker både i strategidiskusjon og etter hvert i prioriteringsprosesser. Målet med dette er å etablere en felles plattform for sentrale strategiske valg og å bidra til at det er større samsvar mellom interessentenes prioriteringer og kommunens egne prioriteringer. Dette skal igjen bidra til at prosjekter utredes, prosjekteres og realiseres etter en omforent og kjent prioritering. Særlig innenfor et bredt og uoversiktlig felt med lav grad av lovpålagt virksomhet, kan medvirkning i seg selv være et gode i forhold til brukertilfredshet, i tillegg til at medvirkning trolig bidrar til riktigere prioriteringer.
- Medvirkning i enkeltprosjekter er også vesentlig, men dette forutsettes avklart nærmere i hvert enkelt prosjekt.
- Et annet prosesskrav er knyttet til kommunale beslutningsprosesser og kommunens investeringsregime. Effektiv portefølje- og prosjektledelse i henhold til regimet er vesentlig både for kvaliteten på beslutningene og ekstern kommunikasjon og forventingsstyring.

I kapittel 8 drøftes det nærmere hvordan kommunens investeringsregime kan kombineres med forslag til klarere kriterier for prioritering av prosjekter i porteføljen.

7.4 Kravspesifikasjon for prioritering av tiltak

Gitt porteføljens karakter (etablerte anlegg og arealer) er det mest interessante spørsmålet hvordan nye tiltak kan bidra til å gjøre porteføljen mer nyttig. I denne sammenhengen er det primært krav til de prosjektene som skal prioriteres, en form for kravliste/-spesifikasjon, som er det mest relevante. En kravspesifikasjon må ta utgangspunkt i mål og krav for porteføljen, enkeltprosjekter og prosesser, men må være mer operativ som beslutningsverktøy.

En kravliste/spesifikasjon kan tenkes benyttet på to nivåer:

1. Som kvalifikasjonskrav
2. Som prioriteringskriterier

På første nivå kan man tenke seg at prosjektene sjekkes ut i forhold til relevante minimumskriterier avledet av målene. Hvis prosjektene tilfredsstillir minimumskriteriene, er prosjektet «kvalifisert» for prioritering/videreføring. På neste nivå kan det tenkes etablert kriterier som gjør det mulig å skille objektivt mellom prosjekter som alle er kvalifisert på første nivå. Disse kriteriene er det kanskje noe mer komplisert å etablere. Hvor langt dette kan trekkes i praksis bør baseres på en iterativ tilnærming.

St meld 26 (2011-2012) Den norske idrettsmodellen (Kulturdepartementet, 2012) legger til grunn at prioriteringer på dette området i hovedsak er et kommunalt/fylkeskommunalt anliggende. Meldingen lister imidlertid opp noen kriterier som anbefales å ligge til grunn for prioriteringen:

- Brukspotensial; særlig blant barn og ungdom, men også for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper.
- Anlegg med lav dekningsgrad; med dette menes anlegg med stort eller middels stort brukspotensial som det finnes relativt få av på landsbasis.

-
- Flerbruksmuligheter; det vil si anlegg som enten kan benyttes av ulike idretter og aktiviteter og/eller kan benyttes av andre grupper, eksempelvis skolen, på tidspunkt hvor idretten eller andre primære brukergrupper ikke benytter anlegget.
 - Mangfold i aktivitetstilbudet; gjennom anleggsutbyggingen skal det stimuleres til et mangfoldig aktivitetstilbud for befolkningen.

Det legges til grunn at den statlige anleggspolitikken både skal ta hensyn til idrettens behov for anlegg som er spesielt tilrettelagt for konkurranseaktivitet, og til behovet for anlegg til egenorganisert fysisk aktivitet

Disse kriteriene vurderes i stor grad å være i samsvar med Oslo kommunes føringer, og kan suppleres med særskilte føringer for Oslo. Særskilte føringer for Oslo kan for eksempel være:

- Anlegg/arealer med «riktig beliggenhet» ut fra et transportperspektiv (kollektivtilgjengelighet, gang/sykkel osv.)
- Anleggs/arealkategorier med dokumentert underkapasitet (det vil si «kø» av potensielle brukere)
- Fleksibilitet, det vil si anlegg/arealer som lett kan omstilles til andre behov
- Anlegg/arealer som særlig stimulerer til aktivitet hos inaktive
- Samsvar mellom investeringsressurser og midler til vedlikehold og primær aktivitet
- Anlegg/arealer som passer inn i forhold til realistisk arbeidsdeling mellom kommunal og frivillig sektor

Minimumskrav og eventuelt prioriteringskriterier drøftes nærmere i kapittel 8.

8 Strategiske alternativer

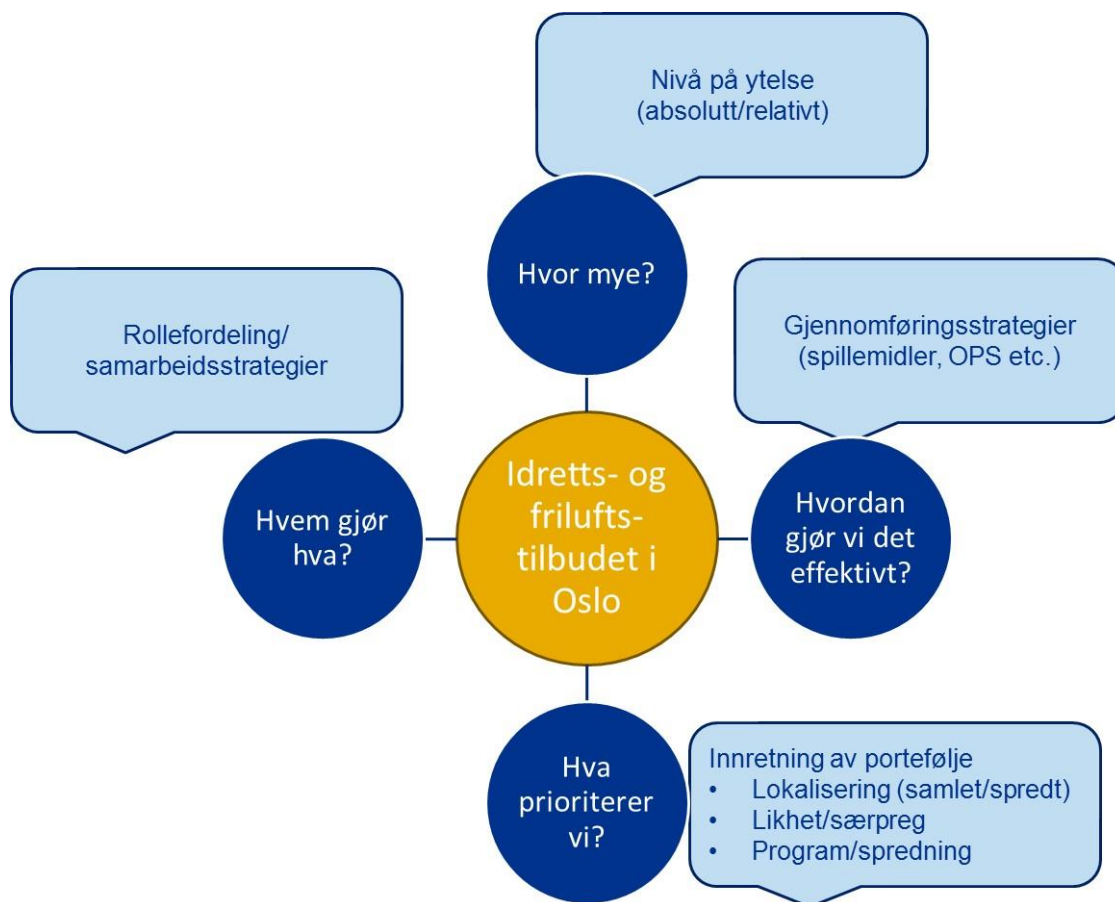
8.1 Metodisk tilnærming

I henhold til KVV-veilederen skal det utredes et nullalternativ og et antall relevante, ulike konsepter. Arbeidet i denne KVV-en har bestått av å utrede langsiktige behov og strategier på sektornivå. Det synes derfor mer hensiktsmessig å diskutere ulike strategiske tilnærminger som kan bidra til å dekke behov og nå målene som settes for sektoren.

Som det også framgår av oppdragsbestillingen fra MOS, er det flere ulike dimensjoner som kan gjøres til gjenstand for ulike strategiske tilnærminger. De strategiske dimensjonene er i stor grad uavhengig av hverandre, og det er derfor lite hensiktsmessig å definere et mindre antall teoretiske konsepter (kombinasjoner av strategier). Alternativanalysen omfatter å vurdere endringer innenfor relevante strategidimensjoner. Alternativene er enten å fortsette med samme strategi som i dag (et slags nullalternativ), gjøre justeringer i eksisterende strategier eller gjøre betydelige strategiske endringer.

Basert på mandatet og diskusjon med interessenter diskuteres strategidimensjonene langs fire hovedakser, se

Figur 8-1.

Figur 8-1 Strategidimensjoner i alternativanalysen

-
- Den første strategidimensjonen handler om **hvor mye** Oslo kommune skal satse på idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, det vil si omfang eller nivå på ytelse eller tilbud (absolutt/relativt).
 - Den neste dimensjonen handler om **hvem som gjør hva** i sektoren. Dette omfatter rollefordeling mellom kommunale aktører, idretts- og friluftsansjoner og ulike private aktører samt hvordan aktørene kan samarbeide for å realisere mest mulig anlegg og arealer for tilgjengelige ressurser.
 - Den tredje dimensjonen er rettet inn mot strategiske valg knyttet til innretning av tilbudet innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Dette handler om **hva som prioriteres** av tiltak og hvordan tilbudet innrettes.
 - Den fjerde dimensjonen handler om strategier for å **sikre effektiv gjennomføring**. Det er mange aktører involvert, og effektive prosesser er nødvendig for å utnytte økonomiske og menneskelige ressurser (frivillighet) best mulig.

I de etterfølgende kapitlene drøfter vi de ulike strategidimensjonene nærmere.

8.2 Nivå på ytelse

Omfang dreier seg om hvilket nivå tilbudet innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet skal ha, eller mer konkret hvor mye kommunale ressurser som skal benyttes i sektoren.

Det kan stilles spørsmål ved om ulike nivåer på omfang på tilbudet faktisk er ulike alternativer, og dermed om det er relevant å drøfte på konseptuelt eller strategisk nivå. Likevel er det i drøftingene valgt å starte med dette, fordi det av flere grunner er nødvendig å etablere en plattform for realistiske omfangsvurderinger, sett i forhold til behov og mål på den ene siden og framtidige budsjetter på den annen side.

Ved å sette mer kvantifiserte og målbare effektmål er det også naturlig å gjøre langsiktige vurderinger knyttet til investerings- og arealbehov, som igjen vil være førende for andre strategiske grep. I og med at Oslo kommune, jf. kapittel 3, i hovedsak har lagt ressursinnsatsen på tilrettelegging av anlegg og arealer, er den videre diskusjon i dette delkapitlet begrenset til dette.

Det er både tidligere og per i dag satt opp ulike mål med formuleringer som «anleggsdekningen skal bedres». Det har i liten grad vært operasjonalisert hva som ligger i et slikt mål. Nominelt innebærer ethvert nytt anlegg bedret dekning. Slik sett har måloppnåelsen vært god. Hvis anleggsdekningen måles relativt, for eksempel i forhold til befolkningsutviklingen, eller i forhold til andre byer eller kommuner i Norge, kan situasjonen bli en annen.

Forslag til effektmål er drøftet i kapittel 6. Det er foreslått et overordnet effektmål som innebærer at anleggsdekningen skal følge befolkningsveksten. Hva dette innebærer av «antall anlegg» er også illustrert i kapittel 5. Dette er naturlig nok ikke det eneste mulige referansemålet. I det følgende drøftes nærmere noen alternative tilnærminger til målet «bedre anleggsdekning», samt hva de ulike alternativene potensielt medfører av investerings-/bevilgningsbehov.

Teoretisk sett skal det som nevnt vurderes et nullalternativ. Dette kan defineres som at det ikke etableres noen nye anlegg, men at eksisterende anlegg holdes vedlike og oppgraderes (uten hensyn til befolkningsvekst). I og med at hovedutfordringen er befolkningsveksten (se kapittel 5), videreføres ikke dette alternativet i den videre drøftingen. Det understrekes likevel at dette nullalternativet også danner et bevilgningsbehov (knyttet til vedlikehold og rehabilitering) som uansett må hensyntas, med mindre eksisterende portefølje skal avvikles.

Det er isteden definert tre mulige strategiske alternativer. I utgangspunktet kan disse alternativene favne investeringer både for idrett og friluftsliv. I og med at det særlig for

blågrønn infrastruktur er mange ulike aktører som bidrar med investeringer, og siden det foreligger mest relevante historiske data for idrettssektoren, begrenses alternativene i det videre til idrett/anlegg, inkludert tilretteleggingstiltak for friluftsliv, som faller innenfor spillemidlenes rekkevidde. Alternativene er:

1. Samme tilvekst (med samme fordeling av nye anlegg) som i perioden 2004-2014
2. Tilvekst som gir samme anleggsdekning som i dag, per innbygger og hovedanleggsgruppe, etter planperioden
3. Tilvekst som skal gi Oslo en anleggsdekning som landsgjennomsnittet

Alternativ 3 er muligens et like lite sannsynlig alternativ som nullalternativet som innebærer at det ikke etableres nye anlegg. Alternativet tas likevel med som en illustrasjon, fordi Oslo ofte blir sammenliknet med landsgjennomsnittet, særlig på idrettsanleggssiden, ref. blant annet Kulturdepartementets oversikt over anleggsdekning og spillemidler, KVV for OL i Oslo i 2022 og Idretts- og friluftskonferanse for Oslo 14. november 2014.

I arbeidet med KVVUen er det beregnet økonomiske konsekvenser av de tre strategiske alternativene (se vedlegg 10). Resultatene er gjengitt i Tabell 8-1. I tabellen vises estimerte anslag på investeringer i **nye** anlegg i perioden 2016-2026 i de ulike alternativene. Beregningene omfatter ikke investeringer knyttet til tomteerverv i forbindelse med anleggene eller midler til drift.

Anleggstype	Tilvekst som i 2004-2014	Tilvekst i tråd med befolkningsveksten	Tilvekst opp til landsgjennomsnittet
Inneflater (fleridrettshaller/idrettshaller)	2 000 MNOK	1 500 MNOK	4 000 MNOK
Ishaller	0	150 MNOK	900 MNOK
Uteflater (fotball)	300 MNOK	400 MNOK	1 300 MNOK
Bad	0	1 200 MNOK	3 000 MNOK
Andre idrettsanlegg	1 800 MNOK	>1 800 MNOK	>1 800 MNOK
Sum	4 100 MNOK	>5 100 MNOK	>11 000 MNOK

Rehabilitering	2 200 MNOK	2 700 MNOK	>2 700 MNOK
----------------	------------	------------	-------------

Tabell 8-1 Beregnede konsekvenser av strategiske alternativer

Det understrekes at estimatene over er meget grove anslag. Følgende forutsetninger er lagt til grunn:

- Befolkningsvekst: Anslag på innbyggere i Oslo ca. 770 000 i år 2026, basert på Oslo kommunes befolkningsframskriving (se også kapittel 5)
- Indeksjustert med byggekostnadsindeks (SSB), tilsvarende 41,8 prosent fra 2004-2014
- Kostnadsestimater:
 - Flerbrukshaller: 100 MNOK. pr. hall
 - Fotballbaner: 10 MNOK pr. bane
 - Svømmehaller: 150 MNOK pr. hall (25m basseng, pluss barnebasseng)
 - Ishaller: 150 MNOK pr. hall (enkle haller)
- Anslagene for investeringsvolum gitt anleggsdekning på landsnivå er i sin helhet basert på beregninger gjennomført i KVVU for OL2022.

Estimatene er beregningsteknisk basert på historisk investeringsmønster (hovedtyper anlegg), men beregningene er ikke et uttrykk for at den samme investeringsprofilen skal videreføres. Estimatene må leses som et uttrykk for investeringsnivået gitt ulike alternative strategier, ikke som eksakte anslag for hva alternativene koster eller hva slags anlegg som skal realiseres.

Tabellen viser at en framskrivning for de neste ti årene av historisk investeringsinnsats de siste ti årene, gir relativt store beløp alene. Økonomiplanen for investeringer i sektoren de neste fire årene (2015-2018) innebærer ca. 1 000 MNOK, med andre ord betydelig under den skisserte framskrivningen for en tiårsperiode.

Et mål om at anleggsdekningen skal følge befolkningsveksten er enda mer ambisiøst. Målet krever en betydelig oppjustering av ressursinnsatsen i sektoren i forhold til det som ligger i økonomiplanen 2015-2018. Imidlertid ser vi av tabellen at investeringen i haller (historisk) medfører en forbedring av dekning per innbygger (planlagte og igangsatte haller per 2014 er med i beregningene).

Som nevnt er ikke kostnader til tomteerverv inkludert i beregningene. Historisk sett har tomtekostnader utgjort en mindre del av investeringene knyttet til idrettsanlegg, blant annet fordi Oslo kommune har vært forutseende med langsiktige byplangrep og strategiske tomteerverv. For friluftsområdet utgjør tomteerverv historisk sett en vesentlig større andel. Særlig i fortettingsområdene/transformasjonsområdene vil knapphet på tomter, eventuelt knapphet på investeringsmidler til tomter, være en viktig faktor. I framtiden vil utfordringene knyttet til arealtilgang og tomtekostnader trolig bli vesentlig større også for idrettsanlegg, se kapittel 8.3.

Det synes ikke naturlig å bryte ned mål om anleggsdekning på avgrensede felt av idretts- og friluftssektoren. Det er per i dag tematiske ulikheter (parker, idrettshaller, fotballbaner osv.) mellom geografiske områder (soner, bydeler). Disse skal ikke nødvendigvis videreføres. Det oppstår nye trender som erstatter gamle, og det finnes trolig muligheter for å løse behovene på mer effektive måter. Et eksempel på dette er situasjonen for badeanlegg. For badeanlegg er Oslo kommunes strategi (ref. bademeldingen) å samle tilbudet på et fåtall større bad. Det er derfor sannsynlig at det skal investeres i ett hovedbad og to områdebad, ikke i et større antall tradisjonelle bad med kostnad 100–200 MNOK per bad. Hovedbadet er i KVV estimert til drøyt 1 000 MNOK (variasjoner mht. konsept og sikkerhetsnivå på estimat), områdebadene vil ha en lavere kostnad. Investeringsbehovet knyttet til bademeldingens strategi anslås til 2 000-3 000 MNOK.

Det er ikke samme mulighet for å vurdere «anleggsdekning» på friluftsområdet. Fra de tidligere sektorplanene for friluftsområdet fremkommer det at det har vært investert i overkant av 400 MNOK i denne sektoren i perioden 2004-2014, fordelt med 2/3 på nye anlegg og 1/3 på rehabilitering. Dette er også investeringer eksklusive tomteerverv og midler til drift. Tomteerverv utgjør, som nevnt tidligere, en stor andel av de offentlige investeringene i sektoren, for eksempel ved erverv i strandsonen til kyststier og liknende. En framskriving av dette beløpet, på samme måte som for investeringene i idrettsanlegg, tilsier en samlet investering på om lag 600 MNOK de neste ti årene. Dersom det tas hensyn til befolkningsveksten betyr det en samlet investering på i overkant av 700 MNOK for den samme perioden.

Oppsummert synes det mest relevante omfangsmålet å være å holde følge med befolkningsveksten. Dette vil være et ambisiøst mål, gitt den høye forventede befolkningsveksten. På et overordnet nivå (Oslo sett under ett) synes dette imidlertid som det naturlige ambisjonsnivået.

I de følgende kapitlene drøftes ulike tilnærminger for å nå målene på en effektiv måte.

8.3 Rollefordeling og samarbeidsstrategier

Som beskrevet i kapittel 3 er det en rekke ulike aktører både innenfor og utenfor kommunen som tilrettelegger for og bidrar til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. På overordnet nivå er det et skille mellom offentlig og privat sektor, og i stor grad er dette, innenfor denne rapportens tematikk, et skille mellom kommunal og frivillig sektor. I tillegg er det slik at det innenfor det offentlige (og innenfor Oslo kommune) er en rekke aktører.

8.3.1 Offentlig/privat

I 2014 er det et stort og til dels uoversiktlig tilbud som foreligger, og det samlede tilbudet forvaltes og driftes av kommune, stat, frivillige og kommersielle organisasjoner. Hvordan tilbudet oppleves av publikum vil i liten grad avhenge av hvem som eier og drifter tilbudet. Hvordan tilbudet er organisert er et resultat av politiske prioriteringer og strategier, publikums etterspørsel og til dels engasjement og initiativ hos frivillige lag og foreninger.

Den grunnleggende arbeidsdelingen mellom offentlig (kommunal) sektor og privat/frivillig sektor i Oslo kommune, er grundigst belyst i bystyremeldingen «By i bevegelse» (Oslo kommune 2001). I kapittel 3 er også arbeidsdelingen mellom aktørene på idretts- og friluftsfeltet i Oslo beskrevet. En tilsvarende arbeidsdeling finnes i de fleste andre kommuner i Norge. Det synes ikke relevant å drøfte prinsipielt forskjellige innretninger på dette. Det legges derfor til grunn at det fortsatt – i hovedsak - skal være slik at det er et privat/frivillig ansvar å benytte seg av anlegg og arealer og organisere ulike aktiviteter. Det er videre – i hovedsak - fortsatt et kommunalt ansvar å erverve, bygge og forvalte anlegg og arealer for idrett og friluftsliv, og det er fortsatt – i hovedsak - et mål at anlegg og arealer skal stilles gratis til disposisjon for brukerne.

Gitt dette utgangspunktet er det likevel en del temaområder der det for dette KVVU-arbeidet er relevant å drøfte arbeidsdeling og samarbeid mellom privat og offentlig sektor, og mellom ulike offentlige aktører, for å sikre best mulig måloppnåelse i framtiden. Følgende temaområder drøftes:

- Byplanlegging og erverv
- Skole og fysisk aktivitet
- Tilrettelegging for frivillighet

I tillegg til disse punktene er det i kapittel 8.5 sett nærmere på hvordan de ulike aktørene kan bidra til en mest mulig effektiv prosess.

8.3.2 Byplanlegging og erverv

Langsiktig utvikling av arealer og anlegg for friluftsliv og idrett handler i stor grad om byplanlegging og langsiktige investeringer. I tillegg til Oslos unike naturgitte plassering er det, som nevnt i kapittel 4, en rekke historiske beslutninger og prioriteringer som har lagt grunnlaget for dagens tilbud. Langsiktige arealplaner og strategisk oppkjøp av eiendom har vært en viktig forutsetning for den utviklingen som har skjedd.

I de nærmeste årene er det forventet at den største befolkningsveksten kommer i transformasjonsområder omkring sentrum. For at fortettingen skal skje parallelt med en god utvikling av anlegg og arealer for idrett og friluftsliv, er det nødvendig med et tett sektor-samarbeid, omforente behovsvurderinger og langsiktige investeringer. Langsiktig arealplanlegging (kommuneplaner, områdeplaner, reguleringsplaner osv.) er et grunnleggende verktøy for å sikre framtidige arealer for idrett og friluftsliv.

En reell sikring av arealer for idrett og friluftsliv vil ofte også kreve eiendomsinvesteringer, og de overordnede arealplanene er de viktigste føringene for erverv og utbyggingsavtaler som gjennomføres i Oslo (gjennom EBY). Arealknappheten i Oslo medfører at sikring av eiendom trolig vil utgjøre en større andel av investeringene i tiden framover.

Fastsetting av overordnet arealbehov må skje tidlig

Den største driveren for endring i et 10-20-årsperspektiv er befolkningsveksten og behovet for nye boliger (og næringsarealer). Planprogrammet for kommuneplan 2030 angir at behovet er 100 000 boliger og 5-6 mill. m² næringsareal. I byutviklingsstrategien (side 40-41) er det pekt på hvor i byen dette kan skje, og det er angitt et potensial i ulike områder som overgår planprogrammet med ca. 50 prosent (dvs. 147 000 boliger og 9,2 mill. m² næring).

Det største potensialet for nye boliger er knyttet til allerede utbygde områder der det legges opp til transformasjon, slik som indre by, inklusive fjordbyen, Hovinbyen, Groruddalen og Vestkorridoren (til sammen 97 000 boliger). Det eneste betydelige, ubebygde området for boligutvikling er Gjersrud-Stensrud (8 000 boliger). Fortetting i småhusområder, i stasjonsnære områder og utviklingsområder uavhengig av bane utgjør et noe mindre potensial (32 000 boliger).

En videre detaljering av nybyggprogrammet i arealbehov for bygg og anlegg som for eksempel skoler, idrettsanlegg, parker osv. blir ikke gjennomført på kommuneplannivå. For å sikre at de langsiktige arealplanene kan gi rom for relevante behov, er det likevel nødvendig å avklare et aktuelt arealbehov så tidlig som mulig. Skolens behovsplaner avleder konkrete arealbehov i ulike bydeler og skolekretser, som en funksjon av forventet lovpålagt skole, befolkningsvekst, alderssammensetning og nøkkeltall for areal per elev. Med disse klare føringene blir arealbehovet relativt udiskutabelt, og dette illustreres også ved at kommunale (strategiske) eiendomskjøp gjennom EBY de siste fire årene i hovedsak har gått til skoletomter (over 90 prosent av totalt ca. 1 mrd. NOK).

Det finnes ikke et tilsvarende grunnlag for å definere behov for idretts- og friluftssarealer. For at det i tillegg til boliger, næring og skole, skal kunne etableres idrettsanlegg, parker og liknende i de ulike utviklingsområdene, må det overordnede behovet avklares med en lengre tidshorisont enn det som har vært tradisjonelt for sektorplaner for idrett og friluftsliv (4 år). I et 10-årsperspektiv er det eksempelvis nødvendig å ha en omforent forståelse av om et område skal ha flere eller ikke noen større parker eller utendørs idrettsanlegg. Hvis langsiktige arealplaner og eiendomserverv ikke tar sikte på et relevant, omforent omfang, vil det være vanskelig å korrigere dette senere. Det bør derfor trolig i større grad enn i dag, settes overordnede/grove måltall tidlig for dette behovet, på samme måte som for boligantall på kommuneplannivå. Senere i kapitlet er utviklingen av Hovinbyen drøftet som et eksempel for å illustrere dette.

Usikkerhet knyttet til hvor og når befolkningsveksten kommer

Utviklingen av de bynære områdene der det forutsettes omfattende transformasjon er krevende, ikke minst fordi de viktigste driverne i transformasjonen (bolig og næring) er markedsstyrt. Viktige forutsetninger for rask transformasjon er blant annet:

- Samarbeid mellom aktuelle grunneiere
- Attraktivt bolig- og eiendomsmarked (investeringsvilje)
- God offentlig tilrettelegging og koordinering (forutsigbarhet)

Dette betyr at minst tre sekvensielle forutsetninger må oppfylles:

- Tilstrekkelige, men realistiske arealer sikres i arealplaner
- Nødvendige eiendomserverv kan skje tidsnok
- Investeringer i anlegg kan skje til rett tid

Hvis behov undervurderes i arealplanlegging eller erverv, kan behov bli udekket/underdekket eller erverv/investeringer bli unødige kostbare. Eller motsatt, hvis man overvurderer utviklingstakten i markedet, kan parker og idrettsanlegg komme lenge før innbyggerne (jf. for eksempel Fornebu-utbyggingen). Det er ikke nødvendigvis samfunnsøkonomisk gunstig at investert kapasitet ikke kan utnyttes.

Den største usikkerheten/utfordringen knyttet til dette forholdet antas å ligge i transformasjonsområder som;

- i dag har lav anleggsdekning
- forventes å få betydelig befolkningsvekst
- allerede er tett utbygd og med liten andel etablerte friområder/blågrønne strukturer
- har kostbare eiendommer/tomter
- ikke har lokale interessegrupper som ivaretar idrett og friluftsliv

I slike områder er det vesentlig at Oslo kommune selv, som arealplanlegger, utvikler og anleggseier, prioriterer og sikrer handlingsrom. I større områder med stor transformasjon fra næring/annet til bolig, vil det trolig være et vakuum på interessentsiden. Særlig for idrettsanlegg har idrettslagenes arbeid og påvirkning betydd mye for prioriteringen av kommunale investeringer. Når de nye boligområdene og dermed også de (nye) lokale idrettslagene er etablert, kan det være ekstra (kostnads)krevende å realisere nødvendige idrettsanlegg hvis ikke tilstrekkelige arealer er sikret gjennom regulering, erverv og/eller utbyggingsavtaler tidligere i prosessen.

Det er forventet, og det legges opp til, en innenfra og ut-vekst, det vil si at fortetting og transformasjon først skjer i de mest sentrumsnære områdene, som antas å være mest attraktive både for bolig og næring (eksempelvis Økern/Løren og Hovinbyen). Uansett vil utviklingstakt og rekkefølge være beheftet med stor usikkerhet, og flere viktigste spørsmål må vurderes nærmere for hvert område, til rett tid.

Hvilke investeringer kan dekkes av boligutviklerne/boligkjøperne?

Gitt at det foreligger et grovt omforent ambisjonsnivå (program for arealer for idrett og friluftsliv), må det gjøres realistiske vurderinger av hvilke deler av programmet som skal finansieres og realiseres gjennom kommunen og hvilke som skal finansieres og realiseres gjennom markedet.

I de mest sentrale utviklingsområdene i Oslo i dag, slik som for eksempel Løren/Ensjø og Fjordbyen, bidrar boligutviklingen til betydelige deler av blågrønn (og grå) infrastruktur. Hensiktsmessig arealplanlegging og bruk av utbyggingsavtaler gir betydelige grunneierbidrag, og på Løren planlegges også en idrettshall gjennom en tilsvarende løsning. I disse områdene er vesentlige deler av utviklingen styrt av «veiledende planer for offentlige rom» (VPOR), som viktigste verktøy for å illustrere behov for blågrønn infrastruktur, gang/sykkelveier, torg og møteplasser og lignende. Erfaringene tyder på at det i attraktive områder er mulig å sikre relevante arealbehov gjennom VPOR, reguleringsplaner og utbyggingsavtaler, slik at lokale behov blir dekket (typisk nærmiljøanlegg, mindre parker og torg). Større parker, friområder og større idrettsanlegg synes derimot mindre realistisk å realisere gjennom en slik strategi, da både den arealmessige og økonomiske «skalaen» for slike anlegg ikke harmoniserer i størrelse med de boligområdene som realiseres.

En forutsetning for at det skal la seg gjøre å sikre deler av blågrønn (og grå) infrastruktur på denne måten er at bolig/eiendomsmarkedet er attraktivt. Etterspørselen etter nye boliger (eller næringslokaler) må være så sterk at utbyggere velger å starte nye prosjekter som omfatter egne investeringskostnader, og i tillegg kan bære relevante grunneierbidrag. En annen forutsetning er at reguleringsplaner, rekkefølgebestemmelser og utbyggingsavtaler omfatter investeringer som er relevante både fra et juridisk og et praktisk perspektiv.

I kommuneplanen mot 2030 gjøres arealdelen juridisk bindende, og dette kan gi et styrket grunnlag for å sikre en god byutvikling, herunder sikring av blågrønn infrastruktur og arealer for idrett og friluftsliv. Selv om det juridiske grunnlaget styrkes, vil imidlertid den økonomiske usikkerheten knyttet til mulighetene til å finansiere idrett og blågrønn infrastruktur være den samme.

Den faktiske utviklingen av Fornebu kan tjene som et eksempel på at usikkerhet omkring grunneierbidrag og infrastrukturforpliktelser (samt markedsusikkerhet og ulike mindre heldige avtalekonstruksjoner) har bidratt til store forsinkelser i boligutbyggingen. Dette til tross for områdets meget høye attraktivitet, og til tross for at store parker, friområder og idrettsanlegg er realisert av kommunen/staten.

Et annet eksempel er vurderingene knyttet til utvikling av boliger og næring (via deltaker-landsby, medielandby og mediesenter) i forbindelse med planene om OL i Oslo i 2022. Der ble det vurdert som nødvendig å legge inn betydelige offentlige subsidier, for å sikre utvikling til rett tid. Selv om kravet til ferdigstilling og salg av et stort antall boliger til et definert tidspunkt var en – for dette tilfellet – særskilt kostnads- og risikoøkende forutsetning, viste vurderingene også store forskjeller knyttet til behovet for offentlig støtte i ulike bydeler.

Disse eksemplene viser at Oslo kommune ikke kan ta for gitt at boligutviklingen skal skje i en planlagt takt og retning, uavhengig av lokale forhold og markedstrender, og uavhengig av grunneierbidragenes størrelse. Hvis hovedmålet er å sikre en tilstrekkelig boligvekst i spesifikke og mindre attraktive områder, kan det hende at det enkelte ganger vil være hensiktsmessig at kommunen går foran med et «omvendt grunneierbidrag», ved å øke områdets attraktivitet, slik at transformasjonen faktisk kommer i gang. Selv i attraktive markeder vil større idrettsanlegg og parker trolig måtte finansieres som kommunale anlegg.

De langsiktige utfordringene og mulighetene vil variere betydelig fra område til område. Det er utenfor rekkevidden av dette KVVU-arbeidet å gjøre nærmere vurderinger av alle bydeler og transformasjonsområder. For å illustrere problemstillingen med et relevant eksempel, er det sett grundigere på Hovinbyen, blant annet gjennom arbeidsmøter/dialog med nøkkelpersoner i EBY, UDE, PBE og BYM.

Eksempel Hovinbyen

Hovinbyen vurderes som et av de viktigste fortetningsområdene. Her skal det legges til rette for en befolkningsvekst fra dagens 40 000 innbyggere til nærmere 100 000 innbyggere.

Innenfor en langsiktig strategi utvikles Hovinbyen, innenfra og ut, i mindre områder. På Ensjø og Løren har det allerede skjedd en betydelig transformasjon i noen kvartaler, og ytterligere er under utvikling.

Som en del av grunnlaget for utviklingen av Hovinbyen gjennomføres det vinteren 2014/2015 en større plan- og designkonkurranse som skal gi gode ideer og innspill til videre utvikling. Viktige føringer er blant annet overordnede måltall for boliger og overordnede transportprinsipper, herunder klart fokus på gang/sykkelveier. Overordnede måltall (program) for arealer for idrett og friluftsliv er imidlertid i mindre grad avklart.

Gjennom diskusjoner i uformelle samarbeidsmøter med berørte etater, synes det som det er relativt stort sprik mellom «teori og praksis» knyttet til hva som kan være realistisk ambisjonsnivå for dette. Hvis man legger til grunn tidligere mål om utjevning av ulikheter i anleggsdekning, og/eller det foreslåtte målet om anleggsdekning i takt med befolkningsvekst, kan dette avlede et relativt omfattende «program» for investeringer i idrettsanlegg/arealer i Hovinbyen.

Dette kan eksemplifiseres på ulike måter, for eksempel gjennom generelle idrettsinvesteringer og antallet store uteflater (primært kunstgress fotball). Uavhengig av dagens

situasjon vil 60 000 nye innbyggere, med et mål om å holde tritt med befolkningsveksten, kreve om lag følgende investeringer innenfor idrettsfeltet:

1. Store uteflater – ca. 10 («11erbaner» med ca. 7000 m² flate pluss støttefunksjoner)
2. Mindre uteflater – ca. 15 («7erbaner» med ca. 3500 m² flate pluss støttefunksjoner)
3. Idrettshaller – ca. 7 («standardhaller» med ca. 1000 m² flate pluss støttefunksjoner)
4. Diverse idrettsanlegg - (ulike typer anlegg, med en investeringskostnad på 600-900 MNOK, noen store uteflater, ulike haller/inneaktiviteter)
5. Nærmiljøanlegg - (ballspill, aktivitetsområder) - inkludert i boligområdene

Samlede investeringer i nye anlegg (eks. tomt) vil i så fall utgjøre nærmere 2 mrd. NOK. I tillegg til dette kommer behovet for større og mindre parker og annen blågrønn infrastruktur.

I en situasjon som i Hovinbyen, der det grønne kanskje må «bygges» på liknende måte som for eksempel Fornebu eller OL-parken i London, med tunge oppryddingskostnader og/eller tomtekostnader, vil det være særskilt krevende å etablere særlig større parker og større uteflater for idrett. Det er derfor nødvendig å gjøre en realitetsdrøfting av det overordnede programmet, med fokus på om urbane transformasjonsområder skal ha samme anleggsdekning som byen for øvrig, eller om lokale forhold tilsier at for eksempel «Hovinbyens uteflater/fotballbaner» skal ligge på Valle, Ekeberg og ytre deler av Groruddalen. I så fall må det vurderes hvilke mer urbane og mindre arealkrevende anleggstilbud som isteden kan være tyngre representert i Hovinbyen, for å utjevne det samlede tilbudet.

Hvis det skal være et mål – helt eller delvis – å følge befolkningsveksten i Hovinbyen, med tanke på større parker, friområder og større uteflater for idrett, innenfor eget område, bør det trolig identifiseres slike områder og tas høyde for relevante investeringer, i meget god tid. På enkelte områder kan det være relevant at det offentlige tar risikoen ved å være tidlig ute, for å sikre og erverve arealer før prisveksten starter, både for å få tak i disse områdene i seg selv og for å bidra til fart i boligutbyggingen, i de områdene som er prioritert for fortetting.

Ideelle tomter og tilfeldige muligheter

I de senere årene er betydelige deler av idrettsanleggene realisert på tomter som allerede er i kommunalt eie, og investeringer til tomt har i liten grad vært nødvendig. I teorien kan man i framtiden stå overfor et valg mellom å erverve anlegg og arealer på steder som byplanfaglig er ideelle, eller investere på tomter som av historiske grunner er kommunalt eid, fordi de er «gratis».

I de store transformasjonsområdene bør ikke eksisterende kommunale tomter ha vesentlig betydning for framtidig lokalisering. Eventuelt overskudd/underskudd av kommunal grunn bør kunne håndteres gjennom salg/kjøp, slik at Oslo kommune sitter igjen med de «riktige» eiendommene. Dette forholdet må ses i sammenheng med både en tverrsektoriell behovsoversikt og en oversikt over eksisterende kommunale eiendommer.

I allerede utviklede områder vil trolig de eksisterende strukturene være veldig definerende for videre utvikling. De ulike idrettsområdene, parkene og friområdene som allerede er etablert har ulikt potensial for videre utvikling. Ved prioritering av nye investeringer vil det være vesentlig å vurdere blant annet tilgjengelighet, attraktivitet, bruksmønster, utviklingspotensial, interessekonflikter osv. for å vurdere om det aktuelle området skal utvikles, bestå eller eventuelt saneres/omdisponeres. Slike vurderinger bør gjøres på byområde- eller bydelsnivå.

I en byutvikling som vil være markedsstyrt, kan ikke alt planlegges i detalj. Enkelte ganger dukker det opp tilfeldige muligheter som kan dekke relevante behov, til reduserte kostnader. Dette kan være basert på gode givere, synergier med andre prosjekter og midlertidige muligheter som provisorisk bruk i langsiktig avsatte utbyggingsområder. Eksempler på dette er forespørsel fra Jernbaneverket om deponering av tunnelmasser på Gjersrud-Stensrud, som

med riktige og langsiktige planer kan gi «gratis» tilrettelegging/grunnarbeid for framtidige idrettsanlegg.

Samlet må kommunens ulike aktører og primære samarbeidspartnere og interessenter være i stand til å planlegge langsiktig for ønsket tilstand. Samtidig å de være så fleksible at de kan håndtere gode muligheter som dukker opp, fordi de er kostnadsbesparende og relevante selv om de ikke er optimale.

Strategiske prioriteringer

For å sikre relevant dekning av arealer for idrett og friluftsliv i områder med befolkningsvekst, anbefales det at Oslo kommune satser på blant annet:

- Tidlige avklaringer av overordnet arealprogram
- Balanserte grunneierbidrag og offentlig initiativ som sikrer utviklingstakt
- Investeringsrammer som tar høyde for erverv og opprydding i transformasjonsområder

8.3.3 Skole og fysisk aktivitet

I analysen av relevante mål- og strategidokumenter, og gjennom samtaler med nøkkelpersoner på ulike felt, har potensialet knyttet til samarbeid mellom idretts- og friluftssektoren og skolesektoren vist seg på ulike måter. Formålet med styrket samarbeid er å bedre måloppnåelsen gjennom økt aktivitet, samt økt realisering og bruk av anlegg og arealer, til nytte for begge sektorene. Nedenfor drøftes ulike slike samarbeidsmuligheter:

Økt aktivitet gir økt aktivitet

Skolehverdagen for de fleste tilsvarer en heldagsjobb, når tiden på skole og AKS (SFO) legges sammen for de minste. Barn og unges egne muligheter og tid til å drive egen aktivitet på fritiden er relativt begrenset. Gitt myndighetenes aktivitetsanbefalinger om en time per dag, er det mange barn som er for lite aktive, og andelen øker med alderen. Hvis en større del av den fysiske aktiviteten og kanskje også deler av den organiserte idretten skjer i skoletiden og/eller på skolens eiendom, vil aktiviteten bli synlig for flere. Dette kan gjøre det lettere for flere å prøve ut nye aktiviteter, og behovet for foreldretransport til andre arenaer og aktiviteter i ettermiddagsrushet kan reduseres.

Videre hevdes det blant annet fra Utdanningsdirektoratet (23.06.2011) at økt fysisk aktivitet (innimellom i skoledagen) gir mer effektiv læring resten av dagen. Dette kan henge sammen med at bedre motorikk også påvirker teoretiske kunnskaper, og at trivsel og variasjon gir bedre motivasjon for generell læring. I rapporten om «Fysisk inaktive voksne i Norge» (Kreftforeningen et al 2009) pekes det på at sjansene for å gjenoppta fysisk aktivitet i voksen alder, også er vesentlig større blant de inaktive som en gang har vært aktive.

Alle disse forholdene tyder på at økt og variert fysisk aktivitet (som får alle til å trives) vil være en investering i skoletiden som trolig har positiv lærings- og folkehelseeffekt, både på kort og lang sikt.

Eksempelvis har Bærum kommune etablert økt tid med fysisk aktivitet i skoledagen, slik at skolebarna lettere skal nå aktivitetsanbefalingen for ukas fem virkedager. Tiltaket er initiert gjennom sektorplan for fysisk aktivitet ved sektorsamarbeid mellom ulike kommunale etater, jfr. Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2011-2014 (Bærum kommune 2010). Dette er et eksempel på at kommunen satser på konkret aktivitet (utover læreplanenes minimum), i tillegg til tradisjonell satsing på anlegg og arealer (tradisjonell arbeidsdeling). Gitt at de fysiske omgivelser er tilrettelagt (og har kapasitet), vil de offentlige merkostnadene knyttet til slik aktivitet være relativt begrenset (det vil si begrenset til noen instruktørkostnader og

eventuelt noe utstyr). Sett fra et brukersynspunkt kan kostnadene trolig reduseres betydelig, hvis for eksempel to timer «ekstra» dans eller fotball i skoletiden, erstatter tilsvarende timer på fritiden, som ofte vil være relativt kostbare (gitt at de skjer i et organisert tilbud). Et dilemma knyttet til dette er at skolen tradisjonelt skal være gratis og rettferdig, og at det derfor er enklere å la foreldre betale for aktiviteter på kveldstid, enn å la foreldre betale et lavere beløp for å sikre aktiviteter innenfor skole/AKS. Gitt at aktivitet i skoletiden faktisk gir en positiv effekt både på kort og lang sikt, kan muligens de offentlige merkostnadene forsvares ut fra en samfunnsøkonomisk vurdering av kostnader i forhold til helseeffekter. Problemstillingen har ikke latt seg vurdere nærmere innenfor rammen av KVVU, men kan eventuelt forfølges nærmere.

Arealer og anlegg for fysisk aktivitet ved skolen gir rasjonell lokalisering og sambruk

Uavhengig av om aktiviteten skjer innenfor eller utenfor tiden som er organisert av skole/AKS, vil det kunne oppstå sambruksfordeler ved optimal lokalisering av skole og arealer for idrett og friluftsliv.

Samlokalisering av skole og idrett/friluftsliv gir et aktivitetstilbud i kjente og trygge rammer. Samlokalisering gir enklere og mer oversiktlig tilgjengelighet, og trygg skolevei vil også kunne bli «trygg fritidsvei». Samlokalisering muliggjør også god kapasitetsutnyttelse. Fleksible idrettsanlegg/friområder kan benyttes både i skoletiden og fritiden, og det bør være et potensial, eventuelt krav knyttet til de fleste større kommunale investeringer av denne kategorien, at det sannsynliggjøres drift i 12-14 timer per døgn.

Oslo kommune har allerede gjort et viktig grep for å styrke sambruken idrett-skole, ved å forutsette at det ved alle nye skoler skal vurderes bygd flerbrukshall istedenfor gymsal. Dette er et grep som øker mulighetene for effektiv sambruk idrett/skole. Flere eksempler i 2014 viser at en slik vurdering (i utrednings- eller prosjekteringsfasen for det enkelte prosjekt) skjer for sent. Hvis reguleringsplan eller andre rammebetingelser ikke gir rom for flerbrukshall, kan ikke UBF (eller elevene) vente på nye rammebetingelser. For at flerbrukshall skal være en reell opsjon i de enkelte prosjektene, må relevante tomtearealer, byggehøyder osv. sikres allerede i reguleringsplan (se også kapittel 8.3.2).

Presisering av skolens kravspesifikasjon

Osloskolen har en standardisert kravspesifikasjon som trolig har bidratt til en effektiv skoleutbygging de siste årene. Mens mange offentlige byggeprosjekter bruker meget lang tid til utvikling av konsept, program og skisseprosjekt, er skolens kravspesifikasjon i stor grad predefinert som et grunnlag for forprosjektering. Dette gjelder imidlertid i liten grad for krav knyttet til fysisk aktivitet. For å styrke mulighetene for å realisere skoler med større sambrukspotensial foreslås det derfor at det i kravspesifikasjonen tas inn:

- Krav om flerbrukshall ved store og mellomstore skoler
- Spesifikke krav til skolens uteområder (som sikrer et minimum av areal for fysisk aktivitet)

Hvis flerbrukshall defineres som standard, vil langsiktig arealplanlegging og erverv kunne ta høyde for realisering av dette, uten risiko for forsinkelser (med en passus om at gymsal kan vurderes om sambruksbehovet ikke viser seg tilstrekkelig stort). Tilsvarende bør det kunne fastsettes et krav til utearealene (for eksempel liten kunstgressbane og mindre friområde/lekeplass). I de konkrete skoleprosjektene kan faktiske investeringer eventuelt reduseres hvis det for eksempel er parker/friområder som dekker behovet, eller endelig løsning kan nedskaleres der behov eller ytre forutsetninger ikke passer.

Vanskelig logistikk og sikkerhet har fra enkelte interessenter vært påpekt knyttet til optimal bruk av ressurser ved skoler på kveldstid. Dette er senest problematisert i Aftenposten 06.01.2015, der nøkkelsystemer og eksternt vakthold gis som begrunnelse for at det blir

dyrere for idrettslagene å benytte saler ved skolene. I tillegg til de faktiske kravene til enkeltarealer/enkeltfunksjoner, bør det vurderes om overordnet disposisjonsplan for skolene kan tilpasses bedre en situasjon der deler av anlegget er i kveldsbruk, mens andre mer sensitive deler av skolen likevel er stengt. Arealer for idrett (og eventuell annen kveldsaktivitet) bør kunne stilles til disposisjon for kveldsvakter med begrenset behov for teknisk eller sikkerhetsmessig kompetanse.

Det kan og vurderes om det er nødvendig å beskrive nærmere hvilke arealer som skal oppsøkes utenom skolen (for eksempel areal for svømmeopplæring, orientering, ski og lignende).

Inkludering av anlegg og arealer for fysisk aktivitet i skoleutbygging har trolig bidratt til effektiv utbygging de siste årene. De største investeringene i idrettsanlegg i Oslo de siste 3-4 årene har vært gjennomført i form av flerbrukshaller ved skoler, gjennom UBF. Ved å tydeliggjøre krav til idrettsanlegg og friluftsområder i/ved skoler, vil sjansene for effektiv utbygging trolig øke. Dette kan henge sammen med skolens funksjon som lovpålagt virksomhet, som gir større legitimitet og prioritering, samt at UDE og UBF har etablert et godt planverk gjennom blant annet behovsplaner, og en god gjennomføringsevne basert på høy aktivitet og bemanning med kapasitet og erfaring.

Strategiske prioriteringer

Samlet sett, for å øke aktivitet, realisering og bruk av anlegg og arealer til idrett og friluftssformål, anbefales et styrket samarbeid med skolesektoren:

- Tradisjonelt har kommunen hatt fokus på anlegg og arealer, og i mindre grad på aktivitet. Et samarbeid om mer aktivitet i skoletiden kan bidra til bedre måloppnåelse både for skolesektoren og i et folkehelseperspektiv.
- En strategi for felles anlegg og arealer for skole og idrett/friluftsliv rundt skolemiljøene vil bidra til raskere realisering, bedre kapasitetsutnyttelse og mer effektiv bruk av knappe ressurser (areal og økonomiske midler).
- Presisering av skolens kravspesifikasjon til å omfatte flerbrukshall som standard samt tydeligere krav til utearealer, kan bidra til bedre planlegging av arealbehov og raskere realisering av tilbud i relevante områder.

8.3.4 Tilrettelegging for frivillighet

Som illustrert i kapittel 3 er betydelige deler av aktiviteten knyttet til idrett og friluftsliv basert på frivillighet og privat innsats. Slik må det antas å være også i framtiden.

Det er fra flere aktører og interessenter framholdt at frivilligheten er under press, og at dette kan bli en større utfordring i framtiden.

- En av årsakene til at mange unge voksne søker seg til treningssentra og andre arenaer på siden av den organiserte idretten er trolig fraværet av dugnadsplikt. De ønsker primært å trene selv, og betaler gjerne for å trene, uten krav til motytelser.
- En annen forklaring kan være større krav til formell kompetanse både med hensyn til trening og administrasjon. Dette medfører at mange idrettslag får flere og flere ansatte, som står for virksomhet som tidligere ble styrt av frivillige. Konsekvensene av dette blir ofte økte kostnader for sluttbrukerne, i form av høye medlems- og treningsavgifter. For barn og unge kan dette medføre at inngangsbilletten til for eksempel fotball eller håndball blir relativt kostbar, uavhengig av om arenaene er stilt kostnadsfritt til disposisjon fra kommunen til idrettslaget.

På landsbasis har mye anleggsutbygging og vedlikehold skjedd ved dugnadsinnsats. I urbane strøk, hvor de færreste har egen traktor eller motorsag, og hvor befolkningen i mindre grad er oppvokst med en dugnadskultur, vil mer av denne type oppgaver måtte utføres profesjonelt.

For å sikre at frivilligheten stimuleres, og for å begrense de samlede kostnadene i sektoren, er det viktig at det offentlige totalt sett ikke gjør det for komplisert å gjennomføre aktiviteter. I arbeidet med denne KVVU-en har det kommet fram en del eksempler som fra interessenter hevdes å true frivillighet og aktivitet.

Konsekvenser av markaloven og supplerende verneforslag som har vært diskutert i 2014, kan ha som konsekvens at det blir vanskeligere å arrangere terrengløp, orientering eller skirenn gjennom sentrale områder i Marka, fordi byråkratiet blir for omfattende. Tilsvarende påpekes det at det er like kostnadskrevende å planlegge nye skiløyper som det faktisk er å etablere dem, noe som i praksis kan føre til at det kun er større kommunale etater som kan ta initiativ på dette området. For at bruksmønsteret i Marka skal opprettholdes, samtidig som natur- og kulturverdier sikres, er det nødvendig med et balansert og effektivt byråkrati som ivaretar ulike hensyn og som det frivillige kan forholde seg til.

En annen variant av dette er omfanget av idrettsanlegg som realiseres av private/idrettslag. Det er sannsynlig at det samlede tilbudet kan økes, hvis kommunen (jf. tilleggsinnstilling til budsjett 2015) øker mulighetene for dette gjennom garantier og liknende. Dette innebærer også et ytterligere behov for profesjonalisering av idrettslagene/selskapene, som også må opptre som byggherrer, eiendomsforvaltere eller leietakere.

Strategiske prioriteringer

Oslo kommune og andre offentlige etater må være bevisst på balansen mellom prosesser og regelverk som stimulerer til aktivitet og det motsatte. Ulike hensyn skal ivaretas, men i en utvikling der det stadig stilles større krav til kompetanse, rapportering, søknader og dokumentasjon, er det en risiko for at spontan aktivitet og frivillighet settes under press. Dette kan medføre bortfall av tilbud eller at tilbud blir dyrere å delta på, med påfølgende fare for at tilbudet blir utilgjengelig for deler av befolkningen.

8.4 Innretning av porteføljen

Som redegjort for i kapittel 5 er det nærmest umulig å definere et absolutt behov for anlegg og arealer til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. I motsetning til de aller fleste kommunale sektorene, er idretts- og friluftsområdet i liten grad preget av lovpålagte krav, men har tradisjon for frivillig og privat initiativ og et mangfold av ulike aktiviteter og muligheter.

Det kanskje mest relevante spørsmålet blir hvilke prosjekter som skal prioriteres for å få best mulig måloppnåelse for en samlet portefølje. Dette spørsmålet kan brytes ned i ulike delspørsmål, blant annet;

- Hvilke arealer og anlegg (aktivitetstyper) prioriteres i en porteføljesammenheng?
- Programsatsinger eller spredning?
- Geografisk fokus (har bydelene ulike behov)?
- Likhet/særpreg (skal særpreg dyrkes eller forsøkes utlignet)?
- Samlet/spredt (byplantilnærming)?

8.4.1 Porteføljestyling - Hvilke areal og anlegg (aktivitetstyper) skal prioriteres?

Arbeidet med å forvalte og videreutvikle den samlede porteføljen av anlegg og arealer for idrett og friluftsliv, kan i utgangspunktet baseres på generell porteføljeteori. Hovedutfordringen vil over tid være å sørge for et tilbud som bidrar til best mulig måloppnåelse med en begrenset ressursmengde. Utviklingen må ivareta befolkningsveksten, samtidig som det er usikkerhet knyttet til hvor og hvor raskt veksten kommer.

Med en kraftig befolkningsvekst er det naturlig at det legges mest vekt på tiltak som skal supplere porteføljen. Til tross for befolkningsvekst er det også nødvendig å fokusere på avvikling av tilbud. Et eksempel på tilbud/anlegg som i stor grad er avviklet gjennom mange år er mindre hoppbakker, der de fleste er revet eller forfalt, mens et lite mindretall består. I de senere årene har grusbaner til fotball også i stor grad mistet sin attraktivitet, men her er arenaene i større grad beholdt ved at de er oppgradert til kunstgressbaner.

Innenfor friluftsfeltet er spørsmålet om avvikling mer knyttet til konkurrerende formål, ved at for eksempel barnehager eller andre gode formål tillates utbygd i parker, til tross for at parkene er en begrenset ressurs. Et annet tema kan være om tilretteleggingen er god nok. For en del grøntarealer er bruk og bruksverdi begrenset, fordi standard og drift ikke samsvarer med publikums forventning. For disse arealene vil økt standard/bedret drift eller omdisponering være aktuelt.

Som vist i kapittel 3 benyttes om lag en tredel av investeringsmidlene både i idrettssektoren og innenfor friluftsliv til rehabilitering. En riktig balanse mellom rehabilitering og investering i nyanlegg vil alltid være en utfordring. For anlegg i eksisterende portefølje som fortsatt er etterspurt, kan planmessig rehabilitering også ses i sammenheng med vedlikehold. For eksempel må kunstgress på fotballbaner/uteflater skiftes med en syklus på ca. 10 år. Med dette som utgangspunkt bør det avsettes rammebevilgninger for rehabilitering/utskifting som sikrer opprettholdelse av kvalitet, uten at det behøver å bli et politisk spørsmål om rehabilitering av spesifikke baner i spesifikke budsjettår. Tilsvarende resonnement kan benyttes på andre områder.

For en betydelig del av tilbudet er det i praksis slik at det maksimale arealet er definert. Dette gjelder i særlig grad for Marka og fjordflaten, og til en viss grad for blågrønne strukturer i områder som er ferdig utviklet. For Marka og fjorden er det arealene i seg selv som er den begrensende faktoren. Stor eller liten tilgang på investeringsmidler vil i liten grad påvirke dette basistilbudet. Utfordringene er mer knyttet til å balansere vern og tilrettelegging, og opprettholde dagens arealer (unngå nedbygging). De eksisterende arealene må fange opp befolkningsveksten, noe som bør være mulig, med økt tilrettelegging i områder med meget sterk pågang, kombinert med tiltak for å spre trafikken til de soner som er lite brukt.

For erverv av eiendom til kyststier/fjordtilgang, tur- og sykkelveier, parker og tomter for utbygging av idrettsanlegg, samt investeringer i anlegg, er tilgang til investeringsmidler i større grad en begrensende faktor. Med begrensede midler til rådighet, blir hovedutfordringen å prioritere investeringer i tiltak som i størst grad bidrar til måloppnåelse.

Ved evaluering av porteføljens bidrag til måloppnåelse er det flere betydelige forhold som gir usikkerhet, blant annet at store deler av aktiviteten (gevinstrealiseringen) skjer i frivillig, privat eller egenorganisert regi, og at betydelige deler av anlegg og arealer stilles til rådighet av andre enn kommunen selv. Disse betydelige usikkerhetene, gjør at porteføljestylingen er mer kompleks enn for eksempel for en eiendomsinvestors eiendomsportefølje og investeringsprosjekter.

Over flere år har Oslo kommune fokusert på at det er et mål i seg selv at tilbudet er mangfoldig. Et mulig effektmål knyttet til mangfold er også skissert i kapittel 6.

Selv om etterspørselen på kort sikt ofte er konkret i form av behov for spesifikke anlegg eller arealer, vil etterspørselen på lengre sikt skifte som følge av trender, demografiske faktorer og

lignende. I tillegg påvirker ressurstilgangen, både arealknapphet og økonomiske ressurser, hva som kan eller bør prioriteres.

Gitt den store usikkerheten i framtidige behov vil generalitet og fleksibilitet være vesentlig. Det synes som en grunnleggende forutsetning at kommunen så langt som mulig bør tilrettelegge fleksible anlegg og arealer, det vil si anlegg og arealer som både er fleksible på tvers av aktiviteter og over tid.

I de etterfølgende delkapitlene drøftes en rekke ulike momenter som kan vurderes ved prioritering av investeringer. I kapittel 7.4 skisseres mulige minimumskrav og mulige prioriteringskriterier knyttet til enkeltprosjekter. Det er også en rekke aktører som er involvert, og det er derfor vesentlig at prioriteringskriterier, metoder og prosesser vurderes samlet. Dette er nærmere drøftet i kapittel 8.5.

Strategiske prioriteringer

Tilbudet av anlegg og arealer innenfor idrett og friluftsliv må styres som en portefølje. Det innebærer fokus på flere elementer samtidig:

- Vurdering av hvilke tilbud som best supplerer porteføljen samtidig som det gjøres en løpende vurdering av tilbud som bør avvikles eller omdisponeres til annen bruk.
- Det bør avsettes rammebevilgninger for rehabilitering/utskifting som sikrer opprettholdelse av kvalitet, uten at det behøver å bli et politisk spørsmål om rehabilitering av spesifikke anlegg eller arealer i spesifikke budsjettår.
- Tilrettelegging for aktiviteter som forventer vekst, framfor de som stagnerer
- Tilrettelegging for fleksible arealer og anlegg som kan tilpasses nye behov
- Tilrettelegging for aktiviteter som skaper faktisk aktivitet og fornøyde innbyggere
- Tilrettelegging for aktiviteter som kan sikres plass i bymessige omgivelser
- Tilrettelegging for aktiviteter som spesifikt passer i Marka eller på fjorden

8.4.2 Programsatsing eller litt av hvert

Kommunenes investeringsinnsats de siste årene, særlig på idrettsfeltet, har til en viss grad vært preget av «programsatsinger». Med program menes en bevisst satsing på et særskilt anleggstilbud, enten gjennom betydelig forbedring av en bestemt type anlegg/areal (for eksempel kunstgressbaner), eller en mer sammensatt satsing på både en bestemt type anlegg/areal og aktivitetsutvikling og gevinstrealisering knyttet til dette (for eksempel bad og svømmeopplæring, eller utbygging av Holmenkollen, inkludert VM/World cup og etterbruksaktiviteter).

Ut fra investeringsoversiktene i kapittel 3 ser man at de to områdene som har mottatt mest midler de siste ti årene har vært Holmenkollen og flerbrukshaller. Tidlig i perioden ble det også investert betydelige midler i utbedring av Bislett stadion, og det er videre realisert et stort antall kunstgressbaner. Dette kan leses som programmer rettet mot å styrke disse tilbudene. Parallelt har det vært et mål å spre innsatsen for å oppnå et bredt tilbud. På et overordnet nivå kan det drøftes hva som er mest hensiktsmessig og effektivt. Drøftingen kan kobles mot resultatkjeden.

Et program med stor spredning av innsatsen vil i utgangspunktet henvende seg til flere enn et smalere program. Slik sett vil et bredt tilbud nå flere av de som allerede er interessert. På den andre siden kan det antas at et smalere program kan gi sterkere effekter til høyre i resultatkjeden, også for de som i dag er uinteressert/inaktive, i hvert fall hvis det kombineres med kampanjer og aktivitetsrettede tiltak.

Hvis det overordnede målet egentlig ikke er anleggene i seg selv, men endret adferd og økt folkehelse, står man overfor et mål med liten forutsigbarhet og små muligheter til å bestille

resultater basert på klare spesifikasjoner (jf. kapittel. 6.3.1). Hvis et vesentlig mål ved Oslo kommunes tilrettelegging av anlegg er å øke den fysiske aktiviteten, også blant de som i utgangspunktet ikke identifiserer seg i særlig grad med de ulike anleggene og aktivitetene, kan en programsatsing som kobles med kampanjer og aktivitetstiltak være relevant. De mest kjente eksemplene på slike programmer er kanskje aktivitetstiltak som Folk i form til OL 1994/VM på ski 2011, eller «sykle til jobben-aksjoner» og liknende.

To områder som har pekt seg ut og som tangerer denne utredningen, er kommunens sykkelstrategi og badestrategi (bademelding). Økt bruk av sykkel (og gange) i daglig transport vurderes som et meget vesentlig virkemiddel, både med hensyn til fysisk aktivitet i et folkehelseperspektiv, og i et miljøperspektiv. I og med at det allerede er etablert en satsingsstrategi, og siden gang/sykkelveinettet ligger «på siden» av denne utredningens portefølje, følges ikke dette videre her.

Fra Oslo kommunes side, som bestiller og utfører, vil en programsatsing også gi mulighet for et klarere fokus. Dette gir mulighet for å bygge opp kapasitet og kompetanse, og sikre god gjennomføringsevne, eksempelvis slik det er gjort på kunstgressområdet de siste årene.

Strategiske prioriteringer

For framtiden kan det tenkes ulike programsatsinger. Et OL i Oslo i 2022 kunne tatt en slik plass, men uten OL er det andre muligheter. En forutsetning for å satse i en spesiell retning vil være klart prioriterte mål innenfor en snevrere programsektor. Selv om det på lang sikt ligger til grunn et mål om å ha et bredt tilbud, kan periodiske programsatsinger være relevante virkemidler, eksempelvis for å:

- Styrke fokus på gevinstrealisering innenfor et felt
- Ta igjen etterslep i særskilte sektorer
- Bygge kompetanse på bestiller/utførersiden på spesifikke områder

8.4.3 Likhet eller ulikheter mellom bydeler

Tilbudet innenfor idrett og friluftsliv varierer mellom de ulike delene av byen. Ulikhetene skyldes dels naturgitte forhold, men også historiske forskjeller i behov eller satsinger, samt ulike lokale initiativ uavhengig av det offentlige tilbudet.

Det har tidligere vært et uttalt mål å utjevne ulikhetene i tilbudet mellom ulike byområder eller bydeler i Oslo, uten at dette har vært konkretisert på et veldig detaljert nivå. Et bokstavelig talt likt tilbud vil kreve stor ressursinnsats, og det er fra flere hold i interessentdialogen stilt spørsmål ved hvor langt et slikt mål bør strekke seg.

- Enkelte av Oslos verdifulle og naturgitte fortrinn, slik som nærhet til Marka eller fjorden, vil naturlig ikke kunne fordeles helt likt. På en liknende måte er det krevende å etablere nye, store uteområder, som for eksempel større parker eller større uteflater for idrett, i allerede etablerte urbane områder, eller i transformasjonsområder der det i utgangspunktet ikke finnes naturlig grønne områder og/eller kommunal grunn.
- Strukturelle ulikheter i bydelenes behov kan påvirke hva som er de beste tiltakene for å nå målene. I et overordnet folkehelseperspektiv er det relativt stor forskjell i levealder og andre indikatorer mellom ulike bydeler. Slike ulikheter har vært i fokus gjennom en lang rekke år. Det er gjennomført en del tiltak og prosjekter, slik som handlingsprogrammene for Oslo indre øst og Oslo sør, samt Groruddalssatsingen, men forskjellene er fortsatt betydelige, jf. for eksempel Helserådet (nr. 19, oktober 2013 – Helsedirektoratet).
- En viktig årsak til ulik etterspørsel er trolig at publikum, og særlig barn og unge, velger tilbud som finnes i nærmiljøet. Mangel på tilbud vil trolig styre aktivitet og

etterspørsel inn mot det som faktisk finnes av tilbud. I dette perspektivet bør tilbudet overstyre etterspørselen slik at et bredt tilbud faktisk treffer flere og slik sett skaper økt etterspørsel og faktisk aktivitet.

- Ulik internasjonal bakgrunn i bydelene skaper også ulik etterspørsel etter aktiviteter. Dette gir grunnlag for et enda bredere tilbud for Oslo sett under ett, og et noe mer differensiert tilbud avhengig av lokal etterspørsel.

I praksis må likhet sannsynligvis defineres på et mer overordnet nivå, i betydningen mest mulig lik mulighet til å utøve idrett og friluftsliv uavhengig av hvor man bor, uten at dette er knyttet til bestemte aktiviteter. Slik sett kan likhet i muligheten for å utøve idrett og friluftsliv innebære ulike konkrete tilbud for den enkelte innbyggere.

Strategiske prioriteringer

En lik mulighet til å utøve idrett og friluftsliv kan i utgangspunktet legges på et kommunalt tilbud eller også hensynta private tilbud som finnes i de ulike delene av byen. Det kan tenkes ulike virkemidler for å sikre økt likhet i muligheten til å utøve idrett og friluftsliv:

- Et virkemiddel som kan bidra til å gi like muligheter og sikre et offentlig styrt basistilbud, er å styrke kravene til hvilke arealer og anlegg som skal følge skolene, jf. kapittel 8.3. En slik fremgangsmåte kan bidra til at det med større sikkerhet finnes eller skal etableres for eksempel flerbruks/idrettshall, liten uteflate og noe grønt-arealer omkring alle skoler.
- Man kan drøfte og fastsette mer konkrete mål for hva som er akseptabel avstand til ulike tilbud. Dette er til en viss grad gjort for befolkningens tilgang til grøntarealer (se under), men tankegangen kan også benyttes på andre tilbudsområder. Det bør også vurderes og konkretiseres hvordan for eksempel økt tilgang til mindre arealkrevende tilrettelegging, som for eksempel haller og mindre utearenaer, kan kompensere for dårligere tilgang til arealkrevende uteflater.

8.4.4 Samlet eller spredt

En generell parameter knyttet til utvikling av porteføljen er lokaliseringsprinsipper. Innenfor friluftsområdet er dette blant annet synliggjort gjennom generelle krav til avstand til større og mindre grøntarealer innenfor indre og ytre by (se kapittel 4.6). Ifølge www.forskning.no 08.07.2013 (forskning.no 2013), er kort avstand til parker (grøntområder) viktigst for å sikre bruk og aktivitet.

Innenfor idrettsfeltet har det i interessedialogen kommet fram et ønske om samling av anlegg i sentre («clustere»), som en potensiell utviklingsstrategi. Denne diskusjonen er ikke nødvendigvis knyttet til alle anleggs kategorier. Idrettsanlegg kategoriseres på ulike måter, og en relevant kategorisering er gitt i «Veileder – Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet» (Kulturdepartementet 2014), der anleggene deles i:

- Nærmiljøanlegg
- Ordinære anlegg
- Nasjonalanlegg

Nærmiljøanlegg skal være anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder. Dette innebærer at anlegg (på samme måte som «nærparker», nevnt over) bør være lett tilgjengelige, trygge og stimulere til spontan aktivitet.

Som kommentert i kapittel 3.8 og 8.3, realiseres nærmiljøanlegg i liten grad som kommunale prosjekter, men i større grad gjennom utvikling av nye boligområder eller lokale initiativ i

borettslag/sameier. Diskusjonen omkring sentre er mer relevant for ordinære anlegg. I Oslo kan dette igjen drøftes som anlegg med nedslagsfelt:

- Per skolekrets/idrettslag
- Per bydel
- Per sone (for eksempel indre by, vest/nord, øst, sør, som vist i kapittel 4.4)
- Per Oslo/Stor-Oslo

Som nevnt tidligere vil etablerte strukturer trolig være vesentlige for videre utvikling. Det kan likevel tenkes at enkelte etablerte strukturer bør prioriteres sterkere enn andre, hvis de i større grad sammenfaller med framtidig strategi.

For de ordinære anleggene (de det er flest av), kan det være relevant å prioritere anlegg som ligger i eller ved skoler (jf. kapittel 8.3) og som har god tilgjengelighet, med fokus på gange/sykkel som adkomst. I enkelte tilfeller vil det kunne oppstå motsetning mellom å etablere nye frittstående ordinære anlegg (for å sikre nærhet til boligområder) og å supplere eksisterende gode anlegg, ved skole, klubbhus eller tilsvarende.

For noe mer spesialiserte anlegg, som ikke skal finnes i hver skolekrets eller innenfor de fleste idrettslag, vil generell tilgjengelighet med kollektivtrafikk og – særlig for utstyrs-spesifikke øvelser – tilgang med bil, være vesentlig. I gjennomgangen av Hovinbyen peker for eksempel Valle Hovin seg ut som et område som bør kunne styrkes for å takle økt aktivitet, som et senter (cluster) for store deler av Hovinbyen. En satsing på Tøyen med blant annet mulig nytt hovedbad, og potensial i store uteflater i randsonen i Groruddalen, er andre eksempler på mulige sentre som kan styrkes utover et bydelsperspektiv.

For de enda mer spesifikke anleggene bør hele Osloregionen vurderes under ett. Eksempler er anlegg for motocross eller innendørs friidrett i Oslos nabokommuner. Tilgang på denne typen anlegg i regionen påvirker behovet for tilsvarende anlegg i Oslo, og eventuelt lokaliseringen av disse.

Blant annet har Olympiatoppen/NIH en funksjon som et vesentlig senter for toppidretts-utøvere i Oslo. Anlegget fungerer også som rekrutteringsarena for nye utøvere, trenere og ledere og som breddearena, i og med at «restkapasitet» stilles til disposisjon både for organisert breddeidrett og egenorganisert aktivitet.

Oslo har også enkelte nasjonalanlegg, og for disse vil det neppe være noen lokaliserings-diskusjon i overskuelig framtid. For enkelte idretter har det de senere årene vært tangerende diskusjoner, blant annet i forbindelse med søknad om fotball-EM 2009, da NFF også hadde et nytt fotballanlegg under planlegging. Med satsinger som er gjort på Ullevaal Stadion de siste årene, og i Holmenkollen i forbindelse med VM 2011 (nordisk) og 2016 (skiskyting), antas det at disse arenaene står godt rustet. Tilsvarende har Bislett stadion fortsatt en sterk internasjonal posisjon, og en god teknisk stand etter totalrehabilitering i 2005.

Blant andre anlegg med stor publikumskapasitet, arbeider kommunen i 2015 med prosjektering av ny Jordal Amfi (ishockey) og det jobbes også med ny fotballarena for Vålerenga på Valle Hovin. Andre større anlegg av liknende karakter diskuteres også, og ofte vil disse i stor grad henge sammen med en differensiert finansiering, enten som privat samarbeid kombinert med andre bruksformål eller med statlige bidrag.

Strategiske prioriteringer

Anlegg og arealer for idrett og friluftsliv må lokaliseres i tråd med helhetlige byplanstrategier for de respektive områder. Lavterskeltilbud må lokaliseres nær boligområder. Større anlegg og arealer må vurderes særlig med tanke på sambruksmuligheter (skole) og gode transportløsninger.

8.4.5 Medvirkning

I og med at mye av gevinstrealiseringen (aktiviteten) i sektoren skjer gjennom frivillig og privat initiativ, er det vesentlig at interessentenes prioriteringer blir hørt i prioriteringene. Innenfor den tradisjonelle idretten er det idrettslagene og deres sammenslutninger (krets/forbund) som skal stå for vesentlige deler av aktiviteten, og som har oversikt over behovene. Det at virksomheten i tillegg er så vidt mangfoldig, og i liten grad lovpålagt, understreker behovet for gode prosesser og at prioriteringskriterier og faktiske prioriteringslister er omforent.

Gjennom arbeidet med denne KVVU-en er det tydeliggjort at de sentrale organene som representerer de frivillige, slik som for eksempel Oslo idrettskrets, Oslo og Omland Friluftsråd og Oslofjordens Friluftsråd, besitter og koordinerer kompetanse som er avgjørende for utviklingsarbeidet.

Det er kanskje i forbindelse med de mest langsiktige tiltakene, der hvor idrettens og friluftslivets interesser ennå ikke har definert konkrete behov, at Oslo kommune må ta eget initiativ utover det som følger av handlingsprogram og fireårsplaner. De langsiktige strategiene som skisseres i denne KVVU-en er drøftet med sentrale interesser, blant annet gjennom den etablerte referansegruppen for behovsplanprosjektet.

Gjennom bydelsstrukturene er det også mulig å nå fram til et mer lokalt og avgrenset fokusområde, og i det konkrete prioriteringsarbeidet knyttet til behovsplan vil vektlegging per region og bydel bli styrket.

Et stort potensial knyttet til økt fysisk aktivitet ligger i den egenorganiserte aktiviteten, som ikke nødvendigvis lar seg representere gjennom etablerte organisasjoner. I denne sammenhengen er det nødvendig å nå fram til den enkelte sluttbruker eller de som forstår hvordan disse opptrer, og det er betydelige mengder med undersøkelser og forskning knyttet til dette. I forbindelse med behovsplanen planlegges det en spørreundersøkelse til prioriterte alderstrinn i Osloskolen, og BYM har også jevnlig brukerundersøkelser som når sluttbrukerne. Gjennom konsistent bruk av slike og liknende undersøkelser, vil brukere av egenorganisert aktivitet og potensielt aktive kunne medvirke.

Strategiske prioriteringer

Samarbeidet med sentrale organisasjoner som står for aktivitet (gevinstrealisering) bør videreføres og styrkes, med fokus på omforente prioriteringer. Egenorganiserte brukeres behov bør avklares nærmere gjennom konsistent bruk av spørreundersøkelser og liknende.

8.5 Gjennomføringsstrategier

Som beskrevet og illustrert i kapittel 3.4 er det en rekke aktører som er involvert i prosessen knyttet til realisering av nye anlegg eller nye områder for idrett og friluftsliv. Det er ikke nødvendigvis enkelt å forstå hvilken prioriteringsprosess som styrer hvilke tiltak som blir prioritert, eller videre prosjektprosess når prosjektene utredes, prosjekteres og realiseres.

Sett ut fra et behov for effektiv ressursbruk samt et brukerperspektiv bør det være et mål å forenkle og forklare prosessene slik at;

- ulike behov blir prioritert på en effektiv og transparent måte
- de mest målrettede prosjektene blir prioritert først
- status i porteføljen og enkeltprosjekter lett kan kommuniseres
- enkeltprosjekter blir utredet, planlagt/prosjektert, besluttet, gjennomført og driftet på en målrettet og sikker måte (i tråd med Oslo kommunes investeringsregime)

Når det gjelder gjennomføring av konkrete investeringstiltak (operativ utfører) er det i dag flere aktører med sentrale roller (BYM, UBF, VAV). Aktørbildet er under endring, blant annet ved at det er planlagt etablert et nytt foretak (KF) for utbygging og drift av kommunale kultur- og idrettsanlegg. I tillegg realiseres en rekke av behovene gjennom utbyggingsavtaler, erverv, OPS eller private initiativ. Det er i tilleggsinnstillingen til budsjettet 2015 foreslått to tiltak som er nært knyttet til dette, og som vil øke kompleksiteten ytterligere.

- Økt satsing på kommunal støtte til privatfinansierte anlegg
- Etablering av eget foretak for kultur og idrett

Uavhengig av disse to tiltakene og framtidige mulige organisasjonsendringer i Oslo kommune, er det sannsynlig at aktørbildet på utførersiden vil være mangfoldig og komplisert, med et samvirke av kommunale, frivillige og private enheter.

På bestillersiden har UDE en klar rolle som operativ bestiller av skolebygg og skoleanlegg, mens den operative bestillerfunksjonen for idrett og friluftsliv i hovedsak ligger hos BYM. En foreløpig evaluering av tidligere planer for idrett og friluftsliv og de planlagte tiltakene som er realisert eller klargjort for realisering i 2015, tyder på en relativt svak gjennomføringstakt. Det er imidlertid gjennomført en del andre tiltak som har kommet til gjennom perioden. En nærmere oversikt over gjennomførte tiltak, resultater og måloppnåelse vil bli omtalt i Behovsplanen.

Det er videre lite sporbarhet fra planene med tilhørende handlingsprogram (det vil si planer for de neste fire årene) til videre beslutningsprosesser og budsjettprosesser, og angående prosessene knyttet til tildelingsbrev og rapportering. I praksis medfører dette en risiko for at interessentene «går rundt» administrasjonen i BYM og byrådsavdelingene, slik at mer eller mindre godt utredede prosjekter vedtas i den tradisjonelle budsjettbehandlingen i desember, relativt uavhengig av handlingsprogrammet (jfr. blant annet Oslo idrettskrets årsberetning 2013, Oslo idrettskrets 2014).

Det synes som det største forenklings- og forbedringspotensialet ligger i å klargjøre og samordne bestillerfunksjonen. Sett bort fra UDE sin rolle i skolesektoren, kan det synes naturlig å styrke BYM som eneste operative bestiller på idretts- og friluftsfeltet. BYM bør ha et kontinuerlig fokus på hva Oslo har av tilbud (uavhengig av eier/forvalter), hva som mangler og hva som derfor bør prioriteres. For at denne bestillerfunksjonen skal være robust, bør samordningen med MOS (overordnet bestiller) styrkes, slik at behovsplan med prioriteringskriterier og øvrige porteføljedokumenter framstår enhetlig og robust, og BYM må sikres ressurser, kompetanse og fullmakter til å utføre en slik rolle effektivt.

Strategiske prioriteringer

Oslo kommune ved BYM bør ha et kontinuerlig fokus på hva Oslo har av tilbud (uavhengig av eier/forvalter), hva som mangler og hva som bør prioriteres. BYMs rolle som operativ bestiller på idretts- og friluftsfeltet bør styrkes. Det bør blant annet (som nevnt i 8.3) legges vekt på samarbeidet med blant annet PBE og EBY ved planleggingen av nye boligområder, og samarbeidet med UDE i skolesektoren. I tillegg til dette bør det legges mer vekt på;

- Finansieringsordninger, spillemidler, garantier osv.
- Langtidsplanlegging, prioritering og beslutninger
- Overordnede gjennomførings- og kontraktstrategier, herunder OPS

8.5.1 Virkemidler, finansieringsordninger, spillemidler, garantier osv.

Utbygging og forvaltning av anlegg og arealer for idrett og friluftsliv i Oslo skjer via en rekke ulike aktører. Virkemidlene Oslo kommune benytter er ulike, og det er krevende å vurdere nytteverdi, risiko og kostnad mellom anlegg som realiseres av private, med en eventuell form for kommunal garanti eller støtte, og ordinære kommunale anlegg.

Oslo kommunes styring av det samlede tilbudet til publikum skjer på et overordnet nivå, uavhengig av enkeltaktører. Tidligere sektorplaner for idrett og friluftsliv har hatt fokus på kommunale prosjekter, i regi av egen etat. De siste årene er det faktisk UDE/UBF som har vært den største kommunale investoren i anlegg innenfor idrett og friluftsliv.

Med ujevne mellomrom dukker det også opp private initiativ som kan bidra til å forbedre tilbudet, men som krever en form for kommunal deltakelse gjennom lånegarantier eller liknende. Per i dag er det ikke noen klar adressat i Oslo kommune for slike initiativ. Oslo kommunes budsjett for 2015 peker i retning av at dette vil bli et viktigere satsingsområde framover, og det bør styrkes et «mottaksapparat» for denne type initiativ. Den nødvendige kompetansen for å håndtere slike initiativ ligger i dag dels i BYM og dels i EBY, og ofte vil andre etater som PBE, UKE og kommuneadvokaten være involvert (jf. for eksempel utviklingen av forslag til avtale om fotballhall og tennishall på Furuset). Det er et behov for å styrke en funksjon som skal håndtere slike initiativ, både med hensyn til prioritering og faglig koordinering.

De aller fleste anleggstiltak har mulighet for finansieringsbidrag fra spillemidler. Som nevnt tidligere er det av ulike årsaker en relativt lav andel av spillemidlene i Norge som blir benyttet i Oslo. I henhold til reglene for spillemidler, må prosjektene være tatt inn i et kommunalt plandokument for å kunne bli tildelt støtte, selv om kommunen selv ikke skal finansiere noe. Særlig utenfor idrettens egne organer er det trolig for lite kunnskap om både muligheter og regler knyttet til disse finansieringsmulighetene. I tillegg finnes det også en rekke andre mer avgrensede kilder som kan bidra til finansiering, og som kan være krevende å benytte effektivt.

Strategiske prioriteringer

I kraft av å ha et ansvar for det samlede tilbudet til innbyggerne, bør BYM ha en løpende og oppdatert oversikt over alle prosjekter under planlegging som bidrar til tilbudet innenfor idrett og friluftsliv. Det bør settes opp langtidsplaner som har med seg følgende avsnitt:

1. Kommunale prosjekter, med antatt utfører
 - a. BYM
 - b. UBF
 - c. «Nytt foretak for idrett og kultur»
 - d. VAV
 - e. Andre
2. Private prosjekter, med en eller annen form for kommunal støtte
3. Private prosjekter, som kun er med på lista for å kvalifisere til spillemidler

I langtidsplanene vil antatt utfører (antatt gjennomføringsstrategi) være veiledende (foreløpig).

8.5.2 Langtidsplanlegging, prioritering og beslutninger

For å sikre en god og effektiv langsiktig utvikling av tilbudet, bør ulike tidshorisonter ses i sammenheng.

Rammer og langsiktige strategier

I utgangspunktet bør det være noen rammer for hva kommunen selv skal etablere, hva den skal støtte (delfinansiere/garantere for) og hva som helt og fullt skal drives av andre. Med en målsetting om stor bredde i tilbudet, vil mange ulike tiltak kvalifisere for en form for kommunal støtte.

Innenfor et 10-årsperspektiv er det trolig fornuftig å fastlegge noen strategiske satsinger, som gjør det mulig å fokusere innsatsen noe mer og som sikrer tilstrekkelig langsiktighet. Basert på tidligere delkapitler i denne KVVU-en er det enkelte punkter som kan fremheves;

- Klargjøring av behov/program, arealplaner og erverv i transformasjonsområder
- Bedre anlegg og arealer for idrett og friluftsliv i/ved skolene

Bademeldingen er et strategidokument som kan legge føringer for både investeringer og mulig gevinstrealisering i 10-årsperioden. Sykkelstrategien er et annet strategidokument som peker på et betydelig gevinstpotensial knyttet til fysisk aktivitet, men knyttet til investeringer fra både Oslo kommune og Statens vegvesen.

Handlingsprogram

Gitt noen faste rammer og en strategisk horisont på 10 år, kan handlingsprogrammet, det vil si prioriterte prosjekter og tiltak i en 4-årshorisont, settes opp ut fra dette.

Gitt det omfattende samarbeid med frivillige organisasjoner og andre aktører, kan det antas at det fortsatt vil være et stort tilfang av prosjektideer. Som antydnet i kapittel 7.4, bør alle prosjektideer vurderes ut fra noen minimumskrav for å vurdere om tiltaket faller innenfor rammene og strategien for perioden.

Gitt at tiltakene faller innenfor, må det skje en nærmere prioritering basert på de kriteriene som er mest relevante. Noen generelle kriterier er skissert i 7.4, disse kan detaljeres ytterligere, og suppleres med for eksempel føringer som er aktuelle for deler av byen. De fleste initiativ bør i denne sammenheng sammenliknes på bydels- eller byområdenivå, ut fra det aktuelle nedslagsfelt, mens enkelte initiativ (som for eksempel nytt hovedbad) må vurderes på Oslonivå.

Endelig handlingsprogram bør ha med seg vesentlig mer beslutningsinformasjon enn det som har vært praksis i de siste sektorplanene. I tillegg til en begrunnet prioritering av tiltakene, bør handlingsprogrammet ha med seg informasjon om blant annet;

- Bydel
- Estimat for investering, evt. godkjent kostnadsramme
- Planlagt eller vedtatt byggherre/forvalter
- Finansieringsplan (kommunale midler, spillemidler, tredjepartsfinansiering)
- Etc.

I tillegg bør det skilles tydelig på tre kategorier av prosjekter (jf. drøftingene i starten av kapittel 8.5), det vil si kommunale prosjekter, prosjekter med kommunal støtte og privatfinansierte prosjekter som kun er med i planen for å kvalifisere for spillemidler.

Prosjektbeslutninger

For å sikre god saksbehandling og riktige beslutningsunderlag, er det et krav at prosjektene følger Oslo kommunes investeringsregime. Dette betyr eksempelvis at det bør unngås at det gjøres vedtak om gjennomføring av tiltak som ikke er utredet i henhold til regimet. En praktisk erfaring er at ingen offentlige prosjekter er besluttet før første spadestikket er gjort, eller i hvert fall ikke før vedtak om kostnadsramme og igangsettingsbevilgning foreligger.

Selv om investeringsregimet stort sett er implementert i Oslo kommune, kan det fortsatt oppstå større eller mindre avvik. Eksempelvis ble Frogner ishall, i hvert fall sett fra interessentenes side, vedtatt (som vedtatt gjennomført) i desember 2013, med 270 mill. kr. fordelt over tre år, og med 70 MNOK i 2014. Dette skjedde til tross for at prosjektet ikke var klargjort for gjennomføringsvedtak (KS2), og til tross for at det ikke forelå noen framdriftsplan som gjorde det mulig å benytte 70 MNOK i 2014.

Som kapittel 3 (figur 3.2) viser, vil beslutning om konsept og gjennomføringsmodell/utfører normalt skje i konseptfasen. Etter dette, vil det i hvert fall for større prosjekter, være behov for særskilt finansiering av prosjektering (før vedtak om kostnadsramme og igangsettingsbevilgning foreligger). Dette betyr at prosjekter som ligger i handlingsprogrammet, planlagt for realisering innenfor 2-4 år, enkelte ganger må ha egne midler til prosjektering i år 1, uten at dette forveksles med endelig prioritering og beslutning om gjennomføring.

I og med at prosjektering normalt gjennomføres i regi av utførende etat, er det en krevende koordinering som skal skje i budsjettbehandlingen knyttet til endelig beslutning om igangsetting. Ulike forprosjekt kan være utviklet gjennom blant annet BYM, nytt foretak og UBF, og det vil være disse som har hovedansvaret for kvaliteten i forprosjektet/beslutningsunderlaget. Ut fra dagens system vil også de ulike etaters budsjettkapitler bidra til at de ulike prosjektene framstilles uavhengig av hverandre.

En samlet framstilling og prioritering av prosjekter innenfor idretts- og friluftsfeltet, for endelig beslutning om igangsetting, krever at det skjer en sammenstilling hos BYM eller en byrådsavdeling. For at dette skal fungere godt, må denne funksjonen gis tilstrekkelig kapasitet og legitimitet, gjennom tett samarbeid med byrådsavdelinger, slik at de faglig baserte prioriteringslister som utarbeides av Oslo kommunes administrasjon, etter dialog med sentrale interessenter, i større grad blir et styringsverktøy for endelig politisk behandling.

Strategiske prioriteringer

Beslutningsgrunnlaget og beslutningsprosessene knyttet til prioritering av tiltak bør tydeliggjøres. Dette innebærer blant annet:

- Basert på en vurdering av det samlede tilbudet innenfor idrett og friluftsliv og kommunens rolle og muligheter, bør det konkretiseres noen rammer for hva som skal etableres i kommunal regi. Dette vil gi langsiktig styringsinformasjon og et basisgrunnlag for å prioritere prosjekter på kortere sikt.
- Handlingsprogrammer for de nærmeste årene bør inneholde mer beslutningsinformasjon, og de konkrete tiltakene må være tydelig forankret i mål og konkrete prioriteringskriterier (se kapittel 7.4)
- Beslutninger om prosjektering og realisering av de enkelte prosjektene må følge de fastsatte retningslinjene for investeringer, og en samlet framstilling og prioritering må sammenstilles av BYM eller en byrådsavdeling.

8.5.3 Overordnede gjennomførings- og kontraktsstrategier, herunder OPS

I henhold til Oslo kommunes veileder for KVV skal gjennomføringsstrategi, herunder eventuelt OPS, vurderes som del av KVV-en. I tidligere kapitler og delkapitler er det vist at det er stor variasjon i gjennomføringsmodeller, og deler av tilbudet realiseres også gjennom private aktører der kommunen kan bidra med andre virkemidler enn tradisjonelle gjennomføringsmodeller.

Det vurderes ikke som relevant å drøfte ulike gjennomføringsmodellers egnethet videre i denne KVV-en. Et stort antall gjennomføringsmodeller og virkemidler vil være gode verktøy for å utvikle tilbudet, gitt at kommunen har kapasitet og kompetanse til å benytte de ulike variantene.

Strategiske prioriteringer

Som skissert tidligere i kapittel 8, bør BYMs rolle og kompetanse knyttet til overordnet valg av gjennomføringsmodell styrkes, slik at prioritering mellom ulike prosjektinitiativ (gjennom handlingsprogrammet), konseptvalg og valg av gjennomføringsstrategi ses i sammenheng.

9 Sammenstilling og tilråding

Veileder for KVV anbefaler at sammenstilling av analysen kommer til slutt, sammen med anbefalinger for neste fase (normalt forprosjektfasen). Denne utredningen peker på tiltak som bør prioriteres med ulik tidshorisont og med ulike virkemidler. Neste fase vil derfor innebære tiltak som involverer ulike aktører og tidshorisonter.

Vi har valgt å drøfte føringene for neste fase i tre hovedpunkter;

- Overordnet forankring av mål og strategier (kapittel 9.2)
- Langsiktige strategitiltak som kan kreve ulike former for sektorsamarbeid (kapittel 9.3)
- Videre prosess for operasjonalisering av strategi for den neste 10-årsperioden samt prioritering av tiltak i et fireårsperspektiv (handlingsprogram) (kapittel 9.4)

9.1 Sammenstilling av analysen

Som redegjort for i kapittel 8, er det ikke hensiktsmessig å definere et begrenset alternativ konsept, og velge mellom disse. Det er derfor i stedet fokusert på ulike strategiske dimensjoner, og det er drøftet hvilke strategiske endringer og prioriteringer som bør vurderes. Anbefalte strategiske prioriteringer er oppsummert i avslutningen av delkapitlene i kapittel 8, og hele KVV-en er oppsummert i sammendraget (foran).

Vi har derfor i kapittel 9 fokusert på hvordan videre oppfølging (på de viktigste områder) bør skje i praksis.

9.2 Forankring av mål og strategier

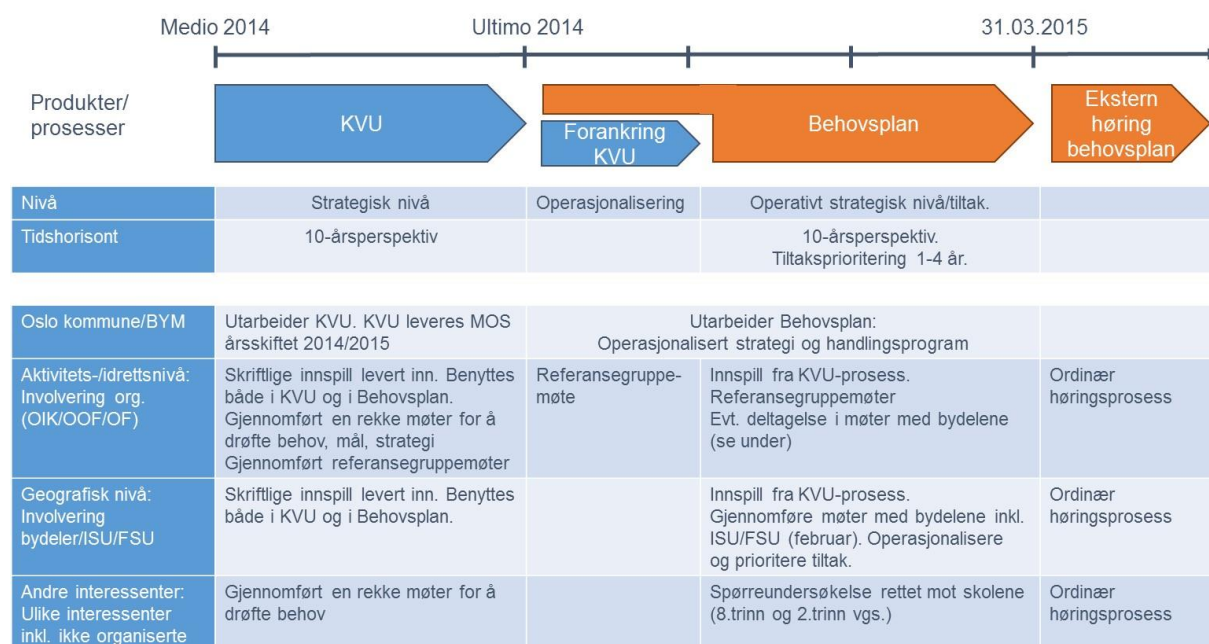
Tilbudet innenfor idrett og friluftsliv er stort og mangfoldig, og framkommer i et komplekst samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor. Omfanget av tilbudet innenfor sektoren er i liten grad styrt av lover og forskrifter. Det er derfor vanskelig å avlede konkrete behov, uten at dette bygger på klare mål og strategier.

Kapittel 6 skisserer og prioriterer målene som vurderes som mest relevante for sektoren i neste 10-årsperiode. Kapittel 8 anbefaler noen strategiske prioriteringer. De foreslåtte målene og prioriteringene er drøftet med relevante aktører og interessenter, og kan legges til grunn for videre arbeid forutsatt at de forankres bredere i Oslo kommune og hos sentrale interessenter.

Evaluerings av tidligere planer viser at sektoren har vært preget av et stort antall generelle målformuleringer og prioriteringer, og i mindre grad konkrete effektmål som har vært fulgt opp. For å oppnå en mer konsistent langsiktig planlegging og oppfølging er det nødvendig å definere og forankre klarere mål og rammer. Den første muligheten til å oppnå en bredere drøfting og forankring vil være gjennom behovsplanens høringsrunde våren 2015, og videre behandling i Oslo kommunes etater og politiske organer senere i 2015.

Før behovsplanen kan sendes på høring, skal det utarbeides en operasjonalisert strategi for de neste ti årene avledet av mål og prioriteringer i KVV-en. Det skal også utarbeides et handlingsprogram for perioden 2016-2019, det vil si en prioritert liste av prosjekter og tiltak som bidrar til måloppnåelse gitt strategiene som legges til grunn. Dette arbeidet skal skje i første kvartal 2015. Det legges opp til at de mest sentrale aktørene og interessentene, definert i behovsplanens referansegruppe involveres i dette. Denne prosessen vil også bidra til en forankring av mål og strategier, og eventuelle vesentlige justeringsforslag kan innarbeides før den brede høringsprosessen starter i april. Utkastet til behovsplanen som

sendes på høring vil dermed bestå av mål og prioriteringer utledet i KVV-en og handlingsprogrammet, med eventuelle justeringer framkommet i behovsplanprosessen.

Figur 9-1 Framdriftsplan for behovsplanprosessen

9.3 Videre oppfølging – langsiktige tiltak

9.3.1 Overordnede rammer

Over tid bør det være tilstrekkelig klare rammer knyttet til hvilke anlegg, arealer og tiltak som skal drives i kommunal regi, hvilke som skal støttes med kommunale virkemidler og hvilke som i sin helhet skal drives privat, det vil si hva som er en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom kommunal og frivillig/privat sektor. KVV-en skisserer ingen prinsipielle endringer i dagens arbeidsfordeling, men peker på noen mulige viktige justeringer. Det arbeides parallelt med KVV-en med en sak om hvordan Oslo kommune kan samarbeide med private om realisering av idrettsanlegg. Oppfølging av denne saken må ses i sammenheng med handlingsprogrammet, det vil si hvordan Oslo kommunes innsatsfaktorer knyttet til private anlegg skal prioriteres.

Et stort antall kommunale og private aktører bygger og forvalter anlegg og arealer for idrett og friluftsliv. Det samlede antallet anlegg og arealer utgjør flere tusen objekter. De ulike forvalterne må ha god oversikt over egne anlegg og arealer i et forvaltningsperspektiv. For Oslo totalt sett, må BYM/MOS i tillegg – uavhengig av forvalter - ha en aggregert oversikt i behovsperspektiv som sammen med befolkningsvekst, aktivitetstrender, medvirkningsprosesser og lignende, kan bidra til prioritering av framtidige tiltak.

Gitt at det er et mål å videreutvikle tilbudet i takt med befolkningsveksten, må de langsiktige økonomiske rammene justeres til et nivå som gjør dette realistisk. De langsiktige økonomiske konsekvenser må vurderes parallelt med behovsplanprosessen slik at det i større grad enn tidligere er samsvar mellom handlingsprogram og planlagte bevilgninger (økonomiplan).

Det bør avsettes rammebevilgninger for langsiktig vedlikehold og rehabilitering som sikrer opprettholdelse av relevante deler av eksisterende portefølje.

Det bør også sjekkes ut at det er samsvar mellom investeringsressurser og midler til vedlikehold og primær aktivitet, slik at investeringene over tid kan nyttiggjøres som forutsatt. Hvis betydelige deler av gevinstrealiseringen betinger kommunale driftsmidler må dette synliggjøres før investeringsbeslutning.

Mulighetene til å skape et godt tilbud på en ressurseffektiv måte, vil trolig øke hvis det langsiktige sektorsamarbeidet styrkes på noen områder.

9.3.2 Langsiktige tiltak knyttet til byplanlegging og skole

I den langsiktige byplanleggingen for utbyggingsområder må det prioriteres å fastlegge arealprogram/-ambisjonsnivå i et 10-årsperspektiv på et tidligere tidspunkt enn i dag. Behovet kan avledes av mål, strategier og prioriteringer. Det anbefales at blant annet PBE, EBY og BYM avklarer hvordan dette generelt kan innarbeides i kommuneplaner, veiledende planer for offentlige rom og reguleringsplaner. Dette kan konkret gjøres gjennom et generelt samarbeidsprosjekt, eller et mer operativt samarbeid knyttet til faktiske prosesser, som for eksempel videre utvikling av Hovinbyen og liknende områder.

En ytterligere styrking av samarbeidet med skolesektoren kan gi mer fysisk aktivitet på kort og lang sikt, og gi en effektiv utnyttelse av investeringer i arealer, bygg og anlegg. Det anbefales derfor at den generelle tiden avsatt til fysiske aktivitet innenfor skole økes, til for eksempel fem timer per uke. Senere behovsplaner for skole og idrett/friluftsliv bør samordnes i tid, med særlig fokus på områder som er i stor utvikling eller transformasjon. Skolens generelle kravspesifikasjon (byggeprogram) bør endres slik at idrettshall og tilfredsstillende utearealer tas inn på samme måte som øvrige spesifiserte fasiliteter. Dette vil medvirke til at et minimum av arealer og anlegg for fysisk aktivitet blir sikret gjennom skolesektoren, i takt med byutviklingen. Disse punkter bør følges opp gjennom et eller flere konkrete samarbeidsprosjekter mellom blant andre UDE og BYM.

9.4 Prosess for behovsplan og handlingsprogram

Behovsplanarbeidet vil bestå av en operasjonalisering av de drøftede strategidimensjonene innenfor mer avgrensede tilbudsområder, som basisgrunnlag for handlingsprogrammet. For eksempel kan man konkretisere strategier for tilbudsgrupper som inneflater, uteflater og friluftaktiviteter gjennom systematisk drøfting av formen på innsatsen (program, geografisk spredning, likhet, særskilte samarbeid og lignende).

I arbeidet med å finne fram til hvilke prosjekter og tiltak som skal prioriteres i neste fireårsperiode opp mot de operasjonaliserte strategiene, er det flere perspektiver som må forenes. Det store tilfanget av prosjektideer vil som før komme fra interessentene, i form av innspill gjennom bydelene, lag, kretser og andre foreninger, samt forslag til tiltak som er utviklet gjennom etatene i Oslo kommune. En utfordring med hensyn til prosjektideer er knyttet til de egenorganisertes behov. Det er særlig for disse at BYM selv bør generere de aktuelle prosjektforslagene.

Viktige kilder og grunnlag for prioritering er blant annet interessentenes egne prioriteringslister og tidligere handlingsprogram som omfatter mange ikke-realiserede prosjekter.

De ulike prosjektideene må prioriteres mot hverandre basert på mål, krav og strategiske kriterier skissert i KVVU-en og den operasjonaliserte strategien i behovsplanen, og innenfor økonomiske rammer som er relevante. Sammenhengen mellom KVVU-ens føringer, behovsplanen og de foreliggende prosjektideene er illustrert i Figur 9-2.

Figur 9-2 Sammenheng mellom KVV og foreliggende tiltak (prosjektideer)

Konkrete tiltak må samsvare med gitte mål, strategier og overordnede prioriteringer. De viktigste prioriteringskriteriene for de konkrete tiltakene kan variere over tid og i ulike deler av byen. Noen kriterier vil trolig gjelde på lang sikt uansett, og det anbefales at det ved prioritering legges vekt på blant annet:

1. Fleksible arealer og anlegg som kan tilpasses nye behov
2. Flerbruksmuligheter og effektiv utnyttelse (anlegg som kan benyttes av ulike grupper dag og kveld)
3. Tilrettelegging for aktiviteter som forventer vekst
4. Tilrettelegging for aktiviteter som skaper faktisk aktivitet
5. Tilrettelegging for aktiviteter med stort brukspotensial, særlig blant barn og ungdom, men også for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper
6. Anlegg med lav dekningsgrad eller dokumentert underkapasitet (det vil si «kø» av potensielle brukere)
7. Mangfold i aktivitetstilbudet; gjennom anleggsutbyggingen skal det stimuleres til et mangfoldig aktivitetstilbud for befolkningen.
8. Anlegg/arealer med «riktig beliggenhet» ut fra et transportperspektiv (kollektiv, gang/sykkel osv.)
9. Anlegg, arealer og andre tiltak som særlig stimulerer til aktivitet hos inaktive
10. Anlegg og arealer som prioriteres av sentrale interessenter
11. Tilrettelegging for aktiviteter som skaper fornøyde brukere (jf. brukerundersøkelser)

Gjennom sammenstilling av relevante data, både fra kommunale kilder og interessenter, kan ulike prosjektinitiativ karakteriseres i forhold til kriteriene, slik at dette kan bidra til en prioritering.

Innenfor et mer begrenset tidsrom kan det være grunnlag for ytterligere konkrete føringer, og hvis endret aktivitet (adferd eller ferdigheter) prioriteres høyt, bør programsatsinger med kombinasjon av anlegg og andre virkemidler vurderes nærmere.

De største investeringer som for eksempel Holmenkollen, Bislett eller nytt hovedbad bør vurderes i et Osloperspektiv eller også i et regionalt eller nasjonalt perspektiv. De aller fleste

tiltakene vil imidlertid ha et nedslagsfelt innenfor en bydel eller en avgrenset del av byen. Innenfor en slik avgrensning vil det kunne være ulike kriterier for prioritering i ulike deler av byen. I denne sammenhengen vil det trolig være nødvendig med en overordnet vurdering av hvilke aktiviteter som realistisk kan sikres plass i bymessige omgivelser (urbane bydeler), og hvilke aktiviteter som faktisk passer i (ulike deler av) Marka eller på fjorden. Vurderingene knyttet til Marka og fjorden må koordineres med det pågående arbeidet med å revidere plan for Oslo kommunes skoger og fjordbruksplanen.

Det vil videre være vesentlig å vurdere ulike deler av byen når det gjelder blant annet:

- Skjevheter i dagens tilbud
- Forventet befolkningsvekst i bydel/skolekrets
- Særskilte behov knyttet til befolkningssammensetning
- Byplan-forhold knyttet til blant annet tilgjengelighet og eksisterende strukturer

For å fange opp behovene på et tilstrekkelig lokalt og konkret nivå, planlegges det å gjennomføre prioritering av handlingsprogrammet innenfor byens hovedregioner:

- Indre by (bydel 1-5)
- Nord/vest (bydel 6-8)
- Øst (bydel 9-12)
- Sør (bydel 13-15)

Det vurderes også om det bør gjøres særskilte prioriteringer for fjorden, Marka og byen totalt sett (for anlegg og arealer som skal betjene hele byen).

Det bør gjøres vurderinger av hvilke tilbud som best supplerer porteføljen samtidig som det gjøres en vurdering av hvilke tilbud som bør avvikles eller hvilke ressurser som kan omdisponeres til annen bruk.

Referanseliste

- Asphjell, J. (2014) *NIFs anleggskonferanse 27.10.2014*
- Bischoff og Odden (2002) *Nye trender i norsk friluftsliv*
- Bærum kommune (2013) *Spørreundersøkelse om fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv*
- Bærum kommune (2010) *Temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2011-2014*
- Foss, A.S. (2014) *Idrett hjelper mobbeofre*. www.forskning.no
- Friluftsrådenes Landsforbund (2001) *Friluftsråd og ungdom – tradisjon og trender*. www.friluftsrad.no
- Helsedirektoratet (2010) *Vunne kvalitetsjusterte leveår ved fysisk aktivitet*
- Helsedirektoratet (2014) *Aktivitetsanbefalinger* www.helsedirektoratet.no
- Helsedirektoratet (2013) *Helserådet (nr. 19, oktober 2013)*.
- Helsedepartementet (2003) *St.meld.nr.16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge*
- Helse- og omsorgsdepartementet (2012) *Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)*
- HM Government (2011) *Managing Successful Programmes*. MSP TSO
- Klima- og miljødepartementet (2009) *Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Markaloven)*
- Kreftforeningen, Helsedirektoratet og Norges Bedriftsidrettsforbund (2009) *Fysisk inaktive voksne i Norge*
- Kulturdepartementet (2012) *St.meld.nr.26 (2011-2012) Den norske idrettsmodellen*
- Kulturdepartementet (2014a) *Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet*. V-0789. Idrettsavdelingen
- Kulturdepartementet (2014b) *Bestemmelser om tippemidler*
- Kultur- og kirkedepartementet (2005) *Veileder - Flerbrukshaller. Planlegging, bygging, drift og vedlikehold*
- Ingebrigtsen J.E. og Aspvik, N.P. (2010) *Barns idrettsdeltagelse i Norge. Litteratur studie av barn i idretten*
- Miljøverndepartementet (2009) *Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse. Rapport fra det nordiske miljøprosjektet «Friluftsliv og psykisk helse»*
- Miljøverndepartementet (2013) *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv. En satsning på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020*
- Forskning.no (2013) www.forskning.no 08.07.2013
- Norges idrettsforbund (2013) *Anlegg og spillemidler 2013*
- Odden, A. (2004) *Friluftsliv og ungdom – tradisjon og trender*. www.friluftsrad.no
- Oslo Fotballkrets (2013) *Anleggssituasjonen for fotballklubber i Oslo kommune, behov og kapasitet per sesongslutt 2013*
- Oslo kommune (1953) *Turveiplan*
- Oslo kommune (1991) *Fjordbruksplan for Oslo*
- Oslo kommune (2001) *Bystyremelding nr.4 By i bevegelse*
- Oslo kommune (2005) *Strandsonen i Oslo. Stengsler, kyststi og muligheter*

Oslo kommune (2008a) *Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2009-2012*

Oslo kommune (2008b) *Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2009-2012 Sektorplan friluftsliv*

Oslo kommune (2008c) *Oslo mot 2025. Kommuneplan 2008*

Oslo kommune (2010) *Fysisk aktivitet blant befolkningen i Oslo kommune*. Helseetaten

Oslo kommune (2011) *Konseptvalgutredning (KVU) i Oslo kommune. Krav og veiledning*. Byrådsavdeling for finans

Oslo kommune (2012) *Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016*. Bymiljøetaten

Oslo kommune (2013a) *Søknad om å bli Europas grønne hovedstad 2016*

Oslo kommune (2013b) *KVU Olympiske og Paralympiske leker i Oslo i 2022*. Oslo 2022 (OL-etaten)

Oslo kommune (2013c) *Bystyremelding nr.2 Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud (Bademeldingen)*

Oslo kommune (2013d) *Oslo European Green Capital*

Oslo kommune (2013e) *Skolebehovsplan 2014-2024. Tid for gjennomføring*. Utdanningsetaten

Oslo kommune (2013f) *Folkehelse i Oslo. Folkehelseplan for Oslo 2013-2016*

Oslo kommune (2014) *Landbruk i byen*. Bymiljøetaten

Oslo kommune (2014a) *Tilleggsinnstilling til budsjett 2015*

Oslo kommune (2014b) *Brukerundersøkelse blant Oslos innbyggere*. Bymiljøetaten

Oslo kommune (2014c) *Oslo mot 2030 – Smart trygg og grønn. Høringsutkast*. Plan- og bygningsetaten

Oslo kommune (2014d) *Forslag til budsjett 2015*

Oslo kommune (2014e) *Budsjettdokument 2014*

Oslo kommune (2014f) *Tildelingsbrev fra Byrådet for miljø og samferdsel til Bymiljøetaten*

Oslo Idrettskrets (2013) *Årsrapport*

Oslo Idrettskrets og Norges Idrettsforbund (2013) *Aktivitetstall idrettsregistreringen*

Skiforeningen (flere år) *Årsberetninger*

Statistisk sentralbyrå (flere år) *Levekårsundersøkelser, idrett og friluftsliv*

Statistisk sentralbyrå (flere år) *Byggekostnadsindeks*

Synovate (2011) *Undersøkelse om bruk av Oslomarka*

Tangen, J.O. (2004) *Idrettsanlegg og anleggsbrukere – tause forventninger og taus kunnskap*

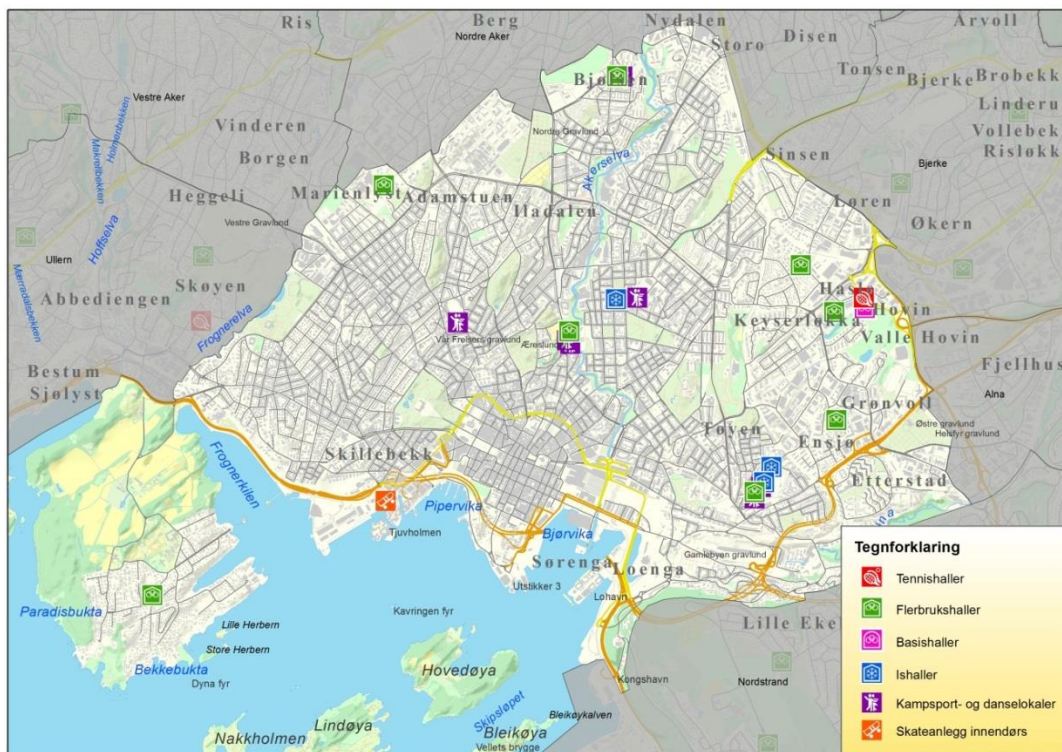
TNS Gallup (2010) *Miljøbarometeret*

Utdanningsdirektoratet (2011) *Fysisk aktivitet og skoleprestasjoner* www.udir.no (23.06.11)

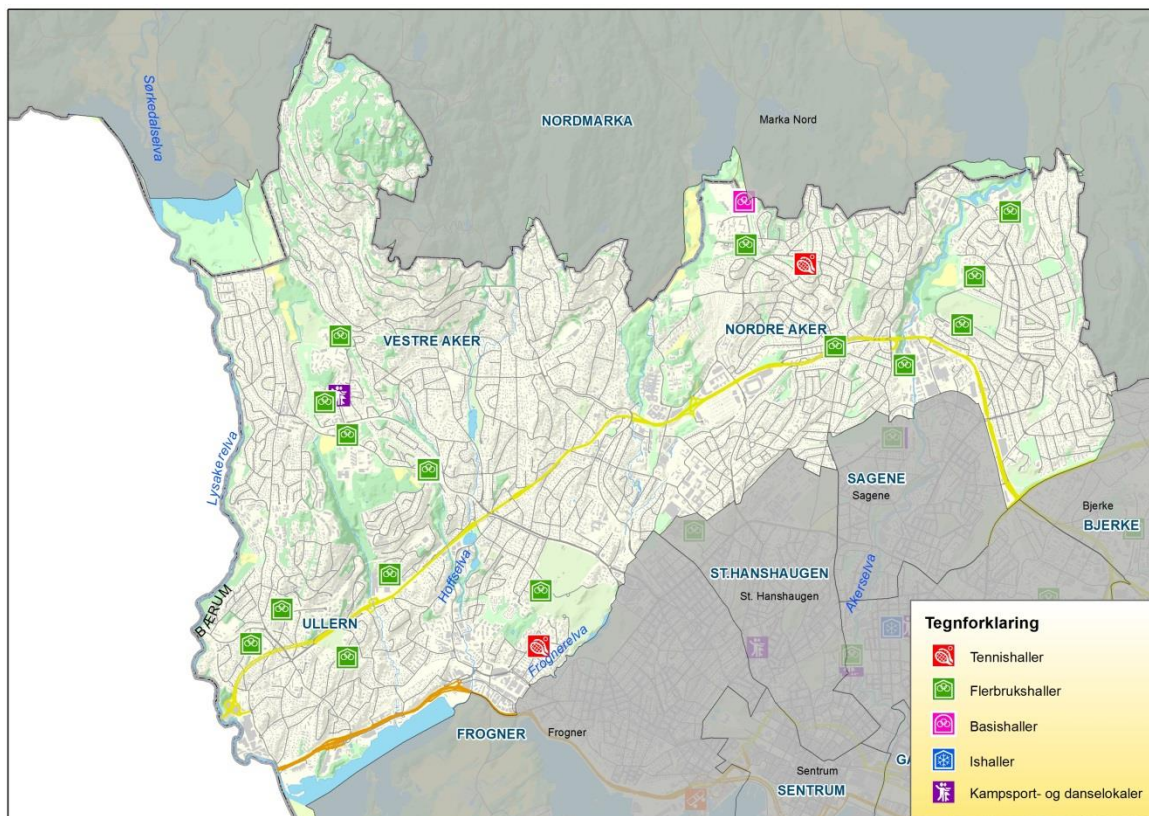
Virke (2014) *Treningssenterbransjen 2013*

Vedlegg 2 viser en oversikt over de dokumentene som er gjennomgått i målanalysen.

Kart over idretts- og friluftslivtilbudet i Oslo

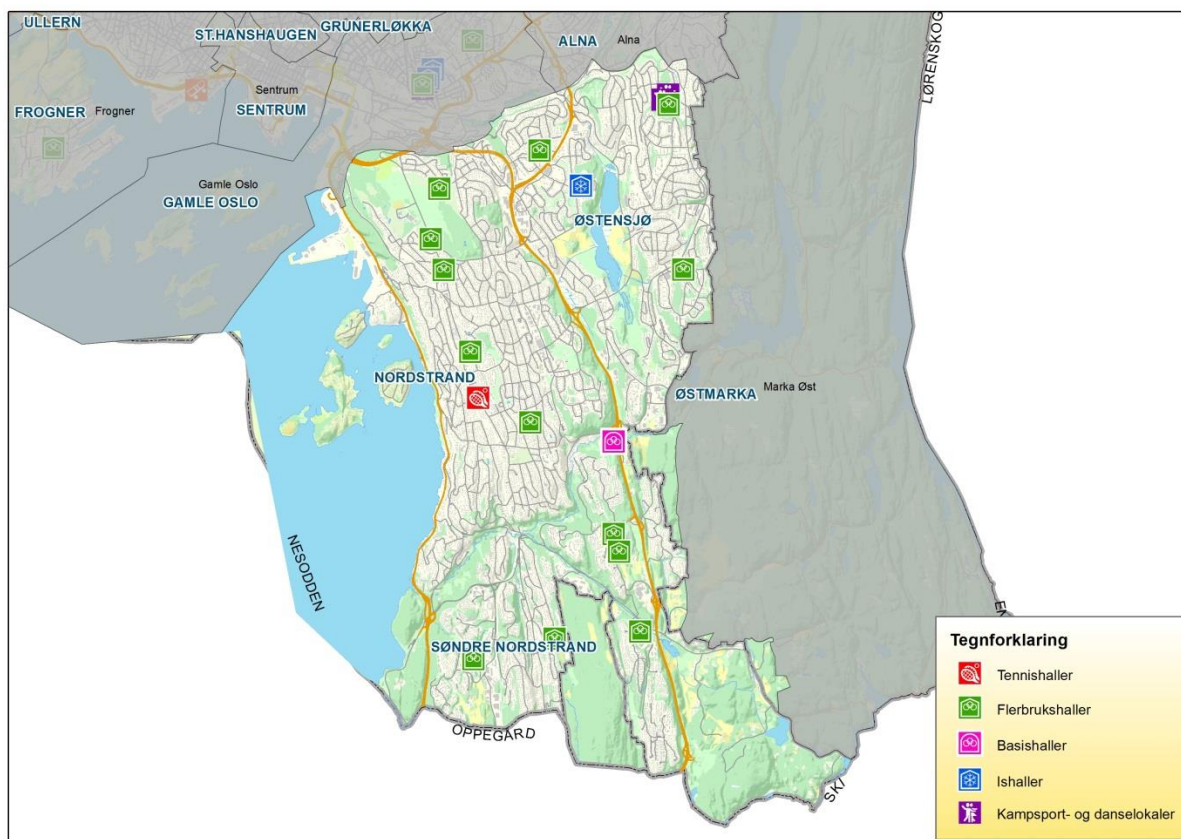

Byområde indre by – innendørsflater

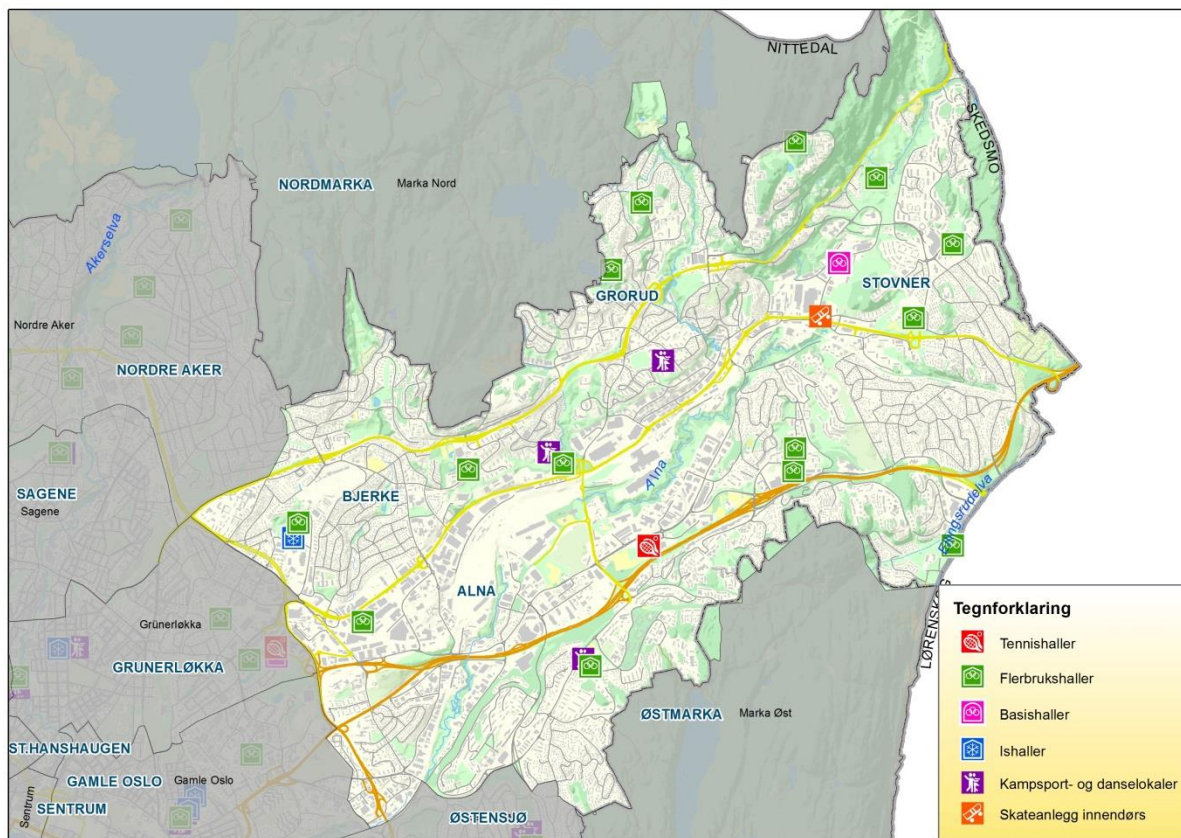

Byområde nord/vest – innendørsflater

Vedlegg 2

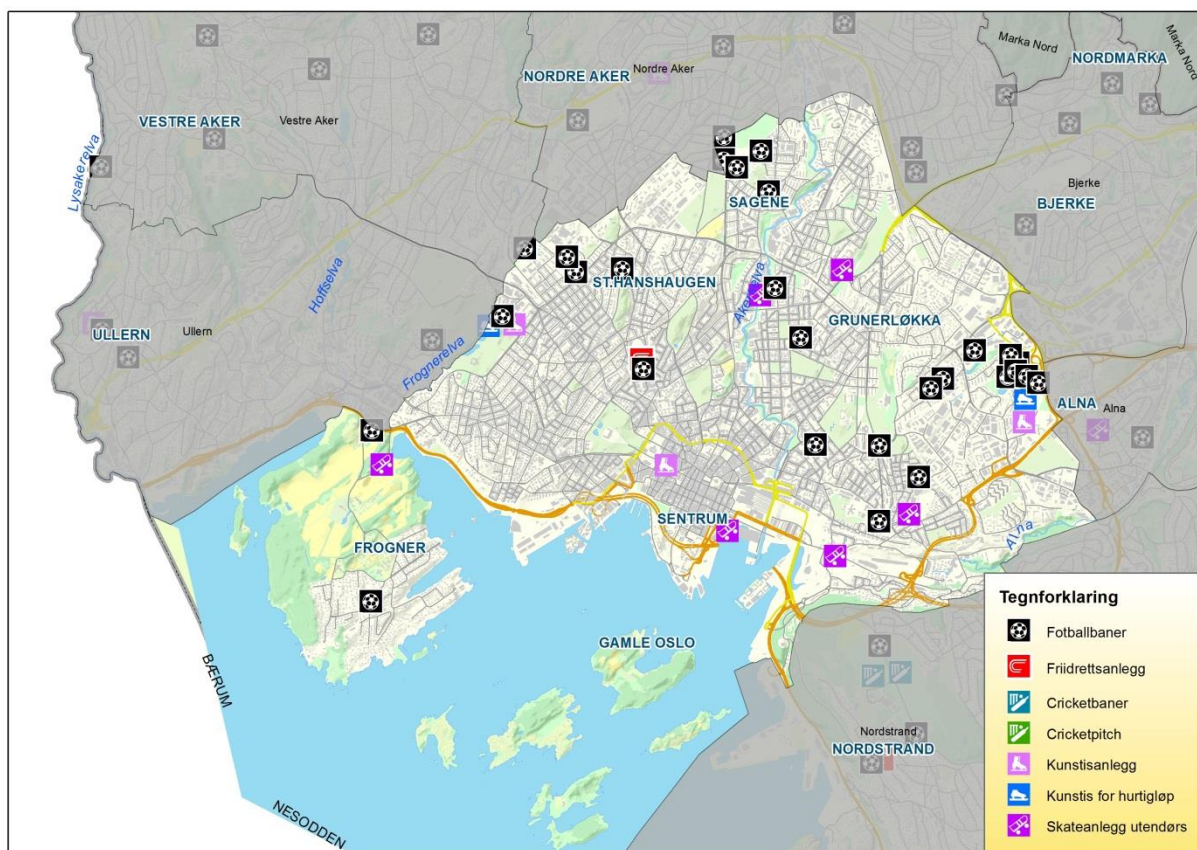

Byområde sør – innendørsflater

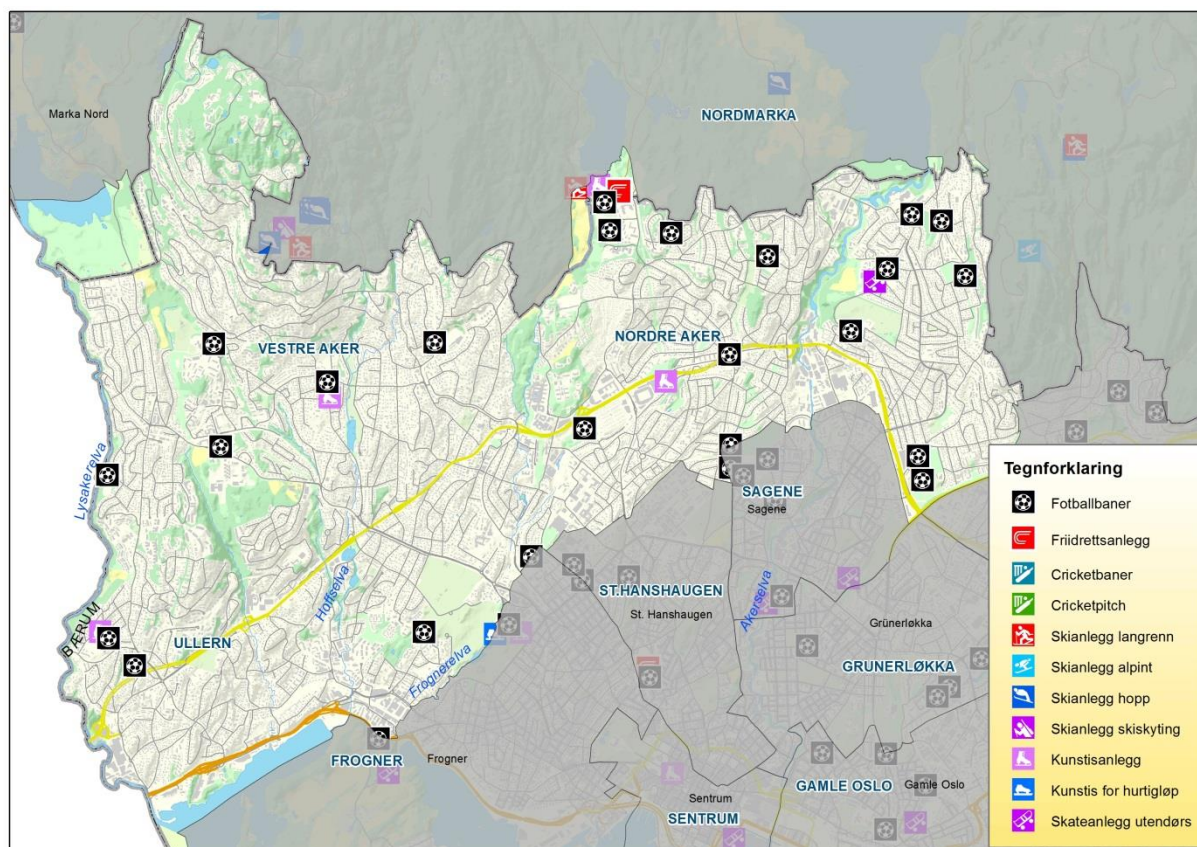

Byområde øst – innendørsflater

Vedlegg 2

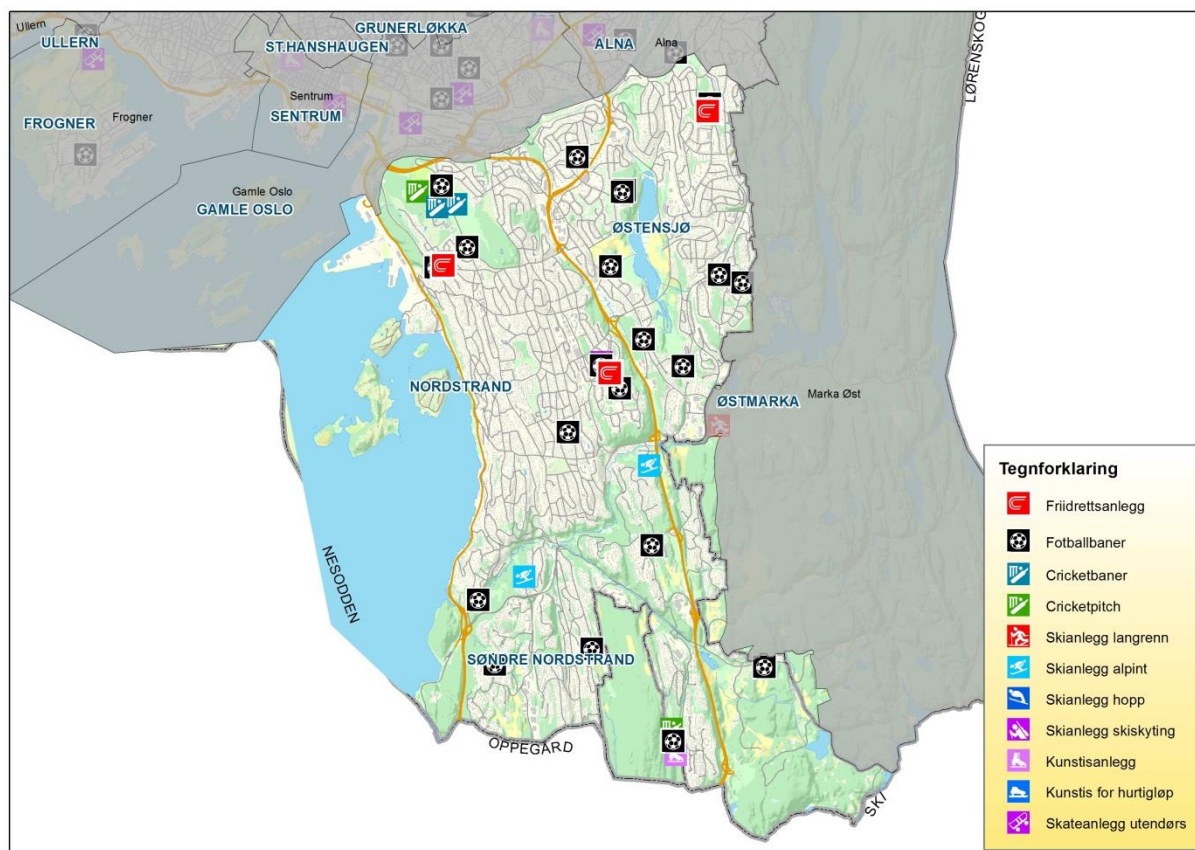

Byområde indre by – utendørsflater

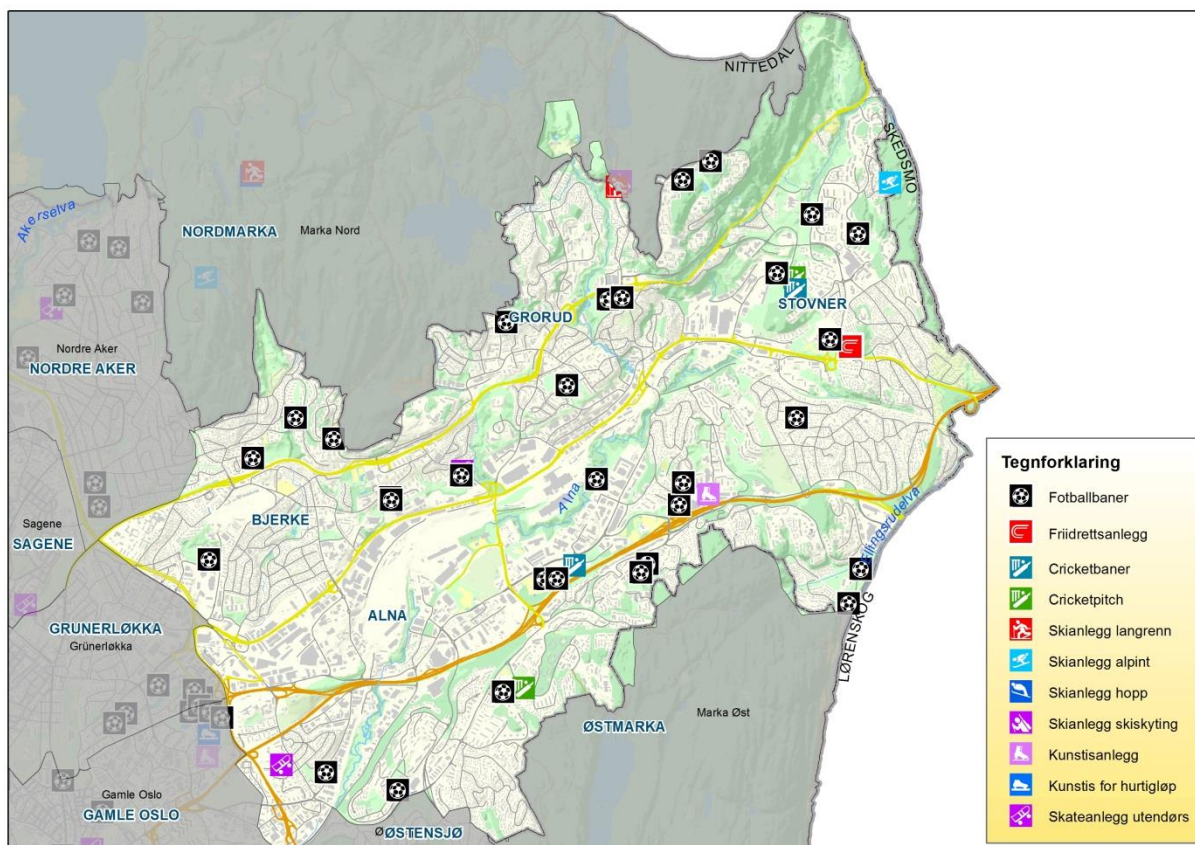

Byområde nord/vest – utendørsflater

Vedlegg 2

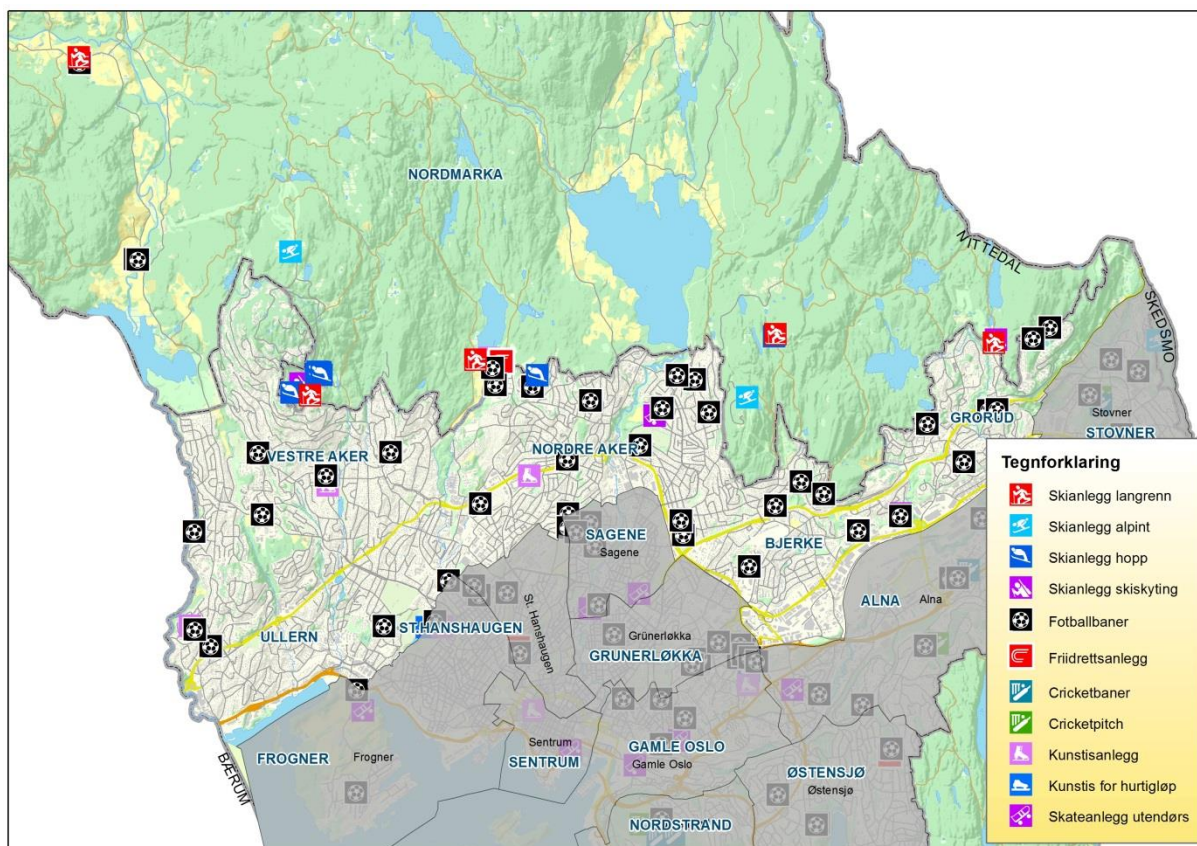

Byområde sør – utendørsflater

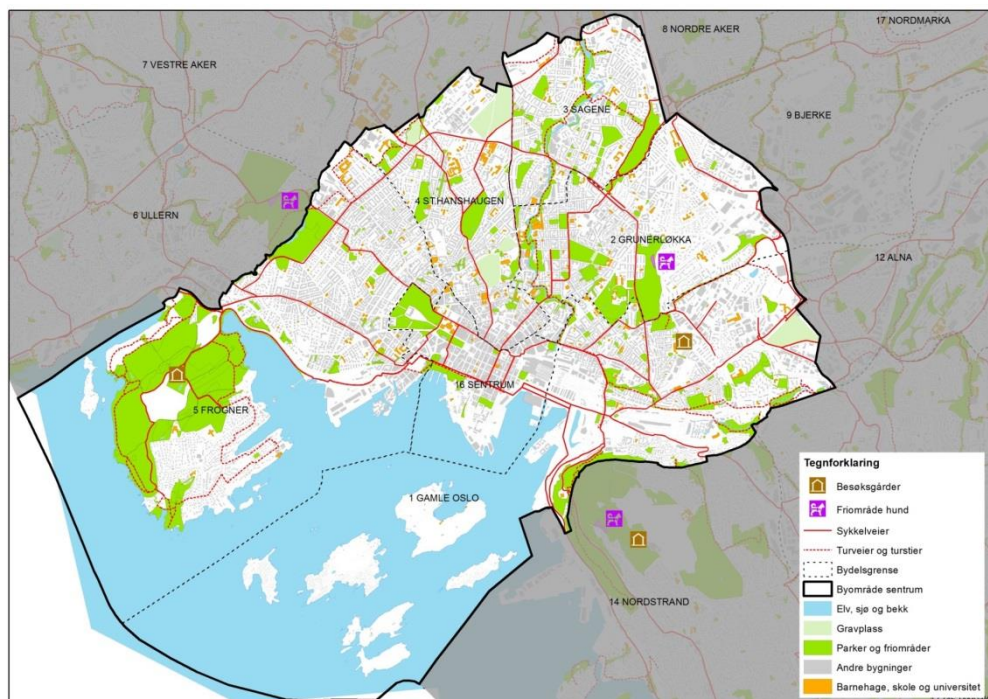

Byområde øst – utendørsflater

Vedlegg 2

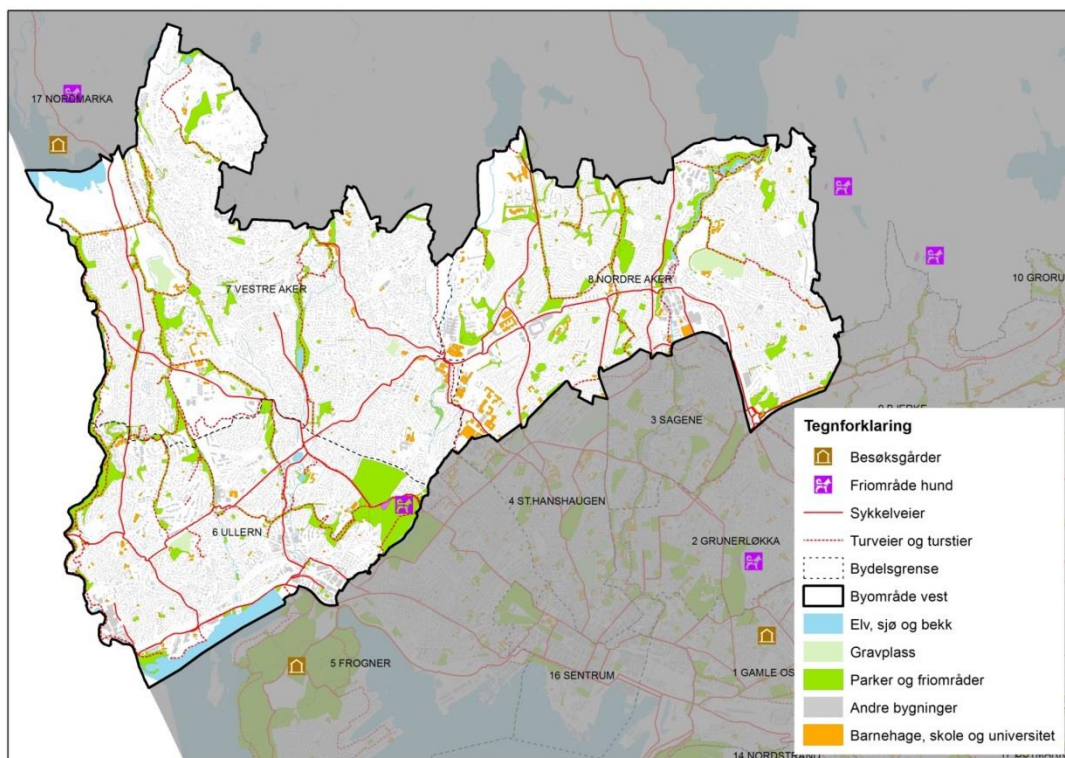

1 Byområde nord/vest inkludert marka - utendørsflater

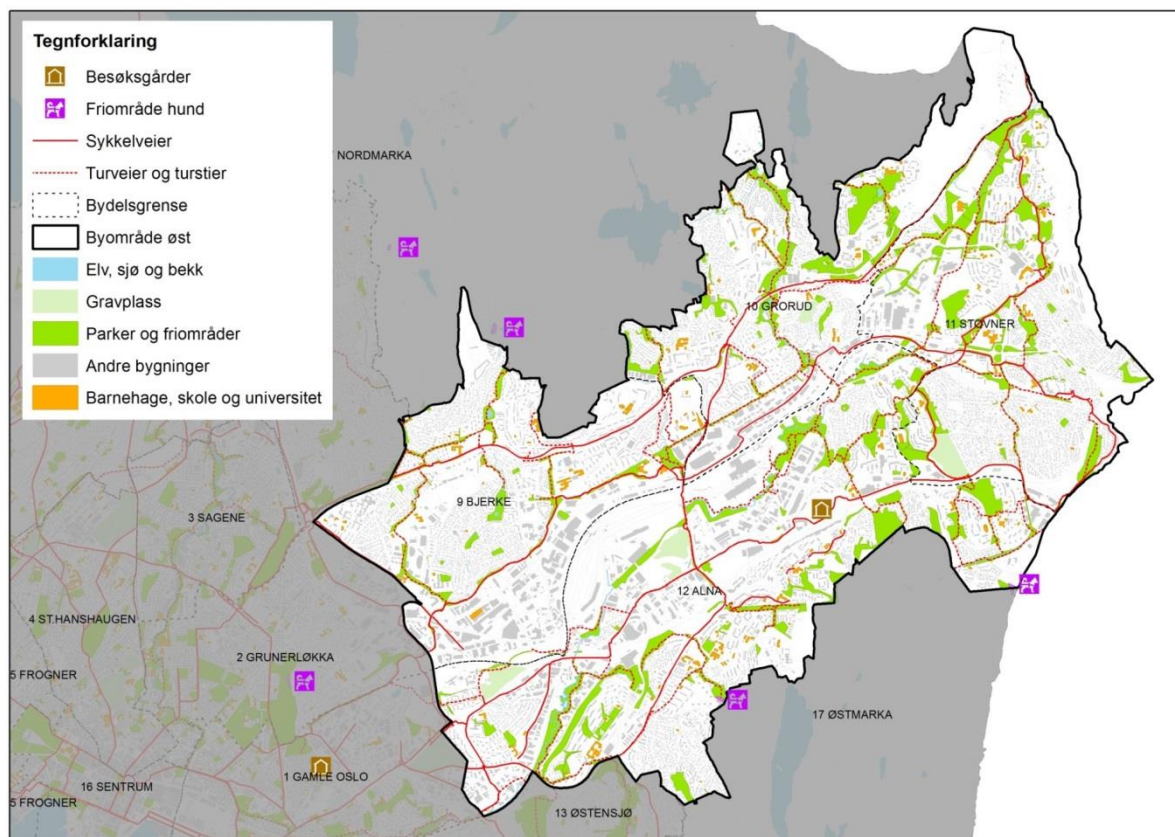

Infrastruktur for friluftsliv i byen, indre by

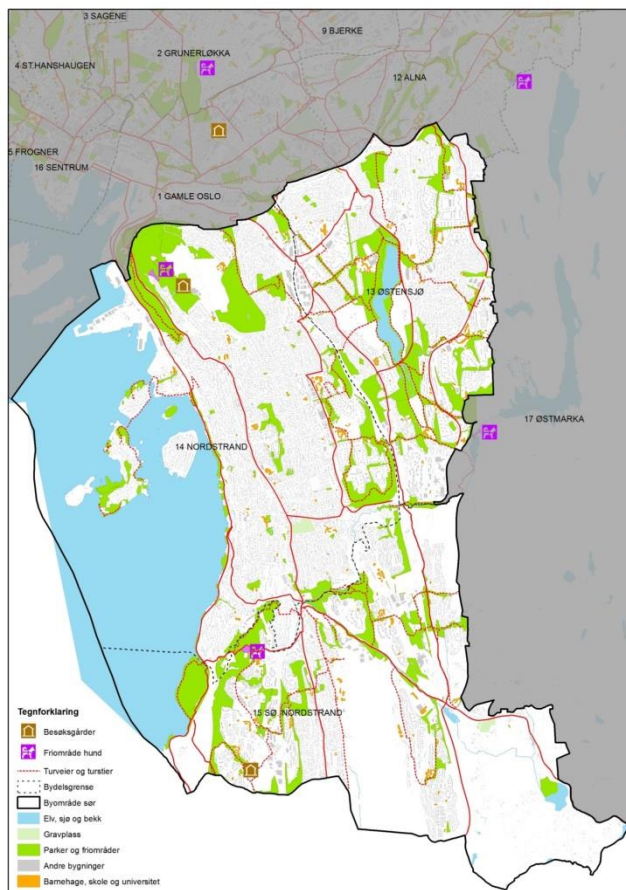
Vedlegg 2

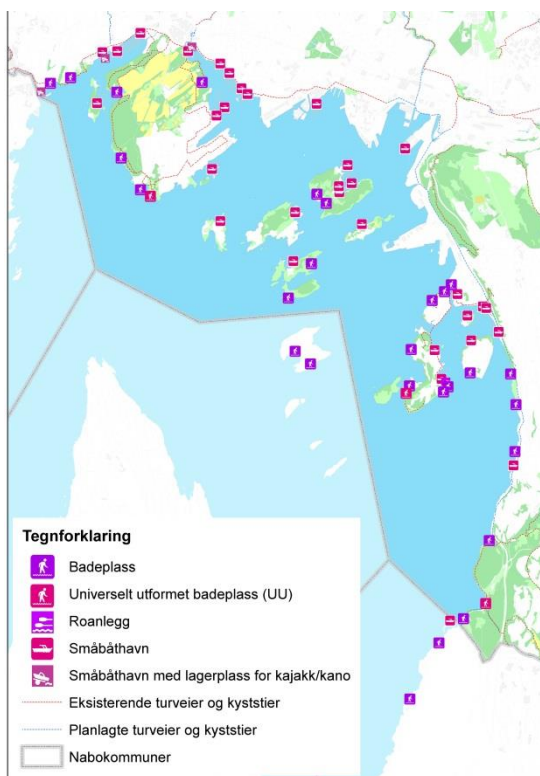
Infrastruktur for friluftsliv i byen, byområde nord/vest

Infrastruktur for friluftsliv i byen, byområde øst

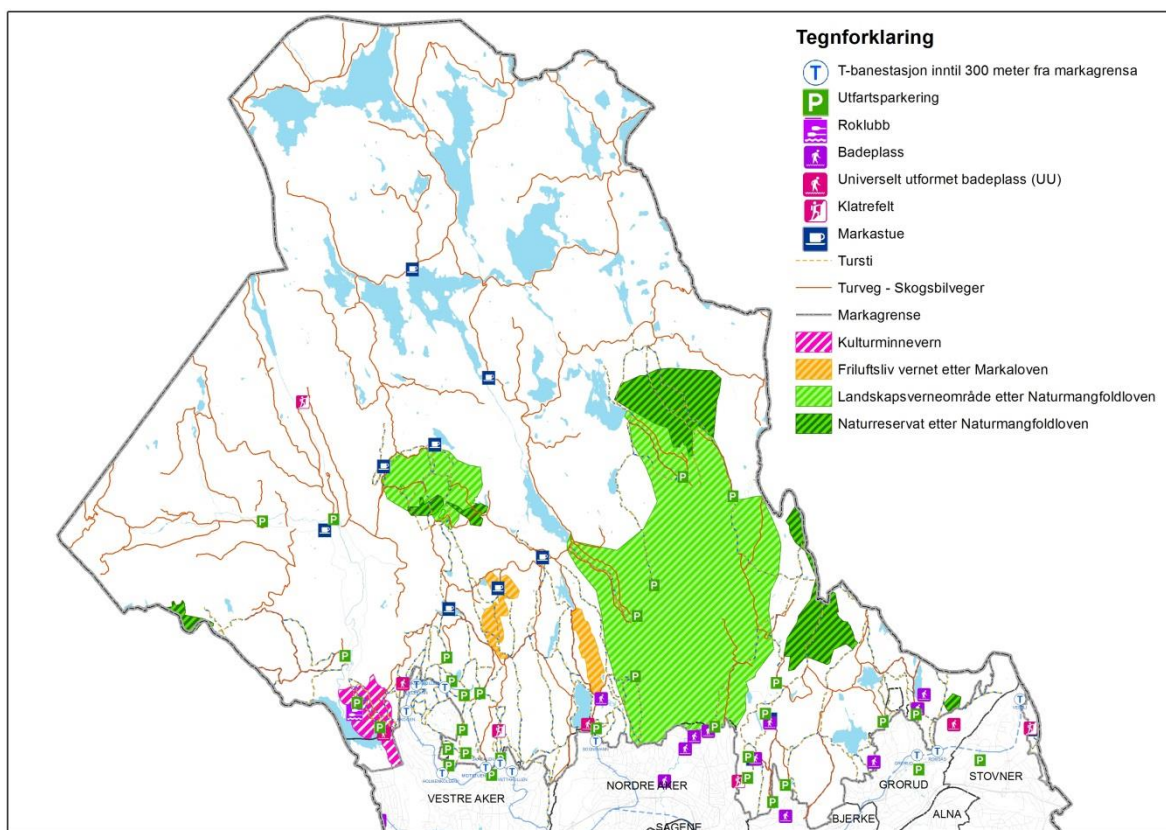

Infrastruktur for friluftsliv i byen, byområde sør

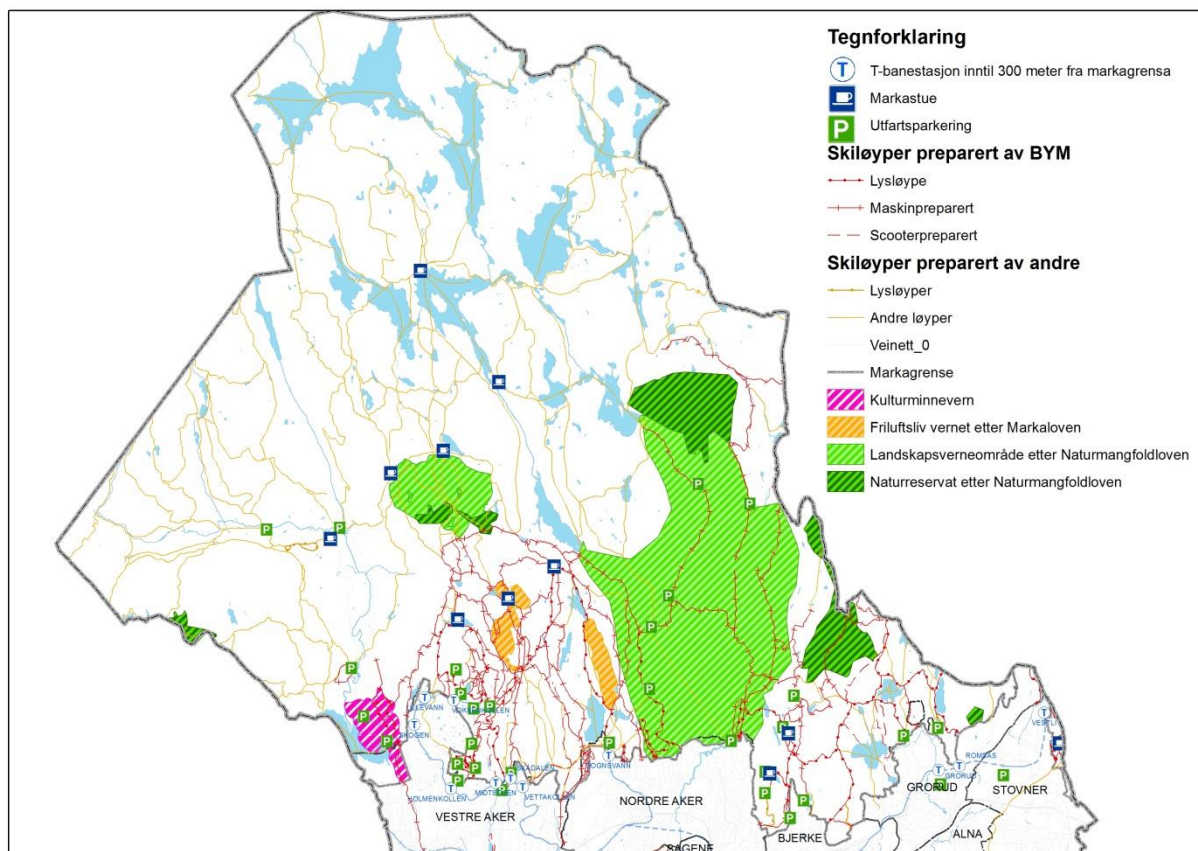

Infrastruktur for friluftsliv knyttet til fjorden og øyene, byområde nord/vest

Vedlegg 2

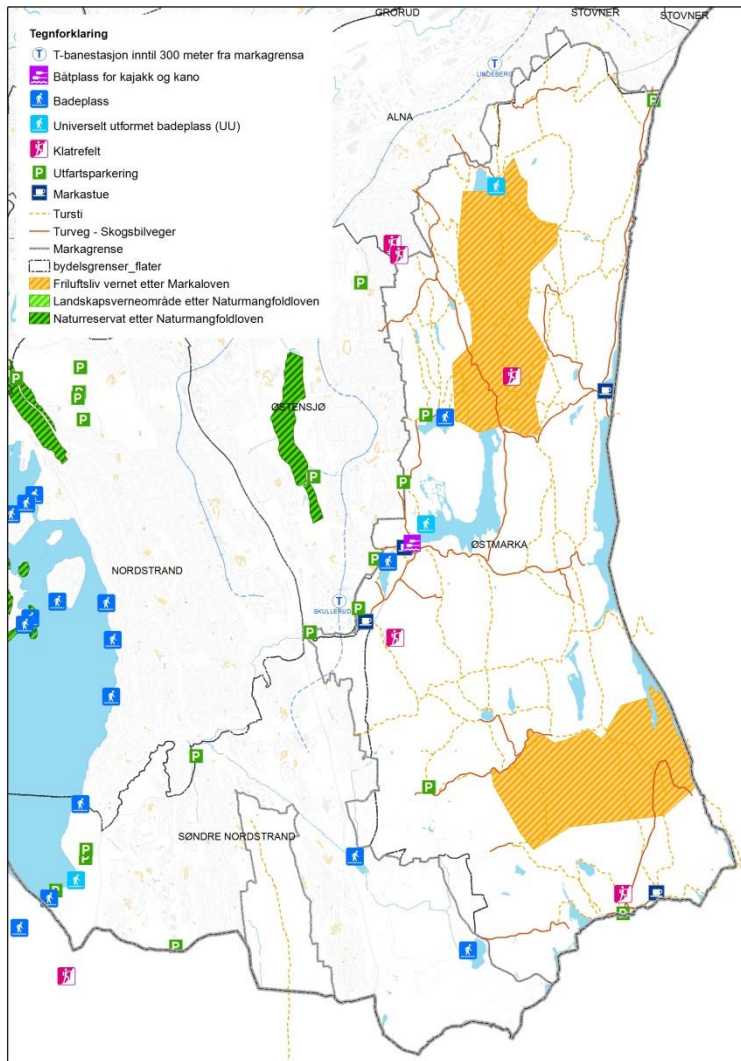

Infrastruktur for friluftslivet i Nordmarka, sommerstid

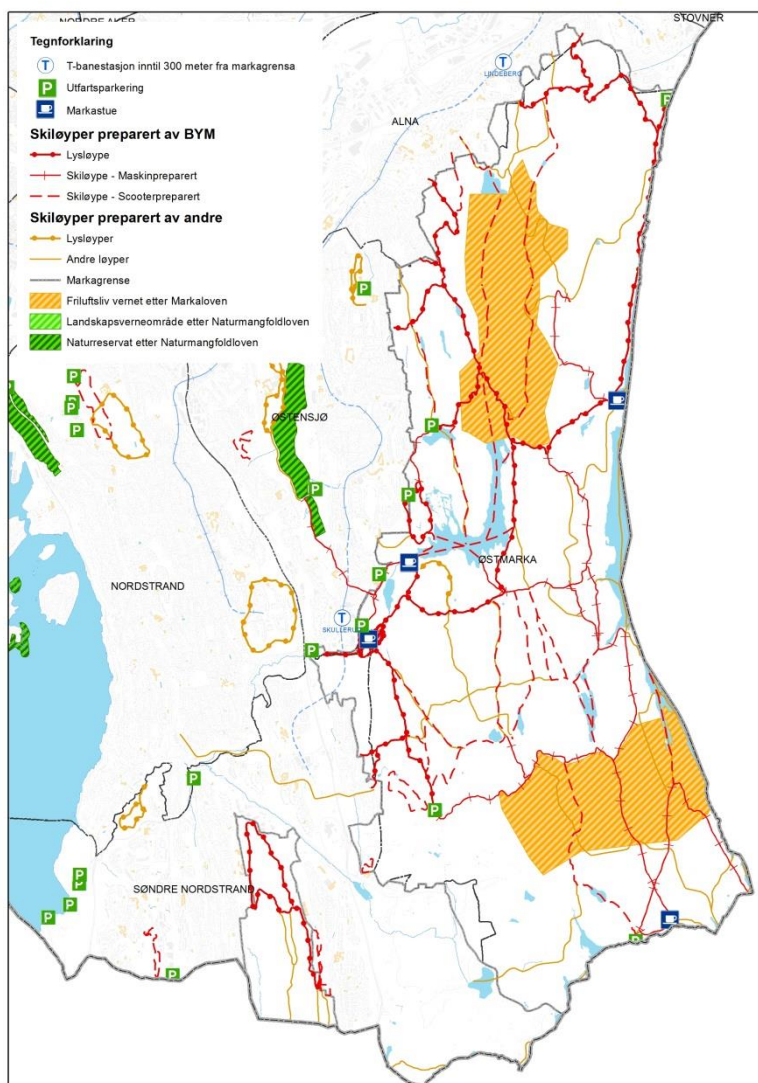

Infrastruktur for friluftslivet i Nordmarka, vinterstid

Vedlegg 2

Infrastruktur for friluftslivet i Østmarka, sommerstid

Infrastruktur for friluftslivet i Østmarka, vinterstid

Idrett: Andre prosjekter

Idrett

GEO	TILTAK							ØKONOMI (1000 NOK)	ANNET
								Investeringskostnad	
Bydel	Prosjektnavn tiltak (anlegg/tilrettelegging)	Tiltakstype	Målområde primær	Målområde sekundær	Fase	Ansvarlig utfører	Nyanlegg=1 Rehabilitering=2 Transformasjon=3	Estimat, kostnadsramme (1000 kr)	Forslagsstiller, kilde, annet
	Idrettshaller nye								
BUN	Ullernhallen	Fleridrettshall, normal (1	1		Initiering	Ullern IL	1		BYM
BVA	Gressbanen idrettshall	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag		1		Nevnt i forslag til budsjett 2016 -
BSN	Hallager idrettspark, Ljan - idrettshall	Fleridrettshall, liten			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BNS, Nordstrand IF
BAL	Ny Haugerudhall	Fleridrettshall, stor			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BAL
BUN	Makrellbekken - idrettshall	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BUN, ISU, Njård
BUN	Smestad - idrettshall	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BUN, ISU, Bygdøy Monolitten
BUN	Tennishall/fleridrettshall Madserud	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BUN, ISU, Oslo Tennisklubb
BUN	Flerbrukshahall Nordjordet	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BUN, ISU, Bygdøy Monolitten
BOS	Høyenhall flerbrukshall II - med inkludert basishall	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BOS, ISUØ, Tunet IBK, Høyenhall
BGA	Tøyenparken - Flerbrukshall	Fleridrettshall, stor			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BGA/ISU
BGO	Tøyen skole - Flerbrukshall	Fleridrettshall, stor			Prosjektforslag		1		OIK
	Idrettshall Rustad skole	Fleridrettshall, stor			Prosjektforslag				
BGA	Hausmania - flerbrukshall	Fleridrettshall, stor			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BGA/ISU
BGA	Sinsen skole flerbrukshall	Fleridrettshall, stor			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BGA/ISU
BBJ	Nye Risløkka skole - idrettshall	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK, ISU Bjerke
BFR	Majorstukrysset - idrettshall over t-banen	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK, ISU Frogner
BSH	St. Sunniva Skole idrettshall	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK, Frelsesarmeen
BSN	Bjørndal - idrettshall	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK, Bjørndal IF
BSN	Holmlia idrettshall II	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK, Holmlia Sportsklubb
BNA	Idrettshall på Frysja	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Inns pill BNA, Kjelsås IL
BSA	Voldsløkkaflerbrukshall - OBIK-hallen	Fleridrettshall, stor	1		Prosjektforslag				Oslo bedriftsidrettskrets
	Nasjonalanlegg til EM 2020	Fleridrettshall, stor	1		Prosjektforslag				Norges Håndballforbund, region øst
	Arrangementshall til toppidrett	Fleridrettshall, stor	1		Prosjektforslag				Norges Håndballforbund, region øst
BSH	Flerbrukshall (på egnet område)	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BSH, ISU
BGO	Flerbrukshall	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag		1		Game Oslo bydel/ISU
BVA	Flerbrukshall	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag		1		Nordre Aker bydel/ ISU
BNS	Nordstrand Idrettspark - ny Nordstrandshall	Fleridrettshall, stor			Prosjektforslag		1		Bydelsinns spill BNS
BSR	Rommen - omgjøring av lagerbygg til idrettshaller og flater	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		3		Bydelsinns spill BSR, Høybråten Stovner IL
	Idrettshall Ekeberg								
	Fleridrettshall som på en fleksibel måte kan gjøres om til 3	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag				Norges Squashforbund
	Basishaller								
BBJ	Basishall turn - Bjerke	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	50 000	Inns pill OIK, Ares TF, Oslo og Akershus G&T-krets
BSR	Basishall turn - Stovner	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	50 000	Inns pill OIK, Høybråten Stovner IL, Oslo og
BNA	Basishall - Grefsen Stadion	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	50 000	Bydelsinns spill BNA, Kjelsås IL
BNA	Basishall turn - Nordre Aker	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	50 000	Inns pill OIK, Hermes, Siv Gymnf, Ullevål IL og O
BSN	Basishall turn - Holmlia	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	50 000	Inns pill OIK, Holmlia SK, Klemetsrud, Oslo og
BOS	Trasop idrettspark - Basishall	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	50 000	Prosjektinns pill BOS, ISUØ, Bjart gymnastikk og
BOS	Basishall turn - Bøler/Oppsal	Andre idrettshaller			Prosjektforslag			50 000	
BGA	Basishall turn - Grünerløkka	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	50 000	Inns pill OIK,Sinsen TF/Oslo TF/Oslo og Akershus
	Idrettshaller - Utbedring								
BAL	Haugerud Judo - utbedre ventilasjonsanlegg, ny inngang	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		2		Inns pill OIK, Norsk Judo og JiuJistu klubb
BGR	Romsås idrettshall - rehabilitering gulv	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag	UBF	2		Bydelsinns spill BGR/ISU
BAL	Haugerudhallen - sosialt rom	Andre			Prosjektforslag		3		Inns pill OIK, Haugerud IF
BGO	Jordalhallen - oppussing	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		2		Inns pill OIK
BGO	Jordalhallen - Bygge på med ulike smårom	Andre			Prosjektforslag		1,2		Inns pill OIK, ISU BGO
BNS	KFUM-hallen	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		2		
BUN	Skøyenhallen - rehabilitering av tribune	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		2		Bydelsinns spill BUN, ISU, Bygdøy Monolitten
BGR	Grorud Samfunnshus	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		2		Bydelsinns spill BGR, ISU-Grorud
BSR	Stovnerhallen - oppgradering/utvidelse	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1,2		Bydelsinns spill BSR
BBJ	Hasle/Løren plasthall - oppgradering	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag		1,2		Bjerke bydel
BSN	Holmliahallen - oppgradering	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		1,2		Inns pill OIK, Holmlia Sportsklubb
BGA	Vulkan idrettshall - utbedring av eksisterende lokaler	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		2		Inns pill OIK. Centrum Tigers
BGA	Vulkan idrettshall - utbygging	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag		2		Inns pill OIK. Centrum Tigers
	Vulkan idrettshall - utvidelse av klatredelen				Prosjektforslag				Kolsås klatreklubb
	Oslo idrettenshus Ekeberg - rehabilitering/påbygg								
	Gymsal i Oslo Kajakklubb	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag				Oslo Padleforbund
	Idrettshaller - lokaler								
	200 m2 lokale (400-500m2 i 10års)	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag		1		Vektløfting Østlandet
	300 m2 lokale (600 m2 i 10års)	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag		1		Styrkeløft region øst
	Lokale for Oslo Atletklubb	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK, Oslo Atletklubb (vektløfting)
BSA	Lokale for Oslo Styrkeløftklubb	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK, Oslo Styrkeløftklubb
	Cheerleadinghall	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1		Inns pill OIK. Viqueens/Am. Idretters forbund
	En kommunal arena med åtte permanente fektepister.	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag		1		Norges Fekteforbund
	Idrettshaller - kampsport								

BSN	Kampsportanlegg - Mortensrud idrettspark	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Troll Karate
BGR	Kampidretter - Grorud Samfunnshus	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		2	Innspill OIK, ISU Grorud
BGO	Utvide Jordalhallen; nasjonalsenter for taekwondo	Fleridrettshall, stor	1		Prosjektforslag		1	Gamle Oslo bydel/ISU
BAL	Kampidrettsanlegg - Hagerud	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Norsk Judo og JiuJitsu klubb
	Kampidrett - Regionsanlegg med 2-3 permanente kamparealer	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag		1	Oslo og Akershus judokrets
BBJ	Kampidrettsaneks - Årvoll	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Kampidrettssamarbeidet
	Kampidrettsaneks (behov for fremtiden)	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag		1	Kampsportforbundet
BGA	Kampidretter Dælenenga (samme som hall?)	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, kampidrettssamarbeidet
BBJ	Kampidrett - Nye Risløkka skole	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Bjerke
BBJ	Kampidrett - Refstad skole	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Bjerke, Kampidrettssamarbeidet
	Kampidrettsaneks - Hovinbyen	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, kampidrettssamarbeidet
BFR	Kampidrettsarena/-aneks - Frogner	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslo og Akershus judokrets
BVA	Kampidrettsanlegg - Slemdal/Midstuen	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Slemdal judoklubb
BOS	Kampidrettsareal/-aneks - Østensjø	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslo Judoklubb
	Kampsortlokale i Frogner is- og flerbrukshall	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag		1	Oslo og Akershus judokrets
BSH	Kampidrettslokale/danselokaler - Ila Skole	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Keum Gang Taekwondo
	Idrettshaller dans							
BGR	Danseanlegg	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Norges Danseforbund
BNS	Danseanlegg	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Step up danseklubb
BVA	Danseanlegg	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Røa Danseklubb
BSN	Danseanlegg	Andre idrettshaller			Prosjektforslag		1	Innspill OIK,Holmlia Sportsklubb dans og ballett
	Fotballbaner							
BGR	“Lillegrei” v/ Rødtvedt skole - 7er	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	Grei
BBJ	Løren - 7er (nedenfor 11 banen)	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	Hasle / Løren idrettslag
BSA	Voldsløkka Matchbane - 11er	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	BSA / Skeid, Forslag til budsjett 2016 -
BNA	Nordre Åsen	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	Skeid
BOS	Oppsal/Vetland skole Trasop 7er	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	Oppsal IF
BSN	Mortensrud kunstgressbane II - ny treningsbane	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	Klemetsrud IL
BGR	Kalbakken idrettsfelt - 9-er kunstgressbane	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGR/ISU-Grorud
BGR	Kalbakken idrettsfelt - tillegg til nåværende	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGR/ISU-Grorud
BNS	KFUM familiearena - utskiftning av eksisterende banedekke +	Fotballbane			Prosjektforslag		2	Bydelsinnspill BNS
BUN	Hullebergmyra - kunstgressbane	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BUN, Ullern IF
BUN	Nedre Silkestrå Kunstgressbane 7er	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BUN, Bygdøy Monolitten
BOS	Trasop idrettspark - Kunstgress 7er	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BOS, ISUØ, Oppsal Fotball
BOS	Trasop skole Bråtenbanen - Grus til kunstgress	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BOS, ISUØ, Oppsal Fotball og
BGA	Tøyenparken - 11er	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGA/ISU
BGA	Tøyenparken 7er	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGA/ISU
BGA	Kuba (7er eller 5er)	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGA/ISU
BBJ	Veitvet Kunstgressbane - rehabilitering	Fotballbane			Prosjektforslag		2	Innspill OIK, Veitvet SK
BBJ	Årvoll - kunstgressbane 7er	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Årvoll IL
BGO	Vallefeltet - kunstgressbaner	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Gamle Oslo, Vålerenga Fotball
BNA	Bergbanen - 5er og 7er kunstgress	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Lyn
BSH	St. Haugen - liten kunstgressbane	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, St. Olavskameratene FK
BVA	Jokerbanen	Fotballbane			Prosjektforslag		2	Innspill Bydel Vestre Aker
BVA	Husebybanen - utvidelse til 11er	Fotballbane			Prosjektforslag		1,2	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
BBJ	Disenbanen - undervarme til kunstgress	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Årvoll IL
BVA	Vestre Aker Skiklubb - utskiftning av kunstgress med undervarme	Fotballbane			Prosjektforslag		2	Innspill Bydel Vestre Aker, Vestre Aker skiklubb
BVA	Røa - rehabilitering kunstgress/med undervarme (samme over?)	Fotballbane			Prosjektforslag		2	Innspill OIK, Røa IL
BNS	Nordstrand idrettspark - kunstgress 1 undervarme	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BNS, Nordstrand Idrettsforening
BVA	Voksen skole - rehabilitering kunstgress med undervarme	Fotballbane			Prosjektforslag		2	Innspill OIK, Vestre Aker Sk
BNA	Ny 5er og 7er bane	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Innspill BNA, Lyn
BGO	Kunstgress på to 5-er og en 7-er	Fotballbane	1		Prosjektforslag		1	Gamle Oslo bydel/ISU
BOS	Nye kunstgressbaner - rehabilitering av eksisterende	Fotballbane	1		Prosjektforslag		2	Bjerke bydel
BGO	Vålerenga skole - fotballbane	Fotballbane			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Gamle Oslo
BVA	Voksen Skole - opparbeide grusbane	Fotballbane			Prosjektforslag		2	Innspill OIK ISU BVA
BGO	Kunstgress Klosterenga	Fotballbane			Prosjektforslag			OIK
BGO	Kunstgress Kampen skoleidrettsplass	Fotballbane			Prosjektforslag			OIK
	Bråten kunstgress	Fotballbane			Prosjektforslag			Oslo fotballkrets
	Kunstgress Bøler skole	Fotballbane			Prosjektforslag			Oslo fotballkrets
BGR	Greibanen - fotballhall over 9-er felt	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGR/ISU-Grorud
	Idrettsparker							
BGO	Idrettspark ved Middelalderparken	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK
BSN	Mortensrud idrettspark - nye tilbud	Andre	1		Prosjektforslag		1	Klemetsrud IL
BGR	Idrettspark ved Huken	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK
BFR	Filipstad - idrettspark	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Frogner
BOS	Haraløkka 2020 (flerbruksanlegg for fremtiden)	Andre			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BOS, ISUØ, Bøler IF
BUN	Idrettspark Bestumkilen	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK
OSL	"Woodward"-flerbruksanlegg	Andre	1		Prosjektforslag		1	Innspill Oslo Skikrets, Snowboardforbundet
	Cricket							
BGR	Treningsbane Kalbakken idrettsfelt	Cricket			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGR/ISU
BOS	Cricketvegg ved Manglerud vgs	Cricket			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BOS, UBF
BAL	Stubberudmyra - 2 treningspitcher	Cricket			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BAL, Innspill OIK, Norges
BGO	Tøyen - Treningspitch	Cricket			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Gamle Oslo
BNS	Ekeberg - Cricket bane II	Cricket			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Norges Cricketforbund
BGR	Innendørs cricketanlegg Groruddalen	Cricket			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Norges Cricketforbund
BBJ	Årvoll Iia	Cricket	1		Prosjektforslag		1	3 000 Bydelsinnspill BBJ.
BAL	Treningspitcher som nærmiljøanlegg	Cricket			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill OIK, Falken Girls
	3 nye anlegg	Cricket	1		Prosjektforslag		1	Norges Cricketforbund
	Ishall		1					
BSN	Mortensrud idrettspark - ishall	Ishall			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslo Ishockeykrets

BOS	Manglerud idrettspark - treningshall ishockey	Ishall	1	Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BOS, MS
BNS	Ishall på Nordstrand	Ishall		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Nordstrand Ishockey
OSL	Kunstløpishall på Oslo øst	Ishall	1	Prosjektforslag	1	Akershus og Oslo Skøtekrets, kunstløp
BOS	Treningshall ishockey	Ishall	1	Prosjektforslag	1	Bydel Østensjø
OSL	2 nye ishaller kun for ishockey	Ishall	1	Prosjektforslag	1	Oslo ishockeykrets
BVA	Kombinert fotball- og ishall	Ishall	1	Prosjektforslag	1	Nordre Aker bydel/ISU
	Kunstløp - nyanlegg for å sikre behov 10år	Ishall	1	Prosjektforslag	1	Akershus og Oslo Skøtekrets, kunstløp
	Kunstisflater		1	Forprosjekt		
BSR	Rommen kunstis	Kunstisflate		Forprosjekt	1	Bydelsinnspill BSR
BSR	Stovner	Kunstisflate	1	Prosjektforslag	1	BSR, IDR
BNA	Nordre Åsen - kunstisflate	Kunstisflate	1	Prosjektforslag	1	Oslo og Akershus bandyregion
BBJ	Veitvet aktivitetssområde ved Veitvetparken	Kunstisflate		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BBJ
BSH	Vannspeilet (St. Haugen park)	Kunstisflate		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BSH
BNS	Sportsplassen/Ekeberg kunstis	Kunstisflate		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, OABR
BSN	Bjørndal - kunstisbane	Kunstisflate		Prosjektforslag	1	Innspill OIK
BSN	Mortensrud - kunstisbane	Kunstisflate		Prosjektforslag	1	Innspill OIK
BBJ	Løren	Kunstisflate	1	Prosjektforslag	1	Hasle/Løren IL, bydelsinnspill BBJ
	Rulleskianlegg					
BNA	Bekkekrysset - rulleskiløype	Rulleskianlegg	1	Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Kjelsås IL
	Tilrettelegging for flere rulleskianlegg	Rulleskianlegg	1	Prosjektforslag	1	Oslo skikrets, Oslo og Akershus skiskytterforening
	Skateanlegg					
BSR	Haugenhallen (skatehall og motorsenter)	Skateanlegg (inne, ute)		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BSR
BGA	Skateanlegg (Tøyenbadet)	Skateanlegg (inne, ute)		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BGA/ISU
BGA	Skateanlegg (Nedre Foss)	Skateanlegg (inne, ute)		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BGA/ISU
	Volleyball					
BNA	Sognsvann	Andre	1	Prosjektforslag	2	Skog og eiendom
BNA	Frysja - Sandvolleyball	Andre	1	Prosjektforslag	2	Ukjent
BOS	Manglerud idrettspark - sandvolleyballbane m/ tribune	Andre		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BOS
BGA	Tøyenparken Sandvolleyballbane	Andre		Prosjektforslag	1	2 800 Bydelsinnspill BGA/ISU
BSA	Voldsløkka - 4 nye baner	Andre	1	Prosjektforslag	1	11 000 Volleyballforbundet, region øst
BNA	Helårsbruk på kommende sandvolleyballbane - Kringsjå	Andre		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BNA, Koll
OSL	8 innendørs sandvolleyballbaner (5-10årsperiode)	Andre idrettshaller	1	Prosjektforslag	1	Volleyballforbundet, region øst
	Ro-/kajakkbane					
BFR	Frognerkilen - sikres at bryggene stikker like langt ut	Ro/kajakkbane	1	Prosjektforslag		Oslo Rokrets
	Trasé for robane mellom Malmøya og Ulvøya	Ro/kajakkbane	1	Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Ormsund Roklubb
BNS	Tørkeskur og låsbar bu til seilutstyr Malmøya	Andre	1	Prosjektforslag	1	Bundefjorden seilforening
BUN	Lysakerfjorden - regulering av regattbaner	Andre	1	Prosjektforslag		Bydelsinnspill BUN, USF, ISU
BFR	Herbern - mudring, bølgevern, kaianlegg mm	Andre		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Oslo Seilforening
BNS	Malmøya brygge/jollestativ	Andre		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Bunnfjorden Seilforening
	Friidrett		1			
BOS	Haraløkka - friiplassen	Friidrettsanl., ute		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Oslo Friidrettskrets
BSH	Marienlystfeltet friiplassen	Friidrettsanl., ute	1	Prosjektforslag	1	Innspill BSH, ISU
BNS	Lambertseter friidrettsanlegg - rehabilitering/oppgradering	Friidrettsanl., ute	1	Prosjektforslag	1,2	Bydelsinnspill BNS, Lambertseter Friidrett
BSR	Stovnerbanen (friidrett) - drenering	Friidrettsanl., ute		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill Stovner
BSR	HSIL - friidrettsdel i gammelt lager	Friidrettsanl., inne		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Høybråten Stovner, Oslo
BSN	Friidrettsflater ute	Friidrettsanl., ute	1	Prosjektforslag	1	Innspill bydeler
BVA	Friidrettsbane	Friidrettsanl., ute		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Ready IL
	Skianlegg		1			
BNA	Sognsvann snøpark - videreutvikling	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets, Lyn, innspill OIK
BOS	Skullerud Snøpark	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Rustad IL
BNA	Sogn - skiløype under høyspent	Skianlegg				Innspill OIK, Lyn
BNA	Langsetløkka - utbedring av 3 km trassé	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets, Kjelsås IL
BNA	Langsetløkka - lysanlegg og snøproduksjon	Skianlegg		Prosjektforslag		Innspill OIK, Kjelsås IL
BSN	Bjørndal - vannbasseng til snøprod	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Innspill OIK, Bjørndal IF
BSN	Grønmo - nasjonalanlegg HC	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Innspill OIK, Kjelsås IL
BVA	Sørkedalen - snøprod.anlegg	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
BVA	Hemingseter/Seterbakken - samle 3 bygg i ett	Skianlegg		Prosjektforslag	2	Innspill OIK, Heming IL
BNA	Grefsenkleiva trassé	Skianlegg		Prosjektforslag	1,2	Innspill BNA, Kjelsås IL
BVA	Njård - utbedre trasé/snøprod	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Njård
BVA	Holmenkollen - Vannhopp/hoppepute	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Heming IL
OSL	Utvidelse av alle trasseer slik at det blir plass til klassisk og skøyting	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets
OSL	Utvidelse av løypenett til sentrale områder.	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets
OSL	Treningsanlegg i Oslo øst	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets, KIL, BYM
OSL	Oppgradering av alle "aktive anlegg"	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets
	Ferdigstilling av reguleringsplaner i forbindelse med områder som	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets
	Skileiksanlegg - nærmiljøanlegg?					
BVA	Voksenjordet - skileik m/lys (barneskianlegg)	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
BUN	Bestum Skole Blokkajordet - skilekebakke	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BUN, ISU
BBJ	Årvoll skilekeplass ved Isdammen	Skianlegg		Prosjektforslag		Bydelsinnspill BBJ
	Huseby vinterlekeplass	Skianlegg	1	Prosjektforslag		Oslo skikrets
BNA	Kringsjå - skibakke, skileiksanlegg og lysløype	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Koll IL
BBJ	Veitvet aktivitetssområde, skileik (med kunstsno)	Skianlegg		Prosjektforslag		Bydelsinnspill BBJ/ISU, innspill OIK
BNS	Ekeberg - utvidelse av lysløype og skileiksanlegg	Skianlegg	1	Prosjektforslag	1	Bydelsinnspill BNS
BBJ	Bjerkedalen park - skileikplass med kunstsno	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, ISU Bjørke
BBJ	Løren - skileikplass med kunstsno	Skianlegg		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, ISU Bjørke
	Hoppbakker					
	Linderudkollen - porselen/plast i K70	Hoppbakke		Prosjektforslag	1	Innspill OIK, Østre Aker SK
	Linderudkollen - plast i K70 hoppbakke	Hoppbakke	1	Prosjektforslag	2	Oslo skikrets
	Linderudkollen - K50 hoppbakke	Hoppbakke	1	Prosjektforslag	1	Oslo skikrets
BNA	Linderudkollen - hoppbakker K10 og K20	Hoppbakke		Prosjektforslag		Innspill OIK, Østre Aker SK

	Plast i alle hoppbakker	Hoppbakke	1		Prosjektforslag				Oslo Skikrets
	Sommeranlegg for freestyle i form av hoppepute eller vannhopp	Hoppbakke	1		Prosjektforslag				Oslo skikrets
	Alpinanlegg								
	Signalanlegg Wyller for snowboard og freestyle	Alpinbakke	1		Prosjektforslag		1		Snowboardforbundet, Heming IL, innspill OIK
	Wyllerløypas - alpinanlegg, heis	Alpinbakke	1		Prosjektforslag				Tryvann AS
	Lysløyper								
BOS	Manglerud idrettspark - rehabilitering lysløype	Lysløype			Prosjektforslag		2		Bydelsinnspill BOS,
BNA	Koll IL - Utbedre Lysløype	Lysløype			Prosjektforslag		2		Innspill OIK, KOLL
BBJ	Isdammen - Lysløype	Lysløype			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Årvoll IL
BBJ	Linderud - ny lysløype ski	Lysløype			Prosjektforslag		1		Innspill OIK
BSN	Grønmo - lysløype forlengelse	Lysløype	1		Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Bækkelaget/Rustad IL
BSR	Stovnerbakken-Tangerud - lysløype	Lysløype			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, HSIL
BVA	Sørkedalen - forlengelse av lysløype	Lysløype			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, ISU Vestre Aker
BBJ	Linderud - fra P-plass ved Krigsskolen ca 1 km	Lysløype			Prosjektforslag		1		Foreslått av Bydel Bjerke. Lyssetting langs
BVA	Wyller - Bogstad - Mærradalen - Husebey - rulleskiløype	Lysløype			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Røa
BSR	Gjelleråsmarka - rundløype	Lysløype			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, ISU Stovner
BSN	Bjørndal - Lys i rundløype	Lysløype			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Bjørndal IF
	Streetbasket		1						
BFR	Colosseum Torg	Andre	1		Forprosjekt	BYM			Rapport investering BYM. Sekkepost
BFR	Skarpsnoparken	Andre	1		Forprosjekt	BYM			Rapport investering BYM
BSA	Dronning Astrids plass	Andre	1		Forprosjekt	BYM			Rapport investering BYM
BFR	Tinkern	Andre	1			BYM			
	Mølleparken	Andre	1			BYM			
BGA	Olafagangen/ Vaterland	Andre	1			BYM			
BFR	Hausmannsgate	Andre	1			BYM			
BFR	Permanent skate/streetbasketanlegg Frognerkilen	Andre	1		Prosjektforslag	BYM			
BOS	Haraløkka Streetbasket	Andre	1		Prosjektforslag		1		Bydelsinnspill BOS
	Rideanlegg		1						
BGR	Ridehall Nordtvet gård	Andre	1		Prosjektforslag		1	11 000	
BAL	Alna Ridesenter - ridesti/bane	Andre	1		Prosjektforslag				Innspill OIK, Alna Ridesenter
	Ridesenter Sørkedalen	Andre			Prosjektforslag				Nordmarka ryttersportklubb
BVA	Rideanlegg Nordmarka Ryttersport	Andre			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Nordmarka Ryttersport
BSN	Stall Prinsdal-Grønliåsen - Ridesti	Andre			Prosjektforslag		1	1 000	Pifo
BAL	Ellingsrud Ridesenter - ridesti	Andre			Prosjektforslag		1	1 000	Pifo
	Skyteanlegg		1						
BVA	Husebyskogen - bueskytteranlegg	Andre	1		Prosjektforslag				Innspill OIK, ISU BVA
	Golfanlegg		1						
BBJ	Løren minigolf	Golf	1		Prosjektforslag		1		BBJ
BGA	Tøyenparken minigolfanlegg	Golf	1		Prosjektforslag		1		Innspill OIK, ISU BGA
BVA	Trenings-/nærmiljøanlegg på sørsiden av Ankerveien	Golf	1		Prosjektforslag		1		Norges Golfforbund, Oslo GK
BGR	Trenings-/nærmiljøanlegg i nærheten av golfbanen Grorud	Golf	1		Prosjektforslag		1		Norges Golfforbund, Groruddalen
	Golfanlegg for barn og unge på Bogstad	Golf	1		Prosjektforslag				OIK
BSN	Trenings-/nærmiljøanlegg (fylling)	Golf	1		Prosjektforslag		1		Norges Golfforbund, Grønmo GK
	Sykkelanlegg		1						
BSN	BMX-sykling (terreng) (Planlagt på Grønmo)	Andre	1		Prosjektforslag		1		Norges cykleforbund, region øst.
BSN	Grønmo - sykkelarena	Andre	1		Prosjektforslag		1		Innspill OIK, IF Frøy
OSL	Banesykling	Andre	1		Prosjektforslag		1		Norges cykleforbund, region øst.
BOS	Haraløkka - teknikknanlegg sykkel	Andre			Prosjektforslag		1		
BNA	Sognsvann - terrengsykkelløyper	Andre			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, SK Rye (vag pri)
OSL	Nærmiljøanlegg sykkel (lukket landevei)	Andre			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, NCF Region Øst
	Luftsport								
	Modellflybane øst/syd	Andre	1		Prosjektforslag		1		Norges Luftsportforbund
	Årvoll friområde som øvingsbakke og kursområde	Andre	1		Prosjektforslag				Norges Luftsportforbund, avd. hang- og
	Legge til rette for landing på Myrejordet	Andre	1		Prosjektforslag				Norges Luftsportforbund, avd. hang- og
	Badeanlegg		1						
BSR	Stovner - nytt områdebad	Svømmehall	1		Konseptvalg		1		Utkast budsjett 2016, bydelsinnspill BSR
BSH	Svømmehall St. Haugen	Svømmehall			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, ISU St. Haugen
BAL	Furuset bad - baneskillere/generell oppgradering	Svømmehall			Prosjektforslag		2		
BFR	Frognerbadet - helårsbad	Friluftsbad			Prosjektforslag				
	Svømmehall Ekeberg	Svømmehall			Prosjektforslag				OIK
BUN	Bestumkilen - Etablering av svømmeanlegg innerst i Bestumkilen	Friluftsbad	1		Prosjektforslag		1		Bydelsinnspill BUN, Christiania svømmeklubb, Oslo
	Tennisbaner								
BNA	Nordberg Tennis - rehabilitering klubbhus	Tennisanlegg, ute			Prosjektforslag		2		Innspill OIK, Nordberg Tennisklubb
BVA	Heming Tennis - oppgradere klubbhus	Tennisanlegg, inne			Prosjektforslag		2		Innspill OIK, Heming IL
BUN	Bestumkilen - Tennishall	Tennisanlegg, inne			Prosjektforslag		1		Bydelsinnspill BUN, ISU, OTK, BTK og UTK
BVA	Heming Tennis - boble på bane 1 & 2	Tennisanlegg, inne			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Heming IL
BGA	Fagerheimen Tennis - nye baner på friområde med boble	Tennisanlegg, inne			Prosjektforslag		1		
BNS	Nordstrand Tennis - boble	Tennisanlegg, inne			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Nordstrand Tennisklubb
BNA	Grefsen Tennis - Tennishall	Tennisanlegg, inne			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Grefsen Tennisklubb
BNA	Ullevål Tennis - boble	Tennisanlegg, inne			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Ullevål Tennisklubb
BNA	Ullevål Tennis - nye baner	Tennisanlegg, ute			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Ullevål Tennisklubb
BVA	Heming Tennis - ny bane 8				Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Heming IL
BVA	Heming Tennis - 3 minitennisbaner + ballvegg				Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Heming IL
BVA	Heming Tennis - tribune med bod				Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Heming IL
BGA	Tennisbane ved Fagerheimen Tennisklubb med boble	Tennisanlegg, ute	1		Prosjektforslag				Fagerheimen Tennisklubb
BVA	Midtstuen tennishall og utendørs tennis				Prosjektforslag		1		Bydelsinnspill BVA
	Rugby, softball, andre ballidretter, m.m								
BSN	Mortensrud - Landhockeybane	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1	60 000	Innspill OIK, AKER SK
BAL	Landhockeybane - Furuset/Ellingsrud	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, OABR
	Generelt - 6 nye rugbybaner kunstgress	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1		Innspill OIK, Oslo Rugbykrets

BGO	Baseballbane	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BGO
BSR	Rommensletta Baseballbane - oppgradering og vedlikehold	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		2	Bydelsinnspill BSR
BSA	Voldsløkka - lysanlegg rugby	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
BSA	Voldsløkka - oppgradering rugby	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		2	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
BSA	Voldsløkka - universell utformin av gangveier ved rugbybane	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		2	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
BSA	Voldsløkka - mobile tribuner rugby	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
BOS	RustadMercabtilbanen - rugbybane	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
BOS	Skullerud - bane for australsk fotball, gælisk fotball og rugby	Rugby, softball, andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
OSL	Flere fleridrettsanlegg for de "alternative idrettene" (Lacrosse, Klubbhus, garderober, m.m.	Rugby, softball, andre	1		Prosjektforslag			NAIF
BNS	Ekeberg - klubbhus og garderober	Andre	1		Forprosjekt		1	18 500 Det oppsto noen hindringer i reguerlingsplan-
BSR	Rommensletta - Klubbhus og garderober	Andre	1		Prosjektforslag			NCF
BBJ	Årvoll - Klubbhus, rehabilitering	Andre	1		Prosjektforslag			Årvoll IL
BSA	Voldsløkka- Klubbhus Rugby	Andre	1		Prosjektforslag			Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
BSA	Voldsløkka - klubbhus Sagene IF	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Sagene IF
BSA	Voldsløkka - Matchbane (garderober)	Andre	1		Prosjektforslag			BSA/Skeid
BVA	Om-/utbygging av Readyhuset	Andre	1		Prosjektforslag			Nordre Aker bydel/ISU
BBJ	Isdammen - hovedbygningen	Andre	1		Prosjektforslag			Bydelsinnspill BBJ
BSR	Rommen klubbhus	Andre			Prosjektforslag		2	Bydelsinnspill BSR
BBJ	Lagerbygg for utstyr - Veitvet	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Veitvet SK
BBJ	Disenbanen - nytt klubbhus	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Årvoll IL
BNA	Grefsen Stadion - Klubbhus med garderober	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Kjelsås IL
BSN	Mortensrud idrettspark - klubbhus	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Aker SK
BGA	Tøyenparken klubbhus fotball	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Lille Tøyen FK
BOS	Manglerud - Garderobe	Andre	1		Prosjektforslag			Bydelsinnspill BOS, MS
BNA	Nordre Åsen - Garderober	Andre	1		Prosjektforslag			Skeid
BVA	Voksen - Garderobe	Andre	1		Prosjektforslag		1	VASK, innspill OIK, ISU Vestre Aker
BGR	Kalbakken idrettsfelt - Garderober med sanitærforhold	Andre			Prosjektforslag		3	Bydelsinnspill BGR/ISU-Grorud
BVA	Bogstad vinterpark - garderobeanlegg	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
BOS	Klubbhus Abildsø	Andre			Prosjektforslag		2	Innspill OIK, Abildsø Fotball
BNA	Myrejordet - slutføre arbeidet i garderober. Dusjvegger og Etablering av nye klubblokaler ved Nøklevann	Andre	1		Prosjektforslag			Oslo Rokrets
	Etablering av nye klubblokaler for padling i Oslofjorden	Andre	1		Prosjektforslag			Oslo Padleforbund
	Diverse/nærmiljøanlegg							
	Flere klatreanlegg for allmennheten	Klatrefelt	1		Prosjektforslag			Norges klatreforbund
BNA	Myrejordet - sandbane og treningsapparater	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Kjelsås IL
BBJ	Treningspark i bydelens grønt-/friområder	Aktivitetsområde	1		Prosjektforslag			Bjerke bydel
BBJ	Linderudbanen	Aktivitetsområde	1		Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BBJ
BVA	Tuftepark Hovseter	Aktivitetsområde			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BVA
BBJ	Bjerkedalen aktivitetsområde	Aktivitetsområde			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Koll IL
BSH	Nærmiljøanlegg Evald Ryghs plass	Aktivitetsområde			Prosjektforslag		2	Bydelsinnspill BSH
BSH	Nærmiljøanlegg Colletløkka	Aktivitetsområde			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BSH
BNS	Malmøya	Aktivitetsområde			Prosjektforslag		2	
BGO	Vahl Skole - aktivitetsanlegg for lek og mosjon	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BGO
	Kværnerbyen - nærmiljøanlegg	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BGO
BSR	Jesperud for alle (trenings- og aktivitetstilbud Jesperudjordet)	Aktivitetsområde			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, BSR
BOS	Oppsal/Vetland skole - ballbinge	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BOS
BSN	Holmlia - ballbinge	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Holmlia Sportsklubb
BVA	Kringsjø skole - ballbinge	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Lyn
BGO	Gamlebyen skole - ballbane	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BGO
BOS	Skøyenåsen sikole - ballbinge	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BOS
BOS	Manglerud vgs - ballbinge	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BOS
BNA	Oppgradering balløkker - Månejordet, Rektorhaugen og Berg	Andre			Prosjektforslag		2	Innspill BNA klubber, Lyn
BUN	Bestum skole Blokkajordet (balløkke)	Andre			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BUN, ISU
BBJ	Naturis/ballplass - Veitvet	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Veitvet SK
BOS	Manglerud idrettspark - minirink, omlegging av gangvei	Andre			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BOS, MS
BNS	Ekeberg Frisbee - rehabilitering	Andre			Prosjektforslag		2	Bydelsinnspill BNS
BGA	Frisbeegolf (Tøyenparken - Ola Narr)	Andre			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGA/ISU
BGA	Petanque (Tøyenparken)	Andre			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BGA/ISU
BBJ	Tribune 200 tilskuere - Veitvet	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Veitvet SK
BBJ	Tribune 200 tilskuere - Årvoll	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Årvoll IL
BBJ	Tribune 200 tilskuere - Linderud	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Linderud
BBJ	Tribune 200 tilskuere - Hasle/Løren	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, H/L IL
BSN	Innendørs trialanlegg	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Oslungdommens trialklubb
BGO	Jordal minibane (usikker kategori)	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU BGO
BOS	Rustadfeltet - lysanlegg til kunstgressbanen	Andre			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BOS, Rustad IL
BNA	Kjelsåsmyra - lysanlegg	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Kjelsås IL
BGR	Kalbakken idrettsfelt (lysanlegg)	Andre	1		Prosjektforslag		1	Grei
BAL	Furuset - tak over kunstis ved Forum	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, Furuset IF
BOS	Manglerud vgs - bordtennisbord	Andre			Prosjektforslag		1	Bydelsinnspill BOS,
BOS	Manglerud ishall - styrkerom	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, MS
BSN	Trimapparater på alle anlegg	Andre			Prosjektforslag		1	Innspill OIK, ISU Søndre Nordstrand
	Andre innspill							
	Sikre at Oslo kommune har driftsmidler til å holde åpne lenge nok i	Ishall	1		Prosjektforslag			Oslo ishockeykrets
	Kunstløp - tilgang på tid i Frogner ishall	Ishall		1	Prosjektforslag			Akershus og Oslo Skøitekrets, kunstløp
	Hurtigløp - mer tid på eksisterende baner	Kunstisflate		1	Prosjektforslag			Akershus og Oslo Skøitekrets, hurtigløp
	Hurtigløp - bedre kvalitet på banene	Kunstisflate		1	Prosjektforslag			Akershus og Oslo Skøitekrets, hurtigløp
	Mer tid på Bislett og Trasop kun til friidrett.	Friidrettsanl., ute		1	Prosjektforslag			Oslo Friidrettskrets

	Hall egnet for friidrett	Friidrettsanl., inne	1		Prosjektforslag		1		Oslo Friidrettskrets
	Kampsport - tilgang til flere idrettshaller (i dag)	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag				Kampsportforbundet
	Bedre samarbeid om bruk av lokaler	Andre	1		Prosjektforslag				Norges Danseforbund
	5 nye idrettsanlegg, kun til bruk for basketball (dagens behov)	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag				NBBF, region øst
	10 nye idrettsanlegg, kun til bruk for basketball (i 10-årsperspektiv)	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag				NBBF, region øst
	Tildeling av mer tid i haller (Cheerleading)	Andre	1		Prosjektforslag				NAIF
	50% økning i flerbruksflater	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag				Oslo og Akershus bandyregion
	Bygge et stort antall nye haller (11-12 gitt dagens befolkning og 40	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag				Norges Håndballforbund, region øst
	Idrettshaller i tilknytning til bygging av skoler	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag				Norges Håndballforbund, region øst
	Flere eneaktitetskvelder?	Andre	1		Prosjektforslag				Oslofjordens badmintonkrets
	Rollerderby - mer tilgjengelig tid i kommunale idrettshaller	Andre	1		Prosjektforslag				Akershus og Oslo Skøitekrets, rollerderby
	Bygge haller av størrelse med plass til tre volleyballbaner	Fleridrettshall, normal (1	1		Prosjektforslag				Volleyballforbundet, region øst
	24 baner gitt dagens situasjon, ytterligere 15 i en tiårsperiode	Fotballbane	1		Prosjektforslag				Oslo Fotballkrets
BSA	Voldsløkka - drift av alle banene	Andre	1		Prosjektforslag				Volleyballforbundet, region øst
BGR	Kaldbakken øvingsfelt - Garderobes med sanitæranlegg	Andre	1		Prosjektforslag				Innspill OIK, ISU Grorud, Grei
BUN	Bestumkilen - Etablering av polokajakkbane i regulert område	Ro/kajakkbane	1		Prosjektforslag				Oslo Padleforbund
	Behov for enklere å kunne inngå landingsavtaler med IL	Andre	1		Prosjektforslag				Norges Luftsportforbund, avd. hang- og
	Mer bevilgninger til Holmenkollen	Skianlegg	1		Prosjektforslag				Oslo skikrets, Kjelsås IL
	Bli tatt med i planlegging av fleridrettshaller, men med eget område til	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag				Norges Fleridrettsforbund, petange
	Bedre bookingsystem i hallene	Andre	1		Prosjektforslag				Norges Håndballforbund, region øst
	Tilrettelegte rom i større haller, gjerne et kjellerlokale i forbindelse	Andre idrettshaller	1		Prosjektforslag				Norges Bordtennisforbund
	Ferdseksregulering av båttrafikk	Andre	1		Prosjektforslag				Oslo Rokrets
BGR	Kampidrett i idrettshall	Fleridrettshall, normal (1			Prosjektforslag				Innspill OIK, kampidrettssamarbeidet/lokale

Friluftsliv: Andre prosjekter

GEO	TILTAK
Bydel	Prosjektnavn tiltak (anlegg/tilrettelegging)
	Friluftsliv i byen
	Parker og friområder
BSH	St. Haugen; videre arbeid med rehabiliteringsplan
BUN	Frognerparken; bl.a. barokkhagen, hundejordet, skilting og steinomlegging
BSH	Kontraskjæret, infratraktur og oppgradering av parken
BOS	Bogerudmyra/Østensjøvannet; rehabilitering av terskel (bordgang og spunt)
BGO	Knows gt. 40 (Bakenga); nyanlegg av park
OSL	Etablering av nye friområder, økt tilrettelegging i eksisterende
BAL	Bevare friområdene nær Østmarka
BNS	Nærmiljøpark med skateanlegg
BGO	Opprettholde og tilrettelegge Vålerengaparken
BBJ	Opparbeide Bredtvet som nærpark med naturpreg
BBJ	Opparbeide Hovinparken
BGA	Parkbru (grønn forbindelse) mellom Løren og Økern
BGR	Fjerne den midlertidige Grorud barnehage og reetablere friområde
BFR	Langgårdsløkka, rehabilitering hageanlegg (bydelspark)
	Turveier og vassdrag
BAL	D10 Smalvollen-Breivollen
BVA	A1 basert på "Lysakerelva - fase II); anlegging av gangbru/gangbruer over Lysakerelva
BSN	E9 Steinbråtveien-Skulleruddumpa
BGR	D15 gjennom Breitvedtområdet; inkl. overgang over Tronheimsveien
BSA	Akerselva; belysning på streningen Sannerbrua-Nydalen
BVA	Hovseter; folkehelsesti (skilting og tavler med spørsmål/oppgaver)
BBJ	Bjerkesirkelen; skilting og enkel tilrettelegging av folkehelsesti

BOS	Østensjøvannet; anlegging av turvei ved fygleskjul
BGR	Gangveg fra Kalbakken T-bane via grøntområde til Kalbakken senter
BSR	Lyssetting tursti langs Tokerudbekken ved Vestli
BSA	Gangsti Nordre Åsen-Muselunden
BGR	D8 Vesletjern-Kristian Bogneruds vei
BNA	B5 Opparbeide fra Vestgrensa til Sognsvann, inkl. overgang over Ring 3
BNA	B7 Overgang over Ring 3 ved nør-enden av Ullevål stadion
BFR	B1/B9 Midlertidig bru Frognerparken-Tørtbergjordet; overgang Majorstua st.
BAL	D10 Smallvollveien/Jernbaneveien planfri kryssing
BVA	A5 Etablere sammenhengende turveg Skøyen-Smestad (v/Hoffselva)
BGA	Asfaltert gangforbindelse mellom Arkitektur- og Kunsthøgskolen
BBJ	D2 Etablere sammenhengende turveg Økern-Bjerke
BBJ	D2 Tøyen-Grefsen (tursti langs Hovinbekken i Hovinbyen)
BBJ	D6 Planfri kryssing (kulvert) av Refstadvn.
BBJ	D6 Forlenge fra Bjerkedalen park til turveg D2 på Økern
BGA	Etablere tur- og sykkelveg langs Alnabanen
BAL	D10 Enebakkvn - åpne Alna over Follo- og Øsfoldbanen → også bygge turveg
BAL	D10 Godsterminalen - anlegge turveg i utkanten av Alfaset gravlund
BOS	Blågrønn korridor Østensjøvannet-Alna; etablering turveg
BOS	Flytting av turveg ved Bølerbekkens utløp og øst for Bogerudmyra
BBJ	Utbedring av mangler i turveinett, D1,D2,D3,D4,D6,D15
BAL	D11 Turveg i gangbru over E6 Ellingsrudåsen-Høybråten
BAL	D15 Forlenge fra Ole Reistads vei til lysløypa/bommen i Lindebergåsen
BAL	D15 Grusveg Veitvetvn/Nedre Kalbakkv-Trondheimsvn. og bru over Tr.heimsvn.
BSA	Sammenhengende turveg Storokrysset-Torshovparken
BVA	Turveg langs Hoffselva ved nedre del av Konventveien
BUN	Turveg St. Edmunds vei-Ring 3 (Bestumkilen-Radiumhospitalet)
BOS	E4 Planfri kryssing av E6 og T-bane ved Manglerud krk
BNS	E11 Turveg langs vestsiden av trikkelinja Sæter holdepl.-Ljabru holdepl.
OSL	D13 Opparbeide turveg langs Ellingsrudelva (Karihaugvn-Marka)
BGO	Jordal idrettspark - åpning av Hovinbekken
BNA	Gaustadbekkdalen nord
BGO	Klosterenga - skulpturpark, åpning av Hovinbekken
BVA	Mærradalsbekken
BBJ	Årvolldammen; transformasjon av dam til økobasseng
BSA	Iladalen; park/overvannstiltak
BSA	Gaustadbekken
BSA	Ilabekken
BOS	Omlegging Smedbergbekken
BOS	Omlegging av Østensjøbekken
BOS	Omlegging av Bølerbekken
BBJ	Bekkeåpning og naturrenset dam fra Årvolldammen til Marka
BNA	Brekkedammen
BAL	Lindebergbekken
BGR	Badedammen, Grorud
BAL	Åpne Alna mellom Hølaløkka og Fossumbekken (D9)
BAL	Åpne Alna mellom Nedre Kalbakkvei og Alnabru (D10)

BOS	Blågrønn korridor Østensjøvannet-Alna; prosjektering bekkeåpning
BGR	Vesletjern: Oppgradering av friluftsområde/bekkeløp langs Greibanen
BOS	Åpning av Bølerbekken Bøler kirke-Østmarka skole - prosjektering
BSA	Etablere badeplass ved Akerselva i Myraløkka (park)
	Andre tiltak
BUN	Skileikbakke og ballbinge Blokkajordet, Bestum skole
BSA	Treningsapparater langs Akerselva
BNS	Lambertseter aktivitetspark
BSH	Nærmiljøanlegg Evald Ryghs plass
BSH	Nærmiljøanlegg Colletløkka
BAL	Oppgradering lekeplass Strømsv. 246 (Tittutgrenda)
BBJ	Bjerkedalen aktivitetsområde
BBJ	Bjerkedalen park - tuftepark
BSH	Skileikanlegg (egnede parker)
OSL	Utvikling av opplevelsespunkter knyttet til turveidragene
BGO	Gamlebyen; aktivitetspark
BVA	Hovseter; utendørs treningspark
BVA	Øvresetertjern; oppgradering av frilufts- og aktivitetsområde
BBJ	Bredtvetjordene, aktivitetsområde
BOS	Informasjonstavler Østensjøområdet miljøpark
BGR	Skilting/info - kople Kafe Steinbra + Shoddyfabrikken til Grorudparken
BGR	Ravnkollen steinbrudd-Steinhoggermuseet skilting
OSL	God merking av stier og turveger fra byggesona/kollektivknutepunkt ut i Marka
BNS	Ekeberg: Utvide eksisterende lysløype og bygge skileikanlegg
BNS	Lambertseter skole-Bergkrystallen-Kortbølgen
BSA	Ski/turløyper fra bydelen og ut i Marka
BAL	Haukåsen skole - skiløype/natursti
BVA	Voksenjordet - skileik m/lys
BVA	Bestum Skole Blokkajordet - skileikbakke
BBJ	Årvoll skileikplass ved Isdammen
BUN	Huseby vinterlekeplass
BNA	Kringsjø - skibakke, skileikanlegg og lysløype
BBJ	Veitvet aktivitetsområde, skileik (med kunstsno)

BBJ	Bjerkedalen park - skileikplass med kunstsno
BBJ	Løren - skileikplass med kunstsno
BNA	Sogn - skiløype under høyspent
OSL	Utvidelse av alle traseer slik at det blir plass til klassisk og skøyting
OSL	Treningsanlegg i Oslo øst
BBJ	Veitvet aktivitetsområde, skileik
OSL	Treplantingsplan Oslo; gater, plasser, vegar
OSL	Etterslep treplanting - erstatte trær som er felt
BOS	Se på omreg. til grønt langs Markagrensen, inkl. området øst for Trolltun
BSN	Bjørndal parsellhage
BOS	Haraløkka; dressurområde for hund
BGR	Drenering og asfaltering av parkeringsplass ved Greibanen
BGR	Utbedre parkering bak Romsås kirke
OSL	Opprette/organisere bydelsvise FSUer
	Friluftsliv på fjorden og øyene
	Øyene og badestrendene
BGO	Hovedøya; etablering av ny driftsbygning
OSL	Tiltak Gressholmen, Langøyene og Hovedøya
OSL	Langøyene; erosjon/dekke søppel, vann/avløp, servicebrygge
OSL	Håøya, rehab. brygger, restaurering bygninger, vannforsyn.
OSL	Flere uthavner på øyene (Håøya, Gressholmen, Langøyene)
BNS	Etablering/utvikling av nytt friområde Malmøya (Brattodden)
BGO	Etablering/utvikling av nytt friområde Lindøya (sentralt i sørøst)
BGO	Etablering/utvikling av nytt friområde Nakholmen
OSL	Husbergøya; vann og avløp
BSN	Sæterstranda; oppgradering med badestige, stupebrett og ballbane
OSL	Toaletter viktige badeplasser (Huk, Ingierstrand)
OSL	Huk, Hvervenbukta og Ingierstrand som blått flagg-strender
	Fjorden og strandsonen

BSN	Ljansbruket - fjordsenter
BSN	Ljansbruket - båthavn
BUN	Bestumkilen; slutføring av kyststi på strekningen Maxbo-Sjølyst
BSN	Hvervenbukta-Ingierstrand; opparbeiding av kyststi
BFR	Dronninga-Dronninghavnveien; opparbeiding av kyststi
BSN	Dalheimveien-Fisker Syversen vei (langs "Paddehavet"); opparbeiding av kyststi
BSN	Nordstrand bad-Mosseveien 195; opparbeiding av kyststi
BSN	Malmøya; opparbeiding av kyststi langs øya
BNS	Ormsund-Fiskevollbukta
BUN	Sollerudstranda-Lysaker brygge (bru)
BNS	Ormøya og Malmøya
OSL	Sammenhengende kyststi
BGO	Gjeste havner, inkl. Sørengautstikkeren
BGO	Småbåthavn på Sørengautstikkeren
OSL	Sikre eiendommer i strandsona, bystrender
	Kystledhytter
BGO	Heggholmen fyr; etablering av byncær kystledhytte
	Andre tiltak
OSL	Kollektivtransport og gang/sykelstier til friområder
	Friluftsliv i Marka
	Ferdsestraseer
BSN	Skyttenbrua-Deledalen, oppgradering/rehabilitering
BNA	Blankvannsbråten-Kobberhaugen, oppgradering/rehabilitering
BOS	Skraoerudtjern; sikring og gjenåpning av tursti, oppgradering/rehabilitering
BAL	Grønlihytta; forbedring av atkomst, oppgradering/rehabilitering
OSL	Tilrettelegging/vedlikehold av turveger/stier for økt bruk
OSL	Vinterbrøyte enkelte turveger i nærmarka
OSL	Universell utforming av turveger i nærmarka + rasteplasser
BSN	Dal/Brenna-Klemetsrud skole
BVA	Bogstadvannet rundt
BVA	Strømsdammen-Strømsbråten, nyanlegg
BNA	Lilloseter-Sinober-Burås, nyanlegg
BAL	Haugerud-Lutvann-Lindeberg, nyanlegg
BSN	Sandbakken-Bysetermosan, nyanlegg
BNA	Øyunglia fra Maridalen, nyanlegg
BSR	Tangerud-Stovnerbakken, nyanlegg

BBJ	Vesletjern-Alunsjøen-Breisjøen, nyanlegg
BAL	Ellingsrud-Mariholtet, oppgradering/rehabilitering
BNA	Ullevålseter-Blankvannsbråen-Kikut, oppgradering/rehabilitering
BNA	Hammeren-Ullevålseter, oppgradering/rehabilitering
BSN	Eiksvann-Torsmosen, oppgradering/rehabilitering
	Kringla, rundt vannet
BSN	Pettersbråten-Smørhullet
BVA	Skådalen-Vettaliveien-Ankerveien
BSN	Trollvann-Smørhullet
BNA	Sognsvannsveien-Nordbegveien
BVA	Lillevann-Rødkleiva-Skomakerløypa
OSL	Noen sammenhengende skiløyper som prepareres v/lite snø
OSL	Sikre skiløypa Skansebakken-Dammyr uten skogsbilveg
BSN	Grønliåsen; forlenging av lysløype, oppgradering/rehabilitering
BBJ	Isdammen - Lysløype
	Strømsbråten-Tryvann
BSR	Knytte lysløype i Gjelleråsmarka til Lillomarka v/bru over rv 4
BBJ	Linderud; ca, 1 km (fra parkeringsplass ved Krigsskolen)
BVA	Forleng lysløype i Sørkedalen
BNA	Akebakkeskogen-Almedalen
OSL	Utvidelse av løypenett til sentrale områder
OSL	Utvidelse av alle traseer for plass til klassisk og skøyting
OSL	Vedlikehold og skilting av eksisterende stier
OSL	Informasjon og merking av rundløyper i den bynære Østmarka
OSL	Informasjon om og merking av verneområder i Marka
OSL	Sykeltrasé Sørkedalen som utvida vegskulder
	Innfallsporter til Marka
BSN	Sagaløkka (Skulleruddumpa); rehabilitering og oppgradering av utfartsparkeringer
BNA	Brekke i Maridalen; etablering av ny utfartsparkering
BVA	Sørkedalen, Sagtomta parkering

BSN	Grønmo
OSL	Utvide parkerings- og kollektivtilbud ved eks. utfartsområder
OSL	Nye innfallsporter/utfartsområder
BSR	Stovnerlia, øvre del; parkeringsplass Markabrukere
BNA	Sognsvann, grønn korridor parkeringsplass
BBJ	Årvoll skileikplass ved Isdammen
OSL	Dagsturmål/nærtursteder (gapahuk, bål plass, toalett, avfall)
BSN	Aktivitets/mingleplass friluftsliv på nedlagt skytebane Prinsdal
	Markastuer, Markahytter og kiosker
BAL	Grønlihytta; dagsturhytte med servering
BOS	Sørli besøksgård
BNA	Sognsvann; etablering av kiosk
BNA	Maridalen øst, f.eks. Sandermosan
OSL	Marka generelt
OSL	Flere enkle overnattingshytter med god tilgjengelighet
	Badeplasser
BOS	Ulsrudvann; oppgradering av badeoppholdsområde
BOS	Kattisa; HC-toalett
BVA	Bogstadvannet; oppgradering av badeoppholdsområde
BOS	Bråten/Nøklevann; oppgradering, toalett, bål plass
BVA	Tryvann, store og lille; oppgradering badevannsområde
BOS	Nøklevann, dammen; oppgradering badevannsområde
BVA	Jegersborgdammen; oppgrad. badeoppholdsområde, mudring
	Andre tiltak
BGR	O-kart Årvollåsen-Hestehagen
BGR	O-kart Linderudkollen
BOS	Slettefjell - O-kart
BOS	Puttåsen-Haukåsen - O-kart
BOS	Godliparken - O-kart
BOS	Ulsrudvann-Lutvann - O-kart
BNA	O-kart Grefsenkollen-Trollvann
BVA	Jegersborgdammen
BGR	Dressurområde for hund (inngjerda) - etterbruk Huken pukkverk

BNA	Ankerveien; Båntjern-Løkka
BOS	Nølevann - klubbhus/båthus
OSL	Sikre ikke-tilrettelagte områder uten nye anlegg/tiltak
BOS	Tuftepark Haraløkka

Tiltakstype	Fase	Ansvarlig utfører	Nyanlegg:1 Rehabilitering:2 Transformasjon:3
Frrområde/park	Gjennomføring	BYM	2
Frrområde/park	Forprosjekt	BYM	2
Frrområde/park	Prosjektforslag	BYM	2
Frrområde/park	Prosjektforslag	BYM	2
Frrområde/park	Prosjektforslag		
Frrområde/park	Prosjektforslag	BYM	1
Frrområde/park	Prosjektforslag	OK	2
Frrområde/park	Prosjektforslag		1
Frrområde/park	Prosjektforslag	BYM	2
Frrområde/park	Prosjektforslag	BYM	3
Frrområde/park	Prosjektforslag	BYM	1
Frrområde/park	Initiering		1
Frrområde/park	Prosjektforslag		1
Frrområde/park	Prosjektforslag		2
Turvei	Konseptvalg	BYM	1
Turvei	Prosjektforslag	BYM	1
Turvei	Prosjektforslag	BYM	1
Turvei	Prosjektforslag	BYM	1
Turvei	Initiering	BYM	1
Turvei	Prosjektforslag	BYM	2
Turvei	Prosjektforslag	BYM	2

Turvei	Forprosjekt	BYM	2
Tursti	Prosjektforslag		2
Tursti	Prosjektforslag		2
Tursti	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag	BYM	2
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Turveg	Prosjektforslag		1
Vassdragstiltak	Forprosjekt	KID	1,3
Vassdragstiltak	Forprosjekt	Statsbygg	1,3
Vassdragstiltak	Forprosjekt	VAV	1
Vassdragstiltak	Konseptvalg	VAV	1
Vassdragstiltak	Konseptvalg	BYM	1,3
Vassdragstiltak	Konseptvalg	VAV/BYM/a ndre	1,3
Vassdragstiltak	Konseptvalg	VAV	1
Vassdragstiltak	Initiering	VAV	1
Vassdragstiltak	Initiering	BYM	1
Vassdragstiltak	Initiering		
Vassdragstiltak	Initiering	BYM	1
Vassdragstiltak	Prosjektforslag	VAV	2
Vassdragstiltak	Prosjektforslag	VAV	2
Vassdragstiltak	Initiering	BYM/VAV	1,3
Vassdragstiltak	Prosjektforslag	VAV	2
Vassdragstiltak	Prosjektforslag	BYM	1
Vassdragstiltak	Prosjektforslag	BYM	1

[illegible]

Skianlegg	Prosjektforslag		1
Skianlegg	Prosjektforslag		1
Skianlegg	Prosjektforslag		1
Skianlegg	Prosjektforslag		2
Skianlegg	Prosjektforslag		1
Skianlegg	Prosjektforslag		1
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag	BYM	1
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag	BYM	2
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag		1
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag	BYM	1
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag	BYM	1
Utfartsparkering	Prosjektforslag		2
Utfartsparkering	Prosjektforslag		2
Annet tiltak	Prosjektforslag	OOF	2
Andre anlegg	Forprosjekt	BYM	2
	Konseptvalg	BYM	1, 2
Badeplass	Initiering	EBY/BYM	2
Andre anlegg/tilrettelegging	Initiering	BYM	2
Båtplass	Prosjektforslag		1
Frrområde/park	Prosjektforslag		1
Frrområde/park	Prosjektforslag		1
Frrområde/park	Prosjektforslag		1
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	1
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2
Badeplass	Prosjektforslag	BYM/EBY	2
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2

Andre anlegg/tilrettelegging	Initiering	BYM	1
Båtplass	Initiering	BYM	1
Turvei	Forprosjekt	BYM	1
Turvei	Forprosjekt	BYM	1
Turvei	Forprosjekt	BYM	1
Turvei	Forprosjekt	BYM	1
Turvei	Initiering	BYM	1
Turvei	Forprosjekt	BYM	1
Tursti	Initiering	BYM	1
Tursti	Konseptvalg	BYM	1
Tursti	Prosjektforslag	BYM	1
Tursti	Prosjektforslag		1
Båtplass	Forprosjekt	BYM	1
Småbåthavn	Forprosjekt	BYM	1
Badeplass	Prosjektforslag		2
Prosjektforslag			
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag		1
Turvei	Prosjektforslag	BYM	2
Turvei	Prosjektforslag	BYM	2
Tursti	Prosjektforslag	BYM	2
Turvei	Prosjektforslag	BYM	2
Turveg	Prosjektforslag	BYM	2
Turveg	Prosjektforslag	BYM	2
Turveg	Prosjektforslag	BYM	2
Tursti	Prosjektforslag	BYM	2
Tursti	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Forprosjekt	BYM	1
Maskinpreparert skiløype	Konseptvalg	BYM	1
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	1
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	1
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	Skiforeningen	1
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	1

Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	1
Maskinpreparert skiløype	Gjennomføring	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Initiering	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	1
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	1
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag	BYM	2
Maskinpreparert skiløype	Prosjektforslag		2
Lysløype	Prosjektforslag	BYM	2
Lysløype	Prosjektforslag		1
Lysløype	Prosjektforslag	BYM	2
Lysløype	Prosjektforslag		1
Lysløype	Prosjektforslag		2
Lysløype	Prosjektforslag		2
Lysløype	Prosjektforslag	BYM	1
Skianlegg	Prosjektforslag		1
Skianlegg	Prosjektforslag		2
Info.tiltak	Prosjektforslag		2
Info.tiltak	Prosjektforslag	BYM	2
Info.tiltak	Prosjektforslag	BYM	1
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag	OK	1
Utfartsparkering	Prosjektforslag	BYM	2
Utfartsparkering	Prosjektforslag	BYM	1
Utfartsparkering	Prosjektforslag	BYM	2

Utfartsparkering	Prosjektforslag	BYM	2
Utfartsparkering	Prosjektforslag		2
Utfartsparkering	Prosjektforslag	BYM	1
Utfartsparkering	Prosjektforslag	BYM	1
Utfartsparkering	Prosjektforslag	BYM	2
Skianlegg	Prosjektforslag		1
Aktivitetsområde	Prosjektforslag		1, 2
Aktivitetsområde	Prosjektforslag		1
Frrområde/park	Gjennomføring	BYM	
Andre anlegg	Konseptvalg	BYM	1
Servering	Prosjektforslag	BYM	1
Servering	Prosjektforslag	BYM	1
Servering	Prosjektforslag	BYM	2
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag		1
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	1
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2
Badeplass	Prosjektforslag	BYM	2
Info.tiltak	Prosjektforslag		1
Info.tiltak	Prosjektforslag		1
Info.tiltak	Prosjektforslag		2
Info.tiltak	Prosjektforslag		2
Info.tiltak	Prosjektforslag		2
Info.tiltak	Prosjektforslag		2
Info.tiltak	Prosjektforslag		1
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag	VAV	2
Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag		1

Andre anlegg/tilrettelegging	Prosjektforslag	BYM	2
Båtplass	Prosjektforslag		2
	Prosjektforslag	OK	
Aktivitetsområde	Prosjektforslag		1

ØKONOMI (1000 NOK)	ANNET
Investeringskostnad	
Estimat, kostnadsramme (1 000 kr)	Forslagsstiller, kilde, annet
	Plan idrett og friluftsliv 2013-2016 (PIFO), (delvis dekkes i øki.per. 2017-2020)
	BYM, (delvis dekkes i øki.per. 2017-2020)
	BYM
	BYM
	PIFO
	Oslofjordens Friluftsråd
	Ellingsrud vel
	Nordstrand vel
	Vålerenga vel
	Bjerke bydel
	Bjerke bydel
375 000	BYM, turveprosjektet
	BGR 5.pri fril.liv
	BFR 1.pri fril.liv
	BYM, turveprosjekt, PIFO
	BYM, turveprosjekt
	BYM, turveprosjekt, PIFO, OOF, (delvis dekkes i øki.per. 2017-2020)
	BYM, turveprosjekt, PIFO, OOF, bydelsinnspill BGR 7.pri. Friluftsliv
	BYM, turveprosjekt, PIFO
	Bydelsinnspill BVA
	Bydelsinnspill BBJ, (fullføres i 2016)

	BYM
	BGR 4.pri fril.liv
	BSR 2.pri fril.liv
	BSA 1.pri fril.liv
3 000	BYM, turvegprosjektet, PIFO
40 000	BYM, turvegprosjektet, OOF
20 000	BYM, turvegprosjektet, OOF
10 000	BYM, turvegprosjektet, OOF
56 000	BYM, turvegprosjektet, OOF
	Hoffselvas Venner; OOF
	Studentforslag
	Bjerke bydel
	OOF
	Bjerke bydel, OOF
	Bjerke bydel
	Grünerløkka bydel
	OOF
	OOF
	BOS 1.pri fril.liv
	BOS 4.pri fril.liv
	BBJ 1.pri fril.liv
	OOF
	BAL 2.pri fril.liv
	OOF
	BSA 4.pri fril.liv
	Hoffselvas Venner
	Privatperson
	OOF
	OOF
	OOF
	VAV/BYM/KID
	VAV/BYM
	VAV, BYM, BGO, KUL
	VAV
	BYM
	VAV/BYM
40 000	PIFO
30 000	PIFO
14 000	BYM, turvegprosjektet
5 000	BYM, turvegprosjektet
5 000	BYM, turvegprosjektet
43 000	Bjerke bydel
12 000	PIFO
	VAV/BYM
	PIFO
	Oslo Elveforum/OOF
	Oslo Elveforum/OOF

	BOS 1.pri fril.liv
	BGR 8.pri fril.liv
	BOS 7.pri fril.liv
	BSA 5.pri fril.liv
	BUN fril.liv
	BSA 2.pri fril.liv
	BNS 2.pri fril.liv
	BSH 1.pri fril.liv
	BSH 3.pri fril.liv
	BAL 3.pri fril.liv
	BBJ 6.pri fril.liv
	ISU Bjerke
	BSH 2.pri fril.liv,I OIK
	BYM
	Privatperson
	BYM
	BBJ 7.pri fril.liv
	BOS 2.pri. fril.liv
	BGR 10. og 11.pri fril.liv
	BGR 1.pri fril.liv
	DNT Oslo og Omegn, BOS 2. pri fri.liv, ØV, BBJ 8.pri fril.liv
	BNS 1.pri fril.liv
	OIK
	BSA 3.pri fril.liv
	OIK
	Innspill OIK, ISU Vestre Aker, BVA, 2.pri fril.liv
	Bydelsinnspill BUN, ISU
	Bydelsinnspill BBJ
	Oslo skikrets
	Innspill OIK, Koll IL
	Bydelsinnspill BBJ/ISU, innspill OIK

	Innspill OIK, ISU Bjerke
	Innspill OIK, ISU Bjerke
	Innspill OIK, Lyn
	Oslo skikrets
	Oslo skikrets, KIL, BYM
	BBJ, 3.pri fril.liv
	PIFO
	PIFO
	BOS 6.pri fril.liv
	BGR 3.pri fril.liv
	BGR 6.pri fril.liv
	BYM, OOF
	BYM
100 000	BYM (badestrender UU-utforma), (delvis dekkes i øki.per. 2017- 2020)
140 000	PIFO
15 000	BYM
20 000	Oslofjordens Friluftsråd
10 000	
10 000	Oslofjordens Friluftsråd
10 000	
	Bydelsinnspill BVA, 3. pri. Friluftsliv, (delvis dekkes i øki.per. 2017-2020))
20 000	Også tiltak for båt plass, PIFO
	Oslofjordens Friluftsråd

40 000	
100 000	
	BYM
	BYM
	BYM
	BYM
	BYM
	BYM
50 000	BYM: Kyststi, mulighetsstudie, PIFO
25 000	kyststi
	BYM: Kyststi, mulighetsstudie, PIFO
	Oslofjordens Friluftsråd
15 000	
	Oslofjordens Friluftsråd
	Oslofjordens Friluftsråd
	BYM
	BYM
	BYM, Østmarkas Venner (ØV)
	Bydelsinnspill BAL, 1. pris. Friluftsliv, ØV
	Oslo og Omland Friluftsråd
	Oslo og Omland Friluftsråd
	Oslo og Omland Friluftsråd
	BYM
	BYM
	PIFO
	PIFO
	PIFO
	PIFO
	PIFO
	BYM, bydelsinnspill BSR 1.pri. Friluftsliv

	PIFO
	PIFO
	PIFO
	PIFO
	BYM
	BYM
	BYM
	BYM
	BYM
	BYM
	BYM
	NOA
	Sørkedalen vel
	Hauketo-Prinsdal vel, BYM, bydelsinnspill BNS, 2. pri.friluftsliv
	Innspill OIK, Årvoll IL
	BYM
	BSR, 3.pri fril.liv
	BBJ, 5.pri fril.liv
	BVA, 1.pri fril.liv
	BYM
	Oslo skikrets
	Oslo skikrets
	DNT Oslo og Omegn, NOA
	Østmarkas Venner
	Østmarkas Venner
	Sørkedalen vel
	BYM, bydelsinnspill BOS, 3.pri. Friluftsliv, Østmarkas Venner
	BYM
	BYM

	BYM
	Oslo og Omland Friluftsråd
	Oslo og Omland Friluftsråd
	BYM
	BYM
	BBJ, 2.pri fril.liv
	DNT Oslo og Omegn, Østmarkas Venner
	BSN, 1.pri fril.liv
	BYM, Østmarkas Venner
	Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016, Østmarkas Venner
	BYM, (delvis dekkes i øki.per. 2017-2020)
	BYM
	BYM
	DNT Oslo og Omegn
	BYM, privatperson (flytebrygge), ØV
	BYM, ØV
	BYM
	Bydelsinnspill BOS 5. pri. Friluftsliv, Østmarkas Venner
	BYM
	BYM
	BYM
	Grorud bydel
	Grorud bydel
	Oppsal Orientering
	Oppsal Orientering
	Oppsal Orientering
	Oppsal Orientering
	Grorud bydel
	Rehabilitering dam/tjern, Pifo
	BGR, 9.pri fril.liv

	BYM
	OIK
	Lillomarkas Venner
	Forslag fra privatperson

Oslo kommune
Bymiljøetaten

Høringsutkast

Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Dato: 27.05.2015

Versjon: 1.0

Innholdsfortegnelse

1	Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026	7
1.1	Om behovsplanen	7
1.2	Om planprosessen	7
1.3	Grensesnitt mot andre kommunale planer	8
1.4	Koordinering, videre oppfølging og rullering.....	9
1.5	Planens oppbygging og innhold	9
2	Evalueringsplan for tidligere planer for idrett og friluftsliv	12
2.1	Metode for resultatvurdering og evaluering av måloppnåelse	12
2.2	Resultatvurdering.....	12
2.3	Evalueringsplan for måloppnåelse.....	13
2.4	Føringer for Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026	17
3	Mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.....	19
3.1	Kommunemål	20
3.2	Effektmål og indikatorer	20
3.3	Fra mål til resultat.....	23
4	Langsiktige samarbeidsstrategier.....	25
4.1	Samarbeid i den langsiktige arealplanleggingen.....	25
4.2	Samarbeid med skolesektoren.....	25
4.3	Samarbeid med frivillig sektor	28
4.4	Samarbeid med private aktører.....	30
5	Tiltaksstrategier for idrett.....	31
5.1	Status og behov	31
5.2	Mål og overordnet strategi for idrett	31
5.3	Inneflater.....	32
5.4	Utendørsflater	34
5.5	Ishaller og isflater.....	35
5.6	Svømmeanlegg	36
5.7	Vannsportanlegg.....	36
5.8	Skianlegg	37
5.9	Store publikumsanlegg.....	38
5.10	Øvrige anlegg.....	38

6	Tiltaksstrategier for urbant friluftsliv	40
6.1	Status og behov	40
6.2	Mål og overordnet strategi for urbant friluftsliv	40
6.3	Grøntområder	41
6.4	Turveier	43
6.5	Besøksgårder	44
6.6	Friområder for hund	45
6.7	Andre nærmiljøanlegg	45
7	Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen	46
7.1	Status og behov	46
7.2	Mål og overordnet strategi for fjorden, øyene og strandsonen	46
7.3	Fjorden	47
7.4	Øyene	47
7.5	Strandsonen	48
8	Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka	50
8.1	Status og behov	50
8.2	Mål og overordnet strategi for Marka	50
8.3	Traseer og infrastruktur	51
8.4	Aktivitetssteder	52
8.5	Verneområder og uberørt natur	53
8.6	Transportforhold og innfallsporter	53
9	Handlingsprogram (2016-2019)	54
9.1	Prioriterte tiltak: Idrett	54
9.2	Prioriterte tiltak: Urbant friluftsliv	60
9.3	Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen	62
9.4	Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet i Marka	63

Tabelloversikt

Tabell 2.1. Evaluering av måloppnåelse for mål 1.....	14
Tabell 2.2. Evaluering av måloppnåelse for mål 2.....	15
Tabell 2.3. Evaluering av måloppnåelse for mål 3.....	16
Tabell 2.4. Evaluering av måloppnåelse for mål 4.....	17
Tabell 3.1. Effektmål særlig rettet mot idrett, med tilhørende indikatorer.....	21
Tabell 3.2. Effektmål særlig rettet mot friluftsliv, med tilhørende indikatorer	22
Tabell 3.3. Overgripende effektmål, med tilhørende indikatorer.....	23
Tabell 5.1 Strategielementer for idrettsanlegg.....	31
Tabell 5.2. Anleggstyper, fordelt etter strategi for tetthetsgrad og geografisk spredning	33
Tabell 6.1 Strategielementer for urbant friluftsliv.....	40
Tabell 6.2. Tilgang til grøntområder (2013).....	41
Tabell 7.1 Strategielementer for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen	47
Tabell 8.1. Strategielementer for friluftsliv og aktivitet i Marka	50
Tabell 9.1. Prioriterte tiltak: Fleridrettshaller.....	54
Tabell 9.2. Prioriterte tiltak: Andre innendørshaller/aktivitetsflater.....	55
Tabell 9.3. Prioriterte tiltak: Fotballbaner/kunstgressbaner	55
Tabell 9.4. Prioriterte tiltak: Andre utendørsflater/markanlegg.....	56
Tabell 9.5. Prioriterte tiltak: Nærmiljøanlegg	56
Tabell 9.6. Prioriterte tiltak: Ishaller og isflater	57
Tabell 9.7. Prioriterte tiltak: Svømmeanlegg.....	57
Tabell 9.8. Prioriterte tiltak: Vannsportanlegg	57
Tabell 9.9. Prioriterte tiltak: Skianlegg.....	58
Tabell 9.10. Prioriterte tiltak: Store publikumsanlegg.....	58
Tabell 9.11. Prioriterte tiltak: Øvrige idrettsanlegg.....	59
Tabell 9.12. Prioriterte tiltak: Grøntområder	60
Tabell 9.13. Prioriterte tiltak: Turveier og vassdrags-/elvetiltak.....	61
Tabell 9.14. Prioriterte tiltak: Øvrig urbant friluftsliv	61
Tabell 9.15. Prioriterte tiltak: Fjorden	62
Tabell 9.16. Prioriterte tiltak: Øyene.....	62
Tabell 9.17. Prioriterte tiltak: Strandsonen	62
Tabell 9.18. Prioriterte tiltak: Traseer og infrastruktur	63
Tabell 9.19. Prioriterte tiltak: Aktivitetssteder.....	64
Tabell 9.20. Prioriterte tiltak: Transportforhold og innfallsporter	64

Figuroversikt

Figur 1.1. Fra KVVU til behovsplan	8
Figur 1.2. Behovsplanens oppbygging og innhold	10
Figur 3.1. Oslo kommunes mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet	19
Figur 6.1. Områder som ikke oppfyller avstandsstandard til grøntområder (2013)	42

Dokumentinformasjon

Distribusjonsliste

Enhet/navn	Signatur
Utredningsdivisjonen/Gunhild Bøgseth	
Idrett- og grøntstrukturseksjonen, Utredningsdivisjonen/Reidun Stubbe	

Vedlegg

Nr.	Dokumentnavn	Dato
1	Konseptvalgutredning for Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026	13.01.2015
2	Resultatvurdering av Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016	27.05.2015
3	Idrettens anleggsdekning i Oslo	27.05.2015
4	Kart over idretts- og friluftslivstilbudet i Oslo	27.05.2015
5	Handlingsprogram: Prioriterte tiltak 2016-2019	27.05.2015
6	Uprioriterte tiltak	27.05.2015

Endringshistorikk

Dato	Endringsbeskrivelse	Signatur

Utarbeidet av

Enhet / navn
Natur- og forurensningsavdelingen, Miljødivisjonen/Gro Koppen
Idrett- og grøntstrukturseksjonen, Utredningsdivisjonen/Jan Olav Nybo
Idrettsforvaltningsseksjonen, Idrettsavdelingen, Bydriftsdivisjonen/Kjell André Eide

1 Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026 avløser gjeldende Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012). Behovsplanen skal være et politisk styringsverktøy for utviklingen av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i kommunen. Samtidig er planen en forutsetning for å kunne søke om spillemidler i henhold til Kulturdepartementets veileder (Kulturdepartementet, 2014).

1.1 Om behovsplanen

Oslo kommune har i mange år utarbeidet sektorplaner for idrett og friluftsliv, først i form av kommunedelplaner og deretter som kommunale planer for idrett og friluftsliv. Hensikten har vært å ha politisk vedtatte og langsiktige planer for utviklingen av anlegg og arealer for idrett og friluftsliv i kommunen. Planene har vært fireårige, men planenes handlingsprogram har vært rullert annethvert år.

Da gjeldende plan for idrett og friluftsliv (Oslo kommune, 2012) ble vedtatt, ba bystyret samtidig om at planen skulle utvikles til en behovsplan for idrett og friluftsliv (jfr. vedtak 12.06.2013, sak 235). Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har videre uttrykt en forventning om at planen skulle utarbeides etter mal fra Skolebehovsplanen 2014-2024 (Oslo kommune, 2013) og omfatte gjennomføring av en konseptvalgutredning (KVU). Formålet med å gjennomføre en KVU som grunnlag for behovsplanen, var å synliggjøre det reelle behovet for nye anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, med bedret folkehelse som et underliggende premiss.

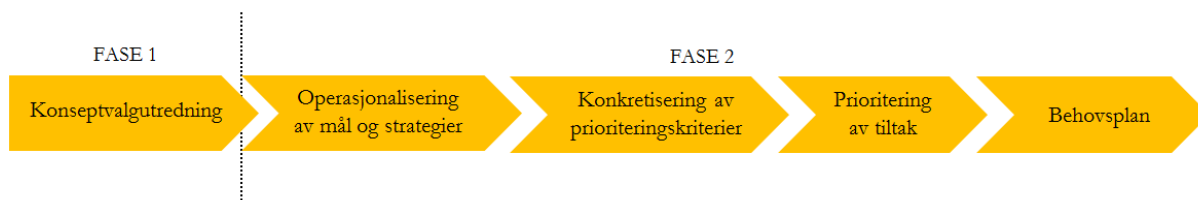
Som Skolebehovsplanen har Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet et langsiktig, tiårig perspektiv. På grunnlag av status og dokumenterte behov anbefaler planen hvilke mål kommunen bør ha på idretts- og friluftslivsfeltet, og hvilke strategier som bør følges for å nå disse målene. Det anses imidlertid ikke som hensiktsmessig å planlegge og prioritere konkrete tiltak ti år fram i tid. Behovsplanen har derfor også et kortsiktig perspektiv, med et handlingsprogram som anbefaler hvilke tiltak som bør utredes, igangsettes og gjennomføres de neste fire år.

1.2 Om planprosessen

Arbeidet med behovsplanen har bestått av to hovedfaser:

- Fase 1: Konseptvalgutredning (KVU) med vekt på kartlegging av eksisterende tilbud (anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet), behovsvurderinger og drøfting av mål og strategier som grunnlag for å operasjonalisere og prioritere innsats innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
- Fase 2: Operasjonalisering og konkretisering av mål, strategier, prioriteringer og tiltak, og utarbeiding av Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Formålet med å gjennomføre en KVVU som en egen fase i planarbeidet har vært å kunne benytte denne som et faglig utgangspunkt for operasjonalisering av mål og strategier i behovsplanfasen (fase 2), som vist i Figur 1.1. På bakgrunn av behovsplanens mål og strategier er prioriteringskriterier konkretisert og tiltak prioritert i behovsplanen. På denne måten er behovsplanen en videreutvikling av KVVUen.

Figur 1.1. Fra KVVU til behovsplan

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har vært overordnet bestiller av planen, og Bymiljøetaten har vært operativ bestiller og utfører. Arbeidet er gjennomført i nært samarbeid med andre kommunale etater (Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Utdanningsetaten og Helseetaten), bydelene og idrettens og friluftslivets representanter.

Som en del av planarbeidet er det gjennomført 5 styringsmøter med Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, i tillegg til 3 forankringsmøter med politisk ledelse i byrådsavdelingen. Det er videre gjennomført 5 referansegruppemøter. Utrednings-, Bydrifts- og Miljødivisjonen i Bymiljøetaten, Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Utdanningsetaten, Helseetaten, Oslo Idrettskrets (OIK), Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) og Oslofjordens Friluftsråd (OF) var representert i referansegruppa for behovsplanen.

Bydelene, idrettens representanter (OIK, særkretser og nasjonale forbund for idretter som mangler et regionalt ledd) og friluftslivets representanter (friluftsforslagsgjennomførere, OOF og OF) har gitt innspill til planen både i KVVU-fasen og i behovsplanfasen; i KVVU-fasen om overordnede behov på kort og lang sikt, og i behovsplanfasen om konkrete prosjektforslag. Bydelene, OIK, OOF og OF har i tillegg deltatt på medvirkningsmøter for de fire byområdene; indre by, byområde nordvest, byområde øst og byområde sør.

1.3 Grensesnitt mot andre kommunale planer

Flere andre kommunale planer grenser opp mot Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026. Gjeldende kommuneplan, Oslo mot 2025 (Oslo kommune, 2008), utkast til ny kommuneplan, Oslo mot 2030 - Smart, trygg og grønn (Oslo kommune, 2014), Folkehelseplan for Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2013), bystyremeldingen «By i bevegelse» (Oslo kommune, 2001) og tidligere planer for idrett og friluftsliv (Oslo kommune, 2008; Oslo kommune, 2012) har gitt føringer på et overordnet nivå, blant annet for utviklingen av mål i behovsplanen.

Tematiske planer som Fjordbruksplan for Oslo (Oslo kommune, 1991), Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007-2015 (Oslo kommune, 2007) og Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo (Oslo kommune, 2014), samt bystyremeldingene «Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo» (Oslo kommune, 2013) og «Crickettilbudet i Oslo» (Oslo kommune, 2013), har lagt føringer for konkrete satsinger og prioriterte prosjekter.

1.4 Koordinering, videre oppfølging og rullering

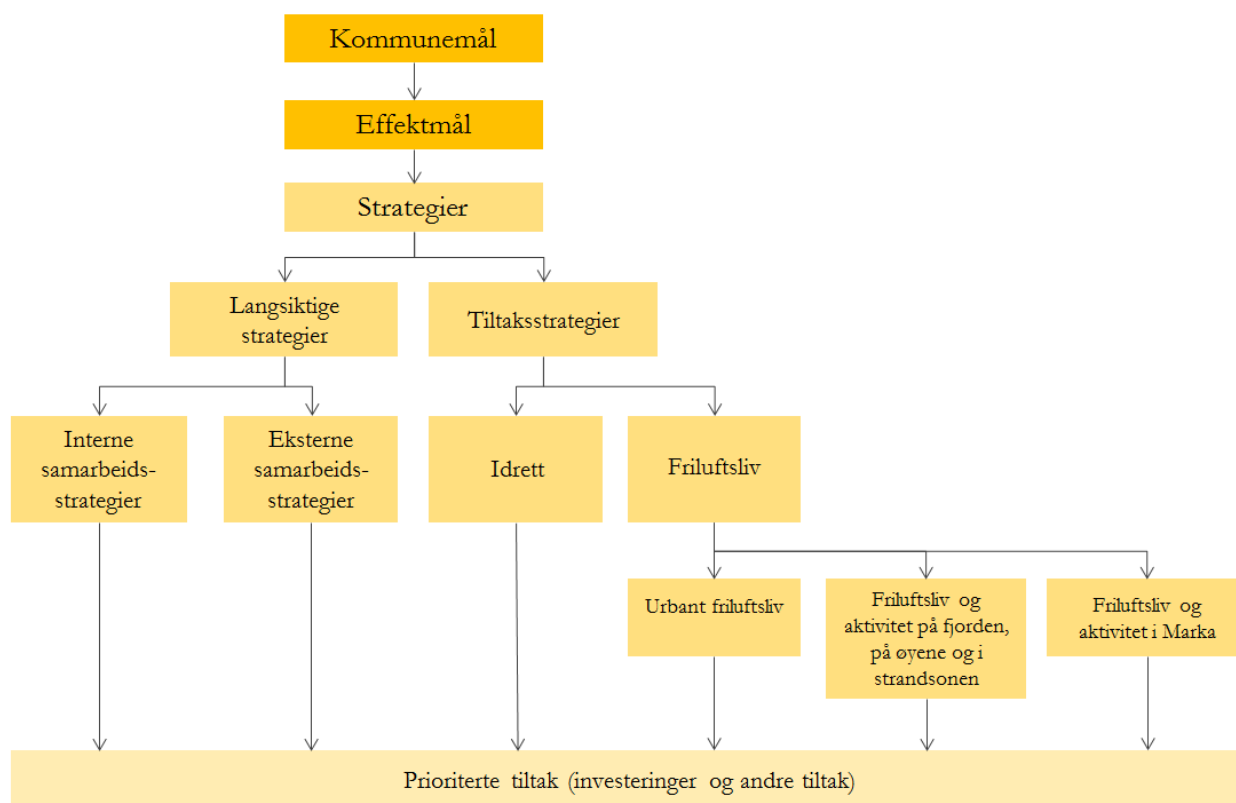
For at behovsplanens handlingsprogram skal realiseres er det nødvendig at budsjett- og planprosessene i relevante byrådsavdelinger (Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning og Byrådsavdeling for byutvikling), etater (Bymiljøetaten, Utdanningsetaten, Vann- og avløpsetaten, Plan- og bygningsetaten og Eiendoms- og byfornyelsesetaten) og kommunale eiendomsforetak (Kultur- og idrettsbygg KF og Undervisningsbygg Oslo KF) koordineres. I denne koordineringen må det avklares hvilke byrådsavdelinger, etater og kommunale foretak som skal være overordnet bestiller, operativ bestiller, overordnet utfører og operativ utfører av ulike idretts- og friluftslivstiltak. På idretts- og friluftslivsfeltet har Byrådsavdeling for miljø og samferdsel i all hovedsak hatt rollen som overordnet bestiller og Bymiljøetaten rollen som utreder av behov og operativ bestiller. Rollene som operativ utfører har vært delt mellom Bymiljøetatens investeringsavdeling, Undervisningsbygg Oslo KF, Vann- og avløpsetaten og aktører utenfor Oslo kommune. I siste planperiode (2013-2016) har Undervisningsbygg Oslo KF gjennomført en betydelig del av investeringene på idrettssiden, gjennom fleridrettshallene som er bygd i forbindelse med nye skoler. Framover vil det kommunale foretaket Kultur- og idrettsbygg KF (opprettet 01.07.2015) fungere som operativ utfører for store idrettstiltak. Bymiljøetaten har videre vedtatt ny organisasjonsstruktur som trer i kraft 01.09.2015, med en Prosjektdivisjon som vil fungere som operativ utfører for tiltak som skal realiseres av Bymiljøetaten.

Behovsplanens handlingsprogram skal rulleres annethvert år.

1.5 Planens oppbygging og innhold

Behovsplanen har to hoveddokumenter; en langversjon og en kortversjon. Langversjonen (dette dokumentet) gir en grundig beskrivelse av kommunens mål for sektoren, hvilke strategier som legges til grunn for å nå målene og handlingsprogrammet for neste fireårsperiode. Kortversjonen oppsummerer behovsplanens mål og strategier, og inneholder også handlingsprogrammet for neste fireårsperiode. (Kortversjonen vil utarbeides når planen er vedtatt.)

Behovsplanen har oppbygging og innhold som vist i Figur 1.2. For å dokumentere kommunens gjennomføringsevne i forhold til tidligere planer på idretts- og friluftslivsfeltet, og for å vurdere hvordan behovsplanen best kan fungere som et politisk styringsdokument, innledes dokumentet med en resultatvurdering og målevaluering av kommunens siste utarbeidede planer.

Figur 1.2. Behovsplanens oppbygging og innhold

Innholdet i planen er disponert som følger:

Kapittel 1 er en innledning til Behovsplanen som beskriver formålet med planen, planprosessen, grensesnittet mot andre kommunale planer og en plan for videre oppfølging og rullering av planen.

Kapittel 2 gir en resultatvurdering og målevaluering av Kommunal plan idrett og friluftsliv 2009-2012 (Oslo kommune, 2008) og Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012). Kapitlet inneholder også en oppsummering av hvilke føringer disse planene har for behovsplanen.

Kapittel 3 beskriver kommunens mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, uttrykt som kommunemål og effektmål. Videre anbefales hovedstrategi for å nå målene; langsiktige samarbeidsstrategier og tiltaksstrategier.

Kapittel 4 tar for seg de langsiktige samarbeidsstrategiene, og omhandler internt samarbeid med andre etater i kommunen, i tillegg til eksternt samarbeid med idretts- og friluftslivsorganisasjoner og frivillig arbeid.

Kapittel 5, 6, 7 og 8 beskriver anbefalte strategier innenfor de fire innsatsområdene;

- Idrett
- Urbant friluftsliv
- Friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen
- Friluftsliv i Marka

Kapitlene gir en overordnet beskrivelse av kommunens status og behov innenfor innsatsområdene, på byområdenivå. Videre beskrives kommunens mål innenfor området og hvilke tiltakstyper som skal prioriteres for å nå målene.

Kapittel 9 inneholder planens handlingsprogram. Handlingsprogrammet viser en prioritert oversikt over kommunens planlagte tiltak for neste fireårsperiode, fordelt på innsatsområde.

Kapittel 10 inneholder en oversikt over tiltak som ikke er prioritert i behovsplanens handlingsprogram. Denne oversikten er lagt inn i planen for å sikre at private aktører kan søke om spillemidler dersom de ønsker å realisere tiltakene uten kommunale investeringer.

2 Evaluering av tidligere planer for idrett og friluftsliv

Da bystyret vedtok Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 (Oslo kommune, 2012), ble byråd for miljø og samferdsel samtidig bedt om å evaluere måloppnåelsen av Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012, med særlig fokus på gjennomføring. Bymiljøetaten ble bedt om å gjennomføre denne evalueringen i forbindelse med utarbeidelsen av Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026. Videre stiller Kulturdepartementets veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet krav om at nye planer skal inneholde en resultatvurdering av forrige plan, med statusoversikt (Kulturdepartementet, 2014). For å ivareta bystyrets vedtak og de krav som stilles i Kulturdepartementets veileder er det gjennomført en resultatvurdering av Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012 og av Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016. Det er videre gjennomført en samlet evaluering av måloppnåelsen for de to planene. I det følgende beskrives metoden for gjennomføring av resultatvurdering og evaluering av måloppnåelse (avsnitt 2.1), resultatvurderingen av de to planene (avsnitt 2.2) og en samlet evaluering av måloppnåelsen for de to planene (avsnitt 2.3).

2.1 Metode for resultatvurdering og evaluering av måloppnåelse

Resultatvurderingene har tatt utgangspunkt i planlagte tiltak angitt i planenes handlingsprogram. Handlingsprogrammene er gjennomgått for å gi en oversikt over hvilke tiltak som er gjennomført og hvilke som ikke er gjennomført. For tiltakene som er angitt i handlingsprogrammet i Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 gis det videre en oversikt over prosjektstatus for tiltak som ikke er gjennomført; ikke påbegynt, i initiering, i utredning, under gjennomføring og delvis utført, samt forventet ferdigstillestidspunkt der dette er kjent.

Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012 har ingen tydelig formulerte og operasjonaliserte (målbare) målformuleringer utover det overordnede kommunemålet. Evalueringen av måloppnåelsen er derfor gjennomført samlet for de to planene, med utgangspunkt i målformuleringene i Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016, og på grunnlag av resultatvurderingene (gjennomførte tiltak). Målformuleringene i Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016 er omformulert til spørsmål om i hvilken grad ulike mål er oppnådd, og måloppnåelsen er vurdert på en skala med alternativene «i svært stor grad», «i stor grad», «i noen grad», «i liten grad» og «i svært liten grad».

2.2 Resultatvurdering

2.2.1 Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012

En resultatvurdering av Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012 ble gjennomført som en del av arbeidet med Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016. Vedlegg 6 til Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 gir en oversikt over hvilke idretts- og friluftslivstiltak som ble gjennomført i årene 2009-2011. Selv om vedlegget viser at mange tiltak ble gjennomført, viser resultatvurderingen at det også var en stor andel av tiltakene i planens handlingsprogram som ikke ble påbegynt eller gjennomført i planperioden. Dette gjelder særlig friluftslivstiltakene; bare

om lag en fjerdedel av friluftstiltakene i Marka, en åttendedel av friluftstiltakene i byggesonen og en femtedel av friluftstiltakene på fjorden, på øyene og i strandsonen ble gjennomført.

2.2.2 Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016

Resultatvurderingen av Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016 følger av vedlegg 2. Som for planperioden 2009-2012 har gjennomføringsgraden vært relativt liten også for planperioden 2013-2016.

2.3 Evaluering av måloppnåelse

Målevalueringen viser i hvilken grad de gjennomførte tiltakene har bidratt til planenes måloppnåelse. Målevalueringen er gjennomført av nøkkelpersonell i Bymiljøetaten. Tabell 2.1, Tabell 2.2, Tabell 2.3 Tabell 2.4 viser målevalueringen for de fire målene:

- Mål 1: Styrke anleggstilbudet.
- Mål 2: Ivareta Oslos posisjon som idrettshovedstad.
- Mål 3: Tilrettelegge for innbyggernes mulighet til gode naturopplevelser og til å være fysisk aktive gjennom å sikre en god tilgang til fjorden og øyene, Marka og friområdene.
- Mål 4: Opprettholde det gode samarbeidet med Oslo idrettskrets og frilufsorganisasjonene.

Mål 1: Styrke anleggstilbudet

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Begrunnelse
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å sikre en god geografisk fordeling av anleggene?			x			Det er ferdigstilt idrettshaller, kunstgressbaner og nærmiljøanlegg i flere bydeler. Det er likevel enkelte bydeler, som av ulike årsaker i liten grad har vært prioritert.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å legge til rette for en bredde i anleggstilbudet med vekt på nye idretter og idretter i utvikling?			x			Det har i perioden blitt satset særskilt på fleridrettshaller og kunstgressbaner, noe som har gitt et betydelig løft til de store innendørsidrettene og fotball. Satsingen har medført at nye idretter har hatt et noe mindre fokus.

I hvilken grad har rehabilitering og vedlikehold av anlegg blitt prioritert?			x			Rehabilitering har vært lavere prioritert enn nyanlegg.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å legge til rette for flere anlegg for uorganisert aktivitet?			x			De større idrettsanleggene har i begrenset grad ført til bedret anleggssituasjon for uorganisert idrett. Nærmiljøanleggene har til dels ført til økt tilbud for uorganisert aktivitet.
I hvilken grad har tiltak som bidrar til å skape sammenhengende grønt-/friluftskorridorer fra sentrum til Marka blitt prioritert?				x		Det er få ferdigstilte tiltak som har bidratt til å skape sammenhengende grønt-/friluftskorridorer fra sentrum til Marka.
I hvilken grad har tiltak som kan redusere konflikten mellom ulike brukergrupper av Marka og grøntområder blitt prioritert?		x				Det har vært fokus på å finne gode løsninger for ulike brukergrupper. Det har vært mindre fokus på direkte konfliktreduserende tiltak.
Er det utarbeidet en melding til bystyret om bad/svømmehaller som vil se på behovet og mulighetene for utvikling av badetilbudet og anleggssituasjonen for bad/svømmeanlegg?	Bystyremelding nr. 2/2013 - Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo, for økt folkehelse og trivsel (bademeldingen), ble vedtatt 19.12.2013 (byrådssak 228).					

Tabell 2.1. Evaluering av måloppnåelse for mål 1

Mål 2: Ivareta Oslos posisjon som idrettshovedstad

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Begrunnelse
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å opprettholde Oslos posisjon som verdens vinterhovedstad?		x				Det er bevilget midler til og prioritert oppgraderinger og utvikling av Holmenkollen.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å legge til rette for at Oslo kan være vertsby for store nasjonale og internasjonale idrettsarrangementer, ved at Oslos hovedarenaer tilfredsstiller krav til gjennomføring av toppidrettskonkurranser og myndighetenes krav til sikkerhet?			x			I perioden har oppgradering og utvikling av Holmenkollen breddeanlegg og nasjonalanlegg og Bislett stadion vært prioritert. Målet har blant annet vært å sikre fremtidige internasjonale mesterskap, verdenscup og Diamond League.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til god ivaretagelse og drift av Holmenkollenanlegget og Bislett stadion?		x				Oppgradering og utvikling av begge anleggene har lagt de største forutsetninger for god fremtidig drift ved begge anleggene.

Tabell 2.2. Evaluering av måloppnåelse for mål 2

Mål 3: Tilrettelegge for innbyggernes mulighet til gode naturopplevelser og til å være fysisk aktive gjennom å sikre en god tilgang til fjorden og øyene, Marka og friområdene

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Begrunnelse
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å ferdigstille manglende lenker i turveinettet, særlig langs vassdrag og andre grøntkorridorer?			x			Det er i noen grad ferdigstilt tiltak som har gitt bedre sammenhengende turveilenker, men flere tiltak er ikke ferdigstilt i løpet av perioden.
I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å sørge for et oppdatert og velfungerende sti- og løypenett, med avlastningstraseer i områder med stor og variert bruk, f.eks. Sognsvann-Ullevålseter?			x			Det er i perioden gjennomført en del tiltak som har ført til en ytterligere bedring av sti- og løypenett.
Og relatert til spørsmålet over; I hvilken grad har gjennomførte tiltak bidratt til å skille ulike brukergrupper, som syklende og gående?				x		Det har i mindre grad vært fokusert på å skille ulike brukergrupper, men derimot er det jobbet for å finne gode løsninger som ivaretar de ulike brukergruppene.
I hvilken grad er arbeidet med en sammenhengende kyststi fra Lysaker til Ljansbruket videreført? (Herunder oppfølging av det vedtatte strandsoneprosjektet)				x		Det er i perioden ferdigstilt kyststi forbi Sollerudstranda, samt igangsatt utredning av andre kyststistrekk.

Tabell 2.3. Evaluering av måloppnåelse for mål 3

Mål 4: Opprettholde det gode samarbeidet med Oslo idrettskrets og friluftsansjonene

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	I svært liten grad	Kommentarer
I hvilken grad er det gode samarbeidet med Oslo idrettskrets opprettholdt?		x				Det har vært et godt og tett samarbeid med Oslo Idrettskrets, i form av jevnlig dialog, kontaktmøter, seminar, budsjettprosesser og andre kontaktpunkter.
I hvilken grad er det gode samarbeidet med friluftsansjonene opprettholdt?		x				Det har vært et godt og tett samarbeid med jevnlig dialog og møter etter behov.

Tabell 2.4. Evaluering av måloppnåelse for mål 4

2.4 Føringer for Behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

Resultatvurderingene og evalueringen av måloppnåelsen fra tidligere planer har synliggjort betydningen av relevante, tydelig formulerte og målbare mål. Det er lagt ned et betydelig arbeid knyttet til Behovsplanens målbilde, både i forbindelse med KVVUen og gjennom videreutviklingen i behovsplanfasen. På bakgrunn av resultatvurderingene og evalueringen av måloppnåelsen har følgende blitt særlig vektlagt:

- Målene må være ambisiøse, slik at Oslo kommune har noe å strekke seg etter. Måloppnåelse vil fordre en økning i tilskudd til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet
- Målene må være realistiske, slik at de er verdt å jobbe mot
- Målene må være målbare, slik at en eventuell måloppnåelse enkelt kan dokumenteres ved neste rullering
- Målene må være direkte knyttet til kommunens innsats og investeringer på idretts- og friluftslivsfeltet, slik at en eventuell måloppnåelse kan relateres til igangsatte tiltak

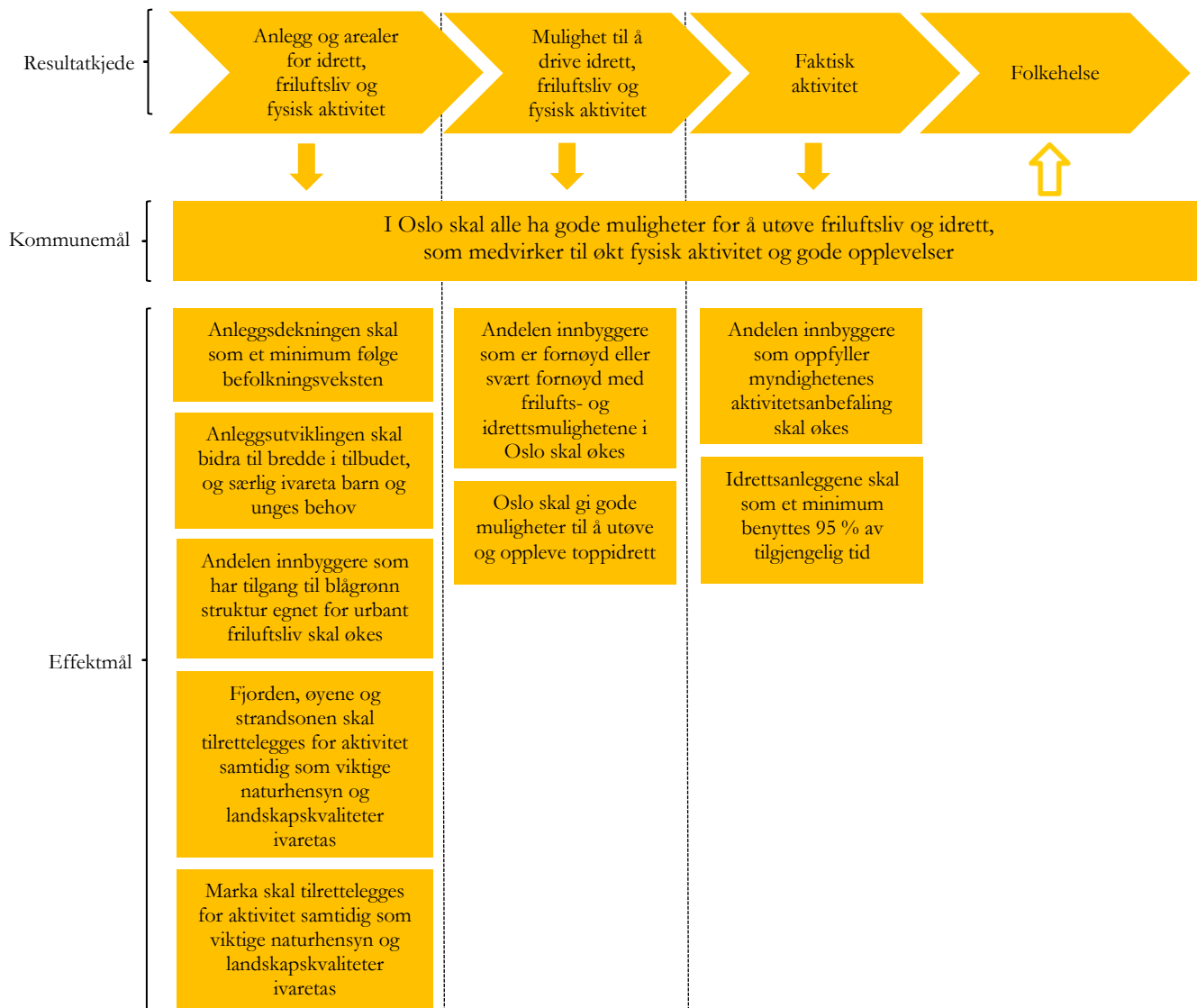
De tidligere planene inneholder en lang liste over anbefalte tiltak (handlingsprogram). Handlingsprogrammene har vært så omfattende at igangsetting av samtlige tiltak ikke har vært realistisk med tanke på tilgjengelige midler og ressurser. Tiltakene i handlingsprogrammene er heller ikke prioritert, så det framkommer ikke hvorvidt noen av tiltakene ansees som viktigere enn andre. Dette gjør det vanskelig å vurdere resultatene ved avsluttet planperiode; ikke alle

tiltakene på lista er gjennomført, og i tillegg er det ukjent hvorvidt de som gjenstår er vesentlige tiltak eller ikke.

I arbeidet med behovsplan har det vært jobbet med et kortere og mer realistisk handlingsprogram, som kan brukes som et styringsverktøy. Handlingsprogrammet inkluderer tiltak innenfor en realistisk budsjettamme. Videre er tiltakene prioritert innenfor hvert innsatsområde (Idrett, Urbant friluftsliv, Friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen samt Friluftsliv i Marka). Prioritering mellom innsatsområdene bør gjøres fortløpende, slik at det kan tas hensyn til aktuelle forhold og endringer.

3 Mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Figur 3.1 viser Oslo kommunes mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i planperioden.

Figur 3.1. Oslo kommunes mål for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet

Behovsplanens målbilde er i hovedsak i samsvar med KUVUens forslag. Effektmålene er imidlertid noe videreutviklet (se avsnitt 3.2).

3.1 Kommunemål

Det overordnede målet for kommunens innsats på idretts- og friluftslivsområdet for perioden 2016 til 2026 er:

«I Oslo skal alle ha gode muligheter for å utøve friluftsliv og idrett, som medvirker til økt fysisk aktivitet og gode opplevelser»

Målet gjenspeiler at kommunens rolle først og fremst er å bidra til at anlegg og arealer stilles til rådighet for ulike former for aktivitet, både egenorganisert aktivitet og aktivitet organisert gjennom idrettens og friluftslivets organisasjoner, gjennom skolene og andre sentrale aktører.

3.2 Effektmål og indikatorer

Kommunemålet underbygges av flere effektmål som til sammen uttrykker den ønskede framtidige situasjonen som skal oppnås ved å gjennomføre tiltakene i sektoren. Effektmålene er grunnlaget for strategiene som foreslås i denne planen. Effektmålene følges av et sett med indikatorer som i neste omgang kan benyttes for å vurdere kommunens måloppnåelse i planperioden.

Effektmål særlig rettet mot idrett

Effektmålene rettet mot idrett tar utgangspunkt i behovet for økt anleggskapasitet, både for å bedre dagens anleggsdekning og for å ta høyde for forventet befolkningsvekst. Anleggsdekningen (idrettsanlegg per innbygger) i Oslo er lavere enn gjennomsnittet i Norge og lavere enn en rekke andre store byer (jfr. vedlegg 3). Det er et mål at den generelle anleggsdekningen skal bedres, også gitt at antallet innbyggere i Oslo vokser. Idrettsanleggene i Oslo skal videre ivareta bredde i tilbudet for å møte behov som følger av at Oslo er en internasjonal by og at nye trender innen idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet vokser fram. Oslo skal i tillegg både ha anlegg for bredde- og toppidrett. For å utnytte anleggskapasiteten best mulig skal det sikres tilnærmet full utnyttelse av anlegg. Dette innebærer også at anlegg som ikke benyttes som følge av dårlig funksjonalitet eller manglende etterspørsel skal transformeres til anlegg det er behov for.

Effektmål særlig rettet mot friluftsliv

Effektmålene rettet mot friluftsliv (og idrettsaktiviteter i friluft) tar utgangspunkt i at det er behov for å sikre innbyggerne god tilgjengelighet til attraktive arealer egnet for friluftsliv og utendørs fysisk aktivitet, og for å tilrettelegge for bærekraftig bruk av fjorden, øyene, strandsonen og Marka. Den blågrønne strukturen i byggesonen, herunder parker, friområder og turveier, skal tilrettelegges for å gi et bedre lavterskeltilbud til Oslos innbyggere, i nærheten av der de bor, for å stimulere til en mer aktiv hverdag. Tilgangen til fjorden, øyene, strandsonen og Marka som arenaer for ulike typer friluftsliv og aktiviteter skal bedres gjennom tilrettelegging, samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter skal ivaretas.

Overgripende effektmål

To av effektmålene er overgripende i den forstand at de er egnet til å måle resultater av innsatsen i idretts- og friluftslivssektoren under ett. Disse effektmålene tar utgangspunkt i at realiserte tiltak skal gi uttelling på innbyggernes aktivitetsnivå og tilfredshet med frilufts- og idrettsmulighetene i Oslo. Disse effektmålene er påvirket av andre forhold enn kommunens investeringer i sektoren. Effektmålene må derfor ses på som retningsgivende for investeringene i sektoren, i betydningen at investeringene rettes mot tiltak som gir økt tilbud og faktisk bruk.

Indikatorer

Det er etablert et sett av indikatorer som er egnet til å vurdere måloppnåelse. Indikatorene er dels rettet mot å beregne ulike nøkkeltall og å følge utviklingen på bestemte parametere. Tabell 3.1 gir en oversikt over effektmål særlig rettet mot idrett, med tilhørende indikatorer. Tabell 3.2 gir en oversikt over effektmål særlig rettet mot friluftsliv, med tilhørende indikatorer. Tabell 3.3 gir en oversikt over overgripende effektmål, med tilhørende indikatorer.

Effektmål	Indikatorer
Anleggsdekningen skal som et minimum følge befolkningsveksten	• Antall barn og unge (6-25 år) per uteflate fordelt på bydel/byområde • Antall barn og unge (6-25 år) per inneflate fordelt på bydel/byområde
Anleggsutviklingen skal bidra til bredde i tilbudet, og særlig ivareta barn og unges behov	• Antall realiserte anlegg som retter seg mot nye aktivitetstrender blant barn og unge
Oslo skal gi gode muligheter til å utøve og oppleve toppidrett	• Antall toppidrettsutøvere (i lagidretter og i individuelle idretter) tilknyttet idrettslag i Oslo • Antall gjennomførte nasjonale og internasjonale konkurranser (f.eks. norgesmesterskap, Bislett Games, X Games, WC i nordiske grener og biathlon)
Idrettsanleggene skal som et minimum benyttes 95 % av tilgjengelig tid	• Andelen idrettsanlegg (for organisert idrett) som benyttes minimum 95 % av tilgjengelig tid (hverdager fra kl. 16.00 til kl. 22.30 og helgedager fra kl. 10.00 til kl. 18.00)

Tabell 3.1. Effektmål særlig rettet mot idrett, med tilhørende indikatorer

Effektmål	Indikatorer
Andelen innbyggere som har tilgang til blågrønn struktur egnet for urbant friluftsliv skal økes	• Andelen innbyggere som er bosatt 300 meter eller nærmere et mindre grøntområde (1000m² - 5000m²) • Andelen innbyggere som er bosatt 500 meter eller nærmere et større grøntområde (> 5000m²) • Antall friområder og parker i byggesonen som er opparbeidet og som forvaltes i henhold til forvaltningsplan • Samlet lengde på opparbeidede nye turveistrekninger • Samlet lengde på oppgraderte og rehabiliterte turveistrekninger
Fjorden, øyene og strandsonen skal tilrettelegges for aktivitet samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter ivaretas	• Antall allment tilgjengelige plasser for lagring og utsetting av kajakk og kano • Antall allment tilgjengelige plasser for lagring og utsetting av småbåter • Samlet lengde på opparbeidede nye kyststistrekninger og nye turveier og turstier på øyene • Samlet lengde på oppgraderte og rehabiliterte kyststistrekninger og turveier og turstier på øyene • Antall strender med blått flagg-standard • Antall øyer og strender med toalettfasiliteter • Antall øyer og strender med tilfredsstillende opplegg for avfallsminimering og avfallshåndtering
Marka skal tilrettelegges for aktivitet samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter ivaretas	• Samlet lengde på løypenettet i Marka • Antall realiserte løypenettstrekninger som har bidratt til større sammenheng i løypenettet • Samlet lengde på gang- og sykkeltraseer i Marka • Antall realiserte tiltak som har bidratt til større sammenheng i gang- og sykkeltrasénettet • Antall markastuer og serveringssteder i Marka • Antall badeplasser med UU-standard • Antall offentlige toaletter i Marka (med bedre standard enn utedo)

Tabell 3.2. Effektmål særlig rettet mot friluftsliv, med tilhørende indikatorer

Effektmål	Indikatorer
Andelen innbyggere som er fornøyd eller svært fornøyd med friluftslivs- og idrettsmulighetene i Oslo skal økes	Indikator for dette effektmålet vil baseres på Bymiljøetatens spørreundersøkelse om brukertilfredshet.
Andelen innbyggere som oppfyller myndighetenes aktivitetsanbefaling skal økes	Indikator for dette effektmålet vil baseres på Bymiljøetatens spørreundersøkelse om brukertilfredshet. Usikkerhet knyttet til selvrappotering av aktivitetsnivå vil imidlertid være en feilkilde for resultatene.

Tabell 3.3. Overgripende effektmål, med tilhørende indikatorer

Spørreundersøkelsen om brukertilfredshet bør revideres for bedre å fange opp innbyggernes tilfredshet med kommunens tilbud på de ulike innsatsområdene beskrevet i avsnitt 3.3.

3.3 Fra mål til resultat

For å nå kommunemålet og effektmålene som inngår i behovsplanens målbilde følges både langsiktige samarbeidsstrategier og tiltaksstrategier.

Langsiktige samarbeidsstrategier innebærer god samhandling mellom alle aktørene som bidrar på idretts- og friluftslivsfeltet, både innad i Oslo kommune og utad, blant annet mot idretten og friluftslivets organisasjoner. Aktørene må være koordinerte for å sikre at innsatsen gir omforente planer. Samhandling og koordinering av alle relevante aktører vil sikre best mulig ressursutnyttelse og resultater for idrett og friluftsliv på sikt. Langsiktige samarbeidsstrategier presenteres i kapittel 4.

Tiltaksstrategiene er rettet mot behovsplanens innsatsområder:

- Idrett
- Urbant friluftsliv
- Friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen
- Friluftsliv og aktivitet i Marka

Både organisert og uorganisert idrettsaktivitet inngår i innsatsområdet idrett. Fjorden og Marka er også viktige arenaer for en del idrettsaktiviteter.

Tiltaksstrategier legges til grunn for hvert av innsatsområdene for å nå behovsplanens effektmål. Tiltaksstrategiene varierer mellom innsatsområdene, og de forskjellige tiltaksstrategiene vektlegger strategidimensjonene fra KVUen ulikt. I hovedsak kan tiltaksstrategiene oppsummeres med tre karakteristika:

- **Sikre tilgjengelighet:** Anlegg og arealer skal være tilgjengelige for byens befolkning i henhold til behovsbaserte standarder og krav som kommunen setter til dekning og tilgang
- **Sikre kvalitet:** Tilgjengelige anlegg og arealer skal ha en standard som sikrer høy attraktivitet og utnyttelse og derigjennom effektiv bruk av kommunens arealer, aktørenes økonomiske innsats og frivillighet
- **Sikre helhet:** Tilgjengelighet og kvalitet skal sikres gjennom robuste og sammenhengende planer og ressurser til investering, drift og vedlikehold/rehabilitering

Tiltaksstrategier for idrett presenteres i kapittel 5, tiltaksstrategier for urbant friluftsliv presenteres i kapittel 6, tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen presenteres i kapittel 7 og tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka presenteres i kapittel 8.

4 Langsiktige samarbeidsstrategier

Det er flere ulike aktører, både offentlige og private, som bidrar til utviklingen av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Oslo (jfr. KUVens kapittel 3, vedlegg 1). Det er derfor nødvendig å sikre et godt samarbeid mellom de ulike aktørene i alle prosesser som legger føringer for framtidens arealdisponeringer og investeringer.

4.1 Samarbeid i den langsiktige arealplanleggingen

Flere etater i Oslo kommune, herunder Bymiljøetaten, Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten og Utdanningsetaten, medvirker til disponering av arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Arealplanlegging (gjennom kommuneplanen, områdeplaner, reguleringsplaner og veiledende planer for offentlige rom) er et grunnleggende verktøy for å sikre framtidige arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Plan- og bygningsetaten er ansvarlig for å utarbeide kommuneplan, områdeplaner, veiledende planer for offentlige rom, i tillegg til at de utarbeider/påvirker reguleringsplaner. Eiendoms- og byfornyelsesetaten eier alle kommunale arealer og erverver nødvendige eiendommer for ulike formål. Eiendoms- og byfornyelsesetaten inngår også utbyggingsavtaler med private aktører i forbindelse med utvikling av områder. Utbyggingsavtaler kan inneholde krav til anlegg og arealer for ulike aktivitetsformål.

I de nærmeste årene er det forventet at den største befolkningsveksten vil komme i transformasjonsområder omkring sentrum. For at tilstrekkelige arealer skal settes av til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i transformasjonsområdene, er det viktig at idrettens og friluftslivets behov er omforent i alle relevante langsiktige kommunale planer. Dette fordrer et tett samarbeid og behovsvurderinger på tvers av kommunens etater.

4.2 Samarbeid med skolesektoren

For barn og ungdom er skolen trolig den viktigste arenaen for fysisk aktivitet. Grad av tilrettelegging for idrett, friluftsliv og annen fysisk aktivitet på eller i nær tilknytning til skoler, i tillegg til læreplanens aktivitetsmål, vil påvirke barn og unges aktivitetsnivå og sannsynligvis også deres framtidige aktivitetsvaner.

Ved å se anleggs- og arealbehov på tvers av sektorene skole og idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, vil det være mulig å oppnå følgende effekter;

- Bedre utnyttelse av kommunale investeringer gjennom bruk av felles anlegg og arealer i og utenfor skoletid
- Forbedret læringsmiljø, noe som øker mulighetene for at læringsmål i større grad blir nådd
- Økt mulighet for at elever (barn og unge) oppfyller myndighetenes anbefalinger om daglig fysisk aktivitet
- Gode vaner i ung alder, noe som øker sjansene for fysisk aktivitet også i voksen alder

De to siste punktene omhandler hvordan skoletiden og aktivitetsskoletiden benyttes og hvilke effekter dette gir på sikt, og vurderes i hovedsak å være et ansvar for Utdanningsetaten. KVUen peker på at skolen og aktivitetsskolen bør få en større rolle i forhold til å sikre elevenes daglige fysiske aktivitet, i tråd med myndighetenes anbefalinger. I det følgende drøftes hvordan sektorene skole og idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet kan samarbeide for å oppnå bedre utnyttelse av kommunale investeringer gjennom bruk av felles anlegg og arealer i og utenfor skoletid og for å oppnå et forbedret læringsmiljø.

Bedre utnyttelse av kommunale investeringer;

Skolen har en læreplan som forutsetter en viss tilgang til anlegg og arealer for fysisk aktivitet. Dette dreier seg primært om anlegg og arealer som kan benyttes i faget kroppsøving, men også i enkelte andre fag, i friminutter og på aktivitetsskolen. Kroppsøving har tradisjonelt blitt gjennomført i gymsaler og delvis utendørs.

KVUen peker på at det er et behov for å utnytte eksisterende og framtidige investeringer best mulig, og lokalisering av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet på eller i nær tilknytning til skoler, åpner for bruk både på dagtid og på ettermiddags- og kveldstid.

For å sikre en effektiv utnyttelse av fleridrettshaller og gymsaler knyttet til skoler bør det som hovedregel legges til rette for døgnbbruk, i praksis fra ca. kl. 08.00 til kl. 22.30. Eksisterende idrettsarealer som ligger på eller i nær tilknytning til skoler, bør tas i bruk av skolene, og motsatt, eksisterende idrettsarealer i skoler bør sikres mest mulig utnyttelse på kveldstid. Gymsaler som står ubenyttet på ettermiddager og kvelder, bør vurderes benyttet til idrettsaktivitet for mindre plasskrevende aktiviteter.

Erfaringene så langt tyder på at etablering av fleridrettshall i nær tilknytning til skolebygg gir økt bruk av anlegget. Strategien for sambruk av anlegg og arealer for idrett og skole (jfr. KVUens kapittel 8.3.3, vedlegg 1) er ikke ny, og det har i de senere årene vært et generelt krav om å vurdere innplassering av fleridrettshall ved oppstart av nye skoleprosjekter.

Realiseringen av strategien krever imidlertid klarere mål og virkemidler underveis. Etablering av fleridrettshall i nær tilknytning til skolebygg har flere ganger vist seg ikke å være en reell mulighet, fordi forutgående planlegging og gjeldende kravspesifikasjoner ikke har lagt til rette for dette. En mulig løsning for å hindre at dette blir en gjentakende situasjon, kan være at Utdanningsetaten gjennomfører grundige interessentanalyser (med innspill fra aktuelle bydeler, Bymiljøetaten og idretten med flere) og vektlegger dette i skoleprosjektenes KVVU-fase og i videre detaljering i forprosjekt. En annen løsning kan være å inkludere krav til idrettsanlegg som en ordinær del av de spesifikasjonene som legges til grunn i kommunens langsiktige arbeid med lokalisering av skoler, erverv og regulering.

Krav til fleridrettshall er etablert som et definert arealkrav. I tillegg gir vedtaket som ble truffet i forbindelse med «Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo» (Oslo kommune, 2013) føringer for at det i alle nye planer for skolebygg skal vurderes om det er mulig å innplassere et bad. Skolebadene skal være tilgjengelige for andre skoler i nærheten og for svømmeforeninger

etter skoletid. Ut over fleridrettshall og bad bør det imidlertid også vurderes å sette krav til utearealer, både for idrett, friluftsliv og annen fysisk aktivitet. Ut ifra KUVens interessentdialog kan dette trolig deles i to hovedkategorier:

- Arealer for utendørs ballspill
- Natur- eller naturpregede arealer og/eller arealer for fri lek, klatring og lignende

Ved langsiktige lokaliseringsvurderinger for skoler bør nærhet til eksisterende anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (som har ledig dagkapasitet) bli definert blant de viktige kriteriene. Barns mobilitet øker med årstrinn, og med utgangspunkt i årstrinn kan det derfor defineres relevante avstandsmål til ulike typer anlegg og arealer. For de mest grunnleggende anleggene og arealene må trygg gangavstand være et premiss. Dette betyr at under ellers like vurderingskriterier, bør en skoletomt med nærhet til for eksempel eksisterende flerbrukshaller, Valle Hovin, Frognerparken eller lignende, prioriteres foran en som ikke har nærhet til tilsvarende anlegg og arealer.

I gunstige tilfeller vil det trolig være mulig å dekke den nye skolens grunnleggende behov i allerede etablerte anlegg og arealer, og det vil også være mulig å få tilleggskvaliteter, det vil si anlegg og arealer som er bedre eller større enn det som det er aktuelt å investere for i et separat skoleprosjekt.

I den grad det ikke er mulig å utnytte eksisterende anlegg og arealer til skolens behov, bør skolens og idrettens/friluftslivets behov ses i sammenheng gjennom hele planprosessen. I utviklingen av nye boligområder vil ofte skoleutbyggingen ligge i front for kommunens planlegging, og hvis nye skoler skal kunne bygges med tilstrekkelige arealer for idrett og friluftsliv, må premissene for dette være med i både ervervs- og planprosesser, lenge før konkrete utbyggingsprosjekter blir aktuelle. De viktigste prosessene for å gjøre disse vurderinger og realisere mulighetene er trolig:

- Osloskolens langsiktige behovsplanarbeid
- Langsiktig arealplanlegging i regi av og i samarbeid med Plan- og bygningsetaten
- Langsiktig strategisk erverv i regi av og i samarbeid med Eiendoms- og byfornyelsesetaten

Samordning av planprosesser er viktig for å sikre økt sambruk av anlegg og arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet og gjennom dette å sikre en bedre utnyttelse av kommunale investeringer. Gitt en strategi der skolen bidrar til idrettens og friluftslivets anlegg og arealer, og motsatt, bør de langsiktige behovsplanprosessene ses i sammenheng. Dette vil gi økt mulighet for synergier og effektiv utnyttelse av arealer, færre prosesser for publikum å forholde seg til, og trolig en mer effektiv ressursbruk knyttet til selve planprosessen.

Dersom skolebehovsplanen og behovsplanen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet rulleres parallelt, og utkast til behovsplanene legges ut til offentlig høring samtidig, gir dette en god mulighet til å se to delvis overlappende behov i sammenheng. Anlegg og arealer av felles interesse, primært flerbrukshaller og bad ved skoler, vil bli omtalt i begge planer. Det er en nødvendig oppgave å koordinere beslutningsinformasjon slik at planene blir konsistente. Dette

gjelder både på lang og kort sikt, ikke minst i forbindelse med grunnlagsinformasjon for nærmeste budsjettår, knyttet til prosjektstatus, kostnadsrammer og bevilgningsbehov.

Det bør vurderes å legge opp til en sterkere samordning av de framtidige behovsplanprosessene. I denne sammenheng kan det vurderes om Utdanningsetaten skal gis et økt ansvar for å sikre et minimum av arealer for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, i transformasjonsområder der lokalmiljø og idrettslag ikke er etablert. Fraværet av etablerte interesseorganisasjoner i transformasjonsområdene, kan medvirke til at disse blir underprioritert i forhold til områder med sterke etablerte interesser. Utbyggingen av skoler (Storøya og Hundsund) på transformasjonsområdet Fornebu i Bærum er eksempler på at skoleutbyggingen har ivaretatt det allmenne behovet for idrettsarealer, i god tid før interessentpresset har oppstått.

På bakgrunn av disse vurderingene foreslås det etablert et utviklingsprosjekt i regi av Bymiljøetaten og Utdanningsetaten, eventuelt med deltakelse fra Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Undervisningsbygg og Oslo idrettskrets, med fokus på:

- Valg av løsning på utfordringen med å innplassere fleridrettshall og bad i nye skoleprosjekter
- Ytterligere samordning av Bymiljøetatens og Utdanningsetatens behovsplanarbeid for å koordinere skolens og det frivilliges behov i skoleprosjekter

Dette prosjektet bør starte opp første kvartal 2016. En plan for hvordan Bymiljøetaten og Utdanningsetaten skal samarbeide videre bør drøftes andre halvår 2015.

Forbedret læringsmiljø

Dersom skolen sikres egnede anlegg og arealer for kroppøving på egen tomt eller i umiddelbar nærhet, vil dette påvirke mulighetene til læring og bidra til bedre resultatoppnåelse i kroppøvfingsfaget. I tillegg er det trolig en sammenheng mellom tilstrekkelig fysisk aktivitet i skoledagen og læringsevne i generelle teoretiske fag (jfr. KUVens kapittel 8.3.3, vedlegg 1). Dette kan sammen med myndighetenes generelle aktivitetsanbefalinger være argumenter for at det generelle aktivitetsnivå innenfor skole og AKS bør økes.

Enkelte aktiviteter som for eksempel orientering, skøyter, ski og «praktisk naturkunnskap» kan ikke forutsettes utøvet på eller i direkte nærhet til skole. Disse aktivitetene vil typisk innpasses i skolens program over kortere perioder, eller i enkelttilfeller. Noe reising må derfor påregnes.

4.3 Samarbeid med frivillig sektor

Oslo kommune har to hovedsatsingsområder for samarbeid med frivillig sektor på idretts- og friluftslivfeltet; videreføre og utvikle medvirkning fra frivillige organisasjoner i videre behovsplanarbeid og bidra til å sikre best mulig vilkår for frivillig innsats.

Videreføre og utvikle medvirkning fra frivillige organisasjoner i videre behovsplanarbeid

Oslo kommune har en lang tradisjon for bred medvirkning fra frivillige organisasjoner. I og med at store deler av idretts- og friluftslivsaktiviteten skapes i frivillig sektor, er det avgjørende for Oslo kommune å ha tett dialog med organisasjonene i videre behovsplanarbeid; både ved utarbeiding av mål og strategier og ved prioritering av tiltak. Å involvere frivillige organisasjoner i arbeidet med framtidige behovsplaner er vesentlig for å sikre at idrettens og friluftslivets behov blir ivaretatt på best mulig måte og for å sikre at langsiktige strategier og tiltaksprioriteringer er bredest mulig forankret.

Oslo idrettskrets er kommunens idrettsråd og den viktigste samarbeidspartneren på idrettsområdet. Idrettskretsen har en koordinerende og rådgivende rolle overfor kommunen når det gjelder å prioritere mellom alle gode tiltak og ønsker på idrettsområdet.

Frilufsorganisasjonene utgjør et viktig supplement til kommunens eget arbeid med friluftsliv ved å tilrettelegge for ulike brukergrupper, motivere befolkningen til å bruke natur- og grøntområder, og arrangere turer, kurs og møter. Oslo og Omland Friluftråd (OOF), der mange av regionens naturvern-, frilufs- og idrettsorganisasjoner er medlemmer, bistår kommunen med å samordne og koordinere innspill til ulike typer planer, med arbeid for å realisere turveinettet, sikre og bevare grøntområder og vassdrag med videre. Oslofjordens Friluftråd (OF) har en tilsvarende rolle for friluftslivsinteressene knyttet til fjorden, øyene og strandsonen.

Oslo kommune har imidlertid et ansvar for å nå hele befolkningen, også de som ikke er organisert. De frivillige organisasjonenes innspill er derfor viktig, men ikke eneste utgangspunkt for kommunens valg av mål, strategier og tiltak.

Bidra til å sikre best mulig vilkår for frivillig innsats

Frivilligheten er avgjørende for mye av den organiserte aktiviteten innenfor idrett og friluftsliv. Av interessentdialogen som ble gjennomført som en del av KVUen for behovsplanen gikk det frem at frivilligheten er under press, og at den brede dugnadsånden på flere områder må vike for større grad av betalte aktiviteter og større arbeidspress for et mindretall som fortsatt melder seg som frivillige.

Innen idretten gjør krav til profesjonalisering det stadig mer krevende å være frivillig, og en del roller må av kompetansebehov redefineres som betalte stillinger. For eksempel har det innenfor barne- og ungdomsfotball skjedd en betydelig utvikling ved at det nå er mange lønnede trenere, der det for få år siden hovedsakelig var frivillige. For mange kan økt betaling og mindre frivillighet være en ønsket utvikling, men økte kostnader vil bidra til større sosiale forskjeller og en uthuling av kommunens gratisprinsipp. Oslo kommune har, blant annet gjennom sitt driftsopplegg for idrettsanlegg og -arealer, mulighet til å påvirke i hvilken grad det legges til rette for frivillighet eller lønnet arbeid.

Innen friluftslivet oppleves en økende grad av byråkratisering av mange som en utfordring for den frivillige innsatsen (jfr. KVU kapittel 8, vedlegg 1). Frivillige aktører som arrangerer aktivitet i

Marka ønsker at prosessen med å søke om utplassering av orienteringsposter eller merking av løyper for terrengløp, sykkelritt eller skirenn skal bli mer forutsigbar og smidig.

Friluftsansjoner som ønsker å bistå med faktisk tilrettelegging; for eksempel skilting og merking av turstier ønsker et effektivt byråkrati, slik at hoveddelen av den frivillige innsatsen kan brukes til faktisk tilrettelegging og ikke planlegging og godkjenning av arbeidet. Hensynet til et effektivt byråkrati, for å ivareta dugnadsånden på friluftslivsområdet, må balanseres mot kommunens behov for ansvarlig forvaltning av naturverdiene.

4.4 Samarbeid med private aktører

I Byrådets budsjettvedtak for 2015 er det vedtatt en økt satsing på realisering av idrettsanlegg gjennom samarbeid med private aktører. Fire mulige finansieringsløsninger presenteres som aktuelle; kommunal lånegaranti, engangstilskudd, årlig driftstilskudd og delt eierskap mellom kommunen og en privat aktør.

Som en oppfølging av Byrådets budsjettvedtak for 2015, har Byrådet vurdert realisering av idrettsanlegg gjennom samarbeid med idrettslag i Byrådssak 123/15. I denne heter det at byrådet ønsker å etablere enklere og mer forutsigbare ordninger for hvordan samarbeidet kan skje framover. Målet med et samarbeid med idrettslag er at det skal bidra til et bedre idrettstilbud til Oslos innbyggere gjennom raskere realisering av anlegg og lavere kostnader for kommunen. Økt samarbeid med idrettslag kan dessuten bidra til at lokalmiljøene får en sterkere dugnadsvilje og eierskap til de nye idrettsanleggene. Videre har private idrettslag i noen tilfeller eierskap til tomter i områder hvor det er behov for å øke kapasiteten av anlegg, og hvor kommunen selv ikke har egnede tomter. Et utvidet samarbeid med private vil derfor kunne bidra til en større geografisk spredning av anleggene i Oslo.

5 Tiltaksstrategier for idrett

Oslo kommune har et overordnet ansvar for å tilby anlegg og arealer til idrettsformål. Anleggene disponeres og benyttes av idretten som organiserer aktivitetstilbudet.

5.1 Status og behov

Porteføljen av idrettsanlegg består av en rekke typer anlegg og arealer, både for innendørs- og utendørsidretter. Kart 1 til 12 i vedlegg 4 viser tilgangen på idrettsanlegg i Oslo per 2015, fordelt på innendørsflater, utendørsflater og vinteridrettsanlegg i henholdsvis indre by, byområde nordvest, byområde øst og byområde sør.

Porteføljen av anlegg har blitt til over lang tid, og teller i dag et stort antall som spenner over et bredt spekter av idretter. Selv om anleggsdekningen målt etter innbyggertall har blitt bedre de siste årene og Oslo har mange attraktive idrettsanlegg, er det likevel slik at byen fortsatt har lavere dekning enn landsgjennomsnittet og også lavere dekning enn andre store kommuner og byer i Norge. En rekke idrettsanlegg har også dårligere standard enn ønsket, noe som igjen forringer attraktiviteten og bruken, og gir dårlig utnyttelse av investert kapital.

Vurderinger av anleggsdekningen per i dag, standarden på anleggene, behov for å bedre anleggsdekningen og å følge opp den forventede befolkningsveksten er drøftet i KVUen samt i et eget notat som er vedlagt planen (se vedlegg 3). Vurderingene ligger til grunn for kommunens mål og strategier for videreutvikling av idrettsanleggene fremover.

5.2 Mål og overordnet strategi for idrett

Det er et mål at anleggsdekningen som et minimum skal følge befolkningsveksten. Som en del av dette ligger også at anleggsdekningen per hode må bedres for en rekke anleggstyper, slik at det etableres et høyere nivå på anleggstilbudet. Oslo skal kjennetegnes av et tilgjengelig, godt og bredt tilbud av idrettsmuligheter for barn og unge. I tillegg til å gi et breddetilbud, skal idrettsanleggene også gi gode muligheter for å utvikle og oppleve toppidrett.

Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målene består av flere elementer, og framgår av Tabell 5.1.

Strategielementer
Sikre økonomiske ressurser og prosesser* som bidrar til å realisere anlegg i takt med befolkningsveksten
Sikre økonomiske ressurser til å forbedre anleggsdekningen målt i forhold til antallet innbyggere innenfor særlig prioriterte områder (særskilte satsinger)
Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard
<i>* Når det gjelder sektorsamarbeid (areal, plan, skole etc.) vises det til kapittel 4.</i>

Tabell 5.1 Strategielementer for idrettsanlegg

De ulike strategielementene vil ha ulik vekt for forskjellige anlegg avhengig av anleggstype og vurdering av hvilken struktur anleggsdekningen skal ha. Med struktur menes primært tetthetsgrad og geografisk fordeling av anlegg, gitt faktorer som mål, behov og etterspørsel samt tilgang på arealer. Veksten i anlegg må balanseres mot etterspørselsmønstre, og faktorer som arealknapphet, økonomi o.l., og det må gjøres avveier mellom anleggstyper ut fra hva som skal prioriteres. Som grunnlag for utvikling av porteføljen i planperioden legges følgende inndeling til grunn:

- Anlegg som skal ha høy tetthet/ligge spredt geografisk: Dette er anleggstyper som primært skal være rettet mot breddeidrett, og være en del av idrettstilbudet i nærmiljøene for alle innbyggerne, særlig barn og unge. Anleggene søkes primært lokalisert sammen med eller i nærheten av eksisterende og nye skoler (og idrettsanlegg/ idrettsparker) for å sikre dette. Tilbudet skal så langt som mulig være likt på tvers av byområder.
- Anlegg som skal ha lavere tetthet/ligge spredt geografisk: Dette er også breddeidrettsanlegg, men de skal dekke større geografiske områder enn nærmiljøet. Tilbudet skal så langt som mulig være geografisk spredt for at alle områdene av byen skal ha tilgang innen rimelige avstander. For enkelte idretter vil anleggsporteføljen bestå av et fåtall anlegg. Den geografiske dimensjonen ivaretas så langt som mulig.
- Store publikumsanlegg: Dette er anlegg som dels retter seg mot store arrangementer og toppidrett, men som også benyttes i breddeammenheng. Nasjonalanleggene (Holmenkollen, Bislett stadion og Ullevaal Stadion) er eksempler på denne typen anlegg. Disse anleggene er viktige for byens samlede idrettstilbud, men de vil av natur være færre.

Tabell 5.2 oppsummerer de ulike anleggstypene, med tilhørende strategi for tetthetsgrad og geografisk spredning. De konkrete tiltakene innen innsatsområdet idrett for neste fireårsperiode framgår av handlingsprogrammet i kapittel 9.

5.3 Inneflater

Inneflater omfatter fleridrettshaller og andre innendørshaller og aktivitetsflater; herunder gymsaler, fleksible rom i tilknytning til fleridrettshaller og basishaller. For ishaller; se avsnitt 5.5. Inneflatene benyttes av en rekke idretter; for eksempel håndball, volleyball, innebandy, basketball, skating, turn og kampsport. Ulike inneflater dekker ulike formål. Det er sentralt både å øke kapasiteten ved å etablere flere flater, men også å finne gode mekanismer som gjør at eksisterende flater utnyttes optimalt og dekker et bredt spekter av behov.

5.3.1 Fleridrettshaller

Fleridrettshallene skal være grunnstammen i halltilbudet. I dette ligger blant annet at hallene skal være nær der behovet er, at det skal være stor grad av likhet i tilbudet på tvers av bydeler, og at tilbudet skal ivareta en rekke ulike idretter. Å forbedre anleggsdekningen og å opprettholde en bedre dekning gitt befolkningsveksten er sentralt for denne anleggstypen. Fleridrettshaller er et av de særskilte satsingsområdene de kommende årene. Som nevnt i kapittel 4 er et sentralt virkemiddel å etablere fleridrettshaller ved nye skoler, i samarbeid med skolesektoren.

Anlegg: Høy tetthet/spredt geografisk	Anlegg: Lavere tetthet/spredt geografisk	Store publikumsanlegg
- Inneflater (fleridrettshaller, fleksible rom i tilknytning til fleridrettshaller, gymsaler) - Fleksible uteflater for ballsport (f.eks. fotball) - Fleksible isflater (kunstis)	- Særskilte idrettshaller/idrettsflater (basishaller) - Ishaller - Hurtigløpsanlegg - Skianlegg (arenaer for langrenn og skiskyting, alpinanlegg) - Friidrettsanlegg - Bad - Vannsportanlegg - Øvrige anlegg (for aktiviteter med noe mindre volum; f.eks. hopp, parkour, BMX)	- Holmenkollen - Bislett stadion - Ullevaal Stadion

Tabell 5.2. Anleggstyper, fordelt etter strategi for tetthetsgrad og geografisk spredning

Fleridrettshallene kan i tillegg til hallflatene og tilhørende infrastruktur som garderober, lagerrom m.v., bestå av ulike mindre rom som kan benyttes til ulike idretter og aktiviteter. Det bør i forbindelse med utredning av fleridrettshaller generelt vurderes om og hvordan slike tilleggsrom eventuelt kan ivareta lokale behov, for eksempel til idretter som kampsport, styrkeløft, dans, bordtennis, fekting eller lignende. Dette er idretter som ikke kategoriseres som hallidretter av Oslo Idrettskrets og som derfor ikke blir tildelt tid i fleridrettshaller. Det er behov for rom og aktivitetsflater som er egnet til mindre plasskrevende idretter og til idretter som krever spesiell tilrettelegging.

5.3.2 Andre innendørshaller/aktivitetsflater

Selv om fleridrettshallene er vesentlige elementer for den samlede innendørs idrettskapasiteten, er det viktig å ha inneflater for idretter som ikke naturlig driver sin aktivitet i disse hallene. Tilbudet av andre idrettshaller og innendørs aktivitetsflater kan ha en lavere tetthet enn fleridrettshallene, og investeringer i slike anlegg vil også være sterkere preget av lokale behov i nærmiljøet.

Gymsaler:

Selv om det vil prioriteres å bygge fleridrettshaller i tilknytning til skoler er det fortsatt et stort antall gymsaler som representerer viktige inneflater for idrett. Riktig disponering og bruk av disse arealene er vesentlig for det samlede idrettstilbudet i Oslo. Det viktigste strategielementet for disse flatene er å sørge for at de er attraktive og tilgjengelige for mest mulig bruk. Skolene

benytter gymsalene i sin virksomhet, på dagtid og til dels også på kveldstid, men de er ikke fullt utnyttet. Gymsalene representerer en betydelig infrastruktur for ulike, mindre plasskrevende aktiviteter, og det bør legges til rette for at disse kan benyttes mest mulig effektivt.

Basishaller:

Basishaller er treningshaller med fast oppmontert utstyr, samt et stort utvalg av skumapparater. Hallene er særlig tilrettelagt for turn og såkalt basistrening i andre idretter og aktiviteter. Basishallkonseptet er godkjent av Kulturdepartementet og anleggene er spillemiddelberettiget. Basishallene kan være tilbygg til eksisterende eller nye flerbrukshaller, eller de kan bygges som selvstendige enheter med garderober. Oslo kommune ønsker å få fram flere slike anlegg i planperioden.

Anlegg for kampsport:

Kampsport omfatter en rekke idretter som taekwondo, karate, judo og boksing, og aktiviteten er i betydelig vekst. Aktiviteten drives i dag i ulike typer lokaler, mer eller mindre tilrettelagt. Kommunen mener det er viktig å forbedre tilgangen på anlegg for denne aktivitetsgruppen. Anleggstilgangen skal bedres dels gjennom å etablere egne lokaler særskilt for disse idrettene og dels gjennom å utnytte eksisterende lokaler bedre.

Skateanlegg:

Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo omhandler både innendørs og utendørs skateanlegg (Oslo kommune, 2014). Skateplanen legges til grunn for kommunens videre arbeid med denne idretten.

5.4 Utendørsflater

Oslo har store uteflater som benyttes av en rekke idretter, herunder fotball, tennis, cricket, rugby, landhockey og amerikansk fotball. Anleggene benyttes både til organisert idrett og til egenorganisert aktivitet. Utendørsflater for idrett er relativt arealkrevende, og Oslo er en kommune med betydelige arealutfordringer. Kommunens arealsituasjon vil til en viss grad legge føringer for mengden og typen anlegg. Behov for utendørsflater til idrett og aktivitet må videre balanseres mot behovet for å benytte arealer til andre formål.

Det er et mål at dekningen av utendørsflatene skal bedres. Noen flater vil ha en høyere tetthet enn andre, og flatene vil ha ulik geografisk profil, både avhengig av det samlede behovet og ulik etterspørsel i ulike deler av byen.

5.4.1 Fotballbaner/kunstgressbaner

Det er og skal være høy tetthet av fotballbaner i Oslo. De siste årene har det vært en bevisst satsing på å etablere kunstgressbaner, som gir høyt antall timer tilgjengelig kapasitet sammenlignet med naturgress. Den samme strategien videreføres for å øke kapasiteten ytterligere, innenfor de arealbegrensningene som kommunen har. Tiltak som ligger i områder med dårligere dekning og stor etterspørsel etter kapasitet vil prioriteres. Ved etablering av nye kunstgressbaner bør det vurderes å samordne med etablering av kunstisbaner. Det bør også vurderes å samordne med rugby. Dersom en kunstgressbane forlenges noen meter og merkes opp for rugby, kan den

benyttes av begge idretter. Kommunen vil videre prioritere rehabilitering av eksisterende kunstgressbaner.

5.4.2 Andre utendørsflater/markanlegg

En rekke andre idretter krever også tilrettelagte utendørsflater. Tilgangen på flater for idretter med smalere nedslagsfelt enn fotball skal også styrkes. Tettheten av slike flater vil være lavere, og knyttes mot lokale behov i de ulike byområdene basert på etterspørsel og aktivitetsmønstre.

Det finnes en rekke friidrettsanlegg omkring i byen. Det er behov for å styrke anleggstilbudet for friidrett, og det er et mål å ha en høyere tetthet av attraktive friidrettsanlegg. Kommunens strategi er både å øke kapasiteten og å sørge for at allerede eksisterende anlegg er attraktive for bruk gjennom god ivaretagelse. I planperioden vil det prioriteres å bedre kapasiteten gjennom styrking av innendørstilbudet gjennom et sentralt anlegg i byen, samt å etablere mindre uteanlegg for friidrett (såkalte friplasser) lokalt i nærmiljøene.

Cricket er en idrett som er relativt ny i Oslo, men deltagelsen er i sterk vekst. Kommunen ønsker å bedre anleggssituasjonen for cricket gjennom å styrke tilbudet der etterspørselen etter denne typen anlegg er størst.

Også andre utendørsidretter, som landhockey, rugby og amerikansk fotball, har økende oppslutning. Tettheten av denne typen anlegg vil som nevnt være lavere enn eksempelvis kunstgressbaner for fotball, men anleggene er viktige og bidrar til bredde i aktivitetstilbudet i Oslo.

5.5 Ishaller og isflater

5.5.1 Ishaller

Det er et begrenset antall ishaller i Oslo i dag. Ishallene benyttes primært til ishockey, men også noe til bandy og kunstløp. Også for dette tilbudet er det et klart mål å forbedre anleggsdekningen og å opprettholde en bedre dekning gitt befolkningsveksten, selv om tettheten av ishaller skal være lavere enn for fleridrettshaller. Det pågår flere prosesser knyttet til å forbedre ishall-situasjonen, inkludert arbeidet med en ny ishall på Frogner og på Jordal. Til sammen tilsvarer dette kapasitetsoppgraderinger som om lag følger befolkningsveksten. I tillegg skal øvrige ishaller rehabiliteres fortløpende for å sikre at kapasiteten opprettholdes.

5.5.2 Isflater (kunstis)

Utendørs isflater benyttes til ulike idretter og aktiviteter vinterstid, både organisert og uorganisert; for eksempel ishockey, bandy, hurtigløp, kunstløp, lek og moro. Det er et begrenset antall kunstisflater i Oslo per i dag, og en overvekt av isflatene er lokalisert i indre by. Det opparbeides også naturisflater, men antallet og kvaliteten på disse flatene varierer med blant annet vær og lokal oppfølging.

Kommunen ønsker å styrke tilbudet av kunstisflater, og for å øke tettheten etableres det et program for kunstisflater etter modell av satsingen på kunstgressbaner. Der det er mulig, kombineres kunstisanleggene med etablering av vinteroppvarmede kunstgressbaner for å benytte overskuddsvarmen fra isproduksjonen. Isflatene prioriteres slik at dekningsbedret i områder der dekningsbedret i dag er dårlig. Dette betyr først og fremst i byområde øst og sør. Arealknapphet innebærer at man bør vurdere å benytte arealer som allerede benyttes til idrett og som lar seg kombinere med kunstis (for eksempel kunstgress om sommeren, kunstis om vinteren).

5.5.3 Hurtigløpsanlegg

Det er to utendørs hurtigløpsanlegg i Oslo i dag. Anleggene har dårlig standard. Det er viktig for det samlede tilbudet at Oslo opprettholder et tilbud for skøyteidretten også i framtiden.

For hurtigløpsanleggene er strategien primært å sikre at de eksisterende anleggene har en attraktiv og god standard. Det pågår en prosess med Nye Valle Hovin som en oppfølging av arbeidet med OL-søknaden. I planperioden skal det prioriteres å vurdere hvordan planene om Nye Valle Hovin kan realiseres for å heve standarden på denne arenaen. I tillegg skal standarden på Frogner Stadion sikres gjennom løpende vedlikehold og oppgraderinger etter behov. Hurtigløpsanlegg vil ha lav tetthet, og det legges ikke opp til kapasitetsøkning utover dette i planperioden.

5.6 Svømmeanlegg

Tilgang til gode svømmeanlegg er viktig fra et idrettsperspektiv, men også fra et folkehelseperspektiv. Spesielt barn og unge trenger bassengtrening for å bedre svømmeferdighetene sine. Investeringer i svømmeanlegg bør derfor ha en bred forankring på tvers av ulike sektorer i kommunen.

Som en del av arbeidet med Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo (Oslo kommune, 2013), er det gjennomført et omfattende kartleggings- og strategiarbeid som grunnlag for kommunens videre innsats på området. Kommunen vil styrke bade- og svømmetilbudet i byen. På bakgrunn av strategien er det igangsatt en prosess for utredning av nytt hovedbad på Tøyen. Videre legger strategien opp til at tilbudet skal styrkes med tre områdebad, et i vest, et i sør og et i øst (på Stovner). Det er igangsatt en KVVU for å utrede hvordan behovet for et bad på Stovner kan løses, og hvilke tomter som vil egne seg best. Det er budsjettet 2 millioner kroner til prosjektering av svømmeanlegg for 2015. Samtidig er det en føring i strategien at det i alle nye planer for skolebygg skal vurderes om det er mulig å innplassere bad. Skolebadene skal være tilgjengelig for andre skoler i nærheten og for svømmeforeninger etter skoletid.

Strategiene og prioriteringene fra bystyrets behandling av meldingen legges til grunn for den videre innsatsen innenfor anleggstypen svømmeanlegg.

5.7 Vannsportanlegg

En rekke idretter og aktiviteter drives på eller i vann, for eksempel dykking, padling, roing, seiling og vannski. Denne typen idretter krever en viss tilrettelegging samtidig som de må samvirke med

annen aktivitet som også benytter vannet; friluftsliv og båttrafikk. Det er igangsatt arbeid med etablering av to fjordsentre i ytterkanten av Oslos kommunegrenser; ved Lysaker og ved Ljansbruket. Fjordsentrene omtales også i kapittel 7. Arbeidet med etableringen av fjordsentrene legges til grunn for utviklingen av tilbudet til vannsporten i kommunen. I tillegg vil tilrettelegging av padlebane i Bestumkilen prioriteres dersom det ikke skjer større transformasjon i området i løpet av kort tid, samt mudring av Bogstadvannet dersom dette vurderes som forsvarlig ut fra naturhensyn.

5.8 Skianlegg

Skianlegg omfatter arenaer for langrenn og skiskyting, løypetraseer, alpinanlegg og hoppbakker. Hoppbakker behandles under øvrige anlegg, og løypetraseer behandles i kapittel 8 om tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka. Arenaer for langrenn og skiskyting og alpinanlegg vil ha lavere tetthet enn for eksempel fleridrettshaller, men det er viktig at det er tilgang til denne typen anlegg fra hele byen. Dette innebærer at det skal etableres noen få arenaer i planperioden for å gi en bedre dekning. I tillegg er bruken av skianleggene økende. Aktivitetsvekst, befolkningsøkning og utfordrende vinterklima gir behov for økt tilrettelegging. Kommunen vil derfor etablere et program som sikrer tilstrekkelig snøproduksjon på de skiarenaene hvor værforhold tilsier at dette er aktuelt.

5.8.1 Arenaer for langrenn

Det er i dag 8-10 arenaer for langrenn innenfor kommunegrensen. I hovedsak er arenaene lokalisert til randsonen av Marka. Det bør være tilrettelagte arenaer for langrenn i alle byområder, med unntak av indre by. For å styrke langrennstilbudet prioriteres det å etablere en ny arena for langrenn i byområde øst. Oslo kommune er i gang med å omregulere det nedlagte avfallsdeponiet på Grønmo til idretts- og rekreasjonsformål. I Oslos OL-søknad for 2022 var Grønmo planlagt som arena for skiskyting og Paralympics. Kommunen vil videreføre planene om en arena for langrenn og skiskyting samt et paralympisk senter. Området blir også vurdert som lokalitet for statlig beredskapssenter, og tiltaket må avvente utfallet av dette. Dersom dette tiltaket ikke lar seg realisere, vil kommunen vurdere alternative lokaliseringer.

I tillegg prioriteres tiltak som innebærer oppgradering av eksisterende arenaer etter behov, for å sikre attraktivitet og stor kapasitet på disse anleggene.

5.8.2 Arenaer for skiskyting

Oslo kommune har i dag to tilrettelagte arenaer for skiskyting; Holmenkollen nasjonalarena og en mindre treningsarena i Lillomarka. Ut over disse anleggene bør Oslo ha ytterligere én arena med mesterskapsstandard. Forbedring av anleggssituasjonen for skiskyting inngår i planene for et nytt vinteranlegg på Grønmo samt Nye Lillomarka arena. Arbeidet med disse planene prioriteres i planperioden for å styrke anleggssituasjonen for skiskyting.

5.8.3 Alpinanlegg

Oslo kommune har seks alpinanlegg. Anleggene benyttes både til idrett og til egenorganisert aktivitet; alpinsport og snowboard. I Oslo vinterpark Tryvann er Wyllerløypa tilrettelagt for snowboard gjennom ny halfpipe til VM i 2012. To av anleggene eies og driftes av kommersielle aktører. Kommunen eier de øvrige anleggene, som driftes av ulike idrettslag.

Kommunens strategi for å styrke tilbudet til alpinsport og snowboard er å utvikle og oppgradere eksisterende anlegg etter behov. Tiltak vil bli prioritert i henhold til dette.

5.9 Store publikumsanlegg

Oslo har to store idrettsanlegg som tjener som arenaer for både internasjonale og nasjonale idrettsarrangement, breddeidrett og egenorganisert aktivitet; Holmenkollen nasjonalarena (med hoppbakke og arena for langrenn og skiskyting) og Bislett stadion (friidrettsarena). Holmenkollen er i tillegg en stor turistattraksjon for Oslo. Ullevål stadion (fotballarena) benyttes også til internasjonale og nasjonale idrettsarrangement, men ikke til breddeidrett eller egenorganisert aktivitet. Oslo Spektrum er også en arena som ved ulike anledninger benyttes til større idrettsarrangement.

Både Bislett stadion og Holmenkollen har nylig vært gjenstand for større oppgraderinger. Særlig Holmenkollen er tilført betydelige ressurser de siste årene, både i forbindelse med VM på ski i 2011 og det forestående VM i skiskyting i 2016.

Kommunens strategi er å forvalte disse anleggene med sikte på mesterskapsgjennomføring og etablerte internasjonale arrangementer, og at det legges til rette for at anleggene utover dette benyttes mest mulig til breddeidrett. Det er et mål at anleggene fortsatt skal være attraktive for gjennomføring av arrangementer minst på linje med i dag. Anleggsoppgraderinger vil prioriteres dersom det stilles nye krav til anleggene i forbindelse med gjennomføring av arrangementer.

5.10 Øvrige anlegg

Bredden av idrettsanlegg i Oslo er stor, og det er også et mål at det skal være et variert tilbud av muligheter. Hvilke anlegg som skal realiseres avhenger både av etterspørsel, aktivitetsutvikling og lokale behov i byen. Anlegg for øvrige idretter som vil prioriteres dersom behovet er stort inkluderer rideanlegg, sykkelanlegg, golf- og minigolfanlegg, skytebaner, klatreanlegg og hoppbakker.

Ved prioritering av øvrige anlegg skal det legges vekt på blant annet:

- Om anleggene er fleksible og kan tilpasses nye behov
- Om anleggene gir flerbruksmuligheter og effektiv utnyttelse, for eksempel ved at de kan benyttes av ulike grupper på dag- og kveldstid
- Om idretten/aktiviteten forventer vekst

- Om anlegget vil bidra til å skape faktisk aktivitet
- Om anlegget vil tilrettelegge for aktiviteter med stort brukspotensial, særlig blant barn og ungdom, men også for egenorganisert aktivitet for alle aldersgrupper
- Om anleggstypen har lav dekningsgrad eller dokumentert underkapasitet
- Om anlegget vil bidra til mangfold i aktivitetstilbudet
- Om anlegget har «riktig beliggenhet» ut fra et transportperspektiv (kollektiv, gang/sykkel osv.)
- Om anlegget særlig vil stimulere til aktivitet blant inaktive
- Om anlegget prioriteres av sentrale interessenter

Mye av infrastrukturen i Marka benyttes til idrett i tillegg til friluftsliv. Dette gjelder særlig det preparerte løypenettet for langrenn, skogsvei-, turvei- og stinettet for sykling, løping, orientering, triatlon og lignende. Tilrettelegging for aktivitet i Marka behandles i kapittel 8.

6 Tiltaksstrategier for urbant friluftsliv

Urbant friluftsliv er det friluftslivet som utøves i byen, i denne planen definert som det arealet som ikke inngår i Marka, fjorden, øyene eller strandsonen. Muligheter for utøvelse av friluftsliv i nærheten av der folk bor er viktig for å stimulere til fysisk aktivitet i hverdagen.

Miljøverndepartementets strategi for et aktivt friluftsliv (Miljøverndepartementet, 2013) viser til at stadig flere tilbringer fritiden i byens grønne områder, og at det derfor er viktig at disse områdene utnyttes og utformes slik at de inneholder de kvaliteter og aktivitetsmuligheter som byens innbyggere etterspør. En by tilrettelagt for urbant friluftsliv er en hyggelig by å bo i.

6.1 Status og behov

Det er grøntområdene og turveiene i byggesonen som utgjør grunnstammen i det urbane friluftslivet i Oslo. Andre viktige anlegg for urbant friluftsliv og aktivitet er besøksgårder, friområder for hund og andre nærmiljøanlegg. Grøntområder, turveier og andre anlegg for urbant friluftsliv må være attraktive og møte ulike behov for å representere et godt tilbud til Oslos innbyggere. De må videre tilrettelegges for økt bruk som følge av befolkningsvekst.

Kart 13 til 16 i vedlegg 4 viser grøntområder (parker og friområder), turveier, sykkelveier, besøksgårder og friområder for hund i indre by, byområde nordvest, byområde øst og byområde sør per 2015.

6.2 Mål og overordnet strategi for urbant friluftsliv

Det overordnede målet for urbant friluftsliv i Oslo er å øke andelen innbyggere som har tilgang til blågrønn struktur, blant annet med utgangspunkt i konkrete standarder for innbyggernes avstand til grøntområder og bedre sammenheng i turveinettet, se kapittel 3, Tabell 3.2. Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målet framgår av Tabell 6.1.

Strategielementer
Sikre arealer og sammenhengende strukturer gjennom erverv, bruksrettsavtaler og regulering
Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard og økt robusthet (evne til å ta imot flere besøkende)
Sikre naturhensyn og landskapskvaliteter ved at tiltakenes konsekvenser for disse forholdene vurderes og hensyntas

Tabell 6.1 Strategielementer for urbant friluftsliv

Strategien danner grunnlag for hvilke tiltak som prioriteres innenfor dette innsatsområdet. I de følgende avsnittene detaljeres strategien nærmere for tiltakstypene grøntområder (avsnitt 6.3), turveier (avsnitt 6.4), besøksgårder (avsnitt 6.5), friområder for hund (avsnitt 6.6) og andre nærmiljøanlegg (avsnitt 6.7). På bakgrunn av strategien presenteres også hvilke føringer som legges til grunn for prioritering av tiltak innen de ulike tiltakstypene. De konkrete tiltakene innen

innsatsområdet urbant friluftsliv for neste fireårsperiode framgår av handlingsprogrammet i kapittel 9.

6.3 Grøntområder

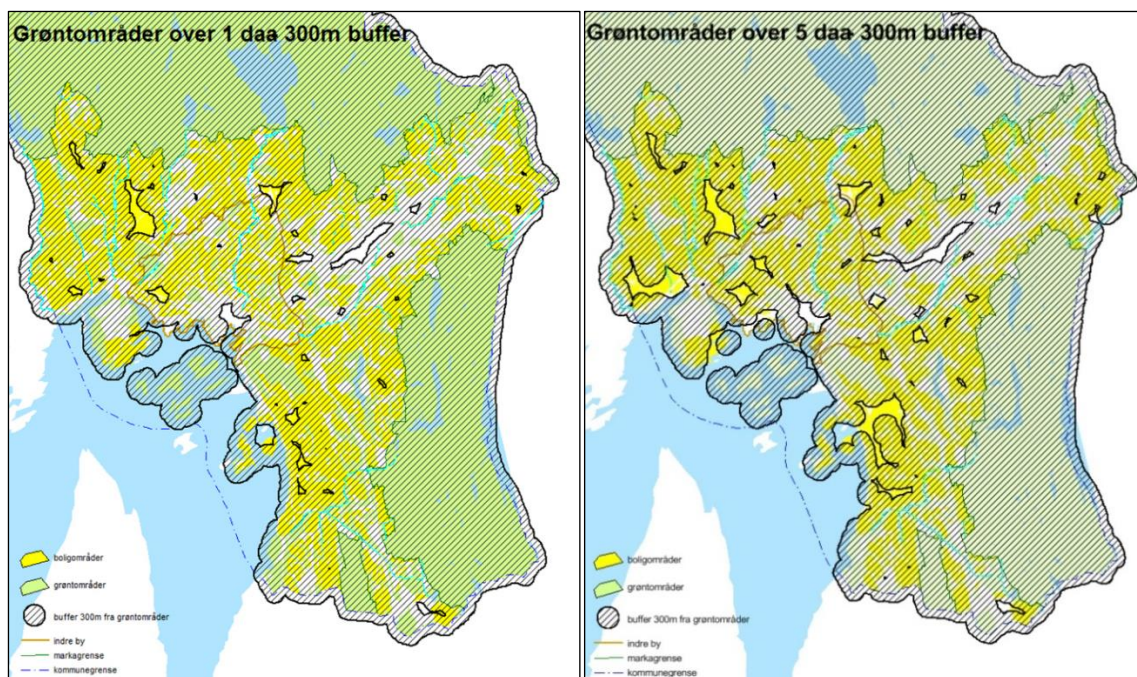
Oslos grønntområder er mange og varierer både i størrelse og i grad av tilrettelegging, fra parker med stor grad av tilrettelegging til friområder med mer naturlig vegetasjon. Grønntområdene har ulike funksjoner og er i varierende grad tilrettelagt for ulike typer aktivitet. De ulike grønntområdene tiltrekker seg forskjellige målgrupper, og skal tilsammen gi et godt tilbud til byens innbyggere.

Indikatorene knyttet til effektmålet om tilgang til blågrønn struktur inkluderer blant annet standarder for innbyggernes avstand til mindre og større grønntområder (definert som grønntområder henholdsvis større enn 1000 m² og større enn 5000 m²). Tabell 6.2 viser hvor stor andel av Oslos befolkning som bor innen 300 meter i luftlinje fra allment tilgjengelige grønntområder større enn 1000 m² og større enn 5000 m², i byen som helhet og i indre by. Oslo kommune oppfyller i stor grad den fastsatte standarden for innbyggernes avstand til grønntområder.

	2006	2013
> 1000 m ² innenfor 300m, hele byen	94,6	97,7
> 1000 m ² innenfor 300m, indre by	95,4	97,4
> 5000 m ² innenfor 300m, hele byen	92,0	94,0
> 5000 m ² innenfor 300m, indre by	91,0	94,8

Tabell 6.2. Tilgang til grønntområder (2013)

Kartene i Figur 6.1 viser hvilke områder av byen som ligger mer enn 300 m fra grønntområder over henholdsvis 1000 m² og 5000 m². Boligområder som ligger mer enn 300 m fra mindre og større grønntområder vises som gule områder på kartene.

Figur 6.1. Områder som ikke oppfyller avstandsstandard til grøntområder (2013)

Selv om Oslo kommune i stor grad oppfyller den fastsatte standarden for innbyggernes avstand til grøntområder, viser kartene at ikke alle områder er like godt dekket. Det er derfor viktig at det jobbes systematisk med å sikre tilgang på grøntarealer der dette mangler, eller der byen er i transformasjon.

6.3.1 Sikre tilgang til grøntområder

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak i ulike områder av byen:

Etablerte boligområder

I etablerte boligområder i byen som per i dag ikke oppfyller avstandsstandardene skal måloppnåelse sikres gjennom:

- Strategisk erverv i boligområder som ligger mer enn 300 m fra mindre grøntområder eller 500 m fra større grøntområder. Erverv i boligområder med tett bebyggelse skal prioriteres framfor erverv i boligområder med lav tetthet («eplehageområder»).
- Opparbeiding av eventuelle enkelt tilgjengelige kommunale arealer.
- Opparbeiding av nye turveistrekninger som gir sammenheng i grøntstrukturen, blant annet ved grønne korridorer mellom grøntområder

Transformasjonsområder

Transformasjonsområder er områder av byen som er i betydelig forandring, for eksempel fra industriområder til mer sammensatte bolig- og næringsområder. I en transformasjonsprosess er

det vesentlig at tilgang til grøntområder ivaretas gjennom planarbeidet. I transformasjonsområder skal måloppnåelse sikres gjennom:

- Opprettholdelse av avstandsstandardene som viktige i kommune- og reguleringsplanprosesser. Transformasjonsområder skal inneholde grøntstruktur i henhold til standarden for etablerte boligområder.
- Avklaring av behov for større parker/friområder tidlig i planprosessen, som kommunale investeringer.
- Sektorsamarbeid mellom relevante plan- og eiendomsmyndigheter i kommunen; Bymiljøetaten, Plan- og bygningsetaten og Eiendoms- og byfornyelsesetaten (jfr. kapittel 4).

I dag er Hovinbyen, Groruddalen, Vestkorridoren og indre by (inkludert Fjordbyen) under transformasjon (jfr. KVVUens kapittel 8.3, vedlegg 1).

6.3.2 Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard

Grøntområdene i byen er godt besøkt både sommers- og vinterstid, og gir et lavterskeltilbud for egenorganiserte tur- og uteaktiviteter. For at grøntområdene skal oppleves som attraktive og egnet for urbant friluftsliv, må kvaliteten på områdene ivaretas løpende. Befolkningsvekst og økt press på arealene bidrar også til større tilretteleggingsbehov. Attraktivitet er ikke et entydig begrep; og hva som oppleves som et attraktivt grøntområde i byen vil variere fra målgruppe til målgruppe og fra person til person. Visuelle landskapskvaliteter (for eksempel vegetasjon, tilstedeværelse av vann, siktlinjer o.l.) og biologisk mangfold kan være av stor betydning for noen, mens andre vektlegger et grøntområdes funksjonelle kvaliteter (for eksempel framkommelighet, tilrettelegging for bestemte aktiviteter o.l.).

Følgende prioriteringer legges til grunn for å sikre attraktivitet og bruk:

- Mye brukte grøntområder skal tilrettelegges med tanke på å imøtekomme utfordringer knyttet til økt bruk og press på arealene som en følge av befolkningsvekst. For større grøntområder skal behovet for bedre sanitærforhold vurderes.
- Når nye grøntområder planlegges tilrettelagt for urbant friluftsliv skal visuelle og funksjonelle landskapskvaliteter vurderes ut fra potensielle brukergrupper av grøntområdet. Lokal medvirkning i form av involvering av aktuelle bydeler er viktig i dette arbeidet.

6.4 Turveier

Turveiene i byggesonen gir på samme måte som byens grøntområder muligheter for egenorganiserte turer og lavterskelaktivitet. Turveiene følger flere steder byens vassdrag, fra Marka til fjorden, og binder på denne måten sammen større turområder.

6.4.1 Realisere et sammenhengende turveinett

God sammenheng i turveinettet vil øke befolkningens tilgang og bidra til at man vil kunne gå lengre strekninger. For å kunne realisere et sammenhengende turveinett gjenstår flere strekninger, i tillegg til at flere eksisterende turveistrekninger har behov for oppgradering og rehabilitering.

Kommunen foreslår å etablere et prosjekt for en videre turveisatsing, hvor målet er å utarbeide forslag til planer og tiltak for et ferdig utbygd turveinett i god stand innen 2030. Prosjektet vil ledes av Bymiljøetaten, i samarbeid med andre offentlige og private aktører og interessenter. Bymiljøetaten vil utarbeide en egen turveistrategi som grunnlag for prosjektet. Kyststien og turveiene og turstiene på øyene inngår også i Bymiljøetatens turveistrategi, jfr. avsnitt 7.4 og 7.5.2.

6.4.2 Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard

For at turveiene skal oppfattes som et attraktivt tilbud må de ha god standard. Kommunens prosjekt for videre turveisatsing vil drøfte hvilken standard turveinettet bør ha, blant annet når det gjelder type underlag (grus eller asfalt), bredde (vei eller sti) og belysning. Valg av standard vil være ulik for ulike turveistrekninger, basert på lokalgeografiske forhold og landskapskvaliteter. For eksempel vil terrenghelning påvirke hvorvidt det er mulig å etablere en turveistrekning med universell utforming. Turveikvaliteter som universell utforming og framkommelighet må videre balanseres mot naturhensyn og landskapskvalitet. Prosjektet vil utarbeide forslag til tiltak for et ferdig utbygd turveinett innen 2030.

Følgende prioriteringer legges til grunn for å realisere et sammenhengende og attraktivt turveinett:

- Opparbeiding av turveistrekninger som vil gi større sammenheng i turveinettet, og som fjerner/reducerer eksisterende barrierer, skal prioriteres.
- Informasjonstiltak (kart, merking og skilting) som synliggjør hvordan man kommer seg fra turveinettet i byggesonen eller fra kollektivknutepunkt og ut i Marka skal prioriteres.
- Ved opparbeiding av nye turveistrekninger, og ved oppgradering og rehabilitering av eksisterende, skal naturhensyn og landskapskvaliteter vurderes og ivaretas. Der turveistrekninger ligger langs lukkede elvestrekninger, skal bekkeåpning og eventuelle andre elvetiltak vurderes. Arbeidet med å åpne elver og vassdrag for å videreutvikle byens blågrønne struktur er nært knyttet til arbeidet med å utvikle byens turveinett.

6.5 Besøksgårder

Besøksgårder er anlegg med opprinnelse i tradisjonelt gårdsbruk med hovedintensjon å vise fram husdyr og å formidle kunnskap om landbruksproduksjon, økologi m.v. Besøksgårdene gir mulighet for naturopplevelse og er gode turmål i et urbant friluftsliv. Det er 7 besøksgårder i Oslo kommune per i dag, hvorav de fleste er lokalisert i byen (Bygdøy Kongsgård, Ekeberg rideskole, Kampen økologiske barnebondegård, Nordre Lindeberg gård og Søndre Aas gård og

miljøsentert) og to er lokalisert i bynære deler av Marka (Bogstad gård og Sørbråten gård). Med unntak av Bygdøy Kongsgård eies besøksgårdene av kommunen. De kommunale besøksgårdene forvaltes av Bymiljøetaten, bydeler og private.

For å dekke behovet for besøksgårder i Oslo bør det etableres ytterligere en besøksgård. Av interessentdialogen som er gjennomført i forbindelse med KVVU og utarbeidelse av behovsplanen fremgår det at etablering av en besøksgård på Sørli ved Nøkle vann bør prioriteres. Denne lokaliseringen foreslås også i et notat om landbruk i byen, utarbeidet av Bymiljøetaten (Bymiljøetaten, 2015).

I den grad eksisterende besøksgårder har behov for rehabilitering for å sikre attraktivitet og bruk, bør dette prioriteres.

6.6 Friområder for hund

Friområder for hund er inngjerdede områder hvor hunder kan springe fritt, uten bånd, også i perioden med båndtvang. Oslo kommune har per i dag 10 friområder for hund med god geografisk spredning. Friområdene er lokalisert både i indre by, i ytre byområder og i Marka. Kommunen får imidlertid mange publikumshenvendelser med spørsmål om og forslag til nye friområder for hund, og dette indikerer at eksisterende arealer ikke dekker behovet. Eventuelle nye friområder for hund vil vurderes for å supplere tilbudet. Bymiljøetaten jobber for tiden med å se på mulige nye friområder for hunder, og henvendelser er sendt til alle bydelene med spørsmål om egnede arealer.

6.7 Andre nærmiljøanlegg

Grøntområder, turveier, besøksgårder og friområder for hund utgjør en ikke uttømmende liste over anlegg og arealer for urbant friluftsliv. Ulike typer nærmiljøanlegg kan bidra til å skape friluftslivsmuligheter og annen fysisk aktivitet. Eksempler på slike nærmiljøanlegg, som kan lokaliseres i byens grøntområder eller i tilknytning til turveinettet, er hinderløyper, rundløyper, lekeplasser, klatreanlegg og enkle utendørs treningsapparater.

Nærmiljøanlegg krever gjerne mindre investeringer, samtidig som de har potensial for å skape mye aktivitet. Kommunen vil derfor prioritere å realisere slike anlegg.

7 Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen

Fjorden, øyene og strandsonen utgjør verdifulle områder i et aktivitetsperspektiv. De gir byens befolkning muligheter for naturopplevelse og aktiviteter som turgåing, rasting, bading, fritidsfiske, padling og annen aktivitet på vann. Fjorden, øyene og strandsonen utgjør viktige områder for friluftslivsaktivitet hele året.

7.1 Status og behov

Fjorden, øyene og strandsonen er i varierende grad tilrettelagt for ferdsel og aktivitet. Friområder, badestrender, kyststistreknings, turveier og stier på øyene og innretninger for oppbevaring og utsetting av småbåter og kajaker utgjør viktige anlegg for det fjordbaserte friluftslivet. Områdene og anleggene må være attraktive og møte ulike behov for å representere et godt tilbud til Oslos innbyggere. De må videre tilrettelegges for økt bruk som en følge av befolkningsvekst.

Kart 17 i vedlegg 4 viser lokaliseringen av badestrender, småbåthavner, eksisterende og planlagte turveier og kyststier knyttet til fjorden, øyene og strandsonen i Oslo per 2015. Oslo kommune eier og forvalter eiendommer utenfor kommunegrensen; Håøya og Askholmene i Frogn kommune, deler av Kjøholmen i Bærum kommune, Husbergøya, Skjæholmene og Langøyene i Nesodden kommune og deler av strandsonen i Oppegård kommune, herunder områdene Ingierstrand og Bestemorstranda. Mål og strategier for det fjordbaserte friluftslivet er også rettet mot disse områdene.

7.2 Mål og overordnet strategi for fjorden, øyene og strandsonen

Det overordnede målet for friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen er å tilrettelegge for aktivitet samtidig som viktige naturhensyn og landskapskvaliteter ivaretas. Fjorden, øyene og strandsonen skal oppleves som tilgjengelige og attraktive for byens befolkning, og de skal gi mulighet for varierte friluftslivsaktiviteter. Tilrettelegging krever i første omgang tilgjengelige arealer, og videre at arealene opparbeides til en god standard for ulike aktivitetsformål. I utredningen av konkrete tilretteleggingstiltak skal naturhensyn og landskapskvaliteter vurderes og hensyntas.

Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målet for friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen består av flere elementer, og framgår av Tabell 7.1.

Strategien danner grunnlag for hvilke tiltak som prioriteres innenfor dette innsatsområdet. I de følgende avsnittene detaljeres strategien nærmere for tiltaksområdene fjorden (avsnitt 7.3), øyene (avsnitt 7.4) og strandsonen (avsnitt 7.5). På bakgrunn av strategien presenteres også hvilke føringer som legges til grunn for prioritering av tiltak innen de ulike tiltaksområdene. De konkrete tiltakene innen innsatsområdet friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen for neste fireårsperiode framgår av handlingsprogrammet i kapittel 9.

Strategielementer
Sikre arealer og sammenhengende strukturer gjennom erverv, bruksrettsavtaler og regulering
Sikre attraktivitet og bruk gjennom god standard og økt robusthet (evne til å ta imot flere besøkende)
Sikre spredning av aktivitet og kanalisering av ferdsel gjennom tilrettelegging, god tilgjengelighet og informasjonstiltak
Sikre naturhensyn, landskapskvaliteter og kulturminner ved at tiltakenes konsekvenser for disse forholdene vurderes og hensyntas

Tabell 7.1 Strategielementer for friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen

7.3 Fjorden

For friluftsliv og aktivitet på fjorden, herunder padling, roing, vindsurfing, seiling og lignende, samt småbåttaktivitet, er tilgjengelighet til fjordflaten og tilrettelegging for bruk av fjordflaten av stor betydning. De overordnede prinsippene som gjelder for aktivitet i og på fjorden er nedfelt i Fjordbruksplanen (Oslo kommune, 1991). Det er per mai 2015 ikke avklart hvorvidt arbeid med å rullere Fjordbruksplanen skal igangsettes.

Kommunen ønsker å bedre tilgjengeligheten til fjordflaten gjennom å arbeide for at småbåthavner åpnes for publikum, og at de tilrettelegges for lagring og utsetting av kajakk, robåter og lignende. Det har de siste årene vært økt tilrettelegging for aktiviteter som roing og padling gjennom for eksempel utsetting av låsbare kajakkstativer ved utfartssteder langs fjorden (blant annet på Sollerudstranda), og kommunen ønsker å videreføre dette arbeidet.

Kommunen ønsker videre å tilrettelegge for bruk av fjordflaten ved å etablere to fjordsentre (ved Lysaker og ved Ljansbruket). Arbeidet med å etablere fjordsentrene er en oppfølging av kommunens Fjordbruksplan. Fjordsentrene skal blant annet ha småbåthavn, småbåtopplag, servicesenter for småbåter, maritime idrettssentre for ulike vannsporter, rutebåtanløp og lignende. De maritime idrettssentrene skal baseres på sambruk mellom de ulike vannsportene for å effektivisere bruken av arealene.

For mange er småbåttliv en viktig innfallsport til friluftsliv på fjorden, og aktuelle tilretteleggingstiltak for småbåter er småbåthavner, opplagsplasser og uthavner.

7.4 Øyene

Øyene i indre Oslofjord er populære utfartssteder, særlig i sommersesongen. Samtidig innehar øyene viktige naturverdier som må ivaretas, og bruken av øyene må tilpasses dette.

De viktigste strategielementene for å sikre naturverdiene og kulturminnene på øyene og øyenes attraktivitet og bruk er kanalisering av ferdsel, spredning av aktivitet på tilrettelagte områder og økt standard og robusthet (evne til å ta imot flere besøkende) på de typiske utfartsstedene på

øyene (i første rekke strendene). Turveiene og turstiene på øyene inngår i Bymiljøetatens turveistrategi, jfr. avsnitt 6.4.1.

Utfartsstedene på øyene har i dag en dårligere standard enn ønskelig, og det er sentralt å forbedre utfartsstedenes evne til å ta imot flere besøkende. God standard er særlig relatert til sanitærforhold, herunder vann, avløp og renovasjon, men også annen tilrettelegging for å øke utfartsstedenes evne til å ta imot flere besøkende kan være aktuell. Tilrettelegging av utfartssteder på øyene er videre av stor betydning for å skåne omgivelsene. God tilgjengelighet til utfartsstedene på øyene, gjennom informasjon og skilting, er viktig for å spre og kanalisere ferdsel for å unngå unødvendig slitasje.

Kystledhytter ved fjorden, på øyer i Oslofjorden eller på landsiden, gir et overnattingstilbud for fjordbasert friluftsliv der det skal være mulig å ro eller padle fra hytte til hytte. Kystledhyttene drives av Oslofjordens Friluftsråd, og leies ut til publikum. Medlemmer i Oslofjordens Friluftsråd får leie kystledhyttene til reduserte priser. Det er til sammen 18 kystledhytter i Indre Oslofjord, hvorav 1 er lokalisert innenfor Oslo kommunes grenser; Tiern på Hovedøya (åpner sommeren 2015). I tillegg er det en kystledhytte på Kjøholmen og tre, snart fire, kystledhytter på Håøya. Kjøholmen og Håøya eies av Oslo kommune. DNT Oslo og Omegn har også et overnattingstilbud på Oslo kommunes eiendom; Vaktmesterboligen på Langøyene. Kommunen ønsker å legge til rette for at det kan etableres flere kystledhytter eller andre utleiehytter, slik at overnattingstilbudet ved fjorden innenfor Oslos kommunegrenser bedres.

7.5 Strandsonen

På landsiden har Oslo kommune en kystlinje på om lag 50 km. Store deler av områdene nær kystlinja, Oslos strandsonen, har imidlertid vært utilgjengelig for befolkningen på grunn av havnevirksomhet, veianlegg, boliger, hytter, brygger og andre fysiske stengsler. Stadig større deler av strandsonen har blitt gjort tilgjengelig for allmennheten gjennom opparbeiding av havnepromenade og kyststistrekninger. Opparbeiding og tilrettelegging av strandsonen for ulike aktiviteter er viktig for allmennhetens bruk av strandsonen til friluftsmål.

I Oslo er badestrendene og kyststistrekningene sentrale anlegg for friluftsliv og aktivitet i strandsonen. Strandsonen utgjør også viktige områder for allmennhetens tilgang til fjordflaten og aktiviteter som fritidsfiske.

7.5.1 Badestrender

Det varierer i hvor stor grad badestrendene er tilrettelagt med for eksempel bord, grillplasser, toalettfasiliteter, aktivitetsområder (for eksempel for ballsport) og for badende med funksjonsnedsettelse. Kommunen ønsker at badestrendene skal ha god standard og være robuste i den forstand at de skal tåle økt bruk og ha evne til å ta imot flere besøkende. Kommunen ønsker at det skal gjennomføres et program med tanke på å heve standarden på mye besøkte badestrender. I dette ligger også å rehabilitere og vedlikeholde allerede tilrettelagte områder. Følgende prioriteringer legges til grunn for å oppnå dette:

- Tiltak for å bedre sanitærforholdene (toaletter, vann og avfallshåndtering) skal prioriteres
- Tiltak for å oppnå universell utforming (parkeringsmuligheter, baderamper og badetrapper) på de mest brukte badestrendene skal prioriteres
- Tiltak for å oppnå standard tilsvarende «blått flagg»-sertifisering på 1-2 badestrender skal prioriteres

7.5.2 Kyststier

Sammenhengen i og standarden på kyststien er viktig for grad av tilfredshet med kommunens kyststilbud. Det har i mange år vært jobbet med å realisere en sammenhengende kyststi langs fjorden fra øst til vest. Fremdeles gjenstår mange strekninger, og det er en prioritert oppgave å fullføre arbeidet med kommunens kyststi. For å realisere en sammenhengende kyststi, vil det løpende vurderes behov for strategiske erverv for å kunne realisere vedtatte planer. Den sammenhengende kyststien inngår i Bymiljøetatens turveistrategi, jfr. avsnitt 6.4.1.

7.5.3 Tilrettelegging for fritidsfiske

Fritidsfiske i fjorden er en aktivitet i vekst. I utgangspunktet er denne aktiviteten lite plasskrevende og kan i stor grad utøves uten noen form for tilrettelegging. For å kanalisere aktiviteten ønsker kommunen likevel å tilrettelegge for fritidsfiske på enkelte utvalgte steder.

8 Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i Marka

Marka er et verdifullt område i et aktivitetsperspektiv. Her utøves ulike former for friluftsliv, idrett og annen fysisk aktivitet. Marka gir mulighet for aktivitet hele året, både for brukergrupper som ønsker tilrettelagte områder og brukergrupper som ønsker liten eller ingen tilrettelegging. Marka har store naturverdier, og er bevart som et natur- og friluftsområde som et resultat av en bevisst kommunal politikk, med stor oppslutning i Oslos befolkning.

8.1 Status og behov

Flere typer tilrettelegging er av betydning for friluftslivs- og aktivitetstilbudet i Marka; sommer- og vintertraseer for turgåing, løping, sykling, riding og skigåing, Markastuer og andre serveringsteder, badeplasser, klatrefelt og aktivitetsområder nær de viktigste innfallsportene til Marka. I tillegg er atkomst til Marka avhengig av sammenheng med turveinettet, kollektivtilbud og T-banestasjoner, busstopp og utfartsparkeringer i nærheten av Markagrensa. Orienteringskart er også en viktig infrastruktur som benyttes både av orienteringsløpere, turorienterere, speidere og andre. Befolkningsvekst vil føre til økt bruk av Marka, særlig de bynære delene av Marka, og det vil framover være behov for å finne gode løsninger for sambruk for å ivareta brukergrupper med ulike behov og preferanser, og for å sikre naturverdier.

Kart 18, 19 og 20 i vedlegg 4 viser viktig infrastruktur for friluftsliv og aktivitet i Nordmarka og Østmarka på vinterstid per 2015; T-banestasjoner nær Marka, utfartsparkeringer, preparerte skiløyper (lysløyper, maskinpreparerte løyper og scooterpreparerte løyper) og Markastuer. Kart 21, 22 og 23 i vedlegg 4 viser viktig infrastruktur for friluftsliv og aktivitet i Nordmarka og Østmarka på sommerstid per 2015; T-banestasjoner nær Marka, utfartsparkeringer, turveier og turstier, badeplasser (med og uten universell utforming), klatrefelt og Markastuer. Kartene viser også Markagrensa og verneområder.

8.2 Mål og overordnet strategi for Marka

Det overordnede målet for Marka er at det skal tilrettelegges for varierte friluftsliv- og idrettsaktiviteter samtidig som viktige naturverdier ivaretas. Oslo kommunes overordnede strategi for å oppnå målet består av flere elementer, og framgår av Tabell 8.1.

Strategielementer
Videreutvikle sammenhengende infrastrukturer
Legge til rette for spredning/kanalisering av ferdsel og aktivitet
Øke robusthet (evne til å ta imot flere besøkende)
Styrke tilgjengelighet

Tabell 8.1. Strategielementer for friluftsliv og aktivitet i Marka

Strategien danner grunnlag for hvilke tiltak som prioriteres innenfor dette innsatsområdet. Strategielementene har ulik betydning for de forskjellige friluftsliv-, idretts- og aktivitetstilbudene

som er knyttet til Marka. Under redegjøres det nærmere for strategien knyttet til de ulike tilbudene, samt hvilke føringer som legges til grunn for prioritering av tiltak. De konkrete tiltakene for de neste fire årene listes i handlingsprogrammet i kapittel 9.

8.3 Traseer og infrastruktur

8.3.1 Ferdselstraseer

For sommer- og vintertraseene for turgåing, løping, sykling, riding og skigåing er det mest sentrale strategielementet å videreutvikle sammenhengende infrastrukturer. Dette vil videre bidra til å spre ferdsel og aktivitet i Marka. Eksisterende traseer må ha god standard for å kunne tåle økt bruk, så både opparbeiding av manglende traseer og utbedring av eksisterende er viktige oppgaver framover. Belysning vil være et aktuelt tiltak på mye brukte strekninger.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- Tiltak som gir bedre sammenheng i ferdselstraseer med utgangspunkt i de viktigste innfallsportene til Marka skal prioriteres
- Tiltak som gir bedre kanalisering av ferdselen til mindre brukte områder skal prioriteres
- Tiltak for å sikre preparering av skiløyper i snøfattige vintre (snøproduksjonsanlegg) skal prioriteres

Etablering av brede ferdselstraseer vil kunne gi større inngrep enn nødvendig. Ved planlegging av ferdselstraseer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde, dekke og opparbeiding, skal det tas hensyn til natur og landskap.

8.3.2 Orienteringskart

Orienteringskart er en infrastruktur som gjør det mulig å drive orientering, både for idrettsformål og som friluftaktivitet. Orienteringskartene bør være mest mulig oppdatert slik at «kartet stemmer med terrenget». Det er orienteringsklubbene som eier, vedlikeholder og utvikler orienteringskartene. Kommunen kan gi tilskudd til orienteringsklubber som har behov for å oppdatere sine kart. I prinsippet kan man orientere i alt terreng som defineres som utmark etter friluftsløven, så lenge man tar hensyn til ferdselsregler i verneområder. For større orienteringsløp (og andre arrangementer) skal det imidlertid søkes om tillatelse.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- Oppdatering av eksisterende orienteringskart skal prioriteres framfor utarbeiding av orienteringskart for nye områder av Marka

8.3.3 Markastuer, Markahytter og kiosker

Markastuer, Markahytter og kiosker er en sentral del av infrastrukturen for bruk av Marka til friluftsmål. Markastuer er definert som serveringssteder med eller uten overnatting, mens Markahytter er selvbetjente hytter. Ved noen av innfallsportene til Marka er det også kiosker som gir et serveringstilbud i Marka. Det er tilgang til Markastuer, Markahytter og kiosker fra de fleste innfallsportene til Marka, men noen mangler eller har lav kapasitet. Å sørge for et godt tilbud av serveringssteder der folk ferdes er det viktigste strategielementet for denne tiltakstypen. Det skal være lett tilgjengelige serveringssteder fra de viktigste innfallsportene til Marka.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- Tiltak i områder av Marka som mangler Markastuer eller andre serveringssteder skal prioriteres

8.4 Aktivitetssteder

8.4.1 Badeplasser

Badeplassene i Marka er viktige utfartsområder om sommeren. Det varierer i hvor stor grad badeplassene er tilrettelagt med for eksempel bord, grillplasser, toalettfasiliteter, aktivitetsområder (for eksempel for ballsport) og for badende med funksjonsnedsettelse. Kommunen ønsker at badeplassene skal ha god standard og være robuste i den forstand at de skal tåle økt bruk og ha evne til å ta imot flere besøkende.

Kommunen ønsker at det skal gjennomføres et program med tanke på å heve standarden på mye besøkte badeplasser. Følgende prioriteringer legges til grunn for å oppnå dette:

- Tiltak for å bedre sanitærforholdene (toaletter, vann og avfallshåndtering) skal prioriteres
- Tiltak for å oppnå universell utforming (parkeringsmuligheter, baderamper og badetrapp) på de mest brukte badeplassene skal prioriteres

8.4.2 Klatreområder

Klatring er en aktivitet som i utgangspunktet både kan drives i tilrettelagte områder og i områder som ikke er tilrettelagt. Oslo kommune har tidligere inngått avtale med klatreklubber om tilrettelegging for utendørs klatreaktivitet på to steder i Marka; i Skådalen og ved Hauktjern. Kommunen ønsker ikke å inngå nye avtaler om tilrettelegging av utendørs klatreområder i bestemte områder.

8.4.3 Aktivitetsområder

I utkastet til ny kommuneplan (Oslo kommune, 2014) foreslås det å opprette en aktivitetssone i bynære deler av Marka. I denne sonen åpnes det for større grad av tilrettelegging enn utenfor. De mest brukte innfallsportene til Marka ligger innenfor den foreslåtte aktivitetssonen, og

kommunen ønsker å tilrettelegge aktivitetsområder i tilknytning til disse innfallsportene. For å senke terskelen for bruk av bynære Markaområder, foreslår kommunen et program for å tilrettelegge aktivitetsområder nær de viktigste innfallsportene til Marka.

8.5 Verneområder og uberørt natur

For mange er tilgang til områder med urørt natur, stillhet og lav grad av tilrettelegging svært viktig for friluftsopplevelsen. I arbeidet med å tilrettelegge for friluftsliv er det samtidig av stor betydning å ta vare på denne typen arealer. Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) gir føringer for hvordan Marka skal forvaltes og regler for hvordan Marka kan tilrettelegges. Marka representerer store naturverdier og har et rikt biologisk mangfold som kommunen skal ta vare på og forvalte. Deler av Marka er vernet etter naturmangfoldloven, og skal ikke tilrettelegges.

8.6 Transportforhold og innfallsporter

Gode atkomstmuligheter til Marka er viktig for Markas tilgjengelighet. Kollektivtilbud med T-banestasjoner og bussholdeplasser i nærheten av Marka, utfartsparkeringer og turveier som leder til Marka gir god atkomst. I deler av Marka som mangler god tilgang via offentlig kommunikasjon, må denne styrkes.

Følgende prioriteringer legges til grunn for tiltak på dette området:

- I den grad det er mulig ut fra lokalgeografiske forhold, skal innfallsportene til Marka styrkes slik at gode atkomstmuligheter er jevnt fordelt langs Markagrensa.
- Kommunen skal formidle betydningen av at alle større innfallsporter til Marka har et offentlig kollektivtilbud.

Det er videre viktig at fysiske barrierer som hindrer tilgang til Marka oppstår, for eksempel ved utbygging av boliger i byggesonen helt inn mot Marka.

9 Handlingsprogram (2016-2019)

Basert på tiltaksstrategiene presentert i kapittel 5, 6, 7 og 8 er konkrete tiltak prioritert i behovsplanens handlingsprogram for perioden 2016-2019. Tiltakene er fordelt på innsatsområdene; idrett, urbant friluftsliv, friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen og friluftsliv og aktivitet i Marka. Tabellene i dette kapittelet gir en oversikt over prioriterte tiltak, og vedlegg 5 gir en videre detaljering av tiltakene. Uprioriterte tiltak fremgår av vedlegg 6.

9.1 Prioriterte tiltak: Idrett

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BGO	Vahls gate (Hangar'n)	Gjennomføring	Nyanlegg	ukjent
BFR	Frogner flerbrukshall	Forprosjekt	Nyanlegg	270 000 000
BBJ	Linderud idrettshall	Forprosjekt	Nyanlegg	120 000 000
BSR	Tokerud flerbrukshall	Forprosjekt	Nyanlegg	120 000 000
BBJ	Årvoll flerbrukshall	Forprosjekt	Nyanlegg	120 000 000
BGR	Grorud flerbrukshall (med barnehage og kulturdelt)	Konseptvalg	Nyanlegg	260 000 000
BNS	Lambertseter flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	131 000 000
BBJ	Løren aktivitetspark og flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	125 000 000
BGA	Dælenenga idrettshall	Initiering	Nyanlegg	140 000 000
BGO	Bjørвика fleridrettshall (i tilknytning til ny skole)	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BGO	Brynseng skole idrettshall	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BGO	Ensjø fleridrettshall (i tilknytning til ny skole)	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BFR	Filipstad flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BFR	Uranienborg flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	ukjent
BSN	Vestli flerbrukshall	Konseptvalg	Nyanlegg	120 000 000
BNA	Korsvoll flerbrukshall (med styrkerom og lagerrom)	Initiering	Nyanlegg	ukjent
BNS	Nordstrandhall	Initiering	Nyanlegg	ukjent
BVA	Heminghallen (lysanlegg)	Initiering	Rehabilitering	ukjent
BVA	Røahallen (idrettsgulv)	Initiering	Rehabilitering	ukjent
BNS	Ekeberghallen	Initiering	Rehabilitering	ukjent

Tabell 9.1. Prioriterte tiltak: Fleridrettshaller

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BVA	Bjørneveien innendørshall (2 gymsaler v/Gressbanen)	Forprosjekt	Nyanlegg	ukjent
OSL	Basishall i indre by	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
OSL	Basishall i byområde øst	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
OSL	Kampidrettsarena	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
OSL	Lokaler i tilknytning til flerbrukshaller (for kampsport, dancing, vekt-/styrkeløfting m.v.)	Prosjektforslag	Nyanlegg	50 000 000
BSA	Voldsløkka skatehall	Forprosjekt	Nyanlegg	112 500 000

Tabell 9.2. Prioriterte tiltak: Andre innendørshaller/aktivitetsflater

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BUN	Nordjordet minikunstgressbane	Gjennomføring	Rehabilitering	4 000 000
BBJ	Disen	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BVA	Gressbanen II	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BNS	Hallager B	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BBJ	Løren 11er	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BAL	Haugerud	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BGR	Grorud I	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BBJ	Linderud	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BGR	Kalbakken I	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BSR	Romsås/Humbleby 7er	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BAL	Ellingsrud	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BAL	Tveita	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000
BVA	Try (Midtstuen)	Prosjektforslag	Nyanlegg	15 000 000
BSN	Liabanen (v/ Holmlia jernbanestasjon)	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BGR	Kalbakken II	Prosjektforslag	Nyanlegg	10 000 000
BBJ	Løren 7er	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 500 000

Tabell 9.3. Prioriterte tiltak: Fotballbaner/kunstgressbaner

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BSN	Mortensrud cricketanlegg	Konseptvalg	Nyanlegg	40 000 000
BGA	Cricketpitch	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 000 000
OSL	Treningspitcher	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 000 000
BSA	Voldsløkka landhockey- og kunstisbane (er også oppført i Tabell 9.5)	Konseptvalg	Nyanlegg	60 000 000
BSN	Mortensrud landhockeybane	Prosjektforslag	Nyanlegg	60 000 000
OSL	Rehabilitering av friidrettsanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	
BSN	Mortensrud friidrettshall (på Mortensrud idrettspark)	Prosjektforslag	Nyanlegg	120 000 000
OSL	Etablering av friplasser	Prosjektforslag	Nyanlegg	5 500 000
BOS	Golia tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BNA	Ullevål tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BNS	Nordstrand tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BNS	Ormøya tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BOS	Haraløkka tennisbane	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BAL	Ellingsrud tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BVA	Njård tennisanlegg	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent

Tabell 9.4. Prioriterte tiltak: Andre utendørsflater/markanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
OSL	Utendørs skateanlegg i henhold til Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo		Nyanlegg	ukjent
OSL	Sandvolleyballbaner		Nyanlegg	ukjent
OSL	Streetbasketbaner		Nyanlegg	ukjent

Tabell 9.5. Prioriterte tiltak: Nærmiljøanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BFR	Frogner ishall	Forprosjekt	Nyanlegg	270 000 000
BGO	Jordal ishall	Forprosjekt	Nyanlegg	ukjent
BBJ	Hasle/Løren ishall	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BAL	Furuset Forum	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BOS	Manglerud ishall		Rehabilitering	8 000 000
BSA	Voldsløkka landhockey- og kunstisbane (er også oppført i Tabell 9.4)	Konseptvalg	Nyanlegg	60 000 000
BGR	Kunstisflate og minirink på Grorud idrettspark	Initiering	Nyanlegg	40 000 000
BVA	Gressbanen II	Initiering	Nyanlegg	ukjent
BGO	Kunstisflate for lengdeløp på Valle Hovin	Forprosjekt		264 000 000
BNS	Kunstisflater (Bydel Nordstrand)	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent
BBJ	Frogner stadion	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent

Tabell 9.6. Prioriterte tiltak: Ishaller og isflater

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BGR	Nordtvet bad	Prosjektforslag	Rehabilitering	7 000 000
BOS	Bøler bad (garderober m.v.)	Prosjektforslag	Rehabilitering	10 000 000
	Tøyenbadet		Nyanlegg	

Tabell 9.7. Prioriterte tiltak: Svømmeanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BUN	Bestumkilne ro- og padlebane	Konseptvalg	Nyanlegg/ Rehabilitering	15 000 000
BVA	Bogstadvannet (mudring)	Konseptvalg	Nyanlegg	25 000 000

Tabell 9.8. Prioriterte tiltak: Vannsportanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BBJ	Lillomarka arena	Konseptvalg	Nyanlegg	ukjent
BNB	Grefsenkollen skianlegg	Initiering	Nyanlegg	4 000 000
OSL	Etablering av snøproduksjonsanlegg på aktuelle anlegg	Prosjektforslag	Nyanlegg	2 000 000
BSH	Skileikanlegg i egnede parker	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent
OSL	Riving av hoppbakker som er i dårlig forfatning	Initiering		300 000
BNB	Linderudkollen (nytt vant og deler av spor K39)	Initiering		325 000
BNB	Linderudkollen (flytting av småbakker)	Initiering		300 000
BAL	Jerikobakken (skitrekk, lys, forlengelse)	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BSN	Leirskallen alpinbakke (utvidelse)	Prosjektforslag	Rehabilitering	ukjent
BSN	Storeåsen alpinbakke (heishus)	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent

Tabell 9.9. Prioriterte tiltak: Skianlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BVA	Holmenkollen (avfallsstasjon)	Initiering	Nyanlegg	250 000
BVA	Holmenkollen (lys i løyper og på stadion)	Initiering	Rehabilitering	2 000 000
BVA	Holmenkollen (utvidelse av snøproduksjonsanlegg)	Initiering	Rehabilitering	7 400 000
BVA	Holmenkollen (asfaltering av vei)	Initiering	Rehabilitering	600 000
BVA	Holmenkollen (vedlikehold)	Initiering	Nyanlegg	20 000 000
BVA	Holmenkollbakken (teknisk rom, varmtrom til sanitet)	Initiering		375 000
BVA	Holmenkollbakken (nytt spor)	Initiering		3 700 000

Tabell 9.10. Prioriterte tiltak: Store publikumsanlegg

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BSR	Øvre Fossum gård ridehall	Gjennomføring	Nyanlegg	11 000 000
BNS	Åsland skytebane	Forprosjekt	Nyanlegg	64 500 000
BGR	Groruddalen BMX-anlegg	Prosjektforslag	Nyanlegg	ukjent
	Sørkedalen modellflybane	Prosjektforslag	Nyanlegg	
BNS	Ekeberg (klubbhus og garderober)	Forprosjekt	Nyanlegg	18 000 000

Tabell 9.11. Prioriterte tiltak: Øvrige idrettsanlegg

9.2 Prioriterte tiltak: Urbant friluftsliv

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BSH	St. Hanshaugen	Gjennomføring	Rehabilitering	8 000 000
BUN	Frognerparken (bl.a. barokkhagen)	Forprosjekt	Rehabilitering	5 000 000
BGO	Vestre parkdrag (Tiedemannsparken-Ensjøveien)	Initiering	Nyanlegg	14 000 000
BBJ	Hovinparken	Initiering	Nyanlegg	18 000 000
BGO	Konows gt. 40 (Bakenga)	Prosjektforslag	Nyanlegg	5 000 000

Tabell 9.12. Prioriterte tiltak: Grøntområder

Ny park ved Nedre Foss er vedtatt, og deler av finansieringen er bevilget. Det er forutsatt at 20 millioner kr skal bevilges i 2016. Rehabilitering av Jesperudjordet er også vedtatt og fullfinansiert, og vil realiseres i løpet av 2016. Verdensparken på Furuset og Linjeparken på Stovner vil også ferdigstilles i løpet av 2016. Disse tiltakene er derfor ikke prioritert i handlingsprogrammet for 2016-2019.

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
OSL	Turveisatsing (prosjekt)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Rehabilitering	6 000 000
OSL	Sikre arealer til turveier (ervert, tinglyste avtaler, regulering)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Transformasjon	30 000 000
OSL	Rehabilitering av turveistrekninger	Prosjektforslag	Rehabilitering	20 000 000
OSL	Informasjonstiltak (oppdatere kartgrunnlag, utarbeide kart, merke og skilte turveinettet m.v.)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Rehabilitering	4 000 000
BVA	Folkehelsesti på Hovseter	Prosjektforslag	Rehabilitering	200 000
BBJ	Bjerkessirkelen (folkehelseløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	300 000
BAL	D10 (Smalvollen-Breivollveien)	Konseptvalg	Nyanlegg	5 000 000
BBJ	D6 (legge høyspentlinje over turveien i bakken)	Konseptvalg	Nyanlegg	28 000 000
BVA	A1 (Lysakerelva, fase II)	Prosjektforslag	Nyanlegg	12 000 000
BSN	E9 (Stenbråtveien- Skulleruddumpa)	Prosjektforslag	Nyanlegg	8 000 000
BSA	Akerselva (belysning mellom Sannerbrua og Nydalen)	Initiering	Nyanlegg	15 000 000
BBJ	D2 (overgang Dag Hammarkjolds vei)	Initiering	Nyanlegg	3 500 000
BGO	D4 (tverrforbindelse)	Initiering	Nyanlegg	12 000 000

BBJ	D6 (Vollebekk)	Initiering	Nyanlegg	2 400 000
BGR	D15 (Bredtvetområdet)	Prosjektforslag	Nyanlegg	40 000 000
BOS	Slutføring av tiltak ved omlegging av turvei ØV	Forprosjekt	Rehabilitering	300 000
BGO	Klosterenga (vassdragstiltak)	Konseptvalg	Rehabilitering	30 000 000

Tabell 9.13. Prioriterte tiltak: Turveier og vassdrags-/elvetiltak

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
OSL	Tiltak for å styrke FSU (friluftslivets samarbeidsutvalg) i bydelene	Prosjektforslag		1 500 000
BGO	Aktivitetspark i Gamlebyen	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 000 000
OSL	KVU for større lekemiljøer i Oslo øst (lokalisering, størrelse, antall)	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 500 000
BVA	Tuftepark Hovseter	Initiering	Nyanlegg	500 000
BOS	Sørli besøksgård	Initiering	Nyanlegg	13 800 000
BOS	Haraløkka (friområde for hund)	Prosjektforslag	Nyanlegg	300 000
BSN	Bjørndal (parsellhage)	Prosjektforslag	Nyanlegg	100 000

Tabell 9.14. Prioriterte tiltak: Øvrig urbant friluftsliv

9.3 Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet på fjorden, på øyene og i strandsonen

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BUN	Lysaker fjordsenter	Konseptvalg	Nyanlegg	20 000 000

Tabell 9.15. Prioriterte tiltak: Fjorden

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BGO	Hovedøya (oppgradere og rehabiliterer, fjerne forurensede masser)	Forprosjekt	Rehabilitering	173 000 000
BGO	Hovedøya (restaurere ferdselsårer)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 000 000
BGO	Heggholmen fyr (etablering av kystledhytte)	Prosjektforslag	Rehabilitering	4 000 000

Tabell 9.16. Prioriterte tiltak: Øyene

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BNS	Sæterstranda (badestige, stupebrett og ballbane)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 000 000
BUN	Bestumkilen (Maxbo-Sjølyst, kyststi)	Forprosjekt	Nyanlegg	25 200 000
BSN	Hvervenbukta-Ingierstrand (kyststi)	Forprosjekt	Nyanlegg	25 000 000
BFR	Dronninga-Dronninghavnveien (kyststi)	Forprosjekt	Nyanlegg	20 000 000
BNS	Nordstrand bad- Mosseveien 195 (kyststi)	Initiering	Nyanlegg	500 000
BNS	Malmøya (kyststi rundt øya)	Forprosjekt	Nyanlegg	100 000
OSL	Etablere områder for fritidsfiske	Prosjektforslag	Nyanlegg	100 000
OSL	Åpne småbåthavner (kajakkstativ og utsettingsbrygger)	Prosjektforslag	Nyanlegg/ Rehabilitering	500 000

Tabell 9.17. Prioriterte tiltak: Strandsonen

9.4 Prioriterte tiltak: Friluftsliv og aktivitet i Marka

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BOS	Skraperudtjern (tursti)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 500 000
BAL	Grønlihytta (turvei, utbedring av atkomst)	Prosjektforslag	Rehabilitering	3 000 000
BSN	Skyttenbrua-Deledalen (turvei)	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 500 000
BNA	Blankvannsbråten-Kobberhaugen (turvei)	Prosjektforslag	Nyanlegg	2 500 000
BAL	Ellingsrud-Mariholtet (maskinpreparert skiløype)	Gjennomføring	Rehabilitering	500 000
BVA	Strømsdammen- Strømsbråtenveien (maskinpreparert skiløype)	Forprosjekt	Nyanlegg	2 700 000
BNA	Sognsvann-Grinda (maskinpreparert skiløype)	Konseptvalg	Nyanlegg	17 500 000
BSN	Sølvdobla-Sandbakken P (maskinpreparert skiløype)	Konseptvalg	Nyanlegg	7 000 000
BNA	Lilloseter-Sinober-Burås (maskinpreparert skiløype)	Konseptvalg	Nyanlegg	13 000 000
BNA	Ullevålseter-Blankvannsbråten- Kobberhaugen-Kikut (maskinpreparert skiløype)	Initiering	Rehabilitering	4 000 000
BBJ	Vesletjern-Alunsjøen-Breisjøen (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	6 000 000
BAL	Haugerud-Lutvann-Lindeberg (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	13 000 000
BSN	Sandbakken-Bysetermosan (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	4 000 000
BNA	Hammeren-Ullevålseter (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 000 000
BSN	Grønliåsen (forlengelse av lysløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	5 000 000
BNA	Øyungslia (fra Maridalen, maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	2 000 000
BBJ	Tonsenhagen-Vannverket (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	300 000
BSN	Eriksvann-Torsmosen (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
BSR	Tangerud-Stovnerbakken (maskinpreparert skiløype)	Prosjektforslag	Nyanlegg	1 200 000
OSL	Oppdatering av orienteringskart	Prosjektforslag		4 000 000
BAL	Grønlihytta (servering)	Prosjektforslag	Rehabilitering	3 000 000
BNA	Sognsvann (servering)	Prosjektforslag	Rehabilitering	2 000 000

Tabell 9.18. Prioriterte tiltak: Traseer og infrastruktur

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BOS	Ulsrudvann (oppgradering av badeoppholdsområde)	Prosjektforslag	Rehabilitering	500 000
BOS	Kattisa (HC-toalett)	Prosjektforslag	Nyanlegg	400 000
BNA	Trollvann (oppgradering av badeoppholdsområde)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
BVA	Bogstadvannet (oppgradering av badeoppholdsområde)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
BOS	Bråten/Nøkelevann (toalett, bål plass)	Prosjektforslag	Rehabilitering	1 500 000
OSL	Samlet plan for tilrettelegging i Markas randsone	Prosjektforslag		1 000 000
BVA	Øvresetertjern (utvikling av friluft- og aktivitetsområde)	Forprosjekt	Nyanlegg	1 500 000

Tabell 9.19. Prioriterte tiltak: Aktivitetssteder

Bydel	Prosjektnavn	Fase	Nyanlegg/ Rehabilitering	Kostnadsramme (foreløpig estimat)
BNA	Brekke (utfartsparkering)	Prosjektforslag	Nyanlegg	5 000 000
BSN	Sagløkka/Skullerudkrysset (utfartsparkering)	Prosjektforslag	Rehabilitering	3 000 000

Tabell 9.20. Prioriterte tiltak: Transportforhold og innfallsporter

Referanseliste

- Bymiljøetaten. (2015). *Landbruk i byen, Bymiljøetatens faglige grunnlag til bystyremelding*. Bymiljøetaten.
- Kulturdepartementet. (2014). *Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (V-0798)*.
- Miljøverndepartementet. (2013). *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv - En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020*. Miljøverndepartementet.
- Oslo kommune. (1991). *Fjordbruksplan for Oslo*.
- Oslo kommune. (2001). *Bystyremelding 4/2001, By i bevegelse*. Bystyret.
- Oslo kommune. (2007). *Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007-2015*. Friluftsetaten.
- Oslo kommune. (2008). *Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012*.
- Oslo kommune. (2008). *Kommuneplan 2008, Oslo mot 2025*. Plan- og bygningsetaten.
- Oslo kommune. (2012). *Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016*. Bymiljøetaten.
- Oslo kommune. (2013). *Bystyremelding 2/2013, Strategi for et bedre bade- og svømmetilbud i Oslo*. Oslo kommune.
- Oslo kommune. (2013). *Cricketttilbudet i Oslo, sak 369, 22.11.2013*. Oslo kommune.
- Oslo kommune. (2013). *Folkehelseplan for Oslo 2013-2016*. Helseetaten.
- Oslo kommune. (2013). *Skolebehovsplan 2014-2024. Tid for gjennomføring*. Utdanningsetaten.
- Oslo kommune. (2014). *Oslo mot 2030 - Smart, trygg og grønn (høringsutkast)*. Plan- og bygningsetaten.
- Oslo kommune. (2014). *Plan for skatetilbud og -anlegg i Oslo, sak 266, 22.10.2014*. Oslo kommune.

Skriftlige merknader til behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026

1. Høringsperiode

Utkast til behovsplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016-2026 ble sendt på høring 04.06.2015. Frist for innsending av skriftlige merknader ble i utgangspunktet satt til 24.07.2015, men bydelene fikk forlenget fristen til 18.09.2015 for at saken skulle kunne behandles i bydelsutvalgsmøter. Andre som har henvendt seg til Bymiljøetaten og bedt om forlenget frist har også fått dette.

2. Liste over høringsinnspill

Bydeler	Bydel Bjerke (05.08.2015) Bydel Frogner (23.06.2015) Bydel Gamle Oslo (19.06.2015) Bydel Grorud (14.09.2015) Bydel Grünerløkka (18.09.2015) Bydel Nordre Aker (19.06.2015) Bydel Nordstrand (14.09.2015) Bydel Sagene (26.06.2015) Bydel St. Hanshaugen (04.09.2015) Bydel Stovner (01.07.2015) Bydel Søndre Nordstrand (18.06.2015) Bydel Ullern (26.06.2015) Bydel Vestre Aker (22.06.2015) Bydel Østensjø (24.09.2015)
Andre offentlige instanser (statlige, fylkeskommunale, kommunale)	Akershus fylkeskommune (18.09.2015) Eiendoms- og byfornyelsesetaten (02.09.2015) Helsedirektoratet (24.06.2015) Helseetaten (02.07.2015) Kultur- og idrettsbygg Oslo KF (01.07.2015) Plan- og bygningsetaten (24.08.2015) Undervisningsbygg Oslo KF (19.06.2015) Utdanningsetaten (07.08.2015) Vann- og avløpsetaten (13.10.2015)
Naturvern- og friluftslivs-organisasjoner	Alnaelvas Venner (23.07.2015) DNT Oslo og Omegn (24.07.2015) Lillomarkas venner (18.09.2015) Miljøprosjekt Ljanselva (tilsluttet Oslo Elveforum) (17.06.2015) Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (18.09.2015) Oslofjordens Friluftsråd (07.08.2015) Oslo og Omland Friluftsråd (18.07.2015) Østmarkas Venner (14.07.2015)

Idrettsorganisasjoner/ idrettslag/ISUer	Bygdø Monolitten Idrettslag (BMIL) (30.06.2015) Folkeaksjon for ny flerbrukshall på Mortensrud (24.07.2015) Høybråten og Stovner IL Friidrett (HSIL) (24.07.2015) Interessegrupper for friidrettshall på Mortensrud (01.07.2015) ISU Grünerløkka (25.06.2015) ISU St. Hanshaugen (18.07.2015) ISU Ullern (26.06.2015) ISU Østensjø (18.09.2015) Kampidrettsforbundene (20.07.2015) Lambertseter IF (23.07.2015) LYN Ski (24.07.2015) Nordtvedt rideklubb (15.09.2015) Norges Håndballforbund Region Øst (23.07.2015) Norges Tennisforbund og Tennisregion Østland Øst (24.07.2015) Oslo Fotballkrets(24.07.2015) Oslo Idrettskrets (27.07.2015) Oslo og Akershus Friidrettskretser (09.07.2015) Oslo skikrets (22.07.2015) Skeid (16.07.2015)
--	---

3. Sammendrag av høringsinnspill

Bydeler

Bydel Bjerke	BBJ viser til utsendt behovsplan og handlingsprogram, og kan ikke se at bydelens forslag er med blant de prioriterte tiltakene. De sender derfor over ei revidert liste med sine forslag. <u>BYMs merknader</u> BBJ har sendt en tabell over sine forslag, og av den framgår det at av de forslagene som har prioritet 1, 2 eller 3 er det bare ett som ikke er med i behovsplanens handlingsprogram (prioritert liste; vedlegg 5), nemlig Veitvet aktivitetsområde (kunstisflate). 9 av 10 prioriterte forslag er altså med. Resten er i vedlegg 6 Uprioriterte tiltak.
Bydel Frogner	BFR er positiv til at behovsplanens handlingsprogram har med både Frogner flerbrukshall/ishall, Filipstad flerbrukshall og Uranienborg flerbrukshall. Bydelsutvalget foreslår at ytterligere fem tiltak blir tatt inn i prioritert liste: - Rehabilitering av Frognerbadet - Svømme- og flerbrukshall Filipstad - Oppgradering/rehabilitering Huk badestrand - Treplanting/oppgradering Bygdøy allé - Permanente toaletter Paradisbukta og Bygdøy sjøbad (friområder) <u>BYMs merknader</u> Tilleggsforslagene blir vurdert ved neste rullering av planen.

Bydel Gamle Oslo	Solid forarbeid til planutkastet (KVU, møte- og innspillsfase), ryddig form, målrettete tiltak. Kvaliteten på grøntområder må ivaretas løpende for at de skal være attraktive, og det må følge vedlikeholdsmidler med nye anlegg. Bydelen vil prioritere følgende anlegg: - Oppgradering Middelalderparken - Turveg D10 Alna-Bryn + generell sikring/opparbeiding av manglende lenker - Skateboardanlegg Akerselva miljøpark/Olafiagangen - Ankomstområder Hovedøya + generelt på øyene - Flerbrukshall ved Tøyenbadet - Idrettstiltak generelt <u>BYMs merknader</u> De foreslåtte tiltakene som ikke ligger inne i handlingsprogrammet blir vurdert ved neste rullering av planen.
Bydel Grorud	Er tilfreds med at mange av bydelens foreslåtte tiltak er tatt med i handlingsprogrammet. Viser til at Groruddalen BMX-anlegg er ført opp uten kostnadsestimat. Ber om at sanitæranlegg på Kalbakkenfeltet blir tatt med som prioritert tiltak. Uttrykker bekymring for Romås bad; mener det bør prioriteres for funksjonshemma samt svømmeopplæring for skoleelever. Opplyser at bydelsutvalget enstemmig gikk mot aktivitetssoner i Marka. Er skeptisk til tiltaket om «Samlet plan for tilrettelegging i Markas randsone» fordi dette forskutterer bystyrevedtak om aktivitetssone. Bydelen foreslår at det bygges rullestolrampe ved Vesletjern (økt tilgjengelighet). <u>BYMs merknader</u> Tiltaket i Markas randsone er endret til: Aktivitetsområder i Markas randsone. BMX-anlegget er nå plassert i en portefølje av tiltak der plassering og behov skal utredes.
Bydel Grünerløkka	Vil ha flere av bydelens forslag til tiltak inn i handlingsprogrammet. Foreslår at det utvikles en indikator som synliggjør det reelle behovet for idrettsanlegg i bydelene (inn i kap. 3.2). Det er få tilgjengelige tomter i indre by. Det bør kompenseres med flere nærmiljøanlegg. Bydelen vil også prioritere sammenhengende grøntkorridorer (sentrum-Marka)/gang- og sykkelveger. Vil ha realisert alle parkene i VPOR for Løren (Hovinparken, Løren aktivitetspark, Lille Løren park, Møllerparken, Pensjonsparken). Peker også på behovet for å utvide Vulkanhallen samt å bygge flerbrukshall ved Dælenenga, inkl. kampsport (inn i handlingsprogrammet). Bydelen vil også prioritere gjenåpning av Sagene bad, gang- og sykkelveg langs Alnabanen og parkbru mellom Løren og Økern. Korrigeringer av planen: - Løren aktivitetspark/flerbrukshall ligger i bydel Gamle Oslo, ikke Bjerke - Jibbeparken i Grünerhagen park kan legges inn i kart 9 (Vinteridrett Indre by)

	- Flerbrukshall ved Teglværket skole kan legges inn i kart 1 (Innendørsflater Indre by) <u>BYMs merknader</u> Vi takker for oppdatering av fakta i planen. Suppleringsforslag blir vurdert ved neste rullering av planen.
Bydel Nordre Aker	Peker på at effektmål med indikatorer blir viktig for å styre utbygging av anlegg dit behovene er størst. Mener at kommunale anlegg har fått uforholdsmessig stor plass i handlingsprogrammet sammenliknet med klubbaserede anlegg. Viser til Lyn FSK, med stor mangel på spilleflater, Skeids planer for kunstis på Nordre Åsen og hallplaner på Korsvoll. Bydelen har også svært aktive tennisklubber. Bydelen prioriterer (strengt): - Flerbrukshall Korsvoll - Kunstis- og kunstgrasanlegg Nordre Åsen - Rehabilitering av kunstgras Kringsjø - Tennishall Disenjordet <u>BYMs merknader</u> Flerbrukshall Korsvoll ligger inne i handlingsprogrammet. Resterende forslag blir vurdert ved neste rullering av planen.
Bydel Nordstrand	Behovsplanen viser på en god måte hvor prekær anleggssituasjonen i Oslo er, og at det kreves et kraftig anleggsloft. Støtter langsiktige samarbeidsstrategier, men medvirkningsprosessen må bli bedre. Flerbrukshall på Lambertseter må prioriteres. For øvrig er dette tiltaket i prosjekteringsfase, ikke KVVU. Vedlikehold av eksisterende idrettsanlegg/haller må prioriteres. <u>BYMs merknader</u> Flerbrukshall på Lambertseter ligger i handlingsprogrammet. Det sjekkes/avklares hvor langt prosjektet er kommet. Vedlikehold må sikres gjennom ordinær budsjettbehandling, ikke behovsplanen.
Bydel Sagene	Peker på at bydelen er for dårlig prioritert i planen, gitt at den er Oslos tettest befolkede, og at kun ett av bydelens 22 prioriterte tiltak ligger inne i handlingsplanen, 8 er uprioriterte tiltak og 13 mangler på listene. Bydelen prioriterer følgende i høringsrunden: - Voldsløkka del 1: Må finansieres/gjennomføres som én plan, med alle tiltak inkludert. Sagene klubbhus, turveg og utendørs skateanlegg må derfor inn i handlingsprogrammet. - Detaljregulering Voldsløkka del 2: Oppstart snarest, med kampanne med tribuner og garderober samt OBIK-hall (flerbrukshall). - Nærmiljøanlegg: Særlig viktig for barn og unge. Alle de foreslåtte - Bjølsenbanen, Haarklous plass, Arkitekt Rivertz' plass, Iladalen og Sandaker ballplass - må inn i planen.

	- Gjenåpning Sagene bad: Oslo kommune bør kjøpe den og bruke til opplæring for elever. Vurdere omregulering til svømmehall ved Nordpolen skole. Støtter tiltaket med bedre belysning langs Akerselva. <u>BYMs merknader</u> At mange av bydelens forslag mangler i oversiktene skyldes en svikt i BYM. Disse vil bli lagt inn i uprioritert liste.
Bydel St. Hanshaugen	Ønsker at bydelen prioriteres når det gjelder bygging av flerbrukshaller i indre by og ved etablering av friplasser og nærmiljøanlegg. Vil også ha tydeligere fokus på tilrettelegging for uorganisert aktivitet/leik og på utvikling av parker. <u>BYMs merknader</u> Nedre Foss blir en aktivitetspark for bl.a. bydel St. Hanshaugen.
Bydel Stovner	Positiv til omlegging til objektiv behovsplan; forståelig målstruktur, men etterlyser tydeligere prioritering mellom ulike typer anlegg. Ang. indikatorer etterlyses en norm for når et mål er nådd, f.eks. barnunge/idrettshall. Behov må også ses i lys av levekår i byområder/bydeler, dvs at noen områder trenger bedre dekning av anlegg og tilbud enn andre. Bydelen er tilfreds med at flerbrukshaller på Toketrud og Vestli, ridehall på Øvre Fossum gård og forlenga lysløype i Gjelleråsmarka er prioritert. Bydelen sakner imidlertid to prosjekter: - Områdebad Stovner: Vedtatt i bademeldinga og prioritert av bystyret, KVVU er ferdig - Haugenhallen: Prioritert av bystyret i skateplanen, finansiert i revidert budsjett 2014 Viser videre til bydelens store behov for mer hallkapasitet, og omgjøring av Jordan fabrikkers lager til idrettshall prioriteres høyt. Dette tiltaket er for øvrig ført opp flere ganger i uprioritert liste. Mangler/feil i behovsplanen: - Oppgradering Jesperud kunstgras (finansiert) mangler i tiltakslistene - Ny forbindelse over E6 mangler i tiltakslistene - Vestli flerbrukshall ligger ikke i Søndre Nordstrand <u>BYMs merknader</u> Feil i lister/oversikter blir korrigert. Områdebad på Stovner er tatt inn i handlingsprogrammet.
Bydel Søndre Nordstrand	Foreslår en lang rekke tiltak både innen idrett og friluftsliv (prioritering i parentes): - Flerbrukshall Mortensrud (1), Bjørndal (4), Holmlia (7), oppgradering Holmliahallen (2), nytt kunstgras hockey Mortensrud (3), trimapp. uorg. idrett på alle idrettsarenaer (5), innendørs treningsarena på Motorsenteret (6), 3-erballbinge Holmlia (8), klubbhus/garderobe ved hockeybanen Mortens-

	rud (9), lys rundt hele lysløypa Bjørndal (10), utvide rundløype Bjørndal (11), ny Mortensrud 2 kunstgrasbane (12). - Gjentar forslag spilt inn til Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016 som ikke er prioritert i behovsplanen: Kunstgras Mortensrud, rundløype rulleski Bjørndal, tennisbane (2) m/lys Prinsdal, kunstisbane Holmlia, terrengløype m/lys Lusetjern, garderober + lysanlegg fotballbaner Bjørndal, oppgradering klubbhus Hauketo, flerbrukshall m/3-4 flater Mortensrud, utvide/oppgradere klubbhus tennis Prinsdal. - Vil ha helårsbålplasser med i planen; på den nedlagte skytebanen på Prinsdal, på Bjørndals side av Grønliåsen og i Markas randsone ved Dal-Brenna. - Feilplasserte tiltak i Resultatvurdering av Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016: Verken Voldsløkka matchbane eller Haugenhallen er i bydel Søndre Nordstrand, mens Åsland skytebane er i bydel Søndre Nordstrand. Rehabilitering av kunstgrasbanen på Mortensrud (forrige plan) bør inn på prioritert liste. - Feil i handlingsprogrammet: Liabanen ligger i Søndre Nordstrand, Vestli flerbrukshall ligger ikke i Søndre Nordstrand. Mortensrud landhockeybane er oppført som prioritert tiltak med 60 mill, mens ISU ønsker seg kunstgras og klubbhus (uprioritert). Flerbrukshall på Mortensrud ikke med i handlingsprogrammet, derimot friidrettshall. Flerbrukshall bør med. - Stall Prinsdal-Grønliåsen: ridesti er uprioritert, men var prioritert i 2013-2016-planen. <u>BYMs merknader</u> Feil i lister og handlingsprogram blir rettet opp. Flerbrukshall Mortensrud er tatt inn i handlingsprogrammet. Øvrige forslag blir vurdert ved neste rullering av planen.
Bydel Ullern	Lite tilfreds med etablering/rehabilitering av anlegg i bydelen. Idrettsprosjekt etter prioritet: - To fleridrettshaller inkl. kampsport Ullern idrettspark - Tennis-fleridrettshall Madserud - Ro- og padlebane Bestumkilen - Fleridrettshall Makrellbekken - Svømmeanlegg Bestumkilen - Fleridrettshall Smestad - Kunstgrasbane 7-er Nedre Silkestrå - Regulering regattabaner Lysakerfjorden - Balløkke og skileikbakke Bestum skole, Blokkajordet - Kunstgrasbane Hullebergmyra - Tennishall Bestumkilen - Omregulering for å etablere ny hall Nordjordet For friluftsliv gjentas forslagene fra høring av planen for 2013-2016 (prioritert rekkefølge): - Turveg A1 opparbeides og skiltes, med karakter av sti

	- Tilgjengelighet til Dronningfossen og Bjørneboddammen + turveg Gullkroken-Smestaddammen (Hoffselva) - Omlegging av turveg A3 nedenfor Hoff gård, opphøyd gangfelt i Hoff sveien og kort turvegstump vestover mot Kikkut for å forbinde A3 med A4. Skilting av turvegen på utydelige strekk. - Omlegging av turveg A4 nordover fra St. Edmunds vei + mulig forlengelse sørøstover - Turveg A9 opparbeides med sti nord for Åsjordet stasjon - Anlegge slakere trasé for turveg B1 vest for elva fra Drammens veien mot Vigelandsanlegget - a) Sikre bratt sidedsti til turveg A3 (opp til Husebybakken) med rekkverk - b) Opparbeide grusveg for sti opp til Smestad skole (etter undergang Hoff sveien) v/turveg A3 <u>BYMs merknader</u> Ro- og padlebane Bestumkilen og turveg A1 (gangbruer over Lysakerelva) ligger inne i handlingsprogrammet. Øvrige friluftstiltak blir lagt inn i uprioritert liste.
Bydel Vestre Aker	Vil ha bydelens prioriterte tiltak med i handlingsprogrammet. Det betyr: Garderobeanlegg ved Voksen Kunstgress, endring fra grus til kunstgras Gressbanen, snøanlegg og forlenge lysløype Sørkedalen, klubbhus og garderobeanlegg Heming, tennishall og utendørs tennis Midtstua, utskifting av kunstgras Røa idrettsplass og Vestre Aker skiklubb, utvidelse til 11-erbane Husebybanen, garderobeanlegg Bogstad vinterpark, Fotballbane Midtstua, flerbrukshall Ready, grusbane v/Voksen skole, rideanlegg Nordmarka ryttersport, rehabilitere Jokerbanen (fotball), barneskianlegg Voksenjordet, utvide skianlegg Hemingseter, bueskytterbane Husebyskogen, rehabilitere tennisanlegg Heming, tuftepark Hovseter. Utover dette ønsker bydelen at modellflyplass i Sørkedalen også tas med. <u>BYMs merknader</u> Forslagene blir vurdert ved neste rullering av planen.
Bydel Østensjø	Solid arbeid med KVV, møter med aktører, innspillsfase osv. Planen har en ryddig form, og er gledelig målrettet. Peker på at av bydelens 10 prioriterte tiltak (5 på idrett og 5 på friluftsliv) er bare tre med i handlingsprogrammet (Haraløkka delprosjekt tennis, utfartsparkering Sagstua, opprusting toalett/bålplasser Nøkle vann). Derimot er det med 10 tiltak som bydelen ikke har prioritert, 4 på idrett, 6 på friluftsliv. Framhever fem tiltak i handlingsprogrammet: Sørli besøksgård, omlegging turveger Østensjøområdet, toaletter/bålplasser Nøkle vann, gjenåpne tursti Skraperudtjern, utfartsparkering Sagstua/Skulleruddumpa. Beklager at ikke hallprosjekter i bydelen er prioritert. Bydelen foreslår at Plogveien 99 på Manglerud (nedlagt barnepark) vurderes som nytt dressurområde (friområde) for hund. I tillegg bes det om at både Skredderløkka (Nøkle vannsv. 2) og turområdet nedenfor Østmarksetra vurderes.

	<u>BYMs merknader</u> Rehabilitering Skullerud idrettsanlegg, som bydelen har prioritert på topp, er nå med i handlingsprogrammet.
--	--

Andre offentlige instanser

Akershus fylkeskommune	Behovsplanen er et solid styringsredskap. Prioriterte innsatsområder samsvarer godt med utfordringer og behov i Akershus. Fylkeskommunen utarbeider regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv for 2016-2030, og det har vært kontaktmøter og gjensidige innspill i de to planprosessene, noe som vurderes som svært verdifullt. Anbefalinger om fysisk aktivitet, tiltak i Marka og langs fjorden og en anleggsdekning som skal følge befolkningsveksten er i stor grad sammenfallende med planen for Akershus. Videreutvikling av nettverk med kommuner og interesseorganisasjoner er viktig for Akershus, og det er ønskelig med en felles arena med Oslo. Det kan f.eks. være en årlig idretts- og friluftslivskonferanse, videreføring av kontakt om spillemiddelordningen osv. Det bør også samarbeides over fylkesgrensene om regionale idretts- og friluftsanlegg (lokalisering, finansiering, spillemidler). Sammenknytting av turvegnett, skiløyper og kyststier er også veldig aktuelt. For Oslos eiendommer i Akershuskommuner (Håøya, Ingierstrand, Marka i Nittedal) er samarbeid med fylkeskommunen i tillegg til kommunene aktuelt. <u>BYMs merknader</u> Vi noterer det store sammenfallet i mål og strategier for de to planene, og ønsket om samarbeid om regionale anlegg og sammenbinding av tur- og løypenett.
Eiendoms- og byfornyelsesetaten	Kommunen har svært begrensede tomteressurser til anlegg, konsentrert om Søndre Nordstrand og deler av Groruddalen. I viktige transformasjons-, utviklings- og pressområder er det derfor nødvendig med erverv eller bygging på privat grunn. EBY gjennomfører strategiske kjøp på oppdrag fra BYU, særlig til skolebygg, inkl. flerbruks-haller, samt noen strandeieendommer. Behovsplanene bør ha lengre tidsperspektiv for å gjøre det lettere for EBY med langsiktige kjøp og sambruk av arealer på tvers av sektorer (effektivisering av arealbruk). Ser det som aktuelt med erverv knyttet til å opparbeide idrettshaller/anlegg, grøntområder og kyststi. Det er også et betydelig potensial i å bruke utbyggingsavtaler (transformasjonsområder), f.eks. til parkoppgradering og nærmiljø/idrettsanlegg. Koordinering av aktører viktig; det bør behandles i behovsplanen. EBY mener behovsplanen bør se utover idrett og friluftsliv, bl.a. barnehager, kulturstasjoner, anlegg til skoler; for å kunne utløse/realisere sambrukseffekter. Luf-ter tanken om tverretattlig utbyggingsforum, og foreslår at BYM lager en strategi for å kartlegge/sikre areal til idrett og friluftsliv i transformasjons/utbyggingsområder. Ønsker et handlingsprogram med tydeligere prioritering og finansierings/gjennomføringsløsninger. EBY er overrasket over forslaget om

	landhockeybane på Mortensrud; i arbeidet med områdeutvikling er det cricket som fremmes. <u>BYMs merknader</u> BYM tar til etterretning EBYs forslag og innspill om langsiktighet og tverretattlig samarbeid. Det bør innarbeides ved neste rullering av planen. Vi vil søke å avklare om landhockey eller cricket er mest aktuelt på Mortensrud.
Helsedirektoratet	Positivt at kommunen løfter fram dette viktige området. Planen må ses i sammenheng med folkehelse, fysisk aktivitet og folkehelseloven. Direktoratet løfter fram sju momenter som bør vektlegges videre i prosessen: Folkehelseloven (drøfting av kommunens folkehelseutfordringer, iverksette nødvendige tiltak, samarbeide med frivillig sektor), tverrsektorielt samarbeid (handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009, veileder i lokalt folkehelsearbeid, sikre arealer), nasjonale anbefalinger fysisk aktivitet og stillesitting, velferdsgevinst, hva skal vi prioritere, involver bredt, aktivitetsnivå i befolkningen. <u>BYMs merknader</u> Forslagene kan eventuelt vurderes ved rullering av planen, men punktene er relativt generelle, og mye av ansvaret ligger hos Helseetaten.
Helseetaten	Godt gjennomarbeidet forslag, med bra prioritering av anlegg. Støtter planens forslag om å vurdere hvordan flerbrukshaller kan dekke lokale behov. Peker på at tilrettelegging for egenorganisert aktivitet kan gi økt fysisk aktivitet for alle grupper. Eksempler er nærmiljøanlegg og lekeplasser. Ønsker flere prioriterte tiltak for barn, funksjonshemma og eldre innen urbant friluftsliv. Ved tverrsektorielt samarbeid med skolesektoren må det settes krav til utearealer. <u>BYMs merknader</u> Vi registrerer ønsket om flere nærmiljøtiltak; det vurderes ved første rullering av planen.
Kultur- og idrettsbygg Oslo KF	Savner Mortensrud flerbrukshall (KVU klar) og Stovner bad (KVU klar) i handlingsprogrammet. <u>BYMs merknader</u> Mortensrud er nå lagt inn i planen som flerbruks/friidrettshall, og Stovner bad er lagt inn som kostnadskrevende programsatsing utenom planen.
Plan- og bygningsetaten	Et nyttig dokument som synliggjør behov for tverrsektoriell samordning av planer og budsjetter. Bra med klare, målbare resultatmål, tilknyttede måleindikatorer og realiserbart handlingsprogram. Det er et mål at anleggsdekningen skal følge befolkningsveksten, målt ved antall barn + unge/anleggsflate. Denne indikatoren fanger altså ikke opp alle aldersgrupper. Målet om bredde i anleggstilbudet har som indikator antall realiserte anlegg for nye aktivitetstrender. PBE foreslår at også antall aktivitetstyper måles (avdekke om nye aktiviteter

	fortrenger gamle). Tilgang til grøntstruktur skal måles ved andel innbyggere ≤ 300 m fra grøntområde på 1000-5000 m², og ≤ 500 m fra grøntområde > 5000 m². I kommuneplanen brukes 250 m som grense for små grøntområder, og det er ønskelig at behovsplanen følger kommuneplanen. Egnethet som kriterium bør eventuelt droppes. Indikatoren fanger heller ikke opp belastningen på hvert område, som blir større ved fortetting. Effektmålene for fjorden og Marka har med at viktige naturhensyn og landskapskvaliteter skal ivaretas, mens indikatorene ikke måler dette. PBE foreslår noen prinsipper tatt inn i planen for å sikre at det tidlig blir lagt vekt på hvordan nye anlegg skal brukes: Anleggstyper, sambruk/ flerbruk (skole, kultur, egenorganisert), lokalisering (nær kollektivnett, parker og eksisterende anlegg), nærmiljø, utforming (landskapstilpasning, off. tilgjengelig 1. etasje, god energiløsning). Etaten spør om kanalisering til lite brukte områder er bra, da slike gjerne bør holdes uten inngrep. Manglende enker i turvegnettet bør samsvare med arealdelen av kommuneplanen. Oppfølging av Havnepromenaden, f.eks. opparbeiding av Frognerstranda, savnes. Etablering av sekkeposter bør vurderes. <u>BYMs merknader</u> Vi vil samordne indikatorer i behovsplan og kommuneplan, og vurdere de nye indikatorene PBE foreslår. Prinsippene som foreslås tatt inn blir vurdert ved rullering av planen.
Undervisningsbygg Oslo KF	Støtter forslaget om å prioritere flerbrukshaller på Tokerud, Årvoll, Uranienborg, Brynseng skole og Bjørnveien/Gressbanen. Foreslår i tillegg å ta inn Refstad flerbrukshall og ny Haugerudhall. Det opplyses at det er gjort utredning om nytt lokalbad ved Manglerud skole, og at kunstgrasbanen ved Hasle skole vil være stengt 2017-2019 pga. ombygging av skolen. <u>BYMs merknader</u> Vi merker oss Undervisningsbyggs nye forslag, og vil vurdere om de får plass i årets plan eller må vente på første rullering.
Utdanningsetaten	Støtter tanken om å se anleggs- og arealbehov på tvers av sektorene. Etaten legger ved bygging av nye skoler opp til flerbrukshaller framfor gymsaler der det er mulig. BYM bør ha ansvaret for å kartlegge behov for idrettsanlegg/haller og tilleggsfunksjoner/rom knyttet til haller (f.eks. styrkeløft, kampsport, turn, dans, bordtennis). Ved nye skoler skal også bad vurderes, jf Bademeldingen. Skolenes utearealer tilrettelegges for mange ulike aktiviteter. I transformasjonsområder bør BYM definere behovet for idrettsanlegg, men UDE kan være operativ bestiller. Etaten støtter forslaget om et utviklingsprosjekt BYM-UDE for å samordne planer for haller og bad. Langsiktig arealplanlegging må skje på tvers av aktuelle etater. Foreslår at flerbrukshall ved Refstad skole må prioriteres. For flerbrukshaller er oversikt over når de er planlagt ferdig lagt inn.

	<u>BYMs merknader</u> Vi merker oss at flerbrukshall ved Refstad skole ønskes tatt inn. Dette vil bli vurdert.
Vann- og avløpsetaten	Generelt er det lite oppmerksomhet i planen om hvordan man skal tilrettelegge for nye idrettsarenaer uten at det går på bekostning av det ytre miljø. Kapittel 1.3: mangler henvisning til Byøkologisk program 2011-2026, Klima- og energistrategi for Oslo kommune, Hovedplan avløp og vannmiljø og Strategi for overvann. Kapittel 1.3: Markaloven og naturmangfoldloven er ikke kommunale, men berører i stor grad friluftslivet og planene for Marka og bør omtales. Kapittel 1.4: det er positivt at VAV er nevnt som en sentral aktør i koordinering, videre oppfølging og rullering av planen. Det er helt nødvendig at VAV deltar i det videre arbeidet og at viktige hensyn som sikkerhet i drikkevannsforsyningen og vannkvalitet i vassdrag og fjord blir ivarettatt på en faglig forsvarlig måte. Kapittel 4.1: Samarbeid i den langsiktige arealplanleggingen. Her må VAV nevnes. Vi foreslår følgende tekst: 'VAV har ansvar for drikkevannsforsyning og for at håndtering av avløp ikke forurensar byens vassdrag og fjorden. VAV har ansvar for å koordinere kommunens arbeid gjenåpning av bekker og elver og overvann. VAV utarbeider overordnede planer for gjenåpning av bekker og elver i samarbeid med de andre etatene, deltar i kommunens planarbeid og gjennomfører prosjekter i egen regi og i samarbeid med andre kommunale og private aktører.' Kapittel 5: I beskrivelsen av alle typer idrettsanlegg er hensyn til ytre miljø utelatt. Det er mulig dette kommer inn under den mer konkrete planleggingen av hvert enkelt anlegg, men burde vektlegges allerede i behovsplanen for å sikre at det blir tatt med videre. Kapittel 5.4.1 Fotballbaner/kunstgressbaner: Her savnes en vurdering av hvor vidt det finnes miljømessig bedre alternativer enn det tradisjonelle kunstgresset som er fylt opp med oppklippede dekk og dermed utgjør et potensielt miljøproblem for vassdragene. Kapittel 6: Tiltaksstrategier for urbant friluftsliv. Her bør det avsettes et eget underkapittel eller avsnitt om vassdragstiltak. Vi foreslår at kapittel 6.4 Turveier får tittel 6.4 Turveier og vassdrag med underkapittel 6.4.3 Vassdrag. VAV vil bidra med en kort tekst til dette. Kapittel 7: Det bør vektlegges at kommunen ikke må tilrettelegge for vannaktiviteter (herunder bading) uten at dette er koordinert med VAV og HEL. Tilrettelegging for friluftaktivitet ved fjorden innebærer at det også må anlegges tilfredsstillende sanitærforhold (vann- og avløpshåndtering).

	Kapittel 8: Tiltaksstrategier for friluftsliv og aktivitet i marka. Hensynet til sikkerhet i drikkevannsforsyningen er sentral ved bruk og tilrettelegging for friluftsliv- og idrettsformål. Vi foreslår at første setning i kapittelet 8.2 gjenspeiler dette. Vi foreslår følgende tillegg: Det overordnede målet for Marka er at det skal tilrettelegges for varierte friluftsliv- og idrettsaktiviteter samtidig som viktige naturverdier <u>og hensynet til sikker vannforsyning ivaretas</u>. Videre bør drikkevannsrestriksjonene også nevnes i kapittel 8.5. Verneområder og uberørt natur. I kapittel 8.3.3. Markastuer foreslår vi at det prioriteres å legge til rette for bedre sanitærforhold der vannforsyningen påvirkes negativt (sjekkes mot kart over drikkevannskildenes restriksjonsområder). Tilsvarende sjekk på kart bør gjøres for badeplasser. VAV vil bidra med en tabell over prioriterte vassdragstiltak til handlingsprogrammet samt en kort tekst til tabellen om finansiering av tiltak.
--	---

Naturvern- og friluftslivsorganisasjoner

Alnaelvas Venner	Er opptatt av at det bør satses på turveger, og at de har en viktig funksjon som forbindelseslinjer langs Alna med sidebekker. Foreningen kommer med to konkrete turvegforslag: - D10 Kværner-Middelaldervannspeilet; med detaljert traséforslag (på kart) - D10 forbi Alnabruterminalen; illustrert ved skisse (krever delvis omregulering) <u>BYMs merknader</u> Vi noterer oss de konkrete og interessante forslagene, som det er naturlig å vurdere ved neste rullering av planen.
DNT Oslo og Omegn	Etterlyser synliggjøring av frivillige organisasjoners tilbud, f.eks. det omfattende sti- og hyttenettet i Oslomarka som DNT OO organiserer. Dette er en viktig og mye brukt infrastruktur. Det burde også være rom for å støtte denne virksomheten økonomisk. Foreslår vintertraseer for gående, der det også er mulig å sykle. Peker på behov for å knytte sammen turveg og tursti. Foreslår å bruke ≤ 500 m til turveg som indikator, og at omfanget av stier blir et effektmål. Kommunen bør ikke avvise tilrettelegging av nye områder for klatring. <u>BYMs merknader</u> Vi er enig i at sti- og hyttenettet er et viktig og godt tilbud til kommunens befolkning, og dette bør omtales i planen. Økonomisk støtte til arbeidet vil bli vurdert. Vintertraseer for gående (og evt. syklende) vil bli vurdert, evt. ved neste rullering av planen. Vi noterer oss også forslagene til nye indikatorer og effektmål.

Lillomarkas venner	Peker på at nmls kap. II og § 7 ikke ser ut til å være fulgt. Det er etter foreningens syn helt nødvendig å gjøre vurderinger etter nlm, og planen bør ikke behandles før det er gjort. Refererer til BYMs brukerundersøkelse for Marka (2011), som viser at bruken har økt, i Lillomarka mer enn i resten. 4 av 5 bruker Marka for å gå tur og oppleve natur, stillhet og ro, altså enkelt friluftsliv. Flertallet er dessuten svært opptatt av å ta hensyn til biologisk mangfold. Dette rimer dårlig med det som ser ut til å være planens hovedmål, nemlig storstilt tilrettelegging og mange nye anlegg. Friluftsliv har ikke behov for tilrettelegging utover stier og løyper. Vi bør heller lære opp barn til enkelt og bærekraftig friluftsliv. Effektmålene preges av hvor mye aktivitet det skal tilrettelegges for, mens naturen selv er det beste grunnlag for aktivitet. Det bør legges inn indikatorer som måler ivaretagelse av ikke-tilrettelagt natur og arts mangfold. Tilrettelegging for idrett får uforholdsmessig mye plass og ressurser, også i Marka. Foreslår at oppkjøp av skog for å hindre flatehogst blir et tiltak i handlingsprogrammet (motvekt til idrettsanlegg). Foreningen har følgende konkrete innspill: - Tiltak innen ferdselstraseer: Holde åpent og rydde et variert skiløypenett (inkl. naturløyper) - Grefsenkollen skianlegg: Det er verneverdige naturområder på begge sider av dagens anlegg (skog), og anlegget må ikke utvides inn i disse naturområdene - Lillomarka arena: Skeptisk til belysning langs løypetraseene i skogen, mener Badedammen ikke må tappes så mye at det er farlig å gå på ski over isen, og går mot asfalterte traseer utenfor arenaområdet. - Turveg D15 (Bredtvetomr.): Svært fornøyd med at tiltaket er prioritert. Bør krysse Tr.-heimsveien med bru/undergang, og opparbeides videre til turveg langs Rødtvet gård - Turveger inn mot Marka bør ha enklest mulig tilrettelegging = utgjøre grønn korridor - Samlet plan for tilrettelegging i Markas randsone: Ser ut som forskuttering av aktivitetssona. Vil ha forklaring på hva som ligger vi tiltaket. - Går ut fra at Groruddalen BMX-anlegg blir lagt utenfor Marka <u>BYMs merknader</u> Nml blir vurdert når prosjektene kommer i utredningsfase, dvs. konseptvalgutredning og forprosjekt. Vi registrerer ønsket om indikatorer som måler urørt natur og arts mangfold. Tiltaket om en samla plan for tilrettelegging er nå endret til: Aktivitetsområder i Markas randsone. Tiltaket er for øvrig foreslått av NOA, og er tenkt å samle anlegg/aktivitet på noen få og lite sårbare områder.
Miljøprosjekt Ljanselva (tilsluttet Oslo Elveforum)	Gir full støtte til de tre tiltakene som berører Ljanselvas nedslagsfelt: Turveg E9 Stenbråtveien-Skulleruddumpa, Sikring/gjenåpning av tursti langs Skraperudtjern og Sagløkka, utfartsparkering. Turvegsatsing gir bedre folkehelse.

	<u>BYMs merknader</u> Vi noterer merknadene til Miljøprosjekt Ljanselva.
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus	Mener dette er en ensidig anleggsplan uten forståelse for friluftslivets egenart, som ikke kan danne grunnlaget for forvaltning av grønne områder i Oslo. Kalles en behovsplan, men er ei ønskeliste for alle anleggskrevende aktiviteter. Savner en strategi for forvaltning av natur og grønne områder, og en analyse av tiltakenes virkning på naturen. Følger ikke nmls kap. II og prinsippene i lovens §§ 8-12. Derfor må planen trekkes tilbake. Mener forslaget om en samlet plan for bruken av Markas randsonen i utgangspunktet er godt, men den kan ikke baseres på manglende forståelse for friluftslivets egenart. Lite hensiktsmessig med felles plan; idrett overkjører friluftsliv. Enkelt friluftsliv der natur er arenaen dominerer i Oslo, og vedlikehold og videreutvikling av enkel tilrettelegging er virkemidlene for økt bruk. Tyngre idrettsanlegg i Marka fortrenge friluftsliv. Friluftslivstiltakene preges av målbarhet/kvantitet, mens kvalitet er fraværende. Uorganisert bruk av Marka er svært stor, og motivasjonen er fottur, oppleve natur, stillhet og ro, drive fysisk aktivitet og gå på ski. Tilrettelegging for nye brukergrupper bør ikke spres utover i Marka, men konsentreres til de mest brukte innfallsportene. Framhever Mål og retningslinjer for forvaltning og drift av Oslo kommunes skoger som et forbilde, der friluftsliv og vern er bærebjelken. <u>BYMs merknader</u> Nml blir vurdert når prosjektene kommer i utredningsfase, dvs. konseptvalgutredning og forprosjekt. Dette er en tiltaksplan, ikke en plan for å sikre områder. Mål og retningslinjer for kommuneskogen er nå til revisjon og vil ivareta slike hensyn. Forslaget om en samla plan for bruk av Markas randsona kommer fra NOA. Det er endret til: Aktivitetsområder i Markas randsonen, og er nettopp tenkt å samle anlegg/aktivitet på noen få og lite sårbare områder.
Oslofjordens Friluftsråd	Viser til at KVV og behovsplan har blitt grundige dokumenter som synliggjør reelle behov for anlegg og arealer. Ønsker at stinett og friområder på hytteøyene i større grad merkes og tilrettelegges. Båtopplag på Gressholmen bør sommerstid vurderes brukt til friluftsliv. Støtter vektlegging av sanitærforhold på øyene.. Vil ha program for å heve standarden på badestrendene. Peker også på videreutvikling av kommunens friområder på Håøya og i Oppegård, samt behovet for å erverve bebygde områder og øke tempoet i kyststiprosjektet. OF ber om en brukerundersøkelse av befolkningens bruk av kysten/fjorden, slik det er gjort for Marka. Støtter forslaget om Heggholmen fyr som kystledhytte, og etablering av fjordsenter på Lysaker (men vil ha alternativ plassering utredet). Støtter foreslåtte tiltak om utsetting av kajakkstativ, tilrettelegging for fritidsfiske (f.eks. brua til Ulvøya) og turvegsatsinga. Etterlyser ny fjordbruksplan, og vil ha fjordrelatert forum/møtearena der frivillige organisasjoner kan delta. Vil ha enklere prosedyrer for foreningers bruk av kommunens friområder til arrangement. Ønsker at arbeidet

	med å etablere sammenhengende grøntkorridorer fra sentrum til Marka styrkes. <u>BYMs merknader</u> Forslaget om egen brukerundersøkelse for kysten/fjorden bør følges opp. Etaten har en egen spørreundersøkelse om folks tilfredshet med kommunens ulike tilbud som gjennomføres to ganger/år. Her kan det være aktuelt å legge inn spørsmål om bruk av fjorden.
Oslo og Omland Friluftsråd	Mener at planen i hovedsak vil bidra til et løft for friluftslivet i byen. Savner klargjøring av økonomiske rammer og tydeligere prioritering av tiltak. OOF ønsker også at tilgang til urørt natur skal være med i kommunemålet. Er fornøyd med vektlegging av samarbeid med skolesektoren og med frivillige organisasjoner, og dessuten med mål og strategier for urbant friluftsliv. Foreslår ny indikator; øke andelen som bor ≤ 500 m fra turveg. Støtter tiltak/midler til turveger, men mener at det langsiktige målet må være mer ambisiøst enn at turvegnettet er realisert i 2030. De støtter mål og strategier for Marka, men vil erstatte aktivitetssonene med aktivitetsområder. Ber om en mer offensiv strategi for å sikre bedre kollektivtilbud til Markas innfallsporter. Vil endre effektmål for Marka og fjorden ved et tillegg om at alle brukergruppers behov for utfoldelse, sikkerhet, trivsel, ro og stillhet blir ivaretatt. I indikatorene for markastuer, badeplasser og toaletter vil OOF ha inn et ledd om geografisk nett og prioritet for nærmarka. Foreslår også nye indikatorer: Samla lengde på skogsbilveger, turveger og trillestier egna for tursyklister i Marka samt en indikator som skal uttrykke mulighet for tursykling i et sammenhengende Markanett. OOF støtter de langsiktige samarbeidsstrategiene og tiltaksstrategiene knyttet til satsing på isflater og arenaer for langrenn i alle byområder, og ønsker idretts- og aktivitetsområde på Grønmo. Tiltaksstrategiene for Marka støttes i stor grad, men ønsker flere tilrettelagte badeplasser og flere områder for utendørs klatring. Ønsker også at planen eksplisitt uttrykker at kommunen vil ta vare på lite tilrettelagte naturområder langs Markagrensa. Støtter prioritering av Sørli besøksgård, og håper at OOF kan få plass der (intro.kurs i friluftsliv for minoriteter). <u>BYMs merknader</u> Vi noterer oss mange konkrete, og til dels gode, forslag til endrete mål, strategier og indikatorer. Indikatoren om maks 500 m fra turveg blir vurdert tatt med. Også utvidelsen av effektmål for Marka og fjorden blir vurdert. Vi vil også se nærmere på de foreslåtte indikatorene. Merknadene om økonomiske rammer er basert på litt feilaktige tall: Det er satt av 600 mill/år til idrett, 150 mill/år til friluftsliv. Handlingsprogrammet vil uansett få en klarere prioritering av tiltak.
Østmarkas Venner	Berømmer kommunen for omfattende og grundig arbeid, og for gode resultatkjeder og mål. Savner likevel større vektlegging av natur, landskap, stillhet og ro, og vil at eventyrskoger (markalovens § 11) og naturtyper omtales særskilt. Er også bekymret for at de foreslåtte indikatorene gir press for inngrep og utbygging og vil overkjøre naturhensyn. Også utviklingen av områder for naturopplevelse bør må-

	les, f.eks. antall km² verneområder. ØV mener prosessen med å involvere frivillige organisasjoner i arbeidet med planen ikke har vært god nok. Gir støtte til mange av prioriteringene og tiltakene, bl.a. Sørli besøksgård, orienteringskart, Markastuer, bedre toalettforhold, badeplasser og utfartsparkering Skulleruddumpa. ØV ber også om at det skal stå i planen hvilke tiltak ØV har foreslått og støtter. Vil i kapitlet om tiltaksstrategier ha mer vekt på naturbevaring, stillhet og ro, og ber om at det spesifikt tas inn i planen at naturinngrep (bl.a. tilrettelagte traseer) ikke skal forekomme i verneområder, viktige naturtyper og områder med vekt på stillhet og ro. Går mot etablering av flere skiløyper, men vil ha brøyta veger vinterstid og egne traseer for sykling og riding. Advarer mot aktivitetssonene, og mener det kan redusere tilgangen til nærmarka. ØV går mot etablering av helårstrasé Sølvdobla-Sandbakken p-plass (i strid med verneforskrifter), og vil ha EBYs plan for etterbruk av Grønmo (flerbrukspark) med. Foreslår to tiltak inn i handlingsprogrammet, i tråd med forvaltnings/skjøtselsplaner for Hauktjern og Spinneren friluftsområder (vern etter markaloven): Raste- og bål plass i Lutdalen og tilrettelegging for fiske/enkelt friluftsliv ved Sølvdobla. <u>BYMs merknader</u> Det er viktig å understreke at dette er en tiltaksplan, ikke en verneplan. Mange av de foreslåtte formuleringene og vektlegging av urørt natur/sikring av eventyrskog, er det mer naturlig å ha i Mål og retningslinjer og flerbruksplan for kommuneskogen. Vi vil likevel se på formuleringene i behovsplanen med tanke på å styrke naturaspektet. Den foreslåtte indikatoren om antall km² verneområder vil bli vurdert tatt inn. Vi beklager at ØV i for liten grad har vært involvert i behovsplanarbeidet. Vi har basert oss på at OOF skulle følge opp sine medlemsorganisasjoner. Forslagsstiller for de ulike tiltakene, både i handlingsprogrammet og i uprioritert liste, framgår av egen kolonne i excelarket. Helårstrasé Sølvdobla-Sandbakken er tatt ut av handlingsprogrammet etter bystyrets vedtak om å utrede gangveg.
--	---

Idrettsorganisasjoner/idrettslag/ISUer

Bygdø Monolitten Idrettslag (BMIL)	BMIL meldte inn følgende behov 27.02.2015: - Enkel rimelig oppblåsbar flerbrukshall for å få i gang umiddelbar aktivitet - Utredning av flerbrukshall som en del av permanent langsiktig hallbehov for skolen. BMIL leier Smestad skoles tilstøtende grusbane fra Oslo kommune, med en avtale på 20 år. Tomten er regulert til offentlige formål. Alle formål ligger til rette for å bygge flerbrukshall her. Tiltaket har havnet under uprioriterte tiltak. Idrettslaget er bekymret for at tiltaket dermed ikke vil prioriteres i perioden 2026. BMIL viser til at idrettens samarbeidsorgan i både Ullern og Frogner bydel har likeledes enstemmig vedtatt ønske om bygging av flerbrukshall på Smestad skole våren 2015.
------------------------------------	---

	BMIL ber om at behovsplanen inkluderer ny flerbrukshall for Sme- stad skole som prioritert tiltak. Idrettslaget har utarbeidet et miljø- messig, areal- og kostnadseffektivt prosjekt som kan gi både skolen og nærmiljøet en flerbrukshall på en effektiv måte. Vedlagt skisseprosjekt med kostnader for ny hall på Smestad.
Folkeaksjon for ny flerbrukshall på Mor- tensrud med kamps- portarena	Flerbrukshall med kampsportsarena på Mortensrud er ikke med på listen over prioriterte anlegg fra 2016-2026. For dette området er en friidrettshall prioritert, på tvers av hva lokalsamfunnet ønsker. Argumenter Etter at Klemetsrudhallen stengte har det vært bred tilslutning for en ny flerbrukshall på Mortensrud. Klemetsrudhallen er ikke egnet for aktivitet av ulike årsaker (ventilasjon, inneklime og universell utfor- ming). Prioriteringene i behovsplanen overser lagidretter som er forankret i miljøet; fotball og håndball. Det gis heller plass til andre idretter. Mortensrud trenger en stor idrettshall som kan gi rom til lagidretter med en kampsportarena, hvor det kan arrangeres cuper for idretter som er arealeffektive og som bidrar til å bygge relasjoner på tvers av etnisitet. Guri Melby og Hallstein Bjørcke har lovet en slik hall. Det er heller ikke nevnt noe om undergangene som gir mulighet til å bevege seg på tvers av E6 sydgående. Begge turveiene forbinder Ljanselvassdraget og Østmarka og er begge viktige for bebyggelsen på begge sider av E6. Den søndre går gjennom idrettsområdet. Viktig at turveiforbindelsen er tydelig og brukbar mellom idrettsaktivitetene. Den må være med grus.
Høybråten og Stovner IL Friidrett (HSIL)	Uprioriterte tiltak – Stovnerbanen med en merknad om drenering. Det er ikke bare drenering som er behovet på Stovnerbanen. Dekket var sist rehabilitert i 1994, noe som forteller at det er over 20 år siden det er gjort større utbedringer. Ønsker full rehabilitering. Toppdekket er så slitt at banen ser svart ut og ikke rød som den skal være. Det er nesten umulig å feste startblokkene. Banemerking er borte (noe jeg tror er ordnet/skal ordnes nå). Kasteringene er dårlige og trenger å støpes på nytt. Lengdegropene er for dårlig vedlikeholdt og trenger ny sand. Satsplankene til tresteg sitter dårlig. Det mangler stavmatte og godkjent høydematte og tilhørende hus til disse. Grusen blir på varme dager tørr og fører til irriterende støv.
Interessegruppa for friidrettshall på Mor- tensrud	Godt fornøyd med at friidrettshall på Mortensrud er kommet med som prioritert tiltak, og mener de har støtte om dette fra et samlet idrett.

ISU Grünerløkka	Planforslaget inneholder svakheter knyttet til to store prosjekter i bydelen: flerbrukshall på Dælenenga og Tøyenparken. Flerbrukshall på Dælenenga Det står ikke noe i handlingsprogrammet om at Dælenenga idrettshall skal inneholde kampsportarealer. Det er uakseptabelt å kaste ut kampsportene for å bygge en ny idrettshall. Tøyenparken Et forslag til plassering av det nye Tøyenbadet er på fotballbanen Caltexløkka. Å bygge på fotballbanen uten å skaffe et tilsvarende erstatningsareal vil bidra til å sette idrettstilbudet kraftig tilbake. Det er derfor helt nødvendig å se hele prosjektet med Tøyenparken under ett. Tøyenprosjektet bør bli en del av behovsplanen. Det virker som at den organiserte idretten ikke er tatt med i betraktningen. Oppgradering av Tøyenparken må inkludere en 11er og en 7er fotballbane, en flerbrukshall i tilknytning til svømmeanlegget og et moderne stupe- og svømmeanlegg. Det bør også vurderes å anlegge en midlertidig kunstgressbane der universitetet har tenkt å bygge veksthus. ISU peker på noen feil i planen. De har ikke foreslått flerbrukshall på Hausmania, flerbrukshall på Sinsen skole eller frisbeegolf i Tøyenparken, men rehabilitering av Vulkanhallen.
ISU St. Hanshaugen	Man bør ikke bare ha fokus på idrettsanlegg primært tilrettelagt for ballspill. Permanente danse-/kampsportssaler, turn og kampsportssaler med matter, basishall for turn, klatrevegger/tau og svømmeanlegg bør være en del av et standard skoleidrettsanlegg ved siden av ballspillaktiviteter. Foruroligende at ambisjonsnivået for kampsportsanlegg er lagt så lavt. Bare et større anlegg prioritert i løpet av 4 år for denne gruppen idretter kan ikke oppfattes som annet enn en dårlig vits, tatt vekst i medlemstall og treningseffektiviteten i betraktning. Det er foruroligende at det ser ut til å være liten satsing på turn, bare to planlagte haller i den kommende planperioden. Disse burde lett kunne integreres i de rundt 20 flerbrukshallene som er på ulike stadier i planleggingsfasen. Samme manglende fokus fra idretten gjelder ellers også for svømming og klatring. Fokuset på svømming bør holdes oppe, slik at de større svømmeanleggene kommer på plass, og kan suppleres med skolesvømmeanlegg. Når det gjelder klatring er det overraskende at innendørsklatring er lit omtalt i behovsplanen til tross for stor

	vekst i tiårsperioden. Klatring er ikke nevnt med et eneste anlegg i handlingsplanen. ISU St. Hanshaugen ber om at det konkret prioriteres opp • Helårs svømmeanlegg i tilknytning til Frognerbadet • Regionalt anlegg for judo, aikido, jujutsu (og andre kampsporter som trenger permanente flater) integrert i svømmeanlegget nevnt over eller i Frogner idrettspark. • Klatreanlegg integrert i svømmeanlegget på Frogner. • Vekttreningsfasiliteter integrert i svømmeanlegget på Frogner. • Turn basishall integrert i svømmeanlegget i Frogner eller i Frogner idrettspark. • Dans/kampsportsanlegg og liten flerbrukshall under skolegården på Ila skole.
ISU Ullern	Ullern ISU opprettholder sin prioritering fra ISUs møte 22.04.2015 som er sendt inn ved en tidligere anledning. Ullern ISU har følgende kommentarer til høringsutkastet: • Kjenner seg ikke igjen i de prioriteringer som er gjort i planen og følgelig ikke fornøyd med prioriteringene. Lokale prioriteringer gjenspeiles ikke i planen. • Samordningen som er gjort i planen ved at bydelene nord og vest i Oslo vurderes under ett og fremstår som et område med relativt god hall- og anleggsdekning, er ikke riktig for Bydel Ullerns vedkommende. • Høringsplanens kart oppfattes som til dels misvisende og med faktiske feil. Ullern ISU ber om at kartene oppdateres. • Ullern ISU oppfatter ambisjonsnivået i planen for lavt. • Idrettens plan og behov må gjenspeiles i utbyggingsplaner, offentlige og private. Områder må på et tidlig tidspunkt reserveres idrettsanlegg. • Ullern ISU beklager at ikke forslaget om utvikling av området i Hylleveien er prioritert i forslaget og vil understreke at forslagene som kommer tennisidretten til gode i hovedsak er mindre rehabiliteringer av eksisterende anlegg. Tennis er en stor idrett i Ullern og anleggene til Oslo- og Ullern tennisklubber har et stort behov for utvidet kapasitet for å etterkomme etterspørselen. Ullern ISU viser spesielt til planens pkt. 4.4 Samarbeid med private aktører. En rekke av forslagene som ligger i planen har utgangspunkt i samarbeid med private aktører. Det er nødvendig at dette punktet utvides og utvikles videre.
ISU Østensjø	ISU Østensjø ønsker en bedre organisering av bruken av idrettsanleggene, der det tilstrebes at anlegg i et område fortrinnsvis betjener de lagene som holder til i området. Tilbakemeldinger fra bydelens idrettslag er at de har et indikert et

	behov for spesialiserte haller som basishall og innendørs friidrettshall. Det finnes ikke friidrettshall i nærheten, slik at det foreligger et sterkt behov for et slikt anlegg. Det er viktig at organisert idrett får tilgang til gymsaler, da de brukes av utendørsidretter til styrketrening. I neste omgang bør det også tas opp hvordan utendørsarrangementer kan gjennomføres på en mest mulig enkel og effektiv måte. Det stilles spørsmål om hvorvidt flerbrukshall/basishall i Høyenhall-området er ivarettatt i handlingsprogrammet 2016-2019.
Kampidrettsforbundene	Positivt at kampidrettens særegne behov er notert i tekstdelen. Kampidretter omfatter svært mange idretter og det anbefales at det i fremtiden bare refereres til kampidrett som helhet. Samarbeidet mellom kampidrettene er en relativt ny praksis. Handlingsprogram: Positivt at prioritering av kampidrettsarena i perioden 2016-2019 er tatt med.
Lambertseter IF	Slutter seg til målet om å ha høyere tetthet av attraktive friidrettsanlegg og er glad for at ny friidrettshall på Mortensrud er med i handlingsprogrammet for 2016-2019. De er glad for at kommunen i høringsutkastet sier at de vil sørge for at allerede eksisterende anlegg er attraktive for bruk gjennom ivaretagelse og at handlingsprogrammet har rehabilitering av friidrettsanlegg som prioritert tiltak. Lambertseter Stadion har et akutt behov for vedlikehold. Banen er i dag av en slik forfatning at det er vanskelig å arrangere stevner. Vedlagt uttalelser om stadion fra Ole Peter Sandvig, teknisk konsulent i Norges friidrettsforbund, og fra Thor Gjesdal, forbundsdommer i friidrett. Vedlagt er også tilbud innhentet fra Polytan på nødvendige utbedringer (1 mill.). Ber om at rehabilitering av anlegget prioriteres høyt.
LYN Ski	Lyn Ski har to merknader til planen: 1) Rulleskianlegg – manglende definering av denne type anlegg Fører til at behovet ikke er blitt registrert og følgelig heller ikke prioritert. Lyn Ski ønsker at det avsettes kr. 2 mill. til 500 meter rulleskianlegg i Sognsvann Snøpark i 2016. Beskjeden investering med stor nytte, ikke bare sportslig, men også til sikkerhet.

	2) Langrennsanlegg – mangler kartlegging av dagens situasjon Det er i høringsutkastet oppgitt at det er seks langrennsanlegg i byområdet nord/vest. Dette mener Lyn ikke er korrekt. Med unntak av Holmenkollen er det kun Sognsvann Snøpark og Langsetløkka som er anlegg som kan kalles langrennsanlegg. Disse er langt fra fullverdige anlegg. Grinda (Korsvoll), Bogstad og Hemingseter mener de er anlegg som ikke kan regnes som langrenssenter. Feil kartlegging av dagens situasjon fører til at registrering av behov og prioriteringer av nye anlegg også blir feil. Lyn ønsker at reguleringsarbeid for en større utvidelse av Sognsvann Snøpark til et moderne langrennsanlegg tas inn som et prioritert tiltak for perioden 2016-2019.
Nordtvedt rideklubb	Høringsinnspillet gjelder et konkret prosjekttinnspill om etablering av ridehall på Nordtvedt Gård. Vedlagt er søknad til Oslo kommune om midler, forklaring til vedlegg og finansieringsplan, opprinnelig budsjettsskisse, planskisser, attest fra veterinær og hvordan de ligger an med tillatelse.
Norges Håndballforbund Region Øst	Stiller spørsmål om ambisjonene i forbindelse med fleridrettshaller er høye nok gitt Oslos situasjon. Stiller spørsmål ved inndeling av bysoner med flere bydeler i én sone. Mener planen ville vært bedre ved inndeling i bydeler. Ved å bruke bysoner vil en bydel som har god eller akseptabel anleggsdekning ødelegge for en annen bydel i samme sone. Handlingsprogram: Det er ikke prioritert elite- eller nasjonalanlegg. NHF mener håndballen flyttes ut av Oslo ved å ikke prioritere et slikt anlegg. Videre mener de et slikt behov bør ses i sammenheng med byutvikling, for eksempel i forbindelse med områdene på Økern og Tøyen. En slik hall vil tilføre flere treningsflater som vil komme breddeidretten til gode.
Norges Tennisforbund og Tennisregion Østland Øst	Savner sammendrag og konklusjoner som gjør materialet lettere tilgjengelig. I den form planen foreligger får den begrenset nytteverdi. Vanskelig å finne sammenhengen mellom KVVU, Behovsplan og den foreslåtte handlingsplanen. Kartlegging av eksisterende tilbud i KVVU inneholder mange feil for tennis sin del: - Flere av de største uteanleggene er ikke tatt med. - Ikke samsvar mellom anlegg i tekstdelen og kartene som viser plassering av anleggene. - Anleggsnavn er upresise og gjør det vanskelig å kontrollere

	hvilke anlegg som er med i oversikten. Feil grunnlagsmateriale fører til usikkerhet på om det stemmer at Oslo kommune eier ca. halvparten av uteanleggene i Oslo. Innendørsanleggene er feilaktig oppført i tekstdelen og heller ikke her er det samsvar mellom tekst og kartoversikt. Kartene inneholder feil og er misvisende. I KVV tabell 5-1 er tennis oppført som den 4. største idretten i Oslo, men ikke nevnt i behovsplanens tiltaksstrategier. Det er dermed ingen sammenheng mellom fase 1 (KVV med kartlegging av eksisterende tilbud, behovsvurdering og drøfting av mål og strategier) og fase 2 (operasjonalisering og konkretisering av mål, strategier, prioritering og tiltak og utarbeiding for behovsplan 2016-2026). Ønsker og forventer at dette rettes opp. Handlingsprogram: NTF mener at haller er den høyest prioriterte anleggstypen. Tennis er en helårssport og er avhengig av tilstrekkelig innendørskapasitet. Finnes i dag ingen kommunale innendørshaller. NTF har i sine innspill til OIK vært klar på at det er tre klubber som har planer om fast hall i handlingsperioden 2016-2019 og at disse prosjektene har høyest prioritet. - Grefsen – hall over tre utebaner - Oslo TK – hall med seks baner - Holmenkollen TK – hall med seks baner + seks utebaner Ingen av disse prosjektene er ført opp i handlingsplanen, til tross for at dette er tydelig kommunisert. Uklart hvorfor disse ikke er tatt til følge. Vedlagt er alt som er meldt inn fra klubbene, med kostnadstill.
Oslo Fotballkrets	Oslo mangler vesentlig med kapasitet, noe som blant annet bidrar til nedgang i deltakelsen blant minoritetsjenter. Oslo Fotballkrets legger særlig vekt på at fotball er blitt en helårssidrett, noe som stiller nye krav til anleggene, som igjen fører med seg nye kostnader til idrettslagene. Klubbene må i dag selv betale dersom de ønsker anlegg med vinterdrift (brøyting/undervarme). Dette fører til klaseskille blant klubbene. Oslo Fotballkrets har foreslått et prosjekt for baner med undervarme hvor minst seks baner som er spredt i kommunen bygges og driftes for kommunens regning. Mener dette burde vært med i behovsplanen. Behovsplanen fokuserer på investering og rehabilitering av anlegg.

	OFK påpeker at vedlikehold også er viktig, og at det er manglende rutinemessig vedlikehold fra Oslo kommune sin side. Foreslår at innkjøp av flere mål i barne- og ungdomsstørrelse vil bidra til økt utnyttelse av banene. Futsal i stor vekst, men mangler idrettshaller. Mener kommunen må tenke på å utvikle nye konsepter der en bygger flere anlegg i samme prosjekt, for eksempel fotballbaner på tak. Handlingsprogrammet: Alle baner må rehabiliteres etter 10 år (tilsvarende i dag 8 baner per år). Løren 7er er satt opp som prioritert rehabiliteringsbane. Dette er et nytt anlegg. Det er satt opp like kostnader for rehabilitering av kunstgressbaner uavhengig av størrelsen. Noen anlegg er nevnt som både prioritert og ikke prioritert.
Oslo Idrettskrets	At anleggsdekningen kun skal følge befolkningsveksten er passivt. Målet bør være en gradvis økning av anleggsdekningen ved at den følger befolkningsveksten og reduserer etterslepet. Høringsutkastet er svært varierende på hvilket nivå de ulike idrettene er behandlet. OIK mener det er nødvendig å gå dypere i behovsvurderingene innenfor ulike idretter/anleggstyper og i de geografiske områdene av byen. Anbefalingene i kapittel 5 bør kunne finnes igjen i handlingsprogrammet. Motsatt bør alle tiltak i handlingsprogrammet kunne begrunnes gjennom vurderingene i kapittel 5. Dette er ikke gjennomgående i dokumentet slik det foreligger, og dette står igjen som planens store svakhet. Kap 1. Skolebehovsplanen er ikke nevnt i kapittel 1.3 (grensesnitt mot andre kommunale planer). Kap 2. Forventer at behovsplanen får reell betydning for økonomisk og arealmessig planlegging innenfor Oslo kommune. Kap 3. «Anleggsdekningen skal som et minimum følge befolkningsveksten» er for passivt og harmonerer ikke med planens situasjonsbeskrivelse og forslag til tiltak. Beskrivelsen av det konkrete effektmålet i kapittel 3.2 påpeker også behovet for økt anleggskapasitet, både for å bedre dagens anleggsdekning og for å ta høyde for forventet befolknings-

	vekst. Mener målet bør være: «Anleggsdekningen skal gradvis bedres ved at den både følger befolkningsveksten og reduserer etterslepet». Kap 4. Det er idrettens klare forventning at behovsplanen blir et aktivt grunnlagsdokument for fremtidig byplanlegging. OIK savner strategier for å hente ut arealmessig og finansielle forde- ler i samarbeidet med næringslivet i byutvikling. - Utbyggingsavtaler Kommunen bør styrke sin evne til å utnytte oppdukkende muligheter som oppstår i samspill med frivilligheten og andre aktører. For eksempel eiendomsutviklere som ser på idrettsanlegg som attraktive funksjoner å knytte til bolig og næringsutvikling, og som er villig til å inngå spleiselag med kommunen fordi forholdene ligger til rette for det. Kap 5. Nødvendig med en mer systematisk gjennomgang med konkretisering og prioritering innenfor de ulike interesseområdene. Analysen (beskrivelsen av nå-situasjonen og behovet) må ende ut med tydelige anbefalinger og forslag til tiltak for hver anleggstype/idrett. Slik planen foreligger er det svært varierende på hvilket nivå de ulike idrettene er behandlet, og noen idretter og anleggstyper er ikke omtalt i det hele tatt. Formuleringene i kapittel 5 er for lite konkrete (cricket). Bør benytte modell som er omtalt i figur 5-9 på s. 89 i KVVU for å forbedre kapittel 5, og behandle hver enkelt anleggskategori ved hjelp av denne. Anbefalingene i kapittel 5 bør kunne finnes igjen i handlingsprogrammet. Motsatt bør alle tiltak i handlingsprogrammet begrunnes gjennom analysen i kapittel 5. Dette er ikke gjennomgående slik dokumentet foreligger, og står igjen som planens store svakhet. Konkrete innspill til underkapitlene: 5.3.1 Idrettshaller Det gjøres ingen reell analyse og det gis ingen anbefalinger. Hvor stort er gapet mellom tilbud og behov, og hvilke områder skal prioriteres? OIK mener at Oslo må ha et mål om 8.000 innbyggere per hallflate(20x40m). Alle delområder i byen bør ha en halldekning på mini-
--	--

	mum 12.000 innbyggere per hallflate. OIKs analyser viser at dette krever to nye haller per år, og at en stor andel av disse etableres innenfor ring 3 og vest i byen. Det refereres ikke til Skolebehovsplanen 2016-2026 og de konkrete prosjektene som nevnes der. Disse planene bør samkjøres. Andre avsnitt i 5.3.1 hører etter OIKs vurdering hjemme i 5.3.2. Følgende prosjekter er under utredning eller vedtatt utredet og bør føres opp i handlingsprogrammet: - My fleridrettshall på Mortensrud - Refstad skole fleridrettshall - Nye haller (basket og normalhall) i Ullern idrettspark Det bør kvalitetssikres hvilke haller som er realistisk for gjennomføring i perioden (Skolebehovsplan viser noen prosjekter utenfor periodeplanen). Savnes en omtale og vurdering av behovet for rehabilitering av eksisterende idrettshaller, for eksempel Jordal og Holmlia. Rehabiliteringsplan for idrettshallene bør innarbeides som en del av behovsplanen i fremtiden. 5.3.2 Smårom/gymsal Det er ledig kapasitet for mindre plasskrevende idretter i flere eksisterende lokaler. 5.3.2 Basishall turn Bør behandles som en egen kategori på nivå med idrettshaller Teksten bør være tydelig på at basishaller for turn er å foretrekke fremfor sambruk med andre idretter i idrettshallene (logistikk av utstyr og effektiv bruk av tilgjengelig tid). Handlingsprogrammet viser at et anlegg i indre by og Østensjø-området er prioritert. Dette er ønskede prosjekter, men de savner en analyse om hvor dette valget begrunnes. OIK mener at en basishall for turn i Stovner bdel bør være med i handlingsprogrammet, da det er stort potensiale for vekst i turngruppa der. 5.3.2 Anlegg for kampsport (og andre salidsport). Også ønske om et større byomfattende anlegg som kan fungere som et samlingspunkt og sentralt arrangementssted. Svakhet at prosjektene i handlingsprogrammet ikke er konkrete. 5.4.1 Kunstgressbaner Bør være en analyse på hva det vil si å følge befolkningsveksten.
--	--

	Gjøres ingen reell analyse av hva det innebærer at nye prosjekter skal legges til områder med dårlig dekning, og det gis heller ingen anbefalinger. OIK mener det minimum er behov for én ny 11er-bane og én ny 7er-bane per år. Strategien om samkjøring med isanlegg bør ikke nevnes i denne delen av planen, men heller under kunstisanlegg. Det er mer naturlig å legge sommerbruksfunksjon på en isbane enn motsatt. Unaturlig at sambruk med rugby nevnes spesielt. Naturlig at rugby behandles i eget underkapittel, 5.4.5 flerbruksbaner. BYM har nettopp gjort en utredning knyttet til undervarme på kunstgressbaner (se innspill fra OFK). Planen bør omtale undervarme uansett om denne type anlegg prioriteres eller ikke. I handlingsprogrammet er det kun tatt med de prioriteringer som er gjort for budsjett 2016. Det må planlegges for hele perioden. 5.4.2 Andre utendørsflater Friidrett Friidrett er såpass spesialiserte anlegg at de burde få eget underkapittel. Formuleringen «det finnes en rekke friidrettsanlegg omkring i byen» burde erstattes med oppstilling av de eksisterende anleggene. Bra at planen har en ambisjon om å øke kapasiteten. Det er meldt et behov om etablering av friidrettsbane i Oslo vest. Dette bør vurderes og planen bør omtale dette som et fremtidig behov. Cricket Cricket bør samles i et eget underkapittel, og det bør være mulig å hente ut informasjon fra cricketmeldingen og videreføre intensjonene derfra. Landhockey/am.fotball/lacrosse/rugby (flerbruksbaner) Anlegg for disse idrettene kan alle brukes i kombinasjon med fotball om nødvendig. Disse bør kunne samles under et felles underkapittel «flerbruksbaner». Disse anleggstypene er dårlig beskrevet i tekst. Ishall Det nevnes at de planlagte prosjektene på Frogner og Jordal innebærer at kapasiteten følger befolkningsveksten, men det er ingen analyser som viser dette.
--	---

	Jordal Amfi vil neppe bidra til reell kapasitetsøkning, men erstatte et utdatert anlegg. Kunstis/hurtigløpsanlegg Nødvendig å gjøre et skille mellom tilrettelegging for bandy og hurtigløp, og behovet for allmennhetens OIK har forståelse for ønsket om satsing øst og sør i byen gitt dagens geografiske fordeling av anleggene. Samtidig er det slik at bandyidretten etterspør anlegg i de områdene hvor aktiviteten finnes i dag (nord og vest). Etter Voldsløkka og Valle Hovin følger prosjektforslagene Nordre Åsen og Gressbanen på bandyregionens liste. Samkjøring mellom kunstgress og isanlegg bør omtales i denne delen av planen. Formuleringen rundt Nye Valle Hovin er for vag. Planen må uttrykke at anlegget skal realiseres. Svømmeanlegg Det henvises til Bademeldingen. Behovsplanen bør være tydeligere på idrettens behov for tid i svømmeanlegg og konsekvensen for kapasitet i planlagte anlegg. Vannsportanlegg Særdeles uklart hva et fjordsenter innebærer og hva dette vil bety for den organiserte idretten. Idrettens behov bør i større grad synliggjøres. Regulering for idrettsformål i Bestumkilen må ivaretas uavhengig av en større transformasjon i området. 5.8 Skianlegg 5.8.1/2 Arena for langrenn/skiskyting Ambisjonsnivået for snøproduksjonsprogrammet bør tydeliggjøres i større grad. Bør gjøres en analyse av dagens anlegg og behov. Med 8-10 anlegg burde man kunne listet disse på en kortfattet måte. Teksten og handlingsprogrammet stemmer ikke helt med de konkrete prosjektene som er under arbeid. Det er for eksempel fokus på Grønmo, mens Skullerud ikke nevnes i det hele tatt. Omtalen av Nye Lillomarka arena er for passiv. Planen bør beskrive behov for rulleskiløyper innenfor aktuelle skianlegg. 5.8.3 Alpinanlegg
--	---

	God strategi at kommunen fokuserer på å oppgradere og utvikle eksisterende anlegg etter behov. Men hva er behovet og hvilke tiltak skal prioriteres? Hoppbakker Burde behandles som en underkategori og ikke under «øvrige anlegg». 5.9 Store publikumsanlegg Planen bør omtale hvordan Oslo kommune skal forholde seg til sær-idrettenes ønske om nasjonalanlegg i hovedstaden. Vålerenga Stadion og dens betydning er ikke omtalt. Nye Jordal Amfi er heller ikke nevnt. Oslo Spektrum er omtalt, men det står ikke noe om hvor kostbar den er å leie. Det er ingen analyse av hvilke andre behov som kan komme til å dukke opp. På sikt bør man snakke om flere idretter enn de som er nevnt i underkapitlene. 5.10 Øvrige anlegg Denne delen av planen er veldig generell og gir svakt grunnlag for prioriteringer. I senere utgaver bør også de mindre idrettene beskrives eksplisitt. Det som bør omtales bredere allerede i denne utgaven er idrettens forhold til Marka. Behovene til de idretter som naturlig benytter seg av Marka og som ikke er nevnt særskilt i planen bør beskrives. Tennis (uteglemt). Tennis er Oslos 4. største idrett og fortjener et eget underkapittel i planen. I høringsutkastet er ikke tennis beskrevet og dette må rettes opp slik at det blir en sammenheng mellom kapittel 5 og handlingsprogrammet. Det bør tas med at det er avsatt midler til på budsjettet for 2015 til rehabilitering av banene på Haraløkka og Ellingsrud. Oslo Tennisklubb, Holmenkollen Tennisklubb og Grefsen Tennisklubb har alle prosjekter som bør omtales i planen og tas med i handlingsprogrammet. Dette vil være prosjekter med stor andel privat finansiering, men som trolig også vil søke kommunal medfinansiering i tillegg til støtte fra spillemidlene. Nye haller og rehabilitering av utebaner bør prioriteres fremfor etablering av nye utebaner. Klubbhus
--	---

	Behovet for klubbhus/klubbfasiliteter i tilknytning til idrettsanleggene er ikke omtalt i planen. Dette er nødvendig for at idretten skal fungere. OIK har over flere år prioritert klubbhus for Sagene Idrettsforening på Voldsløkka som en del av utviklingen der. Klubbhuset bør tas med i handlingsprogrammet. Klubbhuset til Heming er et privat prosjekt som også bør med i handlingsprogrammet. Videre er det forutsatt at klubbfasiliteter for Årvoll IL løses i forbindelse med bygging av idrettshallen ved Årvoll Skole. Om ikke bør klubbhus for Årvoll IL være med i handlingsprogrammet med høyeste prioritet. Videre er OIK kjent med behov for klubbhus/klubbfasiliteter for Kjelsås IL, Lille Tøyen FK, Haugerud (sosiale rom i Haugerudhallen), Kalbakkenfeltet (sanitæranlegg/garderober), Rommen klubbhus (rehabilitering) og Aker Hockeyklubb Mortensrud. Kap. 9 Handlingsprogrammet bør skille på private anlegg og kommunale anlegg. De private anleggene skal helt eller delvis finansieres av andre aktører enn kommunen og vil dermed ikke belaste kommunens budsjetter på samme måte som de heleide, kommunale prosjektene. Kunstgressbaner er kun prioriteringene for 2016 tatt med. Bør ta med prosjekter for hele perioden. Prioriterte tiltak for ishaller og isflater bør bli gjenstand for en grundig vurdering før plassering for nyanlegg anbefales. Følgende prosjekter under planlegging per dato, mangler i handlingsprogrammet: - Skianlegg på Skullerud - Ullern idrettspark idrettshaller - Ny flerbrukshall på Mortensrud (utredet i KID) - Refstad skole fleridrettshall (utredet i UDE) Øvrige prosjekter som OIK mener bør inn i handlingsprogrammet er: - Basishall for turn i Stovner bydel - Sentralt anlegg for salidretter (kan erstatte «Kampidrettsarena») - Tennishall Grefsen TK - Tennishall Oslo TK - Tennishall Holmenkollen TK - Klubbhus Sagene IF, Voldsløkka - Klubbhus Heming IL
--	--

	OIK minner om at følgene prosjekter er spilt inn til høringen på Skolebehovsplanen: - Skoler som bør planlegges med 2-flatehall - o Ny Mortensrud skole - o Ny skole Hoff/Skøyen - o Ny skole Voldsløkka - Skoler som bør planlegges med 1-flatehall: - o Ny skole Ensjø - o Ny skole Filipstad - o Ny skole Bjørvika - o Ny skole Vestli - o Ny skole Frysja - Prosjekter der det skal bygges 1-flatehall ifm. Eksisterende skoler - o Tokerud skole - o Refstad skole - OPS-prosjekter hvor idretten må få tilgang på kveldstid: - o Valle vgs
Oslo og Akershus Friidrettskretser	Handlingsprogram: Godt fornøyd med at friidrettshall på Mortensrud er kommet med som prioritert tiltak, og påpeker at det er bygget flere friidrettshaller i landet den siste tiden, men ikke i Oslo. Friidrett ser ut til å fases ut av Ekeberghallen når den skal rehabiliteres, noe påpeker viktigheten med en slik friidrettshall. Det er helt nødvendig med en slik friidrettshall dersom en ønsker å hevde seg i idretten. Friidrett er en idrett hvor det finnes muligheter for alle noe som gjør at alle kan finne sin øvelse.
Oslo skikrets	5.8 Skianlegg: Uenig i at skianlegg skal ha lavere anleggstetthet enn f. eks idrettshaller. Skileikanlegg kan legges i tilknytning til skole, barnehager og lignende der det er mulig. BYM sitt ønske om lavere tetthet brukes som begrunnelse for at de skal bygges ut få anlegg i planperioden. Mener at skiidretten ikke bør ha lavere anleggsutbygging enn andre idretter. Fornøyd med etablering av snøproduksjonsprogram, og at flere anlegg er lagt inn i budsjett for 2016. Savner at hopp nevnes i teksten sammen med ski da det er en del av skifamilien.

5.8.1 Langrennsanlegg:

Viser i teksten til at det er 8-10 langrennsanlegg i Oslo. Dette kan gi utenforstående inntrykk av at det er god anleggsdekning for langrenn. De varierer derimot sterkt i størrelse, fra små skileikanlegg uten lys, til World Cup anlegg.

- Bare Holmenkollen kan ansees å være ferdig utbygget. Det er derimot begrenset tilgang for langrennklubbene, og de må se seg om etter alternative treningsanlegg.
- Linderudkollen er i dag under utbygging og blir bra når det er ferdig
- Skullerud har sprengt kapasitet
- Tre anlegg er midlertidige
- To til tre anlegg er små og ligner mer på skileikområder
- Et anlegg er privat og eieren begrenser bruken av området

Rulleskianlegg er en viktig satsing, og bør stå oppført på enhver utbyggingsplan for en langrennsarena i den grad det tillates.

5.8.3 Alpinanlegg

Alpinanlegg bør oppgraderes – spesielt Oslo Skisenter/Grefsenkleiva.

Handlingsprogram:

Oslo skikrets har en godt innarbeidet anleggsplan for skiidretten i Oslo. De er ikke invitert til prioriteringsmøter og ventet at deres anleggsplan ble tillagt så stor vekt at deres anleggsprioriteringer ble lagt til grunn når BYM skal prioritere skianlegg. Handlingsprogrammet for 2016-2019 har helt andre prioriteringer enn skikretsen. Når dette BYM tydelig avviker fra Oslo skikrets sine blir det lett for at skiklubber, skigrener og skikretsen ikke ser hensikten med å holde på en anleggsplan med sterke prioriteringer over tid. Dette undergraver det systemet som vi er bedt om å følge. Skikretsen ber om at BYM endrer prioriteringene i handlingsprogrammet i henhold til prioriteringen i deres plan.

Følgende anlegg bør legges til Handlingsprogrammet 2016-2019 med denne rekkefølgen:

- Skullerud skianlegg
- Sognsvann Snøpark
- Koll idrettsanlegg lysløype
- Wyllerløypa «signalanlegg» freestyle.

(forutsatt at Linderudkollen blir ferdigutbygget I 2015/16 og at Bjørndals snøproduksjonsanlegg fanges opp av program for snøproduksjon)

Når det gjelder Lillomarka arena henviser Handlingsprogrammet til Oslo og Akershus skiskytterkrets. Forslaget kan derfor leses som om det er skiskytterdelen av prosjektet som er prioritert og som nå skal gjennomføres. Bør være langrenn og skileik.

Skeid	Skeid mener at en kunstisbane på Nordre Åsen burde rykke opp som prioritert tiltak i handlingsprogrammet. - Eneste kunstisanlegget som er foreslått av ISUene og både bydel Nordre Aker og bydel Sagene har dette anlegget som prioritet. - Oslo Bandykrets har dette som nummer én prioritet av utendørs kunstisbaner som det ikke er bevilget penger til. Skeid har en bandyavdeling som vil blomstre om det kommer kunstis. Området rundt Nordre Åsen er et av områdene i Oslo der det nå bygges mest og det finnes ikke tilgjengelig areal. Det må legges til rette for en høyere utnytting av eksisterende idrettsområder. Nordre Åsen ligger også i tilknytning til store knutepunkter i Storo og Økern. Grasrotmidler vil gå til kunstis. Utlegg til oppvarming av dagens kunstgressbane skal gå inn i dekningen av driftskostnader til et kunstisanlegg. Mener at Nordre Åsen bør inn på listen over prioriterte anlegg dersom Oslo kommune skal følge opp intensjonen om å lage et satsingsprogram for kunstisflater. Vedlegg: Prioriteringsliste Nordre Aker ISU, Sagene ISU og Oslo bandykrets.